

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו ומנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה, הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת "א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַזְרוֹת בֵּי נַשְׁמָתִי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
 כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
 וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ וְיִדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
 תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
 הָעַמִּים וּבְתַנּוּ לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
 הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵי מֹשֶׁה לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
 לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
 יְבָרְכֵךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵל
 יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
 וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על ידי ימין) באופן שהתפילין גושות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוְּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לִבְּךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ וּבְכֹל
 מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
 הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
 וְהָיוּ לְטֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכַתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
 וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
 אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וְלְעִבְדוֹ, בְּכֹל
 לִבְבְּכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
 וּמְלֻקוֹשׁ, וְאֶסְפַּת דֶּגְנְךָ וְתִירִשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
 לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלַתְּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתַּח לְבַבְכֶם,
 וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
 אַף יי בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא
 תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יי
 נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
 וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם.
 וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְכַתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
 וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיִמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
 וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
 וְנִתְּנוּ עַל צִיצֵת הַכִּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
 וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
 תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם וְזִנִּים
 אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
 קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
 אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרִינִי מִקְּבַל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
 מִצְוֹה לְהַתְּפִיל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שִׁמְתַחֲלֵק
 לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
 יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ, וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
 אֶךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חֲמִישׁ - חֲמִישָׁה חֲמוּשֵׁי תוֹרָה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתון צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלוואה" (או בראש־יתובת "לה") בצירוף שםם - ודברים אלו היו ברשותו ואחריותו וניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמז.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא־לנו כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמֹתֶיךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
אֵי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בְּשָׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עֲשֵׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מְעִשָׂה
יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: ו אֲזֵנֵי לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם
וְלֹא יִרְחוּן: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִתְלַכּוּ לֹא־יִהְיֶהוּ בְּגִרּוֹנָם: ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ
עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־פָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל כָּטַח בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: י בַּיַּת אֲהֲרֹן כָּטַחוּ
בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: יא יֵרְאֵי יְהוָה כָּטַחוּ בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּנָּם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ
יִכְרֹךְ אֶת־בַּיִת יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בַּיִת אֲהֲרֹן: יג יִכְרֹךְ יֵרְאֵי יְהוָה הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו כְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
שָׁמַיִם לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּיָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵי דוּמָה:
יח וְאַנְחֵנוּ | נִכְרֹךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קמז.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והיאך דוד אמר בדיון הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֲהַבְתִּי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנֵי: ב כִּי־הִטָּה אֲזֵנוּ לִי וּבִימֵי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנֵי |
חֲבִלֵי־מָוֶת וּמִצָּרֵי שָׂאוֹל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיְגֹן אֲמָצָא: ד וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מִלְטָה
נַפְשִׁי: ה תַּנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שִׁמְרֵ פִתְאִים יְהוָה דַּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבֵי
נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינֵי מִן־דַּמְעָה אֶת־רַגְלִי
מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֲאִמַּנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי
אֲמַרְתִּי בַחֲפוּי כָּל־הָאָדָם כּוֹזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה כָּל־תַּגְּמוּלוֹתַי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: טו יִקַּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוֶתָה
לְחַסְדֵּי: טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבַדְךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בְּיָדֶיךָ פָּתַחְתָּ לְמוֹסְרֵי: יז לָךְ אֲזַבַּח וּבַח
תוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹרוֹת | בַּיַּת
יְהוָה בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אייר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מט' אייר וכן המברק, ובדואר קבל המענה שלי במברק, רפואה קרובה המחכה
לבשו"ט, ויה"ר שימלא בקשתי בהקדם האפשרי.

נבחלתי לקרות במכתבו אשר תולה העניינים בקפיא ח"ו שלי, כי אין זה מעניני להקפיד כו' וכו'
והלואי שיתלו בי כל המאורעות הטובים בגשמיות וברוחניות, והשיי"ת יצליחו שגם הוא יהי בין אלו...

המחכה לבשו"ט בכל הנ"ל ובברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז ג
- (ג) מאמר ד"ה אם בחוקותי תלכו וגו' שבת פרשת בחוקותי, מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה ה
- (ד) שיחת שבת פרשת בחוקותי מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה יז
- (ה) לקוטי שיחות פרשת בחוקותי יט
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כד
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת בחוקותי כה
- (ח) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת בחוקותי כו
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת בחוקותי מד
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת בחוקותי מה
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת בחוקותי נג
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם נו
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת בחוקותי נט
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת בחוקותי קכב
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת בחוקותי קמא
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים מדף כט עד דף לה קמד
- (יז) נביאים וכתובים ישעיה פרק כו, איוב פרק א קעב
- (יח) משניות – מסכת פאה ביאור קהתי קעד
- (יט) עין יעקב מסכת סוכה קפב
- (כ) מסכת קידושין עם ביאורים מדף עב עד דף עח קפד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו"ר הזקן ריב
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן ריב
- (כג) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן ריד
- (כד) שערי תשובה אדמו"ר האמצעי רטז
- (כה) מאמרי הצי"צ – מאמרי הצי"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" ריז
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש ריז
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב ריח
- (כח) ספר המאמרים ה'תשי"י אדמו"ר מוהרי"צ ריט
- (כט) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהרי"צ רכ
- (ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ רכא
- (לא) פרקי אבות פרק ד רכב
- (לב) חומש לקריאה לציבור לשבת פ' בחוקותי רכג
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת בחוקותי רל
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רלא
- דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי**

42 ציור אותיות כָּלֵל, וְעַל-יְדֵי הַחֲקִיקָה נולדו נוצרו כָּה
 43 אותיות, וְאִם כֵּן הָרִי צוּרוֹת אוֹתוֹת אֵלּוּ שנוצרו באבן על ידי
 44 החקיקה אֵינָן עֲצָמוֹת וּמֵהוּת ה'אָבֶן טוֹבָה' שְׁמוֹפְשֻׁט מְכַל
 45 צוּרָה מִמֶּשׁ וּאִם כֵּן לְכַאוּרָה גַם בַּחֲקִיקָה הִיָּה מְקוֹם לוֹמַר שֶׁהֵאוֹתוֹת הֵם,
 46 במוכן מסוים, מציאות נפרדת מהאבן

47 עצמה שהרי האותיות הוסיפו באבן
 48 צורה שלא קיימת באבן מצד עצמה,
 49 מְכַל-מְקוֹם למעשה ההתאחדות
 50 של האותיות עם האבן היא כן שלמה
 51 ומוחלטת אוֹתוֹת אֵלּוּ הֵן
 52 חֲרוּתוֹת וְחֲקוּקוֹת בְּגוּף
 53 ה'אָבֶן טוֹבָה' מִמֶּשׁ ולא דבר
 54 נבדל וחיצוני ביחס לאבן (כמו אותיות
 55 הכתיבה שהן מציאות נפרדת מהקלף),
 56 וְהֵם מְגוּפָה וּמֵהוּתָהּ של האבן,
 57 מִיֵּנָה-וּבָהּ מִמֶּנָּה וְכֵה, בתוכה
 58 (וְכַמְבָּאָר בְּאֵרוּכָה בְּהַמְשָׁךְ
 59 תַּרְס"ו⁵ קבוצת מאמרים בנושא
 60 מסוים שנאמרו ב'המשך' אחד
 61 והתחלתם היא בשנת תרס"ו) פְּרָטִי
 62 הָעֲנִינִים בְּזָהּ בנושא 'אותיות
 63 הכתיבה' ואותיות החקיקה, כְּפִי
 64 שֶׁהֵם בּוֹנֵמְשָׁל, למעלה באלוקות,
 65 בעניין מהות התורה והמצוות עליהם
 66 נאמר "אם בחוקתי תלכו").

67 וְהִנֵּה, כְּשֶׁשׁ שֵׁשֶׁנָּן אוֹתוֹת
 68 הַכְּתִיבָה כמו אותיות הכתובות בדיו
 69 על הקלף וְאוֹתוֹת הַחֲקִיקָה כמו
 70 אותיות החקוקות וחרוטות באבן
 71 הַגְּשָׁמִיּוֹת, כמבואר לעיל, יֵשׁ
 72 דוּגְמָתָן בְּרוּחָנִיּוֹת בְּאוֹתוֹת
 73 שְׁבִנְפֶשׁ הַמְּדַבְּרֵת כוח הדיבור
 74 שְׁבִאָדָם שכן, גם בכוח הדיבור
 75 הרוחני שבנפש, ולא רק בדיבור
 76 בפועל, יֵשׁ 'אותיות', וכפי שממשיך
 77 ומבאר. יֵשׁ בנפש האדם אוֹתוֹת
 78 שֶׁהֵן נִפְרָדוֹת מֵהַנֶּפֶשׁ, וְכִמוֹ
 79 לְמֶשֶׁל אוֹתוֹת הַדְּבִיבּוֹר 'אותיות'
 80 כפי שהן באות לידי ביטוי בדיבור
 81 שֶׁהֵן מִבְּחִינַת קוֹל וְהַכֵּל הַלֵּב
 82 הַגְּשָׁמִי, הדיבור בפה בפועל יש בו

1 אִם בַּחֲקִיתִי תִלְכוּ וְגו'¹, וּמְבַאָר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'² ספר מאמרי
 2 חסידות של אדמו"ר הזקן לפרשיות התורה של החומשים ויקרא-במדבר-
 3 דברים (ושיר השירים) ש'בַּחֲקִיתִי" הוּא מְלִשׁוֹן חֲקִיקָה, כְּלִשׁוֹן
 4 חַז"ל³ בגמרא (על הפסוק "את
 5 חוקתי תשמרו") לגבי מצוות התורה
 6 חוקות שְׁחַקְתִּי לָכֶם כו',
 7 כלומר, מצוות התורה ניתנו באופן של
 8 'חקיקה' וְהַפִּירוּשׁ ד'בַּחֲקִיתִי
 9 תִלְכוּ" הוּא, שְׁעֲנִין הַתְּלִיכָה
 10 בלימוד התורה וקיום המצוות (כפי
 11 שיתבאר להלן) הוּא בְּכַחֲנִית
 12 אוֹתוֹת הַחֲקִיקָה וְדוּקָא, כְּפִי
 13 שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִפְרָט.
 14

15 (ב) וְיֵשׁ לְהַקְדִּים תְּחִלָּה בְּאוֹר הַחֲלוּק שְׁבִין
 16 הַמְּתִיבָה לְאוֹתוֹת הַחֲקִיקָה⁴,
 17 שְׁבִאוֹתוֹת הַנִּכְתָּבוֹת בְּדִיו עַל
 18 הַקְּלָף והאותיות נשארות מעל הקלף
 19 (או הנייר), הִנֵּה הַדִּיו שְׁבוּ נַכְתּוּב
 20 האותיות הוּא דְבַר בְּפִנְי-עֲצָמוֹ,
 21 וְאֵינּוּ מְגוּפּוֹ וּמֵהוּתוֹ שֶׁל
 22 הַקְּלָף ולכן למרות שהאותיות
 23 נכתבות על גבי הקלף, הן דבר נפרד
 24 מִמֶּנּוּ, מֵה-שְׁאִינְ-בֵּן אוֹתוֹת
 25 שְׁנַחֲקוּת וְנַחֲרָצוֹת כמו חריצים
 26 וחריטה עַל גְּבִי אָבֶן טוֹבָה, הָרִי
 27 הֵן האותיות מְעַצְמֵייתָה
 28 וּמֵהוּתָהּ שֶׁל ה'אָבֶן טוֹבָה',
 29 וּמְגוּפָה מִמֶּשׁ יִחְשְׁבוּ וְאַחֲרֵי
 30 הַחֲקִיקָה וְהַחֲרִיטָה, האותיות הופכות
 31 לְחֵלֶק בְּלִתי נִפְרָד מֵהַאֲבֶן עֲצָמָה.
 32 וְהֵגַם שְׁמֶכֶל-מְקוֹם ככל זאת,
 33 למרות שהאותיות הן חלק בלתי נפרד
 34 מֵהַאֲבֶן עֲצָמָה אֵינּוּ דוּקָמָה מִצַּב
 35 הַאֲבֶן והאותיות כעת לְכִמוֹ
 36 שֶׁהֵיָתָה ה'אָבֶן טוֹבָה' מִצַּר-
 37 עֲצָמָה, קוֹדֵם הַחֲקִיקָה שֶׁל
 38 הַחֲקִיקָה עליה, שְׁמַתְחִלָּה לִפְנֵי
 39 שֶׁנַּחֲקוּ בַּה אוֹתוֹת הֵיָתָה הַאֲבֶן
 40 עֲצָמָה 'פְּשׁוּטָה' וחלקה בְּלֵא

**בס"ד. שבת פרשת בחוקותי,
 מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה
 (הנחה בלתי מוגה)**

אִם בַּחֲקִיתִי תִלְכוּ וְגו'¹, וּמְבַאָר ב'לְקוּטֵי
 תוֹרָה'² ש'בַּחֲקִיתִי" הוּא מְלִשׁוֹן חֲקִיקָה,
 כְּלִשׁוֹן חַז"ל³ חוקות שְׁחַקְתִּי לָכֶם כו',
 וְהַפִּירוּשׁ ד'בַּחֲקִיתִי תִלְכוּ" הוּא, שְׁעֲנִין הַתְּלִיכָה
 הוּא בְּכַחֲנִית אוֹתוֹת הַחֲקִיקָה וְדוּקָא.

(ב) וְיֵשׁ לְהַקְדִּים תְּחִלָּה בְּאוֹר הַחֲלוּק שְׁבִין
 אוֹתוֹת הַכְּתִיבָה לְאוֹתוֹת הַחֲקִיקָה⁴,
 שְׁבִאוֹתוֹת הַנִּכְתָּבוֹת בְּדִיו עַל הַקְּלָף, הִנֵּה הַדִּיו
 הוּא דְבַר בְּפִנְי-עֲצָמוֹ, וְאֵינּוּ מְגוּפּוֹ וּמֵהוּתוֹ שֶׁל
 הַקְּלָף, מֵה-שְׁאִינְ-בֵּן אוֹתוֹת שְׁנַחֲקוּת וְנַחֲרָצוֹת
 עַל גְּבִי אָבֶן טוֹבָה, הָרִי הֵן מְעַצְמֵייתָה וּמֵהוּתָהּ
 שֶׁל ה'אָבֶן טוֹבָה', וּמְגוּפָה מִמֶּשׁ יִחְשְׁבוּ. וְהֵגַם
 שְׁמֶכֶל-מְקוֹם אֵינּוּ דוּקָמָה לְכִמוֹ שֶׁהֵיָתָה ה'אָבֶן
 טוֹבָה' מִצַּר-עֲצָמָה, קוֹדֵם הַחֲקִיקָה, שְׁמַתְחִלָּה
 הֵיָתָה 'פְּשׁוּטָה' בְּלֵא צִיּוֹר אוֹתוֹת כְּלָל, וְעַל-יְדֵי
 הַחֲקִיקָה נולדו כָּה אוֹתוֹת, וְאִם כֵּן הָרִי צוּרוֹת
 אוֹתוֹת אֵלּוּ אֵינָן עֲצָמוֹת וּמֵהוּת ה'אָבֶן טוֹבָה'
 שְׁמוֹפְשֻׁט מְכַל צוּרָה מִמֶּשׁ, מְכַל-מְקוֹם אוֹתוֹת
 אֵלּוּ הֵן חֲרוּתוֹת וְחֲקוּקוֹת בְּגוּף ה'אָבֶן טוֹבָה'
 מִמֶּשׁ, וְהֵם מְגוּפָה וּמֵהוּתָהּ, מִיֵּנָה-וּבָהּ (וְכַמְבָּאָר
 בְּאֵרוּכָה בְּהַמְשָׁךְ תַּרְס"ו⁵ פְּרָטִי הָעֲנִינִים בְּזָהּ,
 כְּפִי שֶׁהֵם בּוֹנֵמְשָׁל). וְהִנֵּה, כְּשֶׁשׁ שֵׁשֶׁנָּן אוֹתוֹת
 הַכְּתִיבָה וְאוֹתוֹת הַחֲקִיקָה הַגְּשָׁמִיּוֹת, יֵשׁ
 דוּגְמָתָן בְּרוּחָנִיּוֹת בְּאוֹתוֹת שְׁבִנְפֶשׁ הַמְּדַבְּרֵת
 שְׁבִאָדָם. יֵשׁ אוֹתוֹת שֶׁהֵן נִפְרָדוֹת מֵהַנֶּפֶשׁ, וְכִמוֹ
 אוֹתוֹת הַדְּבִיבּוֹר שֶׁהֵן מִבְּחִינַת קוֹל וְהַכֵּל הַלֵּב

(1) ריש פרשתנו. (2) ד"ה אם בחוקתי (מה, א ואילך) וביאורו (שם, ד ואילך). (3) קידושין לט, א. (4) ראה גם לקו"ת ר"פ חוקת (נו, א). (א. שם נט, ג.ד. 5) ד"ה פנים בפנים וד"ה אין עומדין תרס"ז (המשך תרס"ו ע' תעג ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 קול גשמי והבל גשמי שמקורו מהלב
 2 הגשמי כמו דבר זר ממש כמציאות שונה לחלוטין לגבי מהות
 3 ועצמות הנפש שהיא מהות מופשטת לגמרי מכל 'ציור' והגדרה של
 4 'אותיות' ומילים. וכמו כן אותיות המחשבה, האותיות והמילים
 5 שבהם האדם חושב שחושב מה
 6 שמוּדְבָר בעת הדיבור או אפילו לפני
 7 הדיבור וחושב האותיות עצמן,
 8 גם המחשבה מלוכשת במילים שְׁזָהוּ
 9 בחינת מחשבה תתאָה, מחשבה
 10 תחתונה (ולא מחשבה עליונה בדרגה
 11 יותר נעלית בנפש שהיא באופן מופשט
 12 מאותיות, כפי שיתבאר להלן) הנה
 13 אף-על-פי שֶׁהֵן אותיות אלו,
 14 אותיות המחשבה רוחניות יותר
 15 ממהות הקול הגשמי הבא
 16 בדיבור, מפּל-מקום בנקל לְצִיר
 17 קל לתאר לעצמנו שֶׁאֵין זה פֶּלַל
 18 מֵעֵרֵךְ מהות רוחניות הנפש,
 19 והאותיות שבהם האדם חושב אין להם
 20 כל דמיון למהות הנפש עצמה הנעלית
 21 ומופשטת מאותיות לגמרי וְהָרִי זֶה
 22 אותיות המחשבה (וכל-שכן אותיות
 23 הדיבור) כְּמוֹ אותיות הכתיבה
 24 הכתובות בדיו על קלף, שֶׁהִדִּיּוֹ
 25 הוא דְּבָר זָר ומציאות אחרת, שונה
 26 לחלוטין, וְאֵינוֹ מִמֵּהוּת הַקֶּלֶף
 27 פֶּלַל אין דמיון במהות של שני
 28 הדברים אלא האותיות הן מציאות
 29 אחרת, נפרדת ושונה לחלוטין.
 30 אף יש בנפש של האדם גם
 31 דוגמת אותיות החקיקה וכשם
 32 שאותיות החקיקות באבן, למשל, הן
 33 מהות אחת עם האבן, כך אותיות
 34 החקיקה שבנפש הן מהות אחת עם
 35 הנפש עצמה, וְיֵשׁ בְּזֶה פְּמָה
 36 מְדַרְגוֹת, כפי שממשיך ומפרט. החל מבחינת מחשבה עלֵאָה,
 37 דרגה עמוקה ופנימית בנפש האדם הנקראת 'מחשבה עליונה' דְהִינּוּ,
 38 שְׁחֹשֵׁב הַשֶּׁכֶל בחינה שבה האדם חושב על הרעיון עצמו ולא חושב
 39 על האותיות, שְׁגַם בְּמַחְשָׁבָה זו בה כוח השכל של האדם עסוק
 40 ברעיון עצמו. יש בחינת אותיות (שְׁהָרִי אֵי-אֶפְשָׁר לא יכול להיות
 41 גְלוּי הַשֶּׁכֶל התגלות של רעיון שכלי כלשהו - אֶפְיִלוֹ בְּמַחְשַׁב הָאָדָם
 42 עֲצָמוֹ גם ללא כל התגלות לזולת - בְּלִי אותיות שבהם 'מתלבש'
 43 הרעיון), רַק שְׁהָאוֹתִיּוֹת בדרגה זו של 'מחשבה עילאה' כְּלוּלוֹת

בתוך השכל ממש, וְאֵינֶן דְּבָר נִפְרָד חוּץ מִהַשֶּׁכֶל בדרגה זו
 המילים שבהם הרעיון 'מלוכב' הן חלק בלתי נפרד מהרעיון השכלי עצמו
 ולא מציאות אחרת, נפרדת (כְּמוֹ בְּמַחְשָׁבָה תַתְּאָה שְׁיִצְאוּ
 האותיות ונפרדו מהרעיון עצמו לְהִיּוֹת מוֹרְגָשׁוֹת בְּפִנְי-עֲצָמָן
 כמציאות אחרת ונפרדת), אֶלֶּא הֵן
 המילים דְּבָר אֶחָד מציאות אחת
 עם השכל, הרעיון עצמו, שְׁהָרִי
 כאשר האדם עסוק בעיון ברעיון
 בדרגה כזו, אֵינוֹ חֹשֵׁב פֶּלַל
 האותיות, האדם לא מודע כלל
 למילים שבהם הרעיון 'מלוכב' רַק
 שְׁחֹשֵׁב הַשֶּׁכֶל ממש, הרעיון
 עצמו, אֶלֶּא שְׁבֹו בשכל עצמו
 נִמְצָאוּ ובו הִיוּ האותיות.
 ולְמַעַלָּה מְזָה, בנפש האדם יש
 בחינה עמוקה ופנימית עוד יותר בה
 האותיות כלולות בשכל עצמו במידה
 עמוקה יותר, כְּפִי שְׁהָאוֹתִיּוֹת
 כְּלוּלוֹת בְּשֶׁכֶל הַנְּעִלָם בתוך
 הנפש וְקִדְמוֹת הַשֶּׁכֶל הדרגה
 הראשונה והקדומה ביותר של השכל
 שמתגלית מהנפש עצמה (שְׁלִמְעֵלָה
 מְשָׁכֵל הַגְּלוּי, כאשר הרעיון כבר
 ירד והתגלה בצורה ברורה ומוגדרת),
 שְׁזָהוּ כַח הַמְשַׁכֵּל כוח הנפש
 להשכיל ולהשיג רעיונות שכליים
 והכות הוא עניין נעלה ומופשט לגבי
 המחשבה והרעיון שכלי מוגדר
 ובו האותיות לא נחשבות מציאות עוד
 יותר מאשר ב'מחשבה עליונה' (ובודאי
 הרבה יותר מאשר ב'מחשבה
 תחתונה').
 ולמעלה מזה, יש דרגה עוד יותר
 עמוקה ועוד יותר פנימית בנפש האדם
 שבה האותיות הן עוד יותר חלק
 ממהות הנפש עצמה ולא מציאות זרה ונפרדת, כפי שממשיך ומפרט.
 ועד כְּפִי שְׁהָאוֹתִיּוֹת הֵן פְּעֻעֵם הַנְּפֵשׁ, שְׁעַל זֶה נִאֶמְרָם
 בחסידות שְׁהַנְּפֵשׁ עצמה מְלֵאָה אוֹתִיּוֹת כאמצעי ביטוי, אבל כפי
 שהאותיות הן בעצם הנפש ודאי שאין האותיות מציאות נפרדת וזרה מהנפש
 עצמה אלא מהות אחת ממש עם הנפש. וְהֵן אֶמֶת שְׁמֵהוּת וְעֲצָמוֹת
 הַנְּפֵשׁ מִמֵּשׁ הִיא לְמַעַלָּה מְעֵלָה מִמֵּהוּת צוֹרֵת הָאוֹתִיּוֹת, גם
 בעצם הנפש עצמה יש כמה בחינות, לגבי המידה שבה האותיות הן מציאות
 בפני עצמה ועומק ופנימיות הנפש נעלית מאד מכל המושג של צורת האותיות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְהֶעֱנֵן בְּזֶה, דְּהֵנָּה, בְּחִינַת אֱוִיָּה הַחֲקִיקָה לְמַעַלָּה בְּאֱלֹקוֹת 45
 2 הוּא עֲנֵן הַנּוֹכַח בּוֹהֵר לַגִּבִּי תְּחִילַת הַתְּעוֹרָרוֹת הַרְצוֹן הַעֲלִיּוֹן לְהַאֲצִיל 46
 3 סְפִירוֹת וּלְבְרֹא עוֹלְמוֹת גְּלִיף גְּלִיפוֹ בְּטִהִירוֹ עֲלֵאָה⁹ חֶקֶק חֲקִיקָה 47
 4 בְּטוֹהַר (הָאוֹר) הַעֲלִיּוֹן. פְּרוּשׁ: 'טִהִירוֹ עֲלֵאָה' הָאֵמֹר בּוֹהֵר עַל הָאוֹר 48
 5 הָאֱלֹקִי הוּא מְלֻשׁוֹן 'כְּעֵצָם 49
 6 הַשָּׁמַיִם לְטִהַר'¹⁰, לְשׁוֹן אוֹר 50
 7 וְגִילּוֹי דְּהִינּוּ, בְּחִינַת הַתְּגַלּוּת 51
 8 הָאֲרָה מְאִין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא, 52
 9 הַתְּגַלּוּת שֶׁל הָאוֹר הָאִינְסוּפִי הֵלָא 53
 10 מוּגַבֵּל, וְהַתְּהוּוֹת בְּחִינַת הַפְּתִיחַ 54
 11 'כְּתֵר עֲלִיּוֹן' שְׁלֹמֶעֱלָה מֵעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת 55
 12 (עַל שְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת שֶׁבּוֹ בְּחִינַת 56
 13 'אֲרִיף אֲנִפִּין' 'פְּנִים אֲרוֹכוֹת' 57
 14 כְּלוֹמֵר אוֹר וְגִילּוֹי רַב וְאוֹרִי' וּבְחִינַת 58
 15 'עֲתִיק יוֹמִין' דְּרַגָּה פְּנִימִית יוֹתֵר 59
 16 ב'כְּתֵר', שְׁנַעְתָּק וְנִבְדַּל מִבְּחִינַת 'וּס' 60
 17 וְגִילּוֹי) מְהֻאָרָה זֹו, הֵינּוּ הַתְּהוּוֹת 61
 18 ה'כְּתֵר' מְהֻאֲרֵן־סוּף נִקְרָא 'גְּלִיף 62
 19 גְּלִיפוֹ', שֶׁהוּא עֲנֵן 63
 20 הַחֲקִיקָה, כְּלוֹמֵר, אוֹפֵן הַתְּהוּוֹת 64
 21 בְּחִינַת ה'כְּתֵר' מְהֻאֲרֵן־סוּף הוּא בְּדֶרֶךְ 65
 22 'חֲקִיקָה' לְהוֹרוֹת שְׁבַחֲבִינַת 66
 23 הַפְּתִיחַ מִתְּאַחַדְתָּ בְּתַכְלִית 67
 24 בְּהַתְּאַחַדוֹת מוֹחֲלַת בְּאוֹר־אֵין־ 68
 25 סוּף, וְלִכֵּן נִמְשָׁל אוֹפֵן הַתְּהוּוֹת 69
 26 הַכְּתֵר לְחֲקִיקָה, שֶׁהִיא כְּאֵלוֹ 70
 27 אֵין כָּאֵין בְּמִצִּיאוֹת הוּוֹ שֶׁל אוֹתוֹת 71
 28 חֲקִיקוֹת שׁוּם דְּכֵר נּוֹסֵף כָּלֵל עַל 72
 29 חֲדָבֵר שְׁעֵלְיוֹ הֵן חֲקוּקוֹת, זוֹלַת מַלְכֵר 73
 30 הַמְּהוּוֹת שֶׁהִיָּתָה קוֹדֵם 74
 31 הַחֲקִיקָה, וְהִנּוּ לְפִי שְׁבַחֲבִינַת 75
 32 הַפְּתִיחַ הִיא עֲדִין מְכָלֵל 76
 33 עוֹלְמוֹת הָאֵין־סוּף הַבְּרִיאָה 77
 34 נִחְלַקְתָּ בְּאוֹפֵן כְּלָלִי לְעוֹלְמוֹת הָאֵין־ 78
 35 סוּף, הֵינּוּ עוֹלְמוֹת שֶׁבֵּהֵם הָאוֹר 79
 36 הָאֱלֹקִי הָאֵין־סוּפִי וְהַבְּלָתִי מוּגַבֵּל 80
 37 מְאִיר בְּגִלוֹי וְלִכֵּן מְצִיאוֹת בְּעוֹלְמוֹת 81
 38 אֵלוֹ בְּטֵלָה לְאֱלֹקוֹת בְּבִטּוֹל מוֹחֲלַת, 82
 39 לְבִין עוֹלְמוֹת וְנִבְרָאִים מוּגַבֵּלִים 83
 40 (בְּמִידָה כּוּוֹ אוֹ אַחֲרָת) שֶׁבֵּהֵם הָאוֹר 84
 41 הָאֱלֹקִי מְאִיר רַק בְּמִידָה מְצוּמְצַמַת 85
 42 וְהַמִּצִּיאוֹת בְּעוֹלְמוֹת אֵלוֹ (בְּכָל עוֹלָם לְפִי עֵינַיִנו) הִיא מְצִיאוֹת עִם גִּדְרִים 86
 43 מְשֻׁלָּה וְכָלֵל שֶׁהָעוֹלָם נִחוּת יוֹתֵר, הַבִּטּוֹל לְאֱלֹקוֹת פְּחוּת נִרְגַּשׁ בּוֹ, וְעַל כֵּךְ 87
 44 מְבוֹאֵר כָּאֵין כִּי מְאַחַר שְׁבַחֲבִינַת הַכְּתֵר (לְמִירוֹת קִרְבָּתָה ל'סִדֵּר הַשְּׁתַלְשׁוּת' שֶׁל 88

1 (כִּי צוּרָה הִיא מוֹשֵׁג שֶׁל צִירוֹ וְהַגְדָּרָה, וְאֵילוֹ עֵצָם הַנֶּפֶשׁ הִיא מְהוּוֹת 'פְּשוּטָה' 1
 2 נְעִלִית מְכַל הַגְדָּרָה), כִּי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ הֵן רַק בְּחִינָה 2
 3 אַחֲרוֹנָה שְׁבָה וְאֵילוֹ בְּבַחֲבִינּוֹת הַיּוֹתֵר נְעִלוֹת בְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ אֵין כָּלֵל מְצִיאוֹת 3
 4 שֶׁל אוֹתוֹת, אֵף מְכַל־מְקוֹם, עַל־כָּל־פְּנִיָּם כְּכֹל אוֹפֵן הַבְּחִינָה הוּוֹ 4
 5 שֶׁבָּה נִמְצְאוֹת הָאוֹתִיּוֹת הִיא בְּחִינָה 5
 6 אַחֲרוֹנָה שְׁבַחֲמֵהוּתָה וְעֲצֻמּוֹתָה 6
 7 שֶׁל הַנֶּפֶשׁ עֲצֻמָּה מְמֻשָּׁה, וְלֹא 7
 8 תּוֹסֶפֶת מְהוּוֹת אַחֲרָת הַנֶּפֶשׁ 8
 9 מִהַנֶּפֶשׁ עֲצֻמָּה. וְהָרִי זֶה אוֹפֵן 9
 10 הַהַתְּאַחַדוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת עִם עֵצָם 10
 11 הַנֶּפֶשׁ עֲצֻמָּה כְּמֻשָּׁל אוֹתִיּוֹת 11
 12 גְּשִׁמּוֹת הַחֲקִיקוֹת גְּאֲבֵן 12
 13 טוֹבָה' גְּשִׁמִּית, שֶׁהָאֲבֵן טוֹבָה' 13
 14 מְצַד עֲצֻמָּה 'פְּשוּטָה' 14
 15 בְּתַכְלִית לֹא מוּגַדְרַת בְּשׁוּם הַגְּדָרָה 15
 16 כָּלֵל, וְלִמְעַלָּה מִתְּמוֹנַת צוּרָה שֶׁל 16
 17 אוֹתִיּוֹת, וְכִשְׁחֻזְקֵיהֶם כֵּה בְּאֵבֶן 17
 18 הַטּוֹבָה אוֹתִיּוֹת נִחְשָׁף קֶצֶת 18
 19 הָעֵצָם הַפְּשוּט וְהוּא מְקוּבֵל צוּרָה 19
 20 מְסוּיֵמַת וְכִבֵּר אֵינוֹ עֵצָם פְּשוּט וְמְאִיר 20
 21 בְּאוֹתָה מִידָה שְׁהִיָּה לְפָנָי שְׁנַחֲקֵקוּ בּוֹ 21
 22 אוֹתוֹת, אֲמַנְם מְכַל־מְקוֹם אֵין 22
 23 כָּאֵין מְהוּוֹת אַחֲרָת כּוּוֹ וְלִמְרוֹת 23
 24 הַתְּחִיקָה פְּעֵלָה שְׁנֵי מְסוּיֵם בְּאֵבֶן, 24
 25 הָאוֹתִיּוֹת הֵן מְהוּוֹת אַחַת מִמֶּשׁ עִם הָאֵבֶן 25
 26 עֲצֻמָּה, וְלֹא מְצִיאוֹת נִפְרַדְתָּ. 26
 27 וְעַל־פִּי מְאַמֵּר רַז"ל⁷ בְּסִפֵּר 27
 28 הוֹוֵהר תְּלַת קְשָׁרִין אֵינוּן, 28
 29 קוֹדֶשׁ־בְּרִיךְ־הוּא וְאוֹרִיָּתָה 29
 30 וְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל מִתְּקַשְׂרָאֵן בְּאוֹרִיָּתָה 30
 31 בְּאוֹרִיָּתָה וְכוּ', שְׁלוֹשָׁה קְשָׁרִים 31
 32 הֵם, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְהַתּוֹרָה 32
 33 וְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל מִתְּקַשְׂרִים בְּתוֹרָה, 33
 34 הָרִי כְּשֶׁם שְׁבַחֲמֵהוּתָה וְשֶׁמִּי 34
 35 הַבְּחִינּוֹת הָאֵמֹרוֹת דְּאוֹתִיּוֹת 35
 36 הַתְּחִיבָה וְאוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה, 36
 37 שֶׁהוּא עֲנֵן תּוֹרָה־שְׁבַחֲמֵהוּתָה 37
 38 שְׁנַתְּלַבְּשָׁה בְּאוֹתִיּוֹת הַפְּתִיחַ 38
 39 בְּדִיו עַל הַקְּלָף, בְּאוֹתוֹת 39
 40 הַכְּתִיבָה, וְהָאוֹתִיּוֹת שְׁבַחֲמֵהוּתָה 40
 41 (מְכַתֵּב אֱלֹקִים, תְּרוֹת עַל 41
 42 הַלּוֹחוֹת⁸), בְּאוֹתוֹת הַחֲקִיקָה, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ שְׁמֵי הַבְּחִינּוֹת 42
 43 דְּאוֹתִיּוֹת הַתְּחִיבָה וְאוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה בְּכָל נֶפֶשׁ אֱלֹקִית, וְגַם 43
 44 לְמַעַלָּה בְּאֱלֹקוֹת עֲצֻמּוֹ, כְּפִי שְׁמֻשִׁיךְ וּמְפֹרֵט. 44

(7 ראה זח"ג עג, א. 8) ע"פ תשא לב, טז. 9) זח"א טו, א. 10) משפטים כד, י.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 העולמות המוגבלים) היא חלק מעולמות האין-סוף, הרי ההתהוות שלה היא
2 בבחינת 'אותיות החקיקה', כאמור. **מֵה־שָׁאִין־בֶּן הַתְּהוּוֹת עֶשֶׂר**
3 **סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, חֲכֵמָה וְחֶסֶד כּו',** שהם דרגות עם 'ציור'
4 והגדרה, **הָרִי בִּינוֹן שְׁאוּר־אֵין־סוֹף** האור האלוהי הבלתי-גבול **לְאוֹ**
5 **מִפְּלֵ אֵינוֹן מְדוּת אֵיהוּ**
6 **פְּלֵל¹¹,** הוא איננו מוגדר ו'מצויר'
7 בכל המידות הללו כולל, אלא נעלה
8 ומופשט מהן, כנאמר ב'פתיח אליהו'
9 **לְקֹדֶם נִמְשְׁלוּ עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת וְהַדְרֹךְ**
10 **בֵּה נִתְהוּוּ לְאוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה,**
11 **שֶׁהִדְרִיּוּ הוּא דְבָר זָר,** מהות
12 אחרת ושונה לחלוטין ביחס לקלף **רַק**
13 **שֶׁנִּתְאַחַד עִם הַקְּלָף.**
14 **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּנִשְׁמוֹת**
15 **יִשְׂרָאֵל, שֶׁשְׂרָשׁ הַנִּשְׁמָה**
16 **לִמְעַלָּה בְּאִלְקוֹת הוּא בְּכַחֲנִית**
17 **הַמְּחַשְׁבָּה הָעֵלְיוֹנָה, בְּדִרְגָּה הִכִּי**
18 **גְּבוּהָ וְנִעְלִית שְׁבָה (לֹא רַק**
19 **בְּחִינַת מְחַשְׁבָּה עֲלֵאָה, מִחֻשְׁבָּה**
20 **עֵלְיוֹנָה, בְּחִינַת בִּינָה שֶׁל עוֹלָם**
21 **הָאֲצִילוֹת, אֲלֵא בְּחִינַת מְחַשְׁבָּה**
22 **סְתִימָאָה מִחֻשְׁבָּה סְתוּמָה וְנִעְלָמָה**
23 **שֶׁלְמַעַלָּה מִחֻשְׁבָּה וּבִינָה**
24 **דְּאֲצִילוֹת שֶׁהֵם מִחֻשְׁבָּה כִּפִּי שְׂבָאָה**
25 **בְּאוֹפֵן גָּלוּי וּמוֹגֵד, אֲלֵא זוּהִי מִחֻשְׁבָּה**
26 **סְתוּמָה שֶׁלְמַעַלָּה מִגִּילּוּי, בְּחִינַת**
27 **"גְּלִיף גְּלִיפּוֹ בְּטִהִירוֹ**
28 **עֲלֵאָה",** וכשם שהשורש העליון של
29 הבריאה והתהוות הכתר הם באופן של
30 'חקיקה', כך גם לגבי שורש הנשמות
31 ואופן התהוות הנשמות, **שֶׁעַל־זֶה עַל**
32 **הַתְּהוּוֹת הַנִּשְׁמָה מְשׁוּרָשָׁה הָעֵלְיוֹן**
33 **בְּמִחֻשְׁבָּה הָעֵלְיוֹנָה נֶאֱמַר¹² וְנִשְׁמָה**
34 **שֶׁנִּתְמַתָּ בִּי טְהוּרָה הִיא,**
35 **שֶׁנִּשְׁמָשְׁבָּה מִבְּחִינַת 'טְהִירוֹ**
36 **עֲלֵאָה') הוּא עֲנִין אוֹתִיּוֹת**
37 **הַחֲקִיקָה, וְכִפִּי שֶׁיִּרְדָּה הַנִּשְׁמָה**
38 **לְמִטָּה לְעוֹלָם הוּא וְנִתְלַבְּשָׁה בְּנוֹף**
39 **גִּשְׁמִי שֶׁהֵם מְהוּת שׁוֹנָה מִמְהוּת**
40 **הַנִּשְׁמָה הָרִי הִיא הַנִּשְׁמָה בְּכַחֲנִית**
41 **אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה.**
42 **וְזוּהוּ "בְּחֻקֵּי תִלְכוּ"¹³, שֶׁעֲנִין הַחֲלִיכָה בְּכַחֲנִית מְהִלָּף**
43 **בְּלִתִּי שִׁיעוֹר וְגָבּוּל בְּכַחֲנִית אֵין־סוֹף** התקרבות לאלוקות באופן

אין סופי ולא רק בשיעור מוגבל (**שְׁזוּהוּ אֲמִתִּית עֲנִין הַחֲלִיכָה** הליכה
אמיתית היא הליכה שאין לה גבול, כי כל עוד ההליכה מוגבלת היא לא
התקדמות אמיתית ביחס למצב הקודם) **הוּא בְּכַחֲנִית הַחֲקִיקָה**
דְּוָקָא, שְׁזוּהִי מְדֻרְגַת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׂרָשׁוֹם וּמְקוּרָם בְּאִלְקוֹת
מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה
(בְּנִזְכָּר לְעֵיל), וְלִכֵּן נִקְרְאִים
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַעוֹבְרִים אֶת ה' לֹא
גָּבּוּל וְשִׁיעוֹר בְּשֵׁם מְהִלְכִים,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁴ בְּנִבְאוֹת זְכוּיָה
בְּדַבְרֵי ה' לַיהוֹשֻׁעַ כְּהֵן הַגִּדּוּל וְנִתְתִּי
לְךָ מְהִלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים
הָאֵלֶּה, וְהִנְנוּ, שֶׁמְלַאֲכִים
(שֶׁשְׂרָשׁוֹם בְּאִלְקוֹת מִבְּחִינַת
אוֹתִיּוֹת הַדְּבִיבּוּר, שֶׁהֵם בְּדוּגְמַת
אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה, כְּמִבּוֹאֵר לְעֵיל
בְּתַחֲלִית הַמֵּאמֵר) נִקְרְאִים
"עוֹמְדִים", כלומר, נמצאים תמיד
באותה דרגה, **דָּאָף שְׂגָם**
בְּמִלְאָכִים יִשְׁנוּ עֲנִין שֶׁל
עֲלִיָּה מְדֻרְגָּה לְדֻרְגָּה, וְכִמוֹ
שֶׁכְּתוּב גְּבִי מְלַאֲכִים "וְעוֹף
יַעֲוֹף"¹⁵, שֶׁיִּכּוֹלִים לְעוֹף
וְלַעֲלוֹת בְּעֵילוּי עַד רוּם
הַמַּעֲלוֹת¹⁶, עד לדרגות גבוהות
ביותר, ואם כן לכאורה גם המלאכים
הם 'מהלכים', בכל זאת המלאכים
נקראים 'עומדים' כי **הָרִי זוֹ עֵלְיָה**
וההתקדמות של המלאכים מדרגה
לדרגה **עֲלִיָּה שֶׁבְּעֶרְף**
וּבְהַדְרָגָה, עֵלְיָה וְהַתְּקִדְמוֹת רַק
יַחֲסִית לְדֻרְגָּה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁלֵּהֶם וְלִכֵּן
נִקְרְאוּת עֵלְיָה וְהַתְּקִדְמוֹת זוֹ בְּשֵׁם
'עֲמִידָה' לְגַבִּי אֲמִתִּית עֲנִין
הַחֲלִיכָה שֶׁהוּא בְּכַחֲנִית בְּלִי־
גָּבּוּל¹⁷, עֵלְיָה לֹא כֹל יַחֲסִי
והשוואה לדרגה הקודמת, **שֶׁשְׂרָשׁוֹם**
דְּוָקָא בְּנִשְׁמוֹת מִצַּד שְׂרָשׁוֹן
בְּכַחֲנִית אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה¹⁸,
כיוון שהשורש של הנשמות למעלה
באלוקות ואופן התהוות הנשמות הוא
ב'אותיות החקיקה' והן דבר אחד ממש
עם האין-סוף והבלתי-גבול האמיתי, יש לנשמות את הכוח להתעלות בעליות
עד אין סוף **וְלִכֵּן עֲלִיתָן הִיא בְּכַחֲנִית בְּלִי גָּבּוּל,**

(11) תקו"ז בהקדמה (יז, ב. 12) ברכת "אלקי נשמה" (ברכות ס, ב. 13) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"י ע' 334 ואילך (ממאמר זה). (14) זכרי' ג, ז. (15) זח"א מו, ב. (16) לקו"ת שמיני יח, ד. (17) ראה ד"ה צאינה וראינה תר"ס. ובכ"מ. (18) ראה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עצמו, עד כדי כך שיהיו לאחדים ממש במקורן ושרשן כפי
2 שחוקקות באור אין-סוף מתחילת התהוותן.
3 (ג) ומוסיף ב'לקוטי תורה'¹⁹ במאמר זה לבאר המשך הכתוב
4 ("אם בחקתי תלכו") ואת מצותי תשמרו: אבל מחמת
5 גשמיות הגוף, לא תעמוד
6 ולא תקום הנקיקה וההילוף
7 הנה ("בחקתי תלכו") כיוון
8 שהנשמה מלובשת בגוף גשמי,
9 ההתקרבות של הנשמה לאלוקות
10 וההתעלות שלה עד אין-סוף הנקראת
11 'חקיקה' וה'הליכה' ומרומזת בכתוב
12 'אם בחוקתי תלכו', כמבואר לעיל, לא
13 יכולה להיות בלתי שמירת פלי,
14 ללא כלי שמכיל ושומר ואשר על-
15 ידי פלי זו תפון 'החקיקה'
16 'וההליכה' לעד ותתקיים לנצח ולא
17 תחלוף לאחר זמן קצר, על פן
18 נאמר אחר-זה לאחר "אם
19 בחוקתי תלכו" ובהמשך לכך "ואת
20 מצותי תשמרו", כי רמ"ח
21 מצות-עשה הן כדברי הוזהר,
22 רמ"ח אברין דמלכא²⁰, אברי
23 המלך, ומשמעות הדברים היא כמו
24 האבר בגוף האדם שהוא פלי
25 אשר בו נמשך חיות ממקור
26 החיות הנפשית אשר שורה
27 במוח ומתפשטת לכל האברים, וכך
28 המצוה היא פלי להמשכת
29 אורו ותברך וכל מצווה ממשכה
30 אור אלוקי מלמעלה למטה ומביאה
31 אותו לידי גילוי.
32 ויש לקשר זה עם המבאר
33 ב'לקוטי תורה' בהתחלת
34 ספר ויקרא²¹ [כמנהג ישראל
35 לקשר סיום כל ספר עם
36 תחלתו, כיון שנועץ סופן
37 בתחלתו]²² ואכן קיים קשר מהותי
38 פנימי בין סוף הדבר לתחילתו].
39 בענין אתערותא-דלעילא
40 התעוררות מלמעלה, מצד האלוקות
41 להאיר לאדם למטה ואתערותא-
42 דלתתא התעוררות מלמטה, מצד

האדם, להתעלות ולהתקרב לאלוקות שפאשר יש אתערותא-
דלעילא שנמשכת מלמעלה, וכתוצאה מכך האדם מתעורר
ב'אתערותא דלתת' הנה במעט זמן בתוך זמן קצר יכלה פתח
התעוררות זאת והשפעתו תפוג, וגם פאשר נתעורר נפשו מזה
וה'אתערותא דלעילא' פעלה באדם
התעוררות, הנה יוכל להיות
חולף ועובר ההתפעלות,
ואין לה קיום, כי בהסתלק
הארה עליונה זו שאינה
מאירה רק בעת רצון מיוחדת
ולא תמיד, אזי הנה פלא הנה
ההתפעלות, מאחר שלא
היתה רק בסבת הארה
עליונה אבל היא לא חוללה שינוי
מהותי באדם עצמו, לכן בהסתלק
האור שנמשך והאיר מלמעלה
בטלה האהבה שנסתעף
ממנה בעקבות ההתעוררות.
והעצה לזה למנוע מצב בו
ההתפעלות וההתעוררות בעקבות
'אתערותא דלעילא' תחלוף לאחר זמן
קצר, שפאשר יש עת רצון
שנמשך מלמעלה התעוררות
להעיר את נפש האדם,
וההמשכה וההתעוררות היא מצד
מעלה וסגולה של הזמן אך לא
בעקבות פעולה של האדם, הנה
תכף ומיד עם תחילת ההתעוררות
שבאה מלמעלה, יתחיל האדם
לעורר אתערותא-דלתתא מצד
עצמו, ואזי יהיה דבר המתקיים
(ועל-דרך-זה מבואר גם
ב'לקוטי תורה' בפרשתנו
(סוף ספר ויקרא),
שהחקיקה וההילוף של הנשמה
שמצד שרש הנשמה שהוא
בבחינת 'אותיות החקיקה' הוא על-
דרך הענין דאתערותא-

עד שיהיו לאחדים ממש במקורן ושרשן כפי
שחוקקות באור אין-סוף.
(ג) ומוסיף ב'לקוטי תורה'¹⁹ לבאר המשך
הכתוב ("אם בחקתי תלכו") ואת
מצותי תשמרו: אבל מחמת גשמיות הגוף, לא
תעמוד ולא תקום הנקיקה וההילוף הנה
("בחקתי תלכו") בלתי שמירת פלי, אשר על-
ידי פלי זו תפון לעד, על פן נאמר אחר-זה
"ואת מצותי תשמרו", כי רמ"ח מצות-עשה הן
רמ"ח אברין דמלכא²⁰, כמו האבר שהוא פלי
אשר בו נמשך חיות ממקור החיות אשר שורה
במוח, וכך המצוה היא פלי להמשכת אורו
ותברך.

ויש לקשר זה עם המבאר ב'לקוטי תורה'
בהתחלת ספר ויקרא²¹ [כמנהג ישראל
לקשר סיום כל ספר עם תחלתו, כיון שנועץ
סופן בתחלתו]²², בענין אתערותא-דלעילא
ואתערותא-דלתתא, שפאשר יש אתערותא-
דלעילא שנמשכת מלמעלה, הנה במעט זמן
יכלה פתח התעוררות זאת, וגם פאשר נתעורר
נפשו מזה, הנה יוכל להיות חולף ועובר
ההתפעלות, ואין לה קיום, כי בהסתלק הארה
עליונה זו שאינה מאירה רק בעת רצון, אזי הנה
פלא הנה ההתפעלות, מאחר שלא היתה רק
בסבת הארה עליונה, לכן בהסתלק האור בטלה
האהבה שנסתעף ממנה. והעצה לזה, שפאשר
יש עת רצון שנמשך מלמעלה התעוררות להעיר
את נפש האדם, הנה תכף ומיד יתחיל האדם
לעורר אתערותא-דלתתא, ואזי יהיה דבר
המתקיים (ועל-דרך-זה ב'לקוטי תורה' בפרשתנו
(סוף ספר ויקרא),
שהחקיקה וההילוף שמצד שרש הנשמה הוא על-
דרך הענין דאתערותא-

המשך תרס"ו ע' תפט ואילך. ע' תצט ואילך. (19 מה, ג. מז, א. 20) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא פ"ד. רפכ"ג. ועוד.
(21 ב, ב ואילך. 22) ספר יצירה פ"א מ"ז.

שבת פרשת בחוקותי, מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דְלַעֲיֵלָא כְתוּצָא מִכַּךְ שׁוּוּהוּ שׁוֹרֵשׁ הַנְּשֵׁמָה לַמַּעֲלָה, וְהַעֲבֹדָה דְקִיּוּם
 2 הַמְצֻזוֹת שְׁהִיא בְדוּגְמַת שְׁמִירַת כְּלֵי שְׁעַל-יְדֵי-זָה תַכּוֹן
 3 הַהַתְעוּרוֹת לְעַד וְלֹא תַחֲלוּף, הִיא עַל-דֶּרֶךְ הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא
 4 מִצַּד הָאֲדָם שְׁפּוּעֵלַת שְׁהֵאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא תַהֲיֵה דְכָר
 5 הַמְתַקֵּים, כַּמְבֹאֵר (לַעֲלִי).
 6 (ד) וּבְעוֹמֶק יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, 1 דְלַעֲיֵלָא, וְהַעֲבֹדָה דְקִיּוּם הַמְצֻזוֹת שְׁהִיא בְדוּגְמַת
 7 שְׁעִנְיָן "מְצוֹתֵי תְשֻׁמְרוֹ" הוּא 2 שְׁמִירַת כְּלֵי שְׁעַל-יְדֵי-זָה תַכּוֹן לְעַד, הִיא עַל-
 8 לֹא רַק שְׁמִירַת כְּלֵי הַמְכִיל 3 דֶּרֶךְ הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא שְׁפּוּעֵלַת
 9 וְשׁוּמֵר שְׁעַל-יְדֵי-זָה תַכּוֹן לְעַד 4 שְׁהֵאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא תַהֲיֵה דְכָר הַמְתַקֵּים.
 10 תַתְקִים לַנְּעֻחַ הַתְקִיקָה וְהַיְלִוּף
 11 שְׁהִיא הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל 'אִם בַּחֲקוּתֵי 5 (ד) וּבְעוֹמֶק יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁעִנְיָן "מְצוֹתֵי
 12 תַלְכֵר, אֶלָּא עוֹד זֹאת, שְׁעַל-יְדֵי 6 תְשֻׁמְרוֹ" הוּא לֹא רַק שְׁמִירַת כְּלֵי
 13 עִנְיָן הַעֲבֹדָה שֶׁהָאֲדָם עוֹבֵד אֶת ה' 7 שְׁעַל-יְדֵי-זָה תַכּוֹן לְעַד הַתְקִיקָה וְהַיְלִוּף, אֶלָּא
 14 ("מְצוֹתֵי תְשֻׁמְרוֹ") בְּאִים 8 עוֹד זֹאת, שְׁעַל-יְדֵי עִנְיָן הַעֲבֹדָה ("מְצוֹתֵי
 15 לְמַדְרָגָה נְעֻלִית עוֹד יוֹתֵר גַּם 9 תְשֻׁמְרוֹ") בְּאִים לְמַדְרָגָה נְעֻלִית יוֹתֵר גַּם מְעִנְיָן
 16 אֶפִּילוּ מְעִנְיָן הַתְקִיקָה שְׁמַצַּד 10 הַתְקִיקָה שְׁמַצַּד שְׂרֵשׁ וּמְקוֹר הַנְּשֵׁמָה (כְּדַלְקָמֵן).
 17 שְׂרֵשׁ וּמְקוֹר הַנְּשֵׁמָה
 18 (כְּדַלְקָמֵן). וְזֵהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי 11 וְזֵהוּ שֶׁהַסֵּדֵר בַּתּוֹרָה הוּא שְׁתַּחֲלָה נְאָמֵר "בַּחֲקוּתֵי
 19 לְכֹן שֶׁהַסֵּדֵר בַּתּוֹרָה הוּא 12 תַלְכוּ", וְאַחֲרֵי-כֵן נְאָמֵר מְצוֹתֵי תְשֻׁמְרוֹ, כִּינֵן
 20 שְׁתַּחֲלָה נְאָמֵר "בַּחֲקוּתֵי 13 שְׁזוּהִי מְדַרְגָּה נְעֻלִית יוֹתֵר, בַּבְּחִינַת "מַעֲלִין
 21 תַלְכוּ", וְאַחֲרֵי-כֵן נְאָמֵר 14 בְּקִדְשׁ" 23. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּעִנְיָן אֲתַעְרוּתָא-
 22 "מְצוֹתֵי תְשֻׁמְרוֹ", כִּינֵן 15 דְלַעֲיֵלָא וְאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא, שְׁפּוּעֵלַת
 23 שְׁזוּהִי "מְצוֹתֵי תְשֻׁמְרוֹ" מְדַרְגָּה 16 הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא הִיא לֹא רַק שְׁהֵאֲתַעְרוּתָא-
 24 נְעֻלִית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר "בַּחֲקוּתֵי 17 דְלַעֲיֵלָא תַהֲיֵה דְכָר הַמְתַקֵּים, אֶלָּא עוֹד זֹאת,
 25 תַלְכוּ", בַּבְּחִינַת "מַעֲלִין 18 שֵׁישׁ מַעֲלָה בְּאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא גַּם לְגַבֵּי
 26 בְּקִדְשׁ" 23 וְלֵאחֹר שֶׁהָאֲדָם הִגִּיעַ 19 הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא. וְהִינּוּ, שְׂאֵף שֶׁהֵאֲתַעְרוּתָא-
 27 לַמְדִּירֵגַת "בַּחֲקוּתֵי תַלְכוּ" הוּא 20 דְלַעֲיֵלָא שְׁנַמְשְׁכַת מְלַמְעֵלָה מִצַּד-עַצְמָהּ הִיא
 28 מִתַּעֲלָה יוֹתֵר וּמְגִיעַ לַמְדִּירֵגַת "מְצוֹתֵי 21 מְפִדְרָגָה נְעֻלִית בְּיוֹתֵר שְׂאִין מַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים
 29 תְשֻׁמְרוֹ", כִּפִּי שִׁיתְבָּאֵר לַהֲלֵן.
 30 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּעִנְיָן 22 מְגִיעַ שֵׁם 24, וְהַמְשָׁכָה זֹה הִיא רַק מִצַּד "כִּי חֲפִץ
 31 אֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא 23 חֶסֶד הוּא" 25, מְכַל-מְקוּם יֵשׁ עֲלוּי גְדוֹל יוֹתֵר
 32 וְאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא, וּגַם בְּעִנְיָן 24 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא 26 (וְזֵהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי
 33 זֶה סֵדֵר הַדְּבָרִים שֶׁתַּחֲלִילָה יֵשׁ 25 שְׂאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא פּוּעֵלַת קִיּוּם בְּאֲתַעְרוּתָא-
 34 הַתְעוּרוֹת מִלְּמַעֲלָה וְאַחֲרֵי-כֵן יֵשׁ 26 דְלַעֲיֵלָא, אֵף שְׁלִכְאוּרָה הֲרִי כְּשֵׁם שְׂאִין צוֹרֶךְ
 35 הַתְעוּרוֹת מִלְּמַטָּה הוּא מִשׁוֹם 27 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא כְּדִי לְהַמְשִׁיף אֶת
 36 שְׁבַחֲתוֹרוֹת מִלְּמַטָּה יֵשׁ עֲלֵיהֶן וְיִתְרוֹן 28 הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא, כֶּף לֹא יִהְיֶה צוֹרֶךְ
 37 לְגַבֵּי הַהַתְעוּרוֹת מִלְּמַעֲלָה שְׁפּוּעֵלַת 29 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא כְּדִי לְפַעוֹל קִיּוּם
 38 הָאֲתַעְרוּתָא-דְלַתְמָא הִיא לֹא 30 בְּאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא, כִּינֵן שְׁזוּהִי מְדַרְגָּה שְׁבָה לֹא נוֹגַע מַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים,
 39 רַק שְׁהֵאֲתַעְרוּתָא-דְלַעֲיֵלָא 31 וְנִמְשְׁכַת רַק מִצַּד "כִּי חֲפִץ חֶסֶד הוּא".
 40 תַהֲיֵה דְכָר הַמְתַקֵּים וְאִם כֹּן
 41 הָאֲתַעְרוּתָא דַלְתָא הִיא דְרַגָּה יוֹתֵר
 42 נְמוּכָה מֵהָאֲתַעְרוּתָא דַלְעִילָא וְאִינָה

(23) ברכות כח, א. ויש"נ. (24) ראה לקו"ת שה"ש כג, ד ואילך. וראה לקו"ת ויקרא שם. ועוד. (25) מיכה ז, יח. (26) ראה לקו"ת תזריע (כ, ב) ושה"ש (כב, ג. כג, ד ואילך) - דהא תעדל"ע הנמשכת ע"י אתעדל"ת היא מבחי' פנימית יותר, ולכן עי"ז דוקא "יולדת זכר" - אה"ר דוקא. וראה לקו"ת ויקרא שם ג, ג.

1 וממשך ומבאר בפרטיות יותר את מעלת האתערותא דלתתא לגבי האתערותא
2 דלעילא.
3 (ה) וַיִּוְכַן בְּהַקְדִּים הַמְבֹאֲר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' בְּסִיּוּם פְּרָשְׁתָּנוּ²⁷
4 פֵּרֶשֶׁת בְּחֻקוֹתֵי (שְׁזָהוּ גַם סִיּוּם סֵפֶר וַיִּקְרָא) בְּפִרּוֹשׁ מֵאֲמֵר
5 רַב־ל²⁸ "דַּע מֵאִין בָּאת וְלֹאֵן
6 אַתָּה הוֹלֵךְ", שְׁשָׂרְשׁ הַנְּשָׂמָה (ה) וַיִּוְכַן בְּהַקְדִּים הַמְבֹאֲר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'
7 הַמְקוּר שֶׁלֶה בַּלּוּקוֹת ("מֵאִין)
8 בָּאת") הוּא מִבְּחִינַת אֵין,
9 דְּהֵינּוּ בְּחִינַת הַחֻכְמָה הָאֱלוּקִית
10 הַעֲלִיּוּנָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב²⁹
11 וְהַחֻכְמָה מֵאִין תִּמְצָא. "וְלֹאֵן
12 אַתָּה הוֹלֵךְ", "אֵין" נוֹפֵל עַל
13 מְקוֹם מְסִיּוּם, כְּמוֹ אֲנָה פְּנִיךְ
14 מוּעֲדוֹת³⁰, אֲנָה אַתָּם
15 הוֹלְכִים, וְהֵינּוּ וּלְכֵן הֵיעֵד שְׁאֵלִי
16 הָאֵדָם הוֹלֵךְ נִקְרָא "אֵין" שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ
17 כִּי עָקַר הַגְּמוּל הַשֶּׁכֶר עַל לִימּוֹד
18 הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת הוּא בְּתַחֲנִית
19 הַמֵּתִים שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה
20 בְּמְקוֹם גְּשָׁמִי. וְלִכְאֹרְהָ
21 תִּמּוּהָ, שְׁשָׂרְשׁוֹ שֶׁל הָאֵדָם הוּא
22 "מֵאִין" - חֻכְמָה אֱלוּקִית עֲלִיּוּנָה,
23 וְהוֹלֵךְ "לֹאֵן" - מְקוֹם גְּשָׁמִי
24 הַהוּי הַגִּשְׁמִיּוֹת נַחֲוֹתָה לֵאֵין שִׁיעוֹר
25 לְגַבֵּי הָאֱלוּקוֹת הַרוּחָנִית, וְאֵיךְ יִתְכַן
26 שֶׁהַשּׁוֹרֵשׁ הוּא רוּחָנִית נְעֻלִית, וְהֵיעֵד
27 וְהַמְטֵרָה הִיא מְקוֹם גְּשָׁמִי [וְהֵינּוּ,
28 שְׁהֵרִי יְדוּעַ שְׁיִרִידַת הַנְּשָׂמָה
29 מִמְקוֹרָה וְשׁוֹרְשָׁה לְמַעֲלָה בַּאֱלוּקוֹת
30 לְעוֹלָם הַזֶּה וְלַגּוֹף גְּשָׁמִי הִיא
31 לְצוּרָף עֲלֵיָהּ, כִּדִּי שֶׁבִּסּוּפוֹ שֶׁל
32 דָּבָר תַּעֲלֶה לְמַצֵּב נַעֲלָה יוֹתֵר מִכִּפִּי
33 שֶׁהִייתָה לְפָנֵי הַיִּרְיָדָה, וְאֵיךְ יִתְכַן
34 שְׁלֹאֲחֵרֵי הַיִּרְיָדָה מִבְּחִינַת
35 'אֵין' (שְׂרֵשׁ הַנְּשָׂמָה) יִהְיֶה
36 הַשְּׂכָר (הַעֲלִיָּה) שֶׁל הַנְּשָׂמָה
37 בְּבַחֲנִית 'אֵין', בְּחִינַת מְקוֹם,
38 שְׁלֹמֶשָׁה מִבְּחִינַת 'אֵין' וְהוּי
39 הַשֶּׁכֶר צִרִיךְ לְהִבְיֵא אֶת הָאֵדָם לְמַצֵּב
40 נַעֲלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַמַּצֵּב שֶׁכּוּ הִיָּה לְפָנֵי הַעֲבוּדָה]. אֲלָא כִּי זֶהוּ עַל־יָדִי
41 גְּלוּי אֹר־אֵין־סוֹף, דְּקַמֵּיָה שֶׁלְפָנֵי רוּחָנִיּוֹת וְגְשָׁמִיּוֹת שְׁוִין,

(27) נ, ד. (28) אבות רפ"ג. (29) איוב כח, יב. (30) יחזקאל כא, כא. (31) ישעי' מ, כו. (32) ואתחנן ה, כו. (33) ראה תנחומא נשא טו. פרשתנו ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ל. ובכ"מ. (34) וכידוע שכוונה זו היא בעצמותו ית' למעלה מכל טעם - ראה המשך תרס"ו ס"ע ז' ואילך. ובארוכה לקו"ש ח"ו ע' 21 ואילך. (35) ראה בארוכה שיחת ש"פ וישב תשל"ז.

שבת פרשת בחוקותי, מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בחינת 'עתיק' יומין שהיא החלק הפנימי והעמוק של מדרגת ה'כתר', פי
2 'עתיק' הוא בחינת התענוג ש'למעלה', 'נתאווה'³⁵, כשם
3 שבאדם יש כוחות 'פנימיים' שהם השכל והרגש, ויש כוחות 'מקיפים' נעלים
4 יותר שהם כוח הרצון וכוח העונג בנפש, כך גם למעלה יש, רצון ועונג
5 שלמעלה מהמוחין והמידות. והעונג,
6 שהיא הדרגה שבה נאמר 'נתאוה'¹
7 הקדוש-ברוך-הוא שתהיה 'ידיה'²
8 בתחתונים' הוא בחינת 'עתיק'³
9 שלמעלה מהחכמה. 'וכיין'⁴
10 ש'העבודה דעשית' 'דירה'⁵
11 בתחתונים' היא פכחינת'⁶
12 'אין', מקום גשמי דוקא, כי
13 זהו הרצון העליון שכוננה עליונה זו
14 תתמלא דוקא במקום מסוים, עולם
15 הזה הגשמי, הנה גם ש'כר'⁸
16 העבודה תחיית המתים הוא
17 בבחינת מקום גשמי ('לאן'⁹
18 אתה הולך'), פידוע ש'הש'כר'¹⁰
19 הוא במקום העבודה במקום
20 שבו נעשתה העבודה, שם ניתן הש'כר.
21 וזהו גם הבאור במעלת
22 את'ערוותא-דלתתא התעוררות
23 מלמטה מצד האדם (אפילו לגבי
24 'את'ערוותא' דלעילא' שבאה מלמעלה),
25 שפועלת גם פ'ענינים' שהם
26 מצד 'פי חפץ חסד הוא'²⁶
27 ואינם תלויים כלל בעבודת האדם,
28 לכאורה אין בכוחה של 'את'ערוותא
29 דלתתא' לפעול ולהשפיע בדרגה זו,
30 אלא ש'זהו לפי ש'עבודת האדם'
31 מגעת למעלה גם מבחינת
32 'פי חפץ חסד הוא', פי כל
33 ההמשכות מלמעלה כולל גם
34 ההשפעה וההמשכה מבחינת 'כי חפץ
35 חסד הוא' הן בחינת אורות
36 וגלויים המתפשטים ומתגלים
37 מהקדוש-ברוך-הוא בעצמו, מקור
38 האור, ואם כן גם האורות הנובעות
39 מדרגות גבוהות ביותר הם רק הארה
40 ולא גילוי של העצם עצמו, ואלו
41 פ'עבודת האדם מתבטאת ובאה
42 לירי גילוי ונשלמת פ'ונת העצמות, המטרה והתכלית שבכריאה מצד
43 העצמות' ש'למעלה אפילו מאת'ערוותא-דלעילא ש'מצד' פי

44 חפץ חסד הוא" ואת המטרה והכוננה של העצמות' אפשר למלא
45 ולהשלים דווקא ב'את'ערוותא דלתתא, כמבואר לעיל.
46 [וזהו גם הטעם ש'אדם רוצה בקב שלו'³⁶, אמרו חכמינו
47 ז"ל בגמרא 'אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו', כלומר אדם
48 מעדיף כמות קטנה שהוא עצמו עמל
49 בה מאשר לקבל כמות גדולה משל
50 חברו (במקור מדובר במי שהפקיד
51 אצל חברו פירות, ונאמר במשנה
52 שהשומר לא יגע בפירות ולא ימכור
53 אותם, למרות שיש חשש שירקיבו
54 והכמות תפחת, כפירוש רש"י בגמרא
55 שם בדיבור-המתחיל בקב שלו:
56 "חביבה עליו על ידי שעמל בהן, וקב
57 שישאר לו מהם הוא רוצה יותר
58 מתשעה קבין של אחרים שייקח
59 בדמיהן אם ימכרם"), הנינו
60 ש'הרצון והתענוג' (שהוא
61 פ'נימיות הרצון שכן העובדה
62 שאדם מתענג מדבר מסוים היא הגורם
63 לכך שירצה בו)³⁷ של האדם הוא
64 בדרך שפא על-ידי עבודה
65 ויגיעה דוקא, פי פ'ונת
66 העצמות ('נתאווה' כו')
67 מתבטאת ובאה לירי גילוי ונשלמת
68 דוקא פ'ענינים' שפאים על-ידי
69 עבודת האדם בעמל ויגיעה שלו
70 (ולא פ'ענינים' ש'מקבל' האדם
71 מלמעלה ב'חסד הנם' בלי עמל
72 ויגיעה), ולכן רק פ'הם בדברים
73 שהשקיע עמל ויגיעה יש גם
74 לאדם התענוג דעצם הנפ'ש,
75 ובדברים שהשיג ללא עמל ויגיעה יש
76 לו תענוג במידה פחותה בהרבה,
77 ולפעמים תענוג חיצוני בלבד]. ו'כין'
78 ש'את'ערוותא-דלתתא (עבודת
79 האדם) מגעת בעצמותו
80 ו'תפרך, שהוא למעלה
81 משנויים (דלא פ'כבחינת
82 אורות וגלויים שפ'הם ש'יך
83 ש'נויים שהרי יכול להיות יותר אור
84 וגילוי או פחות אור וגילוי), לכן
85 פועלת קיום ב'את'ערוותא-דלעילא
86 שתתקיים לעד ולא תחלוף.

(36 ב"מ לח, א. 37) ראה רש"י שם (ד"ה קב שלו): חביבה עליו (משא"כ בכלל - ראה לקמן הערה 50). (38) ב, ד.
(39) שמואל-א טו, כט. 40) ראה תו"א עב, ג. לקו"ש שה"ש כג, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְכִזָּה יוֹכֵן מֵה שְׁלֹא חָרִי הַבְּאִיר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה רִישׁ רֵאשׁ,
2 הַתְּחִלַּת פְּרֻשֵׁת וַיִּקְרָא, שְׂדוּקָא עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא
3 "הִיָּה הַהֲתַעֲרוּרוֹת מִלְּמַעְלָה דְּבַר הַמִּתְקַנִּים", מִמְּשִׁיף לְבָאֵר³⁸
4 שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם בְּאִים מִתְקַרְבִּים לֵאלוּקוֹת לְבַחֲנֵינָא כִּי
5 לֹא אָדָם הוּא"³⁹ לְמַעְלָה
6 מִמְּדֻרְגַת אָדָם' (שְׂדוּהִי בַחֲנִינָה 1 וְזַהוּ גַם הַקָּשֶׁר שֶׁבֵּין תַּחֲלַת וְסִיּוּם הַלְקוּטֵי
7 שְׁלֹמְעֵלָה מִשְׁנׁוּיִים⁴⁰, כִּלְשׁוֹן 2 תוֹרָה' דְּסִפְר וַיִּקְרָא, שְׁבִשְׁנֵיהֶם מְדוּבָר
8 הַכְּתוּב "כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִינַחֵם" 3 אֹדוֹת מַעְלַת הָעֲבוּדָה. אֶלָּא שֶׁבַתְחִלַּת הַסִּפְר
9 שֶׁב'אָדָם' שִׁיךְ שִׁינּו וְחֲרֻטָּה, וְאִילוּ 4 מְדוּבָר אֹדוֹת מַעְלַת הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָא הַזֶּה,
10 לֹא אָדָם' הוּא לְמַעְלָה מִשְׁנׁוּיִים), כִּי 5 שְׁהַעֲנִין דְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא מְגִיעַ בְּבַחֲנִינָה
11 זַהוּ הַקָּשֶׁר שֶׁל 'אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַתָּא' עִם 6 שְׁלֹמְעֵלָה גַם מְהַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעֵילָא שְׁמַצֵּד "כִּי
12 כּוֹנֵנַת עֲצֻמוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִשְׁנׁוּיִים, 7 חֶפְצֵי חֶסֶד הוּא", וְלִכְּן דְּוִקָא הָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא
13 הַטַּעַם הַפְּנִימִי לְכַף 8 פּוֹעֵלַת בְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעֵילָא
14 שְׁאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא פּוֹעֵלַת 9 מְדוּבָר אֹדוֹת שְׂכָר הָעֲבוּדָה שְׁיִתְגַּלְגַּל לְעַתִּיד-
15 קִיּוּם בְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעֵילָא 10 לְבֵא בַתְּחִיַּת הַמַּתִּים⁴¹, שְׁהַשְׂכָּר יִהְיֶה בְּמִקּוֹם
16 שֶׁתִּתְקִים לַעַד (אֶף שֶׁלְּכַאוּרָה 11 הָעֲבוּדָה, בְּבַחֲנִינָה 'אָן', מְקוֹם גְּשָׁמִי, וְשֵׁם דְּוִקָא
17 הַהֲתַעֲרוּרוֹת שֶׁל הָאָדָם מִצֵּד עֲצֻמוֹ 12 יוֹמְשִׁף גִּילּוּי הָעֲצָמוֹת, לְמַעְלָה מִבַּחֲנֵינָא 'אִין'
18 מוּגַבְלַת לְגַבֵּי הַהֲתַעֲרוּרוֹת הַבֵּאָה 13 (שְׂרָשׁ הַנְּשָׁמָה).
19 מִלְּמַעְלָה, כַּמְבוּאָר לַעִיל). 14 וְזַהוּ גַם הַקָּשֶׁר שֶׁבֵּין תַּחֲלַת
20 וְסִיּוּם הַלְקוּטֵי תוֹרָה' דְּסִפְר 21 וַיִּקְרָא, שְׁבִשְׁנֵיהֶם גַּם בַּתְּחִלָּה
22 וְגַם בִּסִּיּוּם מְדוּבָר אֹדוֹת מַעְלַת 23 הָהוֹסְפוֹת' (נְעוּץ סוּפֵן בַּתְּחִלָּתָן
24 הָעֲבוּדָה שֶׁל הָאָדָם. אֶלָּא 16 וְתַחֲלָתָן בְּסוּפֵן - גַּם בְּסוּפֵן' שֶׁל הָהוֹסְפוֹת')
25 שֶׁבַתְחִלַּת הַסִּפְר מְדוּבָר 17 לְלִקוּטֵי תוֹרָה' סִפְר וַיִּקְרָא⁴², בְּעֵנִין יוֹם-
26 אֹדוֹת מַעְלַת הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָא 18 הַכְּפוּרִים וְסוּכּוֹת. דְּהֵנָּה, מְבֹאֵר שֵׁם⁴³ שְׁבִיּוּם-
27 הַזֶּה, בּוֹמֵן הַגְּלוּת, לְפָנֵי מִתְּן הַשְׂכָּר 19 הַכְּפוּרִים כְּתִיב⁴⁴ "שֶׁבַת שֶׁבַתוֹן הוּא לְכֶם
28 שֶׁל תַּחֲיִית הַמַּתִּים לְעַתִּיד לְבּוֹא, וְאוּפֵן 20 וְעֵנִיתֶם אֶת נִפְשׁוֹתֵיכֶם", וְלִכְּאוּרָה אֵינּוּ מוּכָן,
29 הָעֲבוּדָה בּוֹמֵן הַזֶּה הוּא שְׁהַעֲנִין 21 דְּהַרִי בְּשֶׁבַת מְצוּה לְהַתְּעַנֵּג בְּמֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה⁴⁵,
30 דְּאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא מְגִיעַ 22 וְאִם-כֵּן יוֹם-הַכְּפוּרִים שֶׁהוּא "שֶׁבַת שֶׁבַתוֹן",
31 בְּבַחֲנִינָה שְׁלֹמְעֵלָה גַם 23 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִבַּחֲנֵינָא שֶׁבַת, מְדוּעַ אֶמַר הַכְּתוּב
32 מְהַאֲתַעְרוּתָא-דְּלִעֵילָא שְׁמַצֵּד 24 "וְעֵנִיתֶם אֶת נִפְשׁוֹתֵיכֶם". אֶלָּא הָעֵנִין הוּא, כִּי
33 "כִּי חֶפְצֵי חֶסֶד הוּא", וְלִכְּן 25 שֶׁבַת הִיא הַמְּשַׁכַּת 'מוֹחִין דְּאָבָא', הֵינּוּ בַחֲנֵינָא
34 דְּוִקָא הָאֲתַעְרוּתָא-דְּלִתְמָא 26 חֲכָמָה הַנְּקָרָא עֲרֵן, וְהַתְּעוּגָה הַמְּתַלְבֵּשׁ בַּחֲכָמָה
35 פּוֹעֵלַת קִיּוּם בְּאֲתַעְרוּתָא- 37 הַסִּפְר מְדוּבָר אֹדוֹת שְׂכָר
36 דְּלִעֵילָא, כַּמְבוּאָר לַעִיל. וּבְסִיּוּם 38 הָעֲבוּדָה שְׁיִתְגַּלְגַּל לְעַתִּיד-לְבֵא בַתְּחִיַּת הַמַּתִּים⁴¹, שְׁהַשְׂכָּר
39 יִהְיֶה בְּמִקּוֹם הָעֲבוּדָה, בְּמִקּוֹם שְׂכּוֹ הִייתָה הָעֲבוּדָה שֶׁם יִהְיֶה הַשְׂכָּר,

41) נוסף על הענין דתחמ"מ כפי שישנו בזמן הזה, כידוע פתגם רבינו הזקן (ראה סה"ש תש"ג ע' 99) בפ"י מארז"ל (ע"ז יו"ד, ב) "זוטי דאית בכו מחי מתים", שאין לך דבר קר - מת - כמו השכל, וכאשר פועלים בשכל ענין של התלהבות כו', הרי זה "תחיית המתים" (ראה גם "היום יום" - יא סיון). 42) ועד"ז בס"פ ויקרא, שדוקא ע"י "שיכיר בעצמו לשוב בתשובה" מוסיף חמישיתו (ראה לקו"ת (שה"ש כד, ד) בבי' והחמישית לפרעה) ו"חומש על אותו חומש" (רש"י ס"פ ויקרא). ובלקו"ת ס"פ ויקרא "אחרי ה"א ממש תלכו.. וא"צ ללבושים". עיי"ש. 43) נד, ד. 44) אמור כג, לב. 45) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ו. שו"ע אדה"ז ריש הל' שבת.

שבת פרשת בחוקותי, מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 על-דרך-משל התלבשות והרפכת התענוג שנתלבש להיות
2 התענוג מן החקמה, התענוג הוא כוח כללי מופשט שיכול להיות
3 מורכב ומלוכש ולבוא לידי ביטוי בדברים שונים ויש ענין מיוחד בתענוג
4 כשהוא מתלבש בחכמה, וכך גם התענוג העליון, כביכול, מלוכש לפעמים
5 בעניינים אחרים ולפעמים בחכמה,
6 ועל כן מאחר שבשבת התענוג
7 התלבש בחכמה, גם למטה
8 המצוה להתענוג במאכל
9 ומשפחה כו' כי כאשר יש עונג
10 למעלה, כביכול, גם למטה זהו זמן של
11 תענוג. אבל בחינת "שבת
12 שבתון" דיום-הכפורים הוא
13 גלוי ממקור התענוגים
14 שלמעלה מהחקמה, שאין
15 התענוג מדבר שחיוץ ממנו,
16 ולגבי המקור עצמו, גם החכמה
17 העליונה האלוהית נחשבת לדבר שחיוץ
18 ממנו בעצמו וכאלו העונג הוא מדבר
19 אחר, אבל התענוג של יום הכיפורים
20 הוא לא תענוג מדבר שחיוץ ממנו
21 בעצמו אלא הוא תענוג
22 עצמי בלתי מורכב,⁴⁶ נקודת
23 ההבדל בין תענוג עצמי לתענוג
24 מורכב כפי שהוא בכוחות הנפש היא
25 שתענוג עצמי הוא ענין העונג בלי
26 שיתלבש בתענוג שמכוון כלפי מטרה
27 מסוימת והוא תענוג 'פשוט' ללא 'ציור'
28 והגדרה, ואילו תענוג המורכב הוא
29 תענוג מגורם מסוים, כמו העונג
30 שבשכל או העונג שבמידות. ועל כך
31 מבואר ב'לקוטי תורה' סוף ספר ויקרא
32 המובא כאן ש"התענוג מאכילה ושתיה כו' הם תענוג מדבר שחיוץ ממנו...
33 ואין זה כמו מקור התענוגים שאין התענוג מדבר שחיוץ ממנו" ולכן בשבת
34 מצווה להתענוג במאכל ומשפחה, כי "שבת היא המשכת מוחין... והתענוג

הגרי הוא על-דרך-משל התלבשות והרפכת
התענוג שנתלבש להיות התענוג מן החקמה,
ועל כן גם למטה המצוה להתענוג במאכל
ומשפחה כו'. אבל בחינת "שבת שבתון" דיום-
הכפורים הוא גלוי ממקור התענוגים שלמעלה
מהחקמה, שאין התענוג מדבר שחיוץ ממנו,
אלא הוא תענוג עצמי בלתי מורכב.⁴⁶ ולא חרי
יום הכפורים, הנה על-ידי-זה בחג הסוכות
(ושמיני עצרת⁴⁷) נמשך להאיר ב'מקיפים',
ואחר-כך גם בבחינת פנימיות, להיות בחינת
"דע⁴⁸ את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש
חפצה" כו' ו'להעיר, שסיום הספר בתבות
"ונפש חפצה כו"⁴⁹, חפצה דקא, שהוא ענין
פנימיות הרצון⁵⁰ - תענוג, הוא על-דרך סיום
פרשת בחוקתי, בתבות "והינו בחינת עתיקא
קדישא כו'", כי 'עתיק' הוא בחינת (עצמות)
התענוג].

ועל-פי הידוע ששמיני-עצרת הוא בחינת
השמן⁵¹ והעסענציע⁵² של כל הדש
תשרי, צריך לומר שהענין ד"נפש חפצה"
שב(סוכות ו) שמיני-עצרת הוא למעלה מהתענוג
הבלתי מורכב דיום-הכפורים. ולכאורה, איך
שב(סוכות ו) שמיני-עצרת הוא למעלה מהתענוג הבלתי
מורכב דיום-הכפורים כי דוקא שמיני עצרת הוא הנקודה הכי עמוקה
והכי פנימית של חודש תשרי. ולכאורה, איך אפשר איך יתכן

(46) ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תלו ואילך. המשך תרס"ו ע' קה ואילך. (47) בלקו"ת שם נזכר רק סוכות. אבל ע"פ הידוע שגמר ההמשכה בפנימיות (קליטה) הוא בשמע"צ, מובן, שבסוכות כאן נכלל גם שמע"צ. (48) כן הוא גם בתניא רפמ"ב וכו', אבל בדברי הימים-א (כח, ט) ובנפש חפצה. (49) באוה"ת ויקרא (סוף ח"ב) נמצא דרוש זה בכמה שינויים והוספות. וידוע שכו"כ מאמרי דא"ח נאמרו כמה פעמים ובשינויים והוספות וכו' - עכ"פ מובן שהנמסר לדפוס ע"י הצ"צ, ה"ה "אויסגעקליבן (פון צוויי טויזענט מאמרים" - היום יום, יד אדר א) וראה ג"כ אגה"ק דהצ"צ (נדפסה במפתחות ללקו"ת בתחילתן). (50) כידוע (לקו"ת שה"ש ד"ה לבבתי ספ"א (וש"ג). ועוד) ההפרש בין רצון וחפץ. וראה שו"ת הצ"צ אה"ע ח"ב סי' רסג. (51) ראה אוה"ת שמע"צ (ע' א'תת"ז), וסד"ה ביום השמע"צ עדר"ת (ע' תלה) בשם הה"מ, שמיני הוא לשון שמן. ובסד"ה ביום השמע"צ תרצ"ד (סה"מ תיש"א ע' 87) ורד"ה ביום השמע"צ תש"ב, תש"ג, ועוד - לשון שמן ורשן. (52) אוה"ת בלק ע' תתקכו (בשם אדמו"ר נ"ע). וראה ד"ה ביום השמיני שלח בשה"מ תקס"ב (בסופו) ותרצ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א רנד, א. תרצ"ג ע' תפה. ושם: "בשמע"צ הוא המשכת התמצית והעצמיות כו").

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 ז ועל-פי-זה יוכן גם מה שכתוב "בחקתי תלכו ואת
 48 מצותי תשמרו", שעל-ידי ענין העבודה ("מצותי
 49 תשמרו") הרי אף שזו עבודה של האדם התחתון בעולם הזה הגשמי
 50 מגיעים מחילים ומתקרבים למדרגה נעלית יותר באלוקות אפילו

מענין החקיקה ("בחקתי")

51 והקשר העמוק והפנימי של הנשמה
 52 לאלוקות שכבר קיים בה שמצד
 53 שרש הנשמה ללא עבודה מצד
 54 האדם, כי שרש הנשמה היא
 55 בבחינת אותיות החקיקה,
 56 "גליף גליפו בטהירו
 57 עלאה", חקיקה בטוהר העליון,
 58 כמבואר לעיל, וטעם הדבר הוא שאף
 59 שבחינה זו אותיות החקיקה של
 60 'טהירו עלאה' מתאחדת בתכלית
 61 באור-אין-סוף, כאלו אין
 62 כאן שום דבר נוסף כלל מלבד
 63 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 64 פשיטות העצמות שלמעלה
 65 גם מהצדדיר דאותיות
 66 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 67 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 68 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 69 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 70 להגיע לפשיטות העצמות
 71 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 72 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 73 העבודה למטה ("מצותי
 74 תשמרו"), בקיום המצות
 75 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 76 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 77 המורה על שייכות למקום גשמי
 78 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 79 פונת העצמות "להיות לו
 80 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 81 באריכות.

82 ומזה מוכן גם בנוגע לענין
 83 ההילוף ("תלכו"), עלייה
 84 והתקדמות אמיתית שרק היא נקראת
 85 'הליכה' ולא 'עמידה' במקום אחד,
 86

87 וזהו הענין הוא, שזהו העילוי
 88 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 89 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 90 מקום גשמי דוקא, ועד
 91 להתעסקות באכילה ושתיה
 92 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 93 תענוג העצמות (פנוקר
 94 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 95 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 96 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 97 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 98 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 99 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 100 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.

101 והינו, שהתענוג הבלתי
 102 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 103 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 104 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 105 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 106 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 107 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 108 פשיטות העצמות שלמעלה
 109 גם מהצדדיר דאותיות
 110 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 111 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 112 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 113 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 114 להגיע לפשיטות העצמות
 115 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 116 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 117 העבודה למטה ("מצותי
 118 תשמרו"), בקיום המצות
 119 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 120 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 121 המורה על שייכות למקום גשמי
 122 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 123 פונת העצמות "להיות לו
 124 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 125 באריכות.

126 ומזה מוכן גם בנוגע לענין
 127 ההילוף ("תלכו"), עלייה
 128 והתקדמות אמיתית שרק היא נקראת
 129 'הליכה' ולא 'עמידה' במקום אחד,
 130

131 וזהו הענין הוא, שזהו העילוי
 132 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 133 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 134 מקום גשמי דוקא, ועד
 135 להתעסקות באכילה ושתיה
 136 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 137 תענוג העצמות (פנוקר
 138 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 139 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 140 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 141 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 142 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 143 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 144 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.

145 והינו, שהתענוג הבלתי
 146 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 147 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 148 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 149 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 150 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 151 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 152 פשיטות העצמות שלמעלה
 153 גם מהצדדיר דאותיות
 154 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 155 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 156 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 157 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 158 להגיע לפשיטות העצמות
 159 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 160 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 161 העבודה למטה ("מצותי
 162 תשמרו"), בקיום המצות
 163 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 164 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 165 המורה על שייכות למקום גשמי
 166 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 167 פונת העצמות "להיות לו
 168 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 169 באריכות.

1 שהתענוג דסופות ושמני-עצרת שאז יש אכילה ושתיה
 2 גשמיים, יהיה נעלה יותר מהתענוג דיום-הכפורים, שאז
 3 מופשטים מאכילה ושתיה והרי לכאורה המצב שבו האדם רחוק
 4 ופרוש מגשמיות הוא מצב נעלה יותר מזה שבו האדם אוכל ושותה?

אף הענין הוא, שזהו העילוי

והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 מקום גשמי דוקא, ועד
 להתעסקות באכילה ושתיה
 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 תענוג העצמות (פנוקר
 לעיל), כמבואר לעיל באריכות

שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.

והינו, שהתענוג הבלתי
 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה
 גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 להגיע לפשיטות העצמות
 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 העבודה למטה ("מצותי
 תשמרו"), בקיום המצות
 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 המורה על שייכות למקום גשמי
 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 פונת העצמות "להיות לו
 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 באריכות.

ומזה מוכן גם בנוגע לענין
 ההילוף ("תלכו"), עלייה
 והתקדמות אמיתית שרק היא נקראת
 'הליכה' ולא 'עמידה' במקום אחד,
 וזהו הענין הוא, שזהו העילוי
 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 מקום גשמי דוקא, ועד
 להתעסקות באכילה ושתיה
 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 תענוג העצמות (פנוקר
 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.

והינו, שהתענוג הבלתי
 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה
 גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 להגיע לפשיטות העצמות
 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 העבודה למטה ("מצותי
 תשמרו"), בקיום המצות
 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 המורה על שייכות למקום גשמי
 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 פונת העצמות "להיות לו
 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 באריכות.

ומזה מוכן גם בנוגע לענין
 ההילוף ("תלכו"), עלייה
 והתקדמות אמיתית שרק היא נקראת
 'הליכה' ולא 'עמידה' במקום אחד,
 וזהו הענין הוא, שזהו העילוי
 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 מקום גשמי דוקא, ועד
 להתעסקות באכילה ושתיה
 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 תענוג העצמות (פנוקר
 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.

והינו, שהתענוג הבלתי
 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה
 גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 להגיע לפשיטות העצמות
 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 העבודה למטה ("מצותי
 תשמרו"), בקיום המצות
 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 המורה על שייכות למקום גשמי
 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 פונת העצמות "להיות לו
 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 באריכות.

אף הענין הוא, שזהו העילוי
 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 מקום גשמי דוקא, ועד
 להתעסקות באכילה ושתיה
 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 תענוג העצמות (פנוקר
 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.
 והינו, שהתענוג הבלתי
 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה
 גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 להגיע לפשיטות העצמות
 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 העבודה למטה ("מצותי
 תשמרו"), בקיום המצות
 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 המורה על שייכות למקום גשמי
 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 פונת העצמות "להיות לו
 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 באריכות.

אפשר שהתענוג דסופות ושמני-עצרת שאז יש
 אכילה ושתיה גשמיים, יהיה נעלה יותר
 מהתענוג דיום-הכפורים, שאז מופשטים
 מאכילה ושתיה. אף הענין הוא, שזהו מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין', מקום גשמי דוקא,
 ועד להתעסקות באכילה ושתיה גשמיים,
 שדוקא בזה ישנו תענוג העצמות (פנוקר לעיל),
 ובמילא יש בזה גם התענוג דעצם הנפש. והינו,
 שהתענוג הבלתי מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף שאין דבר
 נוסף כלל מלבד האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב שהדבר דומה לפשיטות'
 של האבן הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי להגיע לפשיטות
 העצמות שלמעלה גם מענין החקיקה, הרי זה
 דוקא על-ידי ענין העבודה למטה ("מצותי תשמרו"),
 בקיום המצות בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי המורה על שייכות
 למקום גשמי מסויים, שבו דוקא נשלמת פונת
 העצמות "להיות לו דירה בתחתונים", כמבואר
 לעיל באריכות.

ומזה מוכן גם בנוגע לענין
 ההילוף ("תלכו"), עלייה
 והתקדמות אמיתית שרק היא נקראת
 'הליכה' ולא 'עמידה' במקום אחד,
 וזהו הענין הוא, שזהו העילוי
 והיתרון המיוחד בשמיני עצרת מצד
 מעלת העבודה בבחינת 'אין',
 מקום גשמי דוקא, ועד
 להתעסקות באכילה ושתיה
 גשמיים, שדוקא בזה ישנו
 תענוג העצמות (פנוקר
 לעיל), כמבואר לעיל באריכות
 שדוקא בעבודת ה' בעולם הזה
 הגשמי נשלמת הכוונה והתכלית של
 הבריאה שהעולם יהיה 'דירה'
 לאלוקות ובמילא יש בזה גם
 התענוג דעצם הנפש ולא רק
 אור וגילוי והתפשטות מהעצם.
 והינו, שהתענוג הבלתי
 מורכב דיום-הכפורים, שאין
 התענוג מדבר שחויץ ממנו,
 כמבואר לעיל, הוא בדוגמת
 אותיות החקיקה שבנפש, שאף
 שאין דבר נוסף כלל מלבד
 האין-סוף עצמו, הרי אין זה כמו
 פשיטות העצמות שלמעלה
 גם מהצדדיר דאותיות
 החקיקה (פנ"ל סעיף ב
 שהדבר דומה לפשיטות' של האבן
 הטובה לפני שנחקקו בה אותיות,
 כמבואר לעיל באריכות). וכדי
 להגיע לפשיטות העצמות
 שלמעלה גם מענין החקיקה,
 הרי זה דוקא על-ידי ענין
 העבודה למטה ("מצותי
 תשמרו"), בקיום המצות
 בדברים גשמיים, בעולם הזה
 הגשמי, בחינת 'אין', ביטוי
 המורה על שייכות למקום גשמי
 מסויים, שבו דוקא נשלמת
 פונת העצמות "להיות לו
 דירה בתחתונים", כמבואר לעיל
 באריכות.

שבת פרשת בחוקותי, מברכים החודש סיון, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִילוּף שֶׁמִצַּד שֶׁרָשׁ הַנְּשָׁמָה בְּכַחֲנֵת הַחֲקִיקָה, עִם
 2 הָיִתוּ בְּאֵין-עֶרוֹף לְמַדְרַגַת הַמְּלֹאכִים וְנַעֲלָה לֵאמֹן שִׁיעוֹר מֵהַעֲלִיָּה
 3 שֶׁל הַמְּלֹאכִים שֶׁנִּקְרָאת 'עֲמִידָה' וְלֹא 'הַלִּיכָה', סוּף סוּף גַּם עֲלִיָּה זֹו (שֶׁמִּצַּד
 4 שׁוֹרֵשׁ הַנִּשְׁמָה) הָרִי זֶה עֲדִין בְּהַגְבְּלָה, בִּיּוֹן שְׁגַם בְּכַחֲנֵת
 5 הַחֲקִיקָה אֵינָה כְּמוֹ פְּשִׁיטוֹת
 6 הַעֲצָמוֹת. וְאֵלוֹ אֲמַתִּית עֲנִין 1
 7 הַהִילוּף לֹא הַגְבְּלָה כָּלֵל, 2
 8 עֲלִיָּה שֶׁלֹּא בְּעוֹךְ כָּלֵל וְלֹא כֹל יִחַס 3
 9 וְהַשׁוּואָה לְדַרְגָּה הַקּוֹדֶמֶת, הָרִי זֶה 4
 10 דְּוָקָא עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה 5
 11 לְמַטָּה, וְכִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה: 6
 12 "וְלֹאֲן אִתָּה הוֹלָךְ", שְׁדוּקָא 7
 13 בְּכַחֲנֵת 'אָן', מְקוֹם גְּשָׁמִי, 8
 14 נַעֲשֶׂה אֲמַתִּית עֲנִין הַהִילוּף⁵³ 9
 15 הַנַּחֲשֵׁב עֲלִיָּה אֲמַתִּית, לֵלֵא כֹל 10
 16 הַשׁוּואָה לְדַרְגָּה הַקּוֹדֶמֶת, כַּמְבוֹאֵר 11
 17 לְעֵיל. 12
 18 (ח) וְעַל-יְדֵי "בְּחֻקֵּי תִלְכוּ", 13
 19 עֲבוֹדַת ה' וְהַעֲלִיָּה וְהַתְּקַבּוּת 14
 20 שֶׁל הַהִילוּף וְהַעֲלִיָּה 15
 21 בְּאֵין-עֶרוֹף שֶׁמִּצַּד בְּכַחֲנֵת 16
 22 חֲקִיקָה, שֶׁרָשׁ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהוּא 17
 23 בְּדוּגְמַת אֲתַעְרוּתָא-דְּלֵילָא, 18
 24 וְהַהִילוּף שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי 19
 25 "מִצְוֹת תִּשְׁמְרוּ", הָעֲבוּדָה 20
 26 בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת לְמַטָּה, 21
 27 אֲתַעְרוּתָא-דְּלֵילָא, הֵיכֵן עַל יְדֵי 22
 28 שְׁנֵי הַעֲנִינִים גַּם יַחַד, בְּשִׁילוּב הִיתְרוֹן 23
 29 שֶׁל 'אֲתַעְרוּתָא דְּלֵילָא' עִם הִיתְרוֹן שֶׁל 24
 30 'אֲתַעְרוּתָא דְּלֵילָא', בְּאִים לְמָה 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31 שְׁכַתוּב בְּסִיּוֹם הַפְּרָשָׁה⁵⁴: "וְהַתְּהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם", הַקְּדוּשָׁה
 32 בְּרוּךְ-הוּא מְבַטֵּחַ שֶׁאִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְצִידִים יִקְיִמוּ אֶת הַצִּוּוּיִים "בְּחֻקוֹתֵי
 33 תִּלְכוּ" ו'מִצְוֹתֵי תִּשְׁמְרוּ' הוּא מְצִידוֹ "לֵךְ" בְּתוֹכֶם ב'הַלִּיכָה' שִׁישׁ בַּה שִׁילוּב
 34 שְׁנֵי עֲנִינִים, דְּהֵינּוּ שְׁתֵּי בְּכַחֲנֵת הִילוּף, מְלַמְעָלָה לְמַטָּה
 35 הַתְּקַבּוּת שֶׁל הַאֲלוּקוֹת אֵל הָאֲדָם
 36 ב'אֲתַעְרוּתָא דְּלֵילָא' וּמְלַמְטָה
 37 לְמַעְלָה⁵⁵ וְגַם הַתְּקַבּוּת שְׁבָאָה
 38 בְּתַגּוּבָה וְכַתּוּצָאָה מֵעֲבוֹדַת הָאֲדָם
 39 ב'אֲתַעְרוּתָא דְּלֵילָא', וּבְאֹפֶן
 40 שֶׁשְׁנֵינֵיהֶם שְׁנֵי אֹפְנֵי ה'הִילוּף'
 41 מֵתַאֲחָדִים יַחַד, שְׁלֵכֵן נֶאֱמָרוּ
 42 בְּפִסְקוֹ בְּתַבָּחָה אַחַת בְּאוֹתָהּ מִיָּלָה
 43 עֲצָמָה ("וְהַתְּהַלַּכְתִּי"), וְעַד
 44 לְקִיּוֹם הַיַּעֲרוֹד הָאֲמוּר בְּפִרְשָׁה זֹו
 45 וְאוֹלָךְ אֲתַכֶּם קוּמְמִיּוֹת⁵⁶,
 46 שֶׁהֵן שְׁתֵּי קוּמּוֹת⁵⁷, קוּמַת
 47 הַמִּשְׁפִּיעַ וְקוּמַת הַמְּקַבֵּל,
 48 מְלַמְעָלָה לְמַטָּה שֶׁהִיא קוּמַת
 49 הַמִּשְׁפִּיעַ וּמְלַמְטָה לְמַעְלָה⁵⁸
 50 שֶׁהִיא קוּמַת הַמְּקַבֵּל, וּשְׁתֵּי
 51 הַקוּמּוֹת יֵהִיוּ נִכְלָלוֹת בְּקוּמָה
 52 אַחַת⁵⁹, שְׁזָהוּ קִיּוֹם הַיַּעֲרוֹד "וְאוֹלָךְ
 53 אַתְּכֶם קוּמְמִיּוֹת" שְׁכַר הָעֲבוּדָה
 54 ד'בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתֵי
 55 תִּשְׁמְרוּ" שֶׁתִּתְּגַלֶּה בְּגָאוּלָה
 56 הַעֲתִידָה, בְּקִרּוֹב מְמֹשׁ.
 19 קוּמְמִיּוֹת⁵⁶, שֶׁהֵן שְׁתֵּי קוּמּוֹת⁵⁷, קוּמַת הַמִּשְׁפִּיעַ וְקוּמַת הַמְּקַבֵּל, מְלַמְעָלָה
 20 לְמַטָּה וּמְלַמְטָה לְמַעְלָה⁵⁸, וּשְׁתֵּי הַקוּמּוֹת יֵהִיוּ נִכְלָלוֹת בְּקוּמָה אַחַת⁵⁹, שְׁזָהוּ
 21 שְׁכַר הָעֲבוּדָה ד'בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתֵי תִּשְׁמְרוּ" שֶׁתִּתְּגַלֶּה בְּגָאוּלָה הַעֲתִידָה,
 בְּקִרּוֹב מְמֹשׁ.

(53) כידוע בפי מרז"ל (עירובין נד, א) האי עלמא דאזלינן מיני, שדוקא ע"י הירידה בעוה"ז נעשים בבחי' מהלכים (אוה"ת בראשית כד, ב). (54) כו, יב. (55) לקו"ת ראה כו, א. אמרי בינה שער הק"ש פפ"ז. ספפ"ח ואילך. אוה"ת פרשתנו ד"ה והתהלכתי (כרך ב' ע' תרמ ואילך). ד"ה והתהלכתי תשי"א (סה"מ תשי"א ע' פב ואילך). (56) פרשתנו שם, יג. (57) דעת ר' מאיר - סנהדרין ק, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז (ע' 200 ואילך) שגם ר' יהודה מודה ש"קוממיות" פירושו ב' קומות, אלא ש"ל שב' הקומות יתאחדו יחד. (58) אמ"ב שם פפ"ט. אוה"ת שם (ע' תרנג. ע' תערב-ג). (59) ראה בארוכה לקו"ש שם.

בס"ד. שיחת ש"פ בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "אם בחוקותי תלכו", "יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה", "ואת מצותי תשמרו, הווי עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" - שכיון שתלמוד תורה היא בכלל המצוות, על-כן-צריך-לומר, ש"בחוקותי תלכו" קאי על פרט נוסף בלימוד התורה שגם בלעדו מקיימים מצות תלמוד תורה - "שתהיו עמלים בתורה"². וכיון שהכתוב מקדים "בחוקותי תלכו" ל"מצוותי תשמרו", על כרחך צריך לומר, שגם העמל בתורה צריך להיות על מנת לשמור ולקיים³.
- ואין לפרש ש"בחוקותי" קאי על חוקים, ו"מצוותי" על משפטים, כמו בפסוק⁴ "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור .. מצוותי (דברים שאילו לא נכתבו ראויים הן להצטוות) חוקותי" - כי, "מצוותי" פירושו ציווי הקב"ה, ואם כן, רק קודם מתן-תורה, שאז לא היה עדיין ציווי הקדוש-ברוך-הוא, יכולים לפרש ש"מצוותי" הם "דברים שאילו לא נכתבו ראויים הן להצטוות", מה-שאינ-כן לאחרי מתן-תורה, קאי "מצוותי" על כל המצוות.

(* וכמו בסיום סדרה זו עצמה: "אלה המצוות אשר צוה ה' גו'", ועל-פי פשט - קאי על פרשת ערכין, שלא כללם רש"י בענין החוקים (אחרי יח, ד).

וגם ענין זה הוא בכלל "כל האומר (בשעת הלימוד) אין לי אלא תורה כו' אפילו תורה אין לו" (יבמות קט, ב), אלא גם בשעת הלימוד צריך להיות תורה וגמ"ח (ראה לקו"ת ויקרא ה, רע"א. ובכ"מ) - ללמוד על מנת לשמור ולקיים. זאת ועוד:

כשם ש"בחוקותי תלכו" קשור עם "מצוותי תשמרו", שהלימוד והעמל בתורה צריך להיות על מנת לשמור ולקיים, כך גם "מצוותי תשמרו" קשור עם "בחוקותי תלכו" (לימוד ועמל בתורה), כי אף שהענין דעותא וחיבור נעשה ע"י מצוות, מ"מ, לא מספיק קיום המצוות מצד קב"ע ומס"נ, אלא יש צורך גם בענין ההשגה, כמודגש בכך שהכתוב מקדים "בחוקותי תלכו" ("שתהיו עמלים בתורה") לפני "מצוותי תשמרו", היינו, שיש צורך גם בלימוד התורה (לא רק כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, אלא גם השגת התורה מצד עצמה) בשביל הצוותא וחיבור שע"י המצוות.

והענין בזה - שאף שהצוותא וחיבור נעשית ע"י קיום המצוות ודוקא, הנה הא גופא שע"י המצוות "לוקחים" את העצמותו ית', הרי זה מתגלה ע"י התורה* (ראה ד"ה השמים כסאי תרס"ח - המשך תרס"ו ע' תקכ ואילך).

ודוקא באופן כזה - "בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו" - זוכים לכל הברכות האמורות בפרשה: "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", עד "ואולך אתכם קוממיות". (4 תולדות כו, ה (ובפרש"י).

(1) ואתחנן ה, א.

(2) וגם ענין זה צריך להיות אצל כל אחד מישאל. - החילוקים הם רק בנוגע לכמות הלימוד, שיש מי שיוצא ידי חובתו בפרק אחד שחורית ופרק אחד ערבית, ויש מי שתורתו אומנתו שלימודו צ"ל באופן שלא פסיק פומי' מגירסא. אבל הצד השווה שבהם - שאצל כל אחד בחלקו בתורה צריך להיות גם העמל בתורה.

(3) ולהעיר גם מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחותיו (לקו"ד ח"א קפב, ב), שבכל "השכלה" צ"ל "בכך", וללא ה"בכך" - אין זו "השכלה", וכמאמר (נסמן בתורת מנחם - התועדויות ח"מ ריש ע' 101) "אין חכם כבעל הנסיון", והיינו, שדוקא כאשר ההשכלה מביאה לידי פועל ממש, הרי זה "נסיון" שמאמת את ההשכלה. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר (שם קצח, א), שענין זה הוא לא רק בנוגע להשכלה הקשורה עם עבודה בפועל, אלא גם השכלה שלכאורה אין לה קשר עם עבודה בפועל, בהכרח שיהי ממנה "בכך".

וגם כאן רואים, שדברי רבותינו נשיאינו אינם רק "פתגמים טובים", שלכן צריך לשמעם ולקבלם, גם אם אין להם מקור, אלא הם ככל הענינים שבפנימיות התורה, שיש להם מקור בנגלה התורה (ראה גם לעיל ע' 255. ו"ש"א), ובנדו"ד גם בחלק הפשט שבתורה (ענינו של פרש"י) - כבפנים, שגם ה"עמל" שבתורה, שאינו קשור לידיעת המעשה אשר יעשון, צ"ל על מנת לשמור ולקיים.

(* וע"ד שמעלת הפשיטות של אנשים פשוטים, נתגלתה ע"י הבעש"ט ואח"כ ע"י רבינו הזקן (וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחותיו (ראה סה"ש תש"ב ס"ע 49 ואילך). שהבעש"ט גילה רק את המעלה שישנה אצל אנשים פשוטים. אבל כיצד יכולים לבוא למעלה זו, נתגלה ע"י רבינו הזקן ודוקא - תורת חב"ד.

1 הביאור בפנימיות הענינים: השייכות דעמל בתורה ל"חוקה" מלשון חקיקה, שבאה בעמל ויגיעה;
 2 והשייכות דעמל בתורה עם למעלה מהשכל - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי
 3 שיחות' חלק י"ז עמוד 313 ואילך.

* * *

4 ב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל אם בחוקותי תלכו גוי.
 5 (לאחרי המאמר, אמר כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א):
 6 כל אלו שהשלימו את לימוד ה'לקוטי-תורה' דפרשת השבוע, וכן אלו שישלימו (בלי נדר) עד הבדלה
 7 - יאמרו "לחיים"⁵.

8 וכיון שזהו גם סיום כל ספר ויקרא - יהיה זה מתוך החלטה ללמוד ולסיים שאר הספרים
 9 שב'לקוטי-תורה' (על-דרך נוסח ה"הדרן"), והלימוד יהיה לא באופן ד"חוקה חקקתי גזירה גזרת"⁶, אלא
 10 - כסיום ה'לקוטי-תורה'⁷ - "בלב שלם ונפש חפצה".

11 (ואחר-כך אמר):

12 בעמדנו בשבת מברכים חודש סיון, החודש דמתן-תורה, ינגנו ניגון הקשור עם תורה - הניגון "אין
 13 אדיר כה".

14 [ניגנו הניגון "אין אדיר", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד השירה בידי הקדושות בשמחה רבה].

* * *

15 ג. הביאור בפירוש רש"י סוף פרשתנו, "לא יבקר וגו'", "לפי שנאמר⁸ וכל מבחר נדריכם יכול יהא
 16 בורר ומוציא את היפה, תלמוד לומר לא יבקר בין טוב לרע, בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה,
 17 ולא שיקריב בעל מום, אלא יאכל בתורת מעשר, ואסור ליגזו וליעבד" - שממה שנאמר "בין טוב לרע",
 18 ולא בין רע לטוב, מוכח, ש"יבקר" אינו מלשון ביקורת בכל העדר (ששייך גם בעדר שאינו יפה), אלא
 19 מלשון בירור, לברר ולהוציא אחד מתוך העשר - בורר ומוציא את היפה.

20 ועל-פי-זה צריך לומר ש"בין טוב לרע" (דלכאורה מיותר, שהרי יבקר פירושו בורר ומוציא את היפה)
 21 בא לרבות ענין נוסף - ש"בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה" ("יהיה קודש"), על-ידי פעולה חיובית
 22 של קדושה - ש"יאכל בתורת מעשר" (ויש בזה חידוש בהלכה - שצריך לכיין שאוכל לשם מעשר), ולא
 23 רק לאחר שחיטה, אלא גם מיד כשחלה הקדושה - ש"אסור ליגזו וליעבד".

24 ובפנימיות הענינים - שגם בעלת מום, כיון שחלה עליה קדושה, נשאר הקדושה בגלוי גם לאחרי
 25 זה. והוראה נוספת בכללות העבודה, שאף ש"סור מרע" קודם ל"עשה טוב", הנה עיקר המכוון הוא
 26 "עשה טוב", ולכן מקדים רש"י ש"יאכל בתורת מעשר", ואחר-כך מוסיף ש"אסור ליגזו וליעבד", שזוהי
 27 ההכנה להמשכת הקדושה. ואף שזהו רק הכנה, צריכה להיות הזהירות לא רק בענינים עיקריים, עבודה
 28 בגוף הבהמה, אלא גם בענינים טפלים, גיזת השערות - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א,
 29 ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק י"ב עמוד 129 ואילך.

* * *

30 ד. דובר אודות סיום ספר ויקרא בדיני בכור ואחר-כך דיני מעשר - שאף-על-פי שקדושת בכור
 31 (בחינת חכמה) היא נעלית יותר מקדושת מעשר (עשר כחות הגלויים), מכל-מקום, יש מעלה במעשר
 המשך בעמוד כד

(6) במדב"ר רפי"ט. תנחומא חוקת ג. ועוד.

(7) נד, ד.

(8) פ' ראה יב, יא.

(5) ראה גם לעיל ע' 313. וש"נ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכו"כ מהמסובים שיאמרו לחיים

על כוס גדולה.

לקוטי שיחות פרשת בחוקותי כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

25 אפוא, לצטט את "אם בחקותי" ולפרש "יכול אלו
26 המצות, כשהוא אומר ואת מצותי הרי מצוות אמורי",
27 ולא יותר מכך.

28 (ב) קושי זה מתחזק: "בתורת כהנים", המקור
29 לפירוש רש"י, אך נאמר "יכול אלו המצוות", ורש"י
30 משנה את הלשון, וכותב "קיום המצוות".

31 (ג) הכרח, אפוא, לומר שרש"י מתכוון לדבר נוסף
32 בקיום המצוות: עמלים. ויש להבין: מ"ואת מצותי
33 תשמרו" מוכח רק שב"בחקותי" אין הכוונה למצוות,
34 אלא לתורה, אך מנין ההוכחה שהכוונה היא ל"עמלים
35 בתורה"³?

36 (ד) על "ואת מצותי תשמרו" מפרש רש"י: "הו
37 עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים". לכאורה, זוהי
38 סתירה לדברי רש"י לפני-כן "כשהוא אומר ואת מצותי
39 תשמרו הרי קיום המצוות אמור", שמהם יוצא שב"ואת
40 מצוותי תשמרו" הכוונה היא לקיום המצוות, ולא
41 לפרט באופן לימוד התורה?⁴

ב.

גם לימוד תורה נכלל ב"מצותי תשמרו"

42 ההסבר לכך הוא:

43 תלמוד תורה הוא אחד מתרי"ג המצוות, ובן-חמש
44 למקרא יודע זאת גם מזה שעל לימוד תורה הוא מברך
45 מדי בקר "אשר קדשנו במצוותיו". לפי זה מובן, שאי
46 אפשר לפרש שב"בחקותי תלכו" הכוונה היא ללימוד
47 התורה, כי זה נכלל במצוות, ונשאר שוב השאלה:

א.

פירוש רש"י ל"אם בחקותי תלכו"

1 בתחילת פרושנו מצטט רש"י מן הפסוק "אם
2 בחקותי תלכו" ומפרש: "יכול זה קיום המצוות,
3 כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו"¹ הרי קיום המצוות
4 אמור, הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו, שתהיו
5 עמלים בתורה".

6 המקור לפירוש רש"י זה הוא ב"תורת כהנים"² אך
7 כיוון שרש"י מביא בפירושו את דרשות חז"ל רק
8 כאשר יש הכרח לכך לצורך פשוטם של הפוסקים,
9 כאמור פעמים רבות, הכרחי לומר, שפירוש זה מ"תורת
10 כהנים" הכרחי להבנת פשט הפוסקים.

11 בזה מובן מדוע צריך רש"י לצטט בהרחבה "יכול
12 זה קיום המצוות כשהוא אומר...", ואינו מסתפק בעצם
13 הפירוש שב"אם בחקותי תלכו" הכוונה היא ל"עמלים
14 בתורה", מפני שאז היה מקום למחשבה שזוהי
15 המשמעות הפשוטה של "בחקותי תלכו", ואין זה כך, כי
16 "בחקותי" הם, בדרך כלל, מצוות. לפיכך מוכרח רש"י
17 להקדים ולומר "יכול" – הסברא הראשונה היא
18 שמשמעות המלה היא "קיום המצוות", אך כיוון
19 שקיום המצוות מוזכר בפסוק, מובן שבמילים "אם
20 בחקותי תלכו" אין הכוונה לקיום המצוות, אלא
21 ל"עמלים בתורה".

22 אך צריך להבין:

23 (א) רש"י אומר, שכאן אין הכוונה ב"בחקותי"
24 ל"מצוות", אלא ל"תורה", וא"כ הוא היה צריך לצטט

לתורה אלא גם) עמלים בתורה הוא מזה ש"קיום המצות אמור כו".
(4) ברא"ם (וברוב מפרשי רש"י) מפרש שקיום המצות נאמר
ב"ועשיהם אותם", ו"אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו" תרומיהו
ביהיו "עמלים בתורה" קמירי אלא דחד מינייהו בסתם עמלים וחד
מינייהו בעמלים על מנת לשמור ולקיים. אבל זה הוא לפי גרסתו בפרש"י
"ואת מצותי תשמרו" (כנ"ל הערה 1).

נוסף לזה גם לפי הגירסא שלפניו ופי', אי"מ: (א) דהו"ל לרש"י
להעתיק בתחילת פירושו גם "ואת מצותי תשמרו" (או עכ"פ לרמזם
ב"וגו"), שהרי בא להוכיח ולפרש שגם "ואת מצותי תשמרו" הוא
בלימוד התורה [ובפרט דב"ואת מצותי תשמרו" שייך יותר "יכול זה קיום
המצות" מאשר ב"אם בחקותי תלכו"], (ב) מנ"ל דגם "ואת מצותי תשמרו"
הוא בעמלים ע"מ לשמור ולקיים ולא לימוד (סתם) ע"מ לשמור ולקיים.

(1) כ"ה בדפוס ראשון דרש"י, וברוב הדפוסים שלפניו. ובכמה
דפוסים מוסיף "וגו". ובדפוס שני דרש"י ובכמה כת"י רש"י כשהוא
אומר "ועשיהם אותם". וכ"ה ברא"ם וברוב מפרשי רש"י. ובתו"כ (מקור
פרש"י): כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיהם אותם. וראה לקמן
הערה 4.

(2) בפרש"י "שתהו" עמלים בתורה – בתו"כ "לזהות עמלין בתורה",
משה רש"י ללשון נוכח "שתהו עמלים" מתאים ללשון הכתוב "תלכו".
(3) בגו"א, דברי דוד ומשכיל לדוד (ועוד) פ"ה שהוכחת רש"י היא מל'
"תלכו" שמתאים רק בעמל תורה (ולא בעשיית – קיום – מצות) אבל*
[נוסף לזה שלא נזכר הוכחה זו בפירושו אפילו ברמז] אדרבא מל' רש"י:
יכול זה קיום המצות כשהוא אומר.. הרי קיום המצות אמור הא מה אני
מקיים כו' מוכח: (א) שבפשטות "בחקותי תלכו", פ"ה קיום המצות, ולא
תורה, וכמש"כ ברע"ב כאן. (ב) ההוכחה ש"בחקותי תלכו" הוא (לא רק

(* בדפוס ראשון וא' מכת"י רש"י: שיהו. וכ"ה ברא"ם.

(** ועוד: הרי מצינו ל' תלכו בנוגע לעשי' "ובחוקותיהם לא תלכו" (אחרי יח. ג. וראה פרש"י שם) אבל ראה פרש"י שם, ד"ה "ללכת בהם".

30 "תלמוד מביא לידי מעשה"⁷, כפי שמוכן בפשוטות
31 שכדי לדעת מה לעשות וכיצד, יש לתלמוד תחילה. אך
32 אם ב"בחקותי תלכו" הכוונה היא ל"עמל תורה",
33 אי-אפשר לומר שדווקא לימוד תורה כזה הוא תנאי
34 ל"ראת מצוותי תשמרו",

35 כי כדי "לידע את המעשה אשר יעשו" אין צורך
36 דוקא באופן לימוד של "עמל תורה". כדי לדעת את
37 ההלכה די בלימוד "למיגרס" בספרי הלכה וכדומה⁸.

38 מזה מוכיח רש"י, שלא רק לימוד למיגרס צריך
39 להיות כדי לשמור ולקיים, אלא גם הלימוד באופן של
40 "עמלים בתורה" צריך להיות בכוונה לשמור ולקיים.

41 ועל כך אומר רש"י "כמו שנאמר⁹ ולמדתם אותם
42 ושמרתם לעשותם", שלימוד התורה בכל סוג, כולל
43 "עמלים"¹⁰ בתורה, צריך להיות על מנת לשמור
44 ולקיים.

45 לפי זה מובן, שהסברו של רש"י "הו עמלים
46 בתורה..." בקשר ל"מצוותי תשמרו" איננו סתירה
47 לדבריו לפני כן שב"מצוותי תשמרו" הכוונה היא
48 לקיום המצוות, כי פירושו של רש"י כאן איננו על
49 "ראת מצוותי תשמרו", אלא על המילים "אם בחקותי
50 תלכו"¹¹: תחילה מפרש רש"י מילים אלו כשלעצמן,
51 שמשמעותן היא "שתהיו עמלים בתורה", ואחר-כך
52 הוא מסביר את הטעם לכך שהן כתובות לפני "ראת
53 מצוותי תשמרו", כי הענין של "עמלים בתורה" צריך
54 להיות "על מנת לשמור ולקיים"¹².

ד.

מדוע אין מסבירים שהכוונה היא לחוקים
ולמשפטים בנפרד

55 אך עדיין יש להבין:
56 מלשונו של רש"י "יכול זה קיום המצוות" נראה,
57 שבאופן פשוט צריך היה להסביר שב"בחקותי תלכו"

1 "הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם
2 בחקותי תלכו"?

3 מכך מוכיח רש"י שב"בחקותי תלכו" אין הכוונה
4 ללימוד התורה סתם, אלא לפרט נוסף בלימוד התורה,
5 שאי-אפשר ללמוד מ"מצוותי תשמרו", כי גם בלי פרט
6 זה מקיימים את המצוה של תלמוד תורה, והוא מובא
7 במילה "תלכו", ולא סתם "תשמרו" – לימוד תורה.

8 באיזה אופן ניתן להוסיף בלימוד התורה, כך שגם
9 בלי תוספת זו אין פגם ב"תשמרו" – בקיום מצות
10 תלמוד תורה? אם בכמות, על-ידי הוספה בזמן לימוד
11 התורה, הרי זהו אותו אופן של קיום כ"תשמרו", כשם
12 שבמצות "והיה לך לאות על ידך" – בין אם זה זמן
13 קצר ובין אם ארוך זהו אותו "והיה לך". הכרת, אפוא,
14 לומר שב"תלכו"⁵ אין הכוונה לסתם "תשמרו", אלא
15 לתוספת באיכות הקיום של לימוד תורה – עמלים
16 בתורה, דבר שאינו נכלל ב"מצוותי תשמרו", מפני
17 שגם על-ידי לימוד ללא עמל מקיימים את "תשמרו".

ג.

הקושי על הסדר בפסוק

18 אך לפי זה תמוה סדר הענינים בפסוק: אם "מצוותי
19 תשמרו" כולל את קיום מצות תלמוד תורה באופן של
20 לימוד רגיל, "למיגרס", הרי זה היה צריך להיכתב
21 בפסוק לפני "בחקותי תלכו", כיון שזהו סדר הלימוד
22 בפשוטות: תחילה לימוד "למיגרס", ורק אחר כך העמל
23 בתורה – לימוד בעיון⁶, ואי-אפשר ללמוד לעומק
24 ובעיון לפני שלומדים באופן של "למיגרס". מדוע,
25 אפוא, כתוב קודם "בחקותי תלכו" ורק אחר-כך "ראת
26 מצותי תשמרו"?

27 אם היו אומרים ש"בחקותי תלכו" הוא לימוד
28 התורה סתם ו"מצוותי תשמרו" הוא מעשה המצוות,
29 היה מובן מדוע כתוב קודם על לימוד תורה, כי

שמעתיק בתוך פירושו ל' הכתוב "ראת מצותי תשמרו" לבאר למה מקדים
"בחקותי תלכו", כנ"ל בפנים. ו"הבחור הזעזער" לא הבחין בזה –
וכבכ"מ ע"ז – והפירו בד"ה בפ"ע.

12) וכפל הלשון בכתוב "ראת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" (ראה
לעיל הערה 4) אינה קושיא ע"פ פש"מ, כי בא בהמשך אחד ולתוס'
חיווק (וכמודגש גם בהל' 'ועשיתם אותם', ולא 'ועשיתם את מצותי'
(וכיו"ב)), וכמו שמצינו כמ"פ. וראה אחרי ית, ד"ה. ובפרש"י שם, ה.
ועפ"ז יומתק כפל הל' בפרש"י "לשמור ולקיים".

ע"ד ההלכה י"ל "ראת מצותי תשמרו" מל"ת, "ועשיתם" – מצות
עשה, וכמו שכתב בק"א לתו"כ. כלי יקר. ובכ"מ. אבל ע"ד הפשט –
הוא כמו בכתוב שמביאו רש"י לראי' "ושמרתם לעשותם" – מתאים
לפש"מ כאן: ועשיתם אותם – "מצות" האמורים לפני זה.

5) להעיר מפרש"י ע"ה"פ התהלך לפני (לך יז, א). ובפרשתנו (כו, יב) והתהלכתי בתוכם.

6) ראה שבת סג, א. ע"ז יט, א.

7) קדושין מ, ב. ב"ק יז, א. מגילה כז, א.

8) להעיר (ע"ד ההלכה) מב' השיטות בפסקי הלכות (הל' ת"ת
לאדה"ז פ"ב קו"א סק"א): דעת הרמב"ם שאפשר לפסוק מתוך הלכה
פסוקה בלי ידיעת הטעמים, ודעת הרא"ש וכו' שצריך לידע הטעמים
דוקא. אבל גם בשביל ידיעת הטעמים אינו מונרח שיהי' עמלים בתורה
דוקא. ולהעיר מהוריות בסופה.

9) ואתחנן ה, א. ובדפוס ראשון ליתא סיום פרש"י: כמו שנאמר כו'.

10) להעיר שבכתוב שם כבר נאמר לפני זה, שמע ישראל אל החוקים
גו' – היינו הידיעה סתם.

11) היינו שזה בא בהמשך לפירושו "אם בחקותי תלכו", אלא

25 ושם מפרש רש"י: "מצותי – דברים שאילו לא
 26 נכתבו ראויין הן להצטוות", כלומר משפטים. חקתי –
 27 דברים שיצרה הרע ואומות-העולם משיבין עליהם".
 28 "ותורתי – להביא תורה שבעל-פה", שב"תורתי"
 29 בלשון רבים הכוונה היא לתורה שבכתב ולתורה
 30 שבעל-פה –
 31 מזה רואים, שאף כאשר כתוב בפסוק "מצוות"
 32 סתם, אם כתוב ליד זה "חוקים" הכוונה היא לשני סוגי
 33 המצוות. ואם כך, ניתן היה לפרש כך גם כאן¹⁸?

ה.

"מצוות" לאחר מתן-תורה הם כל ציוויי ה'
 34 ההסבר לכך הוא: המילה "מצוות" היא מלשון
 35 ציווי – אלה הם ציוויי ה'. ומובן, ששם זה מתאים רק
 36 למצוות שלאחר מתן-תורה¹⁹, שאז ציוה הקדוש-ברוך-
 37 הוא על כל המצוות, ואילו לפני כן לא היתה מציאות
 38 של ציווי לגבי סוג המצוות שעליהן נאמר "אשר שמע
 39 אברהם..."²⁰. הביטוי "מצותי" הנאמר לגבי אברהם
 40 אבינו, לפני מתן תורה, אינו אמור אפוא לגבי ציווי ה'
 41 כי זה לפני זמן הציווי.
 42 לכן הכרחי להסביר שם שב"מצוותי" הכוונה היא
 43 לענינים ש"ראויין להצטוות" כבר אז לפי השכל²¹. הם
 44 נקראים "מצוות", מפני שהשכל מצווה עליהם²².
 45 לא כן הוא הביטוי "מצותי" בעניננו, לאחר מתן
 46 תורה. הביטוי "מצוות" חל כבר על כל המצוות, מפני

1 הכוונה היא לקיום המצוות, ורק מפני המילים
 2 המאוחרות יותר "ואת מצותי תשמרו", ש"הרי קיום
 3 המצוות אמור", מוכרחים לומר שב"אם בחקותי תלכו"
 4 הכוונה היא "לעמלים בתורה".
 5 אם כך, לא מובן:

6 ידוע, שישנם סוגים שונים של מצוות: עדות,
 7 חוקים ומשפטים. החוקים הם המצוות שהן גזירת
 8 המלך, כפי שכבר פירש רש"י בפרשת אחרי-¹³.
 9 ומתעוררת אפוא השאלה: ניתן להסביר בפשטות,
 10 "בחקותי" הם המצוות מהסוג של "חוקים"¹⁴ הנעלים
 11 מן השכל, ו"מצותי תשמרו" הן המצוות שמובנות
 12 בדרך השכל – משפטים.

13 באופן פשוט ניתן לענות על כך, שלו רצתה התורה
 14 להתכוון לסוג של המשפטים, היא לא היתה משתמשת
 15 בביטוי "מצותי", הכולל את כל המצוות, אלא בביטוי
 16 "משפטי", כפי שמוצאים בפסוק¹⁵ "אלה החוקים
 17 והמשפטים והתורות", שכאשר מפרטים סוגים שונים
 18 של מצוות משתמשים בשם "משפטים", וכיוון שבכל-
 19 זאת נמצא כאן הביטוי "מצותי" זוהי הוכחה שהכוונה
 20 היא לכל המצוות¹⁶.

21 אך, לכאורה, אין די בתירוץ זה, כי ישנו לפני-
 22 פסוק המונה את המצוות לפי סוגיהן: "עקב אשר שמע
 23 אברהם בקולי וישמור משמרתי מצוותי חוקתי
 24 ותורתי"¹⁷ –

(13) שם, ד.
 (14) להעיר מספורנו כאן.
 (15) פרשתנו כו, מו.
 (16) וכן כתב במלבי"ם כאן.
 (17) תולדות כו, ה.
 (18) להעיר שגם בואתחנן (ו, ב) נאמר "לשמור את כל חקותי ומצותי", אבל שם הרי"ז בא בהמשך להפסוק שלפניו "וזאת המצוה החוקים והמשפטים", ועד"ז שם ה, כח. ואכ"מ.
 (19) ראה לקמן הערה 22.
 (20) משא"כ "תורתי" – שהייתה גם קודם שניתנה למשה.
 (21) וא"צ לרוחק (הכי גדול ע"ד הפשט) – שנקראו כן או ע"ש שנתדין להצטוות.
 (22) אין להקשות למה לא פרש"י "מצותי" – שנצטווה כז' מצות בני נח (ראה ספורנו שם. ובחוקוני ע"ד הפשט.. הן שבע מצות ב"ג), או מצות מילה (כברשב"ם וחוקוני שם) שנצטווה אברהם (וגם במ"ש "שמע אברהם

(* ועפ"ז צ"ל ש"מ רש"י בד"ה מצותי "מגן גזל ושפיכת דמים" – ה"ז "מגן" ודוגמא (הכי בולטת) לזה "שראויין הן להצטוות". אבל אין כוונתו שיה "מצותי" (כבר נצטוו מהשם). ובלא"ה מוכרח הוא. דאל"כ הו"ל לרש"י לפרש בקיצור "מצותי – ז' מצות בני נח". ולהעיר אשר מפרש"י עה"פ נח (ס, ד ואילך) משמע דס"ל – ע"פ פשוטו ש"מ – דרך ע"ז נצטוו ב"ג בפירוש. ועונש קין ודדור המבול וכו', ה" מפני "שראויין להצטוות". שהשכל מחייב זה – ולכן נקרא ענון, רע. חמס. השחית, וכיו"ב, או בזה שהגדירו עצמן. וההכרח ע"ז – שלא מצינו ציווי השם ע"ז – בפשוטו ש"מ. ולכן גם לא הביא דוד"ל (סנה' נו, ב) עה"פ ויצו ה"א גו' (בראשית ב, טז). כי אינו ע"ד הפשט. – ולהעיר מהל' שם "מנהגי מילי" (ו' המצות) משמע דכתוב ה"ל הוא המקור היחיד. ועיין פרש"י עה"פ (ב, כד) בפרשת אדה"ר: ריה"ק כ' בני נח כו', וראה וישלח לב, לג. ובפרש"י משפטים (כד, ג): ואת כל המשפטים. ז' מצוות שנצטוו ב"ג כו'. ואכ"מ.

26 במשמעות המילה "חוקים", כאשר היא משמשת
27 בקשר למצוות, כדלהלן.

28 ידוע, שמלבד השם מצוות, הכולל את כולן, יש
29 לכל סוג של מצוות שם פרטי: עדות, משפטים,
30 וחוקים²⁶. "עדות" – הן המצוות המהוות עדות
31 לענינים מסויימים: לבריאת שמים וארץ, ליציאת
32 מצרים וכדומה (כגון: שבת, תפילין); "משפטים" –
33 הם המצוות ש"אלמלא ניתנה תורה" היו מובנות לפי
34 השכל. ו"חוקים" הן המצוות שהן גזירת המלך: הן
35 אינן מובנות בשכל לא כמשפטים ולא כעדות, אלא
36 "גזרה גזרתי חוקה חקקתי".

37 בלשון הקודש, שלא נוצרה על-ידי מוסכמות בני-
38 אדם, מדוייקים כל הביטויים. אם המצוות שאינן
39 מובנות בשכל נקראות בשם חוקים, וללשון "חוקה"
40 יש משמעות של חקיקה, כמוסבר ב"לקוטי תורה"²⁷
41 על המילה "בחוקתי", יש לומר שיש קשר תוכני בין
42 "חוקה" שלמעלה מהשכל לבין ענין החקיקה.
43 ההסבר לכך הוא:

44 ההבדל הכללי בין חקיקה לבין כתיבה הוא,
45 שבחקיקה דרושים יותר כח ומאמצים מאשר בכתיבה.
46 דיבור הוא מעשה זוטא²⁸ בלבד, כתיבה היא מעשה
47 שלם, אך אינה דורשת כח ומאמץ רב כחקיקה. בכך
48 מובן, שהמצוות שהן גזירת מלך בלבד נקראות חוקים
49 – מלשון חקיקה – כיוון שקיום של דבר שאינו מובן
50 באופן שכלי ואף נוגד להגיון ולשכל הוא עבודה קשה
51 הרבה יותר מאשר קיום דבר המובן בשכל²⁹.

52 לפי זה מובן גם שהביטוי "בחוקתי" במשמעות של
53 לימוד תורה מכוון לעמל התורה, ולא ללימוד רגיל, כי
54 חוקה – מלשון חקיקה – מביעה עבודה קשה, עמל.
55 וכאשר עמלים בתורה, בעבודה קשה של "חקיקה",

1 שהן ציווי ה'²³, ולכן אין לפרש שהוא בא לשלול את
2 "בחוקתי" שבאותו פסוק, שאף הם ציווי ה' והוא
3 מכוון רק לסוג של משפטים. כאן הכרח לומר
4 שב"מצותי תשמרו" הכוונה היא לכל המצוות, ולפיכך
5 "בחוקתי תלכו" מכוון ל"עמלים בתורה".

ו.

המלה "בחוקתי" מוכרחה להביע את "עמלים
בתורה"

6 ההסבר לכל האמור לעיל לפי פנימיותם של
7 הענינים הוא:

8 אמנם, ההכרח לפירושו של רש"י שב"אם בחוקתי
9 תלכו" הכוונה היא ל"עמלים בתורה", איננו נובע מן
10 הביטוי "בחוקתי", אלא מן ההמשך "כשהוא אומר
11 ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור". אך
12 בכל-זאת יש לומר שהענין של "עמלים בתורה" נרמז
13 גם בביטוי "בחוקתי תלכו".

14 [שהרי נאמר "ותורה אור"²⁴: כל עניני התורה
15 נאמרו באופן בהיר המאיר כל דבר, ופירושה של
16 דברים הוא, כמובן, שהתורה (ובמיוחד התורה
17 שבכתב²⁵) נכתבה באופן שתוכנה ברור ומואר. אם
18 המילה "בחוקתי" לא היתה כלל מורה על תורה, היה
19 כתוב במקומה הביטוי "בתורתי" או "בתורותי" המביע
20 בבהירות את כוונת התורה. מזה שהתורה בחרה דוקא
21 בביטוי "בחוקתי" מובן, שדוקא בו מודגש הענין של
22 "עמלים בתורה"].

ז.

יש קשר בין חוקה לבין חקיקה

23 כדי להבין כיצד מבטאת המילה "בחוקתי"
24 המשמשת כאן לצורך ענין לימוד התורה, את הענין של
25 עמל תורה, יש, תחילה, להסביר פרט מסויים

(25) שהיא לא בתלמוד בבלי שעלי נאמר במחשכים הושיבני
(סנהדרין כד, א).

(26) נתבאר בארוכה בד"ה ויקם עדות ור"ה אם בחוקתי ה'ש"ת,
ובכ"מ.

(27) ריש פרשתנו.

(28) ראה סנהדרין סה, א. כריתות ג, ב.

(29) בלקו"ת (פרשתנו מז, ד) – ועד"ז בד"ה ויקם עדות שם פ"ב –
מבואר שייכות מצות אלו לחקיקה (הנעשית בהאגן טו) מצד הפעולה
שנעשית על ידם, שגורמים חקיקה בנפח"ב. וכאן מבואר, שגם קיום
(פעולות) מצות אלו היא דוגמת פעולות החקיקה, וראה לקו"ש [המתורגם]
ח"ג ע' 277.

(23) וכ"ה גם בפי' הפנימי דמצוה מל' צוותא וחיבור (לקו"ת בחוקתי
מה, ג. ובכ"מ) שלאחר מ"ת זהו התוכן הכללי דכל המצות, הצוותא
והחיבור דנברא ובורא (ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 31 ואילך),
משא"כ לפני מ"ת מכיון שהי' לפני ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו
למטה (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וראא טו), הרי לא הי' הצוותא וחיבור
דנברא ובורא – ופשיטא דלא בז' מצות בני נח שענינם הוא רק בשביל
ישוב העולם (ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 159 ואילך).

וזהו הטעם ב"ינה של תורה" שבפרש"י שלא פירש בפי' תולדות
"מצותי – ז' מצות בני", כי לפני מ"ת א"א לומר מצותי מל' צוותא
והחיבור דנברא ובורא.

(24) משלי ו, כג.

17 (א) "עמל בתורה" צריך להיות יותר מהמוכן
 18 בשכלו. אם לומדים רק כפי הדרוש לשכל, אין זה עמל
 19 אמיתי. (ב) העמל בתורה מביא להכרה שגם הענינים
 20 המובנים בשכלו הם בעצם מעל לשכל, כמאמר³⁶:
 21 תכלית הידיעה שלא נדעך, שכשם שהוא לגבי ה' כך
 22 הוא לגבי התורה – חכמת ה', שהוא וחכמתו אחד.
 23 כמו שכתב הרמב"ם³⁷, ולכן "כשם³⁸ שאין ביכולת
 24 שום שכל נברא להשיג בוראו³⁹ כך אינו יכול להשיג
 25 חכמתו", כמאמר⁴⁰: "ונעלמה מעיני כל חי".

26 כלומר, אם אדם חושב שהוא מבין את התורה
 27 במלוא מובנה, זוהי הוכחה לפגם בעמל בתורה, כמאמר
 28 כבוד-קדושת מורי-חמי אדמו"ר⁴¹, שגם הענינים
 29 המובנים הם כחוקים.

30 לפי זה מובן השימוש בביטוי "בחוקותי תלכו"
 31 במשמעות של לימוד תורה, גם אם הכוונה איננה רק
 32 ללימוד החוקים, אלא ללימוד כל הענינים כולל העדות
 33 והמשפטים⁴², מפני שבאמצעות עמל בתורה מגיעים
 34 להכרה שגם המשפטים הם חוקים.

(משיחת ש"פ בחוקותי תשכ"ה)

1 נחקקים³⁰ הדברים בלב לומד התורה, ואף אם לבו כלב
 2 האבן נחקק לבי-האבן שלו על-ידי העמל בתורה –
 3 אבנים שחקו מים³¹.

ח.

על-ידי עמל בתורה מבינים שגם המשפטים הם חוקים

4 כל הענינים בתורה מדויקים מאד, והעובדה שעמל
 5 התורה נקרא חוקה, ביטוי המשמש גם למצוות
 6 שלמעלה מהשכל, מוכיחה, שהסיבה לכך שעמל תורה
 7 נקרא חוקה, אינה רק מפני שזוהי עבודה קשה,
 8 כדלעיל, אלא גם מפני שעמל-תורה שייך לענינים
 9 שלמעלה מהשכל³²:

10 למרות שלימוד תורה-שבעל-פה צריך להיות על-
 11 ידי הבנה³³, ואם אין מבינים את הנלמד אי-אפשר
 12 לברך על כך את ברכת-התורה³⁴, בכל זאת תלוי
 13 עמל-תורה בענין שמעל השכל, ואדרבה: דוקא
 14 ב"בחוקותי" שלמעלה מהשכל – מתבטא "עמלים
 15 בתורה".

16 וזאת בשני ענינים³⁵:

(37) הלי יסוה"ת פ"ב ה"י. הלי תשובה ספ"ה. וראה ג"כ מו"נ ח"א

פס"ח. שם ח"ג פ"כ. שמונה פרקים פ"ח.

(38) ראה שער היחוד"א פ"ד. שם פ"ח.

(39) ראה רמב"ם הלי יסוה"ת פ"א ה"י. פ"ב ה"ח. ובכ"מ.

(40) איוב כח, כא. וראה תניא קו"א סד"ה דוד זמירות.

(41) ד"ה ויקם עדות ש"ת ע' 57. – בענין קיום המצות, אבל מכיון

שגדול תלמוד שמביא לידי מעשה, צריך לומר, שזה שקיים המצות

דמשפטים הוא באופן דחוקים הוא מצד שרשם בתורה, שגם הלימוד

דמשפטים הוא כמו הלימוד דחוקים.

(42) ובפרט, שמצות דסוג חוקים שבתורה הוא קטן (בכמות) לגבי

סוג המשפטים. ונוסף לזה: מכיון שהמדובר כאן הוא בנוגע "עמל תורה"

(ובפרט לפי מה שנתבאר (ס"ב) ש"מ"ש "בחוקותי תלכו" הכוונה רק

"שתהיו עמלים בתורה", דאילו לימוד התורה סתם נכללת היא ב"אות

מצותי תשמרו"), הרי ענין העמל בתורה הוא עיקר בטעמי התורה וכו'

(ולא בנוגע לידיעת ההלכות עצמם), והוא בחלק המשפטים דוקא.

(30) כל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק לכל פרטיהם. ומוזה מובן
 שלשון הכתוב "בחוקותי", שפירושו הוא (גם) מל' "חקיקה" בנוגע לימוד
 התורה, הוא בין בנוגע לעבודת האדם שבחקיקה – עמל תורה, ובין בנוגע
 לפעולת החקיקה בהאב"ט – שהעמל תורה חוקקת את לב האבן שבו
 (וכמו שנתבאר בהערה שלפנ"ו בנוגע למצות דחוקים).

(31) ראה אדר"נ פ"ו, ב.

(32) ראה גו"א בפרש"י, ובהוא"ח כאן.

(33) ראה זהר פרשתנו (ק"ג, א) דאם בחוקותי תלכו דא תושבע"פ
 (ובלקולו"צ שם). ובדברי דוד להט"ז (בפסוק יד) שעמלים בתורה הוא
 תושבע"פ, ולהעיר מאוה"ח ע"פ בתחלתו.

(34) הלי ת"ת לאדמו"ר ספ"ב. לקו"ת ויקרא ה, ב. ולהעיר מע"ז יט,
 א. בונה ירושלים ס"ו סג (מאמרי אדמו"ר – הקצרים ע' תקנט).

(35) ענין הראשון – בנוגע לעבודת העמל תורה, והשני – בנוגע
 להתוצאה מזה. וראה לעיל הערות 29, 30.

(36) ראה בחינות עולם ח"ז פ"ב, עיקרים מ"ב ספ"ל. שלי"ה קצא, ב.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמוד ב

14 הַבְּלוּרִית שֶׁמֵּאֲחֻרַי עֲרַפֵּם הֵינִי, וְכֹלֶם יוֹשְׁבֵי בְּקִרְוֵינִי וְעַגְלוֹתַי
 15 שֶׁל זֶהָב, וְהֵינִי מְהַלְכִים בְּרַאשֵׁי הַגְּיָסוֹת – גִּדּוּדֵי הַחַיִּילִים הַיּוֹצֵאִים
 16 לְמַלְחָמָה, וְהֵן הֵן בְּעֵלֵי אֲנָרֹפִים – הַזְּרוּעַ וְהַכַּחַשׁ שֶׁל בֵּית דָּוִד. הֲרֵי
 17 שֶׁלַחְמוּ בַחַיִּילוֹתַי גַּם שְׂאִינָם מִיּוֹחֲסִים.
 18 מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא, וְהָאֵלֵי לְבַעוֹתֵי עֲלָמָא – הֵינִי הוֹלְכִים רַק כַּדִּי
 19 לְהַפְרִיד אֶת הָאֵיּוֹבִים:
 20 נֹאמֵר בְּתוֹרָה לְעִנֵּין כְּהֵן שֶׁנֶּשֶׂא אִשָּׁה הַפְּסוּלָה לוֹ (וַיִּקְרָא כֹּה טו)
 21 יָלָא וְחָלַל וְרָעוּ בְּעַמּוּי, שֶׁהַנּוֹלָד מִבִּיאתָהּ זֶה פְּסוּל לְכַהֲנֹה, כְּלוּמֵר,
 22 אִם הוּא זָכָר אֵינוֹ קָדוֹשׁ כְּקֹדֶשׁ כְּהֹנֵה, וְאִם הִיא נִקְבָּה, אִסּוּרָה
 23 לְהִינְשָׂא לְכַהֵן. מִשְׁנֵיתֵינוּ בָּא לְבַרֵּר אֶת דִּין הַבְּנוֹת הַנּוֹלְדוֹת מִן
 24 הַחַלְלִים הַפְּסוּלִים לְכַהֲנֹה, הָאֵם גַּם הֵן נִפְסְלוֹת אוֹ שְׁחָן כְּשִׁירוֹת.
 25 עוֹד מִבְּאֵרֵת מִשְׁנֵיתֵנוּ אֶת דִּין הַבֵּת שֶׁל גֵּר וְגִיּוֹרֵת, הָאֵם הִיא
 26 מוֹתֵרֵת לְכַהֲנֹה.

1 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, וְהָאֵיפָא – וְהִלָּא הִיא בֵּין גִּיבּוּרֵי דוּד' אֲוִרְיָה תַחְתִּי,
 2 מֵאֵי לֹא – הָאֵם נִקְרָא חֲתִי מִשּׁוּם דְּאֵתִי וְשִׁבָּא מִחַת וְנוֹלַד מִגּוּיִים.
 3 מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא, לֹא מִשּׁוּם שִׁבָּא מִחַת, אֲלֵא מִשּׁוּם דְּתֵיב – שֶׁהִיא
 4 גַּר בְּחַת, וְהִיא מִיּוֹחֵס.
 5 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, וְהָאֵיפָא – וְהִלָּא הִיא בֵּין גִּיבּוּרֵי דוּד' אֵתִי הַגִּתִּי,
 6 וְהִינֵנוּ שִׁבָּא מִגַּת וְנוֹלַד מִגּוּיִים, וְכִי תֵימָא הֲכִי נָמִי – וְאֵם תֹּאמֵר גַּם
 7 כֵּן שֶׁהַכּוֹהֵנָה דְּתֵיב – שֶׁהִיא גַּר בְּגַת, וְהִיא מִיּוֹחֵס, וְהָאֵ אָמַר רַב
 8 גְּתָמָן, אֵתִי הַגִּתִּי בָּא וְכִבְּלָהּ לְכַתֵּר מְלַכְסָא – שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה זֶה
 9 שֶׁל בְּנֵי עַמּוּן, כַּדִּי שִׁיתֵּר לְדוּד' לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. וְרַק גּוֹי יִכּוֹל לְבַטֵּל
 10 עֲבוּדָה זֶה. וְעוֹד קִשָּׁה, שֶׁאָמַר רַב יְהוֹנָתָן אָמַר רַב, אֲרַבְעָ מְאוֹת
 11 יָלְדִים – בַּחֲרוּרִים הֵינִי לוֹ לְדוּד' בְּצַבָּא, וְכֹלֶם בְּנֵי נְשִׁים נְכִירוֹת וְפִת
 12 תּוֹאֵר הֵינִי, שֶׁהוֹתֵר לְבָא עֲלֵיהֶן בְּמַלְחָמָה, וְכֹלֶם נִהְגוּ כְּגוּיִים,
 13 וְמִסְתַּרְיִים קוּמֵי – אֶת הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁלְּפָנֵיהֶם, וְיִמְגְדְּלִים אֶת שְׁעֵרוֹת

ילקוט לוי יצחק על התורה

בראשית כט, טז: וּלְלֶבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאֵה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל:

טז

ביאור דיוקי לשון הזהר עה"פ, דיעקב בחי תפארת" מבריה מן הקצה - לאה, א"ה הקצה - רחל

כלי עובדו דלאה באתכסיא אינון, בגין דעלמא עלאה איהו באתכסיא ולא באתגליא, ובגין כך לא אדכר מיתתה דלאה כמיתתה דרחל, ותא חזי דהכי הוא ודאי, בגין דעלמא עלאה כל מלוי באתכסיא, ועלמא תתאה כל מלוי באתגליא, בגין כך אתכסיא לאה במערתא דכפלתא, ורחל בגלוייא דאורחא, דא בסתרא ודא באתגליא.

(1) [תרגום ללה"ק] כל עובדו דלאה באתכסיא אינון (וכל מעשי של לאה הם בהסתר), בגין דעלמא עלאה איהו באתכסיא ולא באתגליא (לפי שעולם העליון שהוא הבינה היא נעלמת ואינה נגלית שיהי אפשר להשיגה), ובגין כך לא אדכר מיתתה דלאה כמיתתה דרחל (לכן לא נזכרה מיתת לאה בתורה כמו שנזכרה מיתת רחל), ותא חזי דהכי הוא ודאי (בא וראה שכן הוא ודאי), בגין דעלמא עלאה כל מלוי באתכסיא (לפי שהבינה כל עניניו הם בהסתר), ועלמא תתאה כל מלוי באתגליא (והמלכות כל עניניו הם בגלוי), בגין כך אתכסיא לאה במערתא דכפלתא (לכן נתכסתה ונקברה לאה במערת המכפלה), ורחל בגלוייא דאורחא (ורחל נקברה במקום גלוי בפרשת דרכים), דא בסתרא ודא באתגליא (זו בסתר* וזו בגלוי).
* ראה גם עין חיים שער לח (שער לאה ורחל) פרק ב' וז"ל: בחי לאה היא עלמא דאתכסיא . . לכן אתכסיא בקדמיתא מן יעקב ולא נודע שהיתה לאה עד הבוקר ע"ש.

בגין כך כל ברכאן דתרין עלמין באתגליא ובאתכסיא, ובגין דא כלא חד, דהא כלא הוי מעלמא עלאה, הכי נמי, ובכל אתר תרין עלמין דא באתגליא ודא באתכסיא, ואנן לא מברכינן לקדשא בריך הוא אלא בתרין עלמין, דכתיב (תהלים קו, מח) ברוך יהו"ה אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, בגיני כך עלמא עלאה קרינן הו"א, וקרינן לעלמא תתאה את"ה, בגין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא דצדיק.

ספר הזהר חלק א דף קנח, ע"ב

(2) [תרגום ללה"ק] (ואמר) בגין כך (ובשביל זה), כל ברכאן דתרין עלמין באתגליא ובאתכסיא (כל הברכות הם בב' עולמות, עולם הגלוי — מלכות רחל, ועולם מכוסה — בינה, לאה). ובגין דא (ובשביל זה לפי שבינה משפעת שפע אל המלכות), כלא חד (לכן נחשבות שתיים לבחי' אחת), דהא כלא הוי מעלמא עלאה (כי כל מה שהמלכות משפעת למטה הוא מהשפע שננתה לה עולם העליון שהוא הבינה), הכי נמי (וכן הוא) ובכל אתר תרין עלמין דא באתגליא ודא באתכסיא (בכל מקום שאנו מזכירים ב' עולמות, הם מלכות שהיא בחי' גלוי' ובינה שהיא בחי' נסתרת, ואמר) ואנן לא מברכינן לקדשא בריך הוא אלא בתרין עלמין (וכן אין אנו מברכים להקב"ה אלא בב' עולמות אלו), דכתיב ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם (העליון הנסתר שהוא בינה), ועד העולם (התחתון הנגלה שהוא מלכות, ולכן אנו אומרים ברוך אתה ה' בדרך נגלה, ואח"כ אומרים אשר קדשנו במצותיו וצונו בדרך נסתר, לרמוז שכל הברכות נמשכות מהבינה אל המלכות), בגיני כך (לפי שבינה היא נסתרת), עלמא עלאה קרינן הו"א (לכן לעולם העליון בינה אנו קוראים** הו"א בלשון נסתר), וקרינן לעלמא תתאה את"ה (ואנו קוראים לעולם התחתון מלכות את"ה בלשון נוכח ונגלה לפי שהוא בגלוי), בגין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא דצדיק (לפי שעולם התחתון מתברך מעולם העליון דרך היסוד הנק' צדיק).
** בינה אנו קוראים הוא: ראה לקמן סימן מג.

המשך מעמוד יח

שיחת ש"פ בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשכ"ה

- שבא על-ידי עבודת האדם⁹ (מה-שאיין-כן בכור, שקדוש מעצמו, מלמעלה); והכוונה היא להמשיך את האור שלמעלה בעבודה בעשר כחות הגלויים¹⁰, שאז ישנן שתי המעלות - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק י"ז עמוד 332 ואילך.

9 ולהעיר גם ממארוז"ל (ב"ר פכ"ה, ג) "עשרה שני רעבון באו לעולם . . אחד בימי אברהם (בחי' חכמה) . . ואחד לעתיד-לבא (ע"י מעשינו ועבודתינו עכשיו), שנאמר (עמוס ח, יא) לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה'".
ועיי' באים גם לעשר שיורות, עד לשירה העשירית שתהי' באופן ד"שיר חדש", לשון זכר (מכילתא בשלח טו, א. ועוד).

(9) וכידוע בגודל מעלת ענין העבודה - עשי' לעילא (זהר ח"ג קח, ריש ע"ב. ח"א קטו, א (הובא בלקו"ת פינחס עח, ב)).
10) וכמו בעשרת הדברות, שהתחלתם היא באופן ש"אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום" (מכות כד, רע"א. וש"נ), אבל אח"כ נמשכים גם בכל תר"ך אותיות, כולל גם "אשר לרעך", שרומזים על ז' מצוות דרבנן (ראה לקו"ש חכ"ט ע' 110. וש"נ).

מצב העולם, "ארורה" האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה גו' בזעת אפיך תאכל לחם גו'", אלא לפי שעניני גשמיות העולם אינם "כלים" כביכול להשפעת הקב"ה. והיינו שגם אדם הלומד תורה ומקיים מצוות כדבעי, ונשפע לו כל טוב גם בצרכיו הגשמיים, אין זה בא תיכף ומיד, כי דבריו הגשמיים אינם מיוחדים עם שרשם ברוחניות, השפעת ה'. וזהו החידוש שיהי' לעתיד לבוא בימות המשיח, שלא יהי' הפסק בין הפעולה והצמיחה בגשמיות, לפי שלעתיד יהיו הדברים הגשמיים בהתאחדות עם שרשם ומקורם – דבר הוי'.

וחילוק זה בין העבודה באופן של חקיקה והתאחדות בזמן הזה והחידוש שיהי' לעתיד לבוא מובן על פי משל מהחילוק בין חקיקה על גבי האבן וחקיקה שהיא מעבר לעבר. וכמבואר בחילוקם³, דאזותיות החקיקה על דרך משל באבן טוב אף שהאותיות הם מיני' ובי' דהאבן, מכל מקום, כיון שאותיות אלו יש להם מקום אחיזה בהאבן יש להם דמיון ושייכות לאותיות הכתיבה⁴, שגם הן מעלימות קצת, הם משחירות ה"טוהר" של האבן טוב, ואילו אותיות החקוקות מעבר לעבר (כמו האותיות שבלוחות⁵) אין להם מקום אחיזה ומובדלות לגמרי מאותיות הכתיבה.

וכן הוא בנמשל⁶: כאשר איזה דבר חקוק בהאדם דוגמת אותיות החקיקה באבן טוב, היינו שחקוק וחודר בתוכו (לא כאותיות הכתיבה שהן על הקלף) אבל אינו חודר לתוך העצם שלו ממש, הרי כשם שאצל האדם אינו העצם שלו ממש, כן הוא גם בהתוצאה מזה, שאינה באופן שחודר עד לכל דבריו החיצוניים שלו; אבל כאשר התורה ומצוות נחקקים באדם מעבר לעבר, שזהו כל העצם שלו, הרי זה חודר ופועל מעבר לעבר, בכל כוחותיו ועניניו עד בכל הדברים שבעולם, ולכן נראה ונגלה גם בגשמיות העולם שאין הפסק בין פעולת האדם והפירות הצומחים, שההשפעה של הקב"ה נשפעת תיכף ומיד ממש בלי הפסק כלל.

וענין זה יהי' בגילוי לעתיד לבוא שאז תהי' בגלוי החקיקה שבלוחות, כמו שכתוב⁷ "חרות על הלוחות", ואמרו רז"ל⁸ אל תקרי חרות אלא חירות, חירות ממלאך המות כו'⁹, שחירות זו תהי' לעתיד לבוא, בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש. לקוטי שיחות חלק לז פרשת בחוקותי

כו, ג – אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם

א. אם בחקתי תלכו. כתב הגאון בספר ברכת טוב ז"ל בליקוטיו דף כג וזה לשונו, אם בחקתי תלכו רצה לומר כשבחקתי תלכו יהי' הגאולה הנרמז במילת אם, בגאולת מצרים על ידי אהרן משה, דיוונים על ידי אלעזר מתתיהו, דאחשורוש על ידי אסתר מרדכי, דלעתיד לבא על ידי אליהו משיח, וזהו אם הבנים שמחה עכ"ל.

גם הרב הקדוש מ"מ בספר סמוכים לעד ז"ל דכתב בכוננת הסמיכות משם הרב מנחה בלולה ז"ל ד'אם' ראשי תיבות אליהו משיח לרמוז למאמר רז"ל בשבת דף קיח אם שמרו ישראל שני שבתות כראוי מיד נגאלים ולזה סמך (כו, ב) שבתותי תשמורו מיד אם בחקתי תלכו כלומר מיד אליהו משיח מתגל' עכ"ל.

ברכת טוב

כו, ד – ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרי

ב. ונתנה הארץ יבולה. לא כדרך שהיא עושה עכשיו, אלא כדרך שעושה בימי אדם הראשון. ומנין שהארץ עתידה להיות נזרעת ועושה פירות בן יומה, תלמוד לומר (תהלים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו. וכן הוא אומר (בראשית א, יא) תדשא הארץ דשא עשב מלמד שבו ביום שהי' נזרעת בו ביום עושה פירות.

ועץ השדה יתן פרי. לא כדרך שהיא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון, ומנין שהעץ עתיד להיות נטוע ועושה פירות בן יומה, תלמוד לומר (תהלים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו. ואומר (בראשית א, יא) עץ פרי עושה פרי למינו, מלמד שבו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות.

תורת כהנים

ג. ונתנה הארץ יבולה. שהארץ תצמיח מית' לעתיד. יבולה כתיב, אם יבֹלָה המת אף על פי כן יחי'.

[ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, וכי היום אין הגשמים יורדים ואין הארץ נותנת יבולה, אלא זה רמז לתחיית המתים שתהי' בעתה, הקב"ה מוריד הנשמה מן השמים, כענין שנאמר (תהלים נ, ד) יקרא אל השמים מעל זו הנשמה, והארץ מצמחת מית' מלמטה, כענין שנאמר (שם) ואל הארץ לדין עמו, וזהו ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה].

רמזי רבינו יואל ז"ל (מבעלי התוס')

זה שבזמן דעתה באים עניני האדם באופן של טירחא וגיעה, ועובר זמן רב עד שמוציאים פירות, הן בעשבים והן בפירות האילן, אינו רק בסיבת חטא עץ הדעת' שירד

(2) בראשית ג, יז ואילך.

(3) המשך תרס"ו עמוד תפג ואילך. המשך תער"ב חלק א' עמוד תק. ספר המאמרים תש"י עמוד 63. ובכמה מקומות.

(4) ועד שאפשר למלאותו דיו, היינו שנותנין מקום לאותיות הכתיבה המעלימים לגמרי (תרס"ו ותש"י שבהערה הקודמת).

(5) כמ"ל (שבת קד, א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין.

(6) ראה לקוטי שיחות חלק ח' עמוד 131 ביאור החילוק בעבודת האדם (לגבי קב"ע).

(7) תשא לב, טז.

(8) אבות פרק ו, ב.

(9) ראה שמות רבה פרק מא, ז, ושי"ג.

(1) להעיר מנצח ישראל להמהר"ל פ"ג. נתיבות עולם נתיב העבודה פ"ז.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שחיות כרך יו, עמוד 313 – מתוך 'לקראת שבת')

למוד התורה באופן דיגיטלי

ויש לומר הבאור בזה: תלמוד תורה הרי הוא אחד מתרי"ג המצוות, ולכן אי-אפשר לומר שבחוקותי קאי על למוד התורה כפשוטו, דהרי זה נכלל ב"ואת מצוותי תשמרו", אלא מקורחים לומר דאירי בהוספה מיוחדת בלמוד התורה, שאינה כלולה בחיוב של מצוות תלמוד תורה - "עמלים בתורה". פי מצד מצוות תלמוד תורה ("ואת מצוותי תשמרו") אין חיוב להתנגע בתורה. וזוהי ההוספה דבחוקותי תלכו - למוד התורה באופן דעמל ויגיעה.

אם-בחוקותי תלכו ואת-מצוותי תשמרו
אם בחוקותי תלכו - יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה (כו, ג ובפירוש רש"י) וצריך להבין (כפי שהקשו במפרשים), מהיכן למד רש"י בפשט הכתוב דקאי על עמל התורה, ולא על למוד התורה בכללות?

(ד) ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרויו:
וואתן מטריכון בעדנהון ותתן ארעא עללתה ואלן חקלא יתן אפה:

כ"ט • בעתם • (ת"כ, תענית כב) **כשעה שאין דרוך בגי אדם לצאת, כגון (בלי רביעית, רש"י ישן) בלילי שבתות.**
ועץ השדה • (ת"כ) **הן אילני סרק, ועתידין לעשות פרות.**

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שחיות כרך לו, עמוד 81 – מתוך 'לקראת שבת')

סבת היעודים הגשמיים

ובכל עניניו הגשמיים השייכים אליו. ולכן: אם השקר על למוד התורה לשמה היה רק שיזכה למעלות רוחניות וענינים נעלים, אין כאן בטוי שלם שהתורה היא כל מציאותו, כי השקר הוא כמו תוצאה טבעית מעסק התורה שלו, שלכן הוא שקר רוחני תמורת עבודתו הרוחנית. אבל כאשר נשפעות לו טובות גשמיות בגלל עבודתו הרוחנית בתורה ומצוות, ונתתי גשמיכם בעתם", אזי נראה ונפר שהתורה והמצוות אינם רק למוד ועשייה נוספים על מציאותו או אפילו פרט במציאותו, אלא התורה היא כל מהותו וחיותו, ולכן העסק בה מביא טובה ותועלת בכל ענינו, גם בענינים גשמיים של העולם הזה.

ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרויו: (כו ד)
והקשה האברבנאל: מדוע השקר על עמל בתורה וקיום המצוות הוא שקר גשמי, והרי עיקר שלמות השקר הוא תועלת וטובה רוחנית שהיא הטובה והתועלת האמיתית? ויש לומר הבאור בזה: על התורה נאמר "כי הוא חיוך וארך ימיו", ופרושו, לא רק שהתורה מביאה חיים לאדם, אלא שהיא היא החיים של כל אחד ואחד מישראל. והינו שבנגע לאיש ישראל, אין התורה דבר נוסף על מציאותו ופרט מקום בחייו, אלא היא מהותו וחיו ממש. וענין זה שהתורה היא חיינו, מתבטא כאשר התורה פועלת ומשפיעה לא רק על עניני נשמתו אלא גם בענינים גופניים

(ה) והשיוג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם:
ה ויערע לכו דישא ית קטפא וקטפא יערע לאפוקי בר זרעא ותיכלון לחמכון למשבע ותיבון לרזון בארעכון:

כ"ט • והשיוג לכם דיש את-בציר • שיהא הדיש מרבה ואתם צסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע. **ואכלתם לחמכם לשבע •** (ת"כ) אוכל קמצא, והוא מתברך במעיו.

♦ יום שני ט"ו אייר ♦

(ו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן-הארץ וחרב לא-תעבר בארצכם:
וואתן שלמא בארעא ותשרון ולית דמניד ואבשל חמא בשמא מן ארעא ודקטלין בתרבא לא יעדון בארעכון:

ה ויערע לכו דישא ית קטפא וקטפא יערע לאפוקי בר זרעא ותיכלון לחמכון למשבע ותיבון לרזון בארעכון:

הכל". וְחָרַב לֹא-תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם • (ט"ח) אין צריך לומר שלא יבואו למלחמה, אלא אפלו לעבר דרך ארצכם ממדינה למדינה.

כ"י • וְנִתְּתִי שְׁלוֹם • שָׁמָּא תֹאמְרוּ: הָרִי מֵאֲכָל וְהָרִי מִשְׁתָּה, אִם אֵין אֵין שְׁלוֹם אֵין פְּלוֹם! תְּלַמּוּד-לוֹמַר אַחַר כָּל זֹאת: וְנִתְּתִי שְׁלוֹם בְּאַרְץ; מִכָּאן, שֶׁהַשְׁלוֹם שְׁקוּל כְּנֶגֶד הַכֹּל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא אֶת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 192)

בשלב של 'יציאת מצרים' חבב להרחיק את ה'חמץ', הגבחה והתנשאות; אך לאחר הברור של הנפש הבהמית בעת ספירת העמר, הופך ה'חמץ' עצמו למצוה, בבחינת "ויגבה לבו בדרךך ה'".

וְהַשְׁבִּיתִי חַיִּה רְעָה מִן הָאָרֶץ (כו, 1) וְז"ל אִמְרוּ "מִשְׁבִּיתִי שְׁלֹא זִיקוּ, וְהֵינּוּ שֶׁהַמְזִיק עֲצָמוֹ הוֹפֵךְ לטוֹב, בְּחִינַת 'אֶת-הַפֶּקֶא'. וְכֵן מְצִינּוּ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, שֶׁשְׁתֵּי הַלֶּחֶם חִבִּים לְהִיּוֹת חֶמֶץ, אִף שֶׁבִּפְסֹחַ הַחֶמֶץ אֶסוּר. שָׁכַן, מִי שֶׁנִּמְצָא

זוֹתְרָדְפוֹן זֵת בַּעֲלֵי דְבִיכּוֹן וְיִפְלוֹן קְדַמִּיכוֹן לְחֶרְבָּא:

(ז) וְרַדְפֹתֶם אֶת-אֵיבֵיכֶם וְנַפְלוּ לַפְּנֵיכֶם לְחֶרֶב:

כ"י • לַפְּנֵיכֶם לְחֶרֶב • (ט"ח) איש בחרב רעהו.

ח וְיִרְדְּפוּן מִנְכוֹן חִמְשָׁא מֵאָה וּמֵאָה מִנְכוֹן לְרִבּוּתָא יַעֲרֻקוּן וְיִפְלוּן בַּעֲלֵי דְבִיכּוֹן קְדַמִּיכוֹן לְחֶרְבָּא:

(ח) וְרַדְפוּ מִכֶּם חִמְשָׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רַבְבָּה וְרַדְפוּ וְנַפְלוּ אֵיבֵיכֶם לַפְּנֵיכֶם לְחֶרֶב:

שם בישובם, וכאן נראה לפרש למורי הנאון המפלא, מורנו הרב רבי משה קרין גר"ו, שפלת 'רבבה' סובל שני פירושים: פרוש אחד עשרת אלפים, ועל זה מקשה רש"י: 'וכי כך הוא התשובה? ופרוש ב', רבבה, מספר מרבה, על שם רבוי, וזה הפרוש שולל רש"י באמרו: והלא לא היה צריך לומר וכי ודו"ק), אלא אינו דומה מעטין העושין את התורה למרבים העושין את התורה. ונפלו איביכם וגו' • שיהיו נופלין לפניכם שלא כדרך הארץ.

כ"י • וְרַדְפוּ מִכֶּם • (ט"ח) מִן הַחֲלָשִׁים שְׁבָכֶם וְלֹא מִן הַגְּבוּרִים שְׁבָכֶם. חִמְשָׁה מֵאָה וּמֵאָה רַבְבָּה • (ט"ח) וְכִי כֶּךָ הוּא הַחֲשָׁבוֹן, וְהֵלֵא לֹא הָיָה צָרִיף לוֹמַר, אֲלֹא: "וּמֵאָה מִכֶּם שְׁנֵי אֲלָפִים? יְרַדְפוּ?!" (ש מדרקום בלשון רש"י, שהוא כמו כפל באריות: וכי כך הוא החשבון. והלא לא היה צריך לומר, וכמו כן מדרקום כל גדולי המפרשים וחשוביהם בלשון רש"י בפרשת בראשית: לא היה צריך להמחיל, ומה טעם פתח? שגם כן כפל, ועין

~ נקודות משיחות קודש ~

האויב, פאשר פלגה של גבורים מסתתרת במארב. הכתוב מלמדנו, שהשונא פחד מן החלשים עצמם, ולא מן הגבורים המסתרים.

מִן הַחֲלָשִׁים שְׁבָכֶם, וְלֹא מִן הַגְּבוּרִים שְׁבָכֶם (רש"י כו, ח) הַתּוֹבוֹת "וְלֹא מִן הַגְּבוּרִים שְׁבָכֶם" נִרְאוֹת מִתְּרוֹת לְכַאוֹרָה. וַיֵּשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה אַחַד מִתְּכַסִּי הַמְּלַחְמָה הוּא, שְׁשׁוֹלְחִים קְבוּצָה חֲלָשָׁה שֶׁל חֲזִילִים בְּרֵאשׁ, לְהַטְעוֹת אֶת

ט וְאֶתְּפִנִי כְּמִימְרֵי לְאוֹטְבָּא לְכוֹן וְאֶפְשׁ יִתְכוֹן וְאֶסְגִּי יִתְכוֹן וְאֶקַּם יֵת קִנְמֵי עֲמִכוֹן:

(ט) וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהַקִּימֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם:

ברית חדשה, לא כברית הראשונה שהפרתם אותה, אלא ברית חדשה שלא תופר, שנאמר (ירמיה לא ל-לא): "וכרתי את-בית ישראל ואת-בית יהודה ברית חדשה, לא כברית וגו'".

כ"י • וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם • אֶפְנֶה מִכָּל עֶסְקֵי לְשֹׁלֵם שְׁכַרְכֶּם, מִשָּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוֹמָה? לְמַלְךְ שֶׁשָּׂכַר פּוֹעֲלִים וְכוּ' כְּדֹאִיתָא בְּתוֹרַת פְּהִינִים. וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם • (ט"ח) בְּפִרְיָה וְרַבְיָה. וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם • (ט"ח) בְּקוּמָה זְקוּפָה. וְהַקִּימֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם • (ט"ח)

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך י, עמוד 327 - מתוך 'קראת שבת')

השכר המיוחד של בני ישראל על עמלם בתורה

אחד מוליד אחד ולא יותר. רבו - שאחד מוליד הרבה, ומדוע שנה כאן בפרשו, ופרש שהפריה והרביה שניהם כלולים במלת "והפריתי", ואלו "הרביתי" מדבר על ענין אחר לגמרי? ויש לומר, שמפיון שקפאן מדבר על שכר מיחד שמגיע

וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהַקִּימֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם: וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם - בְּפִרְיָה וְרַבְיָה. וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם - בְּקוּמָה זְקוּפָה. (כו, ט. ובפירושו רש"י) וְצָרִיף לְהַבִּין: רש"י הרי כתב בפרשת בראשית: "פרו -

שְׁאֶחָד מוֹלִיד הַרְבֵּה. אֲבָל בְּכַרְפַּת "וְהִפְרִיתִי" אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכּוֹנֵה הֵיא, שְׁאֶפִילוּ כְּשֶׁאֶחָד יוֹלִיד אֶחָד, זֶה יִהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁל רַבִּינָה, הֵינּוּ שִׁיְהִי לָזֶה הַמִּשְׁפָּח עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, עַל־דֶּרֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבִרְבָּהֶם "וְאִרְבָּה אֶת זְרַעו וְאָתַן לוֹ אֶת יִצְחָק" (שְׁנוֹלָד לוֹ בֶּן אֶחָד, אֶךְ בְּאֶפֶן שֶׁל רַבּוּי). וְלִכְּוֹן הָיָה מְכַרְח רַש"י לְפָרֹשׁ אֶת "וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם" שֶׁמְדַבֵּר בְּרַבּוּי אִיכוֹתַי וְלֹא רַבּוּי כְּפֹמוֹתַי - שֶׁזֶּה כְּבָר נֶאֱמַר - וְלִכְּוֹן פִּרְשׁ בְּקוּמָה זְקוּפָה, רַבּוּי בְּאִיכוֹת.

לִישְׂרָאֵל עַל הַהוֹסָפָה בְּשִׁמְרַת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, "שִׁתְּהִי עֲמָלִים בְּתוֹרָה", לִכְּוֹן גַּם הַשֶּׁכֶר הוּא שֶׁכָּר מִיַּחַד לִישְׂרָאֵל, וְלִכְּוֹן אִי־אֶפְשֶׁר לֹאמַר שֶׁהַכּוֹנֵה הֵיא עַל שֶׁכָּר שֶׁל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה כְּפִשׁוּטִם, שֶׁהָרִי בְּזֶה נִתְבָּרְכוּ גַם אֲמוֹת הָעוֹלָם "פְּרוּ וּרְבוּ", אֲלֵא הַכּוֹנֵה הֵיא לְסוּג בְּרָכָה אַחֲרַת לְגִמְרֵי. פְּרוּ: שֶׁהַפְּרִיָּה עֲצֻמָּה הֵיא בְּאֶפֶן שֶׁל רַבִּינָה. הֵינּוּ, שְׁאֶצֶל אוֹמוֹת הָעוֹלָם, יֵשׁ פְּרִיָּה שְׁאֶחָד מוֹלִיד אֶחָד, אֲבָל לֹא מְחִיב שֶׁהַנּוֹלָד יוֹלִיד, אֲלֵא יְכוֹל לְהִיֹּת שֶׁהוּא יִהְיֶה עֶקֶר, וְיֵשׁ רַבִּינָה

♦ יום שלישי ט"ז אייר ♦

(א) וְאִכְלַתֶּם יֵשֶׁן נוֹשֵׂן וְיֵשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻהוּ: יְחִיכְלוּן עֲתִיקָא דְעִתִּיק וְעִתִּיק מִן קְדָם

חֲדָמָא תְּפִנּוּן:

שִׁיְהִי הַגְּרָנוֹת מְלֹאוֹת חֲדָשׁ וְהַאֲצֻרוֹת מְלֹאוֹת יֵשֶׁן, וְצָרִיכִים אַתֶּם לְפָנּוֹת הַאֲצֻרוֹת לְמָקוֹם אַחֵר, לְתַת הַחֲדָשׁ לְתוֹכוֹן.

כִּי־אֶ וְאִכְלַתֶּם יֵשֶׁן נוֹשֵׂן • (ח"ט) הַפְּרוֹת יִהְיוּ מִשְׁתַּמְרִין וְטוֹבִים לְהִתְיַשֵּׁן, שֶׁיִּהְיֶה הַנּוֹשֵׂן שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים יָפֵה לְאֶכֶל מִשָּׁל אֲשַׁתְּקֵד. וְיֵשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻהוּ.

(יא) וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: יֵא וְאָתַן מִשְׁכָּנִי בִּיְחִיכוֹן וְלֹא יִרְחַק מִימְרֵי יִתְכּוֹן:

מִגֵּן גְּבוּרִים", לֹא קָבַל הַמְּשִׁיחָה, שֶׁמּוֹשְׁחִין מִגֵּן שֶׁל עוֹר בְּחֶלֶב מְבֻשָּׁל כְּדֵי לְהַחֲלִיק מֵעֲלָיו מִכַּת חֵץ אוֹ חֲנִית, שְׁלֹא יִקָּב הָעוֹר.

כִּי־אֶ וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי • זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלֹא־תִגְעַל נַפְשִׁי • אֵין רוּחִי קָצָה בְּכֶם. כָּל 'גְּעִילָה', לְשׁוֹן פְּלִיטַת דְּבַר הַבְּלוּעַ בְּדָבָר, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב א כ"א): "כִּי שֵׁם נִגְעַל

(יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם:

כִּי־אֶ וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם • אֲטִיל עִמְכֶם בְּגֵן־עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם וְלֹא תִהְיוּ מְדַעְזָעִים מִמֶּנִּי, יְכוֹל לֹא תִירָאוּ מִמֶּנִּי? תִּלְמוּד לֹאמַר: "וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים".

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (שְׁבַת פְּרִשְׁת בַּחֲקוּתֵי, י"ז אִייר, הַתּשׁד"ח)

בְּעֵינָי "וְשִׁמְתִי כְּכֹד שִׁמְשִׁתִּין", כְּדִין וְכִדִין, דְּלַעֲתִיד־לְבֹא יִהְיוּ ב' הַמַּעֲלוֹת דְּעֵבֻדָּה מְלֻמְטָה לְמַעְלָה וּמְלֻמְעָלָה לְמַטָּה.

וְהִתְהַלַּכְתִּי הוּא ב' הַלִּיכוֹת, מְלֻמְעָלָה לְמַטָּה וּמְלֻמְטָה לְמַעְלָה, הֵינּוּ שֶׁלַּעֲתִיד־לְבֹא יִהְיוּ ב' הַמַּעֲלוֹת, וְכַמְבָּאֵר גַּם

(יג) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיִת לָהֶם עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר מַטְּ עַלְכֶם וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם קוֹמְמוֹת: פ

מְרֹאֵשׁ הַשׁוֹר וְיִתִּיר הַקָּשָׁר, כְּמוֹ (יִרְמִיָּה כ"ב): "עֲשֵׂה לָךְ מוֹסְרוֹת וּמִטּוֹת", קַבִּילִי־אָ בְּלַעֲזֵי. קוֹמְמוֹת • בְּקוּמָה זְקוּפָה.

כִּי־אֶ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • כְּדֹא אֲנִי שֶׁתֶּאֱמִינוּ בִּי, שְׁאֲנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּל אֱלֹהִים, שֶׁהָרִי הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעָשִׂיתִי לְכֶם נְסִים גְּדוֹלִים. מַטְּ • כְּמִין יִתֵּד בְּשָׁנֵי רִאשֵׁי הָעַל הַמַּעֲפָכִים הַמוֹסְרָה שְׁלֹא תִצָּא

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (תּוֹרַת מִנַּחֵם כֹּה עַמ' 314)

כָּלֵל, כָּל מִצְוִיאוֹתָיו הֵיא הַמִּצְוִיאוֹת שֶׁל אֲלָקוֹת וְגַם הַגְּבָהָתוֹ הֵיא הַגְּבָהָת הַאֲלָקוֹת. וְעַל־דֶּרֶךְ "עֲבַד מֶלֶךְ מֶלֶךְ": מִכִּיּוֹן שֶׁכָּל מִצְוִיאוֹתָיו הֵיא הִיּוֹתוֹ עֲבַד הַמֶּלֶךְ, נַעֲשֵׂה הוּא מִצְוִיאוֹת הַמֶּלֶךְ עֲצֻמוֹ, וְכַל שֶׁיִּגְדַל הַמֶּלֶךְ מִתְגַּדֵּל אֶךְ הוּא.

וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם קוֹמְמוֹת (כ, יג) פִּרְשׁ רַש"י: "בְּקוּמָה זְקוּפָה". וְקָשָׁה, הָרִי "הַמְהַלֵּךְ בְּקוּמָה זְקוּפָה". . כְּאֵלוֹ דּוֹחַק רַגְלֵי שְׁכִינָה". וְיֵשׁ לֹאמַר, שֶׁיֵּשׁ 'קוּמָה זְקוּפָה' שְׁבָאָה מִבְּטוּל מַחְלָט: הָאֲדָם אֵינוֹ מִצְוִיאוֹת לַעֲצֻמוֹ

(יד) וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל-הַמִּצְוֹת
 יְיָ וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְלֹא תַעֲבֹדוּן יְיָ
 כָּל פְּקוּדֵי הָאֱלֹהִים:

הַאֱלֹהִים:

בַּמִּרְדּוֹד (בראשית י ט): "גְּבוּר-צִיד לִפְנֵי ה'", שְׁמִכִירוֹ
 וּמִתְכַּבְּנוֹ לְמֶרֶד בּוֹ, וְכֵן בְּאֲנָשֵׁי סְדוֹם (בראשית יג א): "רָעִים
 וְחֹטְאִים לֵה' מְאֹד" - מְכִירִים אֶת רְבוּנָם וּמִתְכַּבְּנִים
 לְמֶרֶד בּוֹ. וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ת"ס) מִשְׁלֵא תִלְמְדוּ, לֹא
 תַעֲשׂוּ; הֲרֵי שְׁתֵּי עֲבֻרוֹת.

וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ לִי • לְהִיּוֹת עֲמֵלִים בַּתּוֹרָה
 וְלִדְעַת מְדַרְשׁ חֻכְמִים. יְכוּל לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת? כְּשֶׁהוּא
 אוֹמֵר: "וְלֹא תַעֲשׂוּ וְגו'" - הֲרֵי קִיּוֹם מִצְוֹת אֲמֹר!
 הֵא מָה אֲנִי מְקַיֵּם: "וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ לִי"? לְהִיּוֹת
 עֲמֵלִים בַּתּוֹרָה. וּמָה תִלְמֹד לומר "לִי"? אִין "לִי"
 אָלֵא זֶה הַמְכִיר אֶת רְבוּנוֹ וּמִתְכַּבְּנוֹ לְמֶרֶד בּוֹ, וְכֵן

(טו) וְאִם-בְּחַקְתִּי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת-מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל
 נַפְשְׁכֶם לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם
 אֶת-בְּרִיתִי:

טו וְאִם בְּקִנְיֵי תִקְוֹצִין וְאִם יְת דִּינֵי תִרְחַק
 נַפְשְׁכוֹן בְּדִיל לְדָלָא לְמַעַבְד יְת כָּל פְּקוּדֵי
 לְאַשְׁנִיּוּתִיכוֹן יְת קִנְיֵי:

לְהַפְרֹכֶם אֶת-בְּרִיתִי • כּוֹפֵר בְּעֶקֶר; הֲרֵי שְׁבַע עֲבֻרוֹת:
 הֲרֵאשׁוּנָה גּוֹרְרַת הַשְּׂנֵיָה, וְכֵן עַד הַשְּׁבִיעִית, וְאֵלוֹ
 הֵן: לֹא לְמַד, וְלֹא עֲשֵׂה, מוֹאֵס בְּאַחֲרִים הַעוֹשִׂים,
 שׁוֹנֵא אֶת הַחֻכְמִים, מוֹנֵעַ אֶת הָאַחֲרִים, כּוֹפֵר בַּמִּצְוֹת,
 כּוֹפֵר בְּעֶקֶר.

וְאִם-בְּחַקְתִּי תִמְאָסוּ • מוֹאֵס בְּאַחֲרִים
 הַעוֹשִׂים. מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם • שׁוֹנֵא הַחֻכְמִים.
 לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת • מוֹנֵעַ אֶת אַחֲרִים מֵעֲשׂוֹת. אֶת-כָּל-
 מִצְוֹתַי • כּוֹפֵר [בַּמִּצְוֹת] שְׁלֵא צִוִּיתִים, לְכַף נְאֻמֵּר:
 "אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי", וְלֹא נְאֻמֵּר: "אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹת".

(טז) אֶף-אֲנִי אַעֲשֶׂה-זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם
 בְּהִלָּה אֶת-הַשְּׁחַפַּת וְאֶת-הַקְּדִיחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם
 וּמְדִיבַת נַפֶּשׁ וּזְרַעְתֶּם לְרִיק וְרַעְכֶם וְאֶכְלְהוּ
 אִיבֵיכֶם:

טז אֶף אֲנִי אֶעֱבַד דָּא לְכוֹן וְאַסְעַר עֲלִיכוֹן
 בְּהִלָּתָא יְת שְׁחַפְתָּא וְיְת קְדִיחַתָּא מִחֻשְׁכוֹן
 עֵינַיִן וּמִפְסַחַן נַפֶּשׁ וְתוֹזְרַעוֹן לְרַקְנוֹן וְזַרְעוֹן
 וְיִכְלְהוּ בְּעֲלֵי דְבְּכִיכוֹן:

עֵינַיִם וּמְדִיבַת נַפֶּשׁ • הַעֵינַיִם צוֹפִיּוֹת וְכַלּוֹת לְרֵאוֹת
 שְׁיִקַּל וְיִרְפָּא, וְסוּף שְׁלֵא יִרְפָּא, וְיִדְאָבוּ הַנְּפֹשׁוֹת שֶׁל
 מִשְׁפַּחְתוֹ בְּמוֹתוֹ. כָּל תַּאֲוָה שְׂאִינָה בָּאָה וְתוֹחַלַּת
 מְמַשְׁכָּה, קְרוּיָה 'כְּלִיּוֹן עֵינַיִם'. וּזְרַעְתֶּם לְרִיק •
 תוֹזְרַעוּ וְלֹא תַצְמַח, וְאִם תַצְמַח, "וְאֶכְלְהוּ אִיבֵיכֶם".

וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם • וְצִוִּיתִי עֲלֵיכֶם. שְׁחַפַּת •
 חֲלִי שְׁמִשְׁחַף אֶת הַבֶּשֶׂר, אֲנַפּוּלִי"ש בְּלַע"ו, הוֹמָה
 לְנַפְוֹחַ שֶׁהוֹקְלָה נִפְיַחְתוֹ וּמְרֵאִית פְּנָיו זְעוּפָה.
 קְדִיחַת • חֲלִי שְׁמַקְדִּיחַ אֶת הַגּוּף וּמְחַמְמוֹ וּמְכַעֲרוֹ,
 כְּמוֹ (דברים לב כב): "כִּי-אֵשׁ קְדַחָה בְּאִפִּי". מְכַלּוֹת

(יז) וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם וְנִגְפַתֶם לִפְנֵי אִיבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם
 שְׂנְאֵיכֶם וְנִסְתֶם וְאִין-רִדְף אֶתְכֶם:

יז וְנָתַתִּין רִיגְזֵי כְכוֹן וְתַתְּכִרוֹן קְדָם בְּעֲלֵי
 דְבְּכִיכוֹן וְיִרְדוּן כְכוֹן סְנְאֵיכוֹן וְתַעֲרִיקוֹן
 וְלִית דְּרִדְפֵי יְתַכוֹן:

מִגְפָּה]. אֶת-הַשְּׁחַפַּת • יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁהוּא חוֹלָה
 וּמִטַּל בְּמִטָּה, אָבַל בְּשָׂרוֹ שְׁמוֹר עָלָיו? ! תִּלְמוּד לומר:
 "שְׁחַפַּת", שֶׁהוּא נִשְׁחַף; או עֲתִים שֶׁהוּא נִשְׁחַף, אָבַל
 נַח וְאִינוֹ מְקַדִּיחַ? תִּלְמוּד לומר "וְאֶת הַקְּדִיחַת",
 מְלַמֵּד שֶׁהוּא מְקַדִּיחַ. או עֲתִים שֶׁהוּא מְקַדִּיחַ, וְסָבוּר
 הוּא בְּעֲצָמוֹ שְׂחִיחָה? תִּלְמוּד לומר: "מְכַלּוֹת עֵינַיִם".
 או הוּא אִינוֹ סָבוּר בְּעֲצָמוֹ שְׂחִיחָה, אָבַל אַחֲרִים
 סָבוּרִים שְׂחִיחָה? תִּלְמוּד לומר: "וּמְדִיבַת נַפֶּשׁ".
 וְזַרְעְתֶּם לְרִיק וְרַעְכֶם • זוֹרְעָה וְאִינָה מְצַמַּחַת,

וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם • פָּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עַסְקִי
 לְהִרַע לָכֶם. וְרָדוּ בָכֶם שְׂנְאֵיכֶם • כְּמִשְׁמַעוֹ, יִשְׁלִטוּ
 בָּכֶם.
 פִּיכֵשׁ"י (טז-יז) «אֲנָדַת 'תּוֹרַת פְּהִינִים' מִפְּרָשָׁה זוֹ:
 אֶף-אֲנִי אַעֲשֶׂה-זֹאת • אִינִי מְדַבֵּר אֶלֵא בְּ'אֶף', וְכֵן;
 "אֶף אֲנִי אֵלֶךְ עִמָּם בְּקִרְיִי". וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם •
 שְׂחִיחָה הַמְּכַלּוֹת פּוֹקְדוֹת אֶתְכֶם מְזוֹ לְזוֹ: עַד שֶׁהֲרֵאשׁוּנָה
 פְּקוּדָה אֶצְלָכֶם, אָבִיא אַחֲרַת וְאִסְמְכְנָה לָהּ. בְּהִלָּה •
 מִפֶּה הַמְּכַבְּהֵלֵת אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְאִיזוֹ? זוֹ מַפְתַּח מִתֵּן [פִּי

שיעור יומי ליום שלישי ט"ז אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כו - פרשת בחוקותי לא

אִיבִיכֶם • (ת"ס) שִׁיחַא הַמּוֹת הוֹרֵג אֶתְכֶם מִבְּפָנִים וּבְעֵלֵי דְבִיכּוֹן מִקִּיפִין אֶתְכֶם מִבְּחוּץ. וְרָדוּ בְכֶם שְׁנָאִיכֶם • (ת"ס) שְׁאִינִי מִצְמִיד שְׁנָאִים אֶלָּא מִכֶּם וּבְכֶם, שְׁבִשְׁעָה שְׁאֵמוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי אֱלִילִים עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל, אִינֵם מִבְּקָשִׁים אֶלָּא מֵה שְׁבַגְלוּי, שְׁנָאֵמֵר (שׁוֹפְטִים ו' ג' ד'): "וְהָיָה אִם-זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדִּין וְעִמְלָק וּבְנֵי קֶדֶם וְגו', וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת-יְכוֹל הָאָרֶץ", אֲבָל בְּשַׁעַה שְׁאֵצְמִיד עֲלֵיכֶם מִכֶּם וּבְכֶם, הֵם מִחִפְשִׁים אַחֵר הַמְטַמְּוִנִיּוֹת שְׁלָכֶם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מִיכָה ג' א'): "וְאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׂאֵר עֲמִי וְעוֹרְכֵם מִעֲלֵיהֶם הַפְּשִׁיטוּ וְגו'". וְנִסְתֶּם • מִפְּנֵי אִימָה. וְאִין-רָדַף אֶתְכֶם • מִבְּלֵי כַח.

וימעתה מה אויביכם באים ואוכלים? ומה תלמוד לומר: "וְאֶכְלֶהוּ אִיבִיכֶם", הֲאֵפִי צָדִיק? זֹרְעָה שְׁנָה רִאשׁוֹנָה וְאִינָה מִצְמַחַת, שְׁנָה שְׁנִיָּה מִצְמַחַת וְאִיבִים בָּאִים וּמוֹצְאִים תְּבוּאָה לִימֵי הַמְצוֹר, וְשְׁבַפְנִים מִתִּים בְּרָעַב, שְׁלֵא לְקִטּוֹ תְּבוּאָה אֲשַׁתְּקֵד. דְּבַר אַחֵר: "וְזָרְעֶתֶם לְרִיק וְרָעְכֶם", כִּנְגֵד הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר, שְׁאֵתָה עֲמַל בְּהֵם וּמִגְדֻלָּן וְחִטָּא בָּא וּמְכַלָּה אוֹתְכֶם, שְׁנָאֵמֵר (אִיכָה ב' כ'): "אֲשֶׁר-טַפַּחְתִּי וְרַבִּיתִי אִיבֵי כֹלִם". וְנִתְתִּי פְּנֵי בְּכֶם • כְּמוֹ שְׁנָאֵמֵר בְּטוֹכָה: "וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם", כִּף גָּאֵמֵר בְּרָעָה: "וְנִתְתִּי פְּנִי", מְשֻׁלוֹ מְשַׁל לְמִלְךָ שְׁאֵמֵר לְעַבְדָּיו: פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עַסְקִי וְעוֹסֵק אֲנִי עִמְכֶם לְרָעָה. וְנִגְפַתֶּם לְפָנֵי

וְאִם-עַד-אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וַיִּסְפַּתִּי לְיִסְפָּרָה אֶתְכֶם שְׁבַע עַל-חַטָּאתֵיכֶם:

כ"ט • וְאִם עַד-אֵלֶּה • וְאִם בְּעוֹד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ. וַיִּסְפַּתִּי • עוֹד יִסְוֵרִין אַחֲרֵים. שְׁבַע עַל-חַטָּאתֵיכֶם.

י"ט וְאֶתְּבַר יְתִי קֵר תִּקְפֹּכוֹן וְאֶתֵן יְתִי שְׁמִיאָ דִי עֲלוּיְכוֹן תִּקְפִּינִי כְּפִרְזֵלָא מִלְּאֶחָתָא מִטְרָא וְאַרְעָא דְחַחֻתִּיכוֹן חֲסִינָא כְּנַחֲשָׂא מִלְּמַעְבְּד פִּירִין:

י"ט וְשִׁבְרִיתִי אֶת-גְּאוֹן עֵזְכֶם וְנִתְתִּי אֶת-שְׁמִיכֶם כְּבַרְזֵל וְאֶת-אַרְצְכֶם בְּנַחֲשָׁה:

הַשָּׁמַיִם מְזִיעִין כְּדֶרֶךְ שְׁהַנְחִשְׁתָּ מְזִיעָה, וְהָאָרֶץ אִינָה מְזִיעָה כְּדֶרֶךְ שְׁאִין הַבְּרֹזֶל מְזִיעַ, וְהִיא מְשַׁמֶּרֶת פְּרוּתִיהָ. אֲבָל כָּאֵן, הַשָּׁמַיִם לֹא יִהְיוּ מְזִיעִין כְּדֶרֶךְ שְׁאִין הַבְּרֹזֶל מְזִיעַ, וְהִיא חֲרַב בְּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה מְזִיעָה כְּדֶרֶךְ שְׁהַנְחִשְׁתָּ מְזִיעָה, וְהִיא מְאַבְדֶּת פְּרוּתִיהָ.

כ"ט • וְשִׁבְרִיתִי אֶת-גְּאוֹן עֵזְכֶם • זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יִחְזָקֵאל כ"ד כ"א): "הִנְנִי מְחַלֵּל אֶת-מִקְדָּשִׁי גְאוֹן עֵזְכֶם". וְנִתְתִּי אֶת-שְׁמִיכֶם כְּבַרְזֵל וְאֶת-אַרְצְכֶם בְּנַחֲשָׁה • זֶה קֶשֶׁה מְשַׁל מִשָּׁה, שְׁשֵׁם הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כ"ב): "וְהָיִו שְׁמִידָא אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נַחֲשֵׁת וְגו'", שִׁיְהִיו

כ"ו וְתִם לְרִיק כְּחֶכֶם וְלֹא-תִתֵּן אֶרְצְכֶם אֶת-יְכוּלָּהָ וְעַץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פְּרִיָו:

כֹּסִיפּוֹן לְרִיקָנִי חֵילִיכוֹן וְלֹא תִתֵּן אֶרְעִיכוֹן יְתִי עֲלֵלְתָהּ וְאִילָן אֶרְעָא לֹא יִתֵּן אֶבְיָה:

כ"ט • וְתִם לְרִיק כְּחֶכֶם • (ת"ס) הָרִי אָדָם שְׁלֵא עֲמַל, שְׁלֵא חֲרַשׁ, שְׁלֵא זָרַע, שְׁלֵא נִבְשׁ, שְׁלֵא כִסָּה, שְׁלֵא עָדַר, וּבִשְׁעַת הַקְּצִיר בָּא שְׁדָפוֹן וּמִלְקָה אוֹתוֹ, אִין בְּכָף בְּלוֹם, אֲבָל אָדָם שְׁעֲמַל וְחֲרַשׁ וְזָרַע וְנִבְשׁ וְכִסָּה וְעָדַר, וְכָא שְׁדָפוֹן וּמִלְקָה אוֹתוֹ, הָרִי שְׁנִיו שֵׁל זֶה קַחוֹת. וְלֹא-תִתֵּן אֶרְצְכֶם אֶת-יְכוּלָּהָ • (ת"ס) אֶף מֵה

כ"א וְאִם-תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תִאָּבוּ לְשִׁמְעַ לִי וַיִּסְפַּתִּי עֲלֵיכֶם מִפְּהַ שְׁבַע כְּחַטָּאתֵיכֶם:

כ"ט • וְאִם-תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי • רְבוּתֵינוּ אָמְרוּ: עֲרִאי,

בְּמִקְרָה, שְׁאִינֵו אֶלָּא לְפָרְקִים, כֵּן תִּלְכוּ עֲרִאי בְּמִצּוֹת.

וימנחם פֿרש לְשׁוֹן מְנִיעָה, וְכֵן (משלי כה יז): "הִקְרַר רִגְלֶךָ", וְכֵן (משלי יז כח): "יִקְרַר-רוּחֲךָ", וְקָרוֹב לְשׁוֹן זֶה לְתַרְגּוּמוֹ שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס: לְשׁוֹן קָשִׁי, שְׁמַקְשִׁין לְפָס לְמַנַּע

מֵהִתְקָרֵב אֵלַי. שְׁבַע פְּחֻטְאֵיכֶם • שְׁבַע פְּרַעֲנִיּוֹת אַחֲרוֹת, בְּמִסְפַּר שְׁבַע פְּחֻטְאֵיכֶם.

כַּבֵּי וְאַגְרֵי כְּכֹן יֵת חוֹת בְּרָא וְתִתְּכַל יִתְּכֹן וְתִשְׁיָצִי יֵת בְּעֶרְכֹן וְתִזְעַר יִתְּכֹן וְיִצְדָּן אֹרְחֵתְכֹן:

(כב) וְהִשְׁלַחְתִּי בְּכֶם אֶת-חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁפְלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָהּ אֶת-בְּהֵמֹתֵיכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנִשְׁמֹו דְרִיכֵיכֶם:

כַּשֵּׁי◀ וְהִשְׁלַחְתִּי • לְשׁוֹן גְּרוּי. וְשִׁפְלָה אֶתְכֶם • אֵין לִי אֶלָּא חִיָּה מְשֻׁפְּלָת, שִׁדְרָכָה בְּכָף. בְּהֵמָה, שְׂאִין דְרָכָה בְּכָף, מִנֵּינ? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (דברים לב כד): "וְשׁוֹן-בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח בְּכֶם", הָרִי שְׁתִּימִם. וּמִנֵּינ שְׁתֵּהָא מְמִיתָהּ בְּנִשְׁכָּתָה? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (סו): "עַם-חַמַּת זֹחֲלֵי עֶפְרָי", מָה אֵלוֹ נּוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין, אִף אֵלוֹ נּוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין; כְּבָר הָיוּ שְׁנַיִם בְּאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל: חַמּוֹר נּוֹשֵׁף וּמְמִית,

כַּג וְאִם בְּאֵלֶיךָ לֹא תִתְּרֹדוּן לְמִימְרֵי וְתִתְּכֹן קְדָמִי בְּקִשְׁיוֹ:

(כג) וְאִם-בְּאֵלָהּ לֹא תוֹסְרוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קְרוּי:

כַּשֵּׁי◀ לֹא תוֹסְרוּ לִי • לְשׁוֹב אֵלַי.

כַּד וְאִתְּךָ אִף אָנָּה עִמְכֹן בְּקִשְׁיוֹ וְאִלְקֵי יִתְּכֹן אִף אָנָּה שְׁבַע עַל חוֹבֵיכֹן:

(כד) וְהִלַּכְתִּי אִפְ-אַנִּי עִמְכֶם בְּקָרוּי וְהִפִּיתִי אֶתְכֶם גַּם-אַנִּי שְׁבַע עַל-חַטָּאתֵיכֶם:

כַּה וְאִתִּי עֲלִיכֹן דְקָטְלִין בְּחַרְבָּא וְיִתְּפָרְעוּן מִנְכֹן פְּרַעֲנִיּוֹתָא עַל דְעִבְרַתוֹן עַל פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא וְתַתְּפַנְשׁוּן לְקַרוּיכֹן וְאַגְרֵי מוֹתְנָא בִּינִיכֹן וְתַתְּמַסְרוּן בִּידָא דְסַנְאָה:

(כה) וְהִבֵּאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נִקְמַת נַקֵּם-בְּרִית וְנִאֲסַפְתֶּם אֶל-עֲרִיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם וְנִתְתַּם בִּיד-אוֹיֵב:

כַּשֵּׁי◀ נַקֵּם-בְּרִית • וְיֵשׁ נַקֵּם שְׂאִינוּ בְּבְרִית, כְּדָרְךָ שְׂאָר נַקְמוֹת, וְזֶהוּ סְמוּי עֲיָנָיו שֶׁל צְדָקָהוּ. דְבָר אַחַר: "נַקֵּם בְּרִית" – נַקְמַת בְּרִיתִי אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם, כָּל הַבְּאֵת חֶרֶב שְׁבַמְקָרָא, הִיא מִלְחַמַת חֵילוֹת אוֹיֵבִים. וְנִאֲסַפְתֶּם • מִן הַחוּץ אֶל תּוֹךְ הָעָרִים מִפְּנֵי הַמְּצוֹר.

כַּו בְּדִאֲתֵבֵר לְכֹן סְעִיר מִיכְלָא וְיִפְּזֵן עֶפְרַי נִשְׁיִן לְחִמְכֹן בְּתַנּוּרָא חַד וְיִתְּיָבֹן חַד לְחִמְכֹן בְּמִשְׁקָל וְאִכְלַתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ: ם

(כו) בְּשִׁבְרֵי לַכֶּם מִטֵּה-לָחֶם וְאָפּוֹ עֵשָׂר נְשִׁים לְחִמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהִשִּׁיבוּ לְחִמְכֶם בְּמִשְׁקָל וְאִכְלַתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ: ם

כַּשֵּׁי◀ מִטֵּה-לָחֶם • לְשׁוֹן מִשְׁעָן, כְּמוֹ (ירמיה מח יז): "מִטֵּה-עֹז". בְּשִׁבְרֵי לַכֶּם מִטֵּה-לָחֶם • אֲשֶׁבֵר לַכֶּם כָּל מִסְעָד אֶכֶל, וְהֵם חֲצִי רַעֲב. וְאָפּוֹ עֵשָׂר נְשִׁים לְחִמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד • מַחְסֵר עֲצִים. וְהִשִּׁיבוּ לְחִמְכֶם בְּמִשְׁקָל • שְׁתֵּהָא הַתְּבוּאָה נִרְקַבַת וְנַעֲשִׂית פַת נְפוּלָה וּמִשְׁתַּבְּרַת בְּתַנּוּר, וְהֵן יוֹשְׁבוֹת וְשׁוֹקְלוֹת

אֶת הַשְּׂבָרִים לְחַלְקֵם בִּינֵיהֶם. וְאִכְלַתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ • זֶה מְאָרָה בְּתוֹךְ הַמַּעֲשִׂים בְּלָחֶם, הָרִי שְׁבַע פְּרַעֲנִיּוֹת: חֶרֶב, מְצוֹר, דְבָר, שְׂבָר מִטֵּה לָחֶם, חֶסֶר עֲצִים, פַת נְפוּלָה, מְאָרָה בְּמַעֲשִׂים; "וְנִתְתַּם" אֵינָה מִן הַמִּנְיָן, שֶׁהִיא הַחֶרֶב.

(כו) וְאִם-בְּזֹאת לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְהִלַכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי: כו וְאִם בְּדֹא לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְתִהְיוּן קְדָמִי בְּקִשְׁוִי:

(כז) וְהִלַכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת-קָרִי וּפִרְתִי אֲתָכֶם אֲרִאֲנִי שִׁבַע עַל-חַטָּאתֵיכֶם: כז וְאִהְיֶה עִמָּכֶם בְּתַקְוָה רָגִז וְאֲרִדִי יִתְכוּן אַף אֲנִי שִׁבַע עַל חוֹבֵיכֶם:

(כח) וְאֶכְלֶתֶם בְּשַׂר בְּנֵיכֶם וּבְשַׂר בְּנֵיכֶם תֹּאכְלוּ: כח וְתִיכְלוּן בְּשַׂר בְּנֵיכֶם וּבְשַׂר בְּנֵיכֶם תִּיכְלוּן:

(ל) וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת-בְּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת-חַמְנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת-פְּגָרֵיכֶם עַל-פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם וְנִעַלְהָ נַפְשֵׁי אֲתָכֶם: (ל) וְהַשְׁמַדְתִּי אֶת-בְּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת-חַמְנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת-פְּגָרֵיכֶם עַל-פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם וְנִעַלְהָ נַפְשֵׁי אֲתָכֶם:

כ"י - בְּמֹתֵיכֶם • מַגְדָּלִים וּבִירְנֵיאוֹת. חַמְנֵיכֶם • מִין עֲבוּדַת אֱלִילִים שְׁמַעְמִידִין עַל הַגּוֹת, וְעַל שֵׁם שְׁמַעְמִידִים בַּחֲמָה קְרוּיִין 'חַמְנִים'. וְנָתַתִּי אֶת- כ"י - פְּגָרֵיכֶם • תְּפוּחֵי רֶעֶב הָיוּ, וּמוֹצֵיאִים יִרְאָתָם מִחִיקָם וּמִנְשָׁקִים אוֹתָם, וּכְרִסוֹ נִבְקַעַת וְנוֹפֵל עָלֶיהָ. וְנִעַלְהָ נַפְשֵׁי אֲתָכֶם • (כ"ח) זֶה סְלוּק שְׂכִינָה.

(לא) וְנָתַתִּי אֶת-עֲרֵיכֶם חֲרָבָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת-מַקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֲרִיחַ בְּרִיחַ נִיחַחְכֶם: (לא) לֹא וְאִתָּן יֵת קְרוּיִכוּן צְדָא וְאֲצִדִי יֵת מַקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֲקַבֵּל בְּרַעְוָא קְרַפֵּן בְּנִשְׁתָּכוּן:

כ"ג - וְנָתַתִּי אֶת-עֲרֵיכֶם חֲרָבָה • כֹּל מַאֲדָם? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁמַדְתִּי אֲנִי אֶת-הָאָרֶץ", הֲרִי אֲדָם אֲמוּר! הֵא מָה אֲנִי מַקְיָם: "חֲרָבָה"? מַעֲוָב וְשָׁב. וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת-מַקְדְּשֵׁיכֶם • כֹּל מִן הַקְּרַבְנוֹת? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְלֹא אֲרִיחַ", הֲרִי קְרַבְנוֹת אֲמוּרִים! הֵא מָה אֲנִי מַקְיָם: "וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת-מַקְדְּשֵׁיכֶם"? מִן הַגְּדוּדִיאוֹת, שִׁירוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מִתְקַדְּשוֹת כ"ג - וְנָתַתִּי אֶת-עֲרֵיכֶם חֲרָבָה • כֹּל מַאֲדָם? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְהִשְׁמַדְתִּי אֲנִי אֶת-הָאָרֶץ וְשָׁמְמוֹ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ:

(לב) וְהִשְׁמַדְתִּי אֲנִי אֶת-הָאָרֶץ וְשָׁמְמוֹ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ: (לב) לֹב וְאֲצִדִי אֲנִי יֵת אֲרַעָא וּצְרִינִין עֲלֵהּ בַּעֲלֵי דְכְּבִיכוּן דְּתִתְבִּין בַּהּ:

כ"ד - וְהִשְׁמַדְתִּי אֲנִי אֶת-הָאָרֶץ • זוּ מִדָּה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ הָאוֹיְבִים נַחַת רוּחַ בְּאֲרָצָם, שֶׁתִּהְיֶה שׁוֹמְמָה מִיּוֹשְׁבֵיהָ.

(לג) וְאֲתָכֶם אֲזָרָה בְּגוֹיִם וְהִרִיקְתִּי אַחֲרֵיכֶם חֲרָב וְהִיתָה אֲרִצְכֶם שְׁמָמָה וְעֲרֵיכֶם יֵהוּ חֲרָבָה: (לג) לִג וְתִתְכוּן אֲבַדְרִי בִּינִי עִמָּמִיא וְאֲגָרִי בְּתִרִיכוּן דְּקִטְלִין בְּחֲרָבָא וְתִהִי אֲרַעְכוּן צְדִיאָא וְקְרוּיִכוּן יְהוֹן חֲרָבָא:

כ"ה - וְאֲתָכֶם אֲזָרָה בְּגוֹיִם • זוּ מִדָּה קִשָּׁה, שֶׁבְּשַׁעַה שְׂבָגִי מְדִינָה גּוֹלִים לְמָקוֹם אֶחָד, רוֹאִים זֶה אֵת זֶה וּמִתְנַחֲמִין; וְיִשְׂרָאֵל נִזְרוּ בְּמִזְרָה, בְּאֲדָם הַזּוֹרָה שְׁעוּרִים בְּנֶפֶשׁ וְאִין אַחַת מֵהֶן דְּבוּקָה בְּחֲבָרְתָּהּ. וְהִרִיקְתִּי • כְּשֶׁשׁוֹלֵף הַחֲרָב, מִתְרוֹקֵן הַנֶּדֶן. וּמִדְרָשׁוֹ: חֲרָב הַנְּשַׁמְשֵׁת אַחֲרֵיכֶם אֵינָה חוֹזֶרֶת מֵהָר, בְּאֲדָם כ"ה - שְׂמָרִיק אֵת הַמַּיִם וְאִין סוֹפֵן לְחֹזֵר. וְהִיתָה אֲרִצְכֶם שְׁמָמָה • שֶׁלֹּא תִמְהַרוּ לְשׁוּב לְתוֹכָהּ, וּמִתוֹךְ כָּף עֲרֵיכֶם יֵהוּ חֲרָבָה - נִרְאוֹת לְכֶם חֲרָבוֹת; שֶׁבְּשַׁעַה שְׂאֲדָם גּוֹלָה מִבֵּיתוֹ וּמִפְּרָמוֹ וּמַעִירוֹ וְסוֹפוֹ לְחֹזֵר, כְּאִלוֹ אִין פְּרָמוֹ וּבֵיתוֹ חֲרָבִים, כָּף שְׁנוּיָה בְּתוֹרַת כְּתָנִים.

לד ככן תרעי ארעא ית שמתהא כל יומין די צדיאת ואתון בארע בעלי דכביכון ככן תשמת ארעא ותרעי ית שמתהא :

(לד) אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה:

השמה • לשון 'העשות', ומ"ם דגש במקום כפל, 'שממה'.

כש"י • אז תרצה • תפיס את פעם המקום, שכעס על שמטותיה • והרצת • למלך את שבתותיה • (כל ימי

לה כל יומין די צדיאת תשמת ית די לא שמטת בשמטיכון פד הויתון יתבין עלה :

(לה) כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה:

— מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וכל שנות ושעו עשרים ושתים, כמו שאמרו באגדת חלק, ושל ארון שנים, ואחת עשרה ליהוקים וכנגדן לצדקהו, צא וחשב לארבע מאות ושלשים ושלש שנה, שמטין ויובלות שבהן, והם שש עשרה למאה: ארבע עשרה שמטין ושנים יובלות. הרי לארבע מאות שנה, ששים וארבע. לשלשים ושלש שנה, חמש שמטות. הרי שכעס חסר אחת, ועוד שנה יתרה שנגסה בשמטה, המשלמת לשבעים (נ"א: ואותו יובל שגלו, שלא נגמר, בעונם נחשב להם); ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים. וכן הוא אומר בדברי הימים (ד"ב לו כא): "עדר צדקה הארץ את שבתותיה וגו' למלאות שבעים שנה".

כש"י • את אשר לא שבתה • שבעים שנה של גלות ככל, הן היו כנגד שבעים שנות השמטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום, ארבע מאות ושלשים שנה: שלש מאות ותשעים היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, וכני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים, הוא שנאמר ביהזקאל (ד' ט'): "ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' וכלית את אלה, ושכבת על צדך הימני שנית ונשאת את צון בית יהודה ארבעים יום", ונבואה זו נאמרה ליהזקאל בשנה החמשית לגלות המלך יהויכין; ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקהו, הרי ארבעים ושלש, ואם תאמר: שנות מנשה חמשים וחמש היו

לוידישמארוון ככון ואצל תכרא בלפון בארעא דסנאיהון וירדוף ויהון קל טרפא דשקוף ויערקון פמעירוק מן קדם דקטלון בתרפא ויפלו ולית דרדיף:

(לו) והנשארים בכם והבאתי מרד בלבכם בארצת איביהם ורדף אתם קול עליה נדף ונסו מנסת חרב ונפלו ואין רדף:

דשקוף — לשון חבטה; "שדופת קדים" — שקיפן קדום; לשון משקוף, מקום חבטת הדלת, וכן תרגומו של "חבורה" — 'משקופי'. ונסו מנסת חרב • כאלו ורדפים והורגים אותם.

כש"י • והבאתי מרד • פחד ורדף לכב. מ"ם' של "מרד", יסוד נופל הוא, כמו מ"ם' של 'מועד' ושל 'מוקש'. עליה נדף • שהרוח דוחפו ומפהו על עליה אחר ומקשקש ומוציא קול, וכן תרגומו: "קל טרפא

לוידישמארוון גבר באחיהו כמקדם דקטלון בתרפא ורדיף לית ולא תהי לכון תקומה קדם בעלי דכביכון:

(לו) וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם:

שאדם ורדפם. ומדרשו (ת"י): "וכשלו איש באחיו", זה נכשל בעונו של זה, שפל ישראל ערבין זה לזה.

כש"י • וכשלו איש באחיו • כשירצו לנוס, וכשלו זה בזה, פי יפלו לרוץ. כמפני חרב • כאלו בורחים מלפני הורגים שיהא בלבכם פחד, וכל שעה סבורים

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש ב עמ' שמו)

יכול לעזר ולהועיל לחברו, מכיון שכל ישראל ערבין זה לזה, היינו שהם מערבים זה בזה וערבים ונעמים זה לזה, שלכן עוזרים ומועילים אחד לשני בחפץ לב ובשמחה.

זה נכשל בעונו של זה, שפל ישראל ערבין זה לזה (רש"י כו, לו) איתא ב'לקוטי תורה' שדברי התוכחה, לפי האמת, אינם אלא ברכות. ואף פאן: הברכה היא, שאחד

שיעור יומי ליום שלישי ט"ז אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כו – פרשת בחוקותי לה

לח) וְאַבְדֶתֶם בְּגוֹיִם וְאָכַלְתֶּם אֶתְכֶם אֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם: לח ותבדוּן בְּיַד עַמְמָא וּתְגַמְרוּ וּתְכֹזֵן אֶרֶץ בְּעַלְי דְּבְבִיכֹן: כט"ו וְאַבְדֶתֶם בְּגוֹיִם • כְּשֶׁתְּהִיּוּ פְזוּרִים, תִּהְיֶינָה אַבְוֹדִים זֶה מִזֶּה • וְאָכַלְתֶּם אֶתְכֶם • אֵלֹהֵי הַמֵּתִים בְּגוֹלָה.

לט) וְהִנְשֹׂאֲרִים בְּכֶם יִמְקוּ בַעֲוֹנֵם בְּאַרְצֵת אֲבוֹתֵיכֶם וְאֵף בַעֲוֹנֵת אֲבֹתָם אֲתֵם יִמְקוּ: לט ודישְׁתַּאֲרוּן בְּכֹן וּתְמַסּוּן בְּחֻבִּיהוּן פְּאַרְעֵתָא בְּעַלְי דְּבְבִיכֹן וְאַף בְּחֻבִּי אֲבֹהֵתְהוּן בִּישְׂיָא דְאַחִידִין בִּידְהוּן וּתְמַסּוּן:

מ) בַּעֲוֹנֵת אֲבֹתָם אֲתֵם • כְּשֶׁעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵם אֲתֵם – כְּשֶׁאֲחִיזִים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. יִמְקוּ • מ) וְהִתְדוּ אֶת־עוֹנֵם וְאֶת־עוֹן אֲבֹתָם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מַעֲלוּ־בִי וְאֵף אֲשֶׁר־הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי:

מא) אֶף־אֲנִי אֵלֶךְ עִמָּךְ בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּאַרְץ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹ־אֲזוּ יִפְנַע לְבַבְכֶם הָעָרֹל וְאֲזוּ יִרְצוּ אֶת־עוֹנֵם: מא אף אָנָּא אֶתְךָ עִמְהוּן בְּקִשְׁוִי וְאַעֲלֵ תְהוּן בְּאַרְעָא בְּעַלְי דְּבְבִיהוּן אוּ בְכֹן תְּכַר לְפִהוּן טַפְשָׂא וּבְכֹן יִרְעוּן תְּ חֻבִּיהוּן:

נ) הֲיֹ לֹא תִהְיֶה וְגו' חִי־אֲנִי וְגו' אִם־לֹא בְיַד חֲזָקָה וְגו' • אוֹ־אֲזוּ יִפְנַע • כְּמוֹ (שְׁמוֹת כג) : "אוֹ נִדְעָ כִּי שׁוֹר נִגַח הוּא", אִם אֲזוּ יִפְנַע. לְשׁוֹן אַחֵר: אוֹלִי, שְׁמֵא, אֲזוּ יִפְנַע לְבַבְכֶם וְגו'. וְאֲזוּ יִרְצוּ אֶת־עוֹנֵם • יִכְפְּרוּ עַל עוֹנֵם בְּיַסּוּרֵיהֶם.

מב) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֵאֲרַץ אֲזָכֹר: מב ודְכִירְנָא תְּ קִימִי דְעַם יַעֲקֹב וְאַף תְּ קִימִי דְעַם אַבְרָהָם אֲנָא דְכִיר וְאַרְעָא אֲנָא דְכִיר:

מג) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב • בְּחַמְשָׁה מְקוֹמוֹת נִכְתָּב מְלֵא; וְאַלְהִיּוֹ חֶסֶד בְּחַמְשָׁה מְקוֹמוֹת: יַעֲקֹב נִטַל אוֹת מִשְׁמוֹ שֶׁל אֱלֹהֵי עֲרֹבֹן, שְׂיָבֵא וּיִבְשֹׂר גְּאֻלַּת בְּנָיו. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב • לְמָה נִמְנוּ אַחֲרֵיכֶם? כְּלוּמַר, כְּדָא הוּא יַעֲקֹב הִקְטַן לְכַף; וְאִם מְקוֹמוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (קוּדְשֵׁי שִׁיחוֹת כִּדְ כַּה עֵמ' 133)

מז) אֶפְרוּ שֶׁל יִצְחָק נִרְאָה לְפָנָי צָבוּר וּמְנַח עַל הַמְּזֻבָּח וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב • לְמָה נִמְנוּ אַחֲרֵיכֶם? כְּלוּמַר, כְּדָא הוּא יַעֲקֹב הִקְטַן לְכַף; וְאִם מְקוֹמוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (רש"י כו, מב) יֵשׁ לְשֶׁאֵל, הָרִי אֶפְרָיִם הִקְרַבְנוֹת אִינוּ נִשְׁאַר עַל הַמְּזֻבָּח, אֲלָא יֵשׁ לְקִים בּוֹ מִצּוֹת תְּרוּמוֹת וְהוֹצֵאת הַדָּשָׁן. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַעֲמָדָה הִיא בְּגֵד פְּעֵלָה מִתְחַדְּשֶׁת, כְּאֵלֹהֵי הַמֵּתִים בְּגוֹלָה.

מח) אוֹ־אֲזוּ יִפְנַע לְבַבְכֶם הָעָרֹל • בְּעוֹן חִילוּל שְׁבֵת שְׁהוּא שְׁבִיעִי כְּמִנְיָן [אוּ, וּבְעוֹן בְּרִית מִלָּה שְׁנִיתְנָה לְשִׁמְיָנִי כְּמִנְיָן] אֲזוּ יִפְנַע לְבַבְכֶם: תורה מב

מג וארץא תתרטש מנהון ותרעי ית שמטהא
בדצדיאת מנהון ואנון ירעון ית חוביהון
לוטין חלף ברבן איתי עליהון דבדיני קצו
יזת קימי רחמת נפשהון :

(מג) והארץ תעזב מהם ותרוץ את־שבתיהָ
בהשמה מהם והם ירצו את־עונם יען וביען
במשפטי מאסו ואת־חקתי געלה נפשם:

כז"י • יען וביען • גמול ובגמול אשר במשפטי מאסו.

מד ואף ברם דא במהויהון בארע בעלי
דבביהון לא ארטשנון ולא ארחקנון
לשיציוותהון לאשנאה קימי עמהון ארי אנא
יז אלהון :

(מד) ואף גם־זאת בהיותם בארץ איביהם לא־
מאסתים ולא־געלתים לכלתם להפר בריתי אתם
כי אני יהוה אלהיהם:

כז"י • ואף גם־זאת • ואף אפלו אני עושה עמהם זאת הפרענות אשר אמרתי, בהיותם בארץ איביהם, לא
מאסתים לכלותם ולהפר בריתי אשר אתם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות סך כז עמ' 292)

פלה (וכמו אדם שפלתו דרה בשוק של בורסקי, שבעיניו
הוא כשוק של בשמים). הוי אומר: יהודי אינו 'אוכל'
מהגלות, ואין זה אלא שרית רע מקיף אותו מבחוץ; וריח זה
עצמו הופך ל'ריח נוחח', בבחינת 'תרון האור מן החשך'!

לא מאסתים ולא געלתים לכלתם (כו, מד)
בזהר מבאר שבני ישראל נמצאים בגלות, הנמשל לשוק של
בורסקי, אבל הקב"ה אינו מואס בהם, ואדרבה, בעיני ה'
הוא כשוק של בשמים: לא מאסתים מצד כלתם - לשון

מה ודכירנא להון קים קדמאי די אפקית
יתהון מארעא דמצרים לעיני עממאי
למהוי להון לאלהא אנא יי :

(מה) וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם
מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים
אני יהוה:

כז"י • ברית ראשנים • של שבטים.

מו אליו קימא ודיניא ואורייתא די יתב יי
פין מימרה ובין בני ישראל בטורא דסיני
בידא דמשה :

(מו) אלה החקים והמשפטים והתורת אשר נתן
יהוה בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד־משה:

כז"י • והתורת • אחת בכתב ואחת בעל־פה, מגיד, שכלם נתנו למשה בסיני.

♦ יום רביעי י"ז אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר :

כז (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר ארי
יפרש נדר בפרסן נפשתא קדם יי :

(ב) דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם איש פי
יפלא נדר בערפך נפשת ליהוה:

כז"י • פי יפלא • יפריש בפיו. בערפך נפשת • לתן ערף נפשו, לומר: 'ערך דבר שנפשו תלויה בו - עלי'.

ג ויהי פרסנה דכורא מבר עסרין שנין ועד
בר שתין שנין ויהי פרסנה חמשין סלעין
דכסף בסלעי קודשא :

(ג) והיה ערפך הזכר מבן עשרים שנה ועד
בן־ששים שנה והיה ערפך חמשים שקל כסף
בשקל הקדש:

י לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או־רע
בטוב ואם-המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא
ותמוורתו יהיה קדש:

י"א ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"ט טוב ברע • תם בבצל מום. או־רע בטוב • (ת"כ, תמורה ט) וכל-שפן טוב בטוב ורע ברע.

יב ויהי קדש ויהי קדש
בטוב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"ט טוב ברע • תם בבצל מום. או־רע בטוב • (ת"כ, תמורה ט) וכל-שפן טוב בטוב ורע ברע.

יג ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יג ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יד ויהי קדש ויהי קדש
בטוב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יד ויהי קדש ויהי קדש
בטוב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"ט טוב ברע • תם בבצל מום. או־רע בטוב • (ת"כ, תמורה ט) וכל-שפן טוב בטוב ורע ברע.

יז ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יז ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יח ויהי קדש ויהי קדש
בטוב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יח ויהי קדש ויהי קדש
בטוב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יט ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

יט ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

♦ יום חמישי י"ח אייר ♦

כ"א ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"א ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"ב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

כ"ב ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה
קרבן ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הבהן:

שיעור יומי ליום חמישי י"ח אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כז – פרשת בחוקותי לט

(י) אַם־מִשְׁנַת הַיּוֹבֵל יִקְדִישׁ שָׁדְהוֹ כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם: יוֹ אִם מִשְׁתָּא דִּיּוֹבְלָא יִקְדִישׁ חֻקְלָה כְּפִרְסָנָה יָקוּם:
כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם • כְּעֶרְבֹךָ הַזֶּה הָאָמּוֹר, יִהְיֶה, חֻמְשִׁים שְׁנַת הַיּוֹבֵל, מִיַּד הַקְּדִישָׁה, וְכֹא זֶה לְגַאֲלָה מִיַּד.

(יח) וְאִם־אַחַר הַיּוֹבֵל יִקְדִישׁ שָׁדְהוֹ וְחִשְׁבֵּלוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׂנִים הַנּוֹתְרוֹת עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְבֹךָ:
יח וְאִם בְּתֵר יוֹבְלָא יִקְדִישׁ חֻקְלָה וְיִחְשַׁב לָהּ כְּפִנָּא יָת כְּסָפָא עַל מִימֵר שְׁנִיא דִּישְׁתְּאָרוֹן עַד שְׁתָּא דִּיּוֹבְלָא וְיִתְמַנַּע מִפְּרִסָּנָה:

כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם • כְּעֶרְבֹךָ הַזֶּה הָאָמּוֹר, יִהְיֶה, חֻמְשִׁים שְׁנַת הַיּוֹבֵל, מִיַּד הַקְּדִישָׁה, וְכֹא זֶה לְגַאֲלָה אַחַר הַיּוֹבֵל. וְחִשְׁבֵּלוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׂנִים הַנּוֹתְרוֹת • כְּפִי חֶשְׁבוֹן, כִּיצַד? הֲרִי קָצַב דְּמִיָּה שֶׁל אַרְבָּעִים וְחֲשַׁע שָׁנִים חֻמְשִׁים שְׁקָל, הֲרִי שְׁקָל לְכָל שָׁנָה, וְשְׁקָל יָתֵר עַל כֵּלָּן; וְהִשְׁקָל אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה פּוֹנְדִיּוֹנִין – הֲרִי סִלַּע וּפּוֹנְדִיּוֹן לְשָׁנָה, אֲלֵא שְׁחִסֵּר פּוֹנְדִיּוֹן אֶחָד לְכָלָן, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁאוֹתוֹ פּוֹנְדִיּוֹן – קְלָבוֹן לְפָרוּטְרוֹט. וְהִבָּא לְגֵאל, יָתֵן סִלַּע וּפּוֹנְדִיּוֹן לְכָל שָׁנָה לְשָׁנִים הַנּוֹתְרוֹת עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל. וְנִגְרַע מֵעֶרְבֹךָ • מִגֵּיז הַשָּׁנִים שֶׁמִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל עַד שְׁנַת הַפְּדִיּוֹן.

(יט) וְאִם־נִגָּאֵל יִגָּאֵל אֶת־הַשְּׁדָה הַמִּקְדִישׁ אִתּוֹ וְיִסְפֵּה חֻמְשִׁית כְּסָף־עֶרְבֹךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:
יט וְאִם מִפְּרִק יִפְרוֹק יָת חֻקְלָא דְאִקְדִישׁ יָתֵהּ וְיִוְסֵף חֻמְשׁ כְּסָף פְּרִסָּנָה עַל־וִהִי וְיָקוּם לָהּ:
כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם • הַמִּקְדִישׁ אוֹתוֹ, יוֹסִיף חֻמְשׁ עַל הַקְּצָבָה הַזֹּאת.

(כ) וְאִם־לֹא יִגָּאֵל אֶת־הַשְּׁדָה וְאִם־מָכַר אֶת־הַשְּׁדָה לְאִישׁ אַחַר לֹא־יִגָּאֵל עוֹד:
כ וְאִם לֹא יִפְרוֹק יָת חֻקְלָא וְאִם זָבִין יָת חֻקְלָא לְגַבְרָא אַחֲרָן לֹא יִתְפָּרֵק עוֹד:
כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם • הַמִּקְדִישׁ • הַמִּקְדִישׁ • וְאִם־מָכַר • הַגִּזְבֹּר. אֶת־הַשְּׁדָה לְאִישׁ אַחַר לֹא־יִגָּאֵל עוֹד • לְשׁוּב כִּי־ד הַמִּקְדִישׁ.

(כא) וְהָיָה הַשְּׁדָה בְּצִאתוֹ בַּיּוֹבֵל קָדֵשׁ לַיהוָה בְּשָׁדְהָ הַחֵרֶם לִפְתָּן תִּהְיֶה אַחֲזוֹתוֹ:
כא וְיִהִי חֻקְלָא בְּמַפְקָה בַּיּוֹבְלָא קוּדְשָׁא קָדָם יְיָ כְּחֻקְלָא חֵרֶם לְכַהֲנָא תִּהִי אַחֲסָנְתָּהּ:
בְּכַדְבֵּר יח יד): "כָּל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה", אָף זֶה תִּתְחַלֵּק לְכַהֲנִים שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמֵר, שְׁיוֹם הַכְּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל פּוֹגַע בּוֹ.

כְּעֶרְבֹךָ יָקוּם • הַמִּקְדִישׁ • הַמִּקְדִישׁ • וְאִם־מָכַר • הַגִּזְבֹּר. אֶת־הַשְּׁדָה לְאִישׁ אַחַר לֹא־יִגָּאֵל עוֹד • לְשׁוּב כִּי־ד הַמִּקְדִישׁ. וְהָיָה הַשְּׁדָה בְּצִאתוֹ בַּיּוֹבֵל • מִיַּד הַלּוֹקְחוֹ מִן הַגִּזְבֹּר, כְּדָרְךָ שְׂאֵר שְׂדוֹת הַיּוֹצֵאִים מִיַּד לּוֹקְחֵיהֶם בַּיּוֹבֵל. קָדֵשׁ לַיהוָה • לֹא שִׁיִּשׁוּב לְהַקְדִישׁ בְּדָק הַבַּיִת, לְיַד הַגִּזְבֹּר, אֲלֵא בְּשָׁדְהָ הַחֵרֶם הַנִּתּוּן לְכַהֲנִים, שְׁנִגְאָמֵר

דעת וקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

כז (כא) וְהָיָה הַשְּׁדָה בְּצִאתוֹ בַּיּוֹבֵל. אִיתָא בִּיתוּרַת כַּהֲנִים, מִגִּיד שְׁשָׁדְהָ לְשׁוֹן וְכָר. וְצָרִיף פִּירוּשׁ לְפִירוּשׁוֹ, וְכִי לֹא יִדְעִינן דְּשָׁדְהָ נִזְכָּר בְּכָל מְקוֹם לְשׁוֹן וְכָר, אֲלֵא הִכִּי קָאָמֵר: מַה שֶּׁהַשְּׁדָה לְשׁוֹן וְכָר מִבְּאֵר סִיפִיָּה דְהָאִי קָרָא דְכָתִיב לִפְתָּן תִּהְיֶה אַחֲזוֹתוֹ, וְכִדְמִסִּיק הַתָּם: מִגֵּיז אוֹתָהּ אִמְרַן לְשָׁדְהָ שְׁיוּצָאָה לְכַהֲנִים בַּיּוֹבֵל (דְכָתִיב אוֹ אֵל אַחַד מִבְּנֵי הַכַּהֲנִים) [וְגַאֲלָה אֶחָד מִן הַכַּהֲנִים] וְהֲרִי הִיא תַּחַת יָדוֹ, (וּמִנִּין) שְׁכֹּל הֲרִי הִיא כְּשִׁלּוֹ, כְּדְמִסִּיק הַתָּם בְּעֶרְכֵּין (כַּה) בְּשֵׁל אַחֲרִים אֲנִי זוֹכֵר בְּשִׁלִּי לֹא כָל־שָׁבֹן, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר לִפְתָּן תִּהְיֶה אַחֲזוֹתוֹ (וְלֹא תִסְתַּלַּק) [אֲלֵא תִתְחַלֵּק] לְכַהֲנִים, אֲבָל בִּינּוֹן דְּשָׁדְהָ נִזְכָּר בְּלְשׁוֹן וְכָר אִי הָיָה קָאִי אִשְׁדָּה הָיָה לִיָּה לְמִיכְתָּב יִהְיֶה אַחֲזוֹתוֹ: תּוֹרָה כב

♦ יום שישי י"ט אייר ♦

(כב) וְאִם אֶת־שִׁדְהַ מִקְנֹתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁדֵּה אַחֲזָתוֹ יִקְדִישׁ לַיהוָה:

כב ואם ית חקל זבינוהי די לא מקהל אחסנתה יקדש קדם יי: לאחר, או אם לא יגאל הוא בשנת היובל "ישוב השדה לאשר קנהו מאתו" - אותו שהקדישה, ופן תאמר: "לאשר קנהו", הלוקח הנה האחרון, מאתו, וזהו הגזבר! לך הצרף לומר: "לאשר-לו אחזת הארץ", מירשת אבות, וזהו בעלים הראשונים שמכרוה למקדיש.

כ"ב וְאִם אֶת־שִׁדְהַ מִקְנֹתוֹ וְגו' . חלוק יש בין שדה מקנה לשדה אחזה, ששדה מקנה לא תתחלק לפקנים ביובל, לפי שאינו יכול להקדישה אלא עד היובל, שהרי ביובל היתה עתידה לצאת מידו ולשוב לבעלים, לפיכך אם בא לגאלה, יגאל בדימים הללו הקצובים לשדה אחזה. ואם לא יגאל וימכרה גזבר

(כג) וְחִשְׁבֹּלוּ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְפָּךְ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְפָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה:

כג ויחשב לה פהנא ית מנין פרסנה עד שמת דיובלא ויתן ית פרסנה ביומא שהוא קודשא קדם יי:

כ"ג וְחִשְׁבֹּלוּ הַכֹּהֵן אֶת מִכְסַת הָעֶרְפָּךְ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְנָתַן אֶת־הָעֶרְפָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה:

(כד) בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל יִשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאִשֶּׁר קָנָהּ מֵאִתּוֹ לְאֲשֶׁר־לוֹ אַחֲזַת הָאָרֶץ:

כד בשתא דיובלא יתוב חקלא לדזבנה מנה לדדילה אחסנת ארעא:

כ"ד בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל יִשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאִשֶּׁר קָנָהּ מֵאִתּוֹ לְאֲשֶׁר־לוֹ אַחֲזַת הָאָרֶץ:

(כה) וְכָל־עֶרְפָּךְ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשֶּׁקֶל:

כה וכל פרסנה יהי בסלעי קודשא עסרין מעין יהי סלעא:

כ"ה וְכָל־עֶרְפָּךְ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשֶּׁקֶל:

כ"ה וְכָל־עֶרְפָּךְ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ . כל ערפך שכתוב בו 'שקלים', יהיה בשקל הקדש. עשרים גרה. עשרים מעות, כך היו מתחלה ולאחר מכאן

(כו) אִישׁ אֶת־בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבְכֹּר לַיהוָה בְּבַהֲמָה לֹא־יִקְדִישׁ אִישׁ אֶתּוֹ אִם־שׂוֹר אִם־שֶׁה לַיהוָה הוּא:

כו ברים בוכרא די יתבכר קדם יי בעקריא לא יקדש גבר יתה אם תור אם אמר די יהוא:

כ"ו אִישׁ אֶת־בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבְכֹּר לַיהוָה בְּבַהֲמָה לֹא־יִקְדִישׁ אִישׁ אֶתּוֹ אִם־שׂוֹר אִם־שֶׁה לַיהוָה הוּא:

כ"ה וְאִם־יִקְדִישׁ אִישׁ אֶתּוֹ . לשם קרבן אחר לפי שאינו שלו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי־שיחות כרך יו, עמוד 333 - מתוך 'לקראת שבת')

בכור ומעשר בעבודת האדם

וזה מורה על עבודת האדם מלמטה למעלה, ולכן כותבת התורה הבכור לפני המעשר, להורות לנו שקודם נתנים הפחות מלמעלה, ורק לאחר־כך ובכחם מגיעה ובאה עבודת האדם מלמטה למעלה. שני ענינים אלו קיימים גם באדם עצמו: בכור - מורה על הבחינה העליונה שבנפש - חכמה שבנפש, ולכן הוא קדוש מעצמו, כי ענין המסירות־נפש הבאה מהחכמה שבנפש, אינה באה על־ידי עבודה אלא היא ירושה לנו מאבותינו, וקדושה זאת נמצאת בתמידיות גם בזמן הגלות, כי בחינת החכמה שבנפש היא בשלמות תמיד.

אך־בכור אשר־יבכר ליהוה בבהמה . . ליהוה הוא: . . וְכָל־מַעֲשֵׂר בָקָר וְצֹאן . . הַעֲשִׂי־י יְהוָה־קֹדֶשׁ (כו, כו - לב).

בסוף הפרשה מציינו שתי מצות בנוגע לקרבנות: בכור ומעשר. הבכור נוהג גם בזמן הגלות, ואלו המעשר בפעל איננו נוהג בזמן הגלות, כי חכמים גזרו שלא למנות את הבהמות.

ויש לבאר הטעם על כך בפנימיות הענינים:

בכור - קדושתו מלמעלה, ואינו תלוי במעשה האדם, וזה מורה על המשכת הקדושה מלמעלה, ללא קשר למעשה התחתונים. ואלו מעשר קדושתו תלוי בהספירת האדם,

מעשר - בנפש יש עשר כחות, וחובת כל אחד ואחד שלכל-הפחות הכח העשירי שבנפש יהיה קדש, הינו הכח האחרון שבנפש השייך למחשבה דבור ומעשה. ומפיון

כז) ואם בבהמה הטמאה ופרה בערפך ויסף חמשתו עליו ואם-לא יגאל ונמפר בערפך: כז) ואם בבעירא מסאבא ויפרוק בפרסנה ויוסף חמשה עלויה ואם לא יתפרק וינדפן בפרסנה:

יש"י - ואם בבהמה הטמאה וגו' - אין המקרא הזה מוסב על הבכור, שאין לומר בבכור בהמה טמאה "ויפדה בערפך". ודמור אין זה, שהרי אין פדיון פטר דמור אלא טלה, והוא מתנה לפהו ואינו להקדש. אלא הכתוב מוסב על ההקדש, שהכתוב

כח) אך כל-חרם אשר יחרם איש ליהוה מפל-אשר-לו מאדם ובהמה ומשנה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל-חרם קדש-קדשים הוא ליהוה: כח) כח כח כל חרמא די יחרם גבר קדם יי מכל די לה מאנשא ובעירא ומחלל אחסנתה לא ינדפן ולא יתפרק כל חרמא קדש קודשין הוא קדם יי:

יש"י - אך כל-חרם וגו' - (תורת כהנים): נחלקו רבותינו בדבר, יש אומרים: 'סתם חרמים להקדש', ומה אני מקים (במדבר יח יד): "כל חרם בישאל לך יהיה?" בחרמי כהנים, שפרש ואמר: "הרי זה חרם לפהו!" ויש שאמרו: 'סתם חרמים לכהנים'. לא ימכר ולא יגאל - אלא ינתן לפהו. לדברי האומר: 'סתם חרמים לכהנים', מפרש מקרא זה בסתם חרמים; והאומר: 'סתם חרמים לבדק הבית', מפרש מקרא זה בחרמי כהנים (ערכין כח), שהכל מודים שחרמי כהנים אין להם

◆ שבת קודש כ' אייר ◆

כט) כל-חרם אשר יחרם מן-האדם לא יפרה מות וימת: כט) כל חרמא די יתחרם מן אנשא לא יתפרק אתקטלא יתקטל:

יש"י - כל-חרם אשר יחרם וגו' - (ת"ח) היוצא להרג, ואמר אחד: 'ערכו עלי'! לא אמר פלוס. מות

ל) וכל-מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליהוה הוא קדש ליהוה: ל) וכל מעשרא דארעא מזרעא דארעא מפרי אילנא דיי הוא קודשא קדם יי:

יש"י - וכל-מעשר הארץ - במעשר שני - הכתוב מדבר. מזרע הארץ - דגן. מפרי העץ - תירוש ויצהר. לה' הוא - קנאו השם, ומשלחנו צוה

ל) מזרע הארץ. לרבות שום ושחלים (ג) מזרע הארץ. דגן. מפרי העץ. תירוש ויצהר. לה' הוא. קנאו השם, ומשלחנו צוה (ת"ח). מכאן היה הרב רבי"ה דאמרינן (חלה פ"ב מ"ה) המפריש חלתו קמח אינה חלה וגול הוא ביד פהו, משום דכתיב (במדבר טו ט) ערסתכם,

(לא) וְאִם-גָּאֵל יִגְאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יִסֶּף
עָלָיו:
לא ואם מפְּרֵק פְּרוֹק גָּבַר מִמַּעֲשָׂרָה חֲמִשָּׁה
יוֹסֵף עָלָיוּהִי:

זש"י « מַמַּעֲשָׂרוֹ • וְלֹא מִמַּעֲשָׂר חֲבָרוֹ: הַפּוֹדָה מִמַּעֲשָׂר
שֶׁל חֲבָרוֹ, אֵין מוֹסִיף חֲמֵשׁ. וּמָה הִיא גָּאֵלְתוֹ? יַפְדְּנוּ,
כְּדִי לְהַתִּירוֹ בְּאִכְלָהּ בְּכָל מְקוֹם, וְהַמַּעוֹת יַעֲלֶה

(לב) וְכָל-מַעֲשֵׂר בָקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר-יַעֲבֹר
הַשֶּׁבֶט הָעֵשִׂירִי יִהְיֶה-קֹדֶשׁ לַיהוָה:
לב וְכָל מַעֲשֵׂר תוֹרִין וְעֵן כָּל דִּיעֵבֵר תַּחֲת
חֲטָאָה עֲשִׂירָאָה יְהִי קֹדֶשׁ קָדָם יי:

זש"י « תַּחֲת הַשֶּׁבֶט • כִּשְׁבָא לַעֲשָׂרֶן, מוֹצִיאֵן בְּפֶתַח זֶה
אַחַר זֶה, וְהָעֵשִׂירִי מִכָּה בְּשֶׁבֶט צְבוּעָה בְּסִיקְרָא לְהִיּוֹת
נֶכֶד שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר, כֵּן עוֹשָׂה לְטֹלָאִים וְעַגְלִים שֶׁל כָּל

~ נקודות משיחות קודש ~

מוֹצִיאֵן בְּפֶתַח (רש"י כז, לב) אֵין הַכּוֹנֵה שְׁמוֹצִיאֵם בְּדָנִים,
אַלָּא גוֹרֵם לָהֶם שִׁיצָאוּ. שֶׁכֵּן אָמְרוּ בְּגִמְרָא "יעברו כתיב,
וְלֹא שִׁיעֵבִירוּהוּ". וְרַש"י לֹא בָּא לְפָרֵשׁ מִלַּת "יעברו" וְלָכֵן
לֹא הֵעִתִּיקָהּ בְּדַבּוּר הַמַּתְחִיל'.

(לג) לֹא יִבְקַר בֵּין-טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְרִנוּ וְאִם-הִמַּר
יִמְרִנוּ וְהִיהֶ-הוּא וְתִמּוֹרְתוֹ יִהְיֶה-קֹדֶשׁ לֹא יִגְאֵל:
לג לֹא יִבְקַר בֵּין טוֹב לְבִישׁ וְלֹא יַחֲלֻפְנָה וְאִם
יַחֲלֻפְנָה יִהְיֶה הוּא וְחִלּוּפָהּ יְהִי
קֹדֶשׁ לֹא יִתְפָּרֵק:

זש"י « לֹא יִבְקַר וְגו' • לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (שם יב): "וְכָל מִכְתָּר
בְּדָרְכֵיכֶם", יָכוֹל יְהִי בּוֹרֵר וּמוֹצִיא אֶת הַיָּפֶה? תַּלְמוּד
לוֹמַר: "לֹא יִבְקַר". "בֵּין-טוֹב לְרַע": בֵּין תָּם בֵּין

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת בחוקתי, תשכ"ח)

יְדוּעַ בַּעֲנֵן "סוֹר מְרַע" ו"עֵשָׂה טוֹב" שְׁעִיקַר הַמִּשְׁכַּת
קְדוּשַׁת אֱלֻקוֹת הוּא עַל-יַדֵּי "עֵשָׂה טוֹב" - מִצּוֹת-עֵשָׂה
דוֹקָא, אֲלֵא שֶׁבְּכַדֵּי הַמִּשְׁיָף אֱלֻקוֹת עַל-יַדֵּי מִצּוֹת-עֵשָׂה,
צְרִיף לְהִיּוֹת תַּחֲלָה "סוֹר מְרַע", ו"כִּמְשָׁל הַמֶּלֶךְ בְּשָׂר-וָדָם
שְׂרוּצִים לַעֲשׂוֹת לוֹ דִּירָה נְאֻה, שְׁצָרִיכִין לְפָנוּת הַהִיכָל מִכָּל
לְכַלּוֹף וְכו' וְאַחֲרֵיכֶן לְסַדֵּר שָׁם פְּלִים נְאִים כו'".
וְזֶהוּ שֶׁמֶרְמוֹז רַש"י בְּסֵדֶר הָעֲנִינִים:
"שִׁאֲכַל בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂר (וְאַחֲרֵיכֶן) אֲסוּר לִיגְזוֹ וְלִיעֲבֹד."

דעת זקנים מבדלי התוספות - עוז והדר

מַעֲשֵׂר דְגָנָה, לֹא אֵיצְטְרִיף קָרָא,
וְהַדְרָא קוּשְׁנֵי לְדוּכְתָא אַמַּאי אֵינוּ גוֹל
בְּיַד הַלּוּי. אֲבָל יֵשׁ לוֹמַר דְּלִמְסַקְנָא
נִיחָא דְמַשְׁנֵי הָאֵי אֵידְגָן וְהָאֵי לֹא
אֵידְגָן, אִם כֵּן לְפָטְרוּ מִתְרוּמָה גְדוּלָה
כְּשֶׁהִקְדִּימוּ בְּכָרִי לֹא אֶפְשָׁר, וְאִם כֵּן
קָרָא לְמַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֲתָא
לְהַקְדִּימוּ בְּשַׁבְּלִין, מִכָּל דְּמַשְׁהוּא
בְּשַׁבְּלִין חָל עָלָיו שָׁם מַעֲשֵׂר. וְהַמְבִּיחַ
בֵּינָן: תוֹרָה לֹא

כְּדַמְסִיק בְּמִסְכַּת בִּיצָה (יג) מַעֲשֵׂר מִן
הַמַּעֲשֵׂר אֲמַרְתִּי לָךְ וְלֹא תִרְוּמָה גְדוּלָה
וְתִרְוּמַת מַעֲשֵׂר, מִכָּל דְּשָׁם מַעֲשֵׂר חָל
עָלָיו שְׁפִיר כְּשֶׁהִקְדִּימוּ בְּשַׁבְּלִין. אָמַנְם
לְהָא דְפָרִיף אֵי הָכִי אָפִילוּ הַקְדִּימוּ
בְּכָרִי נְמִי, קִשְׁיָא. וְיִכּוּלִין אֲנוּ לוֹמַר,
דְּלֹא אֵיצְטְרִיף קָרָא דְמַעֲשֵׂר מִן
הַמַּעֲשֵׂר לְמַפְטָר לְוִי מִתְרוּמָה גְדוּלָה
אַלָּא הֵיכָא דְקָדִים בְּכָרִי, דְאָז חָל שָׁם
מַעֲשֵׂר, אֲבָל כִּי הַקְדִּימוּ בְּשַׁבְּלִין, דְאֵין
שָׁם מַעֲשֵׂר חָל עָלָיו דְכַתִּיב (דברים יב יג)

וּמִקְשִׁינָן אִם כֵּן אַמַּאי לֹא אֲמַרִּינוּ הָכִי
דְהַמְפָּרִישׁ מַעֲשְׂרוֹתָיו בְּשַׁבְּלִים אֵינָן
מַעֲשֵׂר מִשׁוּם דְכַתִּיב (דברים יב יג) דְגָנָה.
וְלְהָא נִיחָא, מִשׁוּם דְכַתִּיב גַּבִּי מַעֲשֵׂר
וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ מִזְרַע הָאָרֶץ
דְמַרְבִּינָן בְּתוֹרַת כְּהֻנִים, כָּל דְבָרִים
הַנֶּאֱכָלִין וְהַנּוֹרְעִין בְּגוֹרָן כְּגוֹן שׁוּם
וְשַׁחֲלִים וְגַרְגָּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים
דְּמִדְאֲצְטְרִיף קָרָא דְמַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר
(במדבר יב טו) לְמַפְטָר לְוִי מִתְרוּמָה גְדוּלָה
כְּשֶׁהִקְדִּים יִשְׂרָאֵל מַעֲשְׂרוֹתָיו בְּשַׁבְּלִים

שיעור יומי לשבת קודש כ' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כז – פרשת בחוקותי מג

"אֲכַל בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂר", מְכַל־מְקוֹם צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַזְהִירוֹת
ד' "סוֹר מֵרַע", דּוֹקָא בְּכָל הַפְּרָטִים. וּמִבְּאֵר רַש"י שְׁזָה בְּב'
הַעֲנִינִים: אִיסוֹר גִּיזָה וְאִיסוֹר עֲבוּדָה, הַזְהִירוֹת צְרִיכָה לְהִיּוֹת
הֵן ב' "עֲבוּדָה" הַנְּעֻשִׂית בְּגוּף הַבְּהֵמָה - דְּהֵינּוּ בְּעֲנִינִים
עֵינֵינֵינוּ: וְהֵן ב' "גִּיזָה" שֶׁהִיא בְּשַׁעְרוֹת, הֵן "אֵת בְּשָׂרוֹ,
הַטָּפֶל לְבִשְׂרוֹ" - דְּהֵינּוּ הַזְהִירוֹת גַּם בְּעֲנִינִים (שְׁנָרְאִים
לְכַאֲרָה פ) טַפְלִים.

וְעַל-יְדֵי עֲבוּדָה בְּסֹדֵר זֶה, תִּהְיֶה אַחֲר־כֵּן כְּדָבְעֵי הַמְּשַׁכָּה
שְׁעַל-יְדֵי "עֲשֵׂה טוֹב", לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַחֲתוֹנִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 135)

בְּבַעַל מוֹם. וְעַל כְּרִחְף, שֶׁהַפְּנֵה הִיא כְּפִשׁוּטוֹ: הַאֲוֹכַל צְרִיף
לְכוֹן בַּעַת הָאֲכִילָה שֶׁהוּא אֲוֹכַל מַעֲשֵׂר (וְזוֹה מְדַאֲרֵינָא).
וְלְכַאֲרָה חֲדוּשׁ גְּדוֹל הוּא, וְלֹא אֲשַׁתְּמִיט בְּמְקוֹם אַחֵר.

לֹד אֱלִינן פְּקוּדֵינָא דִּי פְּקִיד יִי יֵת מִשָּׁה לְנֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא דְּסִינַי: חֲזַק

שֶׁל תּוֹרָה", מִדְּגִישׁ הַעֵינָן וְהַמְּקוֹן שֶׁבְּעֲבוּדָה - לְעֲשׂוֹת לוֹ
יִתְבָּרַךְ דִּינָה בְּתַחֲתוֹנִים עַל-יְדֵי "עֲשֵׂה טוֹב", וְאַחֲר־כֵּן
מִבְּאֵר אֲשֶׁר קוֹדֵם לָזֶה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַעֲבוּדָה ד' "סוֹר מֵרַע".
עוֹד יֵשׁ לִזְמֹר (עַל-פִּי פֶּשֶׁט שְׁבַרְמִזוּ זֶה): מְקַדִּים הַיּוֹדֵאִי -
אֲכַל, וְאַחֲר־כֵּן הַסֶּפֶק - שֶׁאִם יִהְיֶה צְמֹר הָרְאוּי לְהִגְזֹז
וְעֲבוּדָה הָרְאוּיָה לְהִיעֲשׂוֹת עַל-יְדֵי בְּהֵמָה זוֹ - אֲסוֹר לִיגְזֹז
וְלִיעֲבֹד.

וְהִנֵּה אִף ש' "סוֹר מֵרַע" - "אִיסוֹר גִּיזָה וְכוּ", הוּא רַק הַקְּדָמָה
וְהַכְּנָה לְהַמְּשַׁכָּת הַקְּדוּשָׁה בְּגִילּוּי עַל-יְדֵי "עֲשֵׂה טוֹב" -

אֲלֹא יֵאָכַל בְּתוֹרַת מַעֲשֵׂר (רש"י כז, לג) יֵשׁ לְשַׁאֵל, מַה
עֲנִינָה שֶׁל אֲכִילָה זוֹ, וְהִרִי הַדִּין שֶׁל נֶאֱכַל לְשַׁנֵּי יָמִים וְלִילָה
אַחַד, וְכֵן הַדִּין שֶׁנֶּאֱכַל בְּכָל הַעֵיר - אֵינֶם אֲלֹא בְּתָם וְלֹא

(לֹד) אֱלֹהֵי הַמְּצוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי:

ע"ח פסוקים, עז"א סימן. חסלת פרשת בחוקותי

חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזַּק

הַפְּטֵרָה לְפִרְשַׁת בַּחֲוֹקוֹתֵי לְשִׁמּוֹת וְלִקְרִיאָה בְּצִיבוּר נִדְפְּסָה בְּעַמ' רַכּוֹ

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

(לֹד) אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. כְּדָאִי הַשְּׁלִיחַ לְשַׁלְחוֹ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדָאִי הֵם מִי שֶׁנִּשְׁתַּלַּח לָהֶם אַחֵר שְׁזָכוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּרַמָּה לוֹ (תּוֹרָה): חֲסַלַת פְּרִשְׁת בַּחֲוֹקוֹתֵי

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט אייר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' במדבר, בו כותב שרוצה להיות חסיד ליובאוויטש וכן גם חבר שלו רוצה
בכזה, ורוצים לדעת התנאים ומה יש לעשות.

הנה התנאים הם ללמוד תורת החסידות וע"פ מרז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה להתנהג
בהדרכותי ומנהגי. וכמובן שכמו שבקבלת התורה שזכו לזה דוקא ע"י הקדמת נעשה לנשמע, הרי כן
הוא ג"כ באיזה חלק מפרד"ס שבתורה שגם בזה צ"ל הקדמת נעשה לנשמע וכבר ידוע פסק רז"ל לא
יגעת ומצאת אל תאמין יגעת ומצאת, ואם רוצים באמת הנה הבא לטהר מסייעין אותו.

בטח לומד תניא גם עתה וכן אומר בכל יום אחר תפלת שחרית שיעור תהלים - כפי שנחלק
התהלים לימי החדש - והשי"ת יצלח.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

שיעורי תהלים לשבוע פרשת בחוקותי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה"י לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ז אייר מפרק פג עד סוף פרק פז</p>	<p>יום ראשון - י"ד אייר פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עו</p>
<p>יום חמישי - י"ח אייר פרק כ, מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום שני - ט"ו אייר מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>יום שישי - י"ט אייר מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום שלישי - ט"ז אייר מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>שבת קודש - כ' אייר פרק כ מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרום שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ד אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סח, והמשל בזה הנה... עד עמ' סח, האדם ודעתו.

33 מהעולם המגולה. ההשפעה שבבחינת "אתכסיא" - מכוסה -
34 היא בבחינת "עלמא דאתכסיא" - עולם מכוסה - . שלמעלה
35 במדרגה מההשפעה שבהתגלות, שהיא בבחינת "עלמא
36 דאתגליא" - עולם מגולה - . ולכן נקראת השפעה זו "מקיף
37 מלמעלה", מפני שהיא

למעלה במדרגה. ולקרב

אל השכל יותר, -

להבין בקלות יותר את

אופן ההשפעה והפעולה

של "סובב כל עלמין",

שאור איך-סוף נמצא בכל

מקום בעולם, ובכל זאת

אור זה "סובב" ר"מקיף",

מכיוון שאין אור זה בא

בצורה של התלבשות

גלויה - הוא בדרך משל,

כמו האדם שמצייר

בדעתו איזה דבר שראה

או שראה, הנה אף

שכל גוף עצם הדבר

הוא ונבו ותוכו ותוף

תוכו, כלו מצייר בדעתו

ומחשבתו, מפני שראהו

כלו או שראהו, הנה

נקראת דעתו מקפת הדבר שהוא כלו, - זהו מבחינת

ה"דעת", שדעתו מקיפה את הדבר מכל צדדיו הפנימיים

והחיצוניים. וכך גם מבחינת הדבר עצמו - והדבר שהוא מקיף

בדעתו ומחשבתו, רק שאינו מקיף בפעל ממש, רק בדמיון

מחשבת האדם ודעתו. - הדבר מוקף, אבל לא בפועל ממש.

שכן, מחשבתו של אדם מוגבלת, ולא שייך שתקיף ממש את

הדבר; היא רק מהרהרת באותו דבר, ורק מבחינה דמיונית אותו

דבר מוקף.

36

1 והמשל בזה, הנה הארץ הלוא הגשמיית, אף שמלא כל
2 הארץ כבודו, והינו אור איך-סוף ברוך-הוא, - לא רק
3 הארה מצומצמת, אלא הארץ מלאה באור שהוא איך-סוף,
4 כמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא,
5 נאם ה'" - הרי שהוא
6 אומר "אני מלא",

7 והכוונה היא לאור איך

8 סוף ברוך-הוא, ואור זה

9 "מלא" בשמים ובארץ,

10 אף-על-פי-כן אין

11 מתלבש בתוכה -

12 ב"ארץ", בבחינת גלוי

13 ההשפעה, רק חיות

14 מעט מועד, בחינת

15 דומם וצומח לבד. - עד

16 כמה שהחיות נראית

17 ב"דומם" ו"צומח" - הארץ

18 היא דומם, וממנה בא

19 ה"צומח", וכל אור איך-

20 סוף ברוך-הוא -

21 הממלא את כל הארץ

22 באופן בלתי גלוי, נקרא

23 סובב עליה, אף שהוא

24 - אור זה נמצא בתוכה

25 ממש, - הרי, שלמרות ש"מלא כל הארץ כבודו", בכל זאת,

26 זהו רק באופן של "סובב ומקיף". מדוע, אכן, זה נקרא "סובב"

27 ר"מקיף? - הרי זה: מאחר שאין השפעתו - של אור זה,

28 מתגלית בה - בארץ, יותר, - מאשר החיות שבדומם וצומח,

29 רק - אור איך-סוף זה, משפיע בה בבחינת הסתר והעלם,

30 וכל השפעה שבבחינת הסתר נקרא מקיף מלמעלה, -

31 השפעה שמקיפה מלמעלה, כי "עלמא דאתכסיא" - העולם

32 המכוסה, הוא למעלה במדרגה מעלמא דאתגליא". -

יום שני ט"ו אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סח, אבל הקב"ה... עד עמ' 136, וצומח בלבד.

73 אכל תקדוש ברוך-הוא דכתיב ביה: - שלגביו כתוב: "כי
74 לא מחשבותי
75 מחשבותיכם כו'", -

76 מחשבותיו של הקב"ה

77 כביכול, שונות לגמרי

78 ואינן כלל בגדר מחשבות

79 האדם, הרי מחשבתו

80 ודעתו - של הקב"ה,

ליקוטי אמרים

אבל הקב"ה

73 אכל תקדוש ברוך-הוא דכתיב ביה: - שלגביו כתוב: "כי

74 לא מחשבותי

75 מחשבותיכם כו'", -

76 מחשבותיו של הקב"ה

77 כביכול, שונות לגמרי

78 ואינן כלל בגדר מחשבות

79 האדם, הרי מחשבתו

80 ודעתו - של הקב"ה,

1 ממש. לְמַשֵּׁל, כְּדוֹר הָאָרֶץ הַלְלוּ, - המשל בא להמחיש
 2 כיצד נברא פרטי מוקף במחשבה ובידיעה שלמעלה - הרי
 3 יְדִיעָתוֹ יִתְבַרֵךְ מִקְפַּת כָּל עֲבֵי כְדוֹר הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר
 4 בְּתוֹכוֹ וְתוֹךְ תוֹכוֹ עַד
 5 תַּחְתִּיתוֹ, - את הכל -

ליקוטי אמרים

6 מקיפה ידיעתו של
 7 הקב"ה, כְּפִעֵל מְמַשׁ, 2
 8 שְׁהָרִי יְדִיעָה זו - של
 9 הקב"ה, הִיא חַיּוֹת כָּל
 10 עֲבֵי כְדוֹר הָאָרֶץ כָּל, 4
 11 וְהַתְהוּתוֹ "מֵאִין" 5
 12 ל"יש". - כדור הארץ
 13 כולו, נוצר (ומתהווה)
 14 תמיד) "מאין ליש", וזאת
 15 מפני שהידיעה שלמעלה
 16 יודעת את כל כדור
 17 הארץ. רק שְׁלֵא הִיָּה מִתְהוּה - כדור הארץ, כְּמוֹת שְׁהוּא
 18 עֲתָה, כְּעַל גְּבוּל וְתַכְלִית וְחַיּוֹת מוֹעֵשֶׂת מֵאֵר, כְּדִי
 19 בְּחִינַת דּוּמָם וְצוּמָה, - ולא למעלה מזה - אִם לֹא -
 20 מה שכדור הארץ נתהווה עֲלֵי־יְדֵי צְמֻצוּמִים רַבִּים

בפועל ממש. למשל כדור הארץ הלוו הרי ידיעתו ית' מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו עד תחתיתו הכל בפועל ממש שהרי ידיעה זו היא חיות כל עובי כדור הארץ כולו והתהוותו מאין ליש רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול ותכלית וחיות מועטת מאד כדי כחי' דומם וצומח. אם לא ע"י צמצומים רבים ועצומים שצמצמו האור והחיות שנתלבש בכדור הארץ להחיותו ולקיימו בכחי' גבול ותכלית ובכחי' דומם וצומח בלבד

החיות והתהוות של כדור הארץ מאין ליש, הרי שישנו בידיעה זו, כדור הארץ כולו על כל פרטיו - בכל זאת זה נקרא רק שהידיעה היא בבחינת "מקיף", היא "מקיפה" את כדור הארץ.

יום שלישי ט"ז אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 136, אך ידיעתו ית'...עד עמ' 136, וכמ"ש במ"א:.

41 אִךְ יְדִיעָתוֹ יִתְבַרֵךְ הַמְיֻחָדֶת כְּמֵהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ, כִּי הוּא
 42 הַמְדַע וְהוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַיְדוּעַ, - כפי שכבר למדנו בפרק
 43 ב', מה שהרמב"ם אומר שבהקב"ה ענין הידיעה והשכל אינו
 44 כמו הידיעה והשכל באדם - כשארם, למשל, יודע ומבין דבר
 45 הלכה, ישנם כאן שלשה
 46 דברים: (א) ה"יודע" - נפש
 47 האדם היא היודעת 10
 48 ומבינה את ההלכה; (ב) 11
 49 "מדע" - כוח ההבנה שבו 12
 50 נפש האדם יודעת ומבינה; 13
 51 (ג) "יודע" - ההלכה, 14
 52 שאותה נפש האדם יודעת
 53 ומבינה. ואילו, בהקב"ה - הוא המדע הוא היודע והוא הידוע -
 54 שלשת הדברים הם הוא - הוא עצמו יתברך. הרי שה"ידיעה"
 55 היא דבר אחד עם הקב"ה, וְכִי־יִדְעַת עֲצֻמוֹ כְּכִיכּוֹל - הקב"ה,
 56 יוֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים, - שהרי, כל הנבראים באים מאמיתת
 57 הדימצא, ובידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים, וְלֹא
 58 כִי־יִדְעָה שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ כִי־יִדְעַת הָאָדָם, - שכן, אדם יודע דבר
 59 בידיעה שחוץ ממנו, הידיעה מקרבת ומוסיפה את הדבר לנפשו.
 60 ואילו, מה שהקב"ה יודע את כל הנבראים, אין זה חסיושלום
 61 בידיעה שחוץ ממנו, אלא "בידיעת עצמו", כִּי כָּלָם - כל
 62 הנבראים, נִמְצָאִים מֵאִמְתוּתוֹ יִתְבַרֵךְ, - שממה שהוא נמצא
 63 באמת, ישנם כל הנבראים. וממילא כאמור, בידיעת עצמו
 64 כביכול, הוא יודע כל הנבראים. וְדָבָר זֶה אֵין כִּיבְלֵת הָאָדָם
 65 לְהַשִּׁיגוֹ עַל כּוֹרְוֹ וְכוּ' - שכל האדם אינו מסוגל להבין ידיעה

כזו, שמי שידוע ובמה שידוע והדבר שידוע - הם כולם הוא עצמו. שכן, כשארם רוצה להבין דבר, הוא מתאר את הדבר כפי שזה אצלו, אלא - הוא גם מבין, שאצל הקב"ה אותו דבר הוא באופן נעלה ומופשט בהרבה. כך הידיעה שלמעלה, מכיוון שהיא אחרת לגמרי מאשר הידיעה שבאדם, - אין לאדם שום ציור לתאר בו ידיעה כזו, ולכן אין שכלו מסוגל להבין זאת. הנהגה - על מה שהרמב"ם אומר, שהידיעה למעלה היא באופן שהוא המדע והוא היודע וכו', שה"מדע", השכל והידיעה, הוא "הוא" - הוא עצמו כביכול (ובידיעת עצמו כביכול, הוא יודע כל הנבראים הבאים ממנו) - ישנם גדולי ישראל שאינם מסכימים לדעתו של הרמב"ם. אחד מגדולי ישראל אלה, הוא המהר"ל מפראג, שבהקדמה לספרו "גבורות ה'", סותר את דברי הרמב"ם. אחת מקושיותיו העיקריות, היא: התואר של ידיעה ושכל, משמעו הגדרה מסויימת, זהו ענין של הבנה ולא ענין של רגש וכדומה. כיצד, איפוא, אפשר לומר על הקב"ה, שהוא מוגדר באיזה גדר שהוא? הקב"ה הוא הרי פשוט בתכלית ואינו מוגדר חסיושלום בשום דבר! וגם כשאומרים שהידיעה והשכל למעלה הם (לא כמו באדם, אלא) בצורה מופשטת ובלתי מושגת, באופן של "הוא היודע והוא המדע וכו'" - הרי בכל זאת, זהו בגדר של שכל וידיעה ולא של משהו

45 "ולתבונתו אין מספר" וכדומה, גם על פי השכל, אי אפשר היה
 46 לומר, שכל ענין הידיעה למעלה בא על ידי נברא שברא הקב"ה.
 47 אלה הם נקודות מתוכן ההגהה הבאה: הנהה (כמו) שְׁפָתְךָ
 48 הֶרְמְפִים ז"ל, - שבהקב"ה - הוא המדע והוא היודע והוא
 49 הידוע. וְהַסְכִּימוּ עִמּוֹ
 50 חֲכָמֵי הַקְּבֵלָה, - שגם על
 51 פי קבלה - הענין אמת, **כְּמוֹ שְׁפָתְךָ בְּפִרְדֶּם'**
 52 **מִהֶרְמִ"ק ז"ל.** - רבי משה
 53 קורדובירו, וְכֵן הוּא לְפִי
 54 קַבְּלַת הָאֲרִיז' ז"ל, -
 55 האריז"ל גילה את ענין
 56 הצמצום, שלפיו מודגשת
 57 יותר ההפלאה, איך אור
 58 איך־סוף ברוך־הוא מופלא
 59 ולמעלה בלי גבול מענין
 60 ה"ספירות". בהתאם לכך
 61 היה מקום לומר, שענין זה של "הוא המדע והוא היודע וכו'"
 62 אינו נכון, שתואר מיוחד של חכמה וידיעה יצויין בתור דבר אחד
 63 עם אור איך־סוף - ובכל זאת הדבר כך הוא (כמו שסובר
 64 הרמב"ם) גם לפי קבלתו של האריז"ל - אלא, מתי הדבר כר? -
 65 **כְּסוּד הַצְּמִצּוּם וְהַתְּלַשּׁוֹת אוֹרוֹת בְּבָלִים,** - כשאורות
 66 הספירות מתלבשים בכלים של הספירות, **כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל**
 67 **פָּרָק ב):** - למדנו, הרי, בפנים ה"תניא", שהידיעה שלמעלה
 68 היא דבר אחד אתו יתברך, שהוא איך־סוף - ולהלן יוסבר,
 69 שמכיוון שהידיעה היא "איך־סוף", לכן אין זה נקרא שהיא
 70 מתלבשת בכדור הארץ, אלא, היא מקיפה עליו. וכך נבין זאת
 71 גם ביחס לנבראים. ובלשון ה"תניא": **הָרִי יִדְעָה זו, מֵאַחֵר**
 72 **שְׁהִיא בְּבְחִינַת "איך־סוף",** - ובלי גבול, **אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם**
 73 **"מתלבשת" בכדור הארץ שהוא בעל גבול ותכלית,** -
 74 והידיעה היא הרי "איך־סוף", **אֵלָּא "מִקְפָּת" וְ"סוֹכְבַת",** - את
 75 כדור הארץ. **אִף שִׁדְעָה זו כוֹלֶלֶת כָּל עֵבּוֹ וְתוֹכוֹ בְּפִעֵל**
 76 **מְפֹשֵׁ,** - שלא כמו שהדבר באדם, שאצלו זה דמיון בלבד, אלא,
 77 בידיעה למעלה ישנו כל כדור הארץ על תוכו וברו, וּמְהֵרָה
 78 אוֹתוֹ - את כדור הארץ, עַל־יְדֵיָהּ - שהידיעה שלמעלה
 79 כוללת אותו בתוכה, **מֵ"אֵין" לְ"יֵשׁ",** - ההתהוות מאין ליש היא
 80 דוקא על ידי הידיעה שלמעלה הסובבת ומקפת, ולא על ידי
 81 ההארה הבאה למטה אחרי הצמצום, מזהארה הזו באה רק
 82 חיות הנברא באופן של דומם וצומח; הרי למרות שהידיעה
 83 שלמעלה פועלת בנברא לברוא אותו מאין ליש, בכל זאת נקרא
 84 הדבר שהידיעה סובבת ומקיפה על הנברא בלבד, ולא שהיא
 85 מתלבשת בו, כיוון שידיעה זו היא "איך־סוף" ואילו הנברא הוא
 86 "בעל גבול". **וְכֵמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:** - שהתהוותו של
 87 נברא מאין ליש, היא דוקא על ידי האור של "סובב כל עלמין".

ליקוטי אמרים

הנהה

(כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו
 עמו חכמי הקבלה כמ"ש
 בפרד"ם מהרמ"ק ז"ל וכ"ה לפי
 קבלת האר"י ז"ל כסוד הצמצום
 והתלבשות אורות בכלים כמש"ל
 פ"ב):

**ותוכו בפועל ממש ומהווה אותו עי"ז מאין ליש וכמ"ש
 כמ"א:**

1 אחר, דבר שאי אפשר ליחסו להקב"ה. והמהר"ל מפראג אומר
 2 שם, שחכמינו ז"ל קוראים להקב"ה "הקדוש ברוך הוא" - לא
 3 השכל ברוך הוא, מפני ש"קדוש" משמעו, שהוא מובדל ונעלה
 4 לגמרי מכל דבר שיכולים לציינו בתואר מסויים; ומחמת
 5 העובדה שהוא קדוש
 6 ומובדל מהכל - לכן הכל
 7 בא ממנו, כי אין הוא
 8 מוגבל בשום דבר שבגללו
 9 יהיה נמנע דבר אחר. אלא
 10 - אומר המהר"ל - ענין
 11 השכל הוא פעולה בלבד
 12 של הקב"ה, ומה שאומרים
 13 "יודע אלקים" יש לכך
 14 אותה משמעות כמו
 15 ל"ויאמר אלקים" או
 16 ל"ויעש אלקים", כלומר:
 17 הוא יצר וברא את

18 הפעולה של שכל וידיעה. ב"הגהה" אותה אנו עומדים ללמוד,
 19 אומר רבנו הזקן, שחכמי הקבלה הסכימו לדעת הרמב"ם,
 20 שהידיעה שלמעלה היא באופן של "הוא המדע והוא היודע
 21 וכו'". אלא שדבר זה אמור רק, כשאור איך־סוף ברוך־הוא
 22 מצמצם עצמו בעשר הספירות: חכמה, בינה, דעת וכו', זאת
 23 אומרת, אחרי שהאורות התלבשו בכלים, כשאור החכמה
 24 מתלבש בכלי של ספירת החכמה, ואור הבינה - בכלי של ספירת
 25 הבינה; כלומר, קיים כבר ענין החכמה והידיעה, ואז החכמה
 26 והידיעה הן דבר אחד עם הקב"ה. אך, כפי שהקב"ה הוא בעצם,
 27 לפני שהוא מצמצם עצמו בעשר הספירות - הוא אז למעלה
 28 לגמרי משכל וידיעה, למעלה גם מהדרגה העליונה ביותר,
 29 השכל המופשט והבלתי מושג של הוא המדע והוא היודע וכו'
 30 (כפי שהרמב"ם אומר). בהתאם להסברה זו, שתורת החסידות
 31 מסבירה את הענין, ובעיקר לפי קבלתו של האריז"ל, שגילה את
 32 ענין הצמצום - יוצא, ששניהם, גם הרמב"ם וגם המהר"ל,
 33 צודקים: כפי שהקב"ה הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם את עצמו
 34 - צודק המהר"ל, שהוא למעלה מכל גדר של שכל וידיעה, גם
 35 משכל מופשט כזה של הוא המדע והוא היודע וכו'; אך, אחרי
 36 שהקב"ה מצמצם עצמו בעשר הספירות - צודק הרמב"ם - כי
 37 ספירות אינן "נבראים", אלא - אלקות, והן דבר אחד אתו
 38 יתברך, כמו הלשון: "איהו וחיהי חד, איהו וגרמוהי חד" - שאור
 39 איך־סוף ברוך־הוא והאורות והכלים של הספירות, הם "חד",
 40 דבר אחד, זהו אותו ענין של הוא המדע והוא היודע וכו'. שכן,
 41 ענין הידיעה של הספירות הוא דבר אחד עם הקב"ה, ולא ענין
 42 של "בריאה", כדעת המהר"ל, כי על מה שהמהר"ל אומר,
 43 שידיעה ושכל הם "בריאה" - ישנן קושיות חזקות. שהרי אנו
 44 מוצאים, שפסוקי התורה מייחסים את ענין הידיעה לו יתברך:

יום רביעי י"ז אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 136, פרק מט והנה אף... עד עמ' 138, בשביל אהבת ה'.

1 והופרשה מהקב"ה, והוא אלקות ממש. וכדי לברא עולם
2 הבריאה, שהן נשמות ומלאכים עליונים, אשר עבודתם לה'
3 - היא, בבחינת חקמה בינה דעת המתלבשים בהם, -
4 שאלקות מתגלה בהם באופן של הבנה, המתגלה על ידי חכמה,
5 בינה ודעת, והם -

6 הנשמות והמלאכים,
7 משיגים ומקבלים מהם
8 - מחכמה, בינה ודעת
9 המאירות בהם. - הרי, כדי
10 שיתהווה עולם כזה עם
11 נבראים שאינם בטלים
12 ומאוחדים עם אלקות, כמו
13 הנשמות והנאצלים
14 שב"עולם האצילות",
15 אלא, יש בהם ענין ההשגה
16 וההבנה, וכל ענין של
17 השגה, הוא הרי בחינה של
18 "יש", שיש מי שמשיג, -
19 הרי כדי לברוא את "עולם
20 הבריאה" - הנה תחלה
21 צמצום עצום, פנוקר
22 לעיל. - היו זקוקים
23 לצמצום רב וחזק, שיאיר
24 אור מצומצם, שממנו
25 יוכלו להתהוות נבראים
26 שהם בבחינת בריאה "יש"

27 מאין. וכן מבריאה ליצירה, - כדי שיתהווה "עולם היצירה"
28 שהוא למטה בהרבה מ"עולם הבריאה", היו צריכים שוב
29 לצמצום עצום חזק, כי אור מעט מועד המתלבש בעולם
30 הבריאה, - כלומר, לגבי האור של "עולם האצילות", נקרא
31 האור שב"עולם הבריאה" - "מעט מזעיר", אך, עדין - אור זה
32 שב"עולם הבריאה", הוא בבחינת אינסוף לגבי עולם
33 היצירה, - ולכן היה צריך להיות צמצום גדול באור המאיר
34 ב"עולם הבריאה", כדי שאותו אור יהיה שייך להתלבש ב"עולם
35 היצירה", ואי אפשר - שהאור של "עולם הבריאה" יוכל
36 להתלבש בו - ב"עולם היצירה", אלא על ידי צמצום והעלם
37 - באותו אור. וכן מיצירה לעשיה - גם כן היה צריך להיות
38 צמצום רב וחזק באור של "עולם היצירה", שיהיה שייך לעולם
39 העשיה", שהוא למטה מ"עולם היצירה", [וכמו שנתבאר
40 במקום אחר באור שלשה צמצומים אלו באריכות, - כדי
41 לקרב אל שכלנו הדל - ששכלנו הדל יהיה מסוגל להבין זאת].
42 ותכלית כל הצמצומים הוא, - המטרה והיעד שלהם הם, כדי
43 לברא גוף האדם החמרי, ולאכפיא לסמרא אחרא, -
44 להכניע את ה"סמרא אחרא", על ידי עבודת האדם, ולתיות
45 יתרון מן החשך, - כשמרחיקים את החושך, ויתירה מזו,
46 כשהחושך עצמו נהפך לאור - מיתוסף על ידי יתרון באור -

1 פרק מט. בפרק הקודם הסביר רבנו חזקן, שמאחר שהאור והחיות
2 הנמשכים מהקב"ה, הם "כשמו" - אור אינסוף, הרי, אם האור והחיות
3 היו נמשכים בסדר של מדריגות - לא היה העולם הזה מתהווה כפי
4 שהוא אכן נתהווה, באופן של גבול ותכלית. לכן היו הרבה צמצומים
5 באור, כדי שתוכל להיות
6 התהוותם של נבראים בעלי
7 גבול מאור אינסוף שהוא
8 בלי גבול. כל הצמצומים
9 האלה נעשו - כפי שיתבאר
10 להלן - בגלל אהבת הקב"ה
11 לישראל, שיהיה עולם שבו
12 יעשה יהודי את העבודה
13 בקיום התורה והמצוות. בפרק
14 מ"ט, אותו אנו עומדים
15 ללמוד, יסביר רבנו חזקן, ענין
16 הצמצומים באופן כללי,
17 ויסיים, שכשם שהקב"ה בגלל
18 אהבתו לישראל, סילק
19 והרחיק את כל מה שהפריע
20 להתהוות העולמות
21 והנבראים - כך על יהודי,
22 "כמים הפנים", בגלל אהבתו
23 להקב"ה, לסלק ולהרחיק את
24 כל הדברים המפריעים
25 בעבודת ה'; וכשם שהקב"ה
26 המשיך אור וחיות ממנו

27 יתברך שלא לפי סדר של מדריגות (שכן, אז, כאמור, לא היו נוצרים
28 נבראים מוגבלים) - כך על יהודי בעבודתו את ה', לא להסתפק בעבודה
29 מדודה ומוגבלת, אלא עליו לעשות את עבודתו באופן בלתי מוגבל,
30 להפקיר את הכל בגלל אהבתו את ה'; ואפילו ההגבלות שהטביע הקב"ה
31 בעולם - לא יפריעו לו בעבודתו את ה'.

32 והנה, אף כי פרטי בחינת ההסתדר וההעלם אור אינסוף
33 ברוך הוא, בהשתלשלות העולמות - המשתלשלים ויורדים
34 מטה מטה, עד שנברא עולם הנהגשמי - היו זקוקים להרבה
35 צמצומים והעלמות והסתרים, כדי שהאור ירד למדריגה כזו
36 שיוכל להתהוות עולם גשמי - הרי שהפרטים של העלמות
37 והסתרים הם כל כך רבים, עד שהם - עצמו מספר, - ההעלמות
38 וההסתרים הם בלי מספר בכמות, ובאיכות הם ומינים ממינים
39 שונים, - שאינה דומה איכותו של צמצום והסתור אחד, לצמצום
40 והסתור שני, בידוע למוצמים מעין תחיים, - לאלה שטעמו
41 מחכמת הקבלה. אף דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים
42 עצומים כלליים, לשלשה מיני עולמות כלליים, ובכלל כלל
43 יש רבוא רבבות פריטים. והם שלשה עולמות: בריאה
44 יצירה עשיה. כי עולם האצילות הוא אלהות ממש, - ואינו
45 נחשב כענין של בריאה יש מאין, אלא נקרא "אצילות", מלשון
46 האצלה והפרשה, ש"עולם האצילות" הוא הארה שנאצלה

45 בשר אין בו משום הפרעה ועיכוב לאהבה. משמעות הדבר, 46 שהקב"ה מצד אהבתו לבני ישראל, סילק כביכול לצד, את אורו 47 הגדול וצמצמו בצמצומים רבים. ואם כך – הרי, על־אחת־כַּמְהָרָה 48 וְכַמְהָרָה, בְּכַפְלֵי כַפְלֵים לְאִין קָץ, - מחייב הדבר, כִּי רְאוּי לְאָדָם 49 גַּם־כֵּן לְהִנִּיחַ וּלְעֹזֹב כָּל 50 אֲשֶׁר לוֹ מִנְפֶּשׁ וְעַד פֶּשֶׁר 51 וּלְהַפְקִיר הַכֹּל - שעזיבת 52 האדם את עניניו, לא 53 תהיה מתוך חשבון 54 ומדידה, אלא בלי חשבון 55 וגבול, באופן של הפקר, 56 שכל עניניו אינם תופסים 57 מקום אצלו - וזאת, 58 בְּשִׁבִיל לְדַבְּקָה בּוֹ 59 וְתַבְרָךְ בְּדִבְקָה חֲשִׁיקָה 60 וְחִפְצָה, - בחשק ותענוג 61 רצוני פנימי, וְלֹא יְהִיָה 62 שׁוּם מוֹנֵעַ מִפִּית וּמִבְּחֻיץ 63 - לֹא גּוֹף וְלֹא נֶפֶשׁ, - 64 שגם ענינים פנימיים לא 65 ימנעו, וְלֹא מְמוֹן, וְלֹא 66 אֲשֶׁה וְגַבְוָה - שהם ענינים 67 חיצוניים - לא יהיה בהם 68 משום מניעה לענינים שעל ידם מתדבק האדם עם הקב"ה; וכל 69 האמור, משמעו: שהאדם מסלק את כל המונעים, גם את אלה 70 שנובעים מהענינים הנחוצים ביותר, בגלל אהבתו להקב"ה. 71 וְכִּזְה יִבָּן טוֹב טַעַם וְדַעַת לְתַקְנַת חֻכְמִים, שְׂתַקְנֵנוּ בְּרִבּוֹת 72 קְרִיאַת־שְׁמַע "שְׁתִּים לְפָנֶיהָ בּוֹ", דְּלִכְאוּרָה אֵין לָהֶם 73 שְׂיָבוֹת כָּלֵל עִם קְרִיאַת שְׁמַע, כְּמוֹ שְׂתַבְנוּ הֲרֵשֶׁב־אֵי 74 וְשֹׁאֵר פּוֹסְקִים, - שאין לברכות אלו שייכות לקריאת שמע - 75 שלא כמו בברכות אחרות שתיקנו חכמים למצוות שונות, שבהן 76 מדובר מתוכן המצוה (כמו למשל הברכה על תפילין - "להניח 77 תפילין" - הרי מדובר בברכה אודות תפילין, וכך גם ביחס 78 למצוות אחרות), ואילו בברכות קריאת שמע לא מדובר לגמרי 79 אודות קריאת שמע - וְלָמָּה קְרָאוּ אוֹתָן "בְּרִבּוֹת קְרִיאַת־ 80 שְׁמַע"? וְלָמָּה תַקְנֵנוּ אוֹתָן לְפָנֶיהָ דְּקָא? - מאחר שאין להן 81 שייכות לקריאת שמע? מסביר רבנו הזקן להלן: ענין של ברכות 82 אלו יש בו משום הכנה, שיוכלו לקיים את ענין קריאת שמע, 83 שהרי עיקר ענינה של קריאת שמע, הוא להגיע ל"זאהבת את 84 ה' אלקיך בכל לבבך - בשני יצריך" - שתהיה ליהודי אהבה 85 להקב"ה גם בנפשו הבהמית ויצרו הרע. וכדי להגיע לכך - 86 נדרשת התבוננות בענינים אודותם מדובר בברכות קריאת 87 שמע; התבטלותם של המלאכים, וכדומה. הרי, שמפני שלגבי 88 כל מצוה, המצוה עצמה היא מן התורה, והברכה (שהיא

1 וזה נעשה על ידי: בְּהַעֲלוֹת הָאָדָם - כשאדם מעלה למדריגה 2 נעלה יותר, אֵת נַפְשׁוֹ הַאֲלֵהִית וְהַחַיּוֹנִית - הנפש החיונית 3 מקבלת חיות מן הקליפות, ועל ידי עבודת האדם, היא מתעלה 4 ונבללת בקדושה, וּלְבוּשִׁיהָ - מחשבה, דיבור ומעשה, וְכָל 5 כַּחוֹת הַגּוֹף כְּלָן - מעלה 6 אותם האדם על ידי 7 עבודתו, לְה' לְבָדוֹ, 8 כְּנֹזֵר לְעֵיל בְּאֲרִיבוֹת, - 9 כיצד, על ידי תורה ומצוות 10 שיהודי לומד ומקיים, 11 מתעלים נפשו האלקית, 12 נפשו החיונית, לבושיה, 13 וכל כוחות הגוף. כִּי זֶה 14 תְּכִלִּית הַשְּׂתַלְשְׁלוֹת 15 הַעוֹלָמוֹת. - מה 16 שהעולמות השתלשלו 17 ממדריגה למדריגה, 18 מעולמות עליונים יותר 19 לעולמות תחתונים יותר, 20 הרי התכלית היא - "עולם 21 הזה", שבו פועל יהודי על- 22 ידי עבודתו שתהיה 23 "אתכפיא סטרא־אחרא" 24 (שבירת הקליפה) ועל־ידי־זו נעשה "יתרון האור מן החושך". 25 להלן יוסבר, שכשם שהקב"ה הסיר והרחיק את כל המניעות 26 להתהוות העולם הגשמי, וצמצם את האור הבלי גבולי, כדי 27 שיוכלו להתהוות נבראים בעלי גבול - וכל זה נעשה בגלל 28 אהבתו לבני ישראל - כך גם, "כמים הפנים", זה צריך לעורר בבני 29 ישראל אהבה להקב"ה, באופן שגם הם ירחיקו ויסירו את כל מה 30 שמונע את עבודת ה', שעבודתם לא תהיה מדודה ומוגבלת, כי 31 אם בלי חשבון ובלי גבול. וְהִנֵּה, "כמים הפנים לפנים", - 32 כשאדם מסתכל במים, משתקפים מהם אותם פנים שהוא הראה, 33 כך גם "לב האדם לאדם" - האהבה בלב של אחד לשני - מעוררת 34 בלב השני אהבה לראשון: כְּמוֹ שֶׂהֲקָדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, בְּכִבּוּל, 35 הִנִּיחַ וְסָלַק לְצַד אֶחָד, הֲרָךְ מִשָּׁל, אֵת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל הַבְּלָתִי 36 תְּכִלִּית, - ובלי גבול, וְגַבְוָה וְהַסְתִּירוֹ בְּג' מִיָּנִי צִמְצוּמִים שׁוֹנִים, 37 וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל אֶהְבֵּת - הקב"ה לְהָאָדָם הַתַּחְתּוֹן, - האדם 38 שבעולם התחתון, וזאת כדי לְהַעֲלוֹתוֹ לְה', - כלומר: שיהיה 39 עולם כזה, שבו ישנה עבודה המרוממת את האדם להקב"ה. 40 כיצד, שייך הדבר, שאהבה תגרום לצמצום וסילוק - אהבה היא 41 הרי חסד והתפשטות, ואילו צמצום וסילוק הם ענין של גבורה 42 והיפך ההתפשטות? אלא, יוסבר להלן, מוצאים אנו אהבה 43 המביאה לצמצום, וזה בא לידי ביטוי בלשון הגמרא¹ "אהבה 44 דוחקת את הבשר", וכדלהלן: כִּי "אֶהְבֶּה דוֹחֶקֶת הַבָּשָׂר" -

ליקוטי אמרים

והחיונית ולבושיה וכל כחות הגוף כולן לה' לבדו כנ"ל באריכות. כי זה תכלית השתלשלות העולמות. והנה כמים הפנים לפנים כמו שהקב"ה כביכול הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול הבלתי תכלית וגנוז והסתירו בג' מיני צמצומים שונים. והכל בשביל אהבת האדם התחתון להעלותו לה'. כי אהבה דוחקת הבשר. עאכ"ו בכפלי כפליים לאין קץ כי ראוי לאדם ג"כ להניח ולעזוב כל אשר לו מנפש ועד בשר ולהפקיר הכל בשביל לדבקה בו ית' בדביקה חשיקה וחפיצה ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ לא גוף ולא נפש ולא ממון ולא אשה ובנים. ובוה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתיים לפניה כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקי'. ולמה קראו אותן ברכות ק"ש ולמה תקנו אותן לפניה דווקא. אלא משום שעיקר

1. כבא מציעא פד, א. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו בתניא. והעיקר - לא נתבארו בתירוצו. ואדרבא - בקושייתו מדייק (בסיומה) "לפני דוקא", ואינו מזכיר "לאחרי", גם לא תחיבת "כו". ועוד דלאחר' - שייכת, דמדברת בקצומ"ש וכיצ"מ (דהיינו ק"ש - כדלעיל ספמ"ז). ותחיבת "כו" - מרובה דערבית, או מרמזו הסיום דמאמר חז"ל זה: שתיים לפני... ובערב (ברכות יא, א), והיינו הך. ואף שלקמן מפרש הברכות דבבוקר - מהם יובן גם לאלו שבערב". 3. מובא ב"בית יוסף", אורח חיים סימן מו.

18 - הם מתוארים במלה "לבבך", מפני ש**לִבְכֶם** של אדם קשורה
 19 **בְּהֵן בְּמַבְעוֹ, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזִרְזֵנוּ לְבָרְכָהּ עַל**
 20 **פְּסוּקָה: "הוּא אָמַר וַיְהִי" - "זוֹ אִשָּׁה", "הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֵד" -**
 21 **"אֵלּוּ בְּנִים";** - זו משמעות "לבבך", שהדברים אליהם קשור
 22 לבו של האדם - לא
 23 יפריעו לאהבת ה',
 24 **"וַיִּנְפְּשֵׁךְ", ו"מֵאֲדָךְ"**
 25 **בְּמִשְׁמַעוֹ, חַיִּי וּמוֹזְנֵי,** -
 26 "נפש" משמעה חיים,
 27 ו"מאד" - כסף, כלומר
 28 מוונות ופרנסה - לא יהיה
 29 בכל אלה משום הפרעה,
 30 אלא: **לְהַפְקִיר הַכֹּל**
 31 **בְּשִׁבְלֵי אֲהַבְתָּ ה'.** - הרי,
 32 שגם הענינים הפנימיים ("מבית") כמו הנפש הבהמית ויצר הרע,
 33 וגם הענינים החיצוניים ("מחוץ") כמו אשה, ילדים ופרנסה - לא
 34 יהיה בכל אלה משום מניעה לענינים הקשורים לאהבת ה'.

ליקוטי אמרים

ק"ש לקיים בכל לבבך כו' בשני יצריך כו' דהיינו לעמוד
 נגד כל מונע מאהבת ה'. ולבבך הן האשה וילדיה.
 שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו. כמשארוז"ל ע"פ
 הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה ויעמוד אלו בנים.
 ונפשך ומאדך כמשמעו חיי ומוזני להפקיר הכל בשביל
 אהבת ה'.

1 מדרבנן) תיקנו חכמים כדי שעל-ידיה יהיה יהודי כלי להמשכה
 2 העליזנה הנמשכת בנפש היהודי על ידי אותה מצוה - כך גם
 3 תיקנו החכמים ברכות קריאת שמע, כדי שאותו יהודי יוכל על
 4 ידן לקיים את ענין קריאת שמע. ובלשון ה"תניא": **אֵלָּא מִשּׁוּם**
 5 **שְׁעָקָר - עֵינִי, קְרִיאַת־**
 6 **שְׁמַע - הוּא, לְקַנְיָם "כָּכָל**
 7 **לְבַבְךָ כו", - "בְּשֵׁנֵי**
 8 **יִצְרִיךָ כו", - שיהודי**
 9 **יאהב את הקב"ה בכל**
 10 **לבו, גם בנפשו הבהמית**
 11 **ויוצרו הרע, דְּהֵינּוּ לְעַמּוֹד**
 12 **נֶגְדַּי כָּל מוֹנֵעַ מֵאֲהַבְתָּ**
 13 **ה'; - שגם הנפש הבהמית**
 14 **והיצר הרע, המפריעים**
 15 **לאהבת ה', יוחדר בהם רגש אהבת ה'. וכך גם שאר הענינים,**
 16 **שאפשר הדבר שהם יפריעו לאהבת ה' - לא יפריעו, כי גם הם**
 17 **כלולים במשמעות המלה "לבבך" ו"לְבַבְךָ" הן הָאִשָּׁה וְיַלְדֵיהָ,**

יום חמישי י"ח אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 138, ואיך יבא האדם... עד עמ' 138, מרום וקדוש.

59 **לְעֵיל;** - את כל האומר, משיגים המלאכים העליונים, השרפים,
 60 איך הקב"ה קדוש ומובדל מהם - ודוקא "כל הארץ" - "מלא
 61 כבודו". **וְכֵן -** מסופר גם ב"ברכת יוצר", ש"הָאוֹפְנִים וְחַיּוֹת
 62 הַקָּדָשׁ - שמקומם בעולם ובמדרגה שלמטה מהשרפים, והם
 63 אינם בעלי השגה גדולים
 64 כל כך, להבין שאור איך
 65 סוף קדוש ומובדל מהם,
 66 אלא עבודתם היא -
 67 **בְּרַעַשׁ גְּדוֹל וְכו', -**
 68 ובהתפעלות המדות, הם
 69 שרים: **בְּרוּךְ כְּבוֹד ה'**
 70 **מִמְקוֹמוֹ," - מהמקום שם**
 71 **הוא נמצא, לְפִי שְׁאֵין**
 72 **יודעים ומשיגים מקומו,**
 73 - המקום בו מתגלה אור
 74 איך-סוף - שלא כמו
 75 שהשרפים יודעים. ולכן
 76 אומרים האופנים וחיות
 77 הקודש "ממקומו" סתם, מהמקום שם הוא נמצא - יימשך
 78 ויתגלה; **וְכֵמוֹ שְׁאוֹמְרִים:** "כִּי הוּא לְבָדוּ מְרוֹם וְקְדוּשׁ". -
 79 שכל הענינים האמורים, של ביטול ויראה, של המלאכים
 80 השונים - שרפים, אופנים וחיות הקודש - מדובר אודותם
 81 בברכה ראשונה; וכשאדם מתעמק בכל זה - הוא מבין מזה את
 82 גדולת ה', איך כל המלאכים בטלים לו יתברך.

ליקוטי אמרים

ואיך יבא האדם החומרי למדה זו לכך
 סידרו תחלה ברכות יוצר אור. ושם נאמר ונשנה
 באריכות ענין וסדר המלאכים העומדים ברום עולם
 להודיע גדולתו של הקב"ה איך שכולם בטלים לאורו
 ית' ומשמיעים ביראה כו' ומקדישים כו' ואומרים ביראה
 קדוש כו' כלומר שהוא מובדל מהן ואינו מתלבש בהן
 בבחי' גילוי אלא מלא כל הארץ כבודו היא כנסת ישראל
 למעלה וישראל למטה כנ"ל. וכן האופנים וחיות
 הקודש ברעש גדול וכו' ברוך כבוד ה' ממקומו לפי
 שאין יודעים ומשיגים מקומו וכמ"ש כי הוא לבדו
 מרום וקדוש.

35 **וְאֵיךְ יבֵּא הָאָדָם הַחֲמִירֵי לְמִדָּה זו?** - לאהבת ה' כזו, ששום
 36 דבר לא יהיה בו משום מניעה לה, **לְבַבְךָ סִדְרוּ תְּחִלָּה -** לומר,
 37 **בְּרִבְתָּ "יוצֵר אֹר", וְשֵׁם -** בברכת "יוצר אור", **נִאֲמַר וְנִשְׁנָה**
 38 **בְּאֲרִיכוֹת -** כי בהתבוננות נדרש שכל ענין יהיה באריכות,
 39 בהרבה פרטים, **עֵינֵי וְסִדְרֵי**
 40 **הַמְּלֵאכִים "הַעוֹמְדִים**
 41 **בְּרוֹם עוֹלָם", הַהוֹדִיעַ -**
 42 **לאדם, גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל**
 43 **הַקְּדוֹשׁ-בְּרִוְיָ-הוּא, אֵיךְ**
 44 **שֶׁכֵּלֶם -** כל המלאכים,
 45 **בְּטִלִּים לְאוֹרוֹ וְתִפְרָה,**
 46 **"וּמְשִׁמְעִים בִּירְאָה כו",**
 47 - שהם עומדים ביראה
 48 ובביטול לפני הקב"ה,
 49 **וּמְקַדְּשִׁים כו, וְאוֹמְרִים**
 50 **בִּירְאָה קְדוּשׁ כו,"**
 51 **כְּלוֹמֵר, -** משמעות
 52 אמירתם "קדוש", **שְׁהוּא -**
 53 **הקב"ה, מְכַבֵּל מֵהֵן וְאֵינוּ מֵתְּלַבֵּשׁ בְּהֵן בְּכַחֲנֵת גְּלוּי, אֵלָּא**
 54 **- היכן מתגלה הקב"ה? - במקום ש"מלא כל הארץ כבודו",**
 55 **היא כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה -** מלכות דאצילות, מקור נשמות
 56 ישראל למעלה, הנקראת "ארץ", **וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, -** שבארץ
 57 שלמטה, ישנן נשמות ישראל המקיימות תורה ומצוות - הרי
 58 כאן דוקא מלא כבודו יתברך, כאן הוא מתגלה ומתלבש, **כְּנִזְכָּר**

4. ברכות נד, א. 5. שבת קנב, א. 6. תהלים לג, ט. 7. על מה שרבנו הזקן מוסיף כאן המלה "כלומר" - מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה: "לא כפי' בכ"מ, כשמודיע על א' שהוא קדוש וכיו"ב - שתוכן ההודעה, שמכירו ומשיגו ויודע שהוא קדוש (וכקושיית חז"ל ברכות, ב): קדוש הוא - מנא ידעה) כ"א כלומר - להיפך - קדוש שאינו יודעו כי מובדל מהם [ובזה מתורץ שכיון ש"בטלים" איך משמיעים ומקדישים"? אלא שזה גופא משמיעים שהם בטלים וכו']". 8. בברכות קריאת שמע.

יום שישי י"ט אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 138, ואח"כ ברכה שניה... עד עמ' ע, ביחודו ית' כנ"ל.

עלינו, פרוש - המלה יתרה - הוא יותר מאשר על קרבת
אלהים ששכל צבא מעלה; - קירובם של צבא מעלה בא הרי
מהרחמנות שעליהם - ועל בני ישראל היתה רחמנות של
הקב"ה במידה רבה יותר, לקרב אותם הרבה יותר. בברכת
"אהבת עולם" אומרים
להלן: "וכנו כהרת מפל
עם ולשון", - שמשמעו,
הוא - שהקב"ה בחר את
הגוף החמרי הנדמה
בחמוריותו לגופי אמות
העולם; - שכן, בחירה
שייכת דוקא בשני דברים
שונים, שעליהם מתאים
לומר שבחורים בדבר
אחד ולא בשני, למרות
שהם דומים אחד לשני,
ואילו בשני דברים שונים,
לא מתאים לומר "בחירה"
במשמעותה האמיתית,
לבחור באחד מן השנים, ולכן אי אפשר לומר ש"ובנו בחרת"
הכוונה מצד נשמות ישראל, כי נשמתו של יהודי שהיא "חלק
אלקה ממעל" - אין לה דמיון ונקודת-מפגש לנפש של גוי
להבדילו; אלא הכוונה ב"ובנו בחרת" היא על גופו של יהודי,
שבחיצוניותו ובחומריותו הוא דומה לגופו של גוי - והקב"ה
בחר בגוף יהודי, שיהיה כלי לנשמה, ושעל ידי הפעולות
הנעשות עם הגוף (שהרי כל פעולה גשמית של מצוה, באה על
ידי הגוף דוקא), יתאחד יהודי עם הקב"ה - וכפי שרבנו הזקן
מסביר: "וקרבתנו וכו' להודות וכו'", ופרוש הודאה -
המעלה המיוחדת של ביטול הבא מתוך הודאה, יתבאר
במקום אחר; "וליהודי כו'", לפלל ביחודו יתרה, -
להיכלל לגמרי באחדות ה', פנופר לעיל. רבנו הזקן יסביר
להלן, שבשעה שיתעמק יהודי בענינים אודותם מדובר בקריאת
שמע, יביא אותו הדבר לקיים קריאת שמע, שיגיע לאהבה
גדולה לה'.

ואחר כך ברכה שניה, - המסבירה את אהבתו הגדולה של
הקב"ה לבני ישראל, שמבלי הבט על עבודתם הגדולה וביטולם
של כל המלאכים העליונים - בחר הקב"ה שתענוגו יהיה
מעבודת נשמות ישראל למטה, שזהו מפני: "אהבת עולם
אהבתנו ה' אלהינו",
כלומר, שהניח - הקב"ה,
כל צבא מעלה
הקדושים, - את
המלאכים והשרפים של
העולמות העליונים -
הניח בצד, שאין הם
תכלית הכוונה, והשורה
שכינתו עלינו - בני
ישראל, להיות נקרא
"אלהינו", כמו "אלהי
אברהם כו'" - שכן,
אברהם היה כולו בטל
ומאוחד בהקב"ה, כך הוא
נקרא "אלקינו" - האלקה
שלנו, על ידי תורה ומצוות שיהודי מקיים, שעל ידן מתאחד
יהודי עם הקב"ה, פנופר לעיל. והינו, כי אהבה דוחקת
הבשר, - אהבה פועלת צמצום והעלם - כך חייבה אהבתו של
הקב"ה לבני ישראל, ופעלה שיצמצם את עצמו ויבחר בעבודת
נשמות ישראל, כפי שהן למטה בגוף ובעולם הגשמי. ולכן
נקרא - אהבתו של הקב"ה, "אהבת עולם", - כמו שאנו
אומרים "אהבת עולם אהבתנו", שהיא פחינת צמצום -
צמצום הקב"ה את אורו הגדול תכלית תכלית - ובלי גבול,
להתלבש בכחינת גבול הנקרא "עולם", - "עולם" הוא מושג
(של מציאות, וגדר) של מקום זמן - ענין של גבול, ההגבלות
הקשורות לזמן ולמקום - והקב"ה צמצם עצמו ב"גבול" זה -
בעבור אהבת עמו ישראל, כדי לקרבם אליו, לפלל ביחודו
ואחדותו יתרה. - על ידי תורה ומצוות. והיו שאומרים
בהמשך ברכת "אהבת עולם אהבתנו": "חמלה גדולה ויתרה",
- ברחמנות גדולה ורבה יותר מאשר על אחרים, ריחם הקב"ה

יום שבת קודש כ' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ע, והנה כאשר ישים... עד עמ' ע, הדבור בר"ת.

ענין האהבה של "כמים הפנים לפנים" שהחל להסביר בפרק
מ"ו, ועליה הוא אומר, שבקריאת שמע וברכותיה מסוגל יהודי
במיוחד לעורר אהבה זו.
ואז - תתלהט נפשו -
באהבה להקב"ה,
ותתלבש ב"רוח נדיבה",
להתנדב להניח ולעזוב
כל אשר לו מנגד, -
שכל אלה לא יהיו אצל

והנה, כאשר ישים המשכיל אלה הדברים אל עמקא דלפא
ומחא - כשיתעמק בהם מתוך עומק הלב והמוח, אזי ממילא,
"כמים הפנים לפנים", -
מה שהקב"ה מראה אהבה
גדולה כל כך לבני
ישראל, תעורר גם בבני
ישראל אהבה גדולה
להקב"ה - בכך מסיים
רבנו הזקן להסביר את

ליקוטי אמרים

והנה כאשר ישים המשכיל אלה הדברים אל עומקא
דלפא ומוחא אזי ממילא כמים הפנים לפנים תתלהט
נפשו ותתלבש ברוח נדיבה להתנדב להניח ולעזוב

20 האדם מגיע לדביקות האמורה על ידי התעמקותו בתורה ועל
 21 ידי הדיבור בתורה, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ חַיִּים, שִׁיחֹד
 22 הַנְּשִׁיקִין - שבו ישנו ענץ הדביקות של "רוח ברוח", עֶקְרוֹ הוּא
 23 יחוד חֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת בְּחֲכֵמָה-בִּינָה-דַעַת, וְהוּא - עֵינַי,
 24 עֵינַי הַתּוֹרָה; -
 25 ההתעמקות העמוקה
 26 והבנת התורה, שעל-ידין
 27 מתאחדים חכמתו, בינתו,
 28 דעתו ושכלו של האדם
 29 בחכמה-בינה-דעת ושכל
 30 שלמעלה שבתורה, וְהַפָּה
 31 - על ידי שהאדם מדבר
 32 בפיו בתורה "ודברת בס",
 33 הוּא מוֹצֵא - מקור הַרוּחַ
 34 וְגִלּוּיָו - של הרוח,
 35 בְּחֵינֵי גִלּוּי, וְחֵינֵי בְּחֵינֵי הַדְּבָרִי תּוֹרָה, - שבדברו
 36 דברי תורה, באה ה"רוח" באופן של התגלות, - הרי שעיקר
 37 היחוד ודביקות "רוח ברוח", בא על ידי העיון בתורה, וטעמו של
 38 דבר מסביר רבנו הזקן להלן:

ליקוטי אמרים

כל אשר לו מנגד ורק לדבקה בו ית' וליכלל באורו
 בדביקה חשיקה וכו' בבחי' נשיקין ואתדבקות רוחא
 ברוחא כנ"ל. אך איך היא בחי' אתדבקות רוחא ברוחא
 לזה אמר והיו הדברים האלה כו' על לבבך ודברת בס
 כו' וכמ"ש בע"ח שיחוד הנשיקין עיקרו הוא יחוד חב"ד
 בחב"ד והוא עיון התורה והפה הוא מוצא הרוח וגילוי
 בבחי' גילוי והיינו בחי' הדבור בר"ת.

1 העיקר, וְרַק לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַרְךְ וְלִכְלֹל בְּאוּרוֹ בְּדַבְּיָקָה
 2 הַשְּׂיָקָה וְכוּ', בְּחֵינֵי נְשִׁיקִין וְאֵתְדַבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא -
 3 התדבקות רוח ברוח, שרוח האדם תתאחד ברוח שלמעלה,
 4 בְּנוֹכַח לְעֵיל - שכשם שב"נשיקין" בגשמיות, נעשה לא רק
 5 דביקות מפה לפה, מפיו
 6 של אחד לפיו של שני,
 7 אלא גם התחברות הרוח
 8 וההבל של השני - כך גם
 9 באופן היחוד ברוחניות,
 10 שרוח האדם שלמטה
 11 מתאחדת עם הרוח
 12 שלמעלה - והאת ירצה
 13 האדם מפאת אהבתו
 14 הגדולה להקב"ה, להיכלל
 15 באורו יתברך בבחינת
 16 "נשיקין". אֲךְ אִיךְ הִיא בְּחֵינֵי אֵתְדַבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא? -
 17 על ידי מה מגיעים להתדבקות רוח ברוח, למילוי רצונו "לדבקה
 18 בו יתברך וכו'" - לָזֶה אָמַר - אחרי "ואהבת בכל לבבך" וכו':
 19 "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כּוּ' עַל לִבְבְּךָ, וְדַבַּרְתָּ בָּם כּוּ', -

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמוד א

28 מבארת הגמרא, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲבִין הֵבִי קְאָמַר, אִיזוּ הִיא תְּלָהּ
 29 המוזכרת בתורה שְׂעִיפָתָהּ מְדַבְּרֵי תוֹרָה שאמרה (ויקרא כא ז)
 30 וְחִלְלָהּ לֹא יִקְחוּ וְנִלְמַד מִמִּשְׁמַעוֹת הַפְּסוּקִים, וְאִין צְרִיבִין לְפָרֵשׁ
 31 שהיא חללה מְדַבְּרֵי סוּפְרִים - מדרשת חכמים שדורשים
 32 מהפסוקים, כָּל מִי שֶׁנִּזְלָה מִן פְּסוּלֵי בְּהוּנָה, שֶׁתָּם חִלְלָה הִיא וְלֹד
 33 הנולד מביאת פסול כהונה.
 34 הגמרא מביאה ברייתא שדנה במנין החיובים שניתן להתחייב
 35 בנשיאת אישה אחת הפסולה לכהונה: תְּנֵי רַבִּנּוּן, כֵּהֵן גְּדוּל שְׂבָא
 36 על 'אַלְמָנָה' 'אַלְמָנָה' 'אַלְמָנָה' - אשה שמצד שלושה בעלים שמתו
 37 בחייה יש עליה שם אלמנה, אִינֵי חַיִּיב מִלְּקוֹת אֶלְאָ עַל אַחַת,
 38 וכטעם שיבואר להלן. וכן הבא על 'גְּרוּשָׁה' 'גְּרוּשָׁה' -
 39 שמצד שלושה בעלים שגירשוה יש עליה שם גרושה, אִינֵי חַיִּיב
 40 מִלְּקוֹת אֶלְאָ עַל אַחַת. אבל הבא על אשה שהיא אֶלְמָנָה וְגְרוּשָׁה
 41 וְחִלְלָהּ וְזָנָה, בְּזִמְנֵי שֶׁפְּסוּלֵי הַכְּהוּנָה שֶׁהוֹכְרֵנוּ הֵם כְּפִי הַפֶּדֶר שֶׁמִּינֵינוּ
 42 שהיתה אלמנה, ונישאת לאחר ונתגרשה, ונישאת באיסור לכהן
 43 שבזה נעשית חללה, ואחר כך נבעלה לאחד מן הפסולים או
 44 לקרובים בעלית זנות ונעשית זונה, דינו שחייב מלקות על כָּל אַחַת
 45 וְאַחַת מֵעִבְרֹת אֵלּוּ. אבל כשהפסולים נעשו בסדר אחר,
 46 שבתחילה זִנְתָהּ, ואחרי כן בא עליה כהן ונתחללה ושוב נתגרשה
 47 ולבסוף נְתַאֲרְמָלָה - נתאלמנה, אִינֵי חַיִּיב אֶלְאָ עַל עִבְרִיה אַחַת,
 48 שנתבאר להלן.
 49 הגמרא מבארת את הברייתא: אָמַר מַר, אֶלְמָנָה, אֶלְמָנָה, אֶלְמָנָה,
 50 אִינֵי חַיִּיב אֶלְאָ אַחַת, מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: הֵיאֵ אֶלְמָנָה, אֶלְמָנָה, אֶלְמָנָה,
 51 הֵיבִי דְמִי - באיזה אופן מדובר כאן, אֶלְיָמָא - אם נאמר שהכוונה
 52 לשלש נשים נפרדות, והיינו שְׂבָא עַל אֶלְמָנָת רִאשׁוֹן, וְעַל אֶלְמָנָת
 53 שְׁמֵעוֹן, וְעַל אֶלְמָנָת לְוִי, אֶמַאי - מדוע אִינֵי חַיִּיב אֶלְאָ עַל עִבְרִיה
 54 אַחַת

1 שְׂמָה לְרַעוּי שֶׁכֵּן תְּחִילַת יִצְרִיתוֹ בְּעֵבְרִיה - שהורע נוצר מביאת
 2 איסור, תאמר באשתו שתחילת יצירתה היה בכשרות. ולכן
 3 הוסיפה הברייתא שגם יש ללמוד ממה שאמר קְרָא 'לֹא יִחַלְלֵ' וְנִשְׁמַע
 4 לֹא יִחַלְלֵ וְהָ שְׂעִיפָה כְּשֶׁר וְנִתְחַלֵּל וְהֵינֵנו אִשְׁתּוֹ. הגמרא
 5 מביאה ברייתא המבארת איזו חללה מפורשת בתורה, ואיזו
 6 נלמדת מדרשת חכמים: תְּנֵי רַבִּנּוּן, אִיזוּ הִיא תְּלָהּ, כָּל בַּת שֶׁנִּזְלָה
 7 מִן הַפְּסוּלִים. מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: מֵאִי פְּסוּלִים, אֶלְיָמָא - אם נאמר
 8 שאפילו ישראל שבא על הפסולים לו - שאסורות לו, הולד חלל,
 9 אי אפשר לפרש כן שְׂהָרִי הַפְּחִזִיר את גְּרוּשָׁתוֹ אחרי שנישאת
 10 לאחר, דַּפְּסוּלָה לּוֹ, וּמִכַּל מְקוּם בְּנִיָּה - בנותיה מנישואין אלו
 11 כְּשִׁרִים לכהונה, דְּבָתִּיב בְּפִרְשָׁת 'מִחוּזִיר גְּרוּשָׁתוֹ' (דברים כד ד) 'לא
 12 יוכל בעלה הראשון אֲשֶׁר שִׁלְחָה לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיזֹת לוֹ לְאִשָּׁה
 13 אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמָאָה בִּי תוֹעֵבָה הוּא' וגו', ודורשים שדווקא היא
 14 הגרושה שחורה לבעלה הראשון תוֹעֵבָה - תישא בעונש על
 15 שעשתה מעשה תועבה, וְאִין בְּנִיָּה תוֹעֵבִים - בבניה אין שום פסול
 16 וכשרים אף לכהונה. ונמצא אם כן שישנם הנולדים מאשה אסורה
 17 שאינם חללים.מבארת הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה הֵבִי קְאָמַר, אִיזוּ הִיא
 18 תְּלָהּ, כָּל בַּת שֶׁנִּזְלָה מִן פְּסוּלֵי בְּהוּנָה - שבא אביה על אשה
 19 שאסורה לו רק מחמת שהוא כהן, ונולדה מביאה זו. שואלת
 20 הגמרא: וכי רק זו שנוזלה מפסול כהונה אין - אכן היא חללה, וזו
 21 שלא נולדה מפסול כהונה לא, וְהָרִי אֶלְמָנָה שֶׁנִּבְעֵלָה לכהן גדול
 22 וכן גְּרוּשָׁה, או זוֹנָה שֶׁנִּבְעֵלוּ לכהן הדיוט, דְּלֹא נִזְלָה מִפְּסוּל כְּהוּנָה
 23 וְקָא תוּיָא - ונעשית תְּלָהּ בביאת הכהן שאסור בה. ואם כן אין
 24 לפרש שחללה היא דווקא הנולדת מפסול כהונה.
 25 מבארת הגמרא באופן אחר, אָמַר רַבָּה, הֵבִי קְאָמַר, אִיזוּ הִיא תְּלָהּ
 26 'מִזְבַּחַת' שְׂלֵא הָיָה לָהּ שַׁעַת הַבּוֹשֵׁר כְּלָל, כָּל בַּת שֶׁנִּזְלָה מִן פְּסוּל
 27 בְּהוּנָה. מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: מֵאִי מִזְבַּחַת - מה הכוונה בלשון 'מזבחת'.

יום ראשון

יום רביעי יד אייר, פסח שני, כט לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, רביעי עם פירש"י.
תהלים: עב"עו.
תניא: והמשל . . . "סח" האדם ודעתו.

פסח שני ענינו איז – עס איז ניטאָ קיין "פּאַרפּאַלען", מען קען אַלע מאָל פאַריכטען. אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה. און אפילו "לכם", אז דאָס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגען קען מען מתקן זיין.

פּסח שני ענינו הוא – אין "אבוד" [=לְהִתְיָאֵשׁ מִלְתַּקֵּן], תּמיד אֶפְשָׁר לְתַקֵּן. גַּם מִי שֶׁהָיָה טָמֵא, מִי שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה, וְאֶפְלוּ – "לְכֶם", שֶׁהִדְבַּר הָיָה בְּרִצּוֹנוֹ, אֶף-עַל-פִּי־כֵן אֶפְשָׁר לְתַקֵּן.

יום שני

יום חמישי טו אייר, ל לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, חמישי עם פירש"י.
תהלים: עז"עה.
תניא: אבל הקב"ה . . . "136" בלבד.

בימי רבינו הזקן הי' שגור בפי החסידים הפתגם: דער שטיקעל ברויט וואָס איך האָב, איז ער דיינער ווי מיינער. והיו מקדימים מלת "דיינער" – דיינער ווי מיינער.

בימי רבינו הִזְקֵן הָיָה שָׁגוּר בְּפִי הַחֲסִידִים הַפֶּתָגָם: פְּרוּסַת הַלֶּחֶם שֵׁישׁ לִי, הִיא שְׁלֶךְ כְּמוֹ שְׁלִי. וְהָיוּ מְקַדְּיָמִים תּוֹכַת "שְׁלֶךְ" – שְׁלֶךְ כְּמוֹ שְׁלִי.

יום שלישי

יום ששי טז אייר, לא לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, ששי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: אך ידעתו . . . במ"א.

אאמו"ר כשהי' נוטל צפרניו, הי' מערב עמהם קיסם, קודם השריפה. אאמו"ר אמר להחסיד ר' אלי' אבעלער – איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו – כשנכנס אליו ליחידות: אלי' איך בין דיר מקנא. פאָהרסט אויף מערק זעהסט א סך מענשען, איז ווען אינמיטען עסק רעדט מען זיך מיט יענעם פאנאנדער אין א אידישען וואָרט א עין יעקב וואָרט, און מ'איז מעורר אויף לערנען נגלה און חסידות, פון דעם ווערט א שמחה למעלה. און די מעקלעריי צאָהלט דער אויבערשטער אָפּ בבני חיי ומזוני. און וואָס גרעסער דער מאַרק מעהר ארבעט, איז גרעסער די פרנסה.

אַדוֹנֵי אֲבֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרש"ב] כְּשֶׁהָיָה נוֹטֵל צְפָרְנָיו, הָיָה מְעַרֵב עִמָּהֶם קִיסָם קֹדֶם הַשְּׂרִיפָה. אֲדֹנֵי אֲבֵי זְקֵנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מֵהַר"ש] אָמַר לְהַחֲסִיד ר' אֱלִיהוּ אֲבַעְלֵעֵר – אִישׁ פְּשוֹט מְצַד כְּשֶׁרֻנּוֹתָיו וִידִיעוֹתָיו – כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו לִיְחִידוֹת: אֱלִיהוּ, אֲנִי מְקַנָּא בְךָ. אַתָּה נוֹסֵעַ לִירִידִים, נִפְגָּשׁ עִם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, כְּאֶשֶׁר תּוֹךְ כְּדֵי הָעֶסֶק מְשׁוֹחָחִים עִם הַזּוֹלָת בְּעִנְיַן יְהוּדִי, 'וּוֹאָרְט' [=פֶּתָגָם] מ"עִין יַעֲקֹב', וּמְעוֹרְרִים אוֹדוֹת לְמוֹד נִגְלָה וְחֲסִידוֹת – מִכֶּךָ נּוֹצֵרֵת שְׂמֵחָה לְמַעְלָה. וְאַתָּה דְּמִי הַ"תּוֹנֵף" מְשַׁלֵּם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכַנֵּי חַיִּי וּמְזוֹנֵי. וְכִכֵּל שֶׁהַשּׁוֹק גְּדוֹל יוֹתֵר, יוֹתֵר עֲבוּדָה – כֶּךָ הַפְּרִנְסָה גְּדוֹלָה.

יום
רביעי

שבת

יוז אייר, לב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"פו.

תניא: פרק מט. והנה . . . "138" אהבת ה'.

אין אומרים צדקתך.

בק"ש שיש אומרים בבוקר – קודם התפלה – כדי לצאת חובת ק"ש בזמנה, ג"כ כופלים ג' התיבות, ומסיימים בתיבת "אמת". בק"ש דתפלין דר"ת ושמ"ר אין כופלים, אבל אומרים "אמת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד – לערך – סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט: עס שטעהט כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות. אט אזוי ווי די גרעסטע חכמים וועלען אייביג ניט דערגיין די גרויסע טבעיות'דיגע אוצרות, וועלכע השי"ת האָט טובע געווען בארץ, אז הכל הי' מן העפר, אָט אזוי קען קיינער ניט דערגיין די גרויסע אוצרות וואָס ליגען אין אידען, וואָס זיי זיינען דעם אויבערשטענס ב"ה ארץ חפץ. וסיים הבעש"ט: איך וויל מאכען פון אידען, אַז זיי זאָלען געבען דעם יבול, וואָס דעם אויבערשטענס ב"ה א ארץ חפץ קען געבען.

בקריאת שמע שיש אומרים בבקר – קדם התפלה – כדי לצאת חובת קריאת שמע בזמנה, גם כן כופלים ג' התיבות [אני ה' אלקיכם], ומסיימים בתיבת "אמת". בקריאת שמע דתפלין דרבנו-תם ושמושא-רבא אין כופלים, אָבל אומרים "אמת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד – לערך – ספר ה"צמח צדק" תורת הבעל-שם-טוב: כתוב "פי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות". כָּשֶׁם שֶׁהַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר לְעוֹלָם לֹא יִשְׁיגוּ אֶת אוצרות הטבע הגדולים שה' יתברך הטביע בארץ, שהכל היה מן העפר, כִּדְּ לֹא יְכוּל אֶף אֶחָד לְהַשִּׁיג אֶת האוצרות הגדולים שחבויים ביהודים, שהם ה'ארץ חפץ' של הקדוש-ברוך-הוא. וסיים הבעל-שם-טוב: רצוני להפיק מהיהודים שהם יתנו את היבול שה'ארץ חפץ' של הקדוש-ברוך-הוא יכולה לתת.

יום
חמישי

יום ראשון

יח אייר, לג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בחוקתי, פ' ראשונה עם פירש"י.

תהלים: פח"פט.

תניא: ואיך יבא . . . "138" וקדוש.

אצל אדמו"ר האמצעי הי' לג בעומר מיו"ט המצויינים. מען פלעגט ארויסגען אויפ'ן פעלד, ער פלעגט זיך ניט וואשען, אָבער נעהמען משקה, וואָס מצד הבריאות האָט ער עס ניט געטאָרט. מען האָט דעמאָלט געזעהן א סך מופתים. דאָס רוב מופתים איז געווען בנוגע קינדער. און אַ גאַנץ יאָהר האָט מען געווארט אויף לג בעומר.

אָצַל אַדְמו"ר הָאָמְצָעִי הָיָה לֵג בְּעוֹמֵר מְיו"ט [יום-טוב] הַמְּצִינִים [=חגים חשובים]. הָיָו יוֹצְאִים לְשָׂדֶה, הַרְבֵּי לֹא הָיָה נוֹטֵל יָדָיו אֶף הָיָה אוֹמֵר 'לְחַיִּים' עַל 'מִשְׁקָה' – דְּבַר שְׂמִטָּעִי בְּרִיאַת הָיָה אָסוּר עָלָיו. הָיָו רוֹאִים אַז הַרְבֵּה מוֹפְתִים. רַב הַמּוֹפְתִים הָיָו בְּנוֹגַע לִילָדִים, וְכָל הַשָּׁנָה יִחְלוּ וְצָפוּ לְלֵג בְּעוֹמֵר.

יום
שני

ה'תש"ג

יט אייר, לד לעומר

יום שני

שיעורים. חומש: בחוקותי, שני עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: ואח"כ . . . ע"י ית' כנ"ל.

חסידות איז א ג'טליכער פארשטאנד, דער פארשטאנד וואָס ווייזט דעם מענשען ווי קליין ער איז, און ווי גרויס ער קען זיך דערהויבען.

חסידות היא הַבְּנָה אֶלְקִית, הַהֲבָנָה הַמְּרָאָה לְאָדָם עַד כִּמָּה הוּא קָטָן, וְלֵאיוֹ גְּדֻלוֹת הוּא יָכוֹל לְרוֹמֵם אֶת עַצְמוֹ.

שבת
קודש

ה'תש"ג

כ אייר, לה לעומר

יום שלישי

שיעורים. חומש: בחוקותי, שלישי עם פירש"י.
תהלים: צז"ג.
תניא: והנה כאשר . . . ע"י בד"ת.

ניטאָ באַ וועמען איבערנעמען זיך. מען בעדארף האַרעווען, מיט סבלנות און קירוב הדעת קען מען, בעזיה"י, אלס דורכזעצען, מיט ביטול הזולת והגבהת עצמו ווערט מען חלילה אלץ אָן.

"איין כלפי מי להתנער מאחריות". צריך להתיגע, בסבלנות וקרוב הדעת - אפֿשר, בעזרת ה' יתברך, לסדר הכל. בבטול הזולת והגבהת עצמו - מפסידים, חלילה, הכל.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמוד א

- 1 משיבה הגמרא: לא צריך אלא במקרה דהספק תפס מנכסי
2 הארוס לאחר שמת בטענה שהוא אביו, ובא שמואל להשמיענו
3 שמוציאים ממנו.
4 ביאור נוסף בדברי שמואל: ואי בעית אימא, מאי שתוקי, כדוקי,
5 ונקרא כן משום שבדוקים את אמו - לשואלה ממני נבעלה, ואם
6 אומרת לך שר נבעלתי הרי היא נאמנת והולד כשר. שואלת
7 הגמרא: לפי ביאור זה פמאן - כמו מי טובר שמואל, כרפן גמליאל
8 ולהלן הסובר שנאמנת, והלא האמר שמואל קרא וימנא - במקום
9 אחר שהלכה כרבן גמליאל, ולשם מה עליו לחזור על כך. דתנן,
10 פנויה שהיתה מעוברת, ואין ידוע אם מכשר נתעברה או מפסול,
11 ואמרו לה מה מינו של עובר זה - האם הוא מכשר או מפסול,
12 ואמרה להם מאיש פלוני שהוא כשר וכהן הוא - ומיחס, רפן
13 גמליאל ורבי אלעזר אומרים נאמנת, כיון שיש לה חזקת כשרות
14 ואין לפוסלה מחמת הספק, ורבי יהושע אומר אינה נאמנת, ואמר
15 רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרפן גמליאל שנאמנת, ומדוע
16 הוצרך שמואל לומר גם כן שהלכה כרבן גמליאל. משיבה
17 הגמרא: צריך, דאי מהתם - שאם היה אומר כן רק לגבי
18 המחלוקת בפנויה, הוה אמינא שרק התם סובר שמואל כדבריו
19 שנאמנת כיון שרוב כשרים אצלה, שהרי פנויה היא, והרוב מסייע
20 לדבריה, אכל האב בארוסה דרוב פסולים אצלה, אימא הייתי אומר
21 שלא נאמנת, לכן צריך שמואל לומר גם כן שנאמנת.
- 22 הגמרא מבארת מדוע לדעת רבי אלעזר הכותים אסורים להנשא
23 זה לזה: תניא וכן רבי אלעזר אומר, כותי לא ישא כותית. שואלת
24 הגמרא: מאי טעמא. אמר רב יוסף, עשאוהו לכותי והשוו את דינו
25 כמו גר לאחר עשרה יורות שכבר נשתכחה גירותם, ואסרוהו
26 חכמים בממזרת כדי שלא יאמרו ישראל נשא פסולה. דתניא, גר
27 עד עשרה יורות שלא נשתכחה עדיין גירותו, מותר בממזרת, כיון
28 שגרים אינם נקראים קהל, והממזר לא נאסר אלא מלבא בקהל,
29 אבל מבאן - מדור עשירי ואילף שכבר נשתכחה גירותו, אסור
30 בממזרת מדרבנן, שמא יאמרו ישראל נושא ממזרת, ויש אומרים
31 שמותר בממזרת עד שישתקע - שישתכח שם עבודת כוכבים מנוג,
32 אבל מבאן ואילך אסור.
33 שואלת הגמרא: אמר ליה אבבי, מי דמי דין הכותי והגר, הלא התם
34 בגר שאסרוהו בגירות, מדובר בגר ישן עד שהרואה אינו מכיר את
35 יחושו וחושבו לישראל, וממזרת חדשה - שידועה ומוכרת
36 לממזרת, לכן אמרי הרואים, בר ישראל הוא דקא נסיב ממזרת -
37 ישראל נשא ממזרת, אבל הקא לענין כותי וכותית, אידי ואידי בי
38 הדדי ניהו - הלא מחזיקים את שניהם בשוה, או ככותים, או
39 כישראלים גמורים, ואין כאן ישראל נושא פסולה.
40 מביאה הגמרא טעם אחר: אלא כי אתא רב דימי אמר, רבי אלעזר
41 שאוסר את הכותים להנשא זה לזה, סבר לה כרבי ישמעאל

בין מעשר בהמה להקדש

יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ו

הכלל 'מילי לא מימסרן לשליח' נאמר רק כאשר המילים הנמסרות לשליח צריכות לפעול פעולה, כי אין בכוח השליח לעשות מהמילים מעשה, ולכן סובר המהר"ט שאי אפשר להקדיש על ידי שליח כי אין בכוח אמירתו של השליח להחיל קדושה, מה-שאינ-כן במעשר בהמה – קדושתו חלה מאלוה, לא על ידי האמירה, והדיבור הוא רק לצורך מנין הבהמות, כמובא לעיל (פ"ז, ה"א). ואמירה כזו כן יכולה להימסר לשליח.

ואת הקושיא שמדברי רש"י ניתן להבין ש'מילים' אינן נמסרות לשליח רק משליח ראשון לשליח שני – יש ליישב כך: שליח ראשון אינו יכול למנות שליח שני ל'מילים' כיון שהשליח השני לא יוכל להפוך את ה'מילים' שקיבל ורוצה למסור - למעשה. ושלכן, כשם שאין השליח הראשון יכול להעביר לשליח השני את ה'מילים' לצורך החלת המעשה, כך אין בכוחו של השליח הראשון להחיל את קדושת ההקדש על ידי ה'מילים' שקיבל.

הלכות בכורות פרק ח, הלכה ב: הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְעֶשֶׂר לוֹ יְמֵהָ, בֵּין פְּתוּשֵׁי בֵּין בְּאֶחָד עֶשֶׂר, אִין מְקַדֵּשׁ אֶלֶּא הַעֲשִׂירִי הַנִּדְרָא בְּלִבְדִּי; שְׁלֵא עֲשָׂאָהוּ שְׁלִיחַ לְמַעוֹת וְלִהְפָּסִיד, אֶלֶּא לְקַדֵּשׁ בְּרֵאיוּי. לדעת המהר"ט (ח"א סי קכו) אי אפשר להקדיש על ידי שליח כי 'מילי לא מימסרן לשליח' (גיטין סו, ב). כלומר, העברת מילים ללא מעשה אין בה דין שליחות.

והקשו האחרונים (מחנה אפרים, שלוחין ושותפין סי' ז. בית מאיר סי קד ס"ד): מבוואר ברש"י (גיטין שם ד"ה אי) ש'מילי לא מימסרן לשליח' היינו שהשליח הראשון לא יכול להעביר לשליח שני שליחות של 'מילים', ואם כן שליח ראשון כן יכול להעביר 'מילים'!

ועוד הקשו מהרמב"ם כאן שהעושה שליח להפריש מעשר בהמה וטעה וגרם הפסד למשלח אין השליחות חלה, ומשמע שאם השליח יעשה בהתאם לדעת המשלח כן תחול השליחות, אף שאין כאן מעשה אלא 'מילים'! ומבאר הגר"י ענגל (לקח טוב כלל א, בעניני שליחות):

על חטא שחטאנו באונס וברצון

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ו

אביהם פרה שהיתה שאולה אצלו מאחר, אך לא ידעו על כך ושחטו אותה, נחשבים כאנוסים על הנזק, כי לא היה עליהם להעלות בדעתם שהפרה איננה של אביהם.

אמנם, מחדש הישועות ישראל, אם שחטו את הפרה בשבת, חייבים לשלם לבעלים מדין מזיק, כי אף שלגבי הנזק היו אנוסים, כיון שידעו שהשחיטה אסורה מחמת השבת, אין הם פטורים מדין אונס גם לגבי דיני נזיקין, כשם שמבואר בהלכה זו שהעובר על איסור מדרבנן במזיד אינו נחשב כאנוס גם לגבי דין דאורייתא.

אך ה'כלי חמדה' (פרשת בלק אות ד) מחלק: מהתורה גם סמוך לוסת האשה בחזקת טהורה, והחמירו חכמים וחששו שמה תראה בזמן זה, וכיון שחכמים הזהירו אותו שעלול להגיע לידי איסור תורה ועבר והכניס את עצמו לחשש, אינו נחשב כאנוס, אך ליורשים ששחטו פרה לא היתה כל סיבה לחשוש שהפרה אינה של אביהם, ואף שהיה אסור עליהם לשחטה מחמת השבת, לגבי הנזק הם אנוסים ואין לחייבם.

הלכות שגגות פרק ה, הלכה ו: הַבָּא עַל אִשְׁתּוֹ שְׁלֵא בְשַׁעַת וְסִתָּה וְרֵאָתָה דָּם בְּשַׁעַת הַתְּשִׁמִּישׁ – הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין מִקְרָבֵן חֲטָאִת, מִפְּנֵי שֶׁזָּה בְּאֲנוּסִים הוּא וְלֹא שׁוֹנְנִים... אֶכְלֵ אִם עָבַר וּבָא עֲלֶיהָ סְמוּךְ לְוִסְתָּה... חֵיבִין בְּקָרְבָן, שִׁזוּ הוּא שְׁנֵנָה.

מהלכה זו למד הישב שמעתתא (א, א) חידוש דין: נפסק להלכה שיוסדות דרבנן ומן התורה אין צריך לחשוש שהאשה תראה דם במועד שבו ראתה בפעמים הקודמות. ואם כן, כשם שמהתורה אם בא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם, נחשב כאנוס ופטור מקרבן, כי לא היה צריך לחשוש שתראה דם, כך גם כשבא עליה בשעת וסתה, ומדוע בכל זאת חייב בקרבן?

אלא מכאן יש ללמוד שאם אדם עבר על איסור מדרבנן במזיד ומתוך כך עבר על איסור דאורייתא באונס, אין להחשיבו כאנוס, כי סוף סוף עשה ביודעין דבר שנאסר עליו. וה'ישועות ישראל' (פי' עב, ב) הוסיף וחיידש: מבואר בגמרא (כתובות לד, ב), שיוורשים שמצאו בין נכסי

'אשם תלוי' על חילול שבת

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ו

חלב ואחת של שומן, והאיסור קבוע באחת מן החתיכות אלא שספק איזו חתיכה אכל, חייב קרבן. וכך פסק הרמב"ם כאן: "אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם איסור קבוע". ובדין של "שבת וחול, ועשה מלאכות באחד מהם ואין ידוע באיזה יום עשה", כיצד ייתכן "איסור קבוע"?

וכתבו התוספות (שם ד"ה מרסיפא) שמדובר "שעשה מלאכה בבין השמשות קרוב למוצאי שבת – דאיכבע איסורא כל היום". אך כתבו המפרשים (תו"ט לכריתות שם, לח"מ על הרמב"ם

הלכות שגגות פרק ח, הלכה ב: אִינוּ חֵיב בְּאֲשָׁם תְּלוּי עַד שִׁיְהִיָּה שָׁם אִסוּר קְבוּעַ... שֶׁבֶת וְחֹל, וְעָשָׂה מְלָאכּוֹת בְּאֶחָד מֵהֶם וְאִין יָדוּעַ פְּאִי זֶה יוֹם עָשָׂה... הָרִי זֶה מְבִיא אֶשָׁם תְּלוּי.

בגמרא (כריתות יז, א) מבואר כי חיוב קרבן 'אשם תלוי' הוא כאשר הספק הוא באופן 'דאיכבע איסורא'. כלומר, אם היתה לפניו חתיכה אחת שהיא "ספק של חלב ספק של שומן", אינו חייב בקרבן מפני שאין האיסור קבוע ומוחלט בחתיכה זו, אבל אם "היו לפניו שתי חתיכות, אחת של

וכדעת הרמב"ם נקט גם אדמו"ר הזקן (בסדר הכנסת שבת' מהדורא קמא – נדפס בשו"ע אדה"ז ח"ב בסופו), שכתב שאין לעשות מלאכה בערב שבת לאחר השקיעה, "כי מיד בשקיעת החמה מתחיל בין השמשות שהוא ספק לילה .. ויש בו ספק סקילה וזכרת ח"ו וחיוב אשם תלוי לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן".

כאן שמדברי הרמב"ם משמע שאינו סובר כן, שהרי "סתם רבינו ז"ל ואמר שבת וחול סתם.. דאם כדברי התוס' דאירי שעשה מלאכה קרוב למוצאי שבת, היה לו לפרש". ולדעת הרמב"ם מדובר גם כשעשה מלאכה בבין השמשות של ערב שבת, ומבאר הל'חם משנה' שגם אז "איבע איסורא מקרי שבת, ומהא דהוא בהכנסת שבת".

מתי חייב קטן להביא קרבן? יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ו

ממעטים קטן פחות מכן תשע. ותמוה, מדוע צריך למעט קטן פחות מכן תשע מעונש, הרי 'אין ביאתו ביאה' (הל' אישות פ"א ה"ג)? והביאור:

מ'איש' נתמעט כל קטן שהוא פחות מכן שלש עשרה ויום אחד. אלא שאם כן "יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד" ונפטר לגמרי, וגם כשיגדיל לא יתחייב קרבן? "תלמוד לומר ואיש", והאות ו' באה לרבות שעליו להביא קרבן כשיגדיל. ומשמעות הענין היא שכל עוד הוא פחות משלש עשרה שנים ויום אחד, הקטן פטור לגמרי, אף כשהוא בן תשע ויום אחד וביאתו ביאה, ורק כשיגדיל יחול עליו חיוב קרבן.

ומוסיף הרדב"ז (שו"ת ח"ו סי' ב אלפים צד):

אמנם קטן אינו בר עונשין, אבל לדעת הרמב"ם הקרבנות אינן עונש אלא באים לכפרה, וגם קטן צריך כפרה, ובשפחה חרופה יש להקיש איש לאשה לחומרא ולא לקולא, וכיון שהיא גדולה ולוקה – גם הוא מביא אשם, אף שהוא קטן.

הלכות שגגות פרק ט, הלכה ג: **בן תשע שנים יום אָחַד שָׁבָא עַל שְׁפַחַת חֲרוּפָה – הִיא לֹקָה וְהוּא מְבִיא קָרְבָן. וְרָאָה לִי, שְׂאִינוּ מְבִיא עַד שִׁגְדִיל. והראב"ד השיג:**

בהלכה הקודמת נפסק (כמבואר בגמרא כריתות יא, א) שכאשר האשה פטורה מן המלקות, כגון שהיתה קטנה, גם האיש אינו נענש ופטור מקרבן אף שהוא גדול, ואם כן כל-שכן שאין הקטן צריך להביא קרבן, שלא מצינו שיהא קטן בר עונשין! ויתירה מזו: בגמרא (שם) נאמר לענין שפחה חרופה שאיש ואשה הוקשו זה לזו ובקטן שבא על השפחה, אף השפחה שהיא גדולה צריכה להיות פטורה מן המלקות (ראה גם ראב"ד בהל' איסורי פ"ג ה"ז).

וכתב המ'עשה רוקח' (הל' איסורי שם) להביא ראייה לשיטת הרמב"ם מהנאמר ב'תורת כהנים' (הובא בתוס' כריתות שם): "ואיש [כי ישכב... והיא שפחה נחרפת איש] - פרט לקטן, יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר - ואיש". ויש לדייק: כיון שתוספת האות ו' (ואיש) באה לרבות קטן בן תשע שנים ויום אחד, מתיבת 'איש'

שבט קרוי 'קהל' יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ו

את הפסח בטומאה (פסחים פ, א).

אך הרמב"ם סובר שרק כאשר רוב הקהל (או מחצית הקהל) היו טמאים עושים את הפסח בטומאה, ולא הביא להלכה שגם שבט אחד שנטמא עושה את הפסח בטומאה, ולפי דבריו כאן ש"כל שבט ושבט קרוי קהל", מדוע לא יקריבו בטומאה (מג"א)? ותירץ:

בפר העלם דבר של ציבור, נאמר בתורה במפורש "והקריב הקהל", ושבט אחד אקרי קהל, ולכן צריך כל שבט להביא חטאת, אבל בפסח שלא נאמר 'קהל', והדבר נלמד רק מדיוק בפסוק "שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם – יחידים נדחים ואין הציבור נדחה" (הל' ק"פ שם), יש לומר כי "התורה לא מיטעה אלא דוקא כל או רוב ישראל, אבל שבט אחד – אף על גב דמקרי קהל גם כן – מכל-מקום אפשר דלפעמים גם כן הוא בכלל איש, ולא נתמעט" (מחצית השקל על המג"א שם).

הלכות שגגות פרק יב, הלכה א: **וְאִם בְּשָׂאָר הַמִּצְוֹת שָׁגְגוּ – מְבִיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פְרִיִם טְמֵאוֹת... וְכֹל פֶּרֶם מִהֵן נִקְרָא פֶּרֶם הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר. שְׂנֵאמְרֵי: וְהִקְרִיבוּ הַקֹּהֵל – כֹּל קֹהֵל וְקֹהֵל; וְכֹל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט קְרוּי קֹהֵל.**

שגו בית-דין בהוראה ועשה הקהל כהוראתם, מביא הקהל חטאת. ונחלקו בדבר בגמרא (הוריות ד, ב). לדעה אחת, כל שבט נקרא קהל וצריך להביא קרבן 'פר העלם דבר של ציבור', ולדעה שניה "שבט אחד לא אקרי קהל" ודי בקרבן אחד עבור כל השבטים. ופסק הרמב"ם, "מביאין שנים עשר פרים", כי "כל שבט ושבט קרוי קהל".

והקשה המגן אברהם' (או"ח סי' ריח סק"ג):

בהלכות קרבן פסח פסק הרמב"ם (פ"ו ה"א), "יחידים נדחים ואין הציבור נדחה". כלומר, יחיד שהיה טמא מת בזמן קרבן הפסח נדחה לפסח שני, אך אם רוב הקהל נטמאו מקריבים את הפסח בטומאה. וכאשר רק שבט אחד נטמא ושאר השבטים טהורים, לפי הדעה ש"שבט אחד אקרי קהל", אין אנשי השבט נדחים לפסח שני אלא עושים

מתי מביא הכהן המשיח פר לעצמו? יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ו

היתר בחלב והם הורו היתר בדם – אף שהם שני איסורים – האם כיון שמביאים אותו קרבן הרי הוא מתכפר עם הציבור? והדבר נשאר בספק.

ושואל ה'כסף משנה': כיון שבמקרה זה, בו הכהן שגג בחלב ובית-דין בדם, לא פשטה הגמרא את הספק, מדוע פסק הרמב"ם שהכהן מביא פר לעצמו והרי זה ספק שמא מביא חולין לעזרה? ועונה: אכן כשהוא מביא את הקרבן צריך הכהן להתנות ולומר – "אם אני חייב הרי הוא לחובתי, ואם אני פטור הרי הוא נדבה".

וה'משנה למלך' תמה: הרי חטאת אינה באה בנדבה, ואיך יכול הכהן להתנות תנאי זה?

ומבאר ה'קרן אורה' (הוריות ז, א, ד"ה הורה בפ"ט):

לדעת הרמב"ם, הכהן המשיח מתכפר עם הציבור כשהורו בדבר אחד רק אם סמך על הוראת בית-דין ולא על הוראתו (לעיל ה"ד ולחם משנה שם) ואם כן, כאשר הוראתו והוראת בית-דין הן באיסורים שונים ולא יתכן שסמך על הוראתם, אינו מתכפר עמהם אלא מביא פר לעצמו.

הלכות שגגות פרק טו, הלכה ה: הורה עם בית דין בשגגה, ושגגו הם בדם והוא בחלב – אינו מתכפר לו עם הציבור, אלא מביא פר לעצמו.

כהן המשיח שהורה היתר יחד עם בית דין הגדול, באותו איסור, ועשה עם הציבור על פי הוראה זו, אינו צריך להביא פר כהן משיח לעצמו אלא מתכפר עם הציבור בפר העלם דבר שהם מביאים (לעיל ה"ד). אך אם הוראות בית הדין והכהן המשיח היו בשני איסורים שונים, אינו מתכפר עם הציבור ומביא פר לעצמו (הוריות ז, א).

והגמרא (סו) דנה האם בשני איסורים הנלמדים משני פסוקים שונים (הכהן המשיח הורה היתר ב'חלב המכסה על הקרבן, ובית-דין הורו היתר ב'חלב שעל הדקין) הרי זה כ'הורה בפני עצמו, או שמא כיון שלשתי ההוראות אותו 'שם' של איסור ('חלב') הרי הוא מתכפר עם הציבור.

וממשיכה: "אם תמצא לומר שם חלב אחד הוא" ולכן מתכפר עם הציבור, עדיין יש להסתפק אם כאשר הוא הורה

על ימין שהוא שמאל שבת קודש כי אייר ה'תשע"ו

אך לגבי מצורע ההקפדה על ימין אינה משום שבה נעשות עיקר הפעולות, שהרי ההקפדה היא גם על אופן ימין שאין עושים בה כל פעולה, וההקפדה היא על צד הימין מצד עצמו, ובזה אין הבדל בין אדם רגיל לאיטר וגם טהרת האיטר היא בימין, ואם אין לו בוהן ימין אין לו תקנה. וכן בנטילת לולב, כתב הטור (או"ח סי' תרנא) שאיטר נוטל את הלולב בימינו והאתרוג בשמאלו כשאר אדם, בשונה משיטתו בחליצה שאשה איטרת חולצת בשמאל, ולאור האמור מובן, כי נטילת לולב דומה בענין זה לטהרת המצורע שחשיבות הימין אינה משום שבה נעשות הפעולות החשובות, כי מצות נטילת לולב אינה קשורה לפעולה מסוימת אלא לעצם הימצאות הלולב ביד האדם, ולכן החשיבות היא בעצם יד ימין אף אם אינו עושה בה את רוב מלאכתו.

[ואמנם, ה'שלחן ערוך' (שם ס"ג) פסק כדעת הטור, אך הרמ"א הכריע כדעת הראשונים שהולכים אחר ימין האיטר, שהוא שמאל כל אדם. וכן כתב אדמו"ר הזקן בשולחנו (שם סי"ד) "איטר יד נוטל הלולב בימינו שהוא שמאל כל אדם".]

(תורת נגיפים נ"י שסו)

על ימין שהוא שמאל

הלכות מחוסרי כפרה פרק ה, הלכה א: אין לו בָּהֶן יָד יְמִינִית או בָּהֶן רֵגֶל יְמִינִית... אין לו שְׁתֵּרֶה עוֹלָמִית.

הגר"ע איגר (שו"ת מהדו"ת סי' סא) דן בחליצה של אשה שניטלה עצם האגודל של ידה הימנית, וכתב שאף שהחליצה צריכה להיעשות ביד ימין, כיון שאשה זו מן הסתם הרגילה את עצמה לעשות את רוב הפעולות ביד שמאל, דינה כאיטרת שכתב ה'טור' (אהע"ז סי' קסט) שחולצת בידה השמאלית.

ויש להקשות:

בהלכה זו נאמר שמצורע שאין לו בוהן ימין אין לו טהרה, מאחר ולא ניתן לקיים את מצות ההזיה על בוהן ידו הימנית, והרי אדם שאין לו בוהן ימין מן הסתם התרגל לעשות את רוב פעולותיו בשמאל ודינו כאיטר, ואם כן יזו על בוהן ידו השמאלית שנחשבת אצלו כימין?

ויש לחלק:

כי לגבי חליצה ההקפדה על יד ימין היא משום שבה עיקר הכוח ובאמצעותה נעשות הפעולות העיקריות, ולכן איטרת שעושה את רוב הפעולות ביד שמאל חולצת בשמאל.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמוד ב

4 אף לְחַלְלֵן כהן הדיוט הבא על אשה מאיסורי כהונה וְרָעוּ נעשה חולין.
5 לומדת הגמרא דין נוסף: אָמַר רַב אֲשֵׁי הִלְכָּהּ – כיון שאין נעשית
6 חללה אלא מאיסורי כהונה, בָּהֶן תִּקָּא עַל אַחֲזוֹתוֹ,

1 מבארת הברייתא: תיבת 'זונה' באה לגזירה שזה. נֶאֱמַר בָּאֵן בכהן
2 גדול זונה, וְנֶאֱמַר לְחַלְלֵן בכהן הדיוט זונה, מִה בָּאֵן בכהן גדול וְרָעוּ
3 נעשה חולין מהכהונה, שכתוב בו (ויקרא כא טו) וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ד כ' אייר תשע"ו

יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ו

הלכות בכורות

פרק שמיני

1 יבאר המונה וטעה במנין, אם נתקדש, והעושה שליח וטעה.

1 א. המכניס צאן לדיר² והתחילו לצאת אחת אחת
 2 והוא מונה כמו שבארנו, וטעה במנין וקרא לשמיני
 3 או לשלמטה ממנו³ עשירי, או שקרא לשנים עשר
 4 או לשלמעה ממנו⁴ עשירי - לא נתקדשו⁵. אבל אם
 5 קרא לתשיעי או לאחד עשר⁶ עשירי - נתקדשו.
 6 ודבר זה הלכה מפי הקבלה נשמע, שהטעות
 7 מתקדשות למעשר שלמעה ממנו ושלמטה ממנו,
 8 אבל לא שלפניהם ושלאחריהם. אפלו קרא לתשיעי
 9 עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי⁸, בין
 10 בטעות בין בכונה - שלשתן מקדשים.

(2 כדי להפריש מעשר בהמה. 3 כלומר, השביעי והשישי וכו'. 4 כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. 5 בקדושת מעשר בהמה. 6 שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא לי"א עשירי - שאינו קדוש. 7 בבכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני מרבה אף שמיני וי"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחוריו). 8 כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי - קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי.

11 ב. והיאך דינם? התשיעי אינו קרב, אלא נאכל
 12 במומו, והעשירי מעשר⁹, והאחד עשר יקרב
 13 שלמים¹⁰. וטעון נסקים שלמים¹¹, ואינו עושה
 14 תמורה¹², מפני שהוא עצמו כתמורה¹³. במה דברים
 15 אמורים? בשניה המונה הוא בעל הבהמות; אבל
 16 העושה שליח לעשר לו וטעה, בין בתשיעי בין
 17 באחד עשר, אין מקדש אלא העשירי הודאי בלבד;
 18 שלא עשאהו שליח לטעות ולהפסיד¹⁴, אלא לקדש
 19 כראוי¹⁵.

9 ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. 10 למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים אלא יאכל במומו). 11 נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. 12 כלומר, אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורת זו - אינו כלום. 13 ואין תמורה עושה תמורה. 14 בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבוד בו כפירוש רש"י שם. 15 את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי" (=לתקן שלחתיך ולא לקלקל).

ג. זה שאמרנו, שאם קרא לאחד עשר עשירי נתקדש - פשקרא לעשירי תשיעי; אבל אם קרא לעשירי עשירי וקרא אחריו לאחד עשר עשירי - לא נתקדש אחד עשר, שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו¹⁶. ואפלו יצא העשירי ולא קראוהו לא עשירי ולא אחד עשר אלא שתק, ואחר כך יצא אחד עשר וקראוהו עשירי - לא נתקדש, שהעשירי מעצמו נתקדש; ואף על פי שלא קראוהו עשירי, הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו - אין אחד עשר מקדש¹⁷.

16 משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקודש". 17 בגמרא (שם ס:): "זה הכלל (=הנאמר במשנה: "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש") לאתויי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקודש".

ד. יצאו תשיעי ועשירי כאחד, בין שקרא שניהם עשירי¹⁸ בין שקראם תשיעי - שניהם מקדשין¹⁹, ויאכלו במומן ואינן קרבי²⁰. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר כאחד: אם קראן עשירי - הרי עשירי ואחד עשר מערבים זה בזה²¹, והם כמו מעשר שנתערב בשלמים²² שיאכלו במומן²³, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין; ואם קראן אחד עשר - הרי העשירי והחלין מערביין זה בזה²⁵, ויאכלו במומן²⁶.

18 דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. 19 בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, העשירי קרב מעשר והאחד עשר קרב שלמים - אין זה אלא אם שינה מתשיעי ואילך, אבל בדין שלנו שינה את כל המניין מהתחלה ועד הסוף, שניהם אינם קרבים, אלא נאכלים במומם.

ז. מְנַאֵן לְמַפְרַע, כְּגוֹן שֶׁיֵצֵא רֵאשׁוֹן וְאָמַר עֲשִׂירִי, 12
וְיֵצֵא שְׁנֵי וְאָמַר תְּשִׁיעִי, עַד שֶׁיֵצֵא הָעֲשִׂירִי וְיִמְנָה 13
אֶחָת - הֲרִי זֶה קֹדֶשׁ, שֶׁהָעֲשִׂירִי מֵאֵלָיו נִתְקַדֵּשׁ. 14

ח. קָרָא לְתִשְׁעֵי עֲשִׂירֵי וְנִשְׂאָר הָעֲשִׂירִי בְּדִיר - 15
הַתְּשִׁיעִי יֵאָכֵל בְּמוֹמֵהוּ³³, וְזֶה שֶׁנִּשְׂאָר בְּדִיר מְעַשֵּׂר, 16
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יֵצֵא וְלֹא בְּרִירוֹ³⁴, שֶׁהָעֲשִׂירִי מֵאֵלָיו 17
נִתְקַדֵּשׁ. מֵת הָעֲשִׂירִי בְּדִיר - הַתְּשִׁיעִי יֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ, 18
וְכָל הַשְּׂמוֹנָה שֶׁיֵצֵאוּ וְנִמְנוּ פְטוּרִין, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא 19
נִתְקַדֵּשׁ עֲשִׂירֵי שְׁלֵהֶן לְקָרֵב אֶלָּא מֵת קֹדֶם שֶׁיֵצֵא, 20
שֶׁהַמְּנִיָּן הָרְאוּי פּוֹטֵר. 21

33) שהתשיעי נתקדש בטעות. אף אם לא נעקר שם עשירי מהבהמה העשירית. ומשום כך יאכל במומו. (34) פירוש לא יצא עם המניין וגם לא קבעו בעליו לעשירי.

ט. הַכֵּנִיס עֲשֶׂרָה טְלָאִים לְדִיר וְהִיָּה מוֹנֶה וְהוֹלֵף, 22
מֵת אֶחָד מִן הַמְּנוּיִין³⁵ - מוֹנֶה וּמְשַׁלִּים בְּדִרְכּוֹ 23
וּמְקַדֵּשׁ עֲשִׂירֵי, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵתָה חַיִּים אֶלָּא 24
תְּשֻׁעָה³⁶. 25

35) כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. (36) כיוון שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים.

י. מֵת אֶחָד מֵאֵלָיו שֶׁבַתּוֹף הַדִּיר³⁷ - אֵלּוֹ שֶׁנִּמְנוּ³⁸ 26
פְטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּנִיָּן הָרְאוּי לְמַעֲשֵׂר פּוֹטֵר אֵף עַל 27
פִּי שְׁלֹא הִפְרִישׁ עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְאֵלּוֹ שֶׁבַתּוֹף 28
הַדִּיר³⁹ מְנִיחַן לְגֵרֵן אַחַר עַד שֶׁיֵצֵא טְרֵפוֹ לְאַחֲרֵיהֶם⁴⁰. 29
וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ אַרְבַּעַת עֲשָׂר טְלָאִים וְהַכְּנִיסֵן לְדִיר, 30
וְיֵצֵאוּ אַרְבַּעָה⁴¹ וּמְנַאֵן בְּפִתְחָהּ זֶה, וְיֵצֵאוּ שֵׁשָׁה⁴² 31
וּמְנַאֵן בְּפִתְחָהּ אַחַר, וְנִשְׂאָרוֹ שָׁם אַרְבַּעַת בַּתּוֹף הַדִּיר: 32
אִם יֵצֵאוּ הָאַרְבַּעַת הַנִּשְׂאָרִים מִן הַפֶּתַח שֶׁיֵצֵאוּ בוֹ 33
הַשֵּׁשָׁה - נוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד⁴³ וְכֵלֵן פְטוּרִין⁴⁴; שְׂאוֹתָן 34
הָאַרְבַּעַת שֶׁיֵצֵאוּ תַחֲלָה מִפֶּתַח רֵאשׁוֹן מִנֵּן הָרְאוּי 35
פְטוּרִין⁴⁵. וְאִם יֵצֵאוּ אֵלּוֹ הָאַרְבַּעַת הַנִּשְׂאָרִים מִן 36
הַפֶּתַח שֶׁיֵצֵאוּ בוֹ הָאַרְבַּעַת תַּחֲלָה - הֲרִי אוֹתָם 37
הָאַרְבַּעַת שֶׁיֵצֵאוּ בַתַּחֲלָה וְאוֹתָן הַשֵּׁשָׁה שֶׁיֵצֵאוּ 38
אַחֲרֵיהֶן בְּפִתְחָהּ שְׁנֵי פְטוּרִין, שֶׁכֵּל אֶחָד מֵהֶן נִמְנָה 39
מִנֵּן הָרְאוּי לְמַעֲשֵׂר, שֶׁהֲרִי נִשְׂאָרוֹ שָׁם בְּדִיר אַחֲרֵיהֶם 40
לְהַשְׁלִים הַמְּנִיָּן וּלְעַשֵּׂר; אֲבָל אֵלּוֹ הָאַרְבַּעַת 41
שֶׁנִּשְׂאָרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵצֵאוּ וְנִמְנוּ מִפֶּתַח רֵאשׁוֹן - 42
אֵינוֹ מִנֵּן הָרְאוּי⁴⁶, לְפִיכָּהּ מִצְטַרְפִּין לְגֵרֵן אַחַר. 43
יֵצֵאוּ אַרְבַּעַת מִפֶּתַח זֶה וְאַרְבַּעַת מִפֶּתַח שְׁנֵי וְנִשְׂאָרוֹ 44
שָׁם שֵׁשָׁה: אִם יֵצֵאוּ הַשֵּׁשָׁה מֵאַחַד מִשְׁנֵי הַפֶּתַחִים 45
- נוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד מְעַשֵּׂר וְכֵלֵן פְטוּרִין⁴⁷; וְאִם יֵצֵאוּ 46

מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה. ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מוקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל, - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. (20) שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קרבים, ונאכלים במומם. (21) ושניהם קדושים בוודאי והגוזז והעובר אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם). (22) שהרי האחד-עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים. (23) וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קרבים, אף כי גם העשירי וגם האחד-עשר ראויים להקרבה כשלא נתערבו - אם נתערבו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמא לא יהיו כהנים מצויים יבוא לידי נותר, וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול. (24) לעשירי ולאחד-עשר שיצאו כאחד. (25) שהרי העשירי קדוש מאיליו והאחד עשר הוא חולין גמור שהרי לא קראו עשירי. (26) וכאן אין צריך פדיון, כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לענין פדיון.

ה. הַתַּחֲלִיל לְמִנּוֹת וְיֵצֵאוּ תַחֲלָה שְׁנַיִם שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן 1
וְשְׁנֵי - הֲרִי זֶה מוֹנֶה הַכֹּל זוג זוג וּמְקַדֵּשׁ זוג 2
עֲשִׂירֵי²⁷. וְכֵן אִם מְנַאֵן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה בְּכָל פַּעַם 3
וּפַעַם אוֹ חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה - מְקַדֵּשׁ הַכֹּת הָעֲשִׂירִית²⁸. 4

(27) ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים כאחת מונה אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה אחת אלא כשניים. (28) כלומר, הכת העשירית של שלושה או של חמישה וכו'.

ו. יֵצֵאוּ בַתַּחֲלָה שְׁנַיִם וּמְנַאֵן אֶחָד²⁹, וְקָרָא הַשְּׁלִישִׁי 5
שֶׁיֵצֵא אַחֲרֵיהֶן שְׁנֵי, וְיִמְנָה בְּדִרְכּוֹ אֶחָד אֶחָד - הֲרִי 6
הַתְּשִׁיעִי וְהָעֲשִׂירִי מְקַדֵּשִׁין, וְיֵאָכֵלוּ בְּמוֹמֵיהֶן³⁰. 7
הַתְּשִׁיעִי - מִפְּנֵי שֶׁהוּא הָעֲשִׂירִי הַדְּבַאי, שֶׁהֲרִי שְׁנַיִם 8
יֵצֵאוּ בַתַּחֲלָה; וְזֶה שֶׁקָּרָאוּ עֲשִׂירִי הוּא אֶחָד עֲשָׂר, 9
וְהַקָּרָא לְאַחַד עֲשָׂר עֲשִׂירִי - נִתְקַדֵּשׁ³¹, כְּמוֹ 10
שֶׁבְּאַרְנוֹ³². 11

(29) כלומר, מנה אותם בתור יחידה אחת. (30) שם במשנה "מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין" ומפרש רבינו (וכן פירש בפירוש המשניות) מקולקלין שאינם קריבים ואינם נאכלים אלא עומדים עד שיפול בהם מום ויאכלו במומן לבעלים. (31) באופן שקרא לעשירי תשיעי, ועקר על ידי כך שם עשירי ממנו. (32) למעלה הלכות ב"ג, ואף על פי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן המנויין לפני שקדש עשירי שנפטרו במניין הראוי. (54) שכבר נפטר במניין הקודם ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים - שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי ודאי ולא עשירי ספק".

20 טו. קפץ אחד מן העשיריים⁵⁵ לתוך הדיר - פלן
21 ירעו עד שיפלו בהן מום⁵⁶ ויאכלו במומן⁵⁷.

(55) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה. (56) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר. (57) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין להן בו כלום.

סליקו להו הלכות בכורות בסעפתא דשמאי

הלכות שגגות

22 יש בכללן חמש מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א)
23 שיקריב היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. (ב)
24 שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא
25 חטא, עד שיודע לו ויביא חטאתו. וזהו הנקרא
26 אשם תלוי. (ג) שיקריב החוטא אשם על עברות
27 ידועות. וזהו הנקרא אשם ודאי. (ד) שיקריב
28 החוטא קרבן על עברות ידועות. אם היה עשיר -
29 בהמה, ואם היה עני - עוף או עשירית האיפה.
30 וזהו הנקרא קרבן עולה ויורד. (ה) שיקריבו
31 הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא להלכה באחת
32 מן החמורות.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר העובר בשגגה על מצוה שחייבין עליה כרת, ומה היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד.

35 א. כל העובר בשגגה² על אחת ממצות לא תעשה³
36 שיש בה מעשה⁴ שחייבין עליה פרת⁵ - הרי זה חייב
37 להקריב קרבן חטאת⁶. ומצות עשה שיקריב חטאתו
38 על שגגתו⁷.

(2) שנעלם ממנו שדבר זה אסור לו, וזה אפשר בשני אופנים: (א) שחשב על איסור מן האיסורים המפורטים להלן בהלכה ד - שהוא מותר, או שידע שהוא אסור אבל לא ידע שחייבים עליו כרת (להלן פ"ב הלכה ב). (ב) שלא נודע לו שזוהי עבירה, כגון: הבא על אשה ולא ידע שהיא אמו או אחותו, וכן העושה מלאכה ולא ידע שהיום שבת. (3) למעט מצוות-עשה שיש בהן כרת, ראה להלן. (4) למעט מגדף (להלן הלכה ב). (5) אם עבר עליה בודון. ובמצות לא-תעשה שחייבין עליה מיתת בית-דין, אם עבר עליה בעדים והתראה - כשעבר עליה שלא בעדים והתראה, שאז חייבים עליה כרת. (6) שנאמר (ויקרא ד, כז-כח):

1 הַשֵּׁשֶׁה בְּשָׁנֵי הַפְּתָחִים⁴⁸ - הָרִי הַשֵּׁשֶׁה מִצְטָרְפִין
2 לְגֵרֶן אַחֵר, וְהַשְּׂמוּנָה שִׁינְאוּ תַחֲלָה מִכָּאן וּמִכָּאן
3 פְּטוּרִין; שְׁפָל אַרְבַּעַה מֵהֵן נִמְנוּ מִנֵּן הָרְאִי
4 לְהַשְׁלִים עָלָיו עֲשָׂרָה וְלַעֲשֹׂר, שֶׁהָרִי שֵׁשֶׁה הָיוּ שָׁם
5 נִשְׁאָרִים בְּתוֹךְ הַדִּיר.

(37) כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. (38) שיצאו במניין. (39) שעדיין לא יצאו. (40) שעדיין לא נפטרו מן המעשר והיו ביחד עשרה. (41) בראשונה. (42) בשנייה, אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח השני, ונשארו ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשארו דרך הפתח שיצאו בהם השישה, הם והשישה פטורים, והארבעה הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשארו בדיר או יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה הראשונים וכן הארבעה האחרונים מצטרפים לגורן אחר. (43) למעשר. (44) כל הארבעה-עשר. (45) שהרי אחר שיצאו הארבעה הראשונים נשארו בדיר מספר מספיק למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח אחד והם מניין כדון. (46) שלא היו שם עשרה, שהרי השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (47) שהרי מהעשרה שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו נשארו עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן. (48) שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה, בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני.

6 יא. הָיוּ לוֹ תְשֻׁעָה עֶשְׂרֵי טְלָאִים בְּתוֹךְ הַדִּיר, וַיִּנְצְאוּ
7 תְשֻׁעָה בְּפֶתַח זֶה וְתְשֻׁעָה בְּפֶתַח שֵׁנִי - נוֹטֵל הָאֶחָדֶרֶן
8 לְשֵׁם מַעֲשָׂר⁴⁹ וְכֵלֵן פְּטוּרִין; שְׂאוֹתָן הַתְשֻׁעָה⁵⁰ נִמְנוּ
9 מִנֵּן הָרְאִוּוּ⁵¹.

(49) כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר. (50) כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם. (51) שכשיצאו התשעה נשארו בדיר לצרף לעשרה.

10 יב. הָיָה מוֹנֶה וְהוֹצִיא הַטְּלָה רֵאשׁוֹ וְרֵבּוֹ מִן הַדִּיר
11 וְחִזֵּר - הָרִי הוּא כְּמִנּוּי לְכֹל דְּבָר.

12 יג. הָיָה מוֹנֶה וְהִפְסִיק הַמִּנֵּן מִפְּנֵי חֲבֵרוֹ שֶׁדָּבַר עִמּוֹ
13 אוֹ שֶׁחִשְׁבָה לִיל שִׁבְתָּ⁵² - הָרִי זֶה חִזֵּר וּמִשְׁלִים
14 מִנֵּנוֹ אַחֵר פָּךְ.

(52) שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין.

15 יד. הָיָה מוֹנֶה הַיּוֹצֵאִין אֶחָד אֶחָד וּמִקְדֵּשׁ עֲשִׂירִי,
16 וְקָפֵץ אֶחָד מִן הַמִּנּוּיִין⁵³ לְתוֹךְ הַדִּיר, לְתוֹךְ אֶלּוֹ
17 שֶׁעֲדִין לֹא נִמְנוּ וְלֹא נִתְעַשְׂרוּ - נִפְטְרוּ הַכֹּל; שְׁפָל
18 אֶחָד מֵהֵן סֶפֶק אִם הוּא הַמִּנּוּי שֶׁקָּפֵץ⁵⁴ אוֹ אַחֵר,
19 וְכָבַר בְּאָרְנוֹ שְׁפָל הַמִּנּוּיִין פְּטוּרִין.

(53) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשגגה, ושני כתובים למה? (הגהות עמק המלך).

ג. כַּל פְּרִתוֹת²² שִׁפְתוֹרָה חוּץ מִשְׁלֵשׁ פְּרִתוֹת¹²
 שְׂבָאֲרֵנוּ²³, אִם עֵבֶר הִיָּחִיד עַל אַחַת מֵהֵן בְּשִׁגְגָה -
 מִבֵּיא חֲטָאֵת קְבוּעָה²⁴. חוּץ מִטְּמֵא שְׂאֵכֵל קֹדֶשׁ²⁵
 וְטֵמֵא שְׁנֹכְנֵס לְמִקְדָּשׁ²⁶, שִׁשְׁנֵיהֶם אֵין מְבִיאִין חֲטָאֵת
 קְבוּעָה אֶלָּא קֶרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד²⁷, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר²⁸.

22) איסורים שחייבים עליהם כרת. 23) למעלה הלכה ב: מגדף, מבטל מילה ומבטל קרבן פסח. 24) ראה להלן הלכה ד, מה היא חטאת קבועה. 25) אכל בשר קדשים וחשב שהוא בשר חולין, ואילו אכל במזיד - חייב כרת, שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (מכות יד: וראה להלן פ"י הלכה ה). ורש"י במשנה כריתות ב. מביא ממה שנאמר (ויקרא כב, ג) "אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". וראה בשבועות ז. 26) היינו מפתח זורת ישראל ולפנים, שאילו עשה כן במזיד - חייב כרת (פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יב), כמו שכתוב (במדבר יט, כ) "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא" (להלן פ"י הלכה ה), וכתוב עוד (שם יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (מכות שם, וברש"י במשנה כריתות ב). 27) משנה בכריתות שם. וראה להלן הלכה ד, מה הוא קרבן עולה ויורד. 28) להלן פ"י הלכה ה. שמה שכתוב (ויקרא ה, ב-ג, ו-ז, יא) שאם נטמא ונעלמה ממנו טומאתו שחייב קרבן עולה ויורד - המדובר כשטמא זה נכנס למקדש או אכל קדשים ולא ידע, וראה שבועות ו:

ד. חֲטָאֵת קְבוּעָה הִיא הַבָּאָה מִן הַבְּהֵמָה²⁹ בְּלִבְדָּ³⁰,
 וְקֶרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד הוּא קֶרְבֵּן שְׂאֵינוּ קְבוּעֵ, אֶלָּא אִם
 הָיָה עֲשִׂיר - מִבֵּיא חֲטָאֵת בְּהֵמָה, וְאִם הָיָה עֲנִי -
 מִבֵּיא עוֹף³¹ אוֹ עֲשִׂירֵית הָאֵיפָה³², כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר³³.
 נִמְצְאָתָ לְמֵד, שֶׁפֶל הַעֲבֵרוֹת שֶׁהִיָּחִיד מִבֵּיא עַל
 שִׁגְגָתָן חֲטָאֵת קְבוּעָה אֲרֻבָּעִים וְשִׁלְשִׁים³⁴. וְאֵלוּ הֵן:
 א) הַבָּא עַל אִמּוֹ³⁵. ב) הַבָּא עַל אִם אֲשֶׁת³⁶. ג) הַבָּא
 עַל אִם אִמָּה³⁷. ד) הַבָּא עַל אִם אֲבִיהָ³⁸. ה) הַבָּא עַל
 בְּתוּלָה³⁹. ו) הַבָּא עַל בֵּת בְּתוּלָה⁴⁰.
 ח) הַבָּא עַל בֵּת אֲשֶׁת⁴¹. ט) הַבָּא עַל בֵּת בְּתוּלָה⁴². י)
 הַבָּא עַל בֵּת בְּנֵה⁴². יא) הַבָּא עַל אַחֻת⁴³. יב) הַבָּא
 עַל אַחֻתוֹ שֶׁהִיא בֵּת אֲשֶׁת אֲבִיו⁴⁴. יג) הַבָּא עַל
 אַחֻת אֲבִיו. יד) הַבָּא עַל אַחֻת אִמּוֹ⁴⁵. טו) הַבָּא עַל
 אַחֻת אֲשֶׁת⁴⁶. טז) הַבָּא עַל אֲשֶׁת אֲבִיו⁴⁷. יז) הַבָּא
 עַל אֲשֶׁת אֲחִי אֲבִיו⁴⁸. יח) הַבָּא עַל אֲשֶׁת בְּנוֹ⁴⁹. יט)
 הַבָּא עַל אֲשֶׁת אֲחִיו⁵⁰. כ) הַבָּא עַל אֲשֶׁת אִישׁוֹ⁵¹. כא)
 הַבָּא עַל הַנְּדָה⁵². כב) הַשּׁוֹכֵב עִם זְכָר⁵³. כג) הַבָּא
 עַל אֲבִיו⁵⁴. כד) הַבָּא עַל אֲחִי אֲבִיו⁵⁵. כה) הַשּׁוֹכֵב
 עִם בְּהֵמָה⁵⁶. כו) הָאִשָּׁה שֶׁמְבִיאָה עֲלֶיהָ אֶת
 הַבְּהֵמָה⁵⁷.

"ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא", ונאמר (במדבר טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", הרי שאינו חייב חטאת אלא אם עבר בשגגה על לאו שיש בו מעשה (כריתות ב. במשנה, וראה להלן בהלכה ב). ובספרא (ויקרא תחילת דבורא דחובה הלכה ז) "אשר לא תעשינה, יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת, ת"ל תורת אחת יהיה לכם לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה בעבודה-זרה: מה עבודה-זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". (7) לא מובן מה נתחדש כאן, הרי כבר כתב: "חייב להביא קרבן חטאת".

ב. וְכַל עֲבֵרָה שֶׁחִיָּבִין עַל זְדוּנָה פְּרֵת - חִיָּבִין עַל שִׁגְגָתָה חֲטָאֵת⁸, חוּץ מִשְׁלֵשׁ עֲבֵרוֹת: מְגִדָּף⁹ וּמְבַטֵּל מִלָּה¹⁰ וְקֶרְבֵּן פֶּסַח¹¹. הַפֶּסַח וְהַמִּילָה¹² - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֲטָאֵת אֵין מְבִיאִין אֶלָּא עַל שִׁגְגַת לֹא תַעֲשֶׂה¹³, שְׂנֹאָמֵר: אַחַת מִפְּל מִצְוֹת¹⁴ יִי אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה¹⁵; וְהַמְגִדָּף - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה¹⁶, וְנֹאמֵר: לַעֲשֶׂה בְּשִׁגְגָה¹⁷ - יֵצֵא מְגִדָּף שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה¹⁸. לְפִיכֵן, הַמְקַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה בְּאֵלוֹתַי, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חִיָּב פְּרֵת, וְאִם הָיָה מִזִּיד - נִסְקָל¹⁹, אִם קָבֵל בְּשִׁגְגָה - פְּטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן²⁰, לְפִי שֶׁלֹּא עֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, וְנֹאמֵר: בַּעֲשֻׂתָה אַחַת²¹.

8) משנה בכריתות שם, וספרא שם. 9) הוא מברך את השם, ראה בפ"ב מהלכות עבודה זרה הלכה ז. 10) תינוק שלא נימול, מוטל עליו חיוב למול את עצמו לכשיגדל, ואם לא מל עצמו במזיד - ביטל מצות-עשה, שחייב כרת, כמו שנאמר (בראשית יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואף-על-פי-כן אינו חייב חטאת, אם לא מל עצמו בשגגה (כגון שלא ידע שיש עליו חיוב למול עצמו). 11) שביטל מצות הקרבן קרבן פסח. ואף-על-פי שחייב כרת אם ביטל במזיד, כמו שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", - אינו חייב חטאת אם ביטלה בשוגג, כשלא ידע שהוא מחויב להקריב קרבן פסח או שלא ידע שערב פסח היום. 12) אף אם בטלו את המצוה ע"י מעשה, וכגון שטמא את עצמו בערב פסח בשגגה (ראה אור-שמה כאן). 13) כריתות ג. וספרא פ' ויקרא (תחילת דיבורא דחובה הלכה ה). 14) כן נכון, וכ"ה בדפוס רומי ובכ"י תימן. והוא בויקרא שם לענין נפש כי תחטא, ובדפוסים חדשים "אחת מכל מצות" והיא טעות סופר. 15) ספרא שם. 16) כחכמים במשנה כריתות ב., ולא כר' עקיבא (שם ז. וראה בלחם-משנה). 17) שיעבור על הלאו על-ידי מעשה. 18) שם במשנה, ובספרא שם פרק א הלכה ג. 19) כן צריך להיות. והיינו אם התרו בו. ולמדו כן (סנהדרין שם) ממה שנאמר (שמות לב, ח) "וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך וכר'". הוקשה אמירה להשתחוואה. 20) סנהדרין סג. לפי דעת חכמים, ולא כר' עקיבא. 21) למעלה כתב רבינו "לעשות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

חוץ, לא תגלה ערותך". וכשנולדה לאביו דרך הנישואין הוא חייב שתיים, גם משום ערות אחותו בת אשת אביו שבסמוך. וראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכות ב"ד. (44 כלומר, בת אשת נשואת אביו, שנאמר (שם, יא): "ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, לא תגלה ערותה", וחייב גם משום ערות אחותו שלמעלה (ראה בהלכות איסורי ביאה שם). אבל על אחותו מאנוסת אביו, אינו חייב אלא משום ערות אחותו, ולא משום ערות אחותו בת אשת אביו, שאנוסתו אינה כאשתו. (45 כריתות ב. במשנה. ובין שהיא אחותה מן הנישואין, בין מזנות, הרי זו ערוה עליו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ה), שנאמר (שם, יב"ג): "ערות אחות אביך לא תגלה, שאר אביך היא. ערות אחות אמך לא תגלה, כי שאר אמך היא". (46 במשנה שם. והיינו דווקא בחיי אשתו. ובין כשהיא אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנישואין ובין מזנות, אבל לאחר מות אשתו מותר באחותה (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ט), שנאמר (שם, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה". (47 אפילו אינה אמו, בין בחיי אביו (שהוא חייב שתיים, גם משום אשת אביו, וגם משום אשת איש), בין לאחר מותו, בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה א), שנאמר (שם, ח): "ערות אשת אביך לא תגלה, ערות אביך היא". ואם אשת אביו זו, היתה גם אמו, חייב גם משום בא על אמו. (48 משנה שם, שנאמר (שם, יד): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא". ודוקא אשת אחי אביו, מן האב, אבל אשת אחי אביו מן האם בלבד, וכמו כן אשת אחי אמו, בין שהוא אח אמו מהאב, ובין שהוא אח אמו מן האם, אינן אסורות כ"א מדרבנן, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (49 שם, שנאמר (שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה". (50 שם, שנאמר (שם, טז) אשת אחיך לא תגלה, ערות אחיך היא", וכגון שמת אחיו והניח אחריו בנים, או כגון שגרשה שאין כאן מצות יבום. וכל אלו: אשת אחיו, אשת בנו ואשת אחי אביו, הם עליו ערוה בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין לאחר מותן (חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן), ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים. גם משום שאר בשר, וגם משום אשת איש, ראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכה א. (51 שם, שנאמר (שם, כ): "ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה". (52 שם, שנאמר (שם, יט) "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". (53 שם, שנאמר (שם, כב) "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ואחד הבא על הזכר, ואחד המביא זכר עליו (פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יד). וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט). ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה ככל חייבי כריתות. (54 מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שלמעלה), חייב גם משום "ערות אביך וגוי לא תגלה" (שם, ז), ובסנהדרין נד. מבואר שהכוונה לאביו ממש, לחייבו שתי חטאות אם עבר בשוגג, ראה גם להלן פ"ד הלכה א. (55 גם זה, מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", חייב גם

(29) ראה להלן בסוף ההלכה, שמפרט איזו בהמה מביא בעבודה-זרה, ואיזו בשאר חייבי כריתות. וכן ההבדל בין הדיוט למלך וכהן משוח, לענין שאר חייבי כריתות. (30) ולא מן העוף ולא מן הסולת כקרבן עולה ויורד. (31) שתי תורים, או שני בני יונה. (32) סולת, כשאין ידו משגת גם לעוף. (33) להלן פ"י הלכה ד. (34) במשנה (שם) אמרו: "שלשים ושש כריתות", משום שהמשנה מונה "אשה ובתה" לאחת, ואילו רבינו מפרט בכלל "אשה ובתה": חמותו, אם חמותו, אם חמיו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה (לחם-משנה). (35) במשנה שם. ובין אם היתה נשואת אביו (שחייב שתיים: משום אמו ומשום אשת אב, ראה הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ב) ובין אם היתה אנוסת אביו, שאינו חייב אלא אחת, משום בא על אמו, שנאמר (ויקרא יח, ז) "וערות אמך לא תגלה אמך היא", וחייב כרת אם היה במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר בסוף פרשת העריות (שם יח, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ובשוגג - חייב חטאת קבועה, שכל שבמזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת קבועה (למעלה הלכה ב). (36) חמותו, במשנה שם "הבא על אשה ובתה", וכתוב (ויקרא יח, יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשגגה ככל חייבי הכריתות. (37) של אשתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה וגוי ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגוי ואין הבדל בין אם נשא אותה קודם שבא על בת בתה, לבין אם נשא בת בתה ואח"כ בא עליה, אבל אם אמו היא שני מדברי סופרים, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (38) שנאמר (שם): "אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה וגוי לא תקח לגלות ערותה" וגוי ואין נפק"מ מי קדם למי. (39) בין שהיא בתו מנשואתו (=מאשתו) שהיא גם בכלל "אשה ובתה" וחייב שתיים, ובין שהיא מאנוסתו (ואינה אשתו מן הנישואין, שאינה בכלל אשה ובתה), אף שאין זה מפורש בתורה - אסורה היא עליו מן התורה בקל-וחומר: אם בת הבת אסורה, בתו לא כל-שכן (פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ו, עיין שם). ובגמרא (יבמות ג. וכריתות ה. ועוד) למדו אותה גם מגזירה-שוה. (40) ובתו ובנו שנולדו לו, בין מנשואתו (וחייב שתיים, גם משום בת בתה ובת בנה, ראה להלן) בין מאנוסתו, שנאמר (שם, י): "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך", וחייב כרת במזיד כמפורש (שם, כט), ואם שגג חייב חטאת קבועה, כנ"ל. (41) אף אם היא אינה בתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה", ואם היא בתו חייב שתיים, אחת משום בתו ואחת משום אשה ובתה (הלכות איסורי ביאה שם). וחייב כרת במזיד וחטאת בשוגג כנ"ל. (42) של אשתו. אף אם הבת והבן אינם שלו, שנאמר (שם): ערות אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגוי, ואם היא גם בתו חייב שתיים: אחת משום בת בתה, ואחת משום בת בתו. (43) בין אחותו מאביו ובין אחותו מאמו. וכמו כן בין מן הנישואין, שהיא נולדה לאביו או לאמו בדרך הנישואין, ובין מזנות שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות הרי זו ערוה עליו, כמו שנאמר (שם, ט): "ערות אחותך בת אביך או בת אמך, מולדת בית או מולדת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וכן אם עבד ע"ז במעשה בכל אופן שהוא דרך שעובדים ע"ז זו (ראה פ"ג מהלכות ע"ז, הלכות ב"ג), אבל המקבל בשוגג את הע"ז לאלוה, אע"פ שהוא חייב כרת במזיד, אינו מביא קרבן, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר שם (טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", ראה למעלה הלכה ב. (61) כריתות שם. ובהלכות ע"ז פ"ו הלכה ג, כתב רבינו: "כיצד היו עושים, מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהנייהם עובדי האש, ואותן הכהנים נותנים הבן לאביו, אחר שנמסר בידם, להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת, לא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה-זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו". ואסרה התורה דבר זה, שכתוב (ויקרא יח, כ): "וזמורעך לא תתן להעביר למולך"; "לא ימצא כן מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, י), וחייב סקילה בעדים ובהתראה. ואם לא נסקל או שלא התרו בו, דינו בכרת, שכתוב (ויקרא כ, ב"ג): "ואל בני ישראל תאמר, איש איש מבני ישראל וכו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך", ואם העביר את בנו למולך בשגגה, שחשב שהתורה לא אסרה זאת, חייב להביא קרבן חטאת קבועה, שהרי כל חייבי כריתות למדים מע"ז (שבת סט). שהשוגג חייב חטאת. (62) כריתות שם. "כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו, והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיכו על מה שהוא שואל, בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד, וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו, שפל עד מאד, ומשיבו" (הלכות ע"ז הלכה א). וכתוב (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שכתוב שם (כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני כנפס ההיא והכרתי אותו מקרב עמו", ואם היה בשוגג חייב חטאת קבועה. ולא כתב רבינו כאן "בעל אוב במעשה", כמו שכתב להלן בבעל ידעוני, לפי שסתמו של אוב הוא במעשה, ואין סתמו של ידעוני במעשה, ראה להלן. (63) "מניח עצם עוף ששמו: 'ידוע' בפיו, ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה (=חולי נפל) וידבר בפיו דברים שעתידיים להיות" (הלכות ע"ז שם ה"ב) והזוהר על זה בתורה, וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים וגו' והכרתי אותו מקרב עמו". וחייב חטאת בשוגג ככל יתר חייבי הכריתות. ומה שכתב רבינו בעל ידעוני במעשה, שפסק כריש לקיש (כריתות ג: וסנהדרין סה.), שלפיכך נאמר במשנה (כריתות ב.) "בעל אוב" ולא "בעל ידעוני", משום שבעל ידעוני אין בו מעשה. שמשים עצם בפיו ואינו מדבר בשעת שימת העצם אלא לאחר כך (כפירוש"י סנהדרין שם). ואינו מקטיר ועושה מעשים (מרכבת-המשנה הלכות עבודה-זרה שם ה"א) ואינו חייב קרבן בלא מעשה. לפיכך כתב רבינו "בעל

משום "ערות אחי אביך לא תגלה" (שם, יד). ואם שגג חייב שתי חטאות, שם, וראה גם להלן פ"ד שם. (56) כריתות שם. ובין שבא על הבהמה (בין זכר ובין נקבה), ובין שהביא את הבהמה עליו, שנאמר (שם, כג): "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה". ואחד בהמה ואחד חיה ועוף (פ"א מה' איסורי ביאה הלכה טז). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, ככל חייבי העריות (שם, כט). ובשוגג חייב חטאת ככל חייבי הכריתות. (57) כריתות שם, שנאמר (שם, כג): "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא". והיא חייבת כרת במזיד בלא עדים והתראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשוגג ככל חייבי הכריתות. ולולא שאסרה תורה מפורש באשה, לא היתה האשה נאסרת מהפסוק של הזכרים שלמעלה (=ובכל בהמה לא תתן שכבתך וגו'). ראה בספר המצוות ל"ח שמש.

- 1 נמצאו כל פְּרָתוֹת שְׁפַעְרִיּוֹת עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ.
- 2 וּבִשְׂאֵר הָעֵבְרוֹת שֶׁבַע עֶשְׂרֵה, וְאֵלוֹ הֵן: (א) הַעֹבֵד
- 3 עֹבֵדָה זָרָה⁵⁹ בְּמַעֲשֶׂה⁶⁰ (ב) הַנּוֹתֵן מְזִרְעוֹ לְמִלֵּךְ⁶¹.
- 4 (ג) בְּעַל אֹבֵב⁶². (ד) בְּעַל יַדְעוֹנֵי בְּמַעֲשֶׂה⁶³. (ה)
- 5 הַמְּחַלֵּל אֶת הַשֶּׁפֶת⁶⁴. (ו) הָעוֹשֶׂה מְלֶאכֶה בַּיּוֹם
- 6 הַכְּפוּרִים⁶⁵. (ז) הָאוֹכֵל וְשׂוֹתָהּ בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים⁶⁶. (ח)
- 7 הָאוֹכֵל נוֹתֵר⁶⁷. (ט) הָאוֹכֵל חֶמֶץ בְּפֶסַח⁶⁸. (י) הָאוֹכֵל
- 8 חֶלֶב⁶⁹. (יא) הָאוֹכֵל דָּם⁷⁰. (יב) הָאוֹכֵל פְּגוּל⁷¹. (יג)
- 9 הַשּׂוֹחֵט קֶדְשִׁים חוּץ לְעִזְרָה⁷². (יד) הַמַּעֲלֶה קֶרְבַּן
- 10 חוּץ לְעִזְרָה⁷³. (טו) הַמַּפְטֵם אֶת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה⁷⁴. (טז)
- 11 הַמַּפְטֵם אֶת הַקְּטֹרֶת⁷⁵. (יז) הַסֹּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה⁷⁶.

(58) בכ"י תימן: "ששה ועשרים", וכ"ה בדפוס רומי ובמגדל עזו. ואמנם כן אתה מוצא בפרטן, ולפי הגירסא שלנו נתמעטו שלשה שחייב בהם כרת גם מצד אחר, והם: הבא על אביו ועל אחי אביו, שיש בהם כרת משום השוכב עם הזכר. והבא על אחותו, שהיא בת אשת אביו, שיש בו כרת משום הבא על אחותו. ובאותם הדברים לא באה אזהרה מיוחדת כ"י אם לחייבם שתי חטאות בשגגה, נמצא שלחשבון החטאות הם עשרים וששה, ולמנין הכריתות אינם אלא עשרים ושלוש (משנה-למלך). (59) כריתות שם. שכתוב (שמות כ, ה): "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (ראה בספר המצוות ל"ח ה"ו). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". ובסנהדרין צט. אמרו שפסוק זה מדבר לענין עבודה-זרה, דתנא דבי ר' ישמעאל "כי דבר ה' בזה", זה המבזה דיבור שנאמר לו למשה מסיני "אנכי ה' אלהיך, לא יהי' לך אלהים אחרים" (שמות כ, ג), ואם עבד עבודה-זרה בשגגה, כגון שחשב שהתורה אסרה רק זיבות וקיסור לע"ז, אבל לא אסרה השתחוואה וניסוך (רש"י כריתות ב.) מביא חטאת קבועה, כמו שנאמר (במדבר טו, כב): "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", ואמרו בהרורית ח. "איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות, הוי אומר זו עבודת כוכבים", ונאמר (שם כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (60) וכגון שהשתחוה, או הקריב או ניסך או הקטיר לע"ז, אפילו אין דרך עבודת עבודה-זרה זו בכך,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אסורות הלכה ג) ושיהיה כזית, מבהמה חיה ועוף (שם הלכה א). ונאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ובשוגג חייב חטאת קבועה. 71) הם קדשים שחשב בעת שעשה אחד מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקת הדם) על-מנת לאכול (הבשר) או להקריב (האימורים) לאחר הזמן הראוי לכך (פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו), והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' לא יחשב לו פיגול יהי והנפש האוכלת ממנה עונה תשא", ואמר רבי אליעזר (זבחים כט.) שהכתוב הנ"ל מדבר במחשב על זבחו לאכלו ביום השלישי, ולמדו (בכריתות ה.) בגזירה-שוה "עון עון" מנותר: נאמר כאן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ונאמר בנותר (שם יט, ח) "ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", כשם שנותר חייב עליו כרת, אף פיגול חייב עליו כרת. והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה. 72) כריתות שם. שנאמר (שם יז, ג-ד): "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש וגו' מחוץ למחנה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' וגו' ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", והשוחטם בשוגג חייב חטאת קבועה. 73) כריתות שם. כלומר הקטירו על האש מחוץ לעזרה. שנאמר (דברים יב, יג): "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", והמעלהו במזיד חייב כרת, שנאמר (ויקרא שם, ח-ט): "ואליהם תאמר, איש איש וגו' אשר יעלה עולה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו", והמעלה בשוגג חייב חטאת קבועה. 74) כריתות שם. פירוש שעשה שמן המשחה, וכגון שלקח שמן זית, הין, ויערב בתוך השמן מר דרוו וקנמון, וקנה בשם וקדה באותו משקל ומדה כמו שעשה משה למשוח את הכהנים וכלי המקדש (ראה שמות ל, כג-ל), ונאסר לעשותו כמו שנאמר (שם, לב): "ובמתכותו לא תעשו כמוהו", והעושהו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, לג): "איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו" (ודוקא אם עשה כדי להמשח בו, אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד) והעושה בשגגה חייב חטאת קבועה כיתר חייבי הכריתות כנ"ל. ו"המפטם" היינו "המשמין", כלומר משמין את השמן עם ריח טוב, על-די-זוה שהוא מערב בו סממנים (תפארת ישראל כריתות פ"א משנה א). 75) שם. ראה בפ"ב מה' כלי המקדש, מעשה הקטורת. ואם עשה קטורת במזיד, כדי להריח בה, אע"פ שלא הריח בה - חייב כרת על עשייתה (הלכות כלי המקדש שם הלכה ט), אבל עשה כדי להתלמד בה או למסרה לציבור - פטור (שם). שנאמר (שמות ל, לז-לח): "והקטורת אשר תעשה במתכותה לא תעשו לכם, קודש תהי' לך לה', איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו", והעושה כן בשוגג חייב חטאת קבועה. 76) כריתות שם. כלומר סך כזית משמן המשחה שעשה משה, על זר שאינו כהן ולא מלך ממלכי בית דוד (ראה פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ה-ז), חייב כרת במזיד, שנאמר (שם, לב-לג): "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והסך בשוגג חייב חטאת קבועה.

ידעוני במעשה", אבל בעל אוב סתמו יש בו מעשה (לחם-משנה כאן, ומשנה-למלך להלן פ"ד הלכה א). 64) משנה כריתות שם, ובגמ' ג. שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן (ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה א), נאמר (שמות כ, י): "ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה", וחייב כרת במעשה במזיד בלא עדים והתראה, כמו שנאמר (שם לא, יד): "ושמרתם את השבת וגו' כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה", ואם עבר ושגג חייב קרבן חטאת ככל חייבי הכריתות. 65) במשנה שם. וכגון שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן שחייבין עליהן בשבת (ראה פ"א מה' שביבת עשור הלכה ב), "שאינן בין שבת ליוהכ"פ אלא שזה (=שבת) זדונו בידי אדם (=מיתת ב"ד, אם היה בעדים והתראה), וזה (=יוהכ"פ) זדונו כרת" (משנה מגילה ז:), ונאמר (ויקרא כג, כח): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם" וגו' וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם, ל): "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה", ובשוגג חייב חטאת. 66) כריתות שם. וחייב כרת אם אכל או שתה במזיד, כמו שנאמר (שם, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה", ועינוי זה הוא אכילה ושתייה שלמדים גזירה-שוה "עינוי עינוי", שכתוב כאן עינוי, וכתוב (דברים ח, יג) "ויענך וירעיבך". מה שם עינוי רעבון, אף כאן עינוי רעבון (יומא עד:). והאוכל ושותה בשגגה חייב חטאת, כיתר חייבי הכריתות, כנ"ל (וראה בספר המצוות ל"ת קצו). ושיעור אכילה ביוהכ"פ הוא ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה. ושיעור השתייה, הוא כמלוא לוגמיו של כל אחד ואחד, והוא כדי שישלקם לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו (ראה פ"ב מה' שביבת עשור הלכה א). 67) כריתות שם. והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחרי הזמן שקבעה התורה לאכילתם, שעליו נאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קודש הוא", והאוכלו במזיד חייב כרת, כמו שנאמר (ויקרא יט, ח): "ואוכליו עונו ישא, כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואם אכל בשוגג חייב חטאת קבועה, ככל חייבי הכריתות (וראה בספר המצוות ל"ת קלא). 68) שם, והיינו כזית חמץ (פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ז). שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל", והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה ככל חייבי הכריתות (ראה בהלכות חמץ ומצה שם הלכה א, ובספר המצוות ל"ת קצו). 69) במשנה שם. וכגון שאכל כזית (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה א) חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים (שם הלכה ה) של שור או כבש או עז (שם הלכה א), שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם ז, כה): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה', ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה, ובשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. 70) "היוצא בשעת שחיטה ונחירה או בשעת התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמומית, וכן דם הכנוס בתוך הלב וכי" (פ"ו מהלכות מאכלות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא הרי הם כחידים, משום שלא עשו על פי הוראת בית-דין. (90) לפנינו (שם): "היה". (91) אחת על עשיית מלאכה ביום הכיפורים, ואחת על אכילה באותו יום. (92) אבל אם שגגו הציבור על-פי הוראת טעות של בית-דין, אם שגגו בעבודה-זרה - מביא כל שבט ושבט פר לעולה ושמעיר לחטאת, ובשאר חייבי כריתות מביא כל שבט ושבט פר חטאת (להלן פי"ב הלכה א).

פֶּרֶק שְׁנִי

1) יבאר שאין אדם חייב חטאת עד שיהא שוגג מתחילה ועד סוף, ומי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא בו ואם נודע לו וחזר ושכחו.

א. אין אדם חייב חטאת על שגגתו עד שיהיה שוגג מתחלה ועד סוף; ואכל אם שגג בתחלה והזיד בסוף או הזיד בתחלה ושגג בסוף - פטור מקרבן חטאת.² כיצד? בגון שהוציא חפץ מרשות לרשות בשבת, עקר בזדון והניח בשגגה או שעקר בשגגה והניח בזדון - פטור, עד שיעקר בשגגה והניח בשגגה. וכן כל פיוצא בזה.⁷

2) משנה, שבת קב, א. וראה גם פ"א מהל' שבת הי"ט. 3) מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך, ראה פי"ב שם ה"ט. 4) וראה שם ה"ח, כי הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות שנאסרו בשבת. 5) עקר את החפץ והוציאו מרשות אחת בזדון והניחו ברשות השניה בשוגג, שחשב בלבו שכל האיסור הוא רק העקירה, ולא ההנחה. וראה בהל' שבת שם ה"ט. כי איסור ההוצאה בשבת הוא שיעקור מרשות זו ויניח ברשות האחרת, אבל אם עקר ולא הניח ברשות אחרת או הניח ולא עקר מרשות אחרת - אינו חייב. 6) שחשב בלבו שכל האיסור של הוצאה בשבת היא ההנחה ברשות האחרת, ולא העקירה. 7) בכל חיובי החטאות.

ב. עבר עברה וידע שהיא פלא תעשה אבל אינו יודע שהיבין עליה פרת - הרי זו שגגה ומביא חטאת.⁸ אבל אם ידע שהיא בכרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לאו - הרי זה מזיד; ששגגת קרבן אינה שגגה⁹ בעברות אלו שחייבין עליהן פרת.¹⁰

8) כרבי יוחנן, אליבא דרבנן של מונבו (שבת סט.) ולא כריש לקיש שם שאינו חייב אלא אם שגג גם בלא-תעשה. 9) כרבנן, ולא כמונבו - הסובר ששגגת קרבן הרי היא שגגה לחייבו קרבן חטאת (שבת, שם). 10) אבל בעבירה שאין חייבין עליה כרת במזיד, ובשוגג חייבים עליה חטאת, כמו שבועת ביטוי לשעבר (= שנשבע שלא אכל ואכל, שחייבין על שבועה זו בשוגג קרבן חטאת) ובאופן שנשבע שלא אכל והוא יודע שאכל ויודע גם כי שבועה זו אסורה, אבל אינו יודע אם חייבין עליה קרבן, נחשב זה לשגגה וחייב חטאת (פ"ג מהל' שבועות ה"ז), וכרב נחמן בשבועות כה, ב - ולא כאביי (שבת, שם) שאמר שאף בשבועה אין שגגת קרבן שמה שגגה (לחם-משנה).

הרי אלו ארבעים ושלש⁷⁷ עברות שמביאין על שגגתן חטאת קבועה. ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאלו? אם שגג בעבודה זרה - מביא עז בת שנתה לחטאת, והיא האמורה בפירשת שלח לך⁷⁸. בין שהיה החוטא הדיוט⁷⁹ או מלך או פהן גדול או משוח מלחמה⁸⁰ - הכל שוין בשגגת עבודה זרה⁸¹. אבל אם שגג באחת משאר ארבעים ושתיים: אם היה הדיוט - מביא שעירת עזים או נקבה מן הכבשים⁸², וזו היא חטאת של אֶחָד מֵעַם הָאָרֶץ הָאֲמוּרָה בְּפִרְשֵׁי וִיקְרָא⁸³; ואם המלך הוא ששגג באחת מהן - מביא שעירת⁸⁴ עזים לחטאת; ואם פהן משוח הוא⁸⁵ - מביא פר בן בקר לחטאת⁸⁶, והוא נשרף⁸⁷, כמו שנתפּרשׁ שם⁸⁸.

(77) ראה למעלה הערה נז. (78) במדבר טו, כז: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (79) שאינו לא מלך ולא כהן גדול. (80) בעת מלחמה היו ממנין כהן לדבר אל העם, ומורשחין אותו בשמן המשחה (פ"ז מהלכות מלכים הלכה א). ובכתי"ת תימן: "או מלך או כהן משיח". וכן נכון, שהרי לפי גירסתנו נשמע שרק בעבודה-זרה אין הבדל בין הדיוט לבין משוח מלחמה, ואילו בכרייתא (הוריות יב:) מפורש שאף חייבי חטאות אין הבדל ביניהם. (81) משנה הוריות ט. שנאמר (שם): "ואם נפש אחת תחטא", אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח - כולן בכלל "נפש אחת" הן (שם ת.י). (82) משנה בהוריות ט. (83) ד, כז-כח, לב: "ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה". (84) כן צריך להיות, וכן הוא בכ"י תימן, שנאמר (שם, כב"ג): "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים", בהוריות י: "איזהו נשיא, זה מלך" וכו'. (85) כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אבל מימות יאשיהו ואילך שנגנו שמן המשחה (שם יב.), והיו ממנים כהן גדול בלבית שמונה בגדים בלבד, אינו מביא פר בן בקר (פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה יד.). (86) במשנה שם. שנאמר (שם, ג): "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב פר בן בקר לחטאת". (87) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, ובפ"ז שם, שיש חטאות הנאכלות ויש חטאות הנשרפות. (88) שם, יב: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו על עצים באש".

ה. אֶחָד יָחִיד שֶׁשָּׁגַג בְּאַחַת מֵאלוֹ או מְרִבִּין⁸⁹, שְׁנֹאמֵר: תּוֹרָה אַחַת תִּהְיֶה⁹⁰ לָכֶם לַעֲשׂוֹה בְּשֹׁגְגָה. כיצד? אנשי מדינה ששגגו ודמו שהיום חל והרי הוא יום הכפורים, וכלן אכלו ועשו מלאכה - כל אֶחָד מֵהֶן מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁹¹, כְּבָשׂוֹת או שְׁעִירוֹת. וכן אם שגגו פלן והקטירו לעבודה זרה - כל אֶחָד וְאֶחָד מִן הָעוֹבְדִים מְבִיא עֹז בַּת שְׁנֵתָה לְחֲטָאתָ⁹². (89) ברייתא ביבמות ט. ואינם כציבור להביא פר (שם, יד).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהן אחיותיו, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (31) במשנה, כריתות יט, א: "ר"ש ור"ש בן שזורי אומרים לא נחלקו (רבי יהושע ורבי אליעזר) על דבר שהוא משם אחד (= מלאו אחד) שהוא חייב". (32) (בשתי נדות אין הדבר פשוט כל כך, שהרי אם בא על שתיהן, חייב על כל אחת ואחת, הואיל והן גופים מוחלקים (להלן פ"ה ה"ג) והיה מקום לומר, שידיעת ספק על אחת משתיהן, אינה ידיעה לחייבו קרבן, אבל בשתי נרות שגם אם כיבה שתיהן, ובשני תמחויין של חלב אם אכל שתיהן, שהגופים אינם מחלקים, ואינו חייב אלא אחת (להלן פ"ו ה"א-ב), פשוט הדבר, שידיעת ספק על אחת משתיהן היא ידיעה לחייבו קרבן). (33) בשבת. וראה פ"ב מהל' שבת ה"ב, כי המכבה בשוגג - חייב חטאת. (34) שתי קערות.

ו. פל המחזיק חטאת קבועה על שגגתו ועשה בשיגגה ונודע לו אחר שחטא, אף על פי שלא היתה לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא - הרי זה חזק חטאת. פיצד? תינוק שנשבה לבין העובדי פוכבים וגדל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם, ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן, כשיודע לו שהוא ישראל ומצוה על פל אלו - חזק להביא חטאת על פל עברה ועברה. וכן פל פיוצא בזה.³⁷

(35) כרב ושמואל, ולא כרבי יוחנן וריש לקיש (שבת סח:): האומרים שפטור הוא מקרבן, מאחר שלא ידע מעולם, והרי הוא כאנוס. ואף-על-פי שכלל בידינו, הלכה כרבי יוחנן במקום רב ושמואל - פסק רבינו כאן כרב ושמואל לפי שדבריהם כדברי חכמים, ואילו דברי רבי יוחנן וריש לקיש כמונבז, והלכה כרבים נגד יחיד, ראה כסף-משנה, לחם-משנה ומעשה-רוקח. (36) ברייתא שם, כרבנן ולא כמונבז, כלומר: מביא חטאת אחת על כל חילולי השבת שחילל במשך הזמן, וכן על כל אכילות חלב ודם שאכל במשך הזמן. (37) חטאת אחת על כל איסור, אף כי עבר עליו כמה וכמה פעמים.

ז. השוגג בלא פונה³⁸ בעריות או במאכלות אסורות - חזק חטאת³⁹; בשבת⁴⁰ - פטור מחטאת⁴¹. פיצד? היתה מתעסק עם אשה ובעלה בלא פונה לבעילה⁴², והרי היא ערוה עליו; דמה שזה שפפיו רק הוא ובלעו בלא פונה לשם אכילה בעולם, והרי הוא חלב - הרי זה חזק חטאת. נתפון להגביה את התלוש וחתך את המחפר בלא פונה לחתיכתו⁴³ - פטור; מלאכת מחשבת אסרה תורה⁴⁴, כמו שפארנו במקומו⁴⁵.

(38) זהו "מתעסק" שבתלמוד. ואינו דומה לשוגג סתם, כי שוגג סתם, הוא שמכוון לעשות את הדבר שעשה, אלא ששגג וחשב כי הוא מותר. אבל מתעסק, הוא שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה, וראה רש"י כריתות יט, ב. (39) משום שנהנה מן האיסור (דברי רב נחמן, בכריתות שם). (40) ששגג בלא כוונה לעשות מלאכה זו, כנ"ל.

ג. מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אף על פי שידע בודאי שעבר¹¹ על לא תעשה שיש בו פרת - הרי זה פטור מקרבן חטאת¹²; שגאמר: אשר חטא בה¹³ - עד שידע החטא שחטא בו¹⁴. פיצד? חלב ונותר¹⁵ לפניו, ואכל את אחד מהם¹⁶ ואין ידוע אי זה אכל; אשתו נדה¹⁷ ואחותו¹⁸ בפית¹⁹, ושגג וקא על אחת מהן²⁰ ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת ויום הכפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן עשה - הרי זה פטור מקרבן חטאת²¹.

(11) בשוגג. (12) כרבי יהושע במשנה, כריתות יט, א. (13) "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו". (14) בגמרא שם, לפי דברי רבי יהושע. (15) במשנה, שם. וראה למעלה (פ"א ה"ד) כי האוכל חלב או נותר במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (16) בשוגג. (17) וראה למעלה (שם) כי הבא על הנדה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (18) וראה למעלה (שם) כי הבא עליה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (19) במשנה, שם. (20) בשוגג. וראה למעלה (שם), כי העושה מלאכה בשבת או ביוה"כ במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (21) שם. וראה להלן פ"ח ה"ה שגם אשם תלוי אינו מביא, שאין אשם תלוי בא בספק חטא, וכאן הרי יודע בוודאי שחטא.

ד. חטא²² ונודע לו חטאתו וחרז ושכח²³ - הרי זה מביא חטאת לשם מה שהוא²⁴, ותאכל כשאר חטאות הנאכלות²⁵.

(22) בשוגג. (23) כלומר, שכח איזה חטא עשה. (24) "כלומר, ישחטנה ויאמר הרי זה לשם חטאת שאני חייב, אע"פ שאיני זוכר מה הוא. יהיה לשם מה שאני חייב" (כסף-משנה). וזה בתוספתא כריתות פ"ב (הוצאת צוקרמנדל עמ' 25, 565). והלכה זו היא אפילו לרבי יהושע (השגות הרשב"ד כאן) הסובר שצריך שידע עצמו של החטא (ורבינו פוסק כמותו למעלה ה"ג, ולהלן פ"ח ה"ה) שהרי נודע לו עצמו של החטא, אלא ששכחו אחר-כך. (25) שם בתוספתא.

ה. שגג בשם אחד והם שני גופין - חזק. פיצד? שתי נדות²⁶ ושגג באחת מהן²⁷ ואין ידוע אי זו היא²⁸, שתי אחיות ושגג באחת מהן²⁹ ואין ידוע אי זו היא³⁰ - חזק חטאת³¹, שהרי ידע עצמו של חטא. למה זה דומה³²? לשתי נרות דולקות שפכה אחת מהן³³ ואין ידוע אי זו נר היא, או לשני תמחויין³⁴ של חלב שאכל מאחד מהן ואין ידוע מאי זה תמחויי מהן אכל - שהוא חזק. וכן פל פיוצא בזה.

(26) שתי נשים נדות שהיו עמו בבית. (27) בא על אחת מהן בשגגה, כגון שחשב שהן טהורות. (28) שנודע לו אחר-כך שהיו טמאות נדה, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (29) כלומר, לא ידע שהן אחיותיו. (30) שנודע לו אחר-כך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לחם-משנה) - אינו פטור אף לרבי יהושע (דברי רבי יוחנן, בפסחים שם). (53) שאדם רגיל באשתו ואינו מתבייש ממנה לשאול אותה אם היא טהורה (שם). וסובר, שלפי טעם זה, אף אם קיים מצוה בכיאה זו, וכגון שבא עליה בשעת עונתה - חייב חטאת (כסף-משנה). (54) כי הוא מתבייש ממנה (פסחים, שם). (55) שאחד מהם אינו עומד למול בשבת, אלא חשב זומנם של שניהם למול בשבת. (56) זה מוסב על האופן השני, שהיה לו למול אחד בשבת, ואחד באחד בשבת, לכן כתב "ומל שניהם בשבת", שאם לא מל אלא התינוק של אחד בשבת, חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה. אבל באופן הראשון שהיה לו למול אחד בשבת ואחד בערב שבת, אף אם טעה והחליף ומל את של שבת בערב שבת, ובשבת מל רק את של ערב שבת, אף כי מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, כיון שסוף סוף עשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (57) כלומר, כיון שצריך למול את של שבת, שהיא מילה בזמנה ודוחה שבת ועושה ברשות, הוא פטור גם על מה ששגג ומל את של האחד בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה, וגם עשה מצוה בזה שמל את של שבת. (58) והוא עשה מצוה בשל שבת, ולא עשה מצוה בשל אחד בשבת. (59) כלומר, הוא טרוד וממחר לקיים המצוה. (60) ומל גם את של האחד בשבת, ולפיכך הוא פטור. (61) שלא ניתנה שבת להידחות אצלו כלל. (62) שהרי הוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, גם רבי יהושע מודה בזה שחייב.

ט. אָמְנִי⁶³ שָׁבָא לְמוֹל לְפָנוֹת הַיּוֹם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת⁶⁴,
וְאָמְרוּ לוֹ: לֹא נִשְׂאָר פְּנָאֵי בְּיוֹם פְּדֵי שְׁתָּמוּל, וְאִם
תִּתְחִיל לְמוֹל - לֹא תִשְׁלִים עַד יֵצֵאת הַשַּׁבָּת,
וְנִמְצְאתָ חוֹבֵל בַּשַּׁבָּת וְלֹא עוֹשֶׂה מִצְוָה⁶⁵, וְאָמַר:
רְגִיל בָּהּ פְּדֵי שִׁישְׁאֵל לָהּ⁶⁴. וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי
עַד יֵצֵאת הַשַּׁבָּת - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת⁶⁶, שֶׁהָרִי הִתְרוּ
⁶⁷61.

(63) מוהל מומחה. (64) לתינוק בן שמונה ימים, שזמנו למול בשבת. (65) ואין השבת נדחית. והחובל בשבת, שלא במקום מצוה, חייב חטאת (פ"ח מהל' שבת ה"ז), ואע"פ שלא גמר המצוה אין זה מקלקל, שהרי המעשה שעשה מצטרף עם מה שיעשה אחר"כ, לעשותו מהול, ועי' 'מאירי' שם. (66) בשבת קלג, ב - אמרו שהוא חייב כרת, וצריך עיון. וראה בהגהות הגרע"א. (67) כלומר, משום כך אינו אנוס וחייב חטאת, ואינו כמזיד, כיון שלא נתכוין לעבור (כסף-משנה).

י. הַמּוֹצֵאת⁶⁸ אֶת הַלּוֹלֵב⁶⁹ בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חֵג
שֶׁחָל לְהִיֹּת בַּשַּׁבָּת⁷⁰ פְּדֵי לְצֵאת בּוֹ⁷¹ וְהַעֲבִיר⁷²
אֲרֻבַּע אַמּוֹת בְּרִשׁוֹת הָרִפִּים בְּשׁוֹגֵג⁷³ - פְּטוּר⁷⁴,
שֶׁהָרִי בְּרִשׁוֹת הוֹצֵאת⁷⁵. וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּיוֹם
אֲרֻבַּע עָשָׂר שֶׁחָל לְהִיֹּת בַּשַּׁבָּת⁷⁶, וְנוֹדַע לוֹ אַחַר
כֵּן שֶׁמְשַׁכּוּ הַבְּעָלִים אֶת יְדֵיהֶם⁷⁷ אוֹ שִׁמְתוּ אוֹ
נִטְמְאוּ⁷⁸ קִדְּם שְׁחִיטָה, אוֹ שִׁנְמְצָא⁷⁹ טְרֵפָה בַּפֶּסַח⁸⁰,
כְּגוֹן נְקוּב מַעִים אוֹ רֵאָה⁸¹ - הָרִי זֶה פְּטוּר, מִפְּנֵי
שֶׁשֶׁחֵט בְּרִשׁוֹת⁸². אֲבָל נִמְצָא בְּעַל מוּם אוֹ שֶׁחִיתָה⁸²

(41) המשך דברי רב נחמן, שם. (42) 'רבינו גרשום' פירש שם, שנפל מן הגג ונתקע בתוך האשה, ורש"י פירש, שהיו אשתו ואחותו בבית ונתכוון לבוא על אשתו, ונשמטה אשתו ולא ידע ובא על אחותו. (43) שהתכוון להגביה דבר-מאכל תלוש מן הקרקע, וחתך את המאכל המחובר לקרקע, והרי לא התכוון כלל לחתוך. והזכיר כאן רבינו אופן זה משום שהוא לרברי הכל (שבת עב:), אבל הוא-הדין אם מתכוון לחתוך את התלוש, וחתך את המחובר - שהוא פטור, שאף כי מתכוון לעצם החיתוך, הרי לא התכוון אלא לחיתוך של היתר ולא לחיתוך של איסור, ואין זה מלאכת מחשבת, וכדעת רבא (שבת, שם). וכן כתב רבינו להלן פ"ז הי"א (כסף-משנה). (44) בשבת, כלומר, שיעשה את המלאכה במחשבה תחילה לכן. וטעם זה הוא לפי דברי רבי יהושע (כריתות, שם) הלומד ממה שכתוב (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" עד שיוודע לו במה חטא (ראה למעלה ה"ג). לכן דורש כמו רב נחמן שמתעסק בשבת פטור, משום שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל רבי אליעזר לומד (שם) דין מתעסק בשבת שפטור, מהפסוק "אשר חטא בה". וראה 'קריית ספר' כאן. (45) פ"א מהל' שבת ה"ח, ולהלן פ"ז הי"א.

ח. כֹּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת וּבְכָל עֲשִׂיתָהּ
נַעֲשִׂיתָ עִבְרָה שְׁחִיבִין עָלֶיהָ פְּרַת⁴⁶ בְּשִׁגְגָה⁴⁷ - הָרִי
זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה בְּרִשׁוֹת⁴⁸. בְּצִדָּה?
הַבָּא עַל יְבָמְתוֹ⁴⁹ וְהָרִי הִיא נֹדָה וְהוּא לֹא יָדַע - הָרִי
זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת, שֶׁהָרִי עָשָׂאָה בְּרִשׁוֹת⁵⁰. אֲבָל אִם
בָּא עַל אִשְׁתּוֹ⁵¹ וְהָרִי הִיא נֹדָה - חֵיב חֲטָאת⁵², מִפְּנֵי
שֶׁלֹּא שְׂאֵלָה⁵³ וְאַחַר כֵּן יִבְעַל. אֲבָל יְבָמְתוֹ - אִינוּ
רְגִיל בָּהּ פְּדֵי שִׁישְׁאֵל לָהּ⁵⁴. וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי
תֵּינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד לְמוֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת
אוֹ בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת, וְשִׁכַּח⁵⁵ וּמָל שְׁנֵיהֶן בַּשַּׁבָּת⁵⁶ -
פְּטוּר מִחֲטָאת; שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ רִשׁוֹת לְמוֹל אֶחָד מֵהֶן
בַּשַּׁבָּת, וְשַׁבָּת דְּחוּיָה הִיא אֲצִלוֹ, וּמִצְוָה עָשָׂה⁵⁷; אִף
עַל פִּי שֶׁהֵם שְׁנֵי גּוֹפִימֵן⁵⁸, הוֹאִיל וּזְמַנּוֹ בְּהוֹל⁵⁹ אִינוּ
מְדַדְקִים⁶⁰. אֲבָל אִם לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶן רְאוּי לְמוֹל
בַּשַּׁבָּת⁶¹, וְשִׁכַּח וּמָל בַּשַּׁבָּת מִי שְׂאִינוּ רְאוּי לְמוֹל
בַּשַּׁבָּת - חֵיב חֲטָאת⁶².

(46) אם היה עושה אותה במזיד, וכל שחייבים עליה כרת במזיד, חייבים עליה קרבן חטאת בשוגג (למעלה פ"א, ה"א). (47) כלומר, זה לא עשה במזיד כי-אם בשגגה, וכגון שעשה גם את המצוה וגם את העבירה, ופסק כרבי יהושע לפי דעת רבי שמעון בן אלעזר, שבת קלו, א - שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (48) כי הרי היה צריך לעשות המצוה. (49) כדי לקיים מצות ייבום, להקים שם לאחיו שמת בלא זרע (דברים כה, ה' ז). (50) דברי רבי יוחנן, פסחים עב, ב: "יבמתו נדה בעל פטור". (51) אפילו בשעת עונתה, שמקיים מצות עונה. (52) אף כי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה (כי גם בהיותה נדה, אם בא עליה שוגג יש לו מצות שמחת עונה יחד עם איסור נדה, ולא כדעת ה'תוספות' -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 (שם), והוא במשנה, פסחים שם: "הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת". ואמרו בגמרא (שם עב.) כי כוונת המשנה לעוקר שם הפסח בזדון, אבל אם עקרו בטעות, אינו חייב חטאת, שעקירה בטעות אינה עקירה, ולא חילל את השבת. (91) שם.

7 יב. שֶׁחַט זִבְחִים אֲחֵרִים⁹² לְשֵׁם פֶּסַח בְּטֻעוֹת⁹³: אִם
8 רְאוּיָיו הֵם לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁴ - פֶּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת⁹⁵,
9 מִפְּנֵי שֶׁשֶׁחַט בְּרִשׁוֹת⁹⁶; אִם אֵינָן רְאוּיָיו, כְּגוֹן
10 שֶׁהֵיחָה נִקְבָּה אוֹ בֵּן שְׁתֵּי⁹⁷ - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי
11 אֵינוֹ רְאוּי לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁸. וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בְּשֶׁבֶת
12 שְׁלֵא לְאוֹכְלָיו⁹⁹ אוֹ שְׁלֵא לְמִנְיָו¹⁰⁰ אוֹ לְעֹרְלִים¹⁰¹
13 אוֹ לְטַמְאִים¹⁰² - חֵיב חֲטָאת¹⁰³. שֶׁחַטוֹ לְאוֹכְלָיו
14 וְשְׁלֵא לְאוֹכְלָיו¹⁰⁴, לְמִנְיָו וְשְׁלֵא לְמִנְיָו¹⁰⁵,
15 לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים¹⁰⁶, לְטַמְאִים וְלְטַהוּרִים¹⁰⁷ -
16 פֶּטוּר¹⁰⁸, שֶׁהָרִי הִפְסֵחַ כְּשֶׁר¹⁰⁹. וְכֵן פֶּלַי פִּיּוּצָא בְּזָה.

(92) כגון שלמים. (93) שחשב שהקדישו לשם פסח. (94) כגון שהיה זכר בן שנה (ראה פ"א מהל' קרבן פסח ה"א). וזה גרם לו לטעות שזהו קרבן הפסח. (95) אף שאסור להקריב זבחים אחרים בשבת, פטור מקרבן חטאת, כפי שיתבאר להלן. (96) שהרי יש עליו מצוה לשחוט פסח, והוא חשב שזהו הפסח, ואף כי אינו עולה לו לשם פסח, וצריך להביא פסח אחר - כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי הקריב קרבן, פטור מן החטאת, כרבי יהושע במשנה, פסחים ע"א, ב. וסובר רבי יהושע (שם ס"ב): כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחט לשם הפסח (רש"י שם). וראה בפ"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ובמאירי פסחים שם. (97) וחשב שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, או שנתעלמה ממנו שהיום שבת (רש"י ו'מאירי' שם). (98) ואין זה טועה בדבר מצוה, שהרי כולם יודעים שאין הפסח בא מאלו, ואין זה נחשב לשוחט ברשות (רש"י שם). (99) כגון שכל המנויים על פסח זה היו חולים או זקנים, שאין כל אחד ואחד מהם יכול לאכול כזית מן הפסח (ראב פ"א מהל' קרבן פסח ה"ה) שאם נשחט להם, הקרבן פסול, ולא ניתנה שבת להידחות לקרבן זה. (100) ששחט את הפסח לשם חבורה אחרת, ולא לשם חבורת האנשים שנמנו על קרבן זה, שהקרבן פסול (שם). (101) שכל המנויים על פסח זה היו ישראלים שלא נימולו, שגם זה אם נשחט פסול (שם). (102) שכל המנויים על פסח זה נטמאו, וראה בהל' קרבן פסח שם, שאם נשחט הוא פסול. וזה שגג וחשב שהקרבן כשר ומותר לשוחטו בשבת, או שנעלם ממנו כי שבת היום. (103) משנה, פסחים ע"א, ב. משום שלא עשה מצוה, שהפסח הוא פסול. (104) שחלק מהאנשים שלשם שחט את הפסח היו חולים או זקנים, וחלק מהם היו בריאים שיכולים לאכול כזית ממנו, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (105) ששחט גם לשם אנשי החבורה שנמנו על פסח זה, וגם על אנשי חבורה אחרת שנמנו על פסח אחר, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (106) שנמנו על פסח זה גם ישראלים שנימולו וגם ישראלים שלא נימולו, שאף הוא כשר, ראה להלן. (107) שחלק מן המנויים היו טהורים וחלק טמאים,

1 טְרַפָּה גְלוּיָהּ⁸³ - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁהֵיחָה לוֹ
2 לְבָדֵק וְאַחַר כֵּן יִשְׁחוּט⁸⁴. וְכֵן פֶּלַי פִּיּוּצָא בְּזָה.

(68) סוכה מא, ב - במשנה. (69) מביתו לרשות הרבים. (70) שבזמן שביט המקדש קיים, היה לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת (פ"ו מהל' לולב ה"ט"ו), ורק לאחר שחרב בית המקדש, אמרו חכמים ליטול את הלולב בשבת (שם ה"י"ז). (71) ידי חובת מצות נטילת לולב. ועתה בהוצאתו זו לא קיים המצוה, כגון שנטלו שלא כדרך גדילתו (סוכה מב. ופ"ו מהל' לולב ה"ט). ולפי דעת הסוברים "מצוות צריכות כוונה", לא יצא משום שלא כיוון לצאת. וראה בפ"ב מהל' שופר ה"ד (הר המוריה). (72) כלומר: או העבירו. וכן פירש המאירי (פסחים ע"ב): מה שאמרו במשנה (סוכה, שם) "יום-טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים", דהיינו: או שהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים. (73) ששכח כי שבת היום. (74) מקרבן חטאת. (75) דברי רבי יוסי, במשנה שם. כלומר: היה טרוד במצוה ומחשב ועסוק וממהר לעשותה, ומתוך כך טעה ושכח שהוא שבת, וטעה בדבר מצוה ושגג בדבר כרת פטור מקרבן, כיון שסוף סוף עשה מצוה, שנטל הלולב בהוצאה זו (רש"י שם, ושם מב. וראה למעלה ה"ח). (76) שהרי אם "חל י"ד להיות בשבת - כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת" (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ט"ז). (77) כלומר, אלו שנמנו על פסח התחרטו ונמנו על פסח אחר לפני שחיטתו של זה, ופסח זה שנשחט בלי מנויים פסול הוא (פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג) ואינו דוחה את השבת. (78) המנויים, שלא ניתנה השבת להידחות בשחיטת כבש זה. (79) הכבש, אחר שחיטתו. (80) במקום מוסתר בגוף שאין לראותו לפני הפשטתו. (81) ראה פ"י מהל' שחיטה ה"ח. והוברר שלא עשה מצוה בשחיטה זו ששחט בשבת. (82) משנה, פסחים ע"א, ב. ואע"פ שהוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה - פטור משום שהוא אנוס, ע"י ברע"ב שם, ב'לחם משנה' ובי"ה המוריה. (83) ראה בהל' שחיטה שם, פירוט כל הטריפות הנסתרות והגלויות. (84) משנה, פסחים שם.

3 יא. שֶׁחַט אֶת הַפֶּסַח בְּשֶׁבֶת⁸⁵ שְׁלֵא לְשִׁמוֹ⁸⁶ בְּטֻעוֹת⁸⁷
4 - פֶּטוּר⁸⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵיחָבַח כְּשֶׁר⁸⁹; שֶׁעֲקִירַת שְׁמוֹ
5 בְּטֻעוֹת - אֵינָה עֲקִירָה⁹⁰, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת
6 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁹¹.

(85) כשחל יום י"ד בניסן להיות בשבת. (86) אלא לשם זבח אחר. (87) שחשב על הפסח כי הוא שלמים. (88) מקרבן חטאת. (89) ועלו לבעלים לשם חובת הפסח (פ"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א) ולא חילל שבת. (90) אבל אם שחט את הפסח שלא לשמו בזדון (וכגון שחשב כשם שמותר לשוחטו לשם פסח בשבת, כן מותר לשחוט את הפסח בשבת לשם זבח אחר. רש"י פסחים ע"א): חייב חטאת שעקר שם פסח מהקרבן, ואינו מותר לשחוט כ"א לשם פסח ולא לשם קרבן אחר, וזה ששחט לשם קרבן אחר חילל את השבת וחייב חטאת, שלא שחט ברשות ולא עשה מצוה, שהרי הוא פסול (הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פיי"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"א). כי בקדשים קלים אין מועלין לפני זריקת הדם ('מרכבת המשנה'). (120) אף שאין זו מלאכה, אסרו חכמים לזרוק הדם, שהרי הוא מתיר הבשר באכילה (ראה פיי"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד, כי אסור לאכול הבשר לפני הזריקה) לצורך מוצאי שבת, שהרי בשבת אסור לבשל ולצלוח. ראה ביצה כ, ב - שרבא חולק על רבה בר רב הונא, וסובר שאם עבר ושחט נדרים ונדרבות ביום-טוב, זורק את הדם רק ע"מ להתיר בשר באכילה (שמותו לצלות ולבשל ביו"ט) ולא התיר את האימורין להקטיר בערב, שאם נטמא או נאבד הבשר לא יזרוק, וגם ראה ברייתא שם כי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן בשבת, לא יזרוק הדם. (121) בתוספתא שם לפנינו: זורק דמן "שלא" לשמן, וצ"ל: "זורק דמן לשמן" ('חסדי דוד'). וכעין זה בתוספתא מנחות פ"ה. (122) תוספתא, שם: "בשבת לא יזרוק ומותר בהנאה, ואם זרק את הדם בין בשוגג בין במזיד, הבשר יאכל ויקטיר אימורים למוצאי שבת". (123) אף-על-פי שעלו לבעלים לשם חובה (תוספתא, שם).

11 טו. היו לפניו שתי בהמות של צבור¹²⁴, אחת
12 פחושה ואחת שמנה, והיתה חובת היום באחת, בין
13 חטאת¹²⁵ בין עולה¹²⁶, ושגג ושחט השתים¹²⁷: אם
14 שחט פחושה פתחלה ואחר כך שחט השמנה -
15 פטור מקרבן חטאת¹²⁸. ולא עוד, אלא שאומרים
16 לו¹²⁹: הבה שמנה ושחוט לכתחלה¹³⁰. אבל אם
17 שחט השמנה תחלה¹³¹ ואחר כך הפחושה - חייב
18 חטאת על התוספת¹³². נמצאת הראשונה השמנה
19 טרפה בכני מעים, אף על פי שלא ידע שהיא טרפה
20 בעת ששחט הפחושה¹³³ ולא לזה נתפון, הואיל
21 ונשחטה האחרונה פמזותה¹³⁴ - הרי זה פטור
22 מחטאת¹³⁵. וכן הפורס מצודה להעלות דגים מן
23 הים¹³⁶ בשגגה¹³⁷, והעלה תינוק¹³⁸ עם הדגים, בין
24 ששמע שטבע תינוק בין שלא ששמע¹³⁹, הואיל
25 והעלה תינוק - הרי זה פטור מחטאת, אף על פי
26 שלא היתה פונתו אלא לצוד¹⁴⁰, מפני שהיה
27 שוגג¹⁴¹. וכן כל פיוצא בזה.

(124) דברי רבה, מנחות סד, א. ומדובר כאן בשבת. (125) כגון ר"ח שחל בשבת או שבת חוה"מ, שמקריבין שעיר לחטאת. (126) שמקריבין בשבת כמה עולות תמידין ומוספין (ראה ב'תוספות' שם ד"ה שחט). וכגון שגמר להקריב את העולות חוץ מאחת שלא הקריב עדיין. (127) שחשב שמותר לשחוט את הקרבן השני, אף-על-פי שאחרי ששחט את קרבן הציבור, אין הקרבן השני ראוי לציבור. (128) שכתוב (מלאכי א, ח) "הקריבהו נא לפחתך, הירצך? או הישא פניך? אמר ה' צבאות". הרי שצריך להקריב לה' מן המובחר, והמקריב מן הפחות במקום שיש לו מובחר, הקרבן פסול, ראה רש"י מנחות שם. (129) אחר ששחט את הכחושה. (130) שם, דברי רבה, ומטעם הנ"ל, שלא הקריב בראשונה מן המובחר ולא יצא די חובתו, והותרה שבת אצל עבודה, אפילו למצוה מן המובחר ('אור שמח'). (131) שיצאו ידי חובתם.

שגם זה כשר, ראה להלן. (108) מקרבן חטאת, במשנה שם. (109) בכל אלו שמנה רבינו למעלה, ראה בהל' קרבן פסח שם, ואם כן הרי הוא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה.

1 יג. השוחט בשבת קרבן צבור¹¹⁰ שלא לשמו¹¹¹ -
2 הרי זה חייב חטאת¹¹², ויקטיר אמורים לערב¹¹³. וכן
3 אם שחט יתר על חובת היום¹¹⁴ - חייב חטאת על
4 התוספת¹¹⁵.

(110) כגון התמיד או המוסף של שבת, שצריך להקריבן בשבת לשמם. (111) לשם קרבן אחר, שלא עלה לציבור לשם חובה (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א). ואינו אלא כנדבה שאינה דוחה את השבת. (112) שחילל את השבת, והוא בתוספתא פסחים פ"ה: "השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו - חייב". (113) במוצאי שבת. אם עבר זורק את הדם בשבת, ראה להלן הי"ד. (114) ששחט שלשה תמידים ומוספים במקום שנים. (115) במשנה, פסחים ע"א, ב - נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על רבי מאיר, כששחט זבחים אחרים לשם תמידין ומוספין בשבת, אם חייב חטאת או לא, וסובר רבי יהושע (שרבינו פוסק כמותו) שמכיון שקרבנות הציבור האמורים בשבת יש להם קצבה (= מספר מוגבל, שהם שני תמידין ושני מוספין), אף-על-פי שעשה מצוה, שהרי כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אין זה טועה בדבר מצוה, שהרי אינו רואה הרבה אחרים עסוקים בשחיתתן, וכיון שנשחטו התמידים או המוספים, יודע הוא שאין צורך לשחוט יותר, אלא נחשב לשוגג (שחשב שאף שאין צורך יותר, מותר לשחוט עוד) וחייב חטאת (רש"י, שם). ואין הבדל בין אם הקרבנות שמוספין נקבעו לשם זבח אחר או שנקבעו לכתחילה לשם תמידין ומוספין, ורק שחטן אחר שקיים כבר חובת היום. ובתוספתא פסחים פ"ה מפורש "השוחט שתי חטאות לציבור, ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה, שתי עולות לציבור ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה". ומסתבר כי הדברים אמורים בשוחט בשבת.

5 יד. שחט קרבנות יחיד¹¹⁶ שאין דוחים את השבת¹¹⁷
6 בשבת בשגגה - חייב חטאת¹¹⁸, והבשר מתר
7 בהנאה¹¹⁹, ואין זורקין את הדם¹²⁰. ואם עבר וזרק
8 דמם לשמן¹²¹, בין בשוגג בין במזיד - עלו לבעלים
9 לשם חובה, ויקטיר אמורין לערב, והבשר יאכל¹²²,
10 ויביא השוחט חטאת על שגגתו¹²³.

(116) כגון נדרים ונדבות, וגם עולת ראה ושלמי שמחה ושלמי חגיגה. ראה פ"א מהל' חגיגה ה"ח. (117) כלומר, קרבנות יחיד אינם דוחים השבת, לפי שאין להם זמן קבוע בקרבנות ציבור, ואפשר להקריבם אחר השבת, ראה הל' חגיגה שם. (118) תוספתא שם "חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן, וזרק דמן (שלא) לשמן, הרי זה חייב והורצו הבעלים". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ה. (119) תוספתא, מנחות שם. אף-על-פי שאינו נאכל, שהרי לא נזרק הדם (ר"י קורקוס מובא בכסף-משנה) - מותר ליהנות ממנו אחר שתעובר צורתו ויוצא לבית השריפה, שאין דין אלו, כדין קדשים שמתו שנקריים ואסורים (ראה

12 עֲשִׂיתִי - נַעֲשֶׂה כְּאֹמַר לֹא אֶכְלְתִי בַשָּׂגָה אֶלָּא
13 בְּזֶדוֹן⁵, שֶׁהוּא פְטוּר מִן הַקָּרְבָן, וְלֹא הִכְחִישׁ אֶת
14 הָעֲדִים⁶.

(2) שני עדים או יותר. (3) בשוגג. (4) שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. (5) במשנה שם: "אמרו לו [חכמים לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור", ופירושו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגו", ופירושו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתרין דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגו במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. (6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת.

15 ב. שְׂתַק וְלֹא הִפְלִיג⁷ אֶת הָעֲדִים⁸, (אֶלָּא) אֶפְלוּ
16 אֲמָרָה לֹו אֲשֶׁה⁹: אֶכְלְתָּ חֶלֶב או עֲשִׂיתָ מְלֹאכָה
17 בַשֶּׁפֶת, וְשִׁתַּק - חֵיב לְהֵבִיא חֲטָאת¹⁰. אָמַר לוֹ עַד
18 אֶחָד: חֶלֶב הוּא זֶה, וְשִׁתַּק¹¹, וְחָזַר וְאָכְלוּ בַשָּׂגָה -
19 מִבֵּיא חֲטָאת. וְאִם הִתְרוּ בֹזֵי¹² - לֹאֲקָה עֲלֵיו¹³, אָף עַל
20 פִּי שֶׁעָקַר הָעֲדוֹת בְּעַד אֶחָד¹⁴.

(7) כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. (8) בין עד אחד בין שני עדים. (9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. (10) שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". (11) שאם מכחישו אין העד נאמן. (12) בשני עדים. (13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. (14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב וזויר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב.

21 ג. כִּבְר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַמְּפָרִישׁ
22 חֲטָאתוֹ עַל הַחֶלֶב שֶׁאֶכֶל - לֹא יִבְיֹאנָה עַל הַשֶּׁפֶת
23 שְׁחָלַל או עַל הַדָּם שֶׁאֶכֶל; שֶׁנֶּאֱמַר: וְהֵבִיא קָרְבָנוּ
24 שְׁעִירַת עִזִּים וְגוֹמַר עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא - עַד
25 שִׁיחָה קָרְבָנוּ לְשֵׁם חֲטָאוֹ, לֹא שִׁקְרִיבָנָה מִחֲטָא עַל
26 חֲטָא. וְאִם הִקְרִיב - פְּסָלָה¹⁵. יִתֵּר עַל זֶה אֲמָרוּ:
27 הַפְּרִישׁ חֲטָאתוֹ עַל הַחֶלֶב שֶׁאֶכֶל אֲמַשׁ - לֹא יִבְיֹאנָה
28 עַל הַחֶלֶב שֶׁאֶכֶל הַיּוֹם; וְאִם הֵבִיא - כִּפָּר. וְאִין צָרִיף
29 לֹוֹמַר, שֶׁאִם הַפְּרִישָׁה אָכִיבוּ וְמָת, וְהָיָה הַבֵּן מִחֵיב
30 בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא¹⁶ - שֶׁלֹּא יִבְיֹאנָה הַבֵּן עַל חֲטָאוֹ¹⁷, כִּמּוֹ
31 שֶׁנֶּתְבָּאָר שָׁם¹⁸.

(15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו".

(132) שם, דברי רבה. וראה למעלה הי"ג. (133) ולפי רצונו התכוון בעת ששחט את הכחושה, לשחיטה אסורה. (134) כיון שהתברר שהקרן הראשון פסול. (135) במנחות שם: "א"ל רבינא לרב אשי, נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיים מהו, בתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מכווין, או דילמא בתר מעשיו אזלינן. א"ל לאו היינו דרבה ורבא כו', ואיכא דאמרי א"ל היינו פלוגתייהו דרבה ורבא וכו' רבה אמר פטור, זיל בתר מעשיו". ומפרש רבינו "נמצאת הראשונה כחושה" - שהיתה טריפה (ולא כפירוש רש"י שם). ופסק כרבה, לפי הלשון השני שבגמרא (וראה כסף-משנה, לחם-משנה ו'קרי' ספר' כאן). (136) ראה פ"ז מהל' שבת ה"א, שצידה היא אחת משלשים ותשע אבות מלאכות. (137) שחשב שמתור לצוד בשבת, או שנעלם ממנו ששבת היום. (138) שטבע בים, ומצד הצלת התינוק מותר לפרוס מצודה. (139) שלא היתה כוונתו אלא לצוד דגים. (140) שהולכים אחר מעשיו, ונתברר שמעשיו נעשו בהיתר שהרי הציל את התינוק. שם, מחלוקת רבה ורבא, ופסק כרבה לפי הלשון השני שבגמרא. (141) כלומר, לא נתכוין להציל את התינוק, אלא עשה כן מחמת שוגג שלא ידע ששבת היום או שאין איסור בצידה.

1 טז. מִי שֶׁהָיָה לִפְנֵיו בְּלִילֵי הַפֶּסַח צָלִי שֶׁל פֶּסַח¹⁴²
2 וְנוֹתֵר מִן הַקְּדָשִׁים¹⁴³, וְנִתְפָּן לְאֶכֶל צָלִי שֶׁהוּא
3 מְצֻנָּה¹⁴⁴ וְשָׁגַג וְאֶכֶל הַנוֹתֵר - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת¹⁴⁵,
4 שֶׁהָרִי לֹא עָשָׂה מְצֻנָּה בְּאֶכִילָהּ זֹו. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא
5 בְּזֶה.

(142) בפסחים עב, ב: "נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו - חייב". ושם לפי לשון אחד אין בזה שום פלוגתא (כסף-משנה). ואע"פ ששם לא מפורש שמדובר בפסח, סובר רבינו שכיון שאמרו "שפוד של צלי", בוודאי בפסח איירי, שדרכו בכך, כמפורש במשנה שם עד. (צל"ח, שם). (143) והאוכל נותר בשוגג חייב חטאת (למעלה פ"א ה"ד). (144) שנאמר (שמות ב, ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וגו'". (145) (ואין זה דומה לאוכל תרומת חמץ בערב הפסח, שפטור מלשלם מפני שזמנה בהול (פ"י מהל' תרומות הי"ב) - שחמץ בערב הפסח אינו מותר אלא עד ארבע שעות, אבל אכילת פסח היא עד חצות הלילה (וראה צל"ח שם, ותוספת הגר"ע א בתרומות פ"ח מ"א).

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ו

פָּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו.

6 א. מִי שֶׁהֵעִידוּ עֲלָיו עֲדִים² שֶׁחָטָא³ חֲטָא שְׁחִיבִין
7 עֲלָיו חֲטָאת קְבֻעָה, וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ⁴ אֶלָּא אֲמָרוּ:
8 רְאִינוּךָ שֶׁעֲשִׂיתָ מְלֹאכָה בַשֶּׁפֶת או שֶׁאֶכְלְתָּ חֶלֶב,
9 והוּא אֹמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ בְּוַדָּאֵי שֶׁלֹּא עֲשִׂיתָ דְּבַר זֶה
10 - אִינוּ חֵיב חֲטָאת. הוּאִיל וְאִם יֹאמַר מְזִיד הָיִיתִי -
11 יִפְטַר מִן הַקָּרְבָן, כִּשְׁאֲמַר לְהֵן לֹא אֶכְלְתִי וְלֹא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 לְעִבּוּדָה זָרָה²⁵ או לְחַלֵּל שְׁפָחוֹת בְּפִרְהֵיטָא²⁶ - אֵין
14 מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קֶרְבָן לְלֵל²⁷, וְהַמּוֹמֵר לְעִבְרָה²⁸ מִשְׁאָר
15 עֲבוֹרוֹת²⁹ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ חֲטָאת עַל אוֹתוֹ
16 הַחֲטָא³⁰. פִּיעֵד? מוֹמֵר לְאֹכַל חֶלֶב שְׁאֵכַל חֶלֶב
17 בְּשִׁגְגָה וְהֵבִיא חֲטָאתוֹ - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עַד
18 שְׁיִחְזֹר בְּתִשׁוּבָה³¹. אֶפְלוּ הָיָה מוֹמֵר לְאֹכַל חֶלֶב
19 לְתֵאבּוֹן³², וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֶלֶב בְּשִׁמְן וְאֶכְלוּ, וְהֵבִיא
20 קֶרְבָן - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ. שְׁמִשְׁאֵכַל בְּזֵדוֹן, בֵּין
21 לְהִכְעִיס בֵּין לְתֵאבּוֹן, הָרִי הוּא מוֹמֵר. הָיָה מוֹמֵר
22 לְאֹכַל חֶלֶב וְשִׁגָּג וְאֶכַל דָּם - מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ
23 שְׁבִאֲרָנוּ.

25 שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה.
26 שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד
עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה
בראשית. 27 אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל
התורה כולה, שנמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א,
ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא
המומר (גמרא חולין שם). 28 עבירה אחת לעבור עליה
בזדון. 29 "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה".
30 שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון,
אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב
מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו
מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע
שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו
קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה
אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא
על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא.
31 מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי
שיחזור בתשובה וייכשל בשוגג יביא או חטאת, אבל על
החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו
שב מידיעתו. 32 לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור
בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר,
וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור.

24 ח. מי שְׁשִׁגָּג³³ וְהִפְרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאַחַר כֵּן³⁴ נִעְשָׂה
25 מוֹמֵר³⁵ וְחָזַר בְּתִשׁוּבָה, או נִשְׁתַּטֵּחַ³⁶ וְחָזַר וְנִשְׁתַּפֵּחַ³⁷,
26 אֵף עַל פִּי שְׁנִדְחָה הַקֶּרְבָן בִּינְתֵימִם³⁸ - הָרִי זֶה חָזַר
27 וְנִרְאָה³⁹; וְשָׂאִין בְּעֵלֵי חַיִּים נְדָחִין⁴⁰, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ
28 בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. לְפִיכֵן יִקְרִיבָה עֲצָמָה.
29 וְכִשֶּׁם שְׂאֵם נוֹלָד בּוֹ מוֹם עוֹבֵר⁴¹ וְנִתְרַפָּא - יִחְזֹר
30 לְכִשְׁרוֹת⁴², כֵּן אִם נְדָחוּ הַבְּעֻלִים וְחָזְרוּ וְנִרְאָו -
31 יִקְרָב.

33 ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת.
34 אחר שהפריש ולפני שהקריב. 35 לכל התורה, או
לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו.
36 אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני
שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. 37 נתרפא
וחזר לאיתנו. 38 שאין להקריב את הקרבן לא בשעת
היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. 39 הקרבן חוזר

ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולהו
(=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה
זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב)
ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת". 16 לפי נוסחה
אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש
והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה
משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבן אפילו
באותו החטא (לחם משנה שם). ולפי הנוסחה השנייה שם
ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה
מקום לטעות, כי הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין
הדבר כן. 17 דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו)
שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת
שמתו בעליה תמות. ונלמד בכרייתא שם ממה שנאמר
(ויקרא ד, כח) "קרבנו" - "בקרבונו הוא יוצא ואינו יוצא
בקרבונו אביו". 18 [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו
בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה
לעצמם].

1 ד. הֵבִיא חֲטָאתוֹ¹⁹ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁰ - תִּרְעָה עַד
2 שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם וְתִמְכַר²¹, וְיָבִיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא
3 זֶה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שְׁהֵבִיא
4 חֲטָאת אַחַת עַל שְׁנֵי חֲטָאֵיהֶם²² - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל
5 בָּהּ מוֹם וְתִמְכַר, וְיָבִיא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה וְיָבִיא
6 זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה.

19 כלומר, הפריש חטאת אחת. 20 וכיוון שפירש כי
חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי
נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים,
ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו
על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. 21 שהרי אסור
לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בהם מום.
22 שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאים, שהרי
כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן
אחד על שני חטאי - כל שכן שני אנשים על שני חטאים,
ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני
הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חברו.

7 ה. הֵבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל חֲטָא אֶחָד - יִקְרִיב אֵי זו
8 שְׁיִרְעָה, וְהַשֵּׁנִי תִרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וְיִפְלוּ
9 דָּמֶיהָ לְנִדְבָה²³.

23 והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תאבד
האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה
תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן
המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין
מקריבים באותם המעות שבתיבה עולות נדבה).

10 ו. הֵבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁴ - זו תִּשְׁחַט
11 לְשֵׁם חֲטָא הָאֶחָד, וְהַשֵּׁנִי לְשֵׁם הַחֲטָא הַשֵּׁנִי.

24 הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן
על חטא זה.

12 ז. כִּכָּר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָנוֹת, שְׁהַמּוֹמֵר

19 בְּאִשָּׁם תִּלְוִי וְעֵבֶר עָלָיו יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהוּא מִבְּעַט
20 בו - הָרִי זֶה לֹא נִתְּכַפֵּר לוֹ, וְכִשְׂפִיחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה אַחַר
21 יוֹם הַכִּפּוּרִים חָיֵב לְהֵבִיא כָּל אֲשָׁם תִּלְוִי שֶׁהָיָה חָיֵב
22 בַּיּוֹם.⁵⁴

51 שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. נוראה שם הלכה ב ששל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה. 52 שהרי לא נתכפר בקרבן שבעט בו. 53 שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. 54 כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו.

23 יֵא. כָּל אֲשָׁמוֹת שֶׁבַתוֹרָה מְעַכְבִּין אֶת הַכִּפּוּרָה⁵⁵, חוּץ
24 מֵאֲשָׁם נְזִיר⁵⁶. סִפֵּק נְזִיר⁵⁷ וְסִפֵּק מַחְסְרֵי כִפָּרָה⁵⁸
25 וְסִפֵּק סוּטָה⁵⁹ - כָּלֵם מְבִיאִין קִרְבָּנוֹתֶיהֶן אַחַר יוֹם
26 הַכִּפּוּרִים⁶⁰.

55 כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"]. 56 הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט.) ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם". הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. 57 כריתות כו. כלומר, שמסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). 58 כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על הספק, ואף ספק יולדת חייבת חטאת העוף מספק. 59 כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם נטמאה אם לא נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות. 60 כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה' - אלו צריכים להביא קרבנותיהם אפילו אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים (ויקרא טז, טז-כא) "וכיפר על הקודש וגו' לכל חטאתם - והתוודה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק מחוסרי כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או להתירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גמרא שם).

27 יב. מִי שֶׁהוּא מְחַיֵּב חֲטָאת או אֲשָׁם וְהָרִי הוּא יוֹצֵא
28 מִבֵּית דִּין לְהַרְגוֹ⁶¹: אִם הָיָה זָבָח וְזָבָח⁶² - מְשַׁהֵין
29 אוֹתוֹ עַד שִׁיזְרַק הַדָּם וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה; וְאִם עֲדִין לֹא
30 נִשְׁחַט הַזָּבָח - אִין מְשַׁהֵין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּקְרִיבוּ עָלָיו⁶³.

61 שחץ ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. 62 כלומר, שנגמר דינו

להיות ראוי להקרבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. 40 כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקרבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלקת הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקרבה, וכרב ביומא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה. 41 כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. 42 שנאמר (ויקרא כב, כה): "כי משחתם בהם מום בם לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום בם הוא דלא יירצו (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו".

1 ט. חֵיבֵי חֲטָאוֹת⁴³ וְאֲשָׁמוֹת וְדָאִים שְׁעֵבֶר עָלֵיהֶן יוֹם
2 הַכִּפּוּרִים - חֵיבִין לְהֵבִיא לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים⁴⁴,
3 וְחֵיבֵי אֲשָׁמוֹת תִּלְוִיין - פְּטוּרִים⁴⁵. שְׁנֹאָמַר: מִכָּל
4 חֲטָאוֹתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּתְּהוּרוּ. כֵּן לְמַדוּ מִפִּי
5 הַשְּׂמוּעָה⁴⁶, שֶׁכָּל חֲטָא שְׁאִין מִפִּיר בּוֹ אֶלֶּא ה' נִתְּכַפֵּר לוֹ.
6 לְפִיכֵן⁴⁷, מִי שֶׁבָּא עַל יְדוֹ סִפֵּק עֲבָרָה⁴⁸
7 בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֶפְלוּ עִם חֲשִׁכָה⁴⁹ - פְּטוּר מֵאֲשָׁם
8 תִּלְוִי, שֶׁכָּל הַיּוֹם מְכַפֵּר⁵⁰. נִמְצְאָתָ לְמַד, שְׁאִין
9 מְבִיאִין עַל לֹא הוֹדַע שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים אֲשָׁם תִּלְוִי,
10 אֶלֶּא אִם לֹא כִפֵּר לוֹ יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּמוֹ שִׁיתְּבָאֵר.

43 שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. 44 ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. 45 להביא אשם תלוי אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. 46 שם כה: בשם ר' אלעזר. ורב תחליפא משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים. 47 כיוון שחייבי אשמות תלויין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. 48 שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. 49 קודם שתחשך (ראה שבת לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). 50 ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת.

11 י. אִין יוֹם הַכִּפּוּרִים וְלֹא חֲטָאת וְלֹא הָאֲשָׁם
12 מְכַפֵּרִין אֶלֶּא עַל הַשְּׂבִים⁵¹ הַמְּאִמְנִים בְּכִפְרָתָן; אֶבֶל
13 הַמִּבְּעֵט פֶּהֶן - אִינֵן מְכַפֵּרִין בּוֹ. בִּיעֵד? הָיָה מִבְּעֵט
14 וְהֵבִיא חֲטָאתוֹ אוֹ אֲשָׁמוֹ וְהוּא אוֹמֵר אוֹ מְחַשֵּׁב כְּלָבוֹ
15 שְׁאִין אֵלָיו מְכַפֵּרִין, אֵף עַל פִּי שֶׁיִּקְרֶבוּ כְּמִצְוַתָּן - לֹא
16 נִתְּכַפֵּר לוֹ, וְכִשְׂפִיחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה מְבַעֲיָתוֹ צְרִיךְ לְהֵבִיא
17 חֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ⁵². וְכֵן הַמִּבְּעֵט בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים⁵³ -
18 אִין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עָלָיו. לְפִיכֵן, אִם נִתְּחַיֵּב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בכתב-יד תימן. ובדפוס רומי כאן ולהלן בסמוך, ובדפוסים חדשים, בטעות: "אחת". ורוצה לומר, אפילו בהעלם אחד (וכל-שכן אם עשה בכמה העלמות). והיינו, שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו, וחשב שהם מותרים, ורק אחר שעשה כל אותן העבירות, נודע לו שהם אסורים. (4 דברי ר' יוחנן בכריתות ב: ולמד זאת ממה שכתבה התורה בבא על אחותו חיוב כרת באופן מיוחד בפרשת קדושים (ויקרא כ, יז), אף כי אחותו נכללה בין שאר עריות החייבים כרת (שם יח, כט), וזה בא ללמד, שכשם שאחותו חייב עליה אפילו אם עשאה ביחד עם עבירות אחרות, כמו כן כל יתר העריות כולן - חייב הוא על כל אחת ואחת מהן. ורבי יצחק וכן רבנן (כריתות שם) למדו זאת ממה שנאמר (שם ט:): "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", ולא נאמר "ואל נדה בטומאתה לא תקרב" - ללמדך שהוא חייב על כל אשה ואשה, אפילו בהעלם אחד. (5 למעלה פ"א הלכה ד. (6) ארבעים ושלש לאו דוקא, שהרי באשה לא שייך "השוכב עם זכר", ו"הבא על אביו", ו"הבא על אחי שמביאה עליה את הבהמה" (לחם-משנה). (7) כלומר, משום מקראות רבים = אזהרות הרבה. (8) משנה בכריתות יג: וראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה יב. (9) שאם לא כן "אין איסור חל איסור" (פי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ח). (10) כשבא על אשת אחי הקיים, כשהיא נדה, כמבואר להלן. וראה בהלכות איסורי ביאה שם. (11) כאן לא נתן לנו רבינו דוגמא מ"איסור כולל". אבל כבר פירשה בפרק יד מהלכות מאכלות אסורות הלכות יח"ט, והדגימה באחד שאכל חלב ביום הכיפורים, שכיון שאיסור יוכ"פ חל גם על דברים המותרים, חל הוא גם על חלב, ובניגוד ל"איסור מוסף" שלמעלה, שחל איסור נוסף על האיסור גופו, ואנו אומרים: מתוך שהגרושה אסורה לכהן הדיוט, אסורה היא גם לכהן גדול, אע"פ שבלא זה היא אסורה עליו - כאן ב"איסור כולל" לא נוסף איסור על האיסור גופו, אלא אנו אומרים: מתוך שאסור הוא לאכול ביום הכיפורים דברים המותרים, נאסר הוא גם בחלב. (12) ברייתא בחולין מ. (13) שהרי כל האיסורים הללו אינם על ה"חפצא", אלא על ה"גברא" ומוזהר על כולם כאחד - בשעת שחיטה. (14) שהוא חייב שלש חטאות. (15) לעבודה-זרה, גמרא שם: (16) שיעבוד אותה בגמר זביחה, אלא עובד אותה מיד עם התחלת השחיטה. (17) דברי עולא שם. כי במעשה כל שהוא בבהמה לשם ע"ז נאסרה הבהמה (פ"ח מהלכות ע"ז הלכה א). ואף-על-פי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו (ראה שם), וקדשים שלו אף הם ממון גבוה - כיון שהוא מתכפר בהם הם נחשבים שלו והוא יכול לאוסרם (גמרא שם, וראה גם רש"י - לח"מ). ולפי מה שכתב רבינו בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא, שמה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא משום שאין כוונתו אלא לצערו, אין צריך לטעם הנ"ל, לאסור את הקדשים, שהרי בקדשים לא שייך לומר שהוא מתכוון לצערו (מרכבת המשנה בהלכות ע"ז שם). (18) שני הסימנים = הקנה והוושט. (19) רוב שני הסימנים. ראה משנה חולין כז. "שחט רוב שנים בבהמה, שחיטתו כשרה". וראה שם מ. שאינו חייב משום שחטי חוץ אם לא שחט אלא סימן אחד.

אחר שנשחט קרבנו. (63) ברייתא בערכין ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכן אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם - משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זבחו וזבחו כבר, שהשהייה היא קצרה, משהין אותו עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא.

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר דין העושה עבירות הרבה בהעלם אחד, ואם עשה מעשה שחייב עליו משום שמות הרבה אם חייב על כל שם.

1 א. הַעוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת² הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָת³ - חֵיב
2 חֲטָאתָ עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת⁴. אֶפְלוּ עֲשֵׂה הָאֲרָבָעִים
3 וְשִׁלֵּשׁ אֱלוֹ שִׁמְנֵינֹו⁵ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - חֵיב אֲרָבָעִים
4 וְשִׁלֵּשׁ חֲטָאוֹת⁶. וְכֵן אִם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה אֶחָד שֶׁהוּא
5 חֵיב עָלָיו מִשּׁוֹם שְׁמוֹת הַרְבֵּה⁷ - חֵיב עַל כָּל שֵׁם
6 וְשֵׁם⁸. וְהוּא שֶׁהָיוּ הָאִסוּרִין פְּלֵן בְּאֵין פְּאֶחָת⁹ או
7 אִסוּר מוֹסֵף¹⁰ או אִסוּר כּוֹלָל¹¹. פִּיֶּצֵד? הַשּׁוֹחֵט
8 בְּהֵמַת קְדָשִׁים חוּץ לְעִזְרָה בְּשִׁבְתָּ לְעִבּוּדָה זָרָה -
9 חֵיב שִׁלֵּשׁ חֲטָאוֹת¹²: מִשּׁוֹם שּׁוֹחֵט קְדָשִׁים בַּחוּץ,
10 וּמִשּׁוֹם מְחַלֵּל שִׁבְתָּ, וּמִשּׁוֹם עוֹבֵד עִבּוּדָה זָרָה;
11 שֶׁהָרִי שְׁלִשֶׁת הָאִסוּרִין בְּאֵין פְּאֶחָת¹³. בְּמָה דְבָרִים
12 אֲמוּרִים¹⁴? בְּאוֹמֵר בְּגִמְרָה זְבִיחָה הוּא עוֹבֵד אוֹתָהּ¹⁵;
13 אֲבָל אִם לֹא הִיָּתָה פְּנוֹתוֹ לְקָדֶשׁ¹⁶ - מִשִּׁישְׁחַט בָּהּ מַעַט
14 לְשֵׁם עִבּוּדָה זָרָה תֵּאֲסֵר¹⁷, וְאֵינוֹ חֵיב מִשּׁוֹם שֶׁחוּטִי
15 חוּץ עַד שִׁישְׁחוּט שְׁנַיִם¹⁸ או רֹב שְׁנַיִם¹⁹, וְנִמְצָא
16 כְּשִׁגְמַר הַשְּׁחִיטָה שִׁחַט בְּהֵמָה הָאִסוּרָה לְקַרְבָּן,
17 שְׂאֵינוֹ חֵיב עָלֶיהָ מִשּׁוֹם שּׁוֹחֵט בַּחוּץ²⁰, כְּמוֹ
18 שִׁבְאַרְנוֹ²¹. הִיָּתָה²² חֲטָאת הַעֹזֵף²³, וְהִיָּה חֲצִי קֶנֶה
19 שְׁלֵה פְּגוּם²⁴, וְהוֹסִיף בּוֹ²⁵ כָּל שֶׁהוּא²⁶ בְּשִׁבְתָּ לְשֵׁם
20 עִבּוּדָה זָרָה - חֵיב שִׁלֵּשׁ חֲטָאוֹת²⁷, שֶׁהָרִי שְׁלִשֶׁת
21 הָאִסוּרִין בְּאֵים פְּאֶחָת²⁸. וְכֵן הַעוֹשֶׂה מְלֶאכֶה²⁹ בְּיוֹם
22 הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לְהִיֹּת בְּשִׁבְתָּ - חֵיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת³⁰,
23 מִפְּנֵי שִׁשְׁנֵי הָאִסוּרִין בְּאֵין פְּאֶחָת³¹. הֵבֵא עַל אֶשֶׁת
24 אַחִיו הַקְּזִים³² כְּשֶׁהִיא נְדָה - מִבֵּיא שִׁלֵּשׁ חֲטָאוֹת³³;
25 מִשּׁוֹם אֶשֶׁת אִישׁ, וּמִשּׁוֹם אֶשֶׁת אָח, וְהֵן שְׁנֵי אִסוּרִין
26 הֵבֵאִין פְּאֶחָת, וּמִשּׁוֹם נְדָה, שֶׁהוּא אִסוּר מוֹסֵף³⁴;
27 שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁנִּתְּסַף בָּהּ אִסוּר זֶה לְבַעֲלָהּ - נוֹסֵף
28 לִיבְמָה³⁵. וְכֵן פִּיּוּצָא בְּדָה. הֵבֵא עַל אָבִיו - חֵיב
29 שְׁתֵּים³⁶: אֶחָת מִשּׁוֹם עֲרוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה, וּמִשּׁוֹם
30 וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב. וְכֵן הֵבֵא עַל אַחִי אָבִיו - חֵיב
31 שְׁתֵּים³⁷, שֶׁנֶּאֱמַר: עֲרוֹת אַחִי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה³⁸. הֵבֵא
32 עַל הַזְּכוּר וְהֵבֵא זְכוּר עָלָיו³⁹ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, אֵף עַל
33 פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי גוֹפֵינֶן⁴⁰ - אֵינוֹ חֵיב אֱלָא חֲטָאת אֶחָת⁴¹;
34 שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב - הַשּׁוֹכֵב וְהַנְּשָׁכָב שֵׁם
35 אֶחָד⁴² הוּא. וְכֵן הֵבֵא עַל הַבְּהֵמָה וְהֵבֵא בְּהֵמָה
36 עָלָיו⁴³ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - אֵינוֹ חֵיב אֱלָא חֲטָאת אֶחָת⁴⁴.
37 עֲשׂוֹ הַשּׁוֹכֵב וְהַנְּשָׁכָב בְּהֵמָה וְזְכוּר כְּבַעֲלָהּ אֶחָת.

(2) שהעושה אותן בשוגג, חייב עליהן חטאת. (3) כן

17 ומשום אֶשֶׁת אִישׁ, שְׁשָׁנֵי הָאִסוּרִין בְּאֵין בְּאֶחָת.⁷⁴
 18 אִם שָׁגַג יַעֲקֹב וּבָא עַל סֶרֶח זֹו פְּשִׁיא נְדָה⁷⁵ בְּחַיִּי
 19 יִצְחָק בְּעֵלְהָ⁷⁶ וּבְחַיִּי רַחֵל אֶשֶׁת יַעֲקֹב⁷⁷ - הָרִי זֶה חֵיב
 20 עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה חֻטָּאוֹת: מְשׁוּם בֵּת בְּתוֹ⁷⁸, ומשום
 21 אַחֹת אֶשֶׁת⁷⁹, ומשום פֶּלְתוֹ⁸⁰, ומשום אֶשֶׁת אָחִיו⁸¹,
 22 ומשום אֶשֶׁת אָחִי אָבִיו⁸², ומשום אֶשֶׁת אָבִיו,
 23 ומשום אֶשֶׁת אִישׁ, ומשום נְדָה. וְכֵן כֹּל פְּיֻצָּא בְּזָה.

(45) בשוגג. ומקור הלכה זו בכריתות יד: במשנה ובגמרא.
 (46) אסורה. (47) משום שמונה שמות. משנה שם.
 (48) שהוא בעלה של רחל, בתו של לבן. (49) שהיא אשתו
 השנייה, ואינה בתו של לבן. (50) שהוא חותנו של יעקב.
 (51) שהיא מותרת לו, שהרי זלפה אינה קרובתו.
 (52) אחרת חוץ מטרח. (53) שעדיין אין על יעקב שום
 איסור "אחות אשתו", וכשנולדה טרח חלים על יעקב שני
 האיסורים: "בת בתו" ו"אחות אשתו" בבת אחת, ואילו
 היתה ללבן עוד בת, לא היתה טרח נאסרת משום בת בתו,
 כיון שיעקב כבר נאסר באיסור "אחות אשתו" באחותה של
 רחל, אין איסור "בת בתו" חל עליו, אף כי לגבי טרח באים
 שני האיסורים כאחד (מרכבת המשנה, וראה לחם-משנה).
 (54) נכדתו, שהיא בת תמנע, שהיא בתו של יעקב.
 (55) רחל. (56) לבן. ולא מאמה. (57) שמיד עם לידתה
 של טרח, חלים על יעקב שני האיסורים כאחד, וכבר אמרנו
 למעלה, שבבת אחת חל איסור על איסור. (58) בן יעקב,
 שהיא בת אחותו, ומותרת לו. (59) בנישואין אלו.
 (60) משום "אשת אחיו". (61) בנישואין אלו.
 (62) שמתוך שנאסרה על בני יעקב, נאסרה גם על יעקב
 עצמו, שהרי באיסור מוסיף - חל איסור על איסור, כנ"ל.
 (63) נקט אחי יעקב מאמו, משום דלהלן, שנשאת לישמעאל
 ונפלה לייבוש לפני יצחק, שאם היתה נשואה לפני זה לאחי
 יעקב מאביו, הרי היא כלתו של יצחק, ואינה נופלת לפניו
 לייבוש, כמפורש בפ"ו מהלכות יבוש וחליצה שעררה פטורה
 מן החליצה ומן היבוש (כסף-משנה), ואפילו אם עבר ויבמה
 אינה "אשת אב", שהרי אין קידושין תופסין בכלתו. ועוד,
 שהרי היא אסורה עליהם משום אשת אח, ולא חל עליהם
 שום איסור אחר. לכן כתב שנישאה לאחי יעקב מאמו, ואם
 כן אינה אסורה לא על יצחק ולא על אחי יעקב מאביו.
 (64) משום אשת אח. (65) בנישואין אלו, על האיסורים
 הקודמים. (66) שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף.
 (67) בעלה, שהוא אח של יעקב. (68) דוד יעקב, שהוא אחי
 יצחק אביו. (69) באיסור אשת אח. (70) בנישואין אלו.
 (71) שהוא אביו של יעקב. שמן התורה יש חיוב על יצחק
 לייבמה, ורק מדרבנן אסרו לייבם בת נכדתו, משום איסור
 שניות, ראה יבמות כא. כי בת נכדתו היא איסור שניות
 מדרבנן (פ"א מהלכות אישות הלכה ו, אות יא). ובמשנה
 שם כ. "איסור מצוה = שניות מדברי סופרים, חולצת ולא
 מתייבמת". (72) ותופסין קידושין באיסור דרבנן.
 (73) של יעקב מאביו, משום אשת אב. (74) וחלים שניהם
 בבת אחת על האיסורים הקודמים, ששניהם מוסיפים
 עליהם, ובאיסור מוסיף אמרין איסור חל על איסור.
 (75) ומתוך שנאסרה על בעלה יצחק, נאסרה גם על יעקב,

(20) דברי הגמרא שם, שהוא כמתחך בעפר. (21) בפ"ח
 מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו ואילך, שאינו חייב על
 שחיטת קדשים בחוץ אלא על הראויים ליקרב על המזבח.
 (22) זו ששחט בחוץ, בשבת לע"ז. (23) שהעוף מותר
 בשחיטת רוב סימן אחד (חולין כז). ואף-על-פי שהכשירו
 בפנים (=בעזרה) במליקה - לענין "שחוטי חוץ", אינו חייב
 אלא אם שחטו (זבחים קיא: במשנה). (24) חתוך.
 (25) שחט אותה. (26) וע"י הכל-שהו נגמרת השחיטה
 בעוף, ואם היה העוף חולין, מותר הוא באכילה (פ"א
 מהלכות שחיטה הלכה יא). (27) חולין מ:
 (28) שבשחיטת הכל-שהו עובר הוא על שחוטי חוץ, על
 שחיטה לע"ז והוא מחלל את השבת. (29) בשוגג.
 (30) גם משום שבת וגם משום יוהכ"פ. והיא מחלוקת
 בבביתא חולין קא: ודין זה הביא רבינו גם להלן פ"ו הלכה
 ו. (31) בבביתא שם למדו ממה שנאמר (ויקרא כג, ג'כז) אבל
 "שבת היא", "יום הכיפורים הוא", לחייב על שניהם. אבל
 לפי מה שפסק רבינו, שאיסור חל על איסור בבת אחת, אין
 צורך ללימוד זה, ועיין רש"י שם ד"ה שלה. (32) החי,
 ואם כן היא גם אשת אח וגם אשת איש. (33) משנה
 ביבמות לג: (34) שהרי היא נאסרת גם על בעלה בזמן
 נדתה. (35) לאחיו של בעלה, זה שבא עליה באיסור.
 (36) סנהדרין נד. (37) שם. (38) וגם משום "ואת זכר לא
 תשכב". (39) כלומר, אותו הזכור שלפני זה בא הוא עליו,
 אבל אם הביא עליו זכר אחר חייב שתים, ראה להלן פ"ה
 הלכה ג. (40) ראה להלן שם, כי גופין מחלקין לחייבו
 שתים. (41) מחלוקת בין ר' ישמעאל ור"ע בכריתות ג,
 ופסק כר"ע (כסף-משנה). (42) שר"ע דורש שם "לא
 תשכב", קרי ביה גם "לא תשכיב", ונחשב כאילו בא הוא
 פעמיים על הזכר הזה בהעלם אחד. (43) אותה הבהמה
 שבא עליו לפני זה. ראה להלן פ"ה שם. (44) כריתות שם.
 ולדברי אב"י, גם ר' ישמעאל שמחייב שתים אצל הבא על
 הזכור והביא זכר עליו, מחייב רק אחת אצל הבא על
 הבהמה והביא בהמה עליו, וראה להלן שם.

1 ב. יֵשׁ בּוֹעֵל⁴⁵ בְּעֵילָה אַחַת⁴⁶ וְחֵיב עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה
 2 חֻטָּאוֹת⁴⁷. פִּיֻצָּד ? יַעֲקֹב⁴⁸ שְׁהִיתָה לוֹ בֵּת מְזוּלְפָה⁴⁹
 3 וְשָׁמָּה תִּמְנַע, נִשְׂא לְבִן⁵⁰ תִּמְנַע⁵¹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּת
 4 וְשָׁמָּה סֶרֶח, וְאֵין לְלֶבֶן בֵּת⁵² אֶלָּא רַחֵל לְבָדָה⁵³,
 5 נִמְצָאת סֶרֶח בֵּת בֵּת יַעֲקֹב⁵⁴ וְאַחֹת אֶשֶׁת⁵⁵ מְאֻבָּה⁵⁶
 6 הֵן שְׁנַי אִסוּרִין הִבְאִין בְּאֶחָת⁵⁷. נִשְׂאת סֶרֶח לְרֹאבֵן⁵⁸
 7 וְנִאֶסְרָה⁵⁹ עַל שְׂאָר בְּנֵי יַעֲקֹב⁶⁰, נוֹסֵף בְּה⁶¹ אֶסוּר
 8 לְיַעֲקֹב וְהָרִי הִיא פֶּלְתוֹ⁶². מֵת רֹאבֵן אוֹ גֵרֶשׁ וְנִשְׂאת
 9 סֶרֶח זֹו לְאָחִי יַעֲקֹב מְאֻמוֹ⁶³ - מֵתוֹף שְׁנִאֶסְרָה עַל
 10 שְׂאָר אָחִי יַעֲקֹב⁶⁴, נוֹסֵף לְיַעֲקֹב בְּה⁶⁵ אֶסוּר אֶשֶׁת
 11 אָחִיו⁶⁶. מֵת אוֹ גֵרֶשׁ⁶⁷ וְנִשְׂאת סֶרֶח זֹו לְיִשְׁמַעְאֵל⁶⁸ -
 12 מֵתוֹף שְׁנִאֶסְרָה עַל שְׂאָר אָחִי יִשְׁמַעְאֵל⁶⁹, נוֹסֵף
 13 לְיַעֲקֹב בְּה⁷⁰ אֶסוּר אֶשֶׁת אָחִי אָבִיו. מֵת יִשְׁמַעְאֵל
 14 וְנִפְלָה לְיִבוֹשׁ לְפָנָי יִצְחָק⁷¹, וְעָבַר יִצְחָק וּיְבָמָה אָף
 15 עַל פִּי שְׁהִיא שְׁנִיָּה לֹו⁷² - מֵתוֹף שְׁנִאֶסְרָה עַל שְׂאָר
 16 אָחִיו⁷³, נוֹסֵף בְּה אֶסוּר לְיַעֲקֹב מְשׁוּם אֶשֶׁת אָבִיו

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 כגון שְׂבֵא עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה שְׁתֵּי פְּנוֹת, וּבָעַל
22 אַחַת מִבְּנוֹתָיו וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֶּן; כְּשֵׁיבֹא הַמִּמְזֹר
23 הַזֶּה עַל הַבַּת הַשְּׁנִיית, שְׁהִיא אַחֹת אִמּוֹ הַמִּמְזֹרֶת,
24 שְׁהִיא אַחֹתוֹ מֵאָבִיו, שְׁהִיא אַחֹת אָבִיו מֵאִמּוֹ - חֵיב
25 שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת. וְכֵן כֹּל פְּיֻצָּא בְּזֶה⁹³.

91 משנה וגמרא שם טו. (92) שהענין הזה של "ערות אחותו גילה" נכפל בפסוק (שם) כדי להורות שהוא חייב על כל שם ושם. (93) אם עשה מעשה אחד שחייב עליו משום שמות הרבה, שחייב על כל שם ושם, ראה למעלה הלכה א.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר דין הבא על ערוה אחת בכיאות הרבה בהעלם אחד או על עריות הרבה.

26 א. הַבָּא עַל עֵרוּהָ² בִּיאֹת הַרְבֵּה³ בְּהֶעֱלֵם אַחַת⁴, אָף
27 עַל פִּי שְׁהִיָּה בֵּין בְּעִילָה וּבְעִילָה יָמִים הַרְבֵּה⁵,
28 הוֹאִיל וְלֹא נֹדַע לוֹ בִּנְתֻמִּים⁶ וְהָרִי הִיא גּוֹף אֶחָד⁷ -
29 הָרִי הַכֹּל שֶׁגָּגָה אַחַת וְאִינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת אַחַת⁸.
30 אֲבָל אִם שֶׁגָּג בָּהּ וְאַחַר כֵּן נֹדַע לוֹ, וְחָזַר וְשֶׁגָּג בָּהּ
31 עֲצֻמָּה וּבְעִילָה וְאַחַר כֵּן נֹדַע לוֹ, וְחָזַר וְשֶׁגָּג בָּהּ
32 עֲצֻמָּה וּבְעִילָה - חֵיב עַל כָּל בְּעִילָה וּבְעִילָה⁹;
33 שְׁהִידִיעוֹת מְחַלְקוֹת הַשְּׁגָגוֹת¹⁰.

2) אחת הנשים האסורות עליו באיסור עריות המנויות בפרשת אחרי מות, ופורטו למעלה (פ"א ה"ד). (3) בא עליה וחזר ובא עליה על אותה הערוה עצמה כמה פעמים. (4) כן הוא "אחד", בכת"י תימן ובדפוס רומי (וכן צריך להיות להלן בכל הפרק). והיינו שנעלם ממנו כל הזמן כי אשה זו אסורה עליו. (5) להלן פ"ז ה"ב לענין שבת (אם ידע עיקר דין שבת, ושכח בכמה שבתות, שהם שבת בהעלם אחת) ולהלן ה"ה לענין נדה (אם שגג ובא על נדה אחת כמה פעמים בזמנים שונים של נדות, כגון שבא עליה וטהרה מנדתה וטבלה, וחזרה וראתה ובא עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה, בהעלם אחד) כתב רבינו כי ימים מחלקים את השגגה האחת לחייבו כמה חטאות. והיינו מפני שיש ימי היתר בין פעולה אחת של איסור לבין פעולה שניה, אבל כאן שאין ימי היתר מפסיקים בין ביאה לביאה - הכל שגגה אחת, וראה להלן פ"ו ה"א, ובכריתות יז, א. (6) בין ביאה אחת לשניה, וכל הבעילות האסורות נעשו בהעלם אחד. (7) וראה להלן ה"ג, כי גופים מחלקים את ההעלמה האחת לחייבו בכמה חטאות. (8) כריתות טו, א. מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, ופסק רבינו כחכמים. (9) קרבן חטאת. (10) כלומר, הידיעות שבין בעילה אחת לשניה מחלקות השגגות, שלא יחשבו כשגגה אחת, וחייב על כל ידיעה וידיעה. ראה להלן פ"ו ה"א וה"ט, ומקור דבר זה בשבת ע"א, ב - ובכריתות יז, ב - במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם היתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת וכו'".

34 ב. הַבָּא עַל הָעֵרוּהָ בִּיאֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אַחַת, וְזוֹ
35 הַנִּבְעֵלֶת הִיתָה לָּהּ יְדִיעָה בֵּין כָּל בִּיאָה וּבִיאָה¹¹,

כמבואר למעלה הלכה א. (76) אבל לאחר מיתתו, אינו חייב משום אשת איש. (77) שהיא אחות סרה, אבל לאחר מותה של רחל אינו חייב משום איסור אחות אשתו, שאיסור אחות אשתו אינו אלא בחיי אשתו (ויקרא יח, יח). (78) סרה בת תמנע בת יעקב. (79) שהיא בתו של לבן, והיא אחות רחל אשת יעקב. (80) אשת בנו ראובן, שאסורה עליו גם לאחר מות בנו או לאחר שגירשה (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה א). (81) שהרי נישאה לאחיו מאמו, ועיין שם הלכה ב. (82) שהרי נישאה לישמעאל.

1 ג. כָּל אֵלוֹ שֶׁתֵּאָסַר זֶה הָעֵרוּהָ עֲלֵיהֶן בְּאִסוּר מוֹסִיף,
2 צְרִיף שְׁהִיּוּ הָאֲנָשִׁים הָאֲחֵרִים מְצוּיִין בְּעוֹלָם⁸³ כְּדִי
3 שֶׁתֵּאָסַר עֲלֵיהֶן, וּמִתּוֹךְ שֶׁתֵּאָסַר עֲלֵיהֶן יִתּוּסֵף אִסוּר
4 אַחַר לְזֶה; אֲבָל אִם אֵינֶן מְצוּיִין - אֵין אוֹמְרִין:
5 הוֹאִיל וְאֵלוֹ הָיָה לְזֶה בָּנִים אוֹ אֲחִים הִיתָה נֹאסֶרֶת
6 עֲלֵיהֶן - יִתּוּסֵף אִסוּר לְזָקֵן⁸⁴, שְׁהָרִי אֵין שָׁם עִמָּה
7 לֹא בֶן וְלֹא אָח. וְכֵן כֹּל פְּיֻצָּא בְּזֶה.

83) כן נלמד מהגמרא בכריתות שם, שאמרו "מודה ר' יוסי באיסור מוסיף, מאי איסור מוסיף איכא הכא? דאיכא ברא לסבא, מיגו דאיתוסף איסורא לגבי בריה, איתוסף איסורא לגבי דידיה". הרי שדווקא אם יש לו לאביו בן, הרי זה איסור מוסיף (כסף-משנה). (84) לזה שהיא אסורה עליו מקודם באיסור אחר.

8 ד. מִי שְׁהִיָּה נְשׁוּי שְׁלֹשׁ נָשִׁים, וּבָא עַל אִמָּה שָׁל
9 אַחַת מֵהֶן, שְׁהִיא אִם אִמָּה שָׁל שְׁנֵינָה, שְׁהִיא אִם
10 אָבִיָּה שָׁל שְׁלִישִׁית⁸⁵, אָף עַל פִּי שְׁזָקְנָה זֶה הִיא
11 חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ שְׁמוֹת הֵן⁸⁶
12 וְאִסוּר בֵּת - אַחַת הִיא⁸⁷ - אֵינוּ חֵיב אֲלָא חֲטָאת
13 אַחַת⁸⁸. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּאִשָּׁה וּבִתָּה: וּבִתּוֹ בְּנָה וּבִת
14 בְּתוּלָה שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הִיא - הַפְּתוּב עֲשֵׂה שְׁלֹשָׁה
15 גּוֹפִין כְּגוֹף אֶחָד⁸⁹, לְפִיכֵן יִחְשְׁבוּ הַשְּׁלֹשָׁה שְׁמוֹת
16 כְּשֵׁם אֶחָד⁹⁰.

85) כגון שנשא את לאה ונשא גם את בתה של רחל אחותה של לאה, וגם את בת בנו של לבן, שהוא אחיהן של לאה ורחל, ושגג ובא על אשת לבן (אחר מותה) שהיא אמם של לאה ורחל אחיהן. (86) ג' איסורים הם. (87) כגון שקידש את שלשתן בבת אחת על-ידי שליח. (88) משנה בכריתות יד: "ר' יוחנן בן נורי אומר, הבא על חמותו, חייב עליה משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו. אמרו לו, שלשתן שם אחד הן". (89) כלומר, התחיל בשלש נשים, וסיים בלשון יחיד "זימה היא", להורות כי לפעמים אינו חייב על שלש אלו אלא חטאת אחת, כגון שבא על אשה אחת שישנם עליה שלשה לאווין אלו (שם טו. דברי ר' אבהו בשם ר' יוחנן). (90) וזהו מה שאמרו (שם) במשנה "אמרו לו, שלשתן שם אחד הן".

17 ה. אֲבָל הַבָּא עַל אַחֹתוֹ, שְׁהִיא אַחֹת אָבִיו וְהִיא
18 אַחֹת אִמּוֹ - חֵיב שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת⁹¹; שֶׁנֶּאֱמַר: עֲרוֹת
19 אַחֹתוֹ גִּלָּה - חֵיב עַל אַחֹתוֹ בְּפָנָי עֲצֻמָּה וְאָף עַל פִּי
20 שְׁהִיא אַחֹת אִמּוֹ וְאַחֹת אָבִיו⁹². וְהִיאָף תְּהִיָּה זֹאת?

שתי חטאות, משום שהם שני גופים.

ד. האִשָּׁה שֶׁהִבִּיֵּאָה עֲלֶיהָ בְּהִמּוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אַחַת - חֵיבַת חֲטָאת עַל כָּל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה³⁰, שֶׁהָרִי גּוֹפִיִן מִחֻלְקִין; וְהָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנִּבְעֵלָה לְאֲנָשִׁים הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אַחַד, שֶׁהִיא חֵיבַת חֲטָאת עַל כָּל אִישׁ³¹.

30 נלמד ממה שכתב קודם ה"ג (כסף-משנה), ואף אם הביאה את הבהמה הזאת עליה כמה פעמים, אינה חייב על בהמה אחת כִּי־אם חטאת אחת, ועל עוד אחרת חטאת שניה. (31 ראה להלן ה"ה).

ה. הָאִשָּׁה שֶׁחֲלָף בְּעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם, וְשִׁמְעָה³² שְׁמַת אוֹ שָׂבָאוּ עֲדִים שְׁמַת, וְנִשְׂאָת, בֵּין עַל פִּי עֲצֻמָּה³³ בֵּין עַל פִּי בֵּית דִּין³⁴, וְנוֹדַע שֶׁבְּעֵלָה קָנַם - חֵיבַת קֶרֶבֶן³⁵ אַחַד³⁶. וְאִם נִשְׂאָת לְאֲנָשִׁים הַרְבֵּה³⁷ אוֹ שִׁזְנָתָה עִם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה³⁸ - חֵיבַת חֲטָאת עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גּוֹפִים מִחֻלְקִין, וְאִף עַל פִּי שֶׁהִכַּל בְּשִׁגְגָה³⁹ אַחַת. הֵבֵא עַל הַנִּדָּה בְּשִׁגְגָה, וְטָהַר מִנִּדְתָּהּ וְטָבְלָה, וְחִזְרָה וְרָאָתָה נִדָּה, וְכָא עֲלֶיהָ פְּעַם שֵׁנִיָּה בְּאוֹתָהּ שִׁגְגָה עֲצֻמָּה⁴⁰ - חֵיב עַל כָּל פְּעַם וְפְעַם⁴¹, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּהֶעֱלֵם אַחַת⁴² וְהוּא גּוֹף אַחַד⁴³; שִׁזְמַן נִדּוֹת זֶה חוּץ מִזְמַן נִדּוֹת הַשְּׁנִיָּת⁴⁴, וְהָרִי הֵן פְּשִׁטֵי נָשִׁים נִדּוֹת⁴⁵.

32 מעד אחד, או מעבד ושפחה וגוי המסיח לפי תומו, ואע"פ שאין דבר שבערונה פחות משנים - הקילו רבנן בדבר זה להאמין לכל אלו, משום שדבר העשוי להתגלות הוא ואינם חשודים לשקר בו, ועוד שלא תשאנה בנות ישראל עגונות (פי"ב מהל' גירושין ה"ט, ופי"ג הכ"ט). 33 זה מוסב על "באו עדים שמת ונישאת", שאפשר לה להנשא אפילו בלא הוראת בית-דין (ראה רש"י יבמות פז: ד"ה ניסת שלא ברשות ב"ד). 34 זה מוסב על "שמעה שמת", וכגון שהעיד לפניהם עד אחד או עבד ושפחה וגוי המסיח לפי תומו, שכל ההיתר הוא על-פי בית-דין. 35 משנה, יבמות פז, ב: "האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעלך וכו', ניסת שלא ע"פ ב"ד, תצא וחיבת בקרבן". ומה שאמרו שם במשנה: "ניסת על-פי בית-דין תצא ופטורה מן הקרבן" - נדחה מן ההלכה, שכן אמרו זעירי ורבא (שם צב). שאין זו הוראה כלל, אלא טעות היא, וראה להלן פי"ד ה"ג, ובמה שכתבנו שם. 36 מחלוקת רבי אליעזר וחכמים (שם צב). לענין הורוה בית-דין להנשא והלכה וקלקלה, כגון אלמנה לכהן גדול וכו', והוא-הדין, לפי ההלכה, בנישאת על-פי בית-דין שחיבת בקרבן) ופסק חכמים, שחיבת קרבן אחד על כל הביאות שבא עליה בעלה השני, הואיל ולא נודע לה בינתיים שבעלה הראשון חי, וראה רש"י שם. 37 שם: "מודים חכמים לרבי אליעזר, שאם נשאת לחמשה בני אדם שחיבת קרבן על כל איש ואיש, הואיל והם גופים מוחלקים". 38 משנה, שם פז, ב: "הורוה ב"ד לינשא, והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן", ובגמרא שם צב, א - מאי

1 שֶׁנִּמְצְאוּ הַבִּיאוֹת אֶצְלָה בְּהֶעֱלֵמוֹת הַרְבֵּה - הוּא 2 מְבִיֵּא חֲטָאת אַחַת, וְהִיא מְבִיֵּאָה חֲטָאת עַל כָּל בִּיָּאָה 3 וּבִיָּאָה¹². הוּא הָיָה לוֹ יְדִיעוֹת בֵּינָתָם¹³, וְהִיא בְּהֶעֱלֵם 4 אַחַת - הוּא מְבִיֵּא חֲטָאוֹת הַרְבֵּה¹⁴, וְהִיא מְבִיֵּאָה 5 חֲטָאת אַחַת¹⁵.

11 כגון שבשעת ביאה נעלם ממנה שזה אסור, ואחר הביאה נודע לה, ושוב שכחה, ושוב נודע לה, וחזר הדבר כמה וכמה פעמים, ולו לא נודע עד לאחר כל הביאות. 12 תוספתא, כריתות פ"א (הובאה בכריתות, שם). 13 שנודע לו בין ביאה לביאה כי בעל באיסור, ובשעת הביאות שכח שדבר זה אסור. 14 על כל ביאה וביאה. 15 תוספתא, שם.

6 ג. הֵבֵא עַל עֲרִיּוֹת הַרְבֵּה¹⁶ בְּהֶעֱלֵם אַחַת¹⁷, אִף עַל פִּי 7 שֶׁכָּל מִשֶׁם אַחַד¹⁸, הוּאִיל וְהֵן גּוֹפִים מִחֻלְקִים¹⁹ - חֵיב 8 עַל כָּל אַחַת וְאַחַת²⁰. פִּיֶּצֶד? הָרִי שֶׁבְּעַל חֵמֶשׁ נָשִׁיו 9 נְדוֹת אוֹ שָׂבָא עַל חֵמֶשׁ אַחִיוֹתָיו אוֹ עַל חֵמֶשׁ בְּנוֹתָיו 10 בְּהֶעֱלֵם אַחַת - חֵיב עַל כָּל גּוֹף וְגוֹף. מְכַאן²¹ אַתָּה 11 לְמַד, שֶׁזֶה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים²²: הֵבֵא עַל הַזְכוּר וְהִבִּיא 12 זְכוּר עֲלָיו בְּהֶעֱלֵם אַחַת - חֵיב חֲטָאת אַחַת²³, בְּמָה 13 דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁשֶׁהָיָה אוֹתוֹ הַזְכוּר עֲצֻמָּה²⁴; אֲבָל 14 אִם הָיָה זְכוּר אַחַר, בֵּין שָׂבָא עַל שְׁנֵיהֶם²⁵ בֵּין שָׂבָא עַל 15 זֶה²⁶ וְהִבִּיא זֶה עֲלָיו²⁷ - חֵיב עַל כָּל גּוֹף וְגוֹף²⁸. וְהוּא 16 הַדִּין בְּכָא עַל הַבְּהֵמָה וְהִבִּיא בְּהֵמָה עֲלָיו²⁹.

16 בא בשוגג על כמה נשים האסורות עליו. 17 שנעלם ממנו שדבר זה אסור במשך כל זמן הביאות האלו, ולא נודע לו בין ביאה לביאה. 18 כלומר, משום איסור אחד. 19 מכיון שהביאות הללו לא היו בגוף אחד אלא בכמה גופים. 20 על כל גוף וגוף חייב קרבן חטאת מיוחד, משנה כריתות טו, א: "הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחת, שהוא חייב על כל אחת ואחת", ובגמרא שם, נאמר הטעם: "הואיל והן גופים מוחלקים". וכ"ש אם היו הנשים הללו אסורות כל אחת משום איסור אחר, שהרי אפילו במעשה אחד אם יש בו כמה שמות, חייב כמה חטאות על כל שם ושם, ראה למעלה פ"ד ה"א. 21 שאנו מחלקים באיסור אחד בין כמה גופים, שחייב כמה חטאות, לבין גוף אחד שחייב חטאת אחת על כמה ביאות, ראה למעלה ה"א. 22 כריתות ג, א. וסנהדרין נד, ב. דברי רבי עקיבא. 23 ראה למעלה פ"ד ה"א. 24 כלומר, הזכר שבא עליו מקודם, אותו הזכר עצמו הביא אחר-כך עליו. 25 שני זכרים. 26 על זכר אחד. 27 זכר אחר. 28 כן הוא בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ט, ובבבלי כריתות שם, אבל מהבבלי סנהדרין שם נשמע לכאורה לרבי ישמעאל כי אף בשני גופים חייב אחת, וראה ב'אור שמח' כאן, וב'מעשה רוקח' פ"ד ה"א, מה שכתבו בזה. 29 שמה שאנו אומרים כי הבא על בהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחד שאינו חייב אלא חטאת אחת (ראה למעלה פ"ד שם), שאין זה אלא אותה הבהמה שבא עליה לפני זה, אותה הבהמה עצמה הביא עליו לאחר מכן, אבל בבהמה אחרת - חייב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במטלית שלו, והיא במטלית שלה (פ"ד מהל' איסורי ביאה הי"ד-טו). וראה להלן בהמשך ההלכה, לענין בא עליה סמוך לוסת, שלפעמים יש הבדל בין אם נמצא הדם על שלה, לבין אם נמצא הדם על שלו. (54) אף כי ודאי בעל נדה, פטורים מטעם הנ"ל שזה אונס גמור, ואין חיוב חטאת אלא על השוגג. (55) שאסור לבוא עליה בעונה הסמוכה לוסתה, שמא תראה דם בשעת תשמיש (הל' איסורי ביאה שם הי"ב, ועיי"ש כמה הוא זמן עונה). (56) כלומר, אין זה מזיד, שהרי לא התכוון לבעול בעת שהיא נדה. וגם אין זה אונס, כי לא היה לו לבעול סמוך לוסת, אלא שוגג הוא, וראה למעלה פ"ב ה"ט בדין אומן. (57) כיון שזהו שוגג, וחיבים חטאת. (58) שהוא קינח בו אחר התשמיש. (59) שבעת ימים, היא משום טומאת נדתה, והוא משום שהבועל נדה כנדה, כמו שנאמר (ויקרא טו, כד) "ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים". (60) חטאת כל אחד מהם, משנה נדה יד, א. לפי מה שביארו בשבועות יח, א - שמשנה זו עוסקת בבא עליה סמוך לווסתה. ואף-על-פי שקינח זמן רב אחרי התשמיש - כיון שנמצא על שלו, בוודאי ממנה הוא שראתה בשעת תשמיש. ועי' רש"י שם. (61) הדם. (62) כלום, אלא קינחה עצמה מיד סמוך לפרישתו. (63) משנה, שם: "נמצא על שלה אותיום (=תיקף) טמאין וחיבין קרבן", שגם כאן ברור הדבר שראתה דם בשעת התשמיש. (64) מזמן פרישתו של הבעל, ועד שקינחה את עצמה. (65) טומאת שבעה. שיתכן כי הדם בא לאחר התשמיש, ברייתא שם, ב. ומפרש רב חסדא (שם) כי גם במשנה הביאור כך. (66) מן החטאת (שם). ומשום שאין חטאת בהמה באה על הספק (ראה פ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"י), אבל הם חייבים בקרבן אשם תלוי (גמרא, שם טו.). (67) "כוונת פניה, הוא לשון נקיה" (רבינו בפי"ה"מ, נדה שם). כלומר, פניה של מטה, אותו המקום (ראה רש"י, שם). (68) כלומר, ששהתה זמן שאפשר בו לרדת מן המיטה וכן לקנח את עצמה. ורק לאחר משך זמן זה קינחה עצמה. (69) על המטלית שקינחה בה. (70) שאנו תולין כי הדם הזה בא לאחר גמר התשמיש, ואילו בשעת התשמיש לא היתה נדה כלל (משנה, נדה שם, מחלוקת רבי עקיבא וחכמים, ופסק כחכמים).

קלקלה, ר"א אומר זינתה (= כלומר בלי קידושין), ורבי יוחנן אומר אלמנה לכ"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט", אבל זינתה פטורה מן הקרבן, שטוענת לב"ד: אתם עשיתם אותי לפניה. וכל זה אינו לפי דעת המשנה שנישאת על-פי ב"ד פטורה מן הקרבן, אבל לפי ההלכה שגם נישאת חייבת קרבן, כל-שכן שזינתה, חייבת בקרבן (ועי' 'מאירי' שם פד:). (39) כגון שחשב שהיא טהורה, או ששכח שהנדה אסורה. (40) בהעלם אחד, שלא נודע לו כל הזמן שהיא נדה, וכגון שהיא לא סיפרה לו כל הדבר שהיא נדה וטבלה ושוב פרסה נדה, או שלא נודע לו כל הזמן שהנדה אסורה. (41) חטאת אחת על כל עת נתתה (דברי רבא, כריתות יז.). (42) כלומר, שהוא בעל את הנדה בכל הפעמים בהעלם אחד. (43) כלומר, האיסור הוא גוף אחד, שהרי בעל אותה אשה כמה פעמים ולא בעל כמה נדות, ובהעלם אחד וגוף אחד, היה מן הדין שלא לחייב אלא חטאת אחת בלבד. (44) כלומר, שעת נדתה הראשונה אינו בעת נדתה השניה. וזה כאילו שכח בכמה שבתות שהן שבת ועשה בהן מלאכה בהעלם אחד, שהימים שביין שתי השבתות מחלקים לחייבו בכמה חטאות (ראה להלן פ"ז ה"ב) - כמו כן גם הטבילות שביין עת נדתה האחת לבין עת נדתה השניה, נחשבות כמו הימים שביין השבתות. (45) שהבא עליהן בהעלם אחד, חייב שתי חטאות, ראה למעלה ה"ג וה"א.

- 1 ו. הַבֵּא עַל אִשְׁתּוֹ שְׂלֵא בִשְׁעַת וְסִתָּהּ וְרָאִתָּה דָם
- 2 בִשְׁעַת הַתְּשִׁימִישׁ⁴⁷ - הָרִי אֵלָיו⁴⁸ פְּטוּרִין מִקְרָבָן
- 3 חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁזֶה כְּאֹנוֹס הוּא וְלֹא שׁוֹגֵג⁴⁹. שֶׁהַשׁוֹגֵג⁵⁰
- 4 הִיָּה לוֹ לְבִדֵּק וְלִדְקֹדֵק, וְאִלּוּ בִדֵּק יָפֵה יָפֵה וְדִקְדַּק
- 5 בִּשְׂאֵלוֹת - לֹא הִיָּה בֹא לִידֵי שְׂגָגָה, וְלִפִּי שְׂלֵא טִרַח
- 6 בְּדִרְיֶשָׁה וּבִחְקִירָה וְאַחֵר כֶּף יַעֲשֶׂה צְרִיף בְּפִרְה; אֲבָל
- 7 זֶה - מֵה לֹא לַעֲשׂוֹת? הָרִי טְהוֹרָה הִיתָה וְשְׂלֵא בִשְׁעַת
- 8 וְסִתָּה בְּעַל. אֵינן זֶה אֵלָא אֲגֹס. וְלִפְיָךְ⁵¹, בֵּין שְׁנִמְצָא
- 9 דָם עַל עֵד שְׂלֵה⁵² בֵּין שְׁנִמְצָא עַל עֵד שְׂלֵה⁵³ -
- 10 פְּטוּרִין⁵⁴. אֲבָל אִם עָבַר וּבֹא עָלֶיהָ סְמוּךְ לְוִסְתָּה⁵⁵,
- 11 וְדָמָה שִׁבְעַל וְיִפְרֹשׁ קִדְם שְׁתַּרְאָה דָם, וְרָאִתָּה בִשְׁעַת
- 12 הַתְּשִׁימִישׁ - חִיבִין בְּקִרְבָן, שְׁזוֹ הִיא שְׂגָגָה⁵⁶. לְפִיָּךְ⁵⁷,
- 13 אִם נִמְצָא דָם עַל עֵד שְׂלֵה⁵⁸ - שְׁנִיָּהֶם טְמֵאִים⁵⁹ וְחִיבִין
- 14 בְּקִרְבָן⁶⁰. נִמְצָא⁶¹ עַל עֵד שְׂלֵה: אִם קִנְחָה עֲצָמָה מִיָּד
- 15 כְּשִׁפְרֵשׁ הַבְּעַל וְלֹא שְׁהִתָּה⁶² - שְׁנִיָּהֶם טְמֵאִים וְחִיבִין
- 16 בְּקִרְבָן⁶³; וְאִם שְׁהִתָּה⁶⁴ כְּדִי שְׁתּוֹשִׁיט יָדָה לְתַחַת הַפֶּרֶ
- 17 או לְתַחַת הַפֶּסֶת וְתַטֵּל עַד לְבִדֵּק בּוֹ וְאַחֵר כֶּף קִנְחָה
- 18 עֲצָמָה - שְׁנִיָּהֶן טְמֵאִים בְּסִפְקָה⁶⁵ וּפְטוּרִין מִקְרָבָן⁶⁶;
- 19 וְאִם שְׁהִתָּה כְּדִי שְׁתַּרְדּ מִן הַמְטָה וְתַדִּיחַ אֶת פְּנֵיהָ⁶⁷;
- 20 וְאַחֵר כֶּף קִנְחָה עֲצָמָה⁶⁸ וְנִמְצָא דָם⁶⁹ - בְּעֵלָה טְהוֹר⁷⁰.

- 21 ז. מִי שֶׁעָבַר וּבְעַל סְמוּךְ לְוִסְתָּה⁷¹ עַל דַּעַת שְׁתַּקְדָּם
- 22 בִּיאָתוֹ לְרֵאִיתָ הַדָּם, וְהִרְגִּישָׁה הָאִשָּׁה שְׁנִמְצָאתָ
- 23 בִשְׁעַת תְּשִׁימִישׁ וְאַמְרָה לוֹ נְטִמְאֵתִי - הָרִי זֶה לֹא
- 24 יִפְרֹשׁ כִּשְׁהוּא מִתְקַשָּׁה⁷², כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת
- 25 אִסוּרֵי בִיאָה⁷³. וְאִם לֹא יָדַע שְׁאָסוּר לְפָרֵשׁ מִיָּד וּפְרֹשׁ
- 26 כִּשְׁהוּא מִתְקַשָּׁה - חִיב שְׁתִּי חֲטָאוֹת⁷⁴: אַחַת עַל
- 27 כְּנִיסְתּוֹ, שֶׁהָרִי בְּעַל נְדָה⁷⁵, וְאַחַת עַל יַצִּיאָתוֹ⁷⁶,
- 28 שֶׁיַּצִּיאָתוֹ הִנָּאָה לוֹ כְּבִיאָתוֹ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים⁷⁷?
- 29 כְּשִׁיָּדַע שְׁאָסוּר לְבַעַל בִּשְׁעַת הַוִּסְתָּה וְדָמָה שְׁתַּקְדָּם
- 30 בְּעֵלְתוֹ לְרֵאִיתָה, וְלֹא יָדַע שְׁאָסוּר לְפָרֵשׁ מִיָּד,
- 31 שְׁנִמְצָאוֹ לוֹ שְׁתִּי הַעֲלָמוֹת⁷⁸ בְּשְׁתִּי הַבְּעִילוֹת⁷⁹; אֲבָל
- 32 אִם לֹא יָדַע שְׁאָסוּר לְבַעַל בִּשְׁעַת הַוִּסְתָּה⁸⁰, וְלֹא יָדַע
- 33 שְׁאָסוּר לְפָרֵשׁ מִן הַטְּמֵאָה מִיָּד, אָף עַל פִּי שְׁפָרֵשׁ
- 34 מִיָּד וְהוּא מִתְקַשָּׁה - אֵינּוֹ חִיב אֵלָא חֲטָאת אַחַת⁸¹;

(46) קביעותה לראות דם. (47) והרי נכשל ובא על נדה. (48) שניהם הבעל ואשתו. (49) שבועות יח, א. (50) שמחויב קרבן. וכגון שבא על אשתו נדה וחשבה שהיא טהורה, ראה למעלה פ"ב ה"ח. (51) כלומר, כיון שזה אונס. (52) המטלית שהיא מקנחת עצמה אחר התשמיש. (53) המטלית שהוא מקנח עצמו אחר התשמיש. כי דרך איש ואשה לברוק עצמם אחר התשמיש: הוא קינח עצמו

15 אָכַל פְּזִית חֶלֶב וְנוֹדַע לוֹ, וְחָזַר וְאָכַל פְּזִית חֶלֶב
16 וְנוֹדַע לוֹ - חָיֵב עַל כָּל אֲכִילָה וְאֲכִילָה; שֶׁהִיָּדְיעוֹת
17 מִחֻלְקוֹת הַשְּׂגָגוֹת⁸. אָכַל פְּחָצֵי זֵית חֶלֶב⁹ וְחָזַר וְאָכַל
18 פְּחָצֵי זֵית חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי
19 תְּמַחֻוּיִין¹⁰ וְאִף עַל פִּי שֶׁהֶפְסִיק בִּיגְיָהֵן¹¹ - הָרִי אֱלוֹ
20 מְצַטְרְפִין וּמְבִיא חֲטָאת; שְׂאִין הַתְּמַחֻוּיִין מִחֻלְקִין¹².
21 וְהוּא שְׂלֵא יִשְׁהָה בִּיגְיָהֵן¹³ יוֹתֵר מִקְדֵי אֲכִילַת שְׂלֵש
22 בִּיצִים¹⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מְאֻכְלוֹת אֲסוּרוֹת.
23 שֶׁפֶשֶׂם שֶׁמְצַטְרֵף הַשְּׂעוּר¹⁵ לְמִזֵּיד לְמַלְקוֹת, כֶּף
24 מְצַטְרֵף הַשְּׂעוּר לְשׁוּגַג לְקֶרֶן¹⁶.

(2) האסורים. (3) ברור הוא, מדברי המשנה כריתות יא: (4) כלומר, אם אכל דבר איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. (5) על כל האכילות, כי לענין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (6) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה. (7) נתבשרו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחויין מחלקים במעילה, אבל לענין חיוב כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו:): כי אין התמחויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא וודאי ורבי יהושע הוא ספק - אין ספק מוציא מידי וודאי. (8) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת". (9) כי שיעור אכילת חלב לענין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא בכזית. (10) בשתי קערות ושנתבשר חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הזית השני - אין אומרים התמחויין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים מצטרפים. (11) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (12) בין להקל ובין להחמיר וכו' עקיבא. (13) אין הכוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", הרי ש"בין", הוא מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים. (14) כחכמים במשנה כריתות יב: האומרים עד שישנה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כו' יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת פרס הוא כדי אכילת שלוש בצים. (15) לכזית שלם. (16) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף לקרבן.

25 ב. אָכַל נוֹתֵר¹⁷ מִחֻמְשָׁה זִבְחִים, פְּזִית¹⁸ מִכָּל זִבְחֵי, וְהָיָה
26 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, אִף עַל פִּי שֶׁאֲכָלָן בְּחֻמְשָׁה תְּמַחֻוּיִין¹⁹

1 מִפְּנֵי שֶׁפְּנִיטוֹ וַיִּצְיָאָתוּ, שֶׁהֵן פְּשְׁתֵי בְּעִילוֹת, בְּשִׁגְגָה
2 אֶחָת הֵן, וּבְהֶעֱלֵם אֶחָת עֲשָׂה הַכֹּל⁸². וְהוּא הִדִּין
3 בְּשִׁאָר הָעֲרִיֹת⁸³, שְׂאֵם שְׂגָג וּבָא עַל הָעֲרִיָה עַל דַּעַת
4 שֶׁהִיא מְתַרְת, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁהִיא עֲרִיָה וְהוּא בְּתוֹךְ
5 הַתְּשׁוּמִישׁ - לֹא יִפְרֹשׁ מִיָּד, שֶׁיִּצְיָאָתוּ הִנָּאָה לוֹ
6 כְּבִיָּאָתוּ. וְאִם לֹא יָדַע שְׂאֲסוּר לְפָרֵשׁ מִיָּד וּפְרֹשׁ וְהוּא
7 מִתְקַשָּׁה - אֵינּוּ חָיֵב אֲלֵא חֲטָאת אֶחָת⁸⁴, שֶׁהֶפֶל שְׂגָגָה
8 אֶחָת הִיא.

(71) נקט כן כדי לחייבו גם על הכניסה כדלהלן, ואילו שלא בשעת וסתה פטור על הכניסה (למעלה ה"ו). (72) כשהאבר עדיין חי. (73) פ"ד ה"א. (74) משנה, שבועות יד, ב: "היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד - חייב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו", ובגמרא שם יז, ב: "איתמר, אביי וכו' חייב שתיים". (75) בשוגג. (76) שפירש באבר חי, ופרישה זו נחשבת לו כביאה בפני עצמה. (77) שם יח, א - בגמרא. (78) לפי שענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה. שהרי שגגת הכניסה, לאו במותר ואסור היתה השגגה, כמו שהיתה שגגת הפרישה, אלא ביכול לבעול לפני זיבת הדם ובאינו יכול, ולעולם יודע הוא שהוא מוזהר שלא לבעול סמוך לוסתה, וכיון שענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה, אינו שייך לדין של אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד שהוא חייב חטאת אחת (ר"י מיגש, שבועות שם). ורש"י פירש שם, שהן שתי העלמות לפי שישנה ידיעה באמצע. (79) בכניסה וביציאה, שהן כשתי בעילות נפרדות. (80) ואמרה לו באמצע התשמיש: נטמאתי. (81) (שבועות, שם). (82) ששתי השגגות בענין אחד הם, שהוא במותר ואסור שבבעילת הנדה (ר"י מיגש, שם), ולפירוש רש"י שם הטעם, משום שאין כאן ידיעת החטא, כי הוא סבור שהוא אנוס ולא עשה חטא, מכיון שאינו יודע שאסור לבעול סמוך לוסתה, ונחשב הכל להעלמה אחת. (83) פשוט הוא (כסף-משנה). (84) בהיתר ואיסור הביאה, ואע"פ שיש כאן ידיעה בינתיים, בין הכניסה לבין היציאה (וראה למעלה ה"א, כי הידיעות מחלקות השגגות) וצריך להתחייב שתי חטאות, גם על הכניסה וגם על היציאה - מכיון ששגגת הכניסה גרמה לשגגת היציאה, אין הידיעה מחלקת ואינו חייב אלא חטאת אחת (אור שמח). וראה ב'הר המוריה' ובהגהות הגרע"א בשם סדרי טהרה).

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק שְׁשִׁי

(1) יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות, ואם האיסורין מצטרפין לקרבן.

9 א. דִּין שְׂגָגַת הַמְּאֻכְלוֹת² פְּדִין שְׂגָגַת הַבְּעִילוֹת³.
10 לְפִיכָף, אִם אָכַל אֲכִילוֹת הַרְבֵּה מִשֵּׁם אֶחָד בְּהֶעֱלֵם
11 אֶחָת⁴, אִף עַל פִּי שֶׁשֵׁשׁ בִּיגְיָהֵן יָמִים רַבִּים - אֵינּוּ חָיֵב
12 אֲלֵא חֲטָאת אֶחָת⁵. פִּיֶּצֵד? אָכַל חֶלֶב הַיּוֹם וְאָכַל חֶלֶב
13 לְמַחֵר וְחֶלֶב לְמַחֵר⁶ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן
14 בְּשִׁלְשָׁה תְּמַחֻוּיִין⁷ - אֵינּוּ חָיֵב אֲלֵא אֶחָת. אָכַל אִם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 - אינו חייב אלא חטאת אחת; שפילן שם אָחַד הַיָּזְבֵּחַ,²⁰
 2 וְהַתְּמַחֲוִיין אֵינָן מְחַלְקִין²¹. וגופי הַזְבָּחִים אֵינָן
 3 מְחַלְקִין²², שְׁאֶחָד הָאוֹכֵל בְּשָׂר מִזְבָּחִים רַבִּים אוֹ
 4 מִזְבַּח אֶחָד²³. וְכֵן הַשׁוֹחֵט תְּמַשֶּׁה זְבָחִים בַּחוּץ²⁴
 5 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - אֵינוֹ חַיִּב אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת²⁵. הָא
 6 לְמָה זֶה דּוֹמָה? לְמַשְׁתַּחְוִיה לְחֻמְשׁ צוּרוֹת²⁶ בְּהֶעֱלֵם
 7 אֶחָת²⁷.
- 17 (בשר זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. 18) כי שיעור אכילת נותר להתחייב בה, הוא כזית. 19) נתבשרו כל זבח וזבח בקערה אחרת. 20) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר. 21) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. 22) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג) שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. 23) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. 24) בחוץ לעזרה. 25) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל-וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כך אין מחלקים לענין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את כולם בבת אחת. 26) של עבודה זרה. 27) בהשתחוווא פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי בהשתחוווא אחת יכול לעבוד לחמש צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת.
- 8 ג. הַקִּיזוּ דָם²⁸ לְבִהְמַתָּו²⁹ וְקָבְלוּ³⁰ בְּשֵׁנֵי פּוֹסוֹת וְשִׁתְּאָן
 9 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - אֵינוֹ מְבִיא אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת³¹.
- 28) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו, והוא דם הקילוח (=היוצא בזרם חזק), שהשוחט דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. 29) בהמתו לאו דווקא אלא הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. 30) לדם. 31) ומפרש רבינו שהמדובר בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים.
- 10 ד. הָאוֹכֵל מֵאֲכֹלוֹת הַרְבֵּה מִשְׁמוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם
 11 אֶחָת - חַיִּב עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם³². פִּיזֵד? פְּגוֹן שְׁאֲכַל
 12 חֶלֶב וְדָם וְנֹתֵר וּפְגוּל³³, פְּזִית מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד,
 13 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת - מְבִיא אַרְבַּע חֲטָאוֹת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
 14 בְּאֵלוֹ. וְכָל הָאוֹכֵל פְּזִית אֶחָד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בּוֹ שְׁמוֹת
 15 הַרְבֵּה³⁴ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת³⁵, אִם נִתְקַבְּצוּ בְּאִסּוּר מוֹסִיף
 16 אוֹ בְּאִסּוּר כּוֹלֵל אוֹ בְּאִסּוּר בֵּת אֶחָת³⁶ - חַיִּב עַל
 17 כָּל שֵׁם וְשֵׁם³⁷. לְפִיכֵךְ, הִטְמָא שְׁאֲכַל פְּזִית חֶלֶב³⁸
 18 וְנֹתֵר³⁹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - מְבִיא אַרְבַּע חֲטָאוֹת
 19 וְאִשָּׁם⁴⁰: חֲטָאת אֶחָת מִשּׁוּם טְמֵא שְׁאֲכַל קֹדֶשׁ,
 20 וְאֶחָת מִשּׁוּם אוֹכֵל חֶלֶב, וְאֶחָת מִשּׁוּם אוֹכֵל נֹתֵר,
- 21 וְאֶחָת מִשּׁוּם יוֹם הַכִּפּוּרִים. וְהוּא שְׁיִצְטַרֵּף אֶכָּל
 22 אַחַר עִם פְּזִית זֶה עַד שְׁיִשְׁלִימוּ לְכַפּוּתָבֶת⁴¹. וּמְבִיא
 23 אִשָּׁם וְדָאי לְמַעֲיֵלָה, שְׁהָרִי נִהְיָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ
 24 בְּשִׁגְגָה⁴².
- 32) חטאת מיוחדת. 33) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג. 34) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. 35) שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו. 36) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין איסור חל על איסור. 37) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". 38) מבהמת קדשים. 39) שנותר לאחר זמן הקרבתו, שאסור גם משום נותר. 40) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסוימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לעניין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסיף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לעניין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסיף איסור בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול". 41) ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). 42) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם.
- 25 ה. הָאוֹכֵל וְשׂוֹתָהּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּהֶעֱלֵם אֶחָת -
 26 אֵינוֹ חַיִּב אֶלָּא חֲטָאת אֶחָת. אֶכְיֵלָה וְשִׁתֵּיהָ אֶחָת
 27 הִיא⁴³.
- 43) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.
- 28 ו. הָעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לְהִיּוֹת
 29 בְּשִׁבְתָּ - חַיִּב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁנֵי אִסּוּרִין
 30 הַבָּאִין כְּאֶחָד⁴⁴.
- 44) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחזר רבינו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושוחט שקדם (כסף משנה).
- 31 ז. אֶכָּל בְּחֻצֵי זֵית חֶלֶב וְכַחֲצֵי זֵית דָּם בְּהֶעֱלֵם אֶחָת
 32 - אֵינוֹ חַיִּב קֶרֶן. כְּשֵׁם שְׂאִין הָאִסּוּרִין מִצְטַרְפִּין
 33 לְמִלְקוֹת⁴⁵, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ בְּהִלְכוֹת מֵאֲכֹלוֹת
 34 אִסּוּרוֹת⁴⁶, כִּף אֵין מִצְטַרְפִּין לְקֶרֶן.

16 פִּי שְׁעֵדִין לֹא הִפְרִישׁ הַקֶּרֶבֶן⁶⁴. אָבֵל אִם נֹדַע לוֹ עַל
17 שְׁנֵיהֶן כָּאֶחָת - מֵבִיא חֲטָאת אֶחָת. וְכֵן יִרְאֶה לִּי,
18 שְׁהוּא הִדִּין בְּפַעֲלוֹת⁶⁵.

63) בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. 64) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. 65) שאף על פי שלעניין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לעניין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילות אסורות לבין ביאות אסורות שבשתיהן אמרו ידיעות מחלקות.

19 י. אָבֵל פְּזִית וּמִחְצָה⁶⁶ בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְנֹדַע לוֹ עַל
20 פְּזִית⁶⁷, וְחֹזֵר וְאָבֵל חֲצִי זֵית בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵי⁶⁸ -
21 אֵינוֹ חָיֵב אֲלֵא חֲטָאת אֶחָת⁶⁹; שְׁאִין חֲצִי זֵית
22 הָאֶחָדוֹן מִצְטָרֵף לְרֵאשׁוֹן, אִף עַל פִּי שְׁהוּא
23 בְּהֶעֱלָמוֹ, שְׁהָרִי נֹדַע לוֹ עַל מִקְצַת הָעֲלָמָה
24 רֵאשׁוֹנָה⁷⁰.

66) חלב. 67) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. 68) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. 69) על אכילת הכזית הראשון. 70) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית.

25 יא. אָבֵל שְׁנֵי זֵיתֵי חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת⁷¹ וְנֹדַע לוֹ עַל
26 אֶחָד מֵהֶן, וְחֹזֵר וְאָבֵל פְּזִית אַחֵר בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל שְׁנֵי,
27 וְהֵבִיא חֲטָאת עַל הָרֵאשׁוֹן⁷² - רֵאשׁוֹן וְשְׁנֵי
28 מִתְּפָרִיז⁷³, אָבֵל שְׁלִישִׁי לֹא נִתְּכַפֵּר⁷⁴; אֲלֵא כְּשֵׁינֹדַע
29 לוֹ עָלָיו - יֵבִיא חֲטָאת אֶחָת. הֵבִיא חֲטָאת עַל
30 הַשְּׁלִישִׁי⁷⁵ - שְׁלִישִׁי וְשְׁנֵי מִתְּפָרִיז, שְׁשֵׁנֵיהֶם
31 בְּהֶעֱלֵם אֶחָת, וְרֵאשׁוֹן לֹא נִתְּכַפֵּר בְּחֲטָאת זֹו. הֵבִיא
32 חֲטָאת עַל הָאֲמִצָּעִי⁷⁶ - שְׁלֹשְׁתָּן מִתְּפָרִיז, מִפְּנֵי
33 שְׁהָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁלִישִׁי בְּהֶעֱלָמוֹ שֶׁל אֲמִצָּעִי; וְכִשְׁנֵינֹדַע
34 לוֹ עַל הָרֵאשׁוֹן וְעַל הַשְּׁלִישִׁי - אֵין צְרִיךְ לְהֵבִיא
35 חֲטָאת אֶחָת.

71) שאינו חייב אלא חטאת אחת. 72) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. 73) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שידיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגררת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. 74) אף על פי שבגמרא שם אמרו שרבה חזר בו ופסק שהשלישי נגרר אחרי השני

45) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. 46) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אין מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות.

1 ח. אָבֵל פְּחֲצֵי זֵית⁴⁷ וְנֹדַע לוֹ⁴⁸ וְחֹזֵר וְשִׁכַח⁴⁹, וְאָבֵל
2 פְּחֲצֵי זֵית אַחֵר⁵⁰ בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי - פְּטוּר⁵¹; שְׁהָרִי נֹדַע
3 לוֹ בֵּינֵיהֶם, יוֹשֵׁב יְדִיעָה לְחֲצִי שְׁעוֹר⁵². וְכֵן אִם פָּתַח
4 אוֹת אֶחָת [בְּשִׁבְתָּ] ⁵³ בְּשִׁגְגָה וְנֹדַע לוֹ וְחֹזֵר וְשִׁכַח,
5 וְכַתֵּב אוֹת שְׁנֵיהֶם סְמוּכָה לָהֶן⁵⁴ בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי - פְּטוּר
6 מִקֶּרֶבֶן חֲטָאת⁵⁵. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה. וְכֵן אִם הוֹצִיא
7 שְׁתֵּי אֲמוֹת בְּשׁוּגְגָה⁵⁶ וְשְׁתֵּי אֲמוֹת בְּמִזֵּד וְשְׁתֵּי אֲמוֹת
8 בְּשׁוּגְגָה⁵⁷; אִם בְּזִרְקָה⁵⁸ - חָיֵב. לֹא מִפְּנֵי שְׁאִין יְדִיעָה
9 לְחֲצִי שְׁעוֹר, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁאִין בִּידוֹ לְהַחְזִירָה⁵⁹,
10 לְפִיכֶךָ לֹא הוֹעִילָה לוֹ הַיְדִיעָה שְׁבִינֵיהֶם⁶⁰. וְאִם
11 בְּהַעֲבָרָה⁶¹ - פְּטוּר; שֵׁישׁ יְדִיעָה לְחֲצִי שְׁעוֹר⁶², כְּמוֹ
12 שְׁבִאָרְנוּ.

47) מדבר איסור, בשוגג. 48) שאכל דבר איסור. 49) כי דבר זה אסור באכילה. 50) מאותו איסור. 51) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. 52) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחיבו. 53) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות. 54) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. 55) שיש ידיעה לחצי שיעור. 56) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. 57) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. 58) כלומר, אם הוצאה זו הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו, ושוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. 59) כרבא בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בזריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. 60) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. 61) שהעבירו ברגליו. 62) בשבת שם אמר רבה שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד, מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור].

13 ט. הָאוֹכֵל פְּזִית חֶלֶב וְכִזִּית חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אֶחָת,
14 וְנֹדַע לוֹ עַל הָרֵאשׁוֹן וְחֹזֵר וְנֹדַע לוֹ עַל הַשְּׁנֵי -
15 מֵבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת; שְׁהַיְדִיעוֹת מַחְלְקוֹת⁶³ וְאִף עַל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טז, ד) "בל אסיך נסכיהם מדם" (סנהדרין שם). (5) הקטיר החלבים, כמו שנאמר (דברים שם) "אשר חלב זבחימו", וראה בסנהדרין שם: "ולחקטיר חלבה". ובתפארת ישראל פ"ז מסנהדרין משנה ו, פירוש: "המקטיר בשר או קטורת מבשמים". (6) שנאמר (שמות כב, יט) "זובח לאלהים יחרם". (7) שנעלם ממנו כי הדברים האלה אסורים. (8) על כל דבר ודבר, גמ' סנהדרין סב. "תני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן, זיבח וקטיר וניסך והשתחויה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, שנאמר (שם כ, ה) "לא תעבדם", הכתוב עשאן כולן עבודה אחת - (שם סג). אמר ליה, פוק תני לברא [דטעות הוא - רש"י]. ובדף סג. "אמר אביי, שלש השתחוואות בעבודה-זרה (=לא תשתחויה להם) - שמות שם, "כי לא תשתחויה לאל אחר - שם לך, יד, "לא תשתחויה לאלהיהם" - שם כג, כד) למה? - אחת לזרעה, אחת לשלא כדרכה, ואחת לחלק". כלומר, לחלק, שחייב על כל עבודה ועבודה, ופסק רבינו כר' יוחנן ואביי. (9) עושה צרכיו לפני עבודה-זרה שנקראת פעור, וזו היא דרך עבודתה. (10) או מסלק אבן (רבינו בפיה"מ סנהדרין שם, וכן כתב הרע"ב שם). (11) שדרך עבודתה בזריקת אבן (או בסילוק אבן). ומרקוליס פירושו: חילוף שבת, "מר" מלשון חילוף, "קילוס" מלשון שבת (רע"ב שם) [שאעפ"י שבמקרא הוא לשון גנאי - בתלמוד הוא לשון שבת, וראה ב"ערוגת הבורשם" חלק א עמוד 150 והערה 18]. וכל זה דוקא בפעור ובמרקוליס, אבל בעבודה-זרה אחרת, שאין דרך עבודתה בכך - פטור (שם סא). (12) כמבואר למעלה שהשתחוואה יצאה לחלק, לחייב על כל עבודה ועבודה. (13) כלומר, בשאר עבודות שדרכם בכך. (14) על כל העבירות, שם סב. ובכריתות ג. אמרו על מה שנאמר (ויקרא ד, ב) "ועשה אחת מהנה" - פעמים שחייב אחת על כולן, ופעמים שחייב על כל אחת ואחת, וכו'. אחת שהיא הנה: זדון עבודה-זרה ושגגת עבודות. הנה שהיא אחת: שגגת עבודה-זרה וזדון עבודות. (15) בסנהדרין ובכריתות שם, משום שנאמר (שמות כ, כ) "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", טעה וסבר שרק עבודה-זרה של כסף וזהב אסור.

- 1 יב. מי שאכל חתיכה משתי חתיכות⁷⁷ ונסתפק לו
 - 2 אם אכל חלב או שמן, ואכל חתיכה אחרת משתי
 - 3 חתיכות⁷⁸ ונסתפק לו אם אכל חלב או שמן, ואחר
 - 4 כף נודע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשניה -
 - 5 אינו חייב אלא חטאת אחת⁷⁹; שידיעת ספק שהיתה
 - 6 לו בינתיים, אף על פי שמתלקת לאשמות⁸⁰, אינה
 - 7 מחלקת לחטאות⁸¹.
- 77) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן.
 78) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח:
- 8 א. המשתחויה² לעבודה זרה³ ונסף⁴ וקטר⁵ וזבח⁶
 - 9 בהעלם אחת⁷ - חייב ארבע חטאות⁸. וכן אם פער
 - 10 עצמו לפעור⁹ וזרק אבן¹⁰ למרקוליס¹¹ בהעלם אחת
 - 11 - חייב שתיים¹². וכן כל פיוצא בזה¹³ יהא חייב על
 - 12 כל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים? בשהזיד
 - 13 בעבודה זרה וישגג בעבודות אלו; אבל אם הזיד
 - 14 בעבודות אלו וישגג בעבודה זרה - אינו חייב אלא
 - 15 חטאת אחת¹⁴. פיצד? ידע שזו עבודה זרה ושאסור
 - 16 לעבדה, אבל לא ידע שהשתחויה והנסוף עברה,
 - 17 והשתחויה ונסף - חייב שתיים. ידע שאלו עבודות הן
 - 18 ואסור לעבד בהן לאל אחר, ולא ידע שזו עבודה
 - 19 זרה, לפי שלא היתה של כסף וזהב¹⁵, ועלה על
 - 20 דעתו שאין קרויין עבודה זרה אלא של כסף וזהב,
 - 21 ועבדה בכל העבודות - אינו חייב אלא חטאת אחת.
- (2) השתחוואה היא אחת מארבע עבודות (פ"ג מהלכות עבודה זרה הלכה ג). אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים, משעה שיכבש פניו בקרקע - נסקל (פ"ו שם הלכה ח). (3) ואפילו אין דרך עבודתה בר' עבודות הללו (סנהדרין ס: ושם פ"ג הלכה ג). (4) יין, ככתוב (דברים לב, לח) "יין נסיכם". או דם שכתוב (תהלים
- 22 ב. כלל גדול אמרו בשבת¹⁶: כל השוכח עקר שבת
 - 23 ושכח שנוצטוו ישראל¹⁷ על השבת, או שנושפה
 - 24 והוא קטן לבין העובדי כוכבים¹⁸, או נתגיר קטן
 - 25 והוא בין העובדי כוכבים¹⁹, אף על פי שעשה
 - 26 מלאכות הרבה בשבתות הרבה - אינו חייב אלא
 - 27 חטאת אחת²⁰, שהכל שגגה אחת היא²¹. וכן חייב
 - 28 חטאת אחת על כל חלב שאכל²², וחטאת אחת על
 - 29 דם שאכל, וכן כל פיוצא בזה בעבודות²⁴ אלו²⁵.
 - 30 וכל היודע עקר שבת אבל שכח שהיום שבת ודמה
 - 31 שהוא חל, אף על פי שעשה בו מלאכות הרבה -
 - 32 חייב חטאת אחת על היום כלו, וכן חטאת על כל
 - 33 שבת ושבת שישגג בו²⁶.

(16) כן לשון המשנה שבת סז: ובגמרא שם סח. ביארו למה נקט התנא לשון "גדול". וראה בפירוש המשניות לרבינו שם, ודבריו מתאימים למה שכתב בפירושו לתלמוד ב"מספרות הגאונים" להר"ש אסף, ירושלים תרצ"ג עמוד

ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא): והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרירה) ולפיכך גורר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שידיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגרר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגרור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרירה אחר גרירה. (75) כלומר, נודע לו עליו ועדיין לא נודע לו לא על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (76) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקרבה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעות מחלקות.

- 1 יב. מי שאכל חתיכה משתי חתיכות⁷⁷ ונסתפק לו
- 2 אם אכל חלב או שמן, ואכל חתיכה אחרת משתי
- 3 חתיכות⁷⁸ ונסתפק לו אם אכל חלב או שמן, ואחר
- 4 כף נודע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשניה -
- 5 אינו חייב אלא חטאת אחת⁷⁹; שידיעת ספק שהיתה
- 6 לו בינתיים, אף על פי שמתלקת לאשמות⁸⁰, אינה
- 7 מחלקת לחטאות⁸¹.

77) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן.
 78) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח:

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1 יבאר העושה ארבע עבודות לעבודה-זרה בהעלם אחד, וכל השוכח עיקר שבת.

- 8 א. המשתחויה² לעבודה זרה³ ונסף⁴ וקטר⁵ וזבח⁶
- 9 בהעלם אחת⁷ - חייב ארבע חטאות⁸. וכן אם פער
- 10 עצמו לפעור⁹ וזרק אבן¹⁰ למרקוליס¹¹ בהעלם אחת
- 11 - חייב שתיים¹². וכן כל פיוצא בזה¹³ יהא חייב על
- 12 כל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים? בשהזיד
- 13 בעבודה זרה וישגג בעבודות אלו; אבל אם הזיד
- 14 בעבודות אלו וישגג בעבודה זרה - אינו חייב אלא
- 15 חטאת אחת¹⁴. פיצד? ידע שזו עבודה זרה ושאסור
- 16 לעבדה, אבל לא ידע שהשתחויה והנסוף עברה,
- 17 והשתחויה ונסף - חייב שתיים. ידע שאלו עבודות הן
- 18 ואסור לעבד בהן לאל אחר, ולא ידע שזו עבודה
- 19 זרה, לפי שלא היתה של כסף וזהב¹⁵, ועלה על
- 20 דעתו שאין קרויין עבודה זרה אלא של כסף וזהב,
- 21 ועבדה בכל העבודות - אינו חייב אלא חטאת אחת.

(2) השתחוואה היא אחת מארבע עבודות (פ"ג מהלכות עבודה זרה הלכה ג). אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים, משעה שיכבש פניו בקרקע - נסקל (פ"ו שם הלכה ח). (3) ואפילו אין דרך עבודתה בר' עבודות הללו (סנהדרין ס: ושם פ"ג הלכה ג). (4) יין, ככתוב (דברים לב, לח) "יין נסיכם". או דם שכתוב (תהלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אסורות", שאם לא ידע כל הארבעים חסר אחת, במה ידע שהיום שבת? (לחם-משנה, ועיין כסף-משנה). (31) דברי ר' יוחנן כריתות ב: ושבת שם, וראה למעלה פ"ד ה"א.

7 ד. שְׂכַח שְׁהִיּוֹם שֶׁבֶת וְשָׁגַג אָף בְּמִלְאכּוֹת וְלֹא יָדַע
8 שְׂמִלְאכּוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת - אֵינּוּ חַיִּב אֶלָּא חֲטָאת
9 אַחַת.³²

(32) זו היא בעיית רבא מרב נחמן (שבת ע:): "העלם זה וזה בידו, מהו". כלומר, שכח שהיום שבת, וכן שכח שמלאכות אלו שעשה, אסורות בשבת, אם הולכים אחר שכחת השבת לחייבו אחת בלבד, או אחר שגגות מלאכות לחייבו על כל מלאכה ומלאכה. ואמרו במסקנא שם: "לא שנא", ופירש רש"י: "ואינו חייב אלא אחת".

10 ה. הַעוֹשֶׂה אֶב וְתוֹלְדוֹתָיו³³ בְּהֶעֱלֵם אַחַת - אֵינּוּ חַיִּב
11 אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.³⁴ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר הַעוֹשֶׂה תוֹלְדוֹת
12 הַרְבֵּה שֶׁל אֶב אַחַד, וְאֵינּוּ חַיִּב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.³⁵

(33) ראה פ"ז מהלכות שבת, מהו אב מלאכה ומהי תולדה. (34) משנה שם סח. "העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת", ומפרש רבינו בפיה"מ "מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, שיעשה בשגגה אב מאבות מלאכות עם תולדותיו וכו' אינו חייב אלא חטאת אחת", וכ"ה בבבא קמא ב. לדעת רבנן ולא כר' אליעזר. וראה בפ"ז מהלכות שבת הלכות ז"ח. (35) בכריתות טז. "שאל רבי עקיבא את רבי אליעזר, בעושה מלאכות הרבה וכו' מעין מלאכה אחת בהעלם אחד וכו'" ומפרש רבינו בפיה"מ שם "כגון שהיה ד' וה' מלאכות כולן תולדות אב אחד", ופסק כר' עקיבא שאינו חייב אלא חטאת אחת.

13 ו. עֲשֶׂה תוֹלְדָה שֶׁל אֶב זֶה וְתוֹלְדָה שֶׁל אֶב זֶה
14 בְּהֶעֱלֵם אַחַת - יִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא חַיִּב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת.³⁶

(36) כן מפורש בבבא קמא שם: "ומה יש בין תולדה לאב? - שאם עשה שתי אבות ביחד או שתי תולדות ביחד, חייב על כל אחד ואחד". ונראה שרבינו לא גרס שם "או שתי תולדות ביחד" (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס, ועיין שם מה שכתב בשם הר"א בן רבינו) [וכן נראה מדברי רבינו בפ"ז מהלכות שבת הלכה ז, שלא גרס בגמרא שם אלא: "אילו עביד שתי אבות בהדי הדדי", עיין שם].

15 ז. עֲשֶׂה מִלְאכּוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלַאכָּה אַחַת,³⁷ כְּגוֹן
16 שְׁזָרַע³⁸ וְהִבְרִיךְ³⁹ וְהִרְפִּיב⁴⁰ בְּהֶעֱלֵם אַחַת - אֵינּוּ חַיִּב
17 אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.⁴¹ וְכִבֵּר וְנִתְפָּאר בְּהִלְכוֹת שֶׁבֶת⁴² -
18 הָאֲבוֹת⁴³ וְהַתּוֹלְדוֹת⁴⁴ וְהַמִּלְאכּוֹת שֶׁהֵן מֵעֵין אֲבוֹת⁴⁵.

(37) שעשה כמה מלאכות הדומות זו לזו, וכולם אבות מלאכות של אב אחד, ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה ג. (38) זרעים. (39) כפף ענף עץ בקרקע וכסוהו בעפר למען יקלט ויהיה לעץ בפני עצמו. (40) שם ענף רך בעץ אחר, וכל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד, שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכווין" (רבינו בהלכות שבת שם). (41) ברייתא שבת עג: "תנא, הזורע והזומר והנוטע והמבריך והמרכיב, כולן מלאכה אחת הן", ובגמרא שם:

192. וראה מש"כ אאמור" שליט"א ב"סיני" כרך כו עמוד סו. (17) במשנה (שם סז:): "כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת". ואמרו בגמרא (שם סח:): "ששוכח עיקר השבת" הוא בין אם הכיר ולבסוף שכח, ובין אם לא ידע מעולם, כגון תינוק שנשבה בין הגוים או גר שנתגייר בין הגוים (וראה להלן). וכתב רבינו בפירוש המשניות שם: "ואמרם כל השוכח עיקר שבת, רצונו-לומר ואפילו היתה לו ידיעה קודם לכן, ומלת שוכח תורה על זה, והוא שישכח כי השם יתעלה צוה לבני ישראל באיסור מלאכה בשבת". ונראה שכן כוונת רבינו כאן במה שכתב "ושכח שנצטוו ישראל", וזהו פירוש למה שכתב קודם "השוכח עיקר שבת". (18) ולא ידע מעולם כי יש שבת בישראל. כרב ושמואל (שם סח:): וראה למעלה פ"ב הלכה ו. (19) שלא ידע מעולם כי ה' צוה על השבת (ועיין למעלה שם). והזכיר רבינו "נתגייר קטן", שאם היה גר גדול, הרי ודאי הודיעוהו ממצות שבת (והוא בכלל שכתב למעלה "השוכח עיקר שבת"), אבל קטן שמתבלין אותו על דעת בית-דין אין צורך להודיעו (כסף-משנה). (20) על כל המלאכות שעשה בכל השבתות - משנה שם. (21) בעיקר השבת. ובגמרא (שם סט:): למדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יט, ל) "את שבתותי תשמורו" - "שמירה אחת לשבתות הרבה". כלומר, אינו חייב אלא חטאת אחת לשגגות הרבה שבתות, אם שכח עיקר השבת. (22) כרבנן (שם סח:): ולא כמונבו הפוטר לגמרי מקרבן, וראה למעלה שם. והוא-הדין אם ידע שדבר זה אסור ושכח, שאינו חייב אלא חטאת אחת על אכילות הרבה, וכתבה רבינו למעלה פ"ו הלכה א. (23) בכ"י תימן: "על כל דם". וכן הגיה מעשה רוקח. (24) "צ"ל "בעבירות", וכן בכ"י תימן. (25) כלומר, בכל עבירות שחייבים עליהן חטאת (ראה למעלה פ"א הלכה ד), ולא ידע מעולם שדבר זה אסור, ואעפ"כ הוא חייב חטאת, ולא כמונבו החולק על רבנן וסובר שהוא פטור לגמרי. (26) במשנה שם סז: "היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת". ובכריתות טז: נאמר ע"ז משום שלענין שבת אמרינן שימים שבינתיים מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת. ולמדו זאת (שבת טט:): ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - "שמירה אחת לכל שבת ושבת".

1 ג. וְכֹל הַיּוֹדֵעַ שְׁהִיּוֹם שֶׁבֶת וְשָׁגַג בְּמִלְאכּוֹת וְלֹא יָדַע
2 שְׂמִלְאכּוֹת אֵלּוּ אֲסוּרוֹת²⁷ או שְׁיַדַע שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת וְלֹא
3 יָדַע שְׁחַיִּבֵינן עֲלֵיהֶן פְּרַת²⁸, וְעֲשֶׂה מִלְאכּוֹת הַרְבֵּה -
4 חַיִּב חֲטָאת עַל כָּל אֶב מְלַאכָּה וּמְלַאכָּה. אֶפְלוּ עֲשֶׂה
5 הָאֲרַבְעִים חָסֵר אַחַת²⁹ בְּהֶעֱלֵם אַחַת³⁰ - מְבִיא
6 שְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע חֲטָאוֹת.³¹

(27) במשנה שבת שם: "היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה וכו' חייב על כל אב מלאכה ומלאכה". (28) כר' יוחנן שם טט. וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (29) ל"ט אבות המלאכות שבשבת, ראה משנה שבת עג. (30) כלומר, לא ידע שחייבים עליהן כרת, אבל ידע שהן אסורות. וזה מוסב רק על הסיפא, ולא על הרישא כ"שלא ידע שמלאכות אלו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 שְׁהוּא חֵיב עַל פֶּל מְלֹאכָה וּמְלֹאכָה⁵⁶, וְנוֹדַע לוֹ עַל
 21 קְצִירָה שֶׁל שְׁגַגַת שֶׁבֶת וְזֶדוֹן מְלֹאכֹת⁵⁷ - קְצִירָה⁵⁸
 22 גּוֹרְרַת קְצִירָה⁵⁹ וְטַחֲיִנָה⁶⁰ גּוֹרְרַת טַחֲיִנָה⁶¹, וְכֹאֵלוּ
 23 עָשָׂה אֲרַבְעָתָן בְּשִׁגְגַת שֶׁבֶת וְזֶדוֹן מְלֹאכֹת, שְׁאִינוּ
 24 חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת; וְכִיּוֹן שֶׁהִקְרִיב חֲטָאת זֶה
 25 נִתְּכַפֵּר לוֹ עַל הַכֹּל, וְכִשְׂוֹדָעֵם אַחַר בֶּן - אִינוּ צָרִיף
 26 לְהֵבִיא חֲטָאת אַחֲרָת⁶². אָבֵל אִם נֹדַע לוֹ תְּהִלָּה עַל
 27 קְצִירָה שֶׁל זֶדוֹן שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת מְלֹאכֹת וְהִקְרִיב
 28 חֲטָאת - נִתְּכַפֵּר לוֹ עַל זֶה הַקְצִירָה שְׁנוֹדַע לוֹ עָלֶיהָ
 29 וְעַל הַקְצִירָה וְהַטַּחֲיִנָה שֶׁל שְׁגַגַת שֶׁבֶת וְזֶדוֹן
 30 מְלֹאכֹת; מִפְּנֵי שֶׁשְׂוִיָּהֶן כְּמְלֹאכָה אַחַת⁶³, וְנִגְרָרָה
 31 קְצִירָה וְטַחֲיִנָה עִם הַקְצִירָה, וְתִשָּׂאֵר הַטַּחֲיִנָה שֶׁל
 32 זֶדוֹן שֶׁבֶת עַד שְׂוִיָּדַע לוֹ עָלֶיהָ וְיָבִיא חֲטָאת שְׁנִיָּה⁶⁴.
 33 קָצַר כְּחֻצֵי גְרוּגְרַת בְּשִׁגְגַת שֶׁבֶת וְזֶדוֹן מְלֹאכֹת,
 34 וְחִזָּר וְקָצַר כְּחֻצֵי גְרוּגְרַת⁶⁵ בְּזֶדוֹן שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת
 35 מְלֹאכֹת - הָרִי אֵלָיו מִצְטָרְפִין. קְצִירָה גּוֹרְרַת
 36 קְצִירָה⁶⁶. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה בְּשָׂאֵר מְלֹאכֹת.

51 שבת ע: מימרא של רבא. (52 כלומר, קצר כגורגרת וטחן כגורגרת (רש"י שם). (53 למעלה הלכה ב. (54 אף כאן: קצר כגורגרת וטחן כגורגרת כנ"ל. (55 כלומר, נודע לו ששבת היום, אבל לא נזכר שלפני כן קצר וטחן בשגגת שבת. (56 למעלה הלכה ג. (57 ואילו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" לא נודע לו. (58 של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (59 של "זדון שבת ושגגת מלאכות" אעפ"י שאינה אתה בהעלם אחד. (60 של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (61 של "זדון שבת ושגגת מלאכות". (62 ואף-על-פי שידיעות שלאחר החטא אף הן מחלקות (למעלה פ"ו הלכה ט) כיון שלא נודע לו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" אלא לאחרי הקרבת הקרבן, נתכפר לו על זה. וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת (מספרות הגאונים" לר"ש אסף ירושלים תרצ"ג עמוד 195, ועיין עליו ב"סיני" כרך כו עמוד סו מאמר של אאמור"ר הגרמני"ל זק"ש שליט"א): "קצר וטחן כגורגרת וכו' נודע לו על הקצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות וכו' והקריב קרבן הקצירה, קצירה של שגגת שבת וגו' (=וגומר) שחיוב שתיהן אחת גוררת קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות וכו'. (63 כלומר, הקצירה והטחניה של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (64 ואין אומרים תגרור טחניה של "שגגת שבת וזדון מלאכות" לטחניה של "זדון שבת ושגגת מלאכות" - שאין גרירה אחר גרירה (שם עא.). (65 שם. (66 כלומר, כשם שקצירה של שגגת שבת וכו' גוררת קצירה של זדון שבת וכו', כמו כן הן מצטרפות לכשיעור.

37 יא. המתפונן לחתף⁶⁷ את התלוש⁶⁸ וחתף את
 38 המתפונן⁶⁹, אף על פי שנתפונן לחתיכה⁷⁰, הואיל ולא
 39 עשה מחשבתו⁷¹ - פטור מן החטאת⁷²; ושזה
 40 כמתעסק⁷³, ולא אסרה תורה אלא מלאכת
 41 מחשבת⁷⁴, כמו שבארנו כמה פעמים⁷⁵.

(67 בשבת. (68 תלוש מן הקרקע. (69 מחובר לקרקע.

"מאי קמ"ל, העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא אחת". וכן כתב רבינו, שם הלכה ט. ושם העתיק כל המלאכות המפורשות בכרייתא הנ"ל: "הרי שזרע ונטע והברין והרכיב וזמר בהעלם אחד". (42 פ"ז. (43 שם בהלכה א. (44 שם בהלכות ה"ו. (45 שם בהלכות ב"ג"ד.

1 ח. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות
 2 הרבה⁴⁶, בין בזדון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת
 3 שבת וזדון מלאכות - חייב על פל מלאכה
 4 ומלאכה⁴⁷. פיצד? ידע שהיום שבת וזרע בו מפני
 5 שלא ידע שהזריעה מלאכה, וכן בשבת שניה ידע
 6 שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע שהנטיעה
 7 אסורה משום מלאכה, וכן בשבת שלישית הברין
 8 מפני שלא ידע שההברכה מלאכה - חייב על פל
 9 אחת ואחת, אף על פי שהיא מעין מלאכה אחת,
 10 מפני שהשבתות פגופין מחלקין⁴⁸.

46 כלומר, בכל שבת עשה מלאכה אחת. (47 משנה בכריתות טז. "אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבי אליעזר בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחת מהו, חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת. אמר לי, חייב על כל אחת ואחת". ובגמרא שם: אמר רב חסדא, זדון שבת ושגגת מלאכות, אפילו רבי עקיבא סבר שהן כגופים מחולקים, והוא שאל רק שגגת שבת וזדון מלאכות, אם הימים שבינתיים הם כידיעה לחלק או לא, ופשוט לו ר"א ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, וקיבל ממנו ר"ע דין זה. ופסק רבינו כרב חסדא. ולפי"ז לאו דוקא במלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, חייב על כל מלאכה ומלאכה, אלא אפילו עשה מלאכה אחת בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת (קרית ספר, וראה בלח"מ). (48 כאילו בא על כמה עריות בהעלם אחד (ראה למעלה פ"ה הלכה ג), שחייב על כל אחת ואחת אף שהבעילה מעשה אחד, שאין בין בעילה לבעילה ולא כלום (רבינו בפיה"מ שם).

11 ט. שגג שהיום שבת וזרע בו והוא ידע שהזריעה
 12 מלאכה, וכן בשבת שניה שכח שהוא שבת ונטע בו
 13 והוא ידע שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח
 14 שהוא שבת והברין אף על פי שיודע שההברכה
 15 מלאכה - הרי זה חייב על פל אחת ואחת; שהימים
 16 שבין שבת לשבת הרי הן כידיעה אחת⁴⁹ לחלק⁵⁰.

49 כלומר, ששת הימים שבין שבת לשבת, הרי הם כידיעה המחלקת. ולשון "אחת" אינה מובנת. (50 וראה למעלה הלכה ב בדברינו, כי דין זה, שהימים שבין שבת לשבת מחלקים לחיבו על כל שבת ושבת, נלמד בשבת ט: ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - שמירה אחת לכל שבת ושבת.

17 י. מי⁵¹ שקצר וטחן כגורגרת⁵² בשגגת שבת וזדון
 18 מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת⁵³, וחזר וקצר
 19 וטחן כגורגרת⁵⁴ בזדון שבת⁵⁵ ושגגת מלאכות,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חייב, קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. והא דתנא פטור, קסבר מלאכה שאצל"ג פטור, ופסק רבינו כברייתא המחייבת, כשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (פ"א מהלכות שבת הלכה ז). (81) כדעת רבי יהודה ולא כרבי שמעון. (82) שם.

פָּרָק שְׁמִינִי

1) יבאר מי שנתפק לו אם שגג בדבר זה אם לאו שיביא אשם תלוי.

- 8 א. כָּל חֵטָא שֶׁחֵיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ⁴ חֲטָאתוֹ³ קְבוּעָה⁴ -
- 9 חֵיבִין עַל לֹא הִדְעָה שְׁלוֹ אָשָׁם תְּלוּי⁵. וּמָהוּ לֹא
- 10 נֹדֵעַ? אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שְׁגָג בְּדָבָר זֶה אוֹ לֹא שְׁגָג
- 11 - הֲרִי זֶה מְצוּה לְהַקְרִיב אָשָׁם, שְׁנֵאמַר: וְלֹא יָדַע
- 12 וְאָשָׁם וְנִשְׂא עוֹנוֹ, וְהֵבִיא אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאֵן
- 13 בְּעֶרְבֵי לְאָשָׁם. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אָשָׁם תְּלוּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
- 14 מְכַפֵּר עַל הַסֶּפֶק וְתוֹלָה לוֹ⁶ עַד שִׁינְדַע לוֹ בְּוַדָּאֵי
- 15 שֶׁחֲטָא בְּשִׁגְגָה וְיִקְרִיב חֲטָאתוֹ⁷.

(2) כשנודע לו חטאתו. (3) ראה למעלה פ"א ה"א-ב, שהוא חטא שחייבין על זדונו כרת. ואם חייבים על שגגתו אשם, אין חייבים על לא הודע שלו, אשם תלוי (כריתות כב. במשנה, כחכמים ולא כרבי עקיבא. וראה להלן פ"ט הי"א). (4) אבל חטא שחייבים על שגגתו עולה ויורד, אין חייבים אשם תלוי על לא הודע שלו (שם ב. במשנה. וברש"י שם נראה שכן גרס במשנה שם כה. - 'הר המוריה'). וכן הוא בהוריות ח, ב - במשנה. וכן כתב רבינו להלן פ"א ה"ה. (5) משנה, שם כה, א: "וחכ"א אין מביא אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". (6) כלומר, הקרבן הזה מכפר עליו כפרה שאינה גמורה. (7) כריתות כו, ב. ולמדו שם ממה שנאמר בחטאת (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו - מכל-מקום", כלומר, בכל אופן חייב חטאת כשנודע לו חטאו, ואפילו כבר הקריב אשם תלוי. וכן הוא שם כה, ב: "תנו רבנן, חמשה אשמות מכפרין, אשם תלוי אין מכפר", "אמר רב יוסף, ה"ק חמשה אשמות מכפרין כפרה גמורה, ואשם תלוי אין מכפר כפרה גמורה". ופירש רש"י שם "דלכי מתיידע לו מביא חטאת".

- 16 ב. אִינּוּ חֵיב בְּאָשָׁם תְּלוּי עַד שֶׁיְהִיָּה שֵׁם אִסּוּר
- 17 קְבוּעָה⁸. פִּיזַד? אֶכֶל חֶלֶב⁹, וְסֶפֶק אִם הִיָּה¹⁰ פְּזוּת אוֹ
- 18 פְּחוּת מְפִזִּית¹¹; אוֹ שֶׁהִיָּה לְפָנָיו חֲתִיכַת חֶלֶב
- 19 וְחֲתִיכַת שְׁמֶן¹², וְאֶכֶל אַחַת מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אֵי זֶה
- 20 מֵהֶן אֶכֶל; אֲשֶׁתוֹ וְאַחֲתוֹ עִמּוֹ בְּפִיט¹³, בְּעַל אַחַת
- 21 מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן בְּעַל; שֶׁבֶת וְחֶלֶב¹⁴, וְעִשָּׂה
- 22 מְלֵאכֹת בְּאֶחָד מֵהֶם וְאִין יָדוּעַ בְּאֵי זֶה יוֹם עֲשָׂה; אוֹ
- 23 שֶׁעֲשָׂה מְלֵאכָה¹⁵ בְּשֶׁבֶת וְלֹא יָדַע מַעֲיֵן אֵי זֶה
- 24 מְלֵאכָה¹⁶ עֲשָׂה - הֲרִי זֶה מְבִיא אָשָׁם תְּלוּי. וְכֵן כָּל
- 25 פִּיזָצָא בְּזֶה. אֶכֶל אִם הִיָּה לְפָנָיו חֲתִיכָה אַחַת, סֶפֶק
- 26 שֶׁהִיא חֶלֶב סֶפֶק שֶׁהִיא שְׁמֶן, וְאֶכֶלָּה - פְּטוּר, שֶׁהִרִי
- 27 אִין כָּאֵן אִסּוּר קְבוּעָה¹⁷. וְכֵן הָאוֹכֵל חֶלֶב הַפּוֹרִי¹⁸ -
- 28 פְּטוּר מֵאָשָׁם תְּלוּי¹⁹, שֶׁהִרִי אִין כָּאֵן אִסּוּר קְבוּעָה. וְכֵן

שהעוקרו בשבת חייב משום קוצר (פ"ח מהלכות שבת הלכה ג). (70) למעשה החיתוך. (71) כלומר, לא חתך את המחובר במחשבה. (72) כרבא, ולא כאב"י, שם עב: (73) שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה. ואינו דומה לשוגג, שהשוגג מתכוון לעשות דבר שעשה אלא שחשב שמותר לעשותו. ראה רש"י בכריתות יט: (74) ולמדו כן ממה שנאמר במלאכת המשכן סמוך לאיסור מלאכה בשבת (שמות לה, לג) "לעשות בכל מלאכת מחשבת", שכשם שבמשכן היו המלאכות מכוונות לפי חישוב מתחילה, כמו כן במלאכות שבת (כריתות יט: דברי רב נחמן). (75) ראה עוד למעלה פ"ב הלכה ז, ובפ"א מהלכות שבת הלכות ח-ט.

- 1 יב. הַחֹתָה גְּחָלִים⁷⁶ בְּשֶׁבֶת, שֶׁהוּא מְכַבֵּה אֶת
- 2 הָעֵלְיוֹנוֹת וּמְדַלֵּק אֶת הַתַּחְתּוֹנוֹת⁷⁷, אִם נִתְּפוֹן לְכַבּוֹת
- 3 וְלִהְבָּעִיר - חֵיב שְׁתִּים⁷⁸. חֲתָה גְּחָלִים לְהַתְחַמֵּם מֵהֶם
- 4 וְלִהְבָּעִיר מְאִילֵיהֶן⁷⁹ - חֵיב שְׁתִּים⁸⁰; מִפְּנֵי שֶׁמְלֵאכָה
- 5 שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה - חֵיב עֲלֵיהֶן⁸¹, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוֹ
- 6 בְּהִלְכוֹת שֶׁבֶת⁸², וְכֵשֶׁם שֶׁחֵיבִין עַל זְדוּנָה בְּרַת, כְּךָ
- 7 חֵיב עַל שְׁגָגָתָה קָרְפֵן חֲטָאת.

(76) לוקח גחלים ממקום ריכוזם ומכניסם לתוך כלי. ראה רש"י כריתות כ. (77) כלומר, הגחלים שהיו במקום הריכוז למעלה לוחשות (=בערות), הם עכשיו בתוך הכלי עוממות (=כבויות) על-ידי כובד המשא של הגחלים שעליהם, והגחלים שהיו קודם למטה עוממות מחמת העליונות, נמצאות עכשיו למעלה בתוך הכלי לוחשות. (78) אבל אם לא נתכוון אלא לכבות ולא להבעיר, והובערו מאליהן אינו חייב אלא אחת בלבד, אף שהדבר ידוע שאי-אפשר לחתות לשם כיבוי מבלי שיובערו - והרי זהו כ"פסיק רישיה ולא ימות" (ראה בפ"א מהלכות שבת הלכה ו) - סובר רבינו כדעת הערוך שכיון שפעולת ההבערה אינה נעשית בידים אלא מאליה, והוא לא ניחא לו שיבעור, אין כאן איסור (ראה שם הערה כז) ולא כדעת התוספות בשבת קג. ש"פסיק רישיה דלא ניחא ליה" הוא כמו "מלאכה שאינה צריכה לגופה". וכן מפרש רבינו מה שאמרו בכריתות שם "תנו רבנן, החותה גחלים בשבת חייב חטאת. רשב"א אומר משום ר"א ברבי צדוק חייב שתים, מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות. רב אשי אמר, כגון שנתכוון לכבות והובערו מאליהן, תנא-קמא סבר כרבי שמעון דאמר דבר שאינו מתכוון מותר (ולפיכך אינו מחויב על ההבערה). ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוון חייב" - שזוהי פלוגתא חדשה בין ר' שמעון לבין ר' יהודה, שר' שמעון: דבר שאינו מתכוון ופסיק רישא דלא ניחא לו, הרי הוא כדבר שאינו מתכוון ומותר. ור' יהודה הרי זו כמלאכה שאינה צריכה לגופה וחייב (ועיין שם בתוספות) ופסק רבינו בזה כר' שמעון, אף-על-פי שלענין מלאכה שאינה צריכה לגופה - פסק כרבי יהודה]. (79) בניגוד לדין הראשון, ששם לא היתה פעולתו בהבערה אלא בכיבוי - כאן הובערו אותם גחלים שחתה אותם ברצון לכבותם ולא להבעירם. (80) בכריתות שם: ת"ר החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאליהן, תני חדא חייב (=על ההבערה), ותני אידך פטור. הדתניא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26) ונמצא שאחיו מת בלא בנים, ואשתו מותרת לשני, ומצות ליבמה. (27) כריתות שם, דלא כרבי אליעזר שאינו מצריך איסור קבוע באשם תלוי, וראה למעלה.

8 ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב הנה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב, אשה אומרת, אכל, ואשה אומרת לא אכל, הואיל ונקבע האסור, והוא אינו יודע, אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל הפא על אשת איש שעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת - חלב באשם תלוי. והוא הדין לספק מגרשת, שהרי נקבע האסור. אכל ספק מקדשת - לא נקבע האסור.

28) משנה, כריתות יא, ב. וכתבו שם ה'תוספות' (ד"ה אמרו לו) כי מדובר כשהעידו שני העדים בבת אחת, שאם העידו בזה אחר זה - כיון שנתקבל עדות הראשון שוב לא מתחשבים בעדות השני, שכיון שהאמינה תורה עד אחד, הרי כאן שנים. (29) במשנה, שם. ואף כי נשים פסולות לעדות אחרת - נתרבו כאן ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה אשה ('סיפרא' ויקרא, דיבורא דחובה פ"ז ה"א). (30) לפי דעת הראב"ד, לא יתכן שנקבע האיסור אלא אם היו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, ואחד אומר חלב אכלת ואחד אומר שומן אכלת, אבל בחתיכה אחת, אין זה נקבע האיסור. ויתכן כי כן גם כוונת רבינו (כסף-משנה). (31) ה'תוספות' (שם) כתבו כי אינו חייב אלא אם שתק, אבל אם אמר "איני יודע" פטור הוא מקרבן, שנאמר (שם) "או הודע אליו חטאתו" - "ולא שידעוהו אחרים" (גמרא שם, לענין חטאת, והוא-הדין לענין אשם תלוי). אבל לדעת רבינו אין ללמוד מפסוק זה אלא לגבי חטאת ולא לגבי אשם תלוי, ועי' לחם משנה ו'ערוך לנר' כריתות שם. (32) ביבמות קיז, ב - אמרו: "עד אומר מת ועד אומר לא מת וכו' לא תנשא", ובפ"ב מהל' גירושין ה"ט כתב רבינו שאם נשאת תצא, וכיון שתצא, הבא עליה חייב אשם תלוי, כמו שאמרו גבי תרי ותרי (שם פח: ובכתובות כב:), שהבא עליה חייב באשם תלוי, כיון שנקבע האיסור, שהיתה אשת איש ('קריית ספר'). (33) כגון שנים אומרים נתגרשה, ושנים אומרים לא נתגרשה, שלא תנשא ואם נשאת תצא (כתובות שם, והל' גירושין שם ה"ו), וכיון שתצא - חייב עליה אשם תלוי, שהרי נקבע האיסור שהיא בחזקת אשת איש כנ"ל. (34) שהרי היא בחזקת פנויה, ולפיכך אין הבא עליה חייב אשם תלוי.

ד. מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שמן, ואכל אחת מהן ופא עובד פוככים או פלב ואכל את השגנה, או שאכל עובד פוככים או פלב את הראשונה ופא ישאל ואכל השגנה, או שאכל ראשונה בזדון, וישגנה בשגנה, או שאכל ראשונה בשגנה וישגנה בזדון - הרי זה חלב באשם תלוי, הואיל והיה שמה אסור קבוע. אכל

1 הפא על אשה שהיא ספק נדה, או ספק ערה של קרוב בשר, - פטור מאשם תלוי. לפיכך, האשה שנמצא דם על עד שלה, לאחר זמן, והנשא ובמתו בתוך שלשה חדשים, וילדה ואין יודע אם פן תשעה לראשון, או פן שבועה לאחרון - הרי אלו פטורין מן הקרבן. וכן כל פיוצא באלו, שהרי אין שם אסור קבוע.

(8) כרב נחמן (שם יח.). (9) היתה חתיכה גדולה שיש בה כמה כזיתים (הר המוריה ו'תפארת ישראל' שם, וראה להלן). (10) באכילתו, ראה להלן. (11) משנה, כריתות יז, א: "אכל, ספק יש בו כשיעור וספק אין בו", ופירשו ה'תוספות' (שם יז: ד"ה מדיפא) כי מדובר בשתי חתיכות אבל רבינו שפסק כרב נחמן (ראה למעלה) סובר, שכיון שיש בחתיכה כמה כזיתים, הרי זה "איסור קבוע". (12) במשנה, שם יז, ב. (13) במשנה שם, וכגון שאשתו היתה טהורה, אבל אם היתה אשתו נדה, פטור מאשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא. ראה להלן ה"ה. (14) במשנה, שם. (15) בכת"י תימן: "שעשה מעשה". (16) כלומר, יודע שעשה מעשה ואינו יודע אם היתה מלאכה האסורה בשבת או מעשה המותר בשבת, כגון שחתך ואינו יודע אם חתך המחובר או חתך התלוש, אבל אם ברור לו שעשה מלאכה האסורה בשבת, אלא שלא נודע לו איזו מלאכה עשה - אינו חייב אשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא, ראה להלן ה"ה. וראה 'כסף משנה' ו'לחם משנה'. ומה שאמרו במשנה (שם יט:): "העושה ואינו יודע מעין איזו מלאכה עשה וכו', ורבי יהושע פוטר וכו' אף מאשם תלוי" - הכוונה שוודאי עשה מלאכה אסורה שאינו יודע איזו היא (לחם-משנה). (ויש לציין, כי רבינו השמיט הבבא הני"ל ולא כתבה למעלה פ"ב ה"ג, ולהלן ה"ה, וצריך עיון). (17) כדעת חייא בר רב, ורב יהודה אמר רב (כריתות יז:). וכמה טעמים נאמרו שם בדבר זה, ורבינו כתב טעמו של רב נחמן שם יח, א. ואף-על-פי שרבא, שהוא בתרא, חולק עליו - פסק רבינו כרב נחמן שהובאו דבריו לאחרונה, אחר דברי רבא, ומזה נראה שהגמרא סוברת כמותו ('תוספות יום-טוב' כריתות פ"ד מ"א). (18) כיו הוא ספק היה וחלבו מותר, כמפורש בחולין קיז, א - במשנה, ספק בהמה וחלבו אסור, וראה פ"ב מהל' נזירות ה"י. (19) ובכריתות שם אמרו: "רבי אליעזר אומר, כיו חייבין עליו אשם תלוי", כי הוא סובר שאין צורך שיהיה איסור קבוע, אבל רבינו שפוסק שצריך שיהיה איסור קבוע - פוטרו מאשם תלוי. (20) ביארו רבינו להלן. (21) כלומר, ערוה של שאר בשר (= קרובות), בניגוד לערוה של אשת איש, שיבואר להלן ה"ג. ומהו ספק ערוה של שאר בשר, ביארו רבינו להלן בהמשך הדברים. (22) מטלית שמקנחת בה אחר תשמיש, ראה פ"ד מהל' איסורי ביאה ה"ד. (23) ששהתה אחר שפירש הבעל "כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ואחר קניחה עצמה", ששניהם טמאים בספק, ראה למעלה פ"ה ה"ו. (24) למות אחיו - בעלה. (25) והיא אסורה עליו משום אשת אח שלא במקום מצוה, שהרי יש לו בן, ראה למעלה פ"א ה"ד.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הוא בברייתא (שם): בטעמו של רבי יהושע, שנאמר (שם ה, יז) "כי תחטא - ולא ידע" - "פרט לזה שידע שחטא".
 13 ו. כַּל דְּבַר שֶׁחִיבִין עַל וְדָאוּ חֲטָאת קְבוּעָה⁵¹ אַחַת
 14 - חִיבִין עַל לֹא הוֹדַע שְׁלוֹ אֲשֶׁם תְּלוּי אֶחָד, וְכָל
 15 דְּבַר שֶׁחִיבִין עַל וְדָאוּ חֲטָאוֹת הֶרְבֵּה - חִיבִין עַל לֹא
 16 הוֹדַע שְׁלוֹ אֲשֵׁמוֹת תְּלוּיִין הֶרְבֵּה כְּמִנְיֵן הַחֲטָאוֹת⁵².
 17 בִּיעִיד? כִּשֶׁם שֶׁאִם אָכַל חֶלֶב וְדָם וְנוֹתֵר וּפְגוּל
 18 בְּהֶעֱלֵם אַחַת - חִיב אֲרֻבַּע חֲטָאוֹת, כִּף אִם נִסְתַּפֵּק
 19 לוֹ אִם אֶכְלָן אוֹ לֹא אָכַל אֶלָּא חֲתִיכוֹת שֶׁל הַתֵּר
 20 שְׁהִיו עִמָּהֶם - מְבִיא אֲרֻבַּע אֲשֵׁמוֹת תְּלוּיִין. וְכֵן אִם
 21 נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הֵאֱשָׁה שֶׁבָּא עָלֶיהָ אִשְׁתּוֹ אוֹ פְּלוֹנִית
 22 הָעֵרְוָה שְׁהִיתָה עִמָּה שֶׁחִיב עָלֶיהָ שְׁמוֹנֵה חֲטָאוֹת⁵³
 23 - הֵרִי זֶה מְבִיא שְׁמוֹנֵה אֲשֵׁמוֹת תְּלוּיִין.

51 ראה למעלה ה"א, ולהלן פ"א ה"ה. (52 משנה, שם יז, ב. (53 ראה למעלה פ"ד ה"ב. ודבר זה, שהוא חייב על מעשה אחד כמה אשמות תלוין, "נראה שלמד זאת מתוספתא פ"ה דכריתות: חתיכה של חלב פיגול וחתיכה של חולין לפניו, אכל אחת מהן ואין יודע איזו מהן - מביא שני אשמות תלוין" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

24 ז. הָאוֹכֵל חֲתִיכָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שֶׁל
 25 חֶלֶב אָכַל אוֹ שֶׁל שֶׁמֶן אָכַל, וְאַחַר שֶׁנּוֹלַד לוֹ הַסֶּפֶק
 26 אָכַל חֲתִיכָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם
 27 שֶׁל חֶלֶב אָכַל אוֹ שֶׁל שֶׁמֶן - הֵרִי זֶה מְבִיא שְׁנֵי
 28 אֲשֵׁמוֹת תְּלוּיִין⁵⁴.

54 פסק כרבי, בברייתא שם יח, ב. ואף-על-פי שרבים חולקים עליו, פסק כמותו, משום שהאמוראים מפרשים דבריו (כסף-משנה), ועוד שסתם משנה שם יז, ב - כמותו, שאמרו שם: "אם היתה ידיעה בינתיים (ידיעת ספק - רש"י), כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת, כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

29 ח. כִּשֶׁם שֶׁיְדִיעַת וְדָאי בִּינְתִים⁵⁵ מְחַלֶּקֶת לַחֲטָאוֹת⁵⁶,
 30 כִּף יְדִיעַת סֶפֶק בִּינְתִים מְחַלֶּקֶת לְאֲשֵׁמוֹת⁵⁷. לְפִיכֵף,
 31 אִם אָכַל חֶמֶשׁ זֵיתִי חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אַחַת, וְנוֹדַע לוֹ
 32 יְדִיעַת סֶפֶק עַל אַחַת מֵהֶם, וְחָזַר וְנוֹדַע לוֹ יְדִיעַת
 33 סֶפֶק אַחֲרַת עַל הַשְּׁנֵי, וְכֵן עַל כָּל אַחַת וְאַחַת - חִיב
 34 אֲשֶׁם תְּלוּי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

55 כלומר, שאכל כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחד, ואחר שאכלם נודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני. 56 שמביא שתי חטאות, ראה למעלה פ"ו ה"ט. 57 שכשם שבידיעה שבין אכילה לאכילה למעלה לא חילקו בין ספק לוודאי (ראה למעלה ה"ז), כמו כן בידיעה שלאחר האכילות - אין להבדיל בין ידיעת ספק לידיעת ודאי.

35 ט. חֲתִיכָה שֶׁל שֶׁמֶן וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב, אָכַל אַחַת
 36 מֵהֶן וְאִין יְדוּעָה אִי זֶה הֵיא, וְהֵבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי, וְחָזַר
 37 וְאָכַל אֶת הַשְּׁנֵי - מְבִיא חֲטָאוֹת⁵⁸. וְכֵן אִם אָכַל אַחַר

1 שְׁתִּיחַן בְּזוּדוֹן - פֶּטוּר מִקְרָבָן⁴⁰. אָכַל שְׁתִּיחַן בְּשִׁגְגָה
 2 - מְבִיא חֲטָאוֹת⁴¹. אָכַל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה בְּשִׁגְגָה וְבָא
 3 אַחַר וְאָכַל אֶת הַשְּׁנֵי בְּשִׁגְגָה - שְׁנֵיחַן חִיבִין בְּאֲשֶׁם
 4 תְּלוּי⁴². וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

35) ברייתא, כריתות יח, א. (36 שם, מחלוקת רבי ורבנן. ופסק כרבי שהוא מחייב אשם תלוי, ואף שבשעה שאכל הישראל לא היתה אלא חתיכה אחת, ספק איסור ספק היתר, כיון שלפני כן היו שתי חתיכות ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור, ופסק כרבי לגבי רבנן, משום שרב נחמן סובר כמותו. וראה למעלה ה"ב הערה טז. 37) כלומר, היה יודע שיש כאן חתיכה אחת של חלב, ואף-על-פי-כן אכל (רש"י, שם). (38 שם בברייתא, וכרבי. ואף כי עכשיו בשעה שאכל את השניה בשוגג, לא היתה כ"אם חתיכה אחת ועל אכילת הראשונה אין לחייבו שהרי נאכלה במזיד, מ"מ כיון שלפני כן היו שתי חתיכות, ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור. וכגון שחזר בתשובה, ראה למעלה פ"ג ה"ז. 39) חייב אשם תלוי. שם בברייתא. ואף כי בוודאי אכל את האיסור, ואשם תלוי אינו בא אלא על הספק - כיון שאכל את השניה בזדון, ועליה אינו חייב קרבן, חייב אשם תלוי על הראשונה, כי ספק הוא אם זה איסור או היתר. וראה להלן באכל שתייהן בשגגה. 40) שם בברייתא. כלומר, פטור מאשם תלוי, כי אין כאן ספק שוודאי אכל חלב בזדון, ופטור מחטאת, שהרי אכל בזדון, ראה למעלה פ"א ה"א, כי אין חטאת באה אלא על עבירה בשוגג. והוא הדין לאשם תלוי (למעלה ה"א). 41) שם בברייתא. שהרי ברור שאכל חלב. 42) מחלוקת תנאים במשנה, כריתות כג, א. ופסק כת"ק. ומשום שכל אחד ואחד מהם אכל חתיכה שהיא ספק חלב ספק שומן.

5 ה. חֶלֶב וְנוֹתֵר לְפָנָיו, אָכַל אַחַת מֵהֶן⁴³ וְאִין יְדוּעָה
 6 אִי זֶה מֵהֶן אָכַל; אִשְׁתּוֹ נָדָה וְאַחֲרוֹתוֹ עִמּוֹ בְּבִית,
 7 וְשִׁגָּה בְּאַחַת מֵהֶן⁴⁴ וְאִין יְדוּעָה אִי זֶה מֵהֶן בָּעַל; שִׁבְת
 8 יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְעִשָּׂה מְלֹאכָה בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת
 9 שְׁבִינִיָּה⁴⁵ - הֵרִי זֶה פֶּטוּר מִקְרָבָן. וְאִינוּ מְבִיא
 10 חֲטָאוֹת⁴⁶, שֶׁהִרִי אִינוּ יוֹדַע עִצְמוֹ שֶׁל חֲטָא⁴⁷, כְּמוֹ
 11 שֶׁבְּאַרְנוֹ⁴⁸; וְאִינוּ מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי⁴⁹, שֶׁהִרִי יוֹדַע
 12 בְּוֹדָאי שֶׁחֲטָא⁵⁰.

43) בשוגג, שחשב כי הם שומן של היתר. 44) שחשב כי היא אשתו והיא טהורה. 45) למעלה פ"ב ה"ג, לענין פטור מקרבן חטאת, כתב רבינו "שבת ויום הכיפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן" ואינו מזכיר שעשה בין השמשות, וראה משנה כריתות יט, א - שאמרו שבבין השמשות לדברי הכל פטור ואין כאן מחלוקת, לפי שאפשר שמקצת מלאכה נעשתה בשבת ומקצתה נעשתה ביום הכיפורים. ועי' בערוך לנר' שם. 46) כרבי יהושע במשנה, כריתות שם. 47) ונאמר (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" - "עד שיוודע לו במה חטא" (שם לדברי רבי יהושע). 48) למעלה פ"ב שם. 49) במשנה, שם: "א"ר יהודא, פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי". 50) כן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 א. על חֲמֵשׁ עֲבֻרוֹת מִבֵּיא קֶרְבֵּן אֲשֶׁם. וְהוּא הַנִּקְרָא
12 אֲשֶׁם וְדַאי, שֶׁהָרִי אֵינוֹ בֹּא מִשּׁוּם סִפְקָא.² וְאֵלוֹ הֵן:
13 עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה,³ וְעַל הַגָּזֵל, וְעַל הַמְעִילָה, וְעַל
14 טְמֵאת נְזִיר,⁴ וְעַל הַצֵּרְעַת פְּשִׁיטָהּ מִמְּוֶה.⁵ עַל
15 שִׁפְחָה חֲרוּפָה פִּיעֵד? הַבָּא עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה,⁶ בֵּין
16 בְּדוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה - מִבֵּיא אֲשֶׁם.⁷ וְהוּא שְׁתֵּהִיָּה⁸
17 גְדוּלָּה⁹ וּמְזִידָה¹⁰ וּבְרִצוֹנָה¹¹, וְתִהְיֶה בְּעוֹלָה¹²
18 פְּדֻרְפָּה¹³, וּבְגִמְרָה בִּיאָה¹⁴, פְּדִי שְׁתֵּלְקָה¹⁵; שְׁנֶאמַר:
19 בְּקֶרֶת תִּהְיֶה וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ - הִיא לֹקָה¹⁶ וְהוּא
20 מִבֵּיא קֶרְבֵּן.

(2) כמו אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. (3) "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבד עברי וכו'". (4) שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. (5) כלומר, הנזיר והמצורע, בניזר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה" את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, י"ב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם". (6) שנאמר (שם יט, כ"א) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם". (7) ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). (8) השפחה החרופה. (9) שהיא בת ענשים וחיבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. (10) אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עריות שבתורה עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' ישינה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא). שמה שאמרו במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. (11) ולא אנוסה. (12) שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). (13) שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשרו בתוליה ונשתנה גופה [ואף על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - "נחרפת לאיש", היינו נשתנה גופה, אינה, אף שיש לה דין בעולה]. (14) כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא נשתנה גופה. (15) כלומר, בשביל כך צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאז היא מחוייבת מלקות. (16) כי "בקורת" היא לשון של מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומדים כוחותיו כמה מלקות יכול לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה.

21 ב. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שְׁבִזְמַן שֶׁהִיא חִיבָת
22 מְלָקוֹת¹⁷ - הוּא חֵיב בְּקֶרְבֵּן, וּבִזְמַן שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן
23 הַמְּלָקוֹת - הוּא פְּטוּר מִן הַקֶּרְבֵּן.¹⁸

1 אֶת הַשְּׁנִיָּה - מִבֵּיא הָאֲחֵר אֲשֶׁם תְּלוּי⁵⁹, פָּמוֹ
2 שְׁבִאֲרֵנָה⁶⁰.

(58) משנה, שם כג, א: "חתיכת חלב וחתיכת חולין (= שומן של היתר) אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל, מביא אשם תלוי. אכל את השניה, מביא חטאת". (59) כרבי עקיבא, שם במשנה: "אכל אחד את הראשונה, ובא אחר ואכל את השניה, זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, דברי ר"ע. וסובר רבינו, כי אף אם אכל את השני אחר שהראשון הביא אשם תלוי, מביא הוא אשם תלוי. (60) למעלה ה"ד, כי זהו בכלל "נקבע האיסור".

3 י. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב נוֹתֵר,⁶¹ אֲכַל
4 אֶת אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אֵי זוֹ הִיא - מִבֵּיא חֲטָאת
5 עַל הַחֶלֶב⁶² וְאֲשֶׁם תְּלוּי מִשּׁוּם נוֹתֵר⁶³. אֲכַל אֶת
6 הַשְּׁנִיָּה בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי⁶⁴ - מִבֵּיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת⁶⁵. וְאִם
7 הָיָה בָּהּ שְׁוֶה פְּרוּטָה⁶⁶ - מִבֵּיא אֲשֶׁם וְדַאי מִשּׁוּם
8 מְעִילָה⁶⁷. אֲכַל אֶת אֶת אַחַת מִשְׁתֵּיהֶן, וּבָא אַחֵר
9 וְאֲכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - זֶה מִבֵּיא חֲטָאת וְאֲשֶׁם תְּלוּי, וְזֶה
10 מִבֵּיא חֲטָאת וְאֲשֶׁם תְּלוּי⁶⁸. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(61) ראה למעלה פ"ו ה"ד כי האוכל חלב שהוא גם נותר, חייב שתי חטאות, אחת על אכילת חלב ואחת על אכילת נותר, ואשם ודאי על מעילה בהקדש, שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף, באיסור כולל ובאיסורים הבאים בבת אחת. (62) כי הרי ודאי אכל חלב. (63) כי ספק הוא אם החתיכה שאכל היתה נותר (שם, במשנה). אבל על ספק מעילה בהקדש, אינו מביא קרבן, ראה להלן פ"ט הי"א. (64) כלומר, שלפני שאכל את החתיכה השני נודע לו שהחתיכה הראשונה שאכל היא של חלב, או אפילו נודע לו אחר שאכל את השניה, אבל הידיעות על שתי החתיכות לא היו ביחד כ"אם ידיעה אחר ידיעה, אבל אם לא נודע לו שהראשונה היא חלב אלא לאחר שאכל את השניה, והידיעה היתה לשתי החתיכות כאחת - אינו חייב על אכילת החלב כ"אם קרבן אחד, ראה למעלה פ"ו ה"א וה"ט. (65) אחת על אכילת החלב של החתיכה האחת, ואחת על החלב של החתיכה האחרת, ואחת על אכילת הנותר של אחת מהחתיכות (שם, במשנה). (66) כלומר, כל חתיכה וחתיכה היתה שוה פרוטה, הרי חוץ ממה שעבר על איסור אכילת חלב ואכילת נותר - נהנה גם שוה פרוטה מן ההקדש. (67) כן אמרו בגמרא שם, כי מה שאמרו במשנה שם שחייב שלש חטאות, מדובר שלא היה בכל חתיכה שוה פרוטה, אבל אם היו שוות פרוטה כל אחת, חייב גם אשם ודאי. (68) כתנא-קמא במשנה, שם. שהרי כל אחד מהם בוודאי אכל חלב שחייב עליו קרבן חטאת, וספק אם אכל נותר, שחייב עליו אשם תלוי. ועל ספק מעילה אינו חייב כלום, כמבואר למעלה, ולהלן פ"ט הי"א.

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ו

פָּרָק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי, ואם אמרו לו שניים: בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלת.

בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (32) אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי סוֹבֵר שבאשם וודאי צריך שייודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי שאין הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. (33) שלא הייתה ידיעה בין ביאה לביאה. (34) שהגופים הם המחלקים לחייבו על כל שפחה ושפחה קרבן מיוחד, שנאמר (שם) "והיא שפחה", לחלק על כל שפחה ושפחה.

1. ו. פֶּעַל שִׁפְחָה³⁵ וְהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ, וְחָזַר וּבִעְלָה אַחַר שִׁפְחָה³⁶ וְהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; שִׁפְחָה³⁷ מִחֻלָּה³⁸, וְנִמְצָא בְּמִי שֶׁהִקְרִיב וְאַחַר כֵּךְ פֶּעַל. וְכֵן אִם פֶּעַל חֵמֶשׁ בְּעִילוֹת בְּהֶעֱלֵם אַחַת בְּשִׁפְחָה אַחַת, וְנוֹדַע לוֹ עַל אַחַת מִקֵּץ³⁹ וְהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ, וְאַחַר כֵּךְ נֹדַע עַל הַשְּׁנֵי - מִפְּרִישׁ אֶשֶׁם אַחַר⁴⁰. אֵף עַל פִּי שִׁפְחָה⁴¹ אַחַת הָיָה פֶּלֶן, הַזֹּאֵל וְלֹא נֹדַע לוֹ אֶלָּא אַחַר שִׁפְחָה⁴², נִמְצָא כְּבוֹעֵל אַחַר שִׁפְחָה⁴³. שְׂדֵינָהּ הַשְּׂוֹגֵג וְהַמְזִיד בְּשִׁפְחָה אַחַד הוּא⁴⁴.

(35) כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו ביניהן אינו חייב אלא אחת. (36) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם וודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדידן, שידיעות אינן מחלקות בשפחה - שההפרשות מחלקות. (37) שאף על פי שלעניין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. (38) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל נודע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת"? - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" ומזה נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת]. (39) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה.

- ז. עַל הַגְּזֵלוֹ⁴⁰ בִּיצֵד? כָּל מִי שֵׁישׁ בִּידוֹ מִשְׁוֹה פְּרוּטָה וּמִעֲלָה⁴¹ מִמָּמוֹן יִשְׂרָאֵל, בֵּין שִׁגְזָלוֹ⁴² בֵּין שִׁגְבָּנוֹ⁴³, בֵּין שֶׁהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ אוֹ הִלְוֵהוּ, אוֹ מִשְׁוֹם שִׁתְּפוֹת אוֹ מִשְׂאָר דְּרָכִים⁴⁴, וְכִפְרָ בּוֹ⁴⁵ וְנִשְׁבַּע לְשִׁקֵּר, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה⁴⁶ - הֲרִי זֶה מְבִיא אֶשֶׁם עַל חֲטָאוֹ. וְזֶה הַנִּקְרָא אֶשֶׁם גְּזֵלוֹת. וּמִפְּרִישׁ בְּתוֹרָה, שְׂאִין מִתְּפַכֵּר לוֹ בְּאֶשֶׁם זֶה עַד שֵׁישִׁיב הַמָּמוֹן שֶׁבִּידוֹ לְבַעֲלָיו⁴⁷; אֲבָל הַחֲמִשׁ⁴⁸ אֵינוֹ מֵעַכְבַּ הַפְּפָרָה⁴⁹. כִּכָּר בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת, אֵימְתִי יְהִיָּה חֵיב בְּשְׁבוּעָה זֹ

(17) שהיא מזידה, וגדולה. (18) כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה גופה.

- ג. בֵּין תִּשְׁעֵי שָׁנִים יוֹם אֶחָד¹⁹ שָׂבָא עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה²⁰ - הִיא לֹקְהָ וְהוּא מְבִיא קֶרְבָּן²¹. וְיִרְאָה לִי, שְׂאִינוֹ מְבִיא עַד שִׁנְגִּדִיל וְיְהִיָּה בֵּין דַּעַת²².

(19) אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (20) גדולה ומזידה. (21) כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן, או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר ואיש". (22) ראה להלן בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם.

- ד. כִּכָּר בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת מֵהַ הִיא הַשִּׁפְחָה הַחֲרוּפָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, וְשְׂאִינָן חֵיבִין²³ עַד שִׁיבְעוּל פְּדֻרָפָה וְיִגְמְרוּ²⁴. לְפִיכֵךְ²⁵, אִם אָמְרוּ לוֹ שָׁנִים²⁶: בְּעִלְתָּ שִׁפְחָה חֲרוּפָה, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא בְּעִלְתִּי - נִאֲמָן, וְאֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן עַל פִּיהֶן; שִׁהְרִי הוּא יוֹדַע אִם גָּמַר בִּיאָתוֹ²⁷ אוֹ לֹא גָמַר, וְזֶה שְׂאֵמֵר לֹא בְּעִלְתִּי - כְּלוֹמֵר לֹא גְמַרְתִּי²⁸.

(23) הבעול - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (24) משום שנאמר (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה ראוייה להתעבר מביאות אלו. (25) מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (26) שני עדים. (27) והעדים אינם יכולים לראות אם גמר ביאתו. (28) ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב:) שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע.

- ה. הֵבֵא עַל הַשִּׁפְחָה²⁹ בִּיאוֹת הֲרֵבָה - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אֶשֶׁם אֶחָד³⁰. בִּיצֵד? הֵבֵא עַל הַשִּׁפְחָה בִּיאוֹת הֲרֵבָה בְּזִדּוֹן, אוֹ שָׂבָא עָלֶיהָ בְּשִׁגְגָה וְנוֹדַע לוֹ וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ בְּשִׁגְגָה וְנוֹדַע לוֹ, אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים בְּמֵאָה הָעֲלָמוֹת³¹ - מִקְרִיב אֶשֶׁם אֶחָד³² וּמִתְּפַכֵּר לוֹ עַל הַפֶּל, עַל הַזְּדוּנוֹת שֶׁבָּהּ וְעַל הַשְּׁגָגוֹת. בְּמֵה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁפְחָה אַחַת; אֲבָל הֵבֵא עַל שִׁפְחוֹת הֲרֵבָה, אֶפְלוּ בְּהֶעֱלֵם אַחַת³³ - חֵיב אֶשֶׁם עַל כָּל שִׁפְחָה וְשִׁפְחָה³⁴.

(29) חרופה. (30) ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו כהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא כבעילה זו, איל האשם מכפר עליו". וכל זה הוא לבעול, אבל השפחה עצמה "חייבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חייבי לאווין, אם הייתה מזידה". (31) שאם לא נודע לו הרי גם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 שְׁמֵקָרִיב עֲלֶיהָ אֲשֶׁם זֶה⁵⁰, וְאֵימָתִי יְהִי פֶטוּר
 2 מִמֶּנָּה; וְעַל אֵי זו דָּרָךְ יִתְחַיֵּב אֲשָׁמוֹת רַבּוֹת כְּמִנְיָן
 3 חַיִּיב הַשְּׁבוּעוֹת, וְעַל אֵי זו דָּרָךְ לֹא יְהִי חַיִּב אֲלֵא
 4 אֲשֶׁם אֶחָד⁵¹.

16 עֲשֶׂה בָּהּ הַמְּהֵנָה בְּהֵנָה⁶¹, וּמִצְטָרֶפֶת לְזִמְן מְרֻבָּה⁶²,
 17 וְשִׁלִּיחַ שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ⁶³ - חַיִּב הַמְּשַׁלֵּחַ⁶⁴; מֵה
 18 שָׂאִין דְּבָרִים אֵלּוּ בְּשָׂרָה הָאֶסוּרִין.

57) שמתבשלים בחמש קערות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. (58) משנה בכריתות טו: "אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה". (59) כלומר, כאילו אכל כמה מיני איסורים שחייב על כל איסור ואיסור בנפרד. (60) ראה למעלה פרק ו שם שבשאר האיסורים אין תמחויין מחלקים. (61) כלומר, אם אחד נותן לשני דבר הקדש שיאכלנו או שיהנה ממנו - חייב הנותן, ולא זה שקיבל (רש"י שם). (62) שאם אכל חצי זית מדבר שמועלין בו, ולאחר זמן רב, אפילו אחר שלוש שנים, אכל חצי זית שני - מצטרפין שני חצאי הזיתים לחייבו אשם מעילה, ולמדו זאת (שם יח:): ממה שנאמר (שם, טו) "תמעול מעל". הלשון הכפולה "תמעול מעל" מרבה גם צירוף כזה. (63) שאמר לו תן בשר זה לאורחים ונתן. (64) משנה מעילה כ. "השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל", מה שאין כן בכל האיסורים, שאמרו בהם: "אין שליח לדבר עבירה" והשליח חייב.

19 י. כָּל הַמְּחַיֵּב אֲשֶׁם וְדָאֵי צָרִיךְ שְׁיִדַּע לֹא חֲטָאוּ
 20 תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן דְּקָרִיב⁶⁵ אֲשָׁמוּ; אֲבָל אִם הִקְרִיבוּ
 21 קֶדֶם שְׁיִדַּע לֹא וְנִדַּע לֹא אַחַר שְׁהִקְרִיב - אֵינּוּ עוֹלָה
 22 לֹא⁶⁶. וְכָל חֲטָא שְׁחֵיבִין עֲלָיו אֲשֶׁם וְדָאֵי - אֶחָד
 23 הַמְּלֵךְ וְאֶחָד פֶּהַן מְשֻׁחַ⁶⁷ או שָׂרָה עִם הָאֶרֶץ שְׁוִין
 24 בְּ⁶⁸.

65) פשטות הפסוק משמע כך, שכתוב (שם, כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי "חטא ואשם והשיב את הגולה וכו'" ואת אשמו יביא וכו'". (67) וצריך להביא אשם אחר גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. (68) שחייבים אשם. מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוה אינו חייב בו. וכמו כן לעניין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא שעיר עזים, והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן.

25 יא. כָּל חֲטָא שְׁחֵיבִין עֲלָיו אֲשֶׁם וְדָאֵי, אִם נִסְתַּפֵּק
 26 לֹא אִם עֲשָׂאָהּ או לֹא עֲשָׂאָהּ - פֶּטוּר מִכְּלוּם⁶⁹.
 27 לְפִיכָה, הַבָּא עַל יָדוֹ סִפֵּק מְעִילָה - אֵינּוּ חַיִּב
 28 כְּלוּם⁷⁰, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מְעִילָה.

69) שאינו חייב אשם תלוי, אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים. (70) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל.

29 יב. הַיְתֵה לְפָנָיו חֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין וְחֲתִיכָה שֶׁל
 30 הַקֶּדֶשׁ, אֲבָל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אֵי זו הִיא -

40) שיש על זה קרבן אשם. (41) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחוזק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. (45) כשכתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגולה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי ששייב את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרן, שהוא אחד מארבעה מהקרן מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדייט מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדייט אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות.

5 ח. עַל הַמְּעִילָה⁵² בְּיָדוֹ? כָּל הַנְּהֵנָה מְשֻׁה פְּרוּטָה⁵³
 6 מִן הַהֶקְדֶּשׁ שְׂגָגָה⁵⁴ - מְחִזִּיר מֵה שְׁנֵהנָה וְיוֹסִיף
 7 חֲמִשׁ וְיִקְרִיב אֲשֶׁם וְיִתְכַפֵּר לֹא⁵⁵. וְכִבֵּר בְּאֲרָנוּ
 8 בְּהִלְכוֹת מְעִילָה, שְׁהִקְרָן וְהִקְרָן מְעַכְבִּין הַכַּפֶּרָה,
 9 וְאֵין הַחֲמִשׁ מְעַכְבֵּב⁵⁶.

52) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. (53) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהנה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". (54) אבל במזיד לוקה ומשלם קרן בלבד. (55) שנאמר (שם, טו"ז) "נפש כי תמעול מעל וחסאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". (56) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב.

10 ט. הָאוֹכֵל מִדְּבַר שְׁמוּעֲלִין בּוֹ בְּחִמְשָׁה תְּמַחֲוִיין⁵⁷
 11 בְּהֵעֵלֶם אַחַת, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזַבַּח אֶחָד, אִם יֵשׁ
 12 בְּכָל אֲכִילָה וְאֲכִילָה שְׁוֵה פְּרוּטָה - חַיִּב אֲשֶׁם עַל
 13 כָּל אֶחָד וְאֶחָד⁵⁸; שֶׁהַתְּמַחֲוִיין מְחַלְקִין בְּמְעִילָה,
 14 וְהָרִי הֵן כְּמִנְיָן הִרְבָּה⁵⁹, אִף עַל פִּי שָׂאִין מְחַלְקִים
 15 בְּחַיִּיב הַפְּרִתוֹת⁶⁰. חֲמָרָא יְתָרָה יֵשׁ בְּמְעִילָה: שְׁהָרִי

- 1 פטור⁷¹; חזר ואכל את השנייה - מביא אשם על
 2 מעילתו⁷²; אכל אחר את השנייה - שניהן פטורין⁷³.

(2) אנשים. ובמשנה (כריתות ט.) תנן "חמשה", משום שהמשנה מונה טמא שאכל קודש וטמא שנכנס למקדש, לאחד. ואילו רבנן מונה אותם לשתיים (כסף-משנה). (3) כלומר, קרבן שאינו קבוע. שאם היה עשיר, מביא בהמה; ואם היה עני מביא עוף או עשירית האיפה, ראה למעלה פ"א הלכה ד. (4) שנאמר (ויקרא יד, י, כא-כב): "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו' ואם דל וגו' ולקח כבש וגו' ושתי תורים וגו'". (5) שנאמר (שם יב, יח) "ובמלאות ימי טהרה וגו' תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת וגו' ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וגו'". (6) שידעו העדים עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו, וכפרו בעדותן ולא העידו ונשבעו שאינן יודעין לו עדות, זו היא שבועת העדות (פרק א מהלכות שבועות הלכה יב). ונאמר (שם ה, א, ו-ז) "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים וגו'". (7) משנה שם ט. ובגמרא שם, נלמד משום שבוכלן נאמר בתורה "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות - שם, א) לא נאמר "ונעלם", הרי משום שחייבה התורה על המזיד כשוגג. (8) שנשבע (=לעתידי) שלא יאכל, ואכל. או שנשבע שיאכל, ולא אכל. או שנשבע (=לעבר) שלא אכל, ואכל. או שאכל, ולא אכל (שם הלכה ג). ואמר (שם, ד, ו-ז) "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים או שני בני יונה". (9) שנאמר (שם, ד) "ונעלם ממנו". (10) שנאמר (שם, ב-ג) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו'". וראה להלן הלכה ה, כי מפי השמועה למדו שהפסוק הזה מדבר בטמא שנכנס למקדש או טמא שאכל קודש ולא ידע. וראה למעלה פ"א הלכה ג.

- ב. קרבן היולדת¹¹: אם היתה עשירה - מביאה פכש²¹
 בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת; ואם אין²²
 ידה משגת - הרי קרבנה יורד ומביאה שתי תורים²³
 או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת. אפלו²⁴
 היתה ידה משגת לשה ואינה משגת לנסכיו²⁵ -
 מביאה קרבן עני²⁶.

(11) שם יב, יח. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (12) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב והלכה ד, שכבש היולדת הקרב לעולה טעון גם נסכים: עשרון סולת בלול ברביעית ההיזן שמן, ויין לנסך רביעית ההיזן. (13) שתי תורים או שני בני יונה, ונלמד דין זה בספרא (פרשת תזריע פרק ד הלכה א) ממה שנאמר (שם, א) "ואם לא תמצא ידה די שה", ללמד שאם יש לה שה ואין לה הדברים הנצרכים לשה זה - שמביאה קרבן עני.

- ג. המצרע פשיטהר - מביא שלש פהמות¹⁴. מהן²⁷
 שני כבשים, אחד עולה ואחד אשם, וכבשה¹⁵

- יג. חתיכה של חלב⁷⁴ וחתיכה של הקדש, אכל
 אחת מהן⁷⁵ - מביא אשם תלוי משום חלב; אכל
 את השנייה⁷⁶ - מביא חטאת על החלב⁷⁷ ואשם ודאי
 של מעילה על ההקדש⁷⁸; בא אחר ואכל את השנייה
 - אף השני מביא אשם תלוי⁷⁹. חתיכה של חלב⁸⁰
 וחתיכה של חלב הקדש, אכל אחת מהן - מביא
 חטאת⁸¹; אכל את השנייה אחר שנודע לו על
 הראשונה⁸² - מביא שתי חטאות⁸³ ואשם ודאי על
 מעילתו⁸⁴; בא אחר ואכל את השנייה - זה מביא
 חטאת וזה מביא חטאת⁸⁵ בלבד⁸⁶. כבר בארנו
 בהלכות מאכלות אסורות מאיזה טעם נוסף אסור
 הקדש על אסור חלב⁸⁷. וכן כל פיצא פאלו
 האסורין¹⁵.

(74) חולין. (75) בשוגג. (76) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (77) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב בשוגג חייב חטאת. (78) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (79) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי. וראה למעלה הלכה ז כי זהו איסור קבוע. (80) חולין. (81) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב בשגגה. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום שפוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (82) שהדיעות מחלקות. אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (83) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של הקדש. (84) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחזן מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (85) שם במשנה, שהרי כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (86) ואינם חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (87) שאף על פי ש"אין איסור חלב על איסור" - חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא איסור מוסף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה, ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסף אמרו "איסור חלב על איסור".

פרק עשירי

(1) יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשיו לשאר כריתות, והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו.

- א. שששה² מצותן שיקריבו קרבן עולה ויורד³, ואלו
 הן: א. המצרע⁴. ב. והיולדת⁵. ג. והנשבע שבועת
 העדות⁶ בין בזדון בין בשגגה⁷. ד. והנשבע שבועת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נאמר (שבקרבן עולה ויורד כתוב, ויקרא ה, ב) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וגו'", וכיון שמוזכר "חיה" הרי גם בהמה בכללה (שהרי כתוב שם יא, ב "זאת החיה אשר תאכלו", ומיד סמוך לזה כתוב (שם, ג) "כל מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו", הרי שבהמה בכלל חיה) ולמה לו להזכיר כאן גם "בהמה טמאה", כדי ללמוד גז"ש "בהמה טמאה - בהמה טמאה": נאמר כאן "בהמה טמאה", ונאמר להלן (שם ז, כא) באוכל קדשים בטומאה "ונפש כי תגע בכל טמא, בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", מה שם מדובר לענין אוכל קודש בטומאה, אף כאן (בקרבן עולה ויורד) שכתוב טומאה, מדובר באוכל קודש בטומאה. (30) שהרי אין זה מפורש בתורה, אלא נלמד בגזירה-שזה. (31) בתורה. (32) במזיד. (33) במכות יד: למדו זאת מן הפסוק (שם יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה". וראה בספר המצוות לא-תעשה עז, ובהערה שם שי. (34) במזיד. (35) כברייתא שבועות ו: "מנין שאין הכתוב (=נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו') מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (=שאינ מחייבו על מגע אלא-אס-כן אכל קודש בטומאה או נכנס למקדש בטומאה). ודין הוא: הואיל והזהיר וענש על הטומאה [בזדון - רש"י] וחייב קרבן על הטומאה, מה כשהזהיר וענש על הטומאה לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף כשהייב קרבן על הטומאה לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

- 29 ו. פל קרבנות³⁶ שהאשה חייבת - בעלה מביא³⁷ על
- 30 ידיה³⁸. אם היה עני - מביא קרבן עני, ואם היה
- 31 עשיר - מביא על ידיה קרבן עשיר³⁹. ומביא אדם⁴⁰
- 32 על ידי בנו⁴¹ ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחתו⁴²
- 33 קרבן עני⁴³ ומאכיל בנבחים⁴⁴.

(36) לדעת הר"ש (פי"ד מנגעים משנה יב בשם ספרי זוטא) אין הבעל חייב אלא בקרבנות שבאים לטהרתה, והם קרבנות לידה, זיבה וסוטה. אבל קרבנות שבאים לכפרתה, כגון שאכלה חלב או חיללה שבת בשוגג - אינו חייב להביא. וראה בתפארת ישראל שם אות צד. [ועיין בנדרים לו. ובגליון הש"ס שם]. (37) חייב להביא, משנה בנגעים שם, ובריייתא בנדרים לה: ובזיר כד. ובבא מציעא קד. (38) בשבילה (רבינו בפי"מ שם). (39) דברי ר' יהודא במשנה שם, ואין חולק עליו (כסף-משנה). ואין אומרים, כיון שנשאת היא עניה, שהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, יביא בשבילה קרבן עני אף אם הוא עשיר, אלא מביא עליה קרבן עשיר, שאשתו כגופו. ראה בפי"מ לרבינו, בנגעים שם. (40) שהוא עשיר. נגעים שם. (41) בשביל בנו. (42) [בין עבדים ובין כנענים. ואף לדעת הר"ש, שהמדובר רק במחוסרי כפרה (ראה למעלה), הרי טומאת צרעת נוהגת גם בעבדים כנענים (פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה א), וכמו כן נוהגת בהם טומאת זיבה (פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד), והם מחוייבים בקרבנות]. (43) אף אם הוא עשיר. ובנו ובתו ועבדו ושפחתו לאו דוקא, כי הוא

1 לְחַטָּאת. אִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת - מִבִּיא שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
2 שְׁנֵי פְּנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאת, וְכִבֵּשׁ
3 לְאִשָּׁם.

(14) שם יד, י, כא-כב. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (15) נקבה מן הכבשים.

4 ד. על שבועת העדות¹⁶ ועל שגגת שבועת בטויה¹⁷
5 ועל שגגת טמאת מקדש וטמאת קדשיו¹⁸ מביא
6 כשטה¹⁹ או שעירה²⁰, כשאר החטאות הקבועות²¹.
7 ואם אין ידו משוגת - מביא שתי תורים או שני פני
8 יונה, אחד עולה ואחד חטאת. ואם אין ידו משוגת
9 לעוף - מביא עשירית האיפה²² סלת. והיא הקרויה
10 מנחת חוטא, שפבר נחפרשו מעשייה בהלכות
11 מעשה הקרבנות²³.

(16) בין בזדון בין בשגגה (למעלה הלכה א). (17) שם ה, ד, ר"ז. (18) שם, ב"ג, ר"ז. (19) נקבה מן הכבשים. (20) נקבה מן העזים. (21) ראה למעלה פ"א הלכה ד. (22) שם, יא. (23) פי"ז.

12 ה. פל הקרבנות האלו מפרשין בתורה ומפרש זה
13 שחייב להביאן, חוץ מטמא שנכנס למקדש בשגגה
14 או אכל קדש²⁴. שפך פתוב שם: ונפש כי תחטא
15 ושמעה קול אלה²⁵ וגומר. או נפש אשר תגע בכל
16 דבר טמא²⁶ וגומר. או נפש כי תשבע לבטא
17 בשפתים²⁷ וגומר. והיה כי יאשם לאחת מאלה
18 וגומר. מפי השמועה למדו²⁸, שזה שחייב פאן קרבן
19 לטמא - פשטטמא ונכנס למקדש או אכל קדש
20 והוא לא ידע²⁹. אף על פי שהדבר מפי הקבלה³⁰
21 - הרי הוא מפרש³¹, שהרי פפרוש חייבה תורה
22 פרת לטמא שאכל קדש ולטמא שנכנס למקדש³².
23 באוכל נאמר: והנפש אשר תאכל בשר מזבח
24 השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה. ובנכנס
25 למקדש נאמר: ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל
26 פי את מקדש ה' טמא³³. וכיון שחייבה תורה פרת³⁴
27 על טמאת מקדש וקדשיו, פרש הקרבן שמביאין
28 על שגגתן³⁵.

(24) בשגגה, שאינם מפורשים בתורה שחייבים להביא קרבן עולה ויורד. (25) זוהי שבועת העדות. (26) ולא מפורש שאכל קודש בטומאה או שנכנס למקדש בטומאה. (27) זוהי שבועת ביטוי. (28) בשבועות ו: ז. (29) שם ז. אמר רבא, שלמדו גזירה-שוה "טומאתו - טומאתו". נאמר כאן בקרבן עולה ויורד (שם ה, ג) "או כי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו", וכתוב במטמא מקדש (במדבר יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל, כי מי נדה לא זורק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו" - מה להלן טומאת מקדש, אף כאן (שלא פירש מה היא טומאה זו שחייבין עליה קרבן עולה ויורד) היא טומאת מקדש. ואוכל קודש, נלמד (שם) כברייתא: רבי אומר אקרא אני חיה, בהמה למה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היינו משום שגם כהן גדול שעבר, אינו פורע ופורם, כמפורש בהוריות יא: ולפי דברי רבינו להלן פט"ו הלכה ז, גם כהן גדול שעבר מחמת מום, כל דיני כהונה גדולה עליו, ואם כן הרי הוא ככל אדם ברגל. ועיין בריטב"א שם ובתוספות ר' ידידיה תלמיד ר"י מפריש שם ח"ב עמודים יז"ח הערה 8) - מביא הוא פר הבא על כל המצוות, ככהן גדול המשמש, הרי גם כהן גדול שעבר מחמת מום, מביא פר כמפורש להלן פט"ו שם, והיה לו להביא כאן, שלענין קרבן עולה ויורד הרי הוא כהדיוט, - השמיטו משום שבמלך אינו שייך, שהרי נשיא (=מלך) שנצטרע עבר מנשיאותו, והרי הוא כהדיוט (להלן שם הלכה ט, וכן מפורש בסנהדרין קז: ועיין שם כ. ובתוספות ד"ה שתי שנים). ואין צריך לומר שלענין עולה ויורד, הרי הוא כהדיוט. (47) קרבן עולה ויורד. וראה למעלה הלכה ד, מהו קרבן עולה ויורד. (48) שהמלך מביא שעיר עזים (זכר), והכהן המשוש - פר בן בקר, וההדיוט - שעירת עזים (נקבה) או נקבה מן הכבשים. (49) כלומר מצוות לא-תעשה. (50) למעלה פ"א הלכה א. (51) המלך והכהן המשוש וההדיוט. משנה שם (ט): "כל המצוות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת, היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח ובית-דין מביאין פר וכו' ועל שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ופירש רש"י שם "דכתיב באשמות ואם נפש, ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן". (52) פרקים ד"ו, ט"י. (53) פ"א ופ"ד.

14 ח. פל המביא קרבן על הזדון פשגגה⁵⁴, אם היה
15 אנוס - פטור מן הקרבן⁵⁵. ואין צריך לומר שאר
16 עבירות שאינו חייב חטאת אלא על שגגתו⁵⁶, שאם
17 היה אנוס - פטור⁵⁷.

(54) כגון הבא על שפחה חרופה (למעלה פרק ט הלכה א), ושבועת העדות (למעלה בפרק זה הלכה א), ושבועת הפקדון (למעלה פ"ט הלכה ז). (55) תוספתא בכריתות פ"א: "ארבעה מביאין על הזדון כשגגה, כולם באנוס פטורים, חוץ מן הנזיר" (=שחייב על הזדון כשוגג, וגם חייב על האנוס, ראה בפ"ו מהלכות נזירות הלכה ג) וראה בקרית-ספר ולחם-משנה כאן. (56) ולא על זדונן, שכיון שלא חייבה התורה אלא על השוגג בלבד ולא על המזיד - כל-ישכן שלא חייבה על האנוס. (57) ראה בשבועות יז: ויח. (ולמעלה פ"ה הלכה ו) שהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת תשמיש, הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה אנוס ומה היה לו לעשות.

18 ט. מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו⁵⁸ וצריך
19 להין⁵⁹ - הרי זה מביא שעירה⁶⁰ ויחלל אותם המעוֹת
20 על השעירה⁶¹ ויהנה בהן⁶². וכן אם הפריש
21 לשעירה⁶³ ולקח פשבה⁶⁴ - יהנה בהן.

(58) המדובר כאן בקרבן חטאת של עולה ויורד (ובעשיר שמביא כבשה או שעירה), ראה להלן טעמו של דבר, אבל בחטאת קבועה (ראה למעלה פ"א הלכה ד, שמביא כבשה

הדין שמביא בשביל כל אדם, אלא מזכיר אלו להודיענו שאף בנו ובתו הקטנים או אפילו הגדולים הסמוכים על שולחנו (דומיא דעבדו ושפחתו), שיש לו הכרח להביא בשבילם קרבן כדי שלא יטמאו טהרותיו על שולחנו, והיה מקום לסברא שיביא בשבילם קרבן עשיר, אם הוא עצמו עשיר - השמיענו שאין הדבר כן, אלא מביא בשבילם קרבן עני, שהתורה חסה עליו (משנה אחרונה, נגעים שם). (44) קרבן זה מטהרן לאכול בקדשים. ראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א, שמחוסרי כפרה אינם אוכלים בקדשים עד שיביאו קרבנן, וראה שם הלכה ה.

1 ז. המלך וכהן משיח מביאין קרבנן⁴⁵ על שבועת
2 העדות או על שבועת פטוי או על טמאת מקדש
3 וקדשיו⁴⁶ פשאר הדיוטות⁴⁷; שלא חלק הפתוב קרבן
4 מלך מקרבן הדיוט ומקרבן כהן משיח⁴⁸ אלא
5 במצוות⁴⁹ שחייבים על שגגתן חטאת קבועה, כמו
6 שבארנו⁵⁰, אבל בקרבן עולה ויורד פלן שוים⁵¹. פבר
7 בארנו בהלכות שבועות⁵², אימתי יהיה חייב על
8 שבועת העדות ועל שבועת שגגת פטוי, ואימתי
9 יהיה פטור עליהן; ועל אי זה דרך יהיה חייב קרבנות
10 הרבה פמנן השבועות, ועל אי זה דרך לא יהיה חייב
11 אלא קרבן אחד. ובהלכות מחסרי כפרה⁵³ אבאר,
12 באיזה דרך תתחייב היולדת והמצרע קרבנות הרבה,
13 ובאי זה דרך יתחייב פל אחד מהן קרבן אחד.

(45) משנה בהוריות ט. "על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ומה שאמרו שם ח: במשנה "אין חייבין (כהן המשיח ובית-דין) על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו, והנשיא כיוצא בהם, דברי רבי יוסי הגלילי" מפרש רבינו (בפיה"מ שם) שאין כהן המשיח מביא פר, והמלך שעיר עזים, אלא מביאין כהדיוט קרבן עולה ויורד (וראה בהשגת הראב"ד וכסף-משנה כאן). ומה שאמר רבי עקיבא (במשנה שם) כי המלך אינו חייב בשבועת העדות, שהמלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו (וכן פסק רבינו בפ"י מהלכות שבועות הלכה א "היו עדי וכו' או שהיה המלך אחד מעידי שאינו ראוי להעיד וכו' ונשבעו, פטורין משבועת העדות") - כל זה אינו אלא משום שאין זה מכבודו של מלך לבוא לבית-הדין להגיד עדותו, אבל אם באו בית-הדין והנתבעים לבית המלך והעיד שם, מקבלים עדותו, ובאופן זה אם כפר ונשבע שאינו יודע עדות חייב בקרבן שבועה, וראה במרכבת המשנה ובמעשה רוקח. (46) [למעלה (ה"א) מנה רבינו גם מצורע ויולדת", וכאן השמיטם; לפי ש"יולדת" אינה לא במלך (ראה בפ"א מהלכות מלקים ה"ה, שאין מעמידים מלכה), ולא ככהן גדול (ראה בפ"ט מהל' ביאת מקדש ה"א, שבכנות אהרן אין קדושת כהונה). ו"מצורע", אע"פ שישנו בכ"ג, שאם כי נפסל מלהיות כ"ג (ראה בהוריות יב: ובכורות מה: במשנה. ומה שאמרו במועד קטן יד: "והצורע לרבות כהן גדול, והא כהן גדול דכל השנה כרגל וכו' שמע-מינה (מצורע) נוהג צרעתו ברגל",

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(שם, יג) "וכפר עליו הכהן על חטאתו", "על חטאתו" משמע שאם העשיר בינתיים, צריך להוסיף על הדמים ולהביא קרבן עשיר. (71) ועתיד לירש ממנו, ויהיה עשיר. (72) כל זמן שלא ירש אותו, ומביא קרבן עני. (73) ויצטרך להוסיף מעות עד לקרבן עשיר. משנה ערכין יז: "אבל בקרבנות אינו כן, אפילו מת אביו והניח לו וכו' אין להקדש בה כלום". ופירשו (שם יח. בגמרא) שכוונת המשנה שהיה אביו גוסס, מהו דתימא רוב גוססין למיתה, קא-משמע-לן שכל זמן שלא מת נחשב עדיין היורש לעני, לפי שהגוסס הוא כחי לכל דבריו, ראה נזיר מג.

- 11 יא. עֲשִׂיר שְׁהֶפְרִישׁ כִּשְׁבָה או שְׁעִירָה וְנִפְלָ בָּהּ
12 מוֹם⁷⁴ [וְהֶעֱנִי] - אִם רָצָה⁷⁵, יָבִיא בְּדָמֶיהָ עוֹף. אֶבֶל
13 אִם הֶפְרִישׁ עוֹף וְנִפְסַל⁷⁶ - לֹא יָבִיא בְּדָמָיו עֲשִׂירִית
14 הָאֵיפָה, שְׁאִין לְעוֹף פְּדִיוֹן⁷⁷.

(74) ברייתא כריתות כז: (75) כן הוא בברייתא שם. ומשמע שאם רצה יביא בדמיה כשבה אחרת, אף-על-פי שעכשיו העני. וכן מפורש בר"ש וברע"ב בנגעים פרק יד משנה יב, שמה שאמרו "מצורע עני שהביא קרבן עשיר, יצא", היינו אפילו לכתחילה [וראה בתפארת ישראל כריתות פ"ו משנה ח אות נה, וצריך עיון]. (76) בעוף לא כתב "ונפל בו מום", לפי שאין המומים פוסלים בעוף (פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה א) אלא "ונפסל", היינו שנקטעה רגלו, שאין מקריבים חסר על גבי המזבח (שם). (77) ברייתא שם. ובספרא (בחוקותי פרשה ד הלכה ה) אמרו: "והעמיד את הבהמה לפני הכהן (ראה בתמורה לב: שפסוק זה מדבר בפסולי המוקדשין), בהמה נפדית ואין העופות והעצים וכו' נפדים". וראה בדברי רבינו בפיורוש המשניות שם, בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י, ובפ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ד.

- 15 יב. הֶפְרִישׁ⁷⁸ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁷⁹ וְהֶעֱשִׂיר: עַד שְׁלֹא
16 קָדְשָה בְּכָלִי⁸⁰ - הֲרִי הִיא כָּכָל הַמִּנְחוֹת⁸¹, וְתִפְדָּה
17 וְתִאֶכְלֵל⁸²; וּמִשְׁקַדְשָה בְּכָלִי⁸³ - תִּעֲבַר צוֹרְתָהּ וְתֵצֵא
18 לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁴.

(78) תוספתא כריתות פ"ד. (79) כדין עני. (80) כל זמן שלא שם עדיין הסולת לתוך כלי שרת, לא קדשה קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, וקדושת דמים נפדית (מנחות ק: והלכות איסורי מזבח שם הלכה ה). (81) שנטמאו ושנפסלו שפודין אותן, ראה הלכות איסורי מזבח שם. (82) אף-על-פי שלא נטמאה. וכן אמרו במנחות קא. "רבי אליעזר אומר, כולן טמאין נפדין, טהורין אין נפדין. חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא, שהרי אמרה תורה (ויקרא ה, ו, י"ג) "מחטאתו" "על חטאתו", כלומר, לכך כתוב אצל עשירית האיפה "על חטאתו", שאם היה עני והפריש עשירית האיפה, והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות, ויביא כבשה או שעירה, כמו שאמרו בכריתות שם (רש"י שם). (83) מִשְׁשָׁם את הסולת לתוך כלי שרת, קדשה הסולת קדושת הגוף, ואין קדושת הגוף נפדית (שם). (84) תוספתא כריתות שם. כלומר, מכיון שהפסול אינו בגוף המנחה אלא בבעל המנחה שהעשיר, אסור לשרוף את

או שעירה), אם נשאר מן המעות שהפריש לחטאת - יפלו לנדבה, ראה פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. (59) למעות הללו, וכגון שהעני, וכגון שדמי השעירה פחותים מדמי הכבשה. (60) משנה בכריתות כז: (61) הוא פודה את המעות מקדושתם על השעירה הזאת, והיא נכנסת בקדושה תחת המעות היוצאים לחולין. (62) במעות האלו שחסך מההפרש שבין כבשה לשעירה. ולמדו כן (שם בגמרא) ממה שנאמר בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה, ו"י) "מחטאתו" - "מחטאתו" - ממקצת חטאתו. כלומר, ממקצת הדבר שהפריש לחטאתו, שאם העני מתכפר במקצת, והנותר מותר בהנאה, וראה גם בפיה"מ לרבינו שם. ונראה מדברי רבינו שדווקא אם הוא צריך למעות, וכגון שהשעירה יותר זולה (או להיפך כשהכבשה יותר זולה), אז מותר לו לשנות, אבל אם אינו צריך למעות, לא ישנה מן כבשה לשעירה או משעירה לכבשה. ובפירוש"י במשנה כריתות שם, נראה שהכל תלוי ברצונו, וראה מרכבת המשנה. (63) משנה שם. כלומר, שהפריש מעות בשביל לקנות שעירה, והעני, והכבשה יותר זולה, וצריך למעות הללו שבהפרש בין שווי הכבשה לשווי השעירה. (64) וחילל את המעות על-ידי הכבשה, כמבואר למעלה.

- 1 י. הֶפְרִישׁ מְעוֹת לְבִהְמָה⁶⁵ וְהֶעֱנִי⁶⁶ - יִקַּח שְׁתֵּי
2 תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה⁶⁷ וְיַחֲלִל עֲלֵיהֶן אוֹתָם
3 הַמְּעוֹת וְיִהְיֶה בָּהֶם. הֶפְרִישׁ מְעוֹת לְבָנֵי יוֹנָה או
4 לְתוֹרִים⁶⁸ וְהֶעֱנִי - יָבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁶⁹ וְיַחֲלִל
5 עֲלֵיהֶן אוֹתָם הַמְּעוֹת וְיִהְיֶה בָּהֶן. וְכֵן אִם הָיָה
6 עֵנִי וְהֶפְרִישׁ מְעוֹת לְעֲשִׂירִית הָאֵיפָה וְהֶעֱשִׂיר -
7 יוֹסִיף עֲלֵיהֶן⁷⁰ וְיָבִיא עוֹף. הֶפְרִישׁ לְעוֹף וְהֶעֱשִׂיר
8 - יוֹסִיף עֲלֵיהֶן וְיָבִיא כִּשְׁבָה או שְׁעִירָה. אֶפְלוּ
9 הָיָה מוֹרִישׁוֹ גּוֹסֵס⁷¹ - הֲרִי זֶה עֲנִי⁷² עַד שְׁמִמּוֹת
10 מוֹרִישׁוֹ וְיִירָשְׁנוּ⁷³.

(65) המדובר באחד מהששה שמצוותם שיקריבו קרבן עולה ויורד (למעלה הלכה א), ובעשיר שהפריש מעות כדי לקנות בהמה (=שעירה או כבשה) לחטאת. (66) ירד מנכסיו, וראה למעלה הלכות ב"ג ד כי קרבן העני - שתי תורים או שני בני יונה. (67) משנה שם. ואף כי כבר הפריש מעות לקרבן עשיר, כיון שהעני אינו מביא אלא קרבן עני. ואף זה למדו שם ממה שנאמר (ויקרא ה, ו) "וכפר עליו הכהן מחטאתו" - "מחטאתו", משמע מקצת חטאתו (ראה למעלה), כלומר, אם העני יביא עוף ממקצת הדמים. (68) המדובר כאן בשבועת העדות או שבועת ביטוי או טומאת מקדש וקדשיו, שיש בהם שלש דרגות של עולה ויורד, ראה למעלה הלכה ד. (69) במשנה שם. ואף שהפריש כבר מעות לשתי תורים או לשני בני היונה - כיון שהעני עוד, מביא רק עשירית האיפה סולת למנחה. ואף זה נלמד (שם) ממה שנאמר (שם, י) "וכפר עליו הכהן מחטאתו", מקצת חטאתו. כלומר, אם הפריש מעות לשתי תורים או שני בני יונה, ושוב העני עוד, מביא ממקצת הדמים הללו, עשירית האיפה. (70) משנה שם. ואף כי כבר הפריש המעות לקרבן עני - כיון שהעשיר צריך להוסיף ולהביא קרבן עשיר. ולמדו כן בגמרא שם ממה שנאמר

26 וְשָׂזָה מִקֹּדֶשׁ, וְנִכְנַס אֹ אָכַל; וְאַחַר כֵּן נֹדַע לוֹ
27 דְּבָרִים שֶׁנִּתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ - הֲרִי זֶה מִבֵּיא קֶרְבָּן עוֹלָה
28 וְיִוָּרֵד בְּכָל צֶדֶד וְצֶדֶד מִשֵּׁשׁ מַחְלֻקוֹת אֱלוֹהִים.¹⁴ וּמִזֵּינ
29 שְׂדֵינ שֶׁבִגַּת מִקֹּדֶשׁ וְקִדְשׁוֹ כֵּן הוּא? שְׁהָרִי בְּשֵׂאֵר
30 שְׂגָגוֹת נֹאמֵר: בְּעִשְׂתָּה אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא
31 תַעֲשִׂינָהּ וְאֲשֶׁם, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא -
32 כִּינֹן שְׂדֵעַ בְּסוֹף, אָף עַל פִּי שְׂלֹא יָדַע בְּתַחֲלָה;
33 וּבִטְמֵאת מִקֹּדֶשׁ וְקִדְשׁוֹ נֹאמֵר: וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא
34 יָדַע וְאֲשֶׁם. מֵאַחַר שֶׁנֹּאמֵר וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ, מִכְּלָל
35 שְׁהִיתָה שָׁם יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, וְנֹאמֵר וְהוּא יָדַע.
36 [וְאֲשֶׁם] הֵא לְמִדַּת, שְׁהוּא צָרִיךְ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה
37 וְיְדִיעָה בְּסוֹף וְהִעְלַם בִּינְתֵימִים.¹⁵

(2) כלומר, טמא שנכנס למקדש. (3) טמא שאכל קודש, ושניהם חייבים כרת במזיד, ומביאים קרבן עולה ויורד בשוגג (למעלה פ"א ה"ג). (4) ידיעה שהוא נטמא. (5) ידיעה שזהו קודש (באכל את הקודש). (6) ידיעה שזהו מקדש (בנכנס למקדש). (7) לפני ששגג ואכל את הקודש, או לפני שנכנס למקדש. משנה, שבועות ב, א: "ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע וכו' את שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים, הרי זה בעולה ויורד". ולדעת רבי (שם יד:) צריך ידיעה גם למקדש. (8) ולא ידע שנטמא. (9) כלומר, נטמא ולא ידע שנטמא ואכל קודש. (10) שידע לפני זה שנטמא, אלא שלא ידע שזה שאכל הוא קודש, ורק עכשיו נודע לו. (11) משנה, שם יד, א. (12) כרבי ורבי ישמעאל, שמחייבין גם על העלם מקדש, במשנה שם יד, ב. ובגמרא שם. (13) כלומר, שנעלמו ממנו שני הדברים גם יחד, ששכח שזה בשר קודש או שזה מקדש, וגם שכח שהוא טמא, או שידע שהוא טמא וחשב שמותר לטמא לאכול קודש וליכנס למקדש. (14) כלומר, שלשה באוכל קודש בטמאה, והם: א. ידע שזהו קודש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו קודש. ג. נעלם ממנו זה וזה. ושלשה בנכנס למקדש בטומאה: א. ידע שזהו מקדש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו מקדש. ג. נעלם ממנו זה וזה. וראה בגמרא שם יד, ב. (15) ברייתא, שם ד, א. כרבי, אבל רבי עקיבא לומד זאת ממה שנאמר פעמים "ונעלם ונעלם" = "ונעלם ממנו והוא טמא" (ויקרא ה, ב) "ונעלם ממנו והוא ידע" (שם, ג).

38 ב. נְטָמָא וְיָדַע שֶׁנְטָמָא [וְיָדַע שְׂזָה קֹדֶשׁ וְשְׂזָה
39 מִקֹּדֶשׁ] אָכַל לֹא יָדַע בְּאֵי זֶה אָב נְטָמָא, וְשִׁכַּח
40 שֶׁנְטָמָא וְאַחַר כֵּן נִכְנַס לְמִקֹּדֶשׁ אוֹ אָכַל קֹדֶשׁ, וְנֹדַע
41 לוֹ אַחַר שֶׁנִּכְנַס אוֹ אַחַר שֶׁאָכַל בְּאֵי זֶה אָב נְטָמָא¹⁶
42 - [הֲרִי זֶה חֵיב קֶרְבָּן]¹⁷; אָף עַל פִּי שְׂלֹא יָדַע
43 בְּתַחֲלָה בְּאֵי זֶה אָב נְטָמָא, הוּאִיל וְיָדַע שְׁהוּא טְמֵא
44 - הֲרִי הִיתָה שָׁם יְדִיעַת טְמֵאָה בְּתַחֲלָה. אָכַל אִם
45 נִעְלְמוּ מִמֶּנּוּ הִלְכוֹת טְמֵאָה, כִּגוֹן שֶׁנְטָמָא בְּכַעֲדוּשָׁה
46 מִן הַשְּׂרִיץ, וְיָדַע שְׁהַשְּׂרִיץ מְטָמָא וְלֹא יָדַע בְּשֵׁעוֹר¹⁸,
47 וְשִׁכַּח שֶׁנִּעַן בְּשְׂרִיץ כָּלָל וְנִכְנַס אוֹ אָכַל, וְאַחַר כֵּן

המנחה מיד אלא תעובר צורתה ואחר-כך תשרף, ראה בפ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ג.
1 יג. עֲשִׂיר שְׁהַפְרִישׁ קֶן⁸⁵ לְמִכְרָה וְלִקַּח בְּדַמְיָה בְּשִׂבְה
2 אוֹ שְׂעִירָה⁸⁶ וְהִעֲנִי⁸⁷ - יָבִיא קֶן זֹו⁸⁸, אָף עַל פִּי
3 שְׁהִיא קֹדֶשֶׁת דָּמִים שְׁהִיא נְדָחִית⁸⁹. וְלִמָּה לֹא
4 נְדָחִית⁹⁰? מִפְּנֵי שְׂדַחוּי מַעֲקָרוֹ אֵינוֹ דְּחוּי⁹¹, וְהֲרִי
5 נִרְאָה קֶן זֹו לֹו עֲתָה. עֲנִי שְׁהַקְרִיב⁹² קֶרְבָּן עֲשִׂיר -
6 יָצֵא, וְעֲשִׂיר שְׁהַקְרִיב קֶרְבָּן עֲנִי - לֹא יָצֵא.

(85) בכריתות כז: כח. "אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא, מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני". ומפרש רבינו "לכבשתו" - "למכרה וליקח בדמיה כשבה". (86) והרי היא קדושה בקדושת דמים, למכרה לצורך קרבן עשיר. (87) שיכול להביא קרבן עני. (88) לאחר שיפדה אותה ויקדישה לקרבן עני. (89) כלומר, קדושת דמים זו לקרבן עשיר - נדחית, לפי שעני אינו ראוי לכתחילה לקרבן עשיר. (90) כלומר, אילו היתה בקדושת הגוף נדחית, ודאי היתה צריכה להידחות לגמרי מלהקריבה, אלא אפילו אם אין עליה אלא קדושת דמים נדחית, צריכה היא להידחות מהקרבה (לחם-משנה). וכן נראה מדברי רבינו בפרק טו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, שקדושת דמים נדחית, מדחה הקרבן. (91) בגמרא שם אמרו שקדושת דמים מדחה, אבל רבינו לא פסק כן. ולמעלה פרק ג הלכה ח כתב רבינו, שגם בנראה ונדחה אין בעלי חיים נדחים. וכ"כ גם בפ"ג מפסולי המוקדשין הלכה כג. ועיי"ש גם בהלכה כ"ד, ובפס"ו ממעשה הקרבנות ה"ד, ובלח"מ למעלה פ"ג שם. (92) נגעים פ"ד מ"ב. וראה למעלה ה"א.

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) יבאר דיני קרבן עולה ויורד.

7 א. שְׁנוּי יֵשׁ בְּשִׁגְגַת טְמֵאת מִקֹּדֶשׁ² וְקִדְשִׁיו³ מֵה
8 שְׂאִין כֵּן בְּשֵׂאֵר כְּרִיתוֹת. שְׂכָל הַכְּרִיתוֹת, כִּינֹן שֶׁשִּׁבְג
9 וְנֹדַע לוֹ בְּסוֹף שְׁחָטָא, אָף עַל פִּי שְׂלֹא הִיתָה לוֹ
10 יְדִיעָה בְּתַחֲלָה - הֲרִי זֶה חֵיב חֲטָאת; אָכַל בְּטְמֵאת
11 מִקֹּדֶשׁ וְקִדְשִׁיו - אֵינוֹ מִבֵּיא קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוָּרֵד עַד
12 שְׁתֵּהִיָּה לוֹ יְדִיעָה לְטְמֵאָה⁴ וְיְדִיעָה לְקֹדֶשׁ⁵ אוֹ
13 לְמִקֹּדֶשׁ⁶ בְּתַחֲלָה⁷, וְיְדִיעָה לְטְמֵאָה וְיְדִיעָה לְקֹדֶשׁ אוֹ
14 לְמִקֹּדֶשׁ בְּסוֹף, וְהִעְלַם בִּינְתֵימִים. כִּיצַד? נְטָמָא⁸ וְנִכְנַס
15 לְמִקֹּדֶשׁ אוֹ אָכַל קֹדֶשׁ⁹, וְאַחַר כֵּן נֹדַע לוֹ שֶׁנְטָמָא
16 וְשִׁהִיָּה טְמֵא בְּשֵׂעָה שְׂאָכַל אוֹ שֶׁנִּכְנַס, וְשִׁקְדֵשׁ הִיָּה
17 זֶה שְׂאָכַלוֹ¹⁰ אוֹ מִקֹּדֶשׁ הִיָּה זֶה שֶׁנִּכְנַס לוֹ - הֲרִי זֶה
18 פְּטוֹר מִקֶּרְבָּן, עַד שְׂדֵעַ שֶׁנְטָמָא [וְשִׂזָּה קֹדֶשׁ] וְשִׂזָּה
19 מִקֹּדֶשׁ קֹדֶם שֶׁיִּכְנַס אוֹ קֹדֶם שֶׁיִּאָכַל. כִּיצַד? נְטָמָא¹¹
20 וְיָדַע שֶׁנְטָמָא וְיָדַע שְׂזָה מִקֹּדֶשׁ¹² וְשִׂזָּה קֹדֶשׁ, וְאַחַר
21 כֵּן נִעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַטְּמֵאָה וְשִׁכַּח שֶׁנְטָמָא וְנִכְנַס
22 לְמִקֹּדֶשׁ אוֹ אָכַל¹³ קֹדֶשׁ, וְהוּא יָדַע שְׂזָה מִקֹּדֶשׁ
23 וְשִׂזָּה קֹדֶשׁ; אוֹ שֶׁשִּׁבְג וְשִׁכַּח שְׂזָה מִקֹּדֶשׁ אוֹ שְׂזָה
24 בְּשׂוֹר קֹדֶשׁ, וְהוּא יָדַע שְׁהוּא טְמֵא, וְנִכְנַס אוֹ אָכַל;
25 אוֹ שֶׁשִּׁבְג אוֹ שִׁכַּח שֶׁנְטָמָא וְשִׁכַּח שְׂזָה בְּשׂוֹר קֹדֶשׁ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 מִמְּנוּ שְׂזָה מִקֶּדֶשׁ וְלֹא שָׁכַח שְׁנֵטְמָא, או שְׁנֵטְעֵלְמוּ
18 מִמְּנוּ זֶה וְזֶה - כְּשִׁינְדַע לוֹ זָבִיא קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוֶרְדִּי.³¹
19 וְהוּא שְׁיִשְׁהָה כְּשִׁעוֹר³², כְּמוֹ שְׁפָאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בֵּיאַת
20 מִקֶּדֶשׁ.³³

(29) משנה, שבועות יד, ב. (ומדובר שידע שהוא טמא, אלא שנטמא באונס, ראה להלן ה"ד, שאם נטמא בשוגג, אין זו ידיעה בתחילה, ואין לחייבו בקרבן, ראה למעלה ה"א).
(30) שמחוייב למהר ולצאת בבחילות בדרך קצרה, ואם שהה בשוגג חייב קרבן, ראה פ"ג מהל' ביאת המקדש הכ"א-כב.
(31) בגמרא שם טז, ב - למדו מזה שנאמרו בתורה שני פסוקים לגבי חיוב קרבן בטומאת מקדש: "את משכן ה' טמא" (במדבר יט, יג) ו"את מקדש ה' טמא" (שם, כ) - אחד לנטמא בחוץ ואחד לנטמא בפנים, ששניהם חייבים קרבן. (32) השתחויה, שהוא כדי לקרות את דברי הפסוק: "ויכרעו אפים ארצה וגו'" שבדברי-הימים ב, ז' ג'.
(33) שם הכ"ג.

21 ד. מִי שְׁטָמָא עֲצָמוֹ³⁴ מְמַזִּיד³⁵ וְלֹא שָׁהָה כְּשִׁעוֹר -
22 הָרִי זֶה סֶפֶק, אִם שְׁעוֹר הַשְּׁתַּחֲוִיָּה³⁶ לְאָנוּס בְּלִבְד³⁷
23 או אִף לְמַזִּיד³⁸. וְלִפְיָכֶּךָ, אִם נִעְלַם מִמְּנוּ³⁹ וְיָצָא וְלֹא
24 שָׁהָה - אֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן⁴⁰. וְכֵן אִם תָּלָה עֲצָמוֹ פְּאוֹיר
25 עֲזָרָה⁴¹ - הִדְבָּר סֶפֶק, אִם אֲוִיר עֲזָרָה כְּעֲזָרָה או אֵינוֹ
26 כְּעֲזָרָה.⁴²

(34) כשהוא בעזרה. (35) שידע שהוא במקדש, אלא שלא ידע שחייבים כרת על טומאת מקדש, שדינו כשוגג לענין קרבן והוא בכלל "שב מדיעתו", כמפורש למעלה פ"ב ה"ב (הגהות מצפה איתן, שבועות יז. וראה משנה-למלך).
(וצריך לומר שאע"פ שלא ידע שחייב כרת - כיון שידע שטמא וידע שזוהו מקדש, הרי זו ידיעה לגבי טומאת מקדש וקדשיו (ראה למעלה ה"א) לחייבו בקרבן, וראה להלן בסמוך. ודלא כ'מנחת חינוך' מצוה קכג ס"ק א).
(36) כלומר, מה שצריך לחיוב קרבן שישעה בעזרה כדי השתחויה אחר שנטמא, כמבואר למעלה. (37) ראה למעלה ה"ג. אבל במזיד, אפילו לא שהה כלום - חייב קרבן. (38) שגם טימא עצמו במזיד ונעלם ממנו אינו קרבן עד שישעה כדי השתחויה, וזוהי בעייתו של רב אשי שם יז, א. ונשארה בתיקו. (39) (כן הוא בפירושו ר"ח שם. ואע"פ שבחיובי קרבן אחרים, כיון ששגג בכרת, חייב הוא בקרבן (למעלה פ"ב ה"ב) - כאן בטומאת מקדש וקדשיו שמפורש בתורה 'ונעלם' - ונעלם, אינו חייב אלא אם נעלמה ממנו הטומאה או המקדש וקדשיו, לגמרי, אלא שצריך שיהיה בתחילה שוגג בקרבן (ראה למעלה), שאם לא כן לא תועיל ההעלמה שבסוף, שהרי הוא אינו שב מדיעתו). (40) ראה למעלה ה"ב, כי מי שאינו מחוסר כיפורים אינו מביא קרבן חטאת מספק, שמא יכניסו חולין בעזרה. (41) כלומר, נטמא בעזרה ושהה כדי השתחויה באויר העזרה. (42) שם בעייתו של רבא, ונשארה בתיקו. וכגירסת הספרים שהובאה ב'תוספות' שם ד"ה תלה. ואע"פ שלענין קבלת הדם, אמרו שאם תלה הבהמה וקיבל הדם באויר כשר (ובחים כו. ופ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב),

1 נודע לו [שנגע] כְּכַעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ - הָרִי זֶה סֶפֶק
2 אִם חֵיב קֶרְבָּן או פְּטוֹר¹⁹. וְכֵן מִי שְׁלֹא רָאָה הַמִּקֶּדֶשׁ
3 מִיָּמָיו וְלֹא הֵבִין מְקוֹמוֹ²⁰, אִם נִטְמָא וְיָדַע²¹ שְׁנֵטְמָא
4 וְנִכְנַס לְמִקֶּדֶשׁ, וְלֹא יָדַע בְּתַחֲלָה²² שְׁזָהוּ מְקוֹמוֹ
5 שְׁהָרִי לֹא רָאָהוּ מְעוֹלָם, וְאַחַר כֵּךְ זָכַר הַטְּמָאָה וְיָדַע
6 שְׂזָה מִקֶּדֶשׁ - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם יָדִיעָה שְׁיִישׁ מִקֶּדֶשׁ
7 בְּעוֹלָם יָדִיעָה, או עַד שְׁיָדַע מְקוֹמוֹ תַּחֲלָה. וְרָאָה לִי,
8 שְׂאֵלוֹ הַחֵיבִים קֶרְבָּן²³ מִסֶּפֶק - אֵינָן מְבִיאִין קֶרְבָּן,
9 שְׁמָא יִכְנִיסוּ חֲלִין לְעֲזָרָה. וְאִם תֹּאמְרוּ: וְהָלוֹא
10 חֲטָאת הָעוֹף בָּאָה עַל הַסֶּפֶק וְאֵינָה נֹאכְלָת²⁴? מִפְּנֵי
11 שְׁהַמְבִיא אוֹתָהּ מַחְסֵר כְּפוֹרוֹים²⁵ וְאֶסוּר לְאָכֹל
12 בְּקִדְשִׁים עַד שְׁיָבִיא כְּפָרָתוֹ²⁶; אָבֵל מִי שְׂאֵינוֹ מַחְסֵר
13 כְּפוֹרוֹים²⁷ - אֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן מִסֶּפֶק²⁸.

(16) אם בשרץ או בנבלה. (17) כרבי עקיבא (במשנה שם יד: , ובגמרא יח:) שמספיק אם ידוע שהוא טמא, אף אם אינו יודע מהות הטומאה. וממה שכתב רבינו "ונודע לו אחר וכו' באי זה אב נטמא", נראה שהידיעה שבסוף צריכה להיות גם במה נטמא, וכזה גם רבי עקיבא מודה. וראה למעלה פ"ב ה"ג שצריך שידע החטא שחטא בו. וראה 'לחם משנה' שהקשה על זה מגמרא נדה כח, ב. (18) כלומר, לא ידע כמה היא בשרץ ויטמא. (19) בעיית רב פפא, שם יד, ב - ונשארה בתיקו. (20) כלומר, לא הבין בשכלו לקבוע, לפי ידיעותיו, את מקום המקדש. (21) בכת"י תימן ובדפוס רומי, נוסף "ושכח שנטמא". וכן נראה ממה שכתב להלן "ואחר-כך זכר הטומאה וידע שזה מקדש". אבל צריך עיון, שהרי גם אם ידע שנטמא הרי הוא שוגג, שהרי לא ידע שזוהו המקדש. (22) בעיית רבי ירמיה, שם יד, ב: "בן בבל שעלה לארץ ישראל, ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וכו' כיון דידע דאיכא מקדש בעולם ידיעה היא, או דילמא כיון דמקומו לא ידע ליה, העלמה היא". ונשאר הדבר בתיקו (23) חטאת. שאין חטאת באה בנדבה, ואינו יכול להתנות. אם הוא מחויב הרי הוא קרבן חובה, ואם לאו הרי הוא קרבן נדבה, אבל בקרבן אחר שבא בנדבה, אפשר להתנות כנ"ל. (24) נזיר כט, א: "מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת", כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת (פ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"י). (25) שכן זבה ויולדת הן מחוסרות כיפורים. (26) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"א. (27) כגון טומאת מקדש וקדשיו, שאין ידו משגת ומביא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת (ויקרא ה, ז). (28) כן מפורש בתוספתא כריתות פ"ב, "המביא חטאתו ושחטה, ספק נזרק הדם, ספק לא נזרק הדם, יצא ואינו מביא אשם תלוי, אם היה מחוסר כפרה ספק חשיכה ספק לא חשיכה, הרי זה מביא חטאת העוף ספק", הרי שרק מחוסר כפרה מביא חטאת העוף בספק ('אור שמח'). ועי' 'תוספות' גיטין כח, ב - ד"ה אבל ('הר המוריה').

14 ג. מִי שְׁנֵטְמָא²⁹ כְּעֲזָרָה³⁰ - צָרִיךְ שְׂיָדַע תַּחֲלָה
15 שְׁנֵטְמָא וְשְׂזָה מִקֶּדֶשׁ, וְאִם נִעְלַם מִמְּנוּ אַחֲרֵי כֵן
16 שְׁנֵטְמָא וְהָרִי הוּא זָכוֹר שְׂזָה מִקֶּדֶשׁ, או שְׁנֵעְלַם

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רומי. (51) אחר ששכח טומאתו. (52) פסק כתנא קמא
בברייתא, שם. (53) שבכל פעם שנכנס למקדש לא היתה
לו ידיעה וודאית. (54) שם, דברי רבי יוחנן בביאור דברי
תנא קמא.

22 ח. הִיָּה טָמֵא וְאָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם: נִכְנְסֵת לְמִקְדָּשׁ, וְהוּא
23 אוֹמֵר לָהֶם: לֹא נִכְנְסֵתִי - נֶאֱמַרְנָה וְאֵינוּ מְבִיא קֶרְבֵּן;
24 שְׁאֵם יִרְצָה, יֹאמֵר מְזִיד הִיָּיתִי⁵⁵. אָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם:
25 טָמֵא הִיָּיתָ פֶּשְׁעֵי נִכְנְסֵת לְמִקְדָּשׁ וּבִפְנֵינוּ נִטְמָאתָ וְיָדַעְתָּ
26 שְׂאֵתָה טָמֵא, אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה בֵּין טָמֵאָה זֶה
27 שְׂמַעֲדִין בָּהּ וּבֵין כְּנִיסָתוֹ לְמִקְדָּשׁ יָמִים רַבִּים,
28 שְׂאֵפֶשֶׁר לוֹ שְׂיֹאמֵר כְּבָר טְבַלְתִּי, הוֹאִיל וְהִכְחִישִׁי אֶת
29 הַעֲדִים וְאָמַר לֹא נִטְמָאתִי מֵעוֹלָם - הֲרֵי אֵלֹהֵי
30 נְאֻמִּים⁵⁶ וּמְבִיא קֶרְבֵּן עַל פִּיהֶם. אִם הִבִּיאֹהוּ שְׁנַיִם
31 לְיָדֵי מִיתָה חֲמוּרָה, קָל וְחֹמֵר שְׂבִיבֵאוּהוּ לְיָדֵי קֶרְבֵּן
32 הַקָּל, שְׂהֲרֵי הִכְחִישָׁן.

(55) כלומר, הוא לא מכחיש את דיבורו הקודם שאמר לא
נכנסתי, כי כוונתו היתה להוסיף על דבריו לאמר: "לא
נכנסתי בשוגג אלא במזיד". וראה להלן דברי הברייתא
והגמרא בכריתות יב, א. (56) ואינו יכול לתרץ דבריו
לומר: לא עמדתי בטומאתי וטבלתי, כי הרי אמר תחילה
שלא נטמא. והוא ברייתא שם: "יכול אפילו שנים מכחישים
אותו (= שהם אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי,
שיהיה פטור בנכנס למקדש). אמר רבי מאיר, אם הביאוהו
שנים לידי מיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל! רבי
יהודה אומר, נאמן אדם על עצמו יותר ממאה איש, ומודים
חכמים לרבי יהודה בחלבים (= באוכל חלב) ובביאת
המקדש (= שהם אומרים נכנסת למקדש בטומאה, והוא
אומר לא נכנסתי, שנאמן משום שכוונתו להוסיף על דבריו:
"לא נכנסתי שוגג אלא מזיד", ראה בתחילת ההלכה כאן),
אבל בטומאה לא". ומפרש רבינא (שם): כי מחלוקת חכמים
ורבי יהודה היא בטומאה ישנה (= שיש לו אפשרות לומר
כבר טבלתי), ובאמרו לו נטמאת ונכנסת למקדש והוא אומר
לא נטמאתי, שחכמים סוברים שאין מיישבין דבריו לומר
לא עמדתי בטומאה אלא טבלתי, כי בזה הוא מכחיש את
דבריו הראשונים שאמר לא נטמאתי מעולם, ורבי יהודה
סובר שמיישבין דבריו, אף אם בזה מכחיש דבריו
הראשונים. אבל בטומאה חדשה (= שאמרו לו נטמאת היום
ואפילו יטבול היום, הרי אסור לטבול יום ליכנס למקדש)
- גם רבי יהודה מודה שאינו נאמן, משום שאין כאן מיגו,
וגם מה שר"י מאמין לו בטומאה ישנה הוא מחמת מיגו,
ולא מחמת שאדם נאמן על עצמו (כס"ד דגמ' שם). ולענין
ההלכה, נאמר שם בגמרא: אמר רב נחמן, הלכה כרבי
יהודה. אמר רב יוסף, לא אמרה אלא בינו לבין עצמו
ולעצמו, ומפרש רבינו (לא כרש"י) שרב יוסף חולק על רב
נחמן, וסובר שאין הלכה כרבי יהודה אלא כחכמים (ראה
'מרכבת המשנה'), ופסק רבינו רב יוסף (וראה בהשגות
הראב"ד, כסף-משנה ולחם-משנה).

33 ט. טָמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשִׁיו⁵⁷ שְׁהִיָּה לָהּ יְדִיעָה
34 בְּתַחֲלָה⁵⁸ וְלֹא הִיָּה לָהּ יְדִיעָה בְּסוּף⁵⁹ - שְׁעִיר שָׁל

הרי שאויר העזרה כעזרה - אף כאן ידעו זאת, אלא
שהסתפקו אם קדושת האויר היא קדושה עצמית והרי הוא
כמי שהלך בעזרה ממקום למקום, שאם יצא בדרך ארוכה,
שאינו צריך ללכת בה, שהוא חייב אף אם לא שהה (פ"ג
מהל' ביאת מקדש הכ"ב) או שכל קדושתו היא מחמת
קרקע העזרה, ואם כן אינו כבא בדרך ארוכה אלא כעומד
במקומו שצריך שהיה ('אור שמח').

1 ה. מִי שְׁנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכֶל קִדְּשׁ
2 בְּטִמְאָה אוֹ לֹא - אֵינוּ מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי⁴³; שְׂאִין
3 מְבִיאִין קֶרְבֵּן⁴⁴ עַל לֹא הוֹדַע אֶלָּא בְּכֶרֶת שְׂחִיבִין עַל
4 שְׂגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה⁴⁵.

(43) משנה, כריתות ב, א: "על אלו חייבין, על זדונו כרת
ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי, חוץ מן
המטמא מקדש וקדשיו מפני שהוא בעולה ויורד". וכן הוא
בגמרא שם ז, א: "חוץ ממטמא מקדש וקדשיו שאינו מביא
אשם תלוי". (44) כלומר, אשם תלוי. (45) אבל טומאת
מקדש וקדשיו שמביא בשוגג קרבן עולה ויורד (ראה
למעלה פ"א ה"ג), אינו מביא אשם תלוי בספק. והיא משנה
בכריתות כה, א: "וחכ"א אין מביאין אשם תלוי אלא על
דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (קבועה)".

5 ו. מִי שְׁהָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי שְׂבִילִים, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד
6 טָהוֹר, הֲלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן וְחָזַר וְהֵלֵךְ בְּשֵׁנִי, וּבָעֵת שְׁהֵלֵךְ
7 בְּשֵׁנִי שָׂכַח שְׁהֵלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן, וְנִעְלָמָה מִמֶּנָּה טָמֵאָה זֶה
8 וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכֶל קִדְּשׁ - חֵיב. וְאָף עַל פִּי שְׂאֵל
9 הִיָּתָה לוֹ בְּתַחֲלָה יְדִיעָה גְּמוּרָה לְטָמֵאָה אֶלָּא מִקְצַת
10 יְדִיעָה, שְׁהָרִי לֹא יָדַע שְׁהֵלֵךְ בְּשֵׁנִי שְׂבִילִין שְׂבִיחֵיהוּ
11 שְׂגִיחֵין יְהֵא טָמֵא בְּוֵדַי, וְאָף עַל פִּי כֵּן חֵיב חֲטָאת,
12 שְׂמִקְצַת יְדִיעָה כָּכֵל יְדִיעָה⁴⁶. הֲלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן וְנִכְנַס
13 לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֶכֶל קִדְּשׁ - פְּטוֹר, מִפְּנֵי שְׁהוּא סִפֵּק
14 טָמֵא⁴⁷.

(46) פלוגתא בברייתא, שבועות יט, א. ובכריתות יח, ב. ולפי
ביאורו של רבא בשבועות שם עמוד ב, ובכריתות יט, א.
ופסק כת"ק. (47) שמא השביל הראשון הוא הטהור, ואין
חייבין אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו, ראה
למעלה ה"ה. והוא בברייתא שם, לפי הגירסא שבכריתות
שם.

15 ז. הִזָּה שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי⁴⁸ וְטָבַל, וְאַחֲרָי⁴⁹ שְׂנִכְנַס
16 לְמִקְדָּשׁ הֲלֵךְ⁵⁰ בְּשֵׁנִי וְחָזַר וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ⁵¹ - חֵיב⁵²;
17 שְׁהֲרֵי נִכְנַס בְּשֵׁהוּא טָמֵא לְמִקְדָּשׁ בְּוֵדַי, אוֹ בְּפַעַם
18 רֵאשׁוֹנָה אוֹ בְּפַעַם שְׂגִיחָה. וְאָף עַל פִּי שְׂפָל יְדִיעָה
19 מִהֵן סִפֵּק יְדִיעָה הִיא⁵³, שְׁהֲרֵי פֶל שְׂבִיל מִהֵן סִפֵּק
20 הוּא - פָּאן בְּטָמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשָׁיו עָשׂוּ סִפֵּק יְדִיעָה
21 בְּיְדִיעָה⁵⁴.

(48) כדין טמא מת, שמזים עליו מי חטאת ביום שלישי
וביום שביעי לטומאתו, וטובל ביום השביעי אחר ההזאה
(פי"א מהל' פרה אדומה ה"א). (49) בכת"י תימן: אחר.
כלומר, אחר שנכנס למקדש הזה ג' ו' וטבל. (50) כבדפוס

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ויום הכיפורים עצמו שמכפר, שנאמר (שם) "כי יום כיפורים הוא", כנ"ל. (68) שעירי חטאת שמביאין בכל הרגלים. (69) במשנה שם, וספק כרבי יהודה ולא כרבי שמעון (שם) האומר ששעירי ראשי חדשים אינם מכפרים. ולמד רבי יהודה דבר זה (שם ט). ממה שנאמר בשעירי ראשי חדשים (במדבר כח, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה" - חטאת שאין מכיר בו אלא ה' (ואילו החוטא אינו יודע כלל) היא שעיר זה מכפר, ושעירי רגלים שמכפרים, נלמד לרבי יהודה (שם): ממה שנאמר ברגלים (שם, טז) "ושעיר עזים ב' וי"ו" - "וי"ו" מוסיף על ענין ראשון, להקיש שעירי רגלים לשעירי ר"ח, מה שעירי ר"ח אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אף שעירי הרגלים אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. (70) שידע שנטמא ואסור לו ליכנס למקדש לאכול קודש, ואעפ"כ עשה כן בודון. וכגון שלא התרו בו, שאם התרו בו אינו מתכפר אלא במלקות (תפארת ישראל). (71) משנה, שבועות ב, ב. ואין הכהנים מתכפרים בשעיר הנעשה בפנים, שנאמר (ויקרא טז, טו) "ושחט את שעיר החטאת אשר לעם", ואמרו בגמ' (שם יג): "אשר לעם" שאין הכהנים מתכפרין בו, ובמה מתכפרין? - בפרו של אהרן, ואף-על-פי שנאמר בפרו של אהרן (שם טז, ו) "אשר לו" - "לו, לא לאחריים", הרי נאמר עוד (שם) "וכיפר בעדו ובעד ביתו" וכל הכהנים הם בכלל ביתו, שנאמר (תהלים קלה, יט) "בית אהרן ברכו את ה'". ולא רק על זדון טומאת מקדש וקדשיו פרו של כהן גדול מכפר על הכהנים, אלא אף על השוגג. ראה בגמרא שם (לחם-משנה). (72) במשנה, שם. (73) בשעיר הנעשה בפנים. (74) ונאמר עוד שם "ומפשעיהם לכל חטאתם" - "פשעים אלו המרדים" (שם יב):.

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ו

פָּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

1) יבאר כל דבר שחייבין על שגגתן חטאת קבועה, ושגג בית-דין הגדול בהוראה.

- 12 א. כָּל דָּבָר שֶׁחֵיבִין עַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת קְבֻעָה³, אִם
- 13 שִׁגְגוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל⁴ בְּהוֹרָאָה וְהוֹרוּ לְהַתִּירוֹ, וְשִׁגְגוּ
- 14 הָעָם⁵ בְּהוֹרָאָתוֹ וְעָשׂוּ הָעָם וְהָם סוּמְכִין עַל
- 15 הוֹרָאָתוֹ⁶, וְאַחַר כֵּן נִדְרַע לְבֵית דִּין שִׁטְעוּ - הֲרֵי
- 16 בֵּית דִּין חֵיבִין⁷ לְהֵבִיא קָרְבַּן חֲטָאת עַל שִׁגְגָתוֹ
- 17 בְּהוֹרָאָה⁸, וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא עָשׂוּ הֵן בְּעֶצְמָן מַעֲשֵׂה; וְכִי
- 18 שִׁאִין מְשִׁיחִין עַל עֲשִׂית בֵּית דִּין כָּלֵל בֵּין עָשׂוּ בֵּין
- 19 לֹא עָשׂוּ, אֲלֵא עַל הוֹרָאָתוֹ בְּלִבָּד⁹. וְשִׁאֵר הָעָם
- 20 פְּטוּרִין מִן הַקָּרְבָּן¹⁰, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵם הָעוֹשִׂין,
- 21 מִפְּנֵי שֶׁתְּלוּ בְּבֵית דִּין¹¹. וְמָה הוּא הַקָּרְבָּן שֶׁמְבִיאִין
- 22 עַל שִׁגְגָה זוֹ? אִם בְּעִבּוּדָה זָרָה שִׁגְגוּ וְהוֹרָא¹² -
- 23 מְבִיאִין פֶּר לְעוֹלָה וְשִׁעִיר לְחֲטָאת מִכֶּל שִׁבְט
- 24 וְשִׁבְט¹³. וְקָרְבַּן זֶה הוּא הָאָמּוּר בְּפִרְשֵׁת שְׁלַח לָךְ,
- 25 שֶׁנֶּאֱמָר: וְהָיָה אִם מַעֲיָנִי הָעֵדָה נִעְשְׂתָה לְשִׁגְגָה¹⁴.
- 26 מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, שֶׁבְּשִׁגְגַת עִבּוּדָה זָרָה הוּא

- 1 יוֹם הַכִּיפּוּרִים הַנִּעֲשֶׂה בְּפָנִים⁶⁰ וְיוֹם הַכִּפּוּרִים⁶¹
- 2 תוֹלִין⁶², עַד שֶׁיִּדְרַע לֹא⁶³ וְיָבִיא קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד.
- 3 וְשִׁאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה⁶⁴ אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה
- 4 בְּסוּף⁶⁵ - שֶׁעִיר הַנִּעֲשֶׂה בַּחוּץ⁶⁶ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְיוֹם
- 5 הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין⁶⁷. וְעַל שִׁאִין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה
- 6 וְלֹא בְּסוּף - שֶׁעִירֵי הָרְגָלִים⁶⁸ וְשֶׁעִירֵי רְאֵשֵׁי הַיּוֹדִים
- 7 מְכַפְּרִין⁶⁹. וְעַל זְדוֹן טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו⁷⁰ - פֶּר
- 8 כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, אִם הָיָה הַמְזִיד
- 9 מִן הַכֹּהֲנִים⁷¹; וְאִם הָיָה מִיִּשְׂרָאֵל - דָּם שֶׁעִיר
- 10 הַנִּעֲשֶׂה בְּפָנִים וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר⁷², שֶׁנֶּאֱמָר⁷³:
- 11 וְכִפֵּר עַל הַקִּדָּשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁷⁴.

(57) משנה, שבועות ב, א. (58) שלפני שנכנס למקדש או אכל קודש, ידע שזה מקדש או שזה קודש, וידע שנטמא, ובשעה שנכנס למקדש או אכל קודש, נעלם ממנו שזה מקדש וקודש או שנעלם ממנו שנטמא, ראה למעלה ה"א. (59) כלומר, לא נודע לו בסוף מה שנעלם ממנו בתחילה, ובאופן זה אינו חייב בקרבן (למעלה ה"א). (60) הוא השעיר שעלה עליו הגורל לה' שעשהו חטאת (ויקרא טז, ט - טו). (61) עצם היום. (62) מכפרין להגן עליו מן היסורים (שבועות ח. בגמרא) שאע"פ שלא עשה מזיד, ראויין לבוא עליו ייסורים, על שלא נזהר שלא יבוא לידי איסור בשוגג (ראה רש"י במשנה שם, ותפארת ישראל) ולמדו זאת (שם ז): ממה שנאמר (שם, טז) "וכיפר על הקודש מטומאות בני ישראל" - "מטומאות ולא כל טומאות". והכוונה לטומאת מקדש וקדשיו, שחלק אותה הכתוב משאר עבירות שחייבה עליה קרבן עולה ויורד, ולדעת רבי שמעון יש ללמוד כן ממה שנאמר (שם) "ומפשעיהם לכל חטאתם" - חטאים דומיא דפשעים, מה פשעים שאינם בני קרבן, שהם במזיד, אף חטאים שאינם בני קרבן, ומניין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה, ת"ל "לכל חטאתם" הראויה לבוא לכלל חטאת אם יודע לו, משא"כ אם לא היו לו ידיעה בתחילה, שלא יבואו לכלל קרבן לעולם, אין שעיר זה מכפר. ויום הכיפורים עצמו שמכפר על כך, נלמד ממה שנאמר (שם כג, כח) "כי יום כיפורים הוא" (רש"י במשנה, שם ב.). (63) שאז אין מכפרין עליו עוד. (64) "זה אפשר בתינוק שנשבה לבין הגויים, ולא קדמה לו ידיעה שהוא איסור על בני ישראל ביאה למקדש והוא טמא, ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש" (רבינו בפי"ה מ, שבועות שם). (65) שנודע לו אח"כ שבשעה שנכנס למקדש היה טמא. וכי אסור לטמא ליכנס למקדש (שם). (66) זהו שעיר של מוסף, הנזכר במדבר כט, יא. (67) שם במשנה. ונלמד זאת (שם) ממה שנאמר בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר שם) "שעיר עזים אחד חטאת (= שעיר הנעשה בחוץ) מלבד חטאת הכיפורים (= שעיר הנעשה בפנים)" - הוקשו זה לזה ללמד, על מה שזה מכפר זה מכפר, מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בתחילה), אף החיצוני אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בסוף). וזה מכפר כפרה גמורה בלא תליה, שהרי לעולם לא יבוא לידי קרבן, כיון שלא ידע בתחילה (רש"י במשנה, שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנאמרה ביחיד - בחטאת קבועה, אף "ואשמו" שנאמר בבית דין - בחטאת קבועה. (4) של שבעים ואחד. (5) כלומר, רוב העם. (6) של בית דין, אבל אם תולים בעצמם להיתר, אף שגם בית הדין הורו להתירו, חייב כל אחד ואחד מהעם קרבן חטאת בפני עצמו. (7) להלן בהלכה זו כתב רבינו שכל שבט ושבט מביא פר, ואם כן מה שכתב כאן ש"בית דין חייבין", היינו שבית דין חייבים להביא לכל שבט ושבט, או שכל שבט ושבט מביא בשביל בית דין (כסף משנה). (8) משנה שם ד: "הורו בית דין שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין (בית דין) פר". (9) בהוריות ג. אמרו שאם הורו בית דין ועשו הם ולא עשו רוב הקהל - שהם פטורים, ולמדו זאת ממה שנאמר (שם) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצוות ה' וגו'", הרי שמעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בבית-דין. וסובר רבינו שמכאן יש ללמוד גם, שאם עשו רוב הקהל ובית-דין לא עשו - שבית דין חייבים. (10) כלומר, פטורים מלהביא כל אחד ואחד קרבן יחיד. (11) שם ב: "יכול רוב ציבור שעשו בשגגת מעשה יהיו פטורין, שהרי בית דין מביאים עליהם פר [בהוראה] [והם פטורים - רש"י שם]". (12) שמותר לכרוע לעבודה זרה בלי פישוט ידים ורגלים. (13) כרבי יהודה במשנה שם ד: שאם הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין י"ב שבטים י"ב פרים, ובעבודה זרה מביאין י"ב פרים וי"ב שעירים. (14) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". (15) לפי שנאמר (שם, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה", ואמרו (שם): "איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות הוי אומר זו עבודת כוכבים" (שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה) (16) "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת וגו'". (17) ואפרים ומנשה אינם נחשבים לשבטים נפרדים אלא לעניין נחלה, אבל לא לדבר זה. (18) להזות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. "ולא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאות הקהל, דינן כדין פר העלם דבר, שהוא חטאת הקהל, לכל האמור בו: למתן דמים ולשריפה וכו'". (19) שנאמר (שם, כא) "והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו". (20) כמו שנאמר (שם, טז) "והביא הכהן המשיח מדם הפר (=פר העלם דבר של צבור) אל אהל מועד" ועוד נאמר (שם ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף". (21) כלומר, משום כך חייבין להביא מכל שבט ושבט. (22) לפיכך חייב כל שבט ושבט להביא קרבן. (23) וירושלים. הרי שגם שני שבטים (=היהודה ובנימין) נקראים "קהל". ואם כן מה שנאמר (בראשית מח, ד) "ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים", - אי אפשר לפרש שמעכשיו, עם לידתו של בנימין, שיהיו י"ב שבטים, יקראו "קהל", שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שגם שני שבטים נקראים "קהל", ועל כרחנו צריך לפרש שעכשיו נולד קהל, היינו שבט בנימין לבדו נקרא "קהל", הרי שבט אחד נקרא "קהל". (24) ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ, שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל". (25) כלומר, כשמספר אנשי חמשה שבטים

1 מְדַבְּרִים. 15. וְאִם בְּשֹׁאֵר פְּרִתוֹת שֶׁחִיבִין עַל שִׁגְגָתָן
2 חֲטָאת קְבוּעָה שִׁגְגוּ וְהוּרוּ - מְבִיא כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט
3 פֶּר חֲטָאת. וְזֶהוּ הָאָמֹר בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר:
4 וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגָּוּ. 16. נִמְצְאָתָ לְמַד, שֶׁאִם
5 שִׁגְגוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל בְּהוֹרָאָה בְּעִבּוּדָה זָרָה -
6 מְבִיאִין כָּל הַקְּהָל שְׁנַיִם עֶשְׂרִים 17. עוֹלוֹת וְשְׁנַיִם
7 עֶשְׂרִים שְׁעִירִים חֲטָאוֹת. וְהֵם נִשְׂרָפוֹת, שֶׁהָרִי דָמָן
8 נִכְנָס לְפָנֵים 18. וְהֵם הַנִּקְרָאִין שְׁעִירֵי עִבּוּדָה זָרָה.
9 וְאִם בְּשֹׁאֵר הַמְצְוֹת שִׁגְגוּ - מְבִיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פְּרִים
10 חֲטָאוֹת. וְהֵן נִשְׂרָפוֹת 19, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָם נִכְנָס לְפָנֵים 20.
11 וְכָל פֶּר מִהֵן נִקְרָא פֶּר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר.
12 שֶׁנֶּאֱמַר 21: וְהִקְרִיבוּ הַקְּהָל - כָּל קְהָל וְקְהָל; וְכָל
13 שִׁבְט וְשִׁבְט קְרוּי קְהָל 22, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻׁפָט
14 בַּקְּהָל יְהוּדָה 23. בֵּין שְׁעֵשׂוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאֲרָץ
15 יִשְׂרָאֵל 24 עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁהוּרוּ, בֵּין שְׁעֵשׂוֹ רֹב
16 יִשְׂרָאֵל אֲף עַל פִּי שֶׁהֵן מְעוֹט מִנֵּן הַשְּׂבָטִים 25, בֵּין
17 שְׁעֵשׂוֹ רֹב הַשְּׂבָטִים אֲף עַל פִּי שֶׁהֵן מְעוֹט כָּל
18 יִשְׂרָאֵל 26 - מְבִיאִין כְּמִנְיֵן כָּל הַשְּׂבָטִים, פֶּר לְכָל
19 שִׁבְט וְשִׁבְט, וּבְעִבּוּדָה זָרָה פֶּר וְשְׁעִיר לְכָל שִׁבְט
20 וְשִׁבְט, שֶׁאֵף אֵלוֹ 27 שֶׁלֹּא חֲטָאוּ מְבִיאִין 28 עַל יְדֵי
21 הַחוֹטְאִים 29. אֲפֹלוּ עָשָׂה שִׁבְט אֶחָד בְּלִבָּד וְהוּא רֹב
22 הַקְּהָל 30 - הָרִי כָּל הַצִּבּוּר מְבִיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פְּרִים,
23 וּבְעִבּוּדָה זָרָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִים פְּרִים וְשְׁנַיִם עֶשְׂרִים
24 שְׁעִירִים.

(2) משנה הוריות ח. "אין בית-דין חייבין עד שיוורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". ולמדו זאת (בגמרא שם) בגזירה שווה "עליה - עליה", נאמר בשגגת הוראת בית-דין (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", ונאמר בפירוש עריות (שם יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערוותה עליה בחייה", מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ושגגת עבודה זרה שהורו בית דין ועשה העם על פיהם שאינה כתובה כאן, נלמדה (שם) בגזירה שווה אחרת - "מעיני - מעיני", נאמר כאן בשגגת הוראה באיסורים אחרים (שם ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'", ונאמר בשגגת הוראה בעבודה זרה (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה", מה כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כמבואר למעלה, אף בשגגת עבודה זרה, אין חייבין אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, יצאו חיבוק ונישוק שאין בהן כרת. ואם הורו בית דין להתיר בדבר שחייבין עליו אשם וודאי ועשו העם על פיהם, בית-דין פטורין, משום שבאשם וודאי נאמר (שם ה, א) "ונפש" ובית-דין אינם בכלל נפש. (3) אבל דבר שחייבים עליו קרבן עולה ויורד, אין בית דין חייבים להביא קרבן על שגגתם. ולמדו כן (בגמרא שם) בגזירה שווה: נאמר בחטאת של בית דין (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ואשמו", ונאמר בחטאת של יחיד (שם, כז) "ואם נפש אחת תחטא וגו' ואשם" - מה "ואשם"

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הסנהדרין גר או ממזר וכו', שאינם ראויים להוראה - פטורין. (38) שם ג: דוחה הגמרא דברי ר' יונתן הסובר שאין חייבין עד שיורו כולן, אלא אפילו הורו רובן והיתר שתקו בית דין חייבין, אבל אם אמר להם אחד מהן: טועים אתם, - בית דין פטורים. (39) אבל אם אמרו להם רק "מותרים אתם" ולא הוסיפו לומר גם "לעשות", הם פטורים, שלא נגמרה עדיין הוראתם. (40) כלומר, אין צורך שכל הקהל או רובו ישמע ההוראה מפי בית-דין [שאם לא כן למה הוצרכו להוציא את יושבי חוצה לארץ מכלל זה], אלא אפילו אם שומעים איש מפי איש כי בית דין פסק ואמר: "מותרים אתם לעשות" - כל העושים על פיהם (אם הם יושבי ארץ ישראל), מצטרפים לקהל לחייב בית דין בקרבן. (41) משנה שם ד: "הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובו על פיהם מביאין פרי", שהרי בכל התורה כולה קיימא לן רובו ככולו. (42) כלומר, הם תולים את מעשיהם בהוראת ההיתר של בית דין הגדול. (43) אבל אם ידעו שבית דין טעו, אלא חשבו שאף על פי כן מצוה לסמוך על הוראתם - חייב כל אחד ואחד קרבן בפני עצמו. ואם ידעו שאסור לסמוך על הוראתם זו, ובכל זאת עשו, הרי הם מזידין, ופטורים מקרבן. (44) [והשמט רבינו שצריך שיהיה בדבר שאינו מפורש בתורה, שכל הטועה בדבר המפורש בתורה הרי הוא כעוקר כל הגוף, ואם כן הוא בכלל מה שכתב "ויורו לבטל מקצת וכו' לא שיעקרו כל הגוף"]. (45) ששגגו. (46) ברייתא שם ה. "תנו רבנן ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת", ולא שיודעו החוטאין."

פָּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר שישנם אופנים שיפטרו בית-דין ויתחייבו העושיין.

- 21 א. פִּיֶּצֵד אִם חֲסֵר אַחַת מִכָּל הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוֹ -
- 22 יִפְטֹרוּ בֵּית דִּין וְיִתְחַיְבוּ הָעוֹשִׂים? הֲרִי שֶׁהוּרֵי בֵּית
- 23 דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשְּׂבָטִים⁴ לָהֶם שֶׁחִלַּב הַקֶּבֶה⁵
- 24 מִתֵּר⁶, וְאֶכְלוּהוּ אֲנִשֵׁי מְקוֹמָם⁷ עַל פִּיהֶם - אוֹתוֹ בֵּית
- 25 דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֶכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה⁸ עַל
- 26 שִׁגְגָתוֹ. וְכֵן אִם הוֹרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שְׂדֵם הַלֵּב
- 27 מִתֵּר⁹, וְלֹא הָיָה רֹאשׁ יֹשִׁיבָה עִמָּהֶן¹⁰, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד
- 28 מֵהֶן אִינוֹ רֹאשֵׁי לְהִיּוֹת מְמַנָּה בְּסִנְהֶדְרִין¹¹, כְּגוֹן שֶׁהָיָה
- 29 גֵּר אוֹ מְמַזְרֵר¹² אוֹ זֶקֶן¹³ אוֹ שֶׁלֹּא רָאָה בְּנִים¹⁴ וְכִיּוֹצֵא
- 30 בְּהֵן¹⁵, וְעָשׂוּ הָעָם עַל פִּיהֶם¹⁶ וְאֶכְלוּ דָם הַלֵּב - הֲרִי
- 31 בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֶכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה
- 32 עַל שִׁגְגָתוֹ¹⁷. וּמִנֵּינן שְׂאִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֲלֵא בְּבֵית
- 33 דִּין הַגְּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עַדְתִּי יִשְׁרָאֵל יִשְׁגּוּ
- 34 וְגוֹמְרִם¹⁸. וּמִנֵּינן שֶׁעַד שֶׁהָיָו כְּלָן רֹאשֵׁינן לְהוֹרָאָה¹⁹?
- 35 שֶׁנֶּאֱמַר²⁰ וְאִם מִעֵינֵי הָעֵדָה²¹ - עַד שֶׁהָיָו לָהֶם
- 36 כְּעֵינֵימֶם²². וְלִהְלֹךְ²³ הוּא אוֹמֵר: וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה; מֵה
- 37 הָעֵדָה הָאֲמוּנָה בְּדִינֵי נִפְשוֹת - כְּלָן רֹאשֵׁינן
- 38 לְהוֹרָאָה²⁴, אִף עֵדָה הָאֲמוּנָה בְּשִׁגְגָה זוֹ²⁵ - עַד
- 39 שֶׁהָיָו כְּלָן רֹאשֵׁינן לְהוֹרָאָה²⁶. וְכֵן אִם הוֹרוּ, וְיָדַע
- 40 אֶחָד מֵהֶן שֶׁטִּעוּ וְאָמַר לָהֶם: טוֹעִים אַתֶּם, וְרַבּוּ

הוא יותר גדול ממספר אנשי שבעת השבטים. (26) כרבי שמעון בן אלעזר בכרייתא שם. שאמר: "חטאו שישנה שבטים והם רובו של קהל, או ז' (שהם רוב השבטים) אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין", ולמד זאת (שם) ממה שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה", שמשמע אפילו מיעוט, מעיני ולא כל עיני, ונאמר עוד (שם, כו) "כי לכל העם בשגגה" הרי שרק כולו או רובו (שרובו ככולו, ראה נזיר מב.) "הא כיצד? עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין". (27) השבטים. (28) קרבן. (29) כלומר, הם נגזרים אחרי השבטים החוטאים ומתחייבים בקרבן על ידם. (30) שם: "איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת בית דין הגדול מי מייתי שאר שבטים או לא", ונפשטה הבעיא שם כי אף בשבט אחד, נגזרים שאר השבטים להתחייב בקרבן, וברור הדבר כי המדובר באופן שהשבט הזה הוא רוב הקהל, שאם לא כן, אין כל ספק כי אינו גורר את שאר השבטים.

- 1 ב. בֵּית דִּין שֶׁנֶּסְתַּפֵּק לָהֶן אִם שִׁגְגוּ בְּהוֹרָאָה אוֹ לֹא
- 2 שִׁגְגוּ³¹ - אִינָן חַיְבִין בְּאֲשֶׁם תְּלוּי³²; שֶׁנֶּאֱמַר³³:
- 3 וְנֹדְעָה הַחֲטָאת - עַד שֶׁתִּנְדַּע וְאַחַר כֵּן יִתְחַיְבוּ
- 4 בְּקַרְבָּן³⁴, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים שֶׁבֵּית
- 5 דִּין חַיְבִין וְאֵלּוּ הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם פְּטוּרִין מִן
- 6 הַקְּרָבָן? פְּשָׁתוֹ הַמּוּרִים בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁל שְׂבָעִים
- 7 וְאַחַד; וְיִהְיֶה רֹאשׁ יֹשִׁיבָה³⁵ עִמָּהֶן בְּהוֹרָאָה³⁶; וְיִהְיֶה
- 8 כְּלָן רֹאשֵׁינן לְהוֹרָאָה³⁷; וְיִטְעוּ כְּלָן אוֹ רֶבֶן³⁸ בְּדָבָר
- 9 זֶה שֶׁהוֹרוּ בוּ; וְיִורוּ בְּפִרוּשׁ וְיִאֲמְרוּ לָעָם: מִתֵּרִין
- 10 אַתֶּם לְעֵשׂוֹת³⁹, וְכֵן אֵלּוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין, אִם
- 11 אֲמְרוּ לְאַחֲרִים: מִתֵּרִים אַתֶּם לְעֵשׂוֹת⁴⁰; וְיַעֲשׂוּ כָּל
- 12 הַקֶּהֱל אוֹ רְבּוּ⁴¹ עַל פִּיהֶם⁴²; וְיִהְיֶה הָעוֹשִׂים שׁוֹגְגִים
- 13 עַל פִּיהֶם וּמְדַמִּים שֶׁהִדְבָּר שֶׁהוֹרוּ בוּ פְּדַת הוֹרוּ⁴³;
- 14 וְיִורוּ לְבַטֵּל מִקְצַת וּלְקַיֵּם מִקְצַת, לֹא שֶׁיַּעֲקְרוּ כָּל
- 15 הַגּוֹף⁴⁴; וְכִשְׁיִדְעוּ לָהֶם⁴⁵ יִדְעוּ גוֹפּוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהוֹרוּ
- 16 בוּ בְּשִׁגְגָה⁴⁶. כְּכָל אֵלּוּ הַמְאֲרָעִים הוּא שֶׁהָיָו בֵּית דִּין
- 17 חַיְבִין בְּקַרְבָּן וְהָעוֹשֶׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר. אֲכָל אִם חֲסֵר
- 18 אַחַת מִכָּל אֵלּוּ הַדְּרָכִים - הֲרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן
- 19 הַקְּרָבָן, וְכָל מִי שֶׁשָּׁגַג וְעָשָׂה מְעַשֶׂה מִבֵּיא חֲטָאת
- 20 קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ.

(31) וכגון שהיו שם שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, והתירו אחת ואינם יודעים איזו התירו, שהרי גם ביחיד אין חיוב אשם תלוי אלא באופן שנקבע האיסור. (32) משנה שם ט. "אשם תלוי, היחיד והנשיא חייבין ומשיח ובית דין פטורין". (33) בקרבן צבור. (34) כלומר, לא חייבה תורה קרבן בבית דין אלא באופן שנודע להם חטאתם, אבל באשם תלוי, שהוא בא על לא הודע החטאת, לא חייבה תורה. ובכהן משיח שלא נאמר "ונודעה החטאת" הוצרכו ללמוד מפסוק אחר. (35) מופלא שבסנהדרין. (36) כלומר: גם הוא יהיה עמהם בשגגתם. שאם לא יהיה מופלא של בית דין (=ראש ישיבה) שם (=עמהם בשגגת ההוראה) אין בית דין חייבין קרבן. (37) אבל אם היו בין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זקן ולא ראה בנים הם אחד, וכן הוא במשנה שם, וכן הוא בפירוש המשניות שם. (15) כגון נתין (=מבני הגבעונים, שגזר עליהם יהושע ונתנם לחוטבי עצים ושואבי מים - יהושע ט, כג) הנזכר במשנה שם (מעשה רוקח). שאין מושיבין בב"ד אלא רק מיוחסין. (16) כלומר, כל העם או רוב העם (ראה למעלה פי"ב הלכה ב). (17) במשנה שם. (18) ולא עדת אותו שבט (שם במשנה ה. המשך דברי חכמים). (19) נראה שנשמטה כאן בבא שלימה, וכן צריך להיות: "ומנין שעד שיהיה ראש הישיבה עמהם], ומנין שעד שיהיו כולם ראויין להוראה". [וכללם יחד מפני שלמד שניהם מפסוק אחד ("מעניני העדה"), ראה להלן]. וראה בלחם-משנה ובהגהות מעשה ר"ב. (20) בשגגת עבודה-זרה. (21) בפסוק שם: "והיה אם מעיני העדה". (22) כלומר, לפיכך צריך שיהיה ראש ישיבה עמהם שהוא עשוי עינים לעדה (ירושלמי הוריות פ"ד הלכה ד). וראה לחם-משנה ומעשה ר"ב. ובבבלי שם נתנו טעם אחר, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, והרי הם קרובים למזיד (ראה ברש"י שם ד. ד"ה זיל קרי בי רב). (23) בדיני נפשות. (24) שנאמר (שמות יח, כב) "ונשאו אתך", ואמר רב נחמן בר יצחק (הוריות ד:): "אתך בדומין לך", שיהיו ראויים להוראה. (25) היינו "והיה אם מעיני העדה", וכן כתב רבינו בפי"מ שם. וראה למעלה הערה יח. ורש"י (שם) כתב עד האמורה כאן (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגור", וראה לחם-משנה כאן. (26) משנה שם ד: (27) במשנה שם. (28) בגמרא שם ג: (29) ראה למעלה פי"ב הלכה ב. (30) בהוריות שם: "אמר ר' יונתן, מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן, שנאמר: ואם כל עדת ישראל ישגור, עד שישגור כולן". ולפי דבריו, אפילו ידע אחד מהן ושתק פטורין, אבל הגמרא שם דוחה דבריו, מברייתא שנשמע בה שאם ידע אחד מהן שטעה ושתק שהם חייבין. (31) שטעו וחשבו כי אף שהב"ד טועים, מצוה לשמוע דברי חכמים (רש"י שם ב. ד"ה או תלמיד) ולפיכך הם נחשבים לשוגגין, שחייבין חטאת. (32) קרבן בפני עצמן, אף כי ב"ד מביאין פר העלם דבר של ציבור (במשנה שם). (33) שהרי ידעו כי ב"ד הם טועים. משנה שם "הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו וכו' ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב, מפני שלא תלה בב"ד". (34) הסנהדרין התווכחו בינם לבין עצמם באחד מן הדברים. (35) הגיעו לידי החלטה סופית בוויכוח זה. (36) מחלוקת בגמרא (שם ב.) אם צריך לומר "מותרים אתם לעשות, או שמספיק אפילו אמרו "מותרים אתם". ופסק רבינו כשמואל בלשון השני, וכרב דימי בלשון הראשון, כי אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן "מותרין אתם לעשות", וראה למעלה פי"ב הלכה ב. (37) במשנה שם: "הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם וכו' פטור מפני שתלה בב"ד", ובגמרא (שם ב:): "אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת בית-דין חייב". ופסק רבינו כחכמים.

1 עָלְיוּ הַמִּתְיָרִים וְהִתִּירוּ - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין²⁷, וְכָל
2 מִי שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם חֵיב לְהֵבִיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל
3 שִׁגְגָתוֹ; וְשֵׁנָאמַר: וְאִם כָּל עֵדֵת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ - עַד
4 שִׁישְׁגּוּ כָּל הַסְּנֵהֲדָרִין²⁸. יָדַע אֶחָד מִן הַסְּנֵהֲדָרִין אוֹ
5 מֵעוֹטָן שֶׁטָּעוּ הַמִּתְיָרִין וְשִׁתְּקוּ, הוֹאִיל וְהוֹרוּ וְלֹא
6 הָיָה שָׁם חוֹלֵק וּפְשָׁטָה הַהוֹרָאָה בְּרַב הַקְּהָל²⁹ - הָרִי
7 בֵּית דִּין חֵיבִין בְּקָרְבָן³⁰, וְכָל שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר.
8 וְאֵלּוּ שִׁשְׁתְּקוּ, אִם עָשׂוּ עַל פִּי אֵלּוּ שֶׁהוֹרִין³¹ - הָרִי
9 אֵלּוּ חֵיבִין³², מִפְּנֵי שֶׁלֹּא תָלוּ בְּבֵית דִּין³³. וְכֵן אִם
10 נִשְׁאָו וְנִתְּנָו³⁴ בְּדָבָר וְאָמְרוּ³⁵: דָּבָר זֶה מִתֵּר הוּא, וְלֹא
11 הוֹרוּ לְעַם וְלֹא אָמְרוּ לָהֶם: מִתְיָרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁶,
12 וְשָׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ מֵהֶן בְּעַת שֶׁגָּמְרוּ מִתֵּר וְהִלֵּךְ וְעָשָׂה
13 כְּפִי מַה שֶׁשָּׁמַע - הָרִי כָּל הַעוֹשֶׂה חֵיב חֲטָאת
14 קְבוּעָה, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין, שֶׁהָרִי לֹא הוֹרוּ לָהֶם
15 בְּפִרוּשׁ לַעֲשׂוֹת. וְכֵן אִם הוֹרוּ וְעָשׂוּ מֵעוֹט הַקְּהָל עַל
16 פִּיהֶם וְנִדְוְעָה הַשְּׁגָגָה - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְאֵלּוּ
17 הַמֵּעוֹט שֶׁעָשׂוּ חֵיבִין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵבִיא
18 חֲטָאתוֹ³⁷.

(2) בכ"י תימן: "אחד", כנ"ל. (3) למעלה פי"ב. (4) ולא בית-דין הגדול של שבעים ואחד, ראה למעלה פי"ב הלכה ב. (5) העקום כמו קשת, והוא אסור (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו). וראה להלן הלכה ה, ובהוריות ג. ובמשנה-למלך להלן הלכה ה. (6) אף-על-פי שאינם עוקרים גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד הלכה א) שהרי לא התיירו אלא חלב הקיבה בלבד ולא כל החלב, ואין זה מפורש בתורה שחלב הקיבה אסור, ראה להלן שם (לחם-משנה כאן). (7) ואפילו היה שבט זה רוב ישראל, ראה למעלה פי"ב הלכה א. (8) כחכמים (הוריות ה). שאינם חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד. וראה להלן, בהמשך ההלכה. ולפיכך חייב כל אחד ואחד להביא חטאת קבועה על שגגתו. (9) אף-על-פי שהוראה זו אינה עוקרת גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד שם), שהרי לא התיירו אלא דם חלב בלבד, ואין איסורו מפורש בתורה, ראה להלן שם (לחם-משנה). (10) משנה הוריות ד: וראה למעלה פי"ב הלכה ב. "ואפילו היה מגינים (בלעדו) שלם, רוצה לומר שבעים ואחד" (רבינו בפי"מ שם). (11) במשנה שם. (12) ראה להלן בהמשך ההלכה שנלמד מפסוק בתורה, שאין ממנין לסנהדרין רק "מיוחסין". (13) "מופלא בשנים שיש בו אכזריות" (כיון ששכח כבר צער גידול בנים - רש"י סנהדרין לו:), שאין מעמידין אותו לב"ד (פרק ב מהלכות סנהדרין הלכה ב). (14) שאין מושיבין אותו לסנהדרין (הלכות סנהדרין שם). "משום שהוא אכזרי ולא ירחם על בני אדם, לפי שאינו יודע אהבת בנים" (ראה בפי"מ שם). וכן הוא בברייתא סנהדרין לו: "אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים", וכן הביא רבינו בהלכות סנהדרין שם. "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מופלא בשנים ולא סריס, מפני שיש בהן אכזריות. ולא מי שאין לו בנים, כדי שיהא רחמן". אבל בדפוסים אחרים בנוסח דבריו רבינו כאן: "זקן שלא ראה בנים". ולפי זה,

19 ב. וְהַסְּנֵהֲדָרִין עֲצָמָן שֶׁעָשׂוּ פְּהוּרָאֲתָן³⁸ - אֵינָן

20 מְצַטְרְפִין לְרַב הַקְּהָל³⁹, עַד שִׁיְהִי הָרֵב שֶׁעָשׂוּ חוּץ

14 ג. היו העושים מרביץ⁴⁷ בשעת החטא ומועטין⁴⁸
 15 בשעת ידיעה, או מועטין⁴⁹ בשעת החטא ומרביץ⁵⁰
 16 בשעת ידיעה - הכל הולך אחר שעת המעשה⁵¹.

(47 כלומר, רוב הקהל. (48 כגון שמתו חלק מן החוטאים לפני שנודע החטא, באופן שמעתה אינם אלא מיעוט הקהל. (49 מיעוט הקהל. (50 כגון שמתו חלק מהקהל שלא חטאו, באופן שמעתה מהווים החוטאים רוב הקהל. (51 אחר שעת החטא, שאם היו החוטאים בשעת החטא רוב הקהל, ב"ד פטורים וכל אחד ואחד מביא קרבן לעצמו. ופסק כחכמים שחולקים על ר"ש במשנה הורית. לענין נשיא וכהן משיח, ובגמרא שם ג. אמרו כי הם חולקים גם בענין זה.

17 ד. הורו בית דין בחלב מן החלבים⁵² שהוא מתר, ו
 18 ואכל מעוט הקהל על פיהם, ונודע להם שחטאו
 19 וחרזו בהן⁵³, ואחר כך הורו שעבודה זרה פלונית
 20 מתרת⁵⁴, ועבד אותה עבודה זרה מעוט אחר על
 21 פיהם, וכשצטרפו האוכלים לעובדים יהיו רב -
 22 הרי אלו מצטרפין⁵⁵, אף על פי שהיתה להן ידיעה
 23 ביניהם⁵⁶. במה דברים אמורים? בשעה המורה בית
 24 דין אחד⁵⁷; אבל אם מת בית דין שהורה תחלה⁵⁸,
 25 ועמד אחר⁵⁹ והורו⁶⁰ - אין אלו מצטרפין⁶¹ לאלו.

(52 כגון שהורו על חלב הקיבה שהוא מותר, שאין זה עוקר גוף מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה א, ולמעלה הלכה א). שהרי לא התירו כל החלבים. (53 כן הוא בגמרא שם. באיבעיא הראשונה: "הורו ב"ד חלב מותר, ועשו מיעוט הקהל, וחזרו ב"ד בהן, והורו ועשו מיעוט אחר, מהו וכו'" ואחר-כך איבעיא להו "מיעוט בחלב ומיעוט בעבודה-זרה", ומשמע שגם זה ב"חזרו ב"ד בהן". (54 שלא עקרו גוף עבודה-זרה מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה ב), שהרי לא התירו כל מיני עבודה-זרה. (55 שאין כל אחד ואחד מביא חטאת בפני עצמו, והחויב הוא על ב"ד. ודבר זה הוא איבעיא שם ג. ונשאר הדבר בתיקו, אבל רבינו "נראה שאינו גורס כאן תיקו, אלא שמיביין שאלה זו עם שאלה שאחריה, באם-תמציו-לומר. כלומר, אם-תמציו-לומר אידי ואידי כרת הוא, הורו ב"ד ומתו וכו' וכבר ידעת כל שבאם-תמציו-לומר, הלכה היא ברוב מקומות" (מאירי שם, וראה בראב"ד, בכסף-משנה, במרכבת המשנה ובאור שמח). ויש חולקים בזה, איזה קרבן מביאין הב"ד: של עבודה-זרה או של חלב. ויש אומרים שמביאים שניהם, גם של עבודה-זרה וגם של חלב (ראה בתוספות ובמאירי שם). (56 כמבואר למעלה. (57 שהורו גם על עבודה-זרה וגם על חלב. (58 על החלב. (59 ב"ד אחר. (60 על עבודה-זרה. (61 המיעוט שאכל חלב, עם המיעוט שעבד עבודה-זרה, להוות ביחד רוב קהל, אלא כל אחד ואחד מביא קרבן על שגגת עצמו, והיא בעיא שלא נפשטה שם (ראה בכסף-משנה). אבל אמרו שם, שזה אינו אלא למי שסובר ציבור מייתי (=היינו ר' שמעון במשנה שם ה. שסובר שב"ד מביאים פר מיוחד, ואם-כן על-כרחינו שכל הפרים הם עבור הבית-דין - מרכבת המשנה שם) לא תיבעי

1 מן הסנהדרין. עשו רב אנשי ארץ ישראל⁴⁰ על
 2 פיהם אף על פי שאלו העושים שבט אחד⁴¹, וכן
 3 אם עשו רב השבטים אף על פי שהן מעוט הקהל
 4 - בית דין חכמים⁴², והעושים פטורין. כיצד? היו
 5 יושבי ארץ ישראל שש מאות אלף ואחד, והיו
 6 העושים פהוראת בית דין שלש מאות אלף ואחד
 7 והרי פלן בני יהודה בלבד, או שהיו העושים בני
 8 שבט קרבן אף על פי שיש בהן מאה אלף
 9 - הרי בית דין חכמים, וכל העושים על פיהם
 10 פטורין. ואין משגיחין על יושבי חוצה לארץ⁴³,
 11 שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל⁴⁴. ושבת
 12 מנשה ואפרים אינן חשובין פשגי שבטים לענין
 13 ההנהגה⁴⁵, אלא שניהם שבט אחד⁴⁶.

(38 כלומר, בהוראת עצמן. (39 כלומר, אינם מצטרפים עם הקהל להוות עמהם רוב קהל (כגון שחטאו רק מחצית הקהל בלעדי הסנהדרין) שיתחייבו ב"ד פר העלם דבר של ציבור, ועל כל אחד ואחד מהחוטאים להביא קרבן חטאת בפני עצמו. כן הוא בברייתא שם ג. "הורו ועשו, רבי מאיר פטר, וחכמים מחייבין" ומפרש רב פפא שפלוגתתם היא אם ב"ד משלים לרוב ציבור, שרבי מאיר פטר את הציבור, שלא יביאו כל אחד ואחד קרבן לעצמו, משום שב"ד משלים לרוב ציבור, וחייבים ב"ד להביא פר העלם דבר של ציבור, וחכמים מחייבין לכל אחד ואחד מהחוטאים (כולל גם כל אחד ואחד מהסנהדרין), להביא קרבן לעצמו, משום שאין ב"ד משלים לרוב ציבור, ואין ב"ד מביאין קרבן העלם דבר של ציבור. ופסק רבינו כחכמים. (40 ראה להלן בהמשך ההלכה ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ". (41 ראה למעלה פ"ב הלכה א. (42 להביא קרבן העלם דבר של ציבור. (43 כלומר, אין מתחשבים בתושבי חוץ-לארץ בענין רוב קהל ומיעוט קהל. (44 כלומר, אצל קרבן העלם דבר של ציבור כתוב (ויקרא ד, יד) "והקריבו הקהל", ובהוריות ג. "אמר רב אסי, ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל, שנאמר (מלכים-א, ח, סה) "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' וגו'", מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים, למה לי? - שמעמינה הני (=בני ארץ ישראל) הוא דאיכרי קהל, אבל הנך (=בני חוצה-לארץ) לא איכרי קהל". והרי כאן בשגגת הוראה נאמר (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל". (45 שאם חטאו שבטי מנשה ואפרים, ועמהם עוד חמשה שבטים, והם מיעוט הקהל, אין חיוב להביא קרבן העלם דבר של ציבור, שאין כאן רוב שבטים. וכן אם חטאו כל הקהל או רובו (שחייבין כל שבט ושבט קרבן) אין מביאין אלא שנים עשר פרים בלבד, פר לכל שבט, ולאפרים ומנשה קרבן אחד, ראה למעלה פ"ב הלכה א. (46 כרבא, שם ו: שמה שנאמר (בראשית מח, ה"ו) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", היינו רק לנחלה, כמו שנאמר שם "על שם אחיהם יקראו בנחלתם" - לנחלה הוקשו, ולא לדבר אחר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דברי המשנה: "וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה", שצריך להיות או גמיר (=למד הדבר) או סביר (=מבין דבר מתוך דבר), אבל אם הוא לא גמיר ולא סביר (=עם הארץ"), הרי הוא תולה בבית-דין. (71 ב"ד, להתיר חלב הקיבה. 72) של היתר. (73) תיבה זו מיותרת, ובכ"י תימן איננה. (74) אלא חשב שזהו שומן. (75) קרבן בפני עצמו, כאיכא-דאמרי אמר רבא שם. שאם נתחלק לו חלב בשומן ואכלו חייב. (76) להשלים, שיהיו החוטאים רוב קהל (שם). (77) כן הוא בגמרא שם. (78) בגמרא שם: אמרו: "זה הכלל, התולה בעצמו חייב - לרבות מבעט בהוראה". ומפרש רבינו שהוא האומר שאינו צריך להוראתו, אלא הוא עצמו יודע שזה מותר (כסף-משנה, וקרית ספר). (79) משנה שם. (80) שיהיו רוב. "וזה דבר פשוט" (כסף-משנה).

1. הורו בית דין להתיר דבר האסור בידון⁸¹, ועשו
2. הקהל על פיהם בשגגה - בית דין פטורין מן
3. הקרבן, מפני שהן מזידין⁸², וכל אחד ואחד מן
4. העושים על פיהם חייב קרבן בפני עצמו, מפני
5. שהוא שוגג⁸³. הורו בית דין בשגגה, וידעו הקהל
6. שטעו⁸⁴ ושאין ראוי לקבל מהן⁸⁵, ואף על פי כן
7. עשו הקהל על פיהם - אלו ואלו פטורין מן
8. הקרבן⁸⁶. בית דין פטורין - שהרי לא עשו הקהל
9. מפני הוראתן שהטעתם; וכל העושים פטורין מן
10. הקרבן - מפני שמזידין הם⁸⁷, שהרי ידעו שטעו
11. ושאין ראוי לעשות.

(81) שידעו שהדבר אסור ואף-על-פי-כן הורו להתיר.
(82) והרי נאמר (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו",
בעיני שוגגין בכ"ד (רש"י הוריות ד: במשנה). "ואעפ"י
שמשל ציבור היה בא, הואיל ולשם כ"ד היה בא, פטורין,
שהרי מזידין הם ואין מקום לקרבן הבא על שמם" (מאירי
שם). (83) משנה שם ד: "הורו כ"ד וכו' מזידין ועשו
שוגגין מביאין (=כל אחד ואחד מן הקהל) כשבה ושעירה".
(84) הב"ד. (85) כלומר, ידעו גם שבמקום טעות אין מצוה
לשמוע דברי חכמים. (86) משנה שם: "שוגגין (=הב"ד)
ועשו (=הקהל) מזידין, הרי אלו פטורין". (87) ואין הקרבן
בא אלא על השוגג, ראה למעלה פ"א הלכה א.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

(1) יבאר ב"ד ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל
העם על פיהם.

א. בית דין ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה⁸²,
ועשו כל העם על פיהם - בית דין פטורין⁸³, וכל אחד
ואחד מן העושים חייב חטאת קבועה⁸⁴; שגאמר⁸⁵:
ונעלם דבר - ולא כל הגוף⁸⁶.

(2) כגון שאמרו אין איסור נדה בתורה, אין דיני שבת בתורה,
אין איסור ע"ז בתורה, ראה להלן ה"ב. (3) מלהביא קרבן,
משנה הוריות ג, ב. וראה למעלה פ"ב ה"ב. (4) כדין כל
חוטא בשוגג. (5) בקרבן העלם דבר של ציבור.

לך שהרי אינם כבר (שם), ורבינו פסק למעלה פ"ב הלכה
א, כי ב"ד הם החייבים, ומה שכתב שם שכל שבט ושבט
מביא פר, היינו שהציבור מביא בשביל הב"ד (ראה מאירי
הוריות ד: במשנה, ובכסף-משנה פ"ב שם).

ה. ⁶²אפלו הורו שני פתי הדינים בדבר אחד, כגון
חלב וחלב או דם ודם⁶³. ⁶⁴וכן אם לא היו העושים
שוגגין על פי ההוראה⁶⁵ - הרי בית דין פטורין, וכל
העושים חייבין. כיצד? הורו בית דין לאכל חלב
הקבה פלו⁶⁶, וידע אחד מן הקהל שטעו ושחלב
הקבה אסור, ואכלו מפני הוראתו, שהיה עולה על
דעתו⁶⁷ שמוצה לשמע מבית דין אף על פי שהם
טועים - הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על
אכילתו⁶⁸, ואינו מצטרף למגזן השוגגים על פיהם⁶⁹.
במה דברים אמורים? בשהיה זה שידע שטעו חכם
או תלמיד שהגיע להוראה; אבל אם היה עם הארץ
- הרי זה פטור⁷⁰, שאין ידיעתו באסורין ידיעה
ודאית, ומצטרף לכלל השוגגים על פיהם. וכן אם
לא ידע שטעו⁷¹, ונתפון לאכל שמן⁷² וחלב⁷³, ואכל
חלב הקבה⁷⁴ שהתירוהו, והוא לא ידע שהוא חלב
הקבה - הרי זה חייב⁷⁵; מפני שאכילתו מפני שגגתו,
לא מפני ההוראה. ואינו מצטרף למגזן השוגגים על
פיהם⁷⁶, שגאמר: לכל העם בשגגה - עד שתהיה
שגגה אחת לכל⁷⁷. וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב
הקבה שהורו להתירו לא מפני הוראתו אלא מפני
שהוא מותר בדעתו - הרי זה חייב חטאת קבועה בפני
עצמו⁷⁸. זה הכלל: כל התולה בבית דין - פטור⁷⁹,
והוא שיהיו שם כל הדרכים שמנינו; וכל החייב
בפני עצמו - אינו מצטרף לרב השוגגים⁸⁰.

(62) בכ"י תימן אין כאן ציון הלכה, והא דלהלן שייך
למעלה, וציון ההלכה להלן לפני המלים "וכן אם לא היו
העושים". וכן נראה בדפוס רומי. וכן הגיה אור שמח.
(63) שהרי האיבעיא בגמרא שם בהוראת שני בתי דינים, היא
בחלב וחלב, ופסק רבינו שאין מצטרפים. וראה למעלה.
(64) כן בכ"י תימן, וכן נראה בדפוס רומי, וכן הגיה אור
שמח. (65) של הב"ד. (66) כי בחלב שע"י הקיבה יש
חלק שהוא מותר באכילה, והוא חוט משוך כמו יתר. ויש
חלק שאסור באכילה והוא עקום כמו קשת, ראה בפ"ז
מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו. והב"ד הורו שכל החלב
שע"י הקיבה מותר באכילה (שער יוסף ג, א). (67) צ"ל
על דעתו (מעשה רקח). (68) משנה הוריות ב. "הורו ב"ד,
וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך
ועשה על פיהו וכו' הרי זה חייב (=קרבן לעצמו) מפני שלא
תלה בב"ד", ובגמרא שם: אמרו שחשב שמצוה לשמוע
מב"ד אף-על-פי שידע שהם טועים. ולפיכך אינו נחשב
לתולה בב"ד, שהרי ידע שהם טועים, וגם אינו מזיד שהרי
טעה שמצוה לשמוע דברי חכמים, וחייב קרבן לעצמו.
(69) כלומר, אם היו החוטאים מחצית הקהל, אינו מצטרף
זה אליהם לעשותם רוב הקהל. (70) בגמרא שם אמרו על

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יו: שהפסוק הזה עוסק באיסור יציאה חוץ לתחום, וכן הוא בפכ"ז מהל' שבת ה"א, ובספר המצוות' לא-תעשה שכא). (13) התבאר בפ"ו מהל' איסורי ביאה ה"א-ז. ונקראת כן משום שצריכה לשמור "ימים נקיים" כמספר הימים שראתה דם, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר (ויקרא טו, כח) "וספרה לה" - מלמד שסופרת יום כנגד יום (הוריות, שם). (14) כן הוא בפירוש המשניות, שם. והוסיף על זה, שם: "והוא ענין אמרם (בגמרא שם ד.) זיל קרי בי רב הוא". ורש"י שם פירש: "כיון דאפשר לו ללמוד ולידע, לא הוי שוגג מעליא, וקרוב למזיד הוי". (15) שהוא בעצמו אינו מוציא את ההפץ מרשות לרשות, אלא זורקו או מושיטו והוא עצמו נשאר במקומו. וזה אינו מפורש בתורה, שהרי לא נאמר אלא: "אל יצא איש ממקומו". (16) שאינם מפורשים בתורה. (17) בגמרא שם ד, ב: "בעי רב יוסף, אין חרישה בשבת מהו, מי אמרינן כיון דקא מודו בכולהו מילתא, כביטול מקצת וקיום מקצת דמי, או דיילמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר - כעקירת גוף דמי", וסובר רבינו כי כל שאלתו של רב יוסף אינה אלא על החרישה המפורשת בתורה, שנאמר (שמות לד, כא) "בחריש ובקציר תשבות" (ראה במנחות עב). שפסוק זה לענין שבת. ועי' פ"א מהל' שמיטה ויובל ה"א, ובפירוש המשנה לרב נתן אב הישיבה, שביעית פ"א הערה 52). אבל אב מלאכה ממלאכות אחרות, שאינו מפורש בתורה, פשוט הוא שאין זה נחשב כ"אם למבטל מקצת ומקיים מקצת וחייבים. וצריך לומר שרב יוסף לית ליה הא דשמואל, דאמר אין חייבין עד שיוורו בדבר שהצדוקים מודים בו, ולפיכך שאל על זה (תוספות הרא"ש שם). אולם לדעת רבינו שפסק כשמואל - אין זו בעיא כלל, ואם הורו שאין חרישה בשבת, אין זו הוראה, שהרי כתוב מפורש: "בחריש ובקציר תשבות". וראה ב"מאירי" שם, ב"כסף משנה" ו"לחם משנה", ב"חפץ ה" ו"שער יוסף". (18) וזהו מקיים מקצת ומבטל מקצת, בדבר שאין הצדוקים מודים בו, שהשתחויה משמע לצדוקים רק בפישוט ידים ורגלים, כמו שנאמר (בראשית יט, א) "וישתחו אפים ארצה" (שם ד.). (19) וזהו מבטל מקצת ומקיים מקצת, בדבר שאין הצדוקים מודים בו, שהצדוקים משמע להם שהאיסור אינו אלא אם ראתה דם ביום, אבל ראתה דם בלילה אינה אסורה (שם בגמרא). (20) כשהאבר מוקשה, ראה למעלה פ"ה ה"ז, ופ"ד מהל' איסורי ביאה ה"א, כי אסור לפרוש כשהוא מתקשה, כשפירסה אשתו נדה בשעת תשמיש. והוא במשנה שם ח, ב: "חייבין על עשה ועל לא-תעשה שבנדה כו' פרוש מן הנדה", וראה בפירוש המשניות שם. (21) שאין הצדוקים מודים בו, וזו הוראה של קיום מקצת וביטול מקצת. (22) ודבר זה אין הצדוקים מודים בו. וכן מוכח מדברי הגמרא (הוריות ג.) "מיעוט בחלב ומיעוט בדם, מהו". ועיי' ב'תוספות' שהקשו הלא דם הוא דבר שהצדוקים מודים בו, ולדברי רבינו אתי שפיר ('הר המוריה').

(6) ברייתא שם ד, א: "ונעלם דבר, ולא שיעקר המצוה כולה". ומפרש עולא, שם: "קרי ביה ונעלם מדבר" כי ה"מ"ם של "ונעלם" נקראת גם עם "ונעלם" וגם עם "דבר" - "ונעלם מדבר", מדבר ולא כל דבר" (רש"י שם).

ב. לעולם אין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל 1
מקצת ולקיים מקצת* בדברים שאינן מפרשין בתורה 2
ומבארים⁹, ואחר כך¹⁰ יהיו בית דין חייבין בקרבן, 3
והעושים על פיהם פטורין. כיצד? שגגו והורו 4
שמתר להשתחוות לעבודה זרה¹¹, או שמתר 5
להוציא מרשות לרשות בשבת¹², או שמתר לבוא על 6
שומרת יום כנגד יום¹³ - הרי אלו כמי שאמרו: אין 7
שבת בתורה, או אין עבודה זרה בתורה, או אין נדה 8
בתורה, שעקרו כל הגוף, ואין זו וכו' יוצא בזה שגגת 9
הוראה אלא שכתחה¹⁴. לפיכך פטורין מן הקרבן, 10
וכל העושה על פיהן חייב חטאת בפני עצמו. אבל 11
אם טעו והורו ואמרו: המוציא מרשות לרשות הוא 12
שחייב, שנאמר: אל יצא איש ממקומו, אבל הזרק 13
או המושיט¹⁵ מתר, או שעקרו אב מאבות מלאכות¹⁶ 14
והורו שאינה מלאכה - הרי אלו חייבין¹⁷. וכן אם 15
טעו ואמרו: המשתחוה לעבודה זרה בפשוט ידים 16
ורגלים הוא החייב, שנאמר בו: לא תשתחוה לאל 17
אחר, אבל הכורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו 18
הרי הוא מתר - הרי אלו חייבין¹⁸. וכן אם טעו 19
ואמרו: הפא על שומרת יום כנגד יום שראתה דם 20
ביום הוא חייב, שנאמר: כל ימי זוכה, אבל ראתה 21
בלילה מתר לבוא עליה¹⁹; וכן אם הורו ואמרו, 22
שמי שפרשה אשתו נדה בשעת תשמיש מתר לפרש 23
ממנה כשהוא מתקשה²⁰ - הרי אלו חייבין²¹. וכן אם 24
טעו ואמרו, שהאובל דם שניצא בשעת שחיטה הוא 25
החייב, אבל האובל דם הלב מתר - הרי אלו 26
חייבים²². וכן כל פיוצא בטעויות אלו, אם הורו בהן 27
ועשו רב הקהל על פיהן - פטורין, ובית דין מביאין 28
קרבן על שגגתן. 29

(7) משנה, שם ג, ב. (8) של איסור. (9) דברי רב יהודה אמר שמואל, שם ד, א: "שאינן ב"ד חייבין (קרבן העלם דבר של ציבור) עד שיוורו (בשוגג) בדבר שאין הצדוקים מודים בו (כלומר, שאינו מפורש בתורה), אבל בדבר שהצדוקים מודים בו (שהוא מפורש בתורה) פטורין, מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא", וראה להלן. (10) כלומר, רק באופן זה יהיו ב"ד חייבין וכו'. (11) שלא התירו איסור עבודה-זרה בכללה, אלא השתחויה בלבד. ואיסור השתחויה לעבודה-זרה מפורש הוא בתורה, שנאמר (שמות לד, יד) "לא תשתחוה לאל אחר" (הוריות ד.). (12) כלומר, מרשות היחיד לרשות הרבים. וגם זה מפורש בתורה, שנאמר (שם טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (הוריות שם, לפי נוסחא אחרת. וראה בדברי רבינו להלן), כאילו נאמר "אל יוציא איש וגו'", (וראה בעירובין

ג. הורו בית דין שניצא השבת, לפי שנתפסית 30
החמה²³ ודמו²⁴ ששקעה חמה²⁵, ואחר כך זרחה²⁶ 31
- אין זו הוראה²⁷ אלא טעות²⁸, וכל שעשה מלאכה 32
חייב, אבל בית דין פטורין. וכן אם התירו בית דין 33

1 בְּכֹל עֵת עַל דְּבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בְּבֵית דִּין וְלֹא שָׁאֵל
 2 - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם חֲטָא אוֹ לֹא חֲטָא³⁸.
 3 בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?³⁹ כְּמִי שֶׁהָיָה עִם בֵּית דִּין
 4 בְּמִדְיָנָה; אָבָל מִי שֶׁרָאָה הַהוֹרָאָה וְהִלֵּךְ לְמִדְיָנָה
 5 אַחֲרָי, אָף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה אַחֵר שִׁדְעוֹ - פְּטוֹר, מִפְּנֵי
 6 שֶׁתִּלָּה בְּהֵן וְהָרִי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְשָׁאֵל⁴⁰. וְלֹא עוֹד,
 7 אֲלֵא הַנִּבְבְּהָ לְצִאֲתוֹ⁴¹, אָף עַל פִּי שֶׁעִדָּן לֹא יֵצֵא
 8 לְדָרְךָ, וְעָשָׂה עַל פִּיהֶם מֵאֲחֵר שִׁדְעוֹ - הָרִי זֶה
 9 פְּטוֹר⁴².

35) כלומר, שעשו רוב ציבור, אבל אם לא עשו רוב ציבור - חייבים היחידים להביא כל אחד ואחד, חטאת קבועה (למעלה פי"ב ה"ב, ופי"ג ה"א). 36) כלומר, מכיון שנודע אחר"כ לב"ד שטעו וחזרו מהוראתן. 37) כרבי אליעזר, במשנה שם ג, ב - האומר "ספק", כלומר, שהוא ספק תולה בב"ד וספק תולה בעצמו, ופירשו בגמרא שם, שכוננת רבי אליעזר לחייבו באשם תלוי. 38) שחייב באשם תלוי. ושם גמרא: "א"ר זירא, משל דרבי אליעזר למה הדבר דומה, לאדם שאכל ספק ספק חלב ספק שומן ונודע לו, שמביא אשם (תלוי)". 39) שחייב אשם תלוי, משום שהיה לו לשאול. 40) במשנה שם: "איזהו ספק (כלומר, למי מחייב רבי אליעזר אשם תלוי) ישב לו בתוך ביתו חייב, הלך לו למדינת הים פטור, אמר רבי עקיבא מודה אני בזה (בהולך למדינת הים) שהוא קרוב לפטור מן החובה. 41) כלומר, הממחה ללכת למדינה אחרת. 42) כרבי עקיבא ולא כבן עזאי (שם ד.) שמכיון שהוא טרוד, לא היתה לו שום אפשרות לשמוע שחזרו הב"ד מהוראתם, והוא נחשב לתולה בב"ד שהוא פטור (רש"י שם). ו"דוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על-פי ב"ד (ראה למעלה בתחילת ההלכה), אבל אם עשה זה ולא חטאו רוב הקהל - מביא חטאת יחיד, שהרי פסק למעלה (פי"ב ה"ב, ופי"ג ה"א) יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב" (השגות הראב"ד).

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ו

פְּרָק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

1) יבאר אימתי יהיה חייב הכהן המשיח פר על שגגתו, וכהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו עם המעשה.
 א. כְּכֹר בְּאַרְנוֹ, שֶׁכָּל שֶׁגָּגָה שֶׁהִדְיוּט מְבִיא עָלֶיהָ
 חֲטָאת הַקְּבוּעָה כְּשֶׁבָּה אוֹ שֶׁעִירָה, אִם שֶׁגָּג בָּהּ
 הַנְּשִׂיא - מְבִיא שְׁעִיר², וְאִם שֶׁגָּג בָּהּ כֶּהֵן מְשִׁיח³ -
 מְבִיא פֶרֶד⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שֶׁכֶּהֵן מְשִׁיחַ מְבִיא
 פֶר עַל שֶׁגָּגָתוֹ? כְּשֶׁטָּעָה בְּהוֹרָאת עֲצֻמוֹ⁵, וְעָשָׂה
 מַעֲשֶׂה בְּשֶׁגַגַת הוֹרָאתוֹ⁶ לְבִדְהָ⁷. וְהוּא שֶׁהָיָה חֲכָם
 מִפְּלֵא⁸. שְׁנֵאמַר: אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יַחֲטָא לְאַשְׁמַת
 הָעֵם - הָרִי מְשִׁיחַ כְּצַבּוֹר: מָה הַצַּבּוֹר, שֶׁהֵן בֵּית דִּין,
 אֵינָן חֲכִיבִין בְּקִרְבָּן עַד שֶׁהָיוּ חֲכָמִים רְאוּיִין
 לְהוֹרָאָה, וְיִטְעוּ בְּהוֹרָאָה, וְיַעֲשׂוּ הַעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם,
 יוֹרֵדוּ לְכַטֵּל מִקְצֵת וְלִקְצֵם מִקְצֵת, כֶּף הַמְּשִׁיחַ כָּכֹל
 הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ⁹.

1 אֲשֶׁת אִישׁ לְהַנְשֵׂא, לְפִי שֶׁהָעִידוּ בְּפִנְיֵיהֶם²⁹ שְׁמַת
 2 בְּעֵלָה, וְאַחֵר כֶּף בָּא בְּעֵלָה - אֵינן זו הוֹרָאָה³⁰ אֲלֵא
 3 טְעוּת³¹, וְהָאִשָּׁה וּבְעֵלָה הָאֲחֵרוֹן חֲכִיבִין חֲטָאת עַל
 4 שֶׁגָּגָתָן. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֵה.

23) בעננים. 24) נדמה היה להם. 25) ועשו רוב העם מלאכות האסורות בשבת. 26) החמה, והתברר שחיללו את השבת. 27) בשוגג. 28) ואין זה "העלם דבר", יבמות צב, א. וכרבא נגד רב נחמן שהוא בתרא (כסף-משנה). 29) עדים הנאמנים להעיד שמת בעלה (ראה פי"ב מהל' גירושין הט"ו). והיינו "נשאת על-פי בית-דין" שבמשנה (יבמות פז, ב). אבל אם העידו עליו שני עדים כשרים, אין זה "נשאת על-פי בית-דין" ואין כאן שום חידוש שחייבת קרבן. 30) בשוגג. 31) ואין זה העלם דבר, במשנה יבמות שם: "ניסת על-פי ב"ד, תצא ופטורה מן הקרבן" ובברייתא שם צב, א: "רבי אליעזר אומר, יקוב הדין את ההר ותביא (האשה שנשאת ע"פ ב"ד) חטאת שמינה". ובגמרא שם, אמר זעירי, וכן רבא "ליתא (= אין אנו פוסקים) למתניתין (שכתוב בה שהיא פטורה) מדתנא בי מדרשא וכו' שאין זו הוראה אלא טעות". ובאמת הלכה זו מיותרת, שהרי כל הסוגיא הנ"ל היא לפי מי שסובר "יחיד שעשה בהוראת ב"ד, פטור", אבל לפי מה שפסק רבינו (למעלה ה"ב ופי"ג ה"א) ש"יחיד שעשה בהוראת ב"ד, חייב" - אין צריך לטעם זה משום שהיא "טעות", שהרי אפילו לא היתה זו הוראה מעליא, גם כן היו שניהם חייבין, וראה 'משנה למלך' ו'אור שמח' - כאן, ו'לחם משנה' למעלה פ"ה ה"ה.

5 ד. בֵּית דִּין שֶׁהוּרֵוּ בְּשֶׁגָּגָה וְשִׁכְחוּ עֲצֻמוֹ שֶׁל חֲטָא
 6 שֶׁהוּרֵוּ בוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן יוֹדְעִים בְּדָאִי שֶׁחֲטָאוּ
 7 בְּשֶׁגָּגָה³², וְאָף עַל פִּי שֶׁהָעֵם מוֹדִיעִין אוֹתָן וְאוֹמְרִים
 8 לָהֶן: בְּכֶף וְכֶף הוֹרִיתֶם לְנוּ³³ - הֵם פְּטוּרִין, וְהַעוֹשִׂים
 9 עַל פִּיהֶם חֲכִיבִין בְּפִנְי עֲצֻמוֹ; שְׁנֵאמַר: וְנִודְעָה
 10 הַחֲטָאת אֲשֶׁר חֲטָאוּ עָלֶיהָ - לֹא שִׁיּוּדְעוּ אוֹתוֹ
 11 הַחוֹטְאִים³⁴. פִּיּוּצָד? שֶׁגָּגוּ וְהִתִּירוּ חֶלֶב שֶׁעַל גְּבִי
 12 הַקֶּבֶה וְאֶכְלוּהוּ רַב הָעֵם, וְאַחֵר שִׁדְעוּ שֶׁשָּׂגוּ
 13 בְּהוֹרָאָה וְשֶׁהִתִּירוּ דְּבַר שֶׁחֲכִיבִים עַל זְדוֹנוֹ כֶּרֶת וְעַל
 14 שֶׁגָּגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה נִסְתַּפֵּק לָהֶם אִם מִקְצֵת הַחֲלָבִים
 15 הִתִּירוּ אוֹ מִקְצֵת הַדָּמִים הִתִּירוּ - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין,
 16 וְכָל מִי שֶׁאֶכֶל מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה.

32) כלומר, שהורו בשוגג. 33) והם עצמם לא נזכרו אפילו לאחר שהודיע להם. 34) ברייתא, הוריות ה, א: "תנו רבנן, ידעו שהורו וטעו מה הורו, יכול יהיו חייבין, ת"ל ונודעה החטאת - ולא שיודעו החוטאין". ורבינו גרס שם "שיודעו" (ולפני רש"י היתה הנוסחא: "שיודעו", עיי"ש).

17 ה. בֵּית דִּין שֶׁהוּרֵוּ בְּשֶׁגָּגָה וְנִודְעָה לָהֶם שֶׁגָּגָתָן, בֵּין
 18 שֶׁהִבִּיאוּ כְּפָרְתָן בֵּין שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ, כָּל הַעוֹשֶׂה כְּפִי
 19 הוֹרָאתָן שֶׁשִּׁטְטָה בְּרַב הַצַּבּוֹר³⁵ מֵאֲחֵר שִׁדְעוֹ³⁶ -
 20 הָרִי זֶה מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי³⁷; הוֹאִיל וְהָיָה לוֹ לְשָׁאֵל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 ג. הוֹרָה לְעַצְמוֹ לְבַטֵּל מִקְצַת וּלְקַיִם מִקְצַת
16 בְּעִבּוּדָה זָרָה¹⁷ וְעִשָּׂה כְּפִי הוֹרָאתוֹ - הֲרִי זֶה מְבִיא
17 שְׁעִירָה בְּהַדְיוּט¹⁸. וְהוּא שֵׁשֶׁשׁ בְּהוֹרָאָה¹⁹, כְּמוֹ
18 שְׂבָאֲרָנוּ. שְׂאִין הִפְהֵן הַמְשִׁיחַ תְּחִיב קָרְבָן אֶלָּא
19 בְּהֶעֱלַם דְּבַר בְּהוֹרָאָה עִם שְׁגַגַת הַמַּעֲשֶׂה כְּצָבוּר;
20 אֲבָל אִם שָׁגַג בְּמַעֲשֶׂה בְּלִבָּד בְּלֹא הוֹרָאָה, בֵּין
21 בְּעִבּוּדָה זָרָה בֵּין בְּשָׂאֵר מִצּוֹת - אֵינּוּ מְבִיא קָרְבָן
22 כְּלָל²⁰.

17) במשנה שם "שאין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת". (18) ברייתא (שם): "דתניא משיח בעבודת כוכבים וכו' ושווין שבשעירה וכו' מנלן דאמר קרא (במדבר טו, כז) ואם נפש אחת - אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם נפש אחת הן". (19) משנה שם. "אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה" ובמסקנת הגמרא שם אמרו כי מה שאמרו במשנה "וכן המשיח" מוסב גם על סוף המשנה "ולא בעבודת כוכבים וכו'". וכן דעת חכמים בברייתא שם ודלא כרבי. (20) "תנו רבנן ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ (ויקרא ד, כז) - פרט למשיח וכו' שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה, תלמוד לומר מעם הארץ - פרט למשיח".

23 ד. הוֹרָה הִפְהֵן הַמְשִׁיחַ עִם בֵּית דִּין²¹, וְשָׁגַג הוּא
24 וְהֵם בְּהוֹרָאָה, אִף עַל פִּי שְׁעִשׂוּ²² עַל פִּי הַהוֹרָאָה
25 הַזֹּאת שְׁטַעוּ בִּיה²³, הוֹאִיל וְלֹא סִמְךָ²⁴ בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה
26 עַל הוֹרָאתוֹ לְבָדָה אֶלָּא עַל הוֹרָאתוֹ עִם הוֹרָאת בֵּית
27 דִּין²⁵ - הֲרִי זֶה פְּטוּר וְאִין צָרִיךְ לְהַבִּיא כְּפָרָה בְּפָנָי
28 עֲצָמוֹ²⁶. אֶלָּא אִם הָיוּ בֵּית דִּין מְבִיאִין קָרְבָן -
29 מִתְּכַפֵּר לוֹ בְּכָלֵל הַצָּבוּר²⁷; וְאִם הָיוּ הַעוֹשִׂים הֵם
30 הַמְבִּיאִים קָרְבָן²⁸ - הוּא אֵינּוּ מְבִיא קָרְבָן, שְׁהָרִי אִין
31 צָרִיךְ כְּפָרָה בְּפָנָי עֲצָמוֹ²⁹.

21) כלומר, הורו בית דין בשוגג להתיר וגם הכהן המשיח הצטרף עמהם בשוגג בהיתר זה. (22) הקהל וכן הכהן המשיח. (23) הכהן המשיח ובית הדין. (24) הכהן המשיח. (25) היינו, שהיה אחד מהסנהדרין או שעל כל פנים ידע מהוראת בית דין. אבל אם לא ידע כלל מהוראת בית דין חייב קרבן בפני עצמו. (26) שזה נחשב לשגגת מעשה לבד בלי שגגת הוראה ואינו מחוייב. (27) משנה שם ז. "הורה עם הצבור (=בית דין) ועשה עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". ובברייתא שם נלמד ממה שנאמר בכהן משיח (ויקרא שם, ג) "על חטאתו אשר חטא", הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. (28) כגון שלא עשו רוב הקהל, שכל אחד ואחד מביא קרבן יחיד לעצמו. (29) שהרי זה כשגג במעשה בלבד בלי הוראה.

ה. הוֹרָה עִם בֵּית דִּין בְּשָׁגָה, וְשָׁגַגוּ הֵם בְּדָם וְהוּא

2) נאמר (ויקרא ד, כב-כג) "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו ששיר עזים זכר תמים". (3) "כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ולא המרובה בכגדים". (4) שנאמר (שם ו, ג) "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב וגו' פר בן בקר תמים לה' לחטאת". (5) שהורה לעצמו בטעות כי דבר זה מותר. (6) משנה הוריות ו: וז': "הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר וכו' שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לציבור, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, וכן המשיח". ודבר זה נלמד (שם ו:): ממה שנאמר בכהן משיח (שם) "לאשמת העם", הרי משיח כציבור, אבל אם לא הורה לעצמו להתיר אלא שגג ועשה בלי הוראתו להיתר, אינו מביא כלל קרבן. (7) שאם הורה עם בית דין, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה - הרי זה פטור. (8) אבל אם אינו מופלא אין הוראתו הוראה מעליא. ומופלא הוא שהוסמך להוראה, כמו מופלא שבבית דין אצל זקן ממרא, אבל לא צריך שיהיה ראש ישיבה כמו במופלא שבבית דין שבמשנה ד: "או שלא היה מופלא של בית דין". (9) עניין "שיבטל מקצת ויקיים מקצת". וברור כי אינו חייב אלא בדבר שאין הצדוקים מודים בו, כדין הצבור. וכן נראה מדברי רבינו להלן (הלכה ב). שהדגים רק בזורק מרשות לרשות, ולא במוציא מרשות לרשות.

1 ב. בַּיְצַד¹⁰? כִּהֵן מְשִׁיחַ שְׁטַעַה בְּהוֹרָאָה לְעַצְמוֹ
2 וְדָמָה שֶׁהִזְרִיק מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת בְּשַׁבַּת מִתְּרִי¹¹, וְזָרַק
3 מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת וְהוּא תוֹלָה בְּהוֹרָאתוֹ לְעַצְמוֹ -
4 כְּשִׁידוּעַ לוֹ חֲטָאוֹ יְבִיא פֶר לְחַטָּאת. אֲבָל אִם לֹא
5 תִּלָּה בְּהוֹרָאתוֹ, אֶלָּא שָׁגַג וְזָרַק בְּשָׁגָה, או שְׁתַּלָּה
6 בְּהוֹרָאתוֹ וְלֹא הָיָה חֲכֵם מִפְּלֵא¹², או שְׁעָקַר כֹּל הַגּוֹף
7 בְּהוֹרָאתוֹ¹³ לְעַצְמוֹ, או שְׁשָׁגַג בְּהוֹרָאתוֹ לְבַטֵּל
8 מִקְצַת, וְלֹא עָשָׂה וְהוּא סוּמֵךְ עַל הוֹרָאתוֹ, אֶלָּא
9 עָשָׂה בְּשָׁגָה אַחֲרָת¹⁴, או שְׁהָיָה מְזִיד בְּהוֹרָאָה וְשָׁגַג
10 בְּמַעֲשֶׂה¹⁵ - הֲרִי זֶה פְּטוּר מִקָּרְבָן כָּלֵל; שְׁדִינּוּ
11 לְהוֹרָאת עֲצָמוֹ כְּדִין הַקְּהָל לְהוֹרָאת בֵּית דִּין לְכָל
12 דְּבַר. הוֹרָה לְעַצְמוֹ וְשָׁכַח מְאִי זֶה טַעַם הוֹרָה,
13 וּבְשַׁעַת מַעֲשֶׂה אָמַר: הֲרִינִי עוֹשֶׂה עַל דַּעַת הוֹרָאתִי
14 - הֲרִי זֶה מְבִיא פֶר חַטָּאת¹⁶.

(10) חייב כהן משיח להביא פר לחטאת. (11) אבל אם הורה שהמוציא מרשות לרשות בשבת מותר - אינה הוראה, כמפורש למעלה. (12) שם ז. שהוראתו אינה כלום. (13) משנה שם. "שאין בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח". (14) כלומר, הורה להתיר חלב הקיבה, ועכשיו רוצה לאכול שומן של היתר ונתחלף לו ואלו בשוגג חלב הקיבה. (15) וכגון שידע שהתיר במזיד מטעם שאינו נכון, וכשכא מעשה לידו שכח זדונו וסבר שמתעם נכון הורה ואלו בחזקת היתר. (16) משנה שם "שוגג ועשה שוגג מביא פר", ובגמרא שם: "אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 בְּחֶלֶב - אֵינוֹ מִתְּכַפֵּר לוֹ עִם הַצֶּבֶר, אֲלֵא מִבֵּיא פֶר
2 לְעִצְמוֹ.
- 3 ו. כִּהֵן מְשִׁיחַ וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שָׁגַג שִׁגְגָה זוֹ, שֶׁהִיא
4 שִׁגְגַת הוֹרָאָה עִם הַמְעֻשָׂה, אוֹ לֹא שָׁגַג אוֹתָהּ - אֵינוֹ
5 מִבֵּיא אֶשֶׁם תְּלוּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּה צֶבֶר³⁰ שְׂאִינָן
6 מִבֵּיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי עַל לֹא הוֹדַע שֶׁל שִׁגְגַת הוֹרָאָה.
7 אֲבָל הַנְּשִׂיא, אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם חָטָא אוֹ לֹא חָטָא
8 - מִבֵּיא אֶשֶׁם תְּלוּי כְּשֶׁאֵר הִדְיוּטוֹת, מִפְּנֵי שְׂאִינָן
9 שִׁגְגָתוֹ תְּלוּיָהּ בְּהוֹרָאָתוֹ³¹. אֵי זֶהוּ נְשִׂיא הָאָמור
10 בְּתוֹרָה? זֶה מִלֶּךְ, שְׂאִינָן עָלָיו רְשׁוֹת מֵאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
11 וְאִין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ בְּמַלְכוּתוֹ אֲלֵא ה' אֱלֹהֵינוּ³². בֵּין
12 שֶׁהִיא מִבֵּית דֹּד אוֹ מִשְׁאֵר שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִם הִיוּ
13 מְלָכִים רַבִּים וְאִין אֶחָד מֵהֶן עוֹבֵד אֶת חֲבֵרוֹ - כָּל
14 אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן מִבֵּיא שְׂעִיר עֲזִים עַל שִׁגְגָתוֹ³³. וְאֵי
15 זֶהוּ כִּהֵן מְשִׁיחַ? זֶה כִּהֵן גְּדוֹל שֶׁנִּמְשַׁח בְּשִׁמְן
16 הַמְּשָׁחָה, לֹא הַמְרַבָּה בַּבְּגָדִים³⁴.
- 30 כלומר, דינו בזה כדן הציבור. (31 והרי הוא בכלל מה שנאמר "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" - מי שחטאו בשגגה, חייב. (32 משנה שם י. "איזהו נשיא זה מלך שנאמר (שם ד, כב) מכל מצוות ה' אלוקיו - שאין על גביו אלא ה' אלוקיו". (33 ברייתא שם: "מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאין לעצמם ואלו מביאים לעצמם" וביארו שם בגמרא: "התם לא כייפי אהרדי" (מלך ישראל ומלך בית דוד אינם שולטים אחד על השני). (34 משנה שם. "ואיזהו המשיח המשוח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים". "ומרובה בגדים הוא שלא נמשח בשמן המשחה אבל לבש שמונה בגדים ובלבשו אותם נתרבה על שאר הכהנים וכו' וכן היו כהני בית שני, שנעדר בו שמן המשחה". כי יאשיהו המלך גנז את צלוחית שמן המשחה.
- 17 ז. כִּהֵן גְּדוֹל שֶׁנִּמְשַׁח בְּשִׁמְן הַמְּשָׁחָה וְעֵבֶר מִעֲבוֹדָתוֹ
18 מִפְּנֵי מוֹם אוֹ זָקְנָה³⁵ וְכִיוּצָא בְּהֵן³⁶ וְחָטָא בְּשִׁגְגָה
19 זוֹ³⁷ - מִבֵּיא פֶר עַל שִׁגְגָתוֹ. לְפִי שְׂאִינָן בֵּין כִּהֵן
20 מְשִׁיחַ הַמְּשֻׁמֵּשׂ לְכִהֵן מְשִׁיחַ שְׂעֵבֶר אֲלֵא פֶר יוֹם
21 הַכַּפּוּרִים³⁸ וְעֵשִׂרִית הָאִיפָה שֶׁל כָּל יוֹם³⁹, שְׂאִינָן
22 מְקַרְבִּים אוֹתָן אֲלֵא כִּהֵן הַמְּשַׁמֵּשׂ בְּכֹהֵנָה גְּדוֹלָה; אֲבָל
23 פֶר הַבָּא עַל כָּל הַמְצוּוֹת - שְׁוִים הֵם בּוֹ.
- 35 שהוא פסול לעבודה. (36 משנה שם ט: "משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא וכו' מביא פר" ובגמרא שם י. למדו זאת ממה שנאמר (שם, ג) "והקריב על חטאתו", מלמד שמביא חטאתו משעבר, ומפרשה רבינו גם בעבר מחמת מום, שכן אמרו שם יב: "בעא מיניה רבה מרב נחמן משיח שנצטרע מהו באלמנה, מידחא דחי או מיפטר פטר (פירוש: מדחא דחי מדברים שאי אפשר לקיימן כשהוא מצורע, אבל איסור אלמנה וכיוצא בה שאפשר לקיימה לא מדחי, או דילמא מפטר פטור מכל דין כהונה לגמרי והרי הוא מותר באלמנה, תוספות הרא"ש) - תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קריו, עבר מחמת מומין מניין
- 40 עבירה בשוגג. (41 שהורו בית דין בשוגג להתיר דבר האסור. (42 בקרבן פר העלם דבר של ציבור שחייבין בית דין להביא מכל שבט ושבט. ברייתא שם ז. "נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". (43 וכגון שחטאו רוב הקהל וכו'. (44 וכגון שחטאו רק מיעוט הקהל וכו'. (45 שנאמר (שם ד, כב-ג): "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו ששיר עזים זכר תמים".
- 46 ברייתא וגמרא שם י. "תנו רבנן, אשר נשיא יחטא (שם, כב) וכו' - פרט לנשיא שנצטרע שנאמר (מלכים-ב טו, ה) "וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשיית ויותם בן המלך על הבית". ומדקאמר בבית החפשיית מכלל דעד השתא עבד הוהו", כלומר, נעשה חפשי מן המלכות, שכשהיה מלך היה כעבד, שהשררה היא כעבדות, שמוטל עליו עול ציבור. (47 במשנה שם ט: "וכן הנשיא שעבר מגדולתו, ואחרי כן וכו' כהדיוט" ובגמרא שם י. נלמד ממה שנאמר (שם) "אשר נשיא יחטא", כשהוא נשיא, אבל לא כשהוא הדיוט. (48 פסוק זה לא נאמר בנשיא, אלא בכהן משיח, וממנו למדו (שם י.) שכהן משיח שעבר ואחר כך חטא גם כן מביא פר.
41. כִּהֵן מְשִׁיחַ אוֹ מִלֶּךְ שֶׁחָטָאוֹ עַד שֶׁלֹּא נִתְּמַנּוּ, אִף
42 עַל פִּי שֶׁלֹּא נִדְרַע לָהֶם אֲלֵא אַחַר שִׁנְתַּמְנוּ - הֲרִי אֵלוֹ
43 כְּהִדְיוּט; שְׂנֵאָמֵר: אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחָטָא, אִם הַכִּהֵן
44 הַמְּשִׁיחַ יִחָטָא - עַד שֶׁיִּחָטָא כֶּשֶׁהוּא נְשִׂיא וְכֶשֶׁהוּא
45 מְשִׁיחַ. לְפִיכֶן, אִם אֲבָל סָפַק חֶלֶב כֶּשֶׁהוּא הִדְיוּט⁴⁹,
46 וְנִדְרַע לוֹ עַל סָפַקוֹ אַחַר שִׁנְתַּמְנָה לְהִיּוֹת כִּהֵן גְּדוֹל⁵⁰
47 - הֲרִי זֶה מִבֵּיא אֶשֶׁם תְּלוּי⁵¹. אֲבָל חֲצִי זֵית חֶלֶב
48 כֶּשֶׁהוּא הִדְיוּט וְחֲצִי זֵית כֶּשֶׁהוּא נְשִׂיא כֶּשֶׁהוּא אַחַת,
49 אוֹ שְׂאֵבֶל חֲצִי זֵית כֶּשֶׁהוּא נְשִׂיא⁵² וְחֲצִי זֵית אַחַר

זאת (יבמות שם) ממה שנאמר (ויקרא יב, ח) "וכפר עליה הכהן וטהרה", שכל זמן שלא הביא קרבן, אע"פ שטבל והעריב שמשו - אינו טהור לאכילת קדשים. (11) פרק יח הלכה יד.

- ב. גר שֶׁמַל וְטָבַל וְעָדִין לֹא הִבִּיא קָרְבָּנוֹ¹², אָף עַל
 פִּי שֶׁהוּא אָסוּר לֶאֱכֹל בְּקַדְשִׁים עַד שְׂיָבִיא קָרְבָּנוֹ¹³ -
 אִינוּ מִמְחַסְרֵי פִפְרָה¹⁴; שֶׁקָּרְבָּנו עֵבְבוּ לְהִיּוֹת גֵּר גָּמוּר
 וְלִהְיוֹת כָּכָל פְּשָׁרֵי יִשְׂרָאֵל¹⁵, וּמִפְּנֵי זֶה אִינוּ אוֹכְלִ
 בְּקַדְשִׁים שְׁעָדִין לֹא נִעְשָׂה כְּפְשָׁרֵי יִשְׂרָאֵל¹⁶, וְכִיּוֹן
 שְׂיָבִיא קָרְבָּנו וְנִעְשָׂה יִשְׂרָאֵל פֶּשֶׁר אוֹכְלִ בְּקַדְשִׁים.
 הִבִּיא¹⁷ פְּרִידָה אַחַת¹⁸ בְּשַׁחְרִית - אוֹכְלִ בְּקַדְשִׁים¹⁹
 לְעֶרְבֹ, וְיָבִיא פְּרִידָה שְׁנִיָּה²¹. שֶׁקָּרְבָּנו שָׁל גֵּר עוֹלָת
 בְּהֵמָה אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים²² וְשִׁנְיָהּ
 עוֹלָה²³, פָּמוּ שְׁבָאֲרָנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת²⁴.

(12) ראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה ה"ד והלכה ה, שאם ייצה הגוי להנכס לברית, ולהסתופף תחת כנפי השכינה ולקבל עליו עול תורה, צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן, ולמדו כן (כריתות ט). ממה שנאמר (במדבר טו, טו) "ככם כגר יהיה לפני ה'" - "מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם - אף גר כן". (13) שם ח: "ת"ר גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קינו". (14) כחכמים במשנה שם. ולא כ"ר אליעזר בן יעקב, הסובר שגר מעוכב כפרה הוא. וסובר רבינו שהברייתא הנ"ל, שהוא אסור לאכול בקדשים היא גם לפי דעת חכמים החולקים על ר' אליעזר בן יעקב. ובפירושו המשניות שם כתב, שלדעת החכמים אין הקרבן אלא למצוה לכתחילה בלבד, ואינו מעוכב מלאכול בקדשים. (15) שם בגמרא. (16) כלומר: לפיכך לא נמנה הגר עם מחוסרי הכפרה (שם). (17) הגר. ברייתא שם. (18) כלומר, תור אחת או בן יונה אחד, וראה להלן ה"ג שקרבנו שתי תורים או שני בני יונה. (19) ואע"פ שצריך להביא שנים - אינו מעוכב באכילת קדשים אלא האחד (שיטה מקובצת). (20) שהרי גר שנתגייר הרי הוא כפורש מן הקבר (פ"ו מהלכות קרבן פסח, הלכה ז) וצריך הזאה שלישי ושביעי (רש"י בפסחים צב.) וגם הערב שמש (ראה בפ"א מהלכות פרה, הלכה א, ובהלכות קרבן פסח שם) וכן כתבו התוספות בזבחים צח: צט. ד"ה טבול יום, שבגר צריך הערב שמש ("הר המוריה"). (21) פירוש: ובלבד שיביא אפילו לאחר זמן את הפרידה השניה, שהרי אמרו בברייתא שם ט. "להביא פרידה אחת אי"אפשר", וכן כתב רש"י שם ח: ד"ה אוכל בקדשים. (22) שם. (23) אע"פ שכל הקניין שבתורה אחד חטאת ואחד עולה - כאן שתיהן עולות, משום שנאמר (במדבר טו, יד) "וכי יגור אתכם גר וגו' ועשה אשה ריח נחוח לה", כאשר תעשו כן יעשה", ודרשו (שם) איזהו דבר שכולו לה', הוי אומר זה עולת העוף (= שהרי עולת בהמה עורה לכהנים). ואע"פ שבקבלת התורה נאמר: "ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים" (שמות כד, ו) - נאמר כאן בגר (במדבר שם, טו): "ככם כגר יהי לכם" - לכם הקשתיו, ולא לקרבנותיכם" - כלומר, במקצת הקשתיו. ומסתבר שלעולה הוקש, שכולה לה' (רש"י שם). ועיין בפ"א

- 1 שְׁעָבֵר - אִינוּ מִצְטָרֵף וּפְטוּר⁵³. אֶכְל חֲצִי זֵית פְּשֵׁהוּא
 2 הַדְּיוּט, וְנִתְמַנָּה וְעָבֵר, וְאֶכְל חֲצִי זֵית פְּשֵׁהוּא הַדְּיוּט
 3 - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם מִצְטָרֵף אוֹ כָּבֵר הַפְּסִיקָה
 4 הַנְּשִׂיאוֹת⁵⁴.

(49) שאם אכל אחר שנתמנה לכהן גדול, אינו מביא אשם תלוי. (50) כתב רק כהן גדול, שהרי המלך מביא אשם תלוי גם אם אכל אחר שנתמנה. (51) כיוון שהלכה כחכמים שהולכים אחר זמן החטא, פשוט הוא שמביא אשם תלוי. (52) [כאן נקט "נשיא" בדווקא, אבל ככהן משיח בוודאי מצטרף ומביא פר, שהרי גם אם אכל כזית לאחר שעבר - מביא פר, כמפורש למעלה בהלכה ין]. (53) ברייתא שם "מעם הארץ" פרט לנשיא שאינו מביא כשבה או שעירה כעם הארץ, ובגמרא אמר רב זביד הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי זית כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא. (54) בעיא בגמרא שם, אם מצטרפים לחייבו קרבן הדיוט, ולא איפשטא.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת שְׁגָגוֹת בְּסִיעֵתָא דְשְׂמִיָּא

הִלְכוֹת מְחַסְרֵי פִפְרָה

- 5 יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן : (א)
 6 שְׂתִקְרִיב הַזֶּבֶה בְּשֵׁתִטְהַר קָרְבָּן. (ב) שְׂתִקְרִיב הַיּוֹלָדֶת
 7 בְּשֵׁתִטְהַר קָרְבָּן. (ג) שְׂיִקְרִיב הַזֶּבֶב בְּשֵׁיטְהַר קָרְבָּן. (ד)
 8 שְׂיִקְרִיב מִצְרַע בְּשֵׁיטְהַר קָרְבָּן. וְאַחַר שְׂיִקְרִיבוּ
 9 קָרְבָּנוֹתֵיהֶן תְּגַמְרֵן טְהִרְתֶּן.
 10 וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוּ בְּפָרְקִים אֵלוּ:

פָּרֵק רֵאשׁוֹן

(1) יבאר כמה נקראים מחוסרי כפרה, וגר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו.

- 12 א. אַרְבַּעַה הֵן הַנְּקִרְאִין מְחַסְרֵי פִפְרָה²: הַזֶּבֶה³,
 13 וְהַיּוֹלָדֶת, וְהַזֶּבֶב⁴, וְהַמִּצְרַע. וְלָמָּה נִקְרָאוּ מְחַסְרֵי
 14 פִפְרָה? שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן, אָף עַל פִּי שֵׁטְהַר מְטַמְּאֵתוֹ⁵
 15 וְטָבַל⁶ וְהָעֵרִיב שְׂמִשׁוֹ⁷, עָדִין הוּא חֹסֵר, וְלֹא גִמְרָה
 16 טְהִרְתוּ דְרִי לֶאֱכֹל בְּקַדְשִׁים⁸ עַד שְׂיָבִיא קָרְבָּנוֹ⁹, וְקִדְּם
 17 שְׂיָבִיא כְּפָרְתוֹ אָסוּר הוּא לֶאֱכֹל בְּקַדְשִׁים¹⁰, פָּמוּ
 18 שְׁבָאֲרָנוּ בְּפִסּוּלֵי הַמְקַדְּשִׁין¹¹.

(2) משנה כריתות ח: (3) ראה להלן הלכה ו, איזו היא הזבה. (4) ראה להלן פ"ב, ה"א, איזהו הזב. (5) כלומר זב, זבה ומצורע שספרו שבעת ימי טהרה, והיולדת שעברו ארבעים יום מיום הלידה לזכר, ושמונים יום מיום הלידה לנקבה. (6) כל אחד מהם כרינו: היולדת, הזבה והמצורע שטבלו במקוה; והזב שטבל במעין, ראה תוספתא זבים פ"ג, ופ"א מהלכות מקוואות הלכה ה. (7) כלומר, שקע שמשו של יום שביעי, אצל זב, זבה ומצורע; ואצל יולדת שקע שמשו של יום מ' לזכר ויום פ' לנקבה. (8) אע"פ שהוא טהור לאכילת תרומה (פ"ז מהלכות תרומות, ה"ב). (9) ראה להלן ה"ג פרטי דיני קרבנותיהם. (10) נגעים פ"ד משנה ג, ויבמות עד: "הביא כפרה אוכל בקדשים", ולמדו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ימים; והיולדת נקבה טמאה שבועיים, וששים וששה ימים יושבת על דמי טהרה, - שהם ביחד שמונים יום. (36) כלומר, אחר שמלאו ימי הטהרה, שעברו ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקבה. (37) תוך ארבעים יום לזכר או תוך שמונים יום לנקבה. (38) ידי חובת הבאת קרבן, שהוא רק אחר שעברו מ' לזכר ר"פ לנקבה; וכן מפורש בספרא שדרשינן (פרשת תזריע תחילת פרק ג) "ובמלאת - אינה מביאה בתוך מלאת. ואם הביאה תוך מלאת, לא יצא". וראה למעלה פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח"ט. (39) שילדה מלפני זמן רב, אלא שהשהתה קרבנותיה. (40) אף כי בספרא אמרו: "יכול לא תביא בתוך מלאת על היולדות הראשונות, ת"ל תביא" (ראה כס"מ כאן) - אין זה אלא אם עבר זמן רב ולא הביאה קרבנותיה, ואחרי כן ילדה. אבל אם ילדה נקבה וחזרה והפילה תוך פ', ושוב חזרה והפילה תוך פ' לשניה (כמו שמדובר בניזיר סד:) שזה חשוב כלידה אחת, ואין מביאה אלא קרבן אחד, ולפיכך אם הביאה תוך מלאת של השלישית קרבן על שתי הלידות הראשונות, שזהו אחרי מלאת שלהם, לא יצאה ידי חובה. וראה בהשגות הראב"ד כאן (מרכבת המשנה). (41) כלומר: יום השמיני אצל זב וזבה ומצורע, וארבעים ואחד או שמונים ואחד ביולדת. (42) ראה למעלה הלכה א. ובספרא (פרשת תזריע פרק ג הלכה ה) מפורש: "והקריבו" - אחד מעכבה, ואין שנים מעכבין אותה וכו'. כשהוא אומר וכפר, מה מצינו בכל מקום כפרה - בחטאת". וכן שם פרק ד הלכה ג: "ואחד לחטאת וכפר, מלמד שהכפרה בחטאת, וטהרה לאכול בזבחים". (43) כן מפורש שם פרשת מצורע פרק ג הלכה יג: "ועשה הכהן את החטאת וכפר וגו', מלמד שכפרה בחטאת". והכסף משנה מוחק המלה "והאשם", שהרי מפורש בפסחים שם שאשם מצורע מעכב. אבל בכתב"ד דקדוקי סופרים שם גרס: "וכי תימא אשם לא מעכב, והתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר: כשם שחטאתו מעכבתו, כך אשמו מעכב". וכן גם בפירושו רבינו חננאל, ורש"י מחקה. ולפי זה נחלקו תנא-קמא ור"י בנו של ר"י בן ברוקא בזה ש"ל"ת ק אינו מעכב אלא חטאת ולא אשם, ולר"י בנו של ר"י בן ברוקא גם אשם מעכב. וכעין זה נחלקו בניזיר יח: ופסק רבינו כתנא-קמא. וכן פסק בפ"י מהלכות נזירות הלכה ח. וכן כתב המאירי בפסחים שם, שרק החטאת מעכבת ולא העולה והאשם. וראה להלן פ"ה הלכה ג, ולמעלה בפ"ג מהלכות שגגות הלכה יא, וצריך עיון. (44) פי"ד הלכה י. (45) נדרים לה: א"ר יוחנן, הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה, שהרי אדם מביא קרבן וכו'. (46) נגעים פי"ד משנה יב: "מביא אדם ע"י בנו ובתו, עבדו ושפחתו, קרבן עני ומאכילן בזבחים". (47) נדרים שם, דברי ר' יוחנן. ולמד זאת מן הכתוב (ויקרא טו, לב) "זאת תורת הזב", בין גדול בין קטן. (48) נגעים שם.

מהלכות מעשה הקרבנות, ה"ו, שהביא רבינו עולה ושלמים. (24) שם.

1 ג. הַזָּב וְהַזֵּבָה - קָרְבָן כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
2 שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאֵת.²⁵ וְהַיּוֹלֶדֶת -
3 קָרְבָנָה כִּכְשֵׁ עוֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תוֹר חֲטָאֵת.²⁶ וְאִם אֵין
4 יָדָה מִשְׁגָּת²⁷ - מְבִיאָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה,
5 אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאֵת.²⁸ וְהַמְצַרֵּעַ - קָרְבָנוֹ שְׁלֹשָׁה
6 כִּבְשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֶשֶׁם וְכִכְשֵׁה לְחֲטָאֵת.²⁹
7 וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת³⁰ - מְבִיאָה קָן³¹, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד
8 חֲטָאֵת, וְכִכְשֵׁ לְאֶשֶׁם.³²

(25) כן מפורש בתורה אצל זב (ויקרא טו, יד-טו) ואצל זבה (שם, כט-ל). (26) שם יב, ו. (27) להביא כבש. (28) שם ח. (29) שם יד, י. (30) להביא שלשה כבשים. (31) כלומר, שתי תורים או שני בני יונה. (32) כא-כב.

9 ד. הַזָּב וְהַזֵּבָה וְהַמְצַרֵּעַ - מְבִיא כָּל אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן
10 בְּפָרְתוֹ³³ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ; שְׁכָל אֶחָד מֵהֶן
11 סוֹפֵר שְׁבַעָה יְמֵי טַהֲרָה, וְטוֹבֵל בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּמְצַרֵּיב
12 שְׁמֵשׁוֹ, וּמְקַרֵּיב קָרְבָנוֹתָיו בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי.³⁴

(33) קרבנו, שיכפר עליו. (34) במצורע עליו. (שם, ח"י) "ורחץ במים וטהר וגו' וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים. והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר. וביום השמיני יקח שני כבשים חמימים וכבשה וגו'; וזכה נאמר (שם טו, יג-יד) "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשרו במים חיים וטהר. וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו'"; ובזבה נאמר (שם, כח-כט) "ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר. וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה וגו'".

13 ה. הַיּוֹלֶדֶת אִינָה מְבִיאָה קָרְבָנָה בַּיּוֹם אַרְבָּעִים לְזָכֶר
14 אוֹ בַּיּוֹם שְׁמוֹנִים לְנִקְבָה³⁵, אֶלָּא מְצַרֵּבֶת שְׁמֵשָׁה
15 וּמְבִיאָה קָרְבָנָה לְמַחֵר, שֶׁהוּא יוֹם אַרְבָּעִים וְאֶחָד
16 לְזָכֶר וַיּוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד לְנִקְבָה. וְהוּא הַיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר
17 בוֹ: וּבְמִלְאֵת יְמֵי טַהֲרָה לְבֶן אוֹ לְבַת³⁶ תְּבִיא וּגּוֹמֵר.
18 וְאִם הִבִּיאָה קָרְבָנָה תּוֹף יְמֵי מְלֵאֵת³⁷ - לֹא יֵצְאֵת.³⁸
19 אֶפְלוֹ הִבִּיאָה עַל וְלִדּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים³⁹ בְּתוֹף יְמֵי מְלֵאֵת
20 שָׁל וְלִדּוֹ זֶה - לֹא יֵצְאֵת.⁴⁰ עֲבָרוּ יָמִים אֱלוֹ⁴¹ וְלֹא
21 הִבִּיאוּ בְּפָרְתָן - הָרֵי אֵלוֹ מְקַרִּיבִין בְּפָרְתָן לְאַחַר זְמַן.
22 וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ חֲטָאֵתָם אֲסוּרִים לְאָכֹל
23 בְּקָדְשִׁים⁴², אֲבָל הַעוֹלָה (וְהָאֶשֶׁם) אֵינָן מְעַפְּבִין.⁴³
24 כִּכְר בְּאֵרְנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקָּרְבָנוֹת⁴⁴, שְׁכָל מַחֲבִי קָרְבָן אֵין
25 מְקַרִּיבִין עַל יָדָן אֶלָּא מִדְּעַתָן, חוּץ מִמַּחֲסָרֵי בְּפָרָה
26 שְׂאִין צְרִיכִין דַּעַת בְּעָלִים⁴⁵, שֶׁהֵרִי אָדָם מְבִיא קָרְבָן
27 עַל בְּנָיו וּבְנֹתָיו⁴⁶ הַקְּטָנִים⁴⁷ אִם הָיוּ מַחֲסָרֵי בְּפָרָה
28 וּמַאֲכִילִן בְּזָבָחִים.⁴⁸

29 ו. אֵי זֶה הֵיא זָבָה? זֶה שְׁזָב דְּמָה שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אֶחָד
30 זֶה⁴⁹ בְּלֹא עֵת נִדְתָה⁵⁰. וְזֶה הֵיא זָבָה גְדוֹלָה⁵¹, שְׁצַרִּיכָה
31 סְפִירַת שְׁבַעָה⁵² וְחִזְבַּת בְּקָרְבָן⁵³. וְכִכְר בְּאֵרְנוּ בְּעֵנִין
32 הַנִּדְתָה⁵⁴, אֵימְתִי תִהְיֶה הָאֶשָׁה זָבָה בְּדָמִים שְׁתָּרָאָה,
33 וְאֵימְתִי לֹא תִהְיֶה זָבָה אֶלָּא נָדָה אוֹ טְהוֹרָה⁵⁵, וּמְתִי

(35) ראה שם יב, ב-ה, שהיולדת זכר טמאה שבעת ימים, ושלושים ושלושה ימים יושבת בדמי טהרה, שהם ביחד מ'

69) ראה למעלה הלכה ו. (70) נזיר כט: ושם נט. למדו שרק להקריב התירה התורה, ולא לאכול. ועוד מפורש שם, שיש גם איסור נבילה, שהרי חולין אינם נאכלים במליקה. (71) פרק ב הלכה ב, שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה כבשר בחלב.

ח. אחת היולדות ואחת המפלות ולד אחד או ולדות הרבה - הרי זו מביאה קרבן אחד לכלל⁷². והוא שתלד בלן בתוך ימי מלאת⁷³. אבל אם הפילה אחר ימי מלאת - מביאה אף על השני⁷⁴. כיצד? ילדה נקבה - כל נפלים שתפיל⁷⁵ מיום הילדה עד סוף יום שמונים הרי הן נחשבין עם הנלד הראשון, וכאלו ילדה תאומים זה אחר זה, ואינה מביאה אלא קרבן אחד⁷⁶. הפילה נפל ביום שמונים ואחד⁷⁷ ומיום אחד ושמונים והלאה, אם היא ראויה לקרבן⁷⁸ - הרי זו מביאה עליו בפני עצמו⁷⁹. ילדה נקבה ולאחר ששים או שבועים יום הפילה נקבה שניה - כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה זו השניה פטורה עליו⁸⁰. וכן אם הפילה נקבה שלישית אחר ששים או שבועים יום של נקבה שניה - הרי כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית פטורה עליו. מפני שהוא חשוב עם הנפל השלישי⁸¹, והנפל השלישי חשוב עם השני, מפני שהוא בתוך ימי מלאת שלו, והשני חשוב עם הראשונה, ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הכל⁸².

(72) כן למדו (כריתות ט:): ממה שנאמר (שם יב, ו) "זאת תורת היולדת" - "מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה" - משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה (רש"י בנדה מ.). (73) שהם מ' לזכר ופ' לנקבה, ראה למעלה הלכה ד. (74) גם זה נלמד (שם) מהפסוק הנ"ל "זאת תורת היולדת", יכול ותיבא קרבן אחד על הלידה שלפני מלאת, ועל הלידה שלאחר מלאת? - ת"ל "זאת". (75) כגון שטבלה לאחר שבועיים ללידתה, ונתעברה והפילה לאחר מ' יום של יצירת הולד, שזה נד ימים ללידה הראשונה. וכל זה רק אצל נקבה, אבל אצל זכר אין אפשרות כזאת, שהרי יולדת זכר אסורה לבעלה שבעת ימים, וימי מלאת של זכר הוא ארבעים יום, ואם נתעברה שנית, והפילה בתוך ארבעים יום של הלידה, אין זה נפל כי אם מים בלבד, שאין הולד נוצר עד מ' יום, ואין זה בכלל חיוב קרבן (רש"י כריתות שם ד"ה האשה). (76) משנה שם. (77) שזהו אחר ימי מלאת, והוא-הדין בליל שמונים ואחד, וכבית-הלל שם ז: וכן פסק רבינו להלן פרק ג הלכה ד (לחם-משנה). (78) כלומר, אם הפילה ולד ודאי. אבל אם הפילה ספק ולד, אינה מביאה אלא קרבן אחד, ראה להלן הלכה י. (79) שם ט: (80) כלומר, שהיא פטורה להביא קרבן מיוחד גם על הולד השלישי וכו'. (81) כלומר הוא נחשב עם הנפל השלישי, שהרי היא הפילתו בתוך השמונים של השלישי. (82) כחכמים שם במשנה, ולא כר' יהודה הסובר שהולד הרביעי או השלישי שהפילה אחר יום מלאת של הראשון

1 תהיה ספק זבה⁵⁶. כל מקום שאמרנו שהיא זבה וסופרת שבועה - הרי היא חיבת להביא קרבן וחסאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שהיא ספק זבה - הרי זו מביאה קרבן ואין חסאתה נאכלת⁵⁷; שפכר בארנו⁵⁸, שחטאת העוף הבאה על הספק תשורף⁵⁹. ושם בארנו⁶⁰, מה תלד האשה או מה תפיל ותהיה טמאה לדה, ומה תלד או תפיל ולא תהיה טמאה לדה. וכל מקום שאמרנו שהיא טמאה לדה - הרי זו מביאה קרבן וחסאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שאינה טמאה לדה - הרי זו פטורה מן הקרבן⁶¹.

(49) כך דרשו בספרא פרשת מצורע פרק זבים פרשה ד הלכות ה"ט על הפסוק (שם, כה) "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים" - "ימים שנים, רבים שלשה". (50) ויקרא שם. (51) ראה בפ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכות זח. (52) ימים נקיים (שם). (53) שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, ראה למעלה הלכה ג. (54) שם הלכות ב"ו. (55) כגון דם הקושי (שם, הלכה א) או דם טוהר (שם, הלכה ז). (56) שם פרק ו הלכה יט. (57) שהרי חטאתה באה מן העוף, ראה למעלה הלכה ג. (58) פרק יט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י. (59) משנה תמורה לד כדעת תנא-קמא ולא כרבי יהודה. וכתב רש"י שם שדינה ככל פסולי המוקדשין שהם בשריפה. (60) בהלכות איסורי ביאה פ"י, וכן בפ"ה שם לענין מפלת. (61) "שכתוב (שם יד, ו) "ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא" וגו', כל שטמאה לידה ויש לה ימי טהרה - מביאה קרבן, אבל שאינה טמאה לידה אינה מביאה קרבן (קרית ספר).

ז. האשה שלא החזקה עברה⁶² והפילה ולא ידעה מה הפילה, אם נפל שחיבת עליו קרבן⁶³ או דבר שאינה חיבת עליו קרבן⁶⁴ - הרי זו ספק יולדת, ומביאה קרבן ואין חסאתה נאכלת⁶⁵. וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים, נפל אחד ראוי להקריב עליו⁶⁶ והנפל האחר פטורה עליו⁶⁷, ואין אחת מהן מפרת נפלה - כל אחת משתיהן מביאה קרבן מספק⁶⁸, ואין חטאת אחת משתיהן נאכלת. שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת⁶⁹, שפא אינה חיבת ונמצאת חטאת זו חלין שנשחטו בעזרה⁷⁰ שהן אסורין בהנאה, כמו שבארנו בהלכות שחיטה⁷¹.

(62) לא ידעה אם היא מעוברת. (63) כגון שהיתה לו צורת אדם (פ"י שם הלכה ח). (64) כגון המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים שאינה חיבת קרבן, ראה משנה כריתות ז: (65) משנה שם "ואלו מביאות ואינן נאכלות, המפלת ואין ידוע מה הפילה וכו'". ובנדה כט. מפרשת הגמרא שהמשנה שם מדברת באופן שלא הוחזקה עוברת (ראה הגהות עמק המלך, כאן). (66) שהנפל היה בצורת אדם, וחייבים עליו קרבן. (67) כגון שהיה הנפל שפיר מלא מים או דגים וחגבים. (68) כחכמים במשנה שם, ולא כר' יוסי הסובר שביאו חטאת אחת ויתנו ביניהן, אם אני היא החיבת הרי היא שלי, ואם את החיבת היא שלך.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"ט אייר – ספר קרבנות – הלכות מחוסרי כפרה קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הלכה א, שילודת וזבה הן מחוסרי כפרה, ואינן אוכלות בקדשים עד שיביאו כפרתן. ואף כי יש כאן ספק כמה לידות ושלא בתוך ימי המלאת - מועיל קרבן אחד לכל הלידות, כדי להתירה לאכול בקדשים, שקרבן זה הוא כטבילה, שאם נטמאה כמה פעמים טבילה אחת עולה לכולן, כמו כן קרבן זה עולה לכל ספקי הלידות. (92 פירוש, בקדשים. אבל החטאת שלה אינה נאכלת. ראה למעלה הלכה ו-ז. 93) לא הצריכו להביא קרבן על כל ספק לידה ולידה, שהרי זה ספק מליקת חולין למזבח, ורק לקרבן אחד התיירו בקושי להביא כדי לטהרה לאכול בקדשים, ראה רש"י שם. (94 במשנה שם. 95) כלומר: או חמש זיבות (רש"י שם). (96 כלומר: קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות. 97) שאף-על-פי שלענין טהרה, קרבן אחד מטהר אותה לאכול בקדשים כמו טבילה אחת שעולה לכמה טומאות, - אינה נפטרת מחיובה אלא-אס-כן מביאה קרבן על כל לידה ולידה, אם היו הלידות כל אחת אחרי יום המלאת של הלידה הקודמת. ולמדו כן (שם ט:): ממה שנאמר (ויקרא יב, ז) "זאת תורת היולדת" - "זאת" לחייב על לידה שלפני מלאת ועל לידה שאחרי מלאת. ואף-על-פי שלפנינו במשנה שם אמר רבן שמעון בן גמליאל שאין השאר עליה חובה, נראה שלפני רבינו היתה הגירסא שם "והשאר עליה חובה", כמו שכתב רבינו-תם בתוספות בבא בתרא קסו: ד"ה הכי גרסינן נכנס (השמיטה ללחם-משנה סוף הלכות מחוסרי כפרה, וראה בראב"ד, במרכבת המשנה, ובהגהות בן אריה כאן).

(98) אם היו עליו כמה זיבות, מביא קרבן אחד כדי לטהרו שיוכל לאכול בקדשים, והשאר עליו חובה. (99) צ"ל: זיבות (רש"י ובן אריה, הר המוריה וחזון איש, וכן הגיהו הב"ח ומסורת הש"ס בגמרא שם), שהרי גם לחמש לידות וראיות מספיק בקרבן אחד כדי לטהרה, וכל-שכן לוודאי לידה ולספק לידה ביחד. וראה בגליון הש"ס להגרע"א שם. (100) אף כי קרבן אחד מטהר אותה (לענין אכילת קדשים) מחמש לידות או מחמש זיבות - כשהיא גם לידה וגם זבה, אין קרבן אחד מטהרה, וכן אמרו בספרא מגלת מצורע פרק ג הלכה יג "וכפר על המטהר מטומאתו, ולא מזוכרו". פירוש, שאם היה זה ומצורע, אין קרבן זה עולה לשתיהן (קרבן אהרן), והיינו אף לטהרו לאכילת קדשים (רש"י לכריתות שם). (101) קרבן החטאת. (102) ראה למעלה בתחילת ההלכה. (103) ראה למעלה ה"ו וה"ז, שספק זיבה או ספק יולדת אין חטאתה נאכלת, שחטאת העוף הבא על הספק תשרף. (104) ראה למעלה בהתחלת הלכה זו.

אינו נחשב עם הלידה הראשונה, אף כי את השני הפילה בתוך יום מלאת של השלישי.

ט. היולדת טמטום או אנדרוגינוס⁸³ והפילה נפל
 2 אחר ארבעים מיום לדתו⁸⁴ - הרי זו מביאה קרבן על
 3 נפל זה, שפמא זכר הוא הראשון⁸⁵ והרי הפילה אחר
 4 מלאת; ואין חטאתה נאכלת, שפמא נקבה היא
 5 הראשונה⁸⁶ ובתוך מלאת הפילה שהיא פטורה
 6 מקרבן⁸⁷ שני.

(83) שהם ספק זכר ספק נקבה, שיש עליה חומרת זכר וחומרת נקבה, מונה ארבעה-עשר ימי טומאה כבנקבה, ורק ארבעים ימי טהרה כזכר; ראה נדה כח. במשנה, ובדברי רבינו בפ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יח "וחיוב קרבן ליולדת טמטום או אנדרוגינוס יש ללמוד ממה שנאמר (ויקרא יב, ה) "ואם נקבה תלד", ולא נאמר "ואם נקבה היא", הרי שהכל תלוי בלידה (קריט ספר). (84) כגון מיום מ"א, ומכיון "שאין צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום" (איסורי ביאה שם ה"א) - על-כרחינו שכאן מדובר כשכא עליה באיסור בשוגג מיד אחרי הלידה (כסף-משנה בשם ר' אברהם בנו של רבינו). אבל יש מקום לפרש שהמדובר כשכא עליה בהיתר לאחר ארבעה-עשר ימי טומאה, ונולד ביום החמישים וארבעה (לח"מ). (85) וימי טהרתה הם רק עד מ' יום ללידה. (86) וימי טהרתה הם פ' יום אחר הלידה. (87) על נפל זה, שהרי היא מביאה קרבן אחד על כל הוולדות שתלד בתוך ימי מלאת, ראה למעלה בהתחלת הלכה ח.

י. האשה⁸⁸ שיש עליה ספק חמש לדות⁸⁹ או ספק
 8 חמש זיבות⁹⁰ - מביאה קרבן אחד⁹¹ ואוכלת
 9 בזבחים⁹², ואין השאר עליה חובה⁹³. היו עליה⁹⁴
 10 חמש לדות ודאות וחמש זיבות⁹⁵ ודאות - מביאה
 11 קרבן אחד⁹⁶ ואוכלת בזבחים, והשאר עליה חובה⁹⁷.
 12 וכן הדין בזב⁹⁸. היו עליה חמש לדות⁹⁹ ודאות וחמש
 13 לדות ספק, או חמש לדות ודאות וחמש זיבות ספק
 14 - מביאה שני קרבנות¹⁰⁰: אחד על הנדאי, ונאכל¹⁰¹,
 15 ושאר הודאות עליה חובה¹⁰², ואחד על הספק, ואינו
 16 נאכל¹⁰³, ואין השאר עליה חובה, ואוכלת בזבחים¹⁰⁴.

(88) כל הלכה זו היא במשנה כריתות ח. (89) פירוש, שהפילה כמה פעמים ואין ידוע לה אם הפילה מין חיוב שהוא צורת ולד או שהפילה מין פטור כגון דגים וחגבים ושליא מלאה מים. וראה למעלה הלכה ז שספק לידה מביאה קרבן. וחמש שכתב לאו דוקא, ואפילו פחות או יותר, אלא שלשון המשנה נקט. (90) פירוש, שראתה כמה פעמים דם, ובכל פעם נמשך שלשה ימים רצופים, והיא מסופקת אם זה היה בעת נידתה שאינה זבה, או שזה היה בלא עת נידתה והיא זבה שחייבת קרבן, ראה למעלה הלכה ו. וספק זבה מביאה קרבן (ראה למעלה הלכה ז). (91) כלומר, קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות, כדי שתהיה מותרת לאכול בקדשים, ראה למעלה

יא. האשה שנתגיירה ואין ידוע אם עד שלא נתגיירה
 17 ולדה¹⁰⁵ או משנתגיירה לדה¹⁰⁶ - הרי זו מביאה קרבן
 18 מספק¹⁰⁷, ואין חטאתה נאכלת¹⁰⁸. כבר בארנו
 19 בהלכות שגגות¹⁰⁹, שפול מחסרי כפרה מספק שעבר
 20 עליהם [יום הפסורים] - תיבין להביא אחר יום
 21 הפסורים¹¹⁰, שקרבן זה מכשידן לאכל בקדשים¹¹¹.

(105) ולא נתחייבה להביא קרבן על הלידה.
 (106) ונתחייבה להביא קרבן. (107) בחולין קלד. אמר רב
 חסדא וכן תני ר' חייא, שמונה ספקות נאמרו בגר, ארבע

15 פְּהָה⁷ פְּלָבֵן בִּיצָה הַמּוֹזֶרֶת.⁸ אָבָל שִׁכְבַת זָרַע - לְכַנְּהּ
16 קְשׁוּרָה פְּלָבֵן בִּיצָה שְׂאִינָה מּוֹזֶרֶת.⁹

(2) ויקרא טו, ב: "איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא". (3) מקומות חלולים בתוך הגוף. (4) כלומר, שכבת הזרע יוצאה בגלל שהמקומות החלולים שהיא מתקבצת בהן בתוך הגוף, נחלשו ואין בכוחם להחזיקה, אבל שאר אברי הגוף נשארו איתנים ובריאים, וראה בדברי רבינו בפירוש המשנה, זבים פ"ב מ"ב. (5) כלומר, לא בקישוי האבר, אלא יוצא כשהאבר מת, וכן מפורש בתוספתא זבים פ"ב: "זוב בא מבשר המת, שכבת זרע בא מבשר החי". (6) נדה לה, ב: "אמר רב הונא, זוב דומה למי בצק של שעורים". (7) בכת"י תימן: "דוהה". וכן בדפוס וויניציאה (ובדפוס רומי, בטעות "מהה") וכן הוא בתוספתא זבים שם, ובנדה שם. (8) ביצה שאינה מזכר, "זוב דיהה ודומה כלובן ביצה המוזרת" - "וביאור דיהה, עכור מעט הבהירות" (רבינו בפי"מ נגעים פ"ב מ"ב). (9) תוספתא וגמרא שם: "ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת (שמשרצת אפרוח תחת תרנגולת)".

17 ב. הַרְוָאָה רְאִיּוֹת הַזּוֹב הַגּוֹרְמֹת לֹא לְהִיּוֹת זָב
18 מִחֲמַת חַלְיָה¹¹ או אֲנָס וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן - אֵינּוּ זָב; שְׁנֵאמַר:
19 זָב מִבְּשָׂרוֹ¹² - מִחֲמַת בְּשָׂרוֹ¹³ הוּא שְׂאִינָה טָמֵא, לֹא
20 מִחֲמַת דְּבַר אַחֵר.¹⁴ מִפְּאֵן¹⁵ אֲמַרוּ¹⁶: בְּשִׁבְעָה דְרָכִים
21 בּוֹדְקִין אֵת הַזָּב: בְּמֵאֲכָל וּבְמִשְׁתָּהּ, בְּמִשְׂאָ וּבְקִפְצָה,
22 בְּחַלְיָה וּבְמִרְאָה וּבְהִרְהוּרֵי. בִּיצֵד? אָכַל אֲכִילָה גִסָּה אוֹ
23 שְׂתָה הַרְבֵּה, או שְׂאָכַל או שְׂתָה¹⁷ אֲכָלִין או מְשָׁקִין
24 הַמְּבִיאִין לְיַדֵּי שִׁכְבַת זָרַע¹⁸, או שְׁנֵשָׂא מִשׁוּי כְּבֵד, או
25 שְׂקָפִין מִמְּקוֹם לְמִקוֹם, וּבְכִלְלֵי דְבַר זֶה אִם הִכָּה עַל
26 גְּבוּרָה¹⁹, או שְׂהִיָּה חוֹלָה, או שְׂרָאָה אֲשֶׁה וְהִתְאַנְּה
27 שְׂכִיבְתָהּ²⁰, או שְׂהִרְהַר בְּעַסְקֵי בְּעִילָה אֶף עַל פִּי
28 שְׂלֵא הִרְהַר בְּבְעִילַת אֲשֶׁה שֶׁהוּא מְפִירָה²¹, אִם קָדַם
29 אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְרָאָה רְאִיָּה שֶׁל זָב - תּוֹלִין בּוֹ וְאֵינּוּ
30 מְטַמֵּא.

(10) כלומר, ראייה שניה (להלן ה"ו), אבל ראייה ראשונה מטמאה אפילו באונס (להלן ה"ה). (11) של שאר אברי הגוף ולא של אברי כלי הזרע, ראה למעלה ה"א. (12) "איש איש כי יהיה זב מבשרו, זובו טמא הוא". (13) מחמת חולשת כלי הזרע, ראה בדברי רבינו בפי"ה"מ זבים פ"ב מ"ב. (14) כריתות ח, ב: "דתניא, מבשרו ולא מחמת אונסו". (15) מלימוד זה של "מחמת בשרו, ולא מחמת דבר אחר". (16) חכמים, במשנה נזיר סה, ב. ובמסכת זבים פ"ב מ"ב. (17) אפילו במדה מועטת. (18) תוספתא זבים פ"ב: "ר"א בן פנחס אומר בשם ר' יהודא בן בתירא, החלב והגבינה ובשר שמן ויין ישן וגריסין של פול וביצים ומורייס, מרגילין לדבר זיבה". (19) וכן כתב רבינו במסכת זבים שם, וכן נראה בחולין נא, א. נא, ב. (20) זהו מה שאמרו במשנה זבים פ"ב מ"ב: "ראה עד שלא הרהר". (21) זהו מה שאמרו שם במשנה: "הרהר עד שלא ראה". ועי' בפי"ה"מ שם, ובכסף משנה כאן.

ג. הַרְוָאָה קְרִי²² - אֵינּוּ מִתְטַמֵּא בְּזוֹב²³ מֵעַת לַעַת²⁴; 31

לחיוב וארבע לפטור, קרבן אשתו וכו' לחיוב, ומפרש רש"י קרבן אשתו, ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים, ספק ילדה משנתגיירה מביאה קרבן, דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה, דמחוסרי כיפורים אסורים בקדשים וענוש כרת. (108) שחטאת העוף הבא על הספק תשרף, ראה למעלה ה"ו וה"ז. (109) פ"ג הלכה יא. (110) ואף כי יום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא המקום. (111) כלומר שקרבן זה לא לכפרה בא, שהרי נתכפרו כבר, וילדת בצער לידה, ומצורע מנגעיו, והקרבן אינו בא אלא להכשיר אותם לאכילת קדשים, ועל זה אין יום הכיפורים מועיל (כריתות כו.).

1 י.ב. הָאִשָּׁה שֵׁישׁ עָלֶיהָ לְדָה או זִיבָה¹¹² - מְבִיאָה
2 מְעוֹת הַקִּנְיָיִם¹¹³ וְנוֹתְנָת בְּשׁוּפָר¹¹⁴ וְאוֹכֶלֶת¹¹⁵ בְּקִדְשִׁים
3 לְעֵרֵב¹¹⁶. חִזְקָה שְׂאִין בֵּית דִּין שֶׁל פְּהִינִים עוֹמְדִין
4 מִשָּׁם¹¹⁷ עַד שְׂיָכְלוּ כָּל הַמְּעוֹת שֶׁבְּשׁוּפָר וְיִקְרִיבוּ
5 כְּנֶגְדָן קִנְיָיִם¹¹⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוּ בְּשִׁקְלֵי¹¹⁹ וּבְהִלְכוֹת פְּלִי
6 הַמְּקַדָּשׁ וְהַעוֹבְדִין בּוֹ¹²⁰.

(112) ברייתא בעירובין לב. (113) כסף של שתי תורים. (114) קופסא בצורת שופר, ראה שקלים פ"ו משנה ה, כי י"ג שופרות היו במקדש, ואחד מהם היו כתוב בו "קנינים" להטיל שם מעות הקנינים, והיתה כל אשה ואשה צוררת לה מעותיה בצרור מיוחד כדי שלא יתערבו המעות עם של אחרת, ומטילה לשופר (תוספות פסחים צ: ד"ה עד). (115) [לפנינו בגמרא שם: "וטובלת ואוכלת". ולפי זה, יש מקום לומר, שמה שאמרו "ואוכלת לערב" היינו מפני שצריכה הערב שמש (ראה תוספות חגיגה כא. ד"ה האונן). אבל לפי נוסחת רבינו, יותר מסתבר כמו שמבואר להלן, וכמו שכתבו התוספות שם]. (116) אבל לא לפני זה, שמה עדיין לא הקריבו את קרבנותיה. (117) יורדים מן המזבח. (118) דברי רב שמעיה בעירובין שם. (119) פ"ב הלכה ב. (120) פ"ז הלכה ט.

7 ג. הָאִשָּׁה¹²¹ שֶׁהִבִּיאָה חֲטָאתָה וְמָתָה - יָבִיאוּ
8 הַיּוֹרְשִׁים עוֹלָתָה¹²². אֶף עַל פִּי שְׂלֵא הַפְּרִישָׁה
9 אוֹתָהּ¹²³ מִחַיִּים, כְּכָר נִשְׁתַּעֲבְדוּ נִכְסֵיהָ לְקִרְבָּן,
10 וְהִשְׁעִבּוּ דִין תּוֹרָה¹²⁴ הוּא.

(121) יולדת או זבה. (122) קנינים פ"ב משנה ה, אבל אם הביאה עולתה ומתה, לא יביאו יורשים חטאתה (שם במשנה) שאין חטאת באה לאחר מיתה. (123) לעולה. (124) קידושין יג: מחלוקת בין רב אסי בשם רבי יוחנן לבין רב יהודה בשם שמואל, ופסק כר' יוחנן, שאמר אפילו לא הפרישה מחיים, משום שמן התורה משועבדים הנכסים של המת לחוב המוטל עליו.

פָּרָק שְׁנַיִם

(1) יבאר אי זהו זב האמור בתורה.

11 א. הַזָּב הָאֲמוּר בְּתוֹרָה² הוּא שִׁכְבַת זָרַע הַבָּא מִחֲלָי
12 הַחֲלָלִים³ שֶׁהִיא מִתְקַבֶּצֶת בְּהֵן⁴. וּכְשִׁיּוֹצֵא הַזָּב -
13 אֵינּוּ יוֹצֵא בְּקִשְׁי⁵ בְּשִׁכְבַת זָרַע, וְאֵין בִּיצִאתוֹ תְּאֵנָה
14 וְלֹא הִנָּאָה, אֲלֵא נִגְרַר וְיוֹצֵא כְּמוֹ בְּצֵק שֶׁל שְׁעוּרִים⁶,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה ק"ג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 אַנְסֵי. הוֹאִיל וְנִזְקַק לְטִמְאָה⁴², שֶׁהָרִי רְאִיּוֹת שְׁנַעֲשֶׂה
22 בְּהֵן זָב מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ הִיָּה, לְפִיכָף יִתְחַיֵּב בְּקָרְבָּן.

33) בכת"י תימן, זה מחובר עם מה שלמעלה. וכן נראה בדפוס רומי. 34) שלא יהיה עליו דין זב. בתוספתא שם: תינוק תולין לו וכו' בחולי שלו ובחולי אמו. 35) שאמו מקנחתו (סוכה כח): שהיונק ממנה או שצריך לאמו, נדבק ממחלת אמו. וראה כתובות עז, ב: הזהרו מזבובים) של בעלי ראתן (= מוכי שחין). רבי זירא לא הוא יתיב בזיקיה (= לא ישב במקום שמנשבת הרוח עליו ועל החולה). 36) בכת"י תימן מתחילה כאן הלכה חדשה, וכן נראה בדפוס רומי. 37) להלן ה"ו. 38) נדה לה, א: אמר רב הונא, ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס, שנאמר (ויקרא טו, לב) "זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע". מה שכבת זרע מטמאה באונס, אף ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס. 39) ולא מחמת אונסו, ראה למעלה ה"ב. 40) שמה שמפורש בתורה שזב חייב קרבן, אינו אלא אם ראה שתי ראיות זוב מחמת בשרו, ולא מחמת אונסו. אבל אם ראייה ראשונה היתה באונס ושניה מבשרו, אף-על-פי שהוא טמא זב לענין ספירת שבעה נקיים, אין עליו חיוב קרבן, אף לאחר ראייה שלישית. בנדה לה, א: "ת"ש, ראה ראייה ראשונה של זב בודקין אותו (זבים פ"ב מ"ב) מאי לאו לטומאה, לא לקרבן", ומפרש רש"י שאם הראייה הראשונה של זב היתה מחמת אונס, איננה מצטרפת לשלש ראיות לחייבו קרבן, אלא לראייה השניה שהיתה מחמת בשרו ולא באונס, לספור שבעה נקיים. 41) מצטרפת לשתי הראיות הראשונות, שהיו מחמת בשרו, ולא באונס כדי לחייבו קרבן (זבים פ"ב מ"ב, וכתנא-קמא). 42) כן הוא במשנה שם: "בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לזיבה וכו', ראה ראייה ראשונה בודקין אותו, בשניה בודקין אותו, בשלישית אין בודקין אותו", הרי שמה שלא בודקים בשלישית הוא מפני שכבר נזקק לזיבה. ואם ראה ראייה ראשונה באונס, אינה מצטרפת לשלישית להבאת קרבן, הוואיל והיה האונס לפני שזוקק לזיבה.

23 ו. הַרְוָאָה רְאִיָּה אַחַת שֶׁל זָב - הָרִי הוּא כְּבַעַל
24 קָרְבָּן⁴³. רְאָה שְׁתֵּים - הָרִי זֶה זָב, וְצָרִיף סְפִירַת
25 שְׁבַע⁴⁴ וּבִיאַת מַיִם חַיִּים⁴⁵, וְאִינוּ חַיִּב בְּקָרְבָּן. רְאָה
26 שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת - הָרִי זֶה זָב גְּמוּר וְחַיִּב בְּקָרְבָּן⁴⁶. וְאִין
27 בֵּין זָב שְׂרָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת לְרוּאָה שְׁלֹשׁ אֵלָא קָרְבָּן
28 בְּלִבְד⁴⁷. וְדָבָרִים אֵלּוּ בְּלֵן דְּבָרֵי קְפֻלָּה מְפִי מוֹשֶׁה רַבְּנּוּ
29 מְסִינֵי⁴⁸.

43) כבית-הלל, זבים פ"א מ"א, והוא כמו ראשון לטומאה (פ"ה מהל' אבות הטומאה ה"א). 44) ימים נקיים מכל זוב, וצריך שיהיו רצופים זה אחר זה. 45) טבילה במעיין ולא במקווה, משום שנאמר (ויקרא טו, יג) "ורחץ בשרו במים חיים וטהר", והוא מטהר בכלשהו, כלומר: אינו צריך ארבעים סאה כמו מקווה (פ"ט מהל' מקוואות ה"ח). 46) שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, ראה למעלה פ"א ה"ג. 47) משנה, מגילה ח, א. ונלמד שם בגמרא, ממה שמנה הכתוב (שם, ב"ג) שתיים וקראו

1 שְׂרָאָה זו שֶׁל זָב מִחֻמַּת שְׁכַבַת זָרַע הִיא²⁵. וְכֵן
2 לְמִרְאָה וּלְהַרְהוּר תּוֹלִין בְּהֵן מַעַת לְעַת²⁶. אֲבָל לְמֵאֲכָל
3 וּלְמִשְׁתָּה וּלְקַפִּיצָה וּלְמִשְׂאָ - תּוֹלִין בְּהֵן כֹּל זְמַן
4 שְׁמֻצְטֵעַר²⁷.

22) שכבת זרע הבאה בקושי, כמבואר למעלה ה"א. 23) אם ראה בראיה שניה, ראה להלן ה"ו. 24) עשרים וארבע שעות לאחר שראה את הקרי, זבים שם מ"ג, וכת"ק שם, וראה להלן ה"ד לעניין גוי שנתגייר. 25) כיון שראה קרי, הזיבה מחמת חולשה דקרי ('קרית ספר') וכן הוא בנוזר סו, א. וראה ב'לחם משנה'. 26) אם ראה זיבה בתוך המעט-לעת מאז שהרהר או ראה, תולין בהרהור ובמראה, אבל יותר ממעט-לעת אין תולין בהרהור ובמראה, והוא בתוספתא זבים פ"ב "כשם שתולין שכבת זרע מעת לעת, כך תולין למראה ולהרהור מעת לעת". 27) תוספתא שם, ופירושו שמרוב האכילה והשתיה שהכבירו עליו, וכן מהקפיצה והמשא שנחלשו כחותיו ומצטער משום כך, ראה בדברי רבינו בפירושו המשנה, זבים שם מ"ב.

5 ד. מִי שֶׁמָּל וְאַחַר כֶּף רְאָה זָב²⁸, בֵּין עוֹבֵד פּוֹכְבִּים
6 בֵּין יִשְׂרָאֵל - תּוֹלִין בְּמִילָה כֹּל זְמַן שְׁמֻצְטֵעַר²⁹. עוֹבֵד
7 פּוֹכְבִּים שְׂרָאָה קָרִי וְאַחַר כֶּף נִתְגַּיֵר - מְטַמֵּא בְּזִיבָה
8 מִיָּד, וְאִין תּוֹלִין לוֹ מַעַת לְעַת³⁰. קֶטָן³¹ - אִין תּוֹלִין
9 לוֹ לֹא בְּמִרְאָה וְלֹא בְּהַרְהוּר, שְׂאִין לְקָטָן מִרְאָה
10 וְהַרְהוּר הַמְּבִיא לִיְדֵי זָב. לְפִיכָף בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּחֻמַּשָּׁה
11 דְּרָכִים בְּלִבְד³².

28) ראייה ראשונה או שניה, ראה להלן בכיורו הדברים (זיבה שלישית, שהיא זיבה שניה אחר שנתגייר, ראה להלן בדברי ה'אורח מישור'). 29) תוספתא, זבים שם. "והטעם שאין לך חולי גדול מהמילה, והא קי"ל (למעלה ה"ב) שהחולי הוא אחד מהדרכים שבודקים את הזב" (כסף-משנה), ואינו זב אפילו אחר מעט-לעת של המילה, כל זמן שמצטער. 30) אע"פ שבישראל תולין מעט-לעת אחר ראיית קרי (ראה לעיל ה"ג) ואין הראייה הראשונה מצטרפת לראייה השלישית לחייבו קרבן (ראה להלן), - בגר, שהוא קטן שנולד, אין משגיחים לדבר מעניניו הקודמים (רבינו בפירושו המשנה, זבים פ"ב, וראה ב'לחם משנה'). 31) ראה להלן פ"ג ה"ו, ואפילו בן יום מטמא בזיבה. 32) תוספתא זבים שם, "תינוק תולין לו בחמשה דברים, במאכל ובמשתה, במשא ובקפיצה, בחולי שלו" וכו'.

12 ה. 33) וְכַשֶּׁם שֶׁתּוֹלִין לְקָטָן בְּחֵלּוֹ, כֶּף תּוֹלִין לוֹ בְּחֵלִי
13 אֲמוּ³⁴, אִם הִיָּה יוֹנֵק מִמֶּנָּה אוֹ צָרִיף לְאֲמוּ³⁵. 36) בְּמָה
14 דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁבוֹדְקִין אֶת הַזָּב בְּדָרְכִים אֵלּוּ?
15 בְּרְאִיָּה שְׁנִיָּה שֶׁל זָב, שְׁפָה יַעֲשֶׂה זָב כְּמוֹ שִׁיתְבְּאָר³⁷.
16 אֲבָל רְאִיָּה רְאִשׁוֹנָה, אֲפִלּוּ רְאָה אוֹתָהּ בְּאֲנָס³⁸ וְרְאִיָּה
17 שְׁנִיָּה מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ³⁹ - הָרִי זֶה טָמֵא טְמֵאת זִיבוֹת;
18 וְאֵף עַל פִּי כֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּרְאִשׁוֹנָה, כְּדִי לְמַנּוֹת בֵּהּ
19 שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת לְחַיִּבוֹ קָרְבָּן⁴⁰. רְאִיָּה שְׁלִישִׁית - אִין
20 בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בֵּהּ, אֵלָא אֲפִלּוּ רְאָה אוֹתָהּ מִחֻמַּת

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נזק שלם). קירב גניחותיו, לא כל-שכן". ורק בזבה אינו כן מפני שמיעט הכתוב זבה מראיות, ולא טמאה אלא בימים (שם). (62) זבים פ"א מ"ג: "ראה וכו' שלש לשלשה ימים או לשלשה לילות, הרי זה זב גמור".

ט. **רְאִיתָ הַזָּב אֵינָ לָהּ שְׁעוֹר, אֲלֵא הַרְוָאָה פֶּלֶ שְׁהוּא** 17
- טַמְאָה⁶³; שְׁנֵאמַר: הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ - פֶּלֶ שְׁהוּא נֶכֶר 18
בְּבִשְׂרוֹ מְטֵמְא⁶⁴. 19

(63) משנה, נדה מ, א: "אבל הזב ובעל הקרי וכו' ומטמאין בכל שהוא, אפילו כעין החרדל ובפחות מכן". (64) 'סיפרא' פרשת מצורע (פרק זבים פ"א ה"ג), (ראיות) קטנות מנין, ת"ל "תהיה" אפילו כל שהוא, "החתים" אפילו כל שהוא, "בשרו" אפילו כל שהוא.

י. **הִיָּה הַזָּב נִגְרָר וְיִוצֵא וְלֹא פָסַק: אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת** 20
הַרְאִיָּה עַד סוּפָה פְּדֵי טְבִילָה וְסִפּוּג⁶⁵ או יָתֵר - הֲרִי 21
זו נְחֻשְׁבֶת פְּשָׁתֵי רְאִיּוֹת⁶⁶, הוֹאִיל וְהִיא אֲרָפָה 22
כְּשֵׁתִים⁶⁷; וְאִם לֹא הִיָּתָה אֲרָפָה כְּשֵׁעוֹר הִזָּה⁶⁸, אֲפִלוּ 23
פָּסַק הַזָּב בִּינְתֵימִם⁶⁹ - הֲרִי זוֹ רְאִיָּה אַחַת. וְכֵן אִם 24
הִיָּתָה רְאִיָּה אַחַת אֲרָפָה כְּשֵׁלֶשׁ רְאִיּוֹת, שְׁנִמְצָא 25
מִתְחַלְתָּהּ וְעַד סוּפָה פְּשָׁתֵי טְבִילוֹת וְשִׁנֵּי סִפּוּגִין - 26
הֲרִי זוֹ נְחֻשְׁבֶת כְּשֵׁלֶשׁ רְאִיּוֹת וְנִיבֵא קִרְבָּן⁷⁰. 27

(65) זבחים פ"א מ"ד, ובתוספתא (שם פ"א) והיא כשיעור מהלך חמישים אמה של אדם בינוני (פירוש הרא"ש למסכת זבים פ"א מ"ג, וראה ב'סיפרא' שם, ה"ד). (66) כת"ק נגד רבי יוסי, בתוספתא זבים, שם. (67) משום שזב אין לו שיעור (ראה למעלה ה"ט), א"כ כשראה ראייה אחת ארוכה, כיון שמתחילת ראייתו נטמא בכל שהוא, והיה לו שהות לטבול, ועדיין הוא ממשיך לראות, אנו חושבים לראיה זו כשתי ראיות ('קריית ספר'), וראה למעלה ה"ו דין הרואה שתי ראיות. (68) שם בתוספתא "ואם לאו (שאינ מתחילת הראיה עד סופה כדי טבילה וסיפוג) אין בידו אלא אחת". (69) פירוש, ראה זב והפסיק, ושוב ראה, ואין במשך זמן ההפסקה, כדי טבילה וסיפוג. (70) זבים פ"א מ"ה, ולמדו זאת ב'סיפרא' פרשת מצורע (שם) מן הפסוק (ויקרא שם, ג) "בזובו רר" מלמד שהוא מטמא בג' ראיות. אין לי אלא גדולות, קטנות מנין, ת"ל "תהיה", אפילו כל שהוא וכו', אם נאמר בגדולות למה נאמר בקטנות, אלא ליתן שיעור לגדולות שאם ראה אחת מרובה כשלש, שהוא כמגד יון לשילוח שהם כדי שתי טבילות ובשני סיפוגים, הרי זה זב גמור".

יא. **רָאָה רְאִיָּה אַחַת בַּיּוֹם וְהִפְסִיק פְּדֵי טְבִילָה** 28
וְסִפּוּג⁷¹, וְאַחַר כֶּן רָאָה שְׁתֵּים⁷² או אַחַת אֲרָפָה 29
כְּשֵׁתִים⁷³; או שְׂרָאָה שְׁתֵּים או אַחַת מְרַבָּה כְּשֵׁתִים 30
וְהִפְסִיק פְּדֵי טְבִילָה וְסִפּוּג, וְאַחַר כֶּן רָאָה רְאִיָּה 31
אַחַת - הֲרִי זֶה זָב גָּמוּר⁷⁴. 32

(71) בא להשמיענו שההפסק בין ראייה לראיה הוא כדי טבילה וסיפוג, אבל אם ההפסק בין ראייה לראיה היה פחות מכדי טבילה וסיפוג, נחשבות שתי הראיות (אם נמשכו כל

טמא (הזכיר שתי פעמים זב "איש איש כי יהיה זב מבשרו, זובו טמא הוא") ומנה שלש וקראו טמא ("וזאת תהיה טומאתו בזובו, רר בשרו את זובו, או החתים בשרו מזובו, טומאתו היא"), הא כיצד? שתיים לטומאה ושלש לקרבן, ועוד נאמר (שם, טו) "וכיפר עליו הכהן לפני ה' מזובו", ולמדו מזה (שם) "מזובר" מקצת זבין מביאין קרבן, ומקצת זבין אין מביאים קרבן, הא כיצד? ראה שלש מביא קרבן, ראה שתיים אין מביא קרבן. (48) שזה לא מפורש בתורה אלא נלמד בקבלה מן הפסוקים הנ"ל.

ז. **אֶחָד הַרְוָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת או שְׁלֹשׁ בְּשָׁעָה אַחַת זו** 1
אַחַר זוֹ, או שְׂרָאָה רְאִיָּה פְּכֵל יוֹם זֶה אַחַר זֶה⁴⁹ - 2
הֲרִי זֶה זָב. לְפִי שְׁתֵּלָה הַכְּתוּב אֵת הַזָּבָה⁵⁰ בַּיּוֹמִים, 3
שְׁנֵאמַר: כִּי יָזוּב זוֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים⁵¹, וְהַזָּב⁵² לֹא 4
תֵּלָה אוֹתוֹ בַּיּוֹמִים⁵³. 5

(49) כלומר, בשלשה ימים רצופים זה לזה, ראה כל יום ראייה אחת. (50) הנקבה. (51) ודרשו ב'סיפרא' פרשת מצורע (פרק זבים פ"ד ה"ה"ט) "ימים שנים, רבים שלשה". ואם ראתה שלש פעמים ביום אחד, אינה זבה עד שתראה שלשה ימים. (52) הזכר. (53) שנאמר (שם, ג) "וזאת תהיה טומאתו בזובו" - תלה הכתוב את הזב בראיות, וכתוב שם שלש פעמים "זב" וכתוב "טומאתו", שמשמע שבאלו השלש הוא טמא, וכתוב גם (שם) "והזב את זובו לזכר ולנקבה" מקיש זכר לנקבה (ולא נקבה לזכר) מה נקבה בימים, אף זכר בימים ("כך. וכריתות ח:), הרי שהזב נטמא בראה שלש ראיות בשעה א', וגם בג' ראיות בג' ימים.

ח. **וְאִם הִפְסִיק הַזָּב בֵּין רְאִיָּה לְרְאִיָּה יוֹם גָּמוּר⁵⁴ -** 6
אֵינָן מְצַטְרְפוֹת⁵⁵. כִּיצַד? רָאָה רְאִיָּה בְּשַׁבָּת⁵⁶ וְרְאִיָּה 7
שְׁנִיָּה בְּשֵׁנֵי בְּשַׁבָּת - אֵינָן מְצַטְרְפוֹת וְאֵינָן זָב⁵⁷. וְכֵן 8
אִם רָאָה רְאִיָּה שְׁנִיָּה בְּאַחַד בְּשַׁבָּת⁵⁸ וְרָאָה רְאִיָּה 9
שְׁלִישִׁית בְּשְׁלִישֵׁי בְּשַׁבָּת - אֵינָן חֵיב בְּקִרְבָּן⁵⁹; וְשִׁאֵין 10
זו מְצַטְרַפֶת לְשֵׁתִים, שְׁהֲרִי הִפְסִיק בִּינֵיהֶן יוֹם אֶחָד. 11
אֲבָל אִם רָאָה אַחַת הַיּוֹם וְאַחַת בְּלַיְלָה שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ - 12
הֲרִי אֵלוֹ מְצַטְרְפוֹת⁶⁰. וְאֵין צָרִיף לֹמַר, שְׁאִם רָאָה 13
אַחַת בְּלַיְלָה וְשְׁנִיָּה בַּיּוֹם - שְׁחֵן מְצַטְרְפוֹת⁶¹. וְכֵן אִם 14
רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּשֵׁלֶשֶׁה לַיְלוֹת זֶה אַחַר זֶה - הֲרִי 15
אֵלוֹ מְצַטְרְפוֹת⁶². 16

(54) מעת לעת שלם, היינו עשרים וארבע שעות. (55) כך נשמע מדברי המשנה, זבים פ"א מ"א ומ"ו. (56) ראייה ראשונה. (57) אלא בעל קרי, ראה למעלה ה"ו. (58) וראייה ראשונה ראה בשבת. (59) אלא טמא טומאת זב, וצריך ספירת שבעה נקיים וטבילה, ראה למעלה ה"ו. (60) אף-על-פי שהלילה אינו שיך ליום שלפניו, אלא ליום שלאחריו. (61) ששתי הראיות היו ביום אחד, ואין זה בכלל ראיית שלשה ימים, אלא בכלל שלש ראיות זוב נטמא בהם אף אם לא היו בשלשה ימים, ראה למעלה ה"ז. ומה שכתב רבינו "ואין צריך לומר", הוא על-פי מה שאמרו בבבא-קמא כד, א - גבי שור המועד "ריחק גניחותיו, חייב

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וַהֲרִי הִפְסִיק שַׁבַּת בֵּינֵיהֶן וְאִין פְּאֵן
15 זִיבוֹת פְּלִלָּה⁸⁵; וַהֲרִי הוּא סִפֵּק לְקָרְבָּן - שְׁמָא אַחַת
16 מֵהֶן הִיְתָה מְקַצָּתָה בְּיוֹם וּמְקַצָּתָה בְּלִילָה, שְׁהִיא
17 חֲשׂוּבָה כְּשִׁתִּים⁸⁶, וַהֲרִי רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת שֶׁהוּא חֲזָב
18 בְּקָרְבָּן⁸⁷. וְלִפְיָכֶּךָ מְבִיא קָרְבָּן וְאִינוּ נֶאֱכָל⁸⁸.

83) "וכגון שלא היו באותו הזמן (אלא ראייה ראשונה בתחילת בין השמשות של ערב שבת, וראייה שניה בסוף בין השמשות של מוצאי שבת)", ר"ש זבים, שם. 84) זבים שם, ותוספתא שם פ"א. 85) ראה למעלה ה"ח, שאם הפסיק יום גמור בין ראייה לראייה - אינן מצטרפות. אבל יתכן שאחת מן הראייות היתה בשבת, ולא היה הפסק יום גמור בין ראייה לראייה והוא זב לטומאה. 86) ראה למעלה ה"ב. 87) ואולי אף אחת משתי הראייות לא היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, ואין כאן שלש ראייות ואינו חייב קרבן. 88) שחטאת העוף באה על הספק ונשרפת, ראה למעלה פ"א ה"ז, ולמעלה בפרק זה ה"ג.

יום ש"ק כ' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) יבאר שהימים שהזב רואה בהן זיבות הוא טמא ומונה משיפסוק.

19 א. כָּל הַיָּמִים שֶׁהַזָּב רוֹאֶה בְּהֵן זִיבוֹת הֲרִי הוּא טָמֵא².
20 וּכְשִׁיפְסֹק הַזִּיבוֹת³ מוֹנֶה שְׁבַעַה יָמִים נְקִיִּים⁴ פְּזָבָה,
21 וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעֵי⁵ וּמְעִרִיב שְׁמֹשׁוֹ, וּבְשִׁמְיָנִי מְבִיא
22 קָרְבָּנוֹ⁶ אִם הָיָה בַּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת. וְאִם רָאָה רְאִיָּה
23 שֶׁל זָב, אֶפְלוּ בְּסוֹף יוֹם שְׁבִיעִי אַחַר שְׁטָבֵל - סֵתֵר
24 הַפֶּל, וּמִתְחִיל לְמָנוֹת שְׁבַעַה יָמִים נְקִיִּים מֵאַחַר יוֹם
25 רְאִיָּה הָאֲחֵרוֹנָה⁷.

2) כמפורש בפסוק (ויקרא טו, ג) "איש איש כי יהיה זב מבשרו זוכו טמא הוא". 3) גם להלן בהלכה ג כתב רבינו וזה לשונו: "בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק הזוב וכו', ומכאן שהוא צריך הפסק טהרה. 4) ויקרא שם, יג, וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו". 5) שנאמר (שם): "וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשרו במים חיים (=מי מעיין) וטהר". ואם הוא זב בעל שתי ראייות די לו בכך וטהור. 6) שם, יד-טו: "וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו' אחד חטאת והאחד עולה". 7) פירוש למחרת יום הראייה האחרונה.

26 ב. זָב שֶׁרָאָה קָרִי בְּאֶחָד מִשְׁבַּעַת יָמֵי הַסְּפִירָה - אִינוּ
27 סוֹתֵר אֶלָּא יוֹמוֹ בְּלִבְדוֹ, וּמְשַׁלֵּים שְׁבַעַה יָמִים וּמְבִיא
28 קָרְבָּנוֹ. בִּיצֵד? רָאָה קָרִי בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי - סוֹפֵר אַחֲרָיו
29 שְׁלֹשָׁה יָמִים⁸, וְטוֹבֵל בְּשִׁלְשֵׁי, וּמְבִיא קָרְבָּנוֹ בְּרִבְעֵי.

8) שספירת היום החמישי נסותר ונשארו לו רק ארבעה ימים נקיים, ומוסיף להם עוד שלושה להשלים השבעה.

30 ג. זָב שֶׁבִּדַּק בְּיוֹם רִאשׁוֹן מֵיָמֵי הַסְּפִירָה וּמְצָא טָהוֹר,
31 וְלֹא בִּדַּק כָּל שְׁבַעַה, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי בִּדַּק

אחת מהן פחות מכדי טבילה וסיפוג, ראה למעלה ה"י (ראה אחת. 72) ובין אלו השתיים היה הפסק גדול יותר מאשר כדי טבילה וסיפוג. 73) ראה למעלה שם. 74) זבים פ"א מ"ד, ובא להשמיענו שאף ראייה אחת ארוכה כשתיים מצטרפת עם ראייה אחת קצרה לחייבו קרבן, כמו שלש ראייות נפרדות, שלא נטעה לומר: כיון שראייה אחת ארוכה למדו בסיפרא מ"בזובו ור", וראייה קצרה למדים מ"החתיים" (ראה למעלה שם) וכיון שהפסוק אומר "או החתיים", הכוונה או זה או זה ואינן מצטרפות (מ'משנה אחרונה' זבים שם).

1 יב. רָאָה רְאִיָּה אַחַת מְקַצָּתָה בְּסוֹף הַיּוֹם וּמְקַצָּתָה
2 בְּתַחֲלֵת הַלַּיְלָה⁷⁵, אָף עַל פִּי שְׁאִינָה אֶרְכָּה כְּשִׁתִּים⁷⁶
3 - הֲרִי אֵלוּ שְׁתֵּי רְאִיּוֹת, שֶׁהַיָּמִים מִתְּחִלָּתָן הָרְאִיָּה⁷⁷.
4 לִפְיָכֶּךָ, הַרוֹאֶה רְאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, שֶׁהוּא
5 סִפֵּק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלַּיְלָה⁷⁸ - הֲרִי זֶה סִפֵּק
6 לְטָמְאָה⁷⁹.

75) פירוש, אם היה ידוע לנו זמן של סוף היום וזמן של תחילת הלילה, והוא ראה ראייה אחת שהתחילה בסוף היום ונגמרה בתחילת הלילה (ראה פירוש הרא"ש זבים פ"א מ"ו). 76) אלא נמשכה רגע אחד בסוף היום, ורגע אחד בתחילת הלילה. 77) תוספתא זבים פ"א: "ומודה רבי יוסי, שאם ראה ראייה אחת בין השמשות אע"פ שאין בה כדי טבילה וסיפוג, יש בידו שתי ראייות, מפני ששני ימים חולקים אותה". 78) "תנו רבנן, בין השמשות ספק ימים היום ומן הלילה (כלומר, ספק אם יש בו משניהם. רש"י) וספק שהוא כולו מן היום וספק שהוא כולו מן הלילה" (שבת לד:). ובין השמשות הוא משך הזמן משתשקע החמה עד שייראו ג' כוכבים בינונים (ראה בהל' שבת פ"ה ה"ד). 79) תוספתא שם, ופ"א דמס' זבים מ"ו. כלומר, ספק טמא כזב שצריך ספירת שבעה נקיים או אינו טמא אלא כבעל קרי (ראה למעלה ה"ו), שמא בין השמשות הוא גם יום וגם לילה, והוא ראה מקצת היום ומקצת הלילה, והימים חולקים את הראייה לשתי ראייות.

7 יג. רָאָה רְאִיָּה אַחַת בְּיוֹם וְאַחַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת - הֲרִי
8 זֶה וְדַאי לְטָמְאָה⁸⁰ וְסִפֵּק לְקָרְבָּן⁸¹, וּמְבִיא קָרְבָּן וְאִינוּ
9 נֶאֱכָל⁸².

80) כלומר, לספור שבעה נקיים, כי יש כאן שתי ראייות לפחות. 81) שמא ראיית בין השמשות היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, והימים חלקו את הראייה הזאת לשניים, וביחד עם הראייה הראשונה יש כאן שלש ראייות וחייב קרבן (ראה למעלה שם), או שאין כאן אלא שתי ראייות בלבד ואין כאן קרבן, ודין זה הוא במס' זבים שם. 82) שחטאת העוף הבאה על הספק אינה נאכלת, ראה למעלה פ"א ה"ו וה"ז.

10 יד. [רָאָה] רְאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת [שֶׁל שַׁבָּת]
11 וְרְאִיָּה שְׁנִיָּה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת⁸³ - הֲרִי
12 זֶה סִפֵּק לְטָמְאָה וְסִפֵּק לְקָרְבָּן⁸⁴. סִפֵּק לְטָמְאָה -
13 שְׁמָא רְאִיָּה רִאשׁוֹנָה הִיְתָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְשְׁנִיָּה

14) שבעה ימים נקיים אחרים. (15) אחר שנגמרו שבעה ימים נקיים. (16) משום שנגמרו כבר ספירת שבעה נקיים. (17) שלא התחייב בקרבן אלא בספירת שבעה בלבד, ולכן אם ראה בליל שמיני, אחר גמר ספירת הנקיים, שלוש ראיות - מתחייב הוא בקרבן. (18) שסופר שבעה נקיים וגם חייב קרבן ביום השמיני. (19) כלומר: ראה בליל שמיני שלוש ראיות. (20) שהרי אינו יכול להביא קרבנו עד למחרת שהוא יום השמיני. ונחשבות ג' הראיות של ליל שמיני כאילו יש בו זיבה ארוכה שהתחילה בג' הראיות הראשונות. (21) כלומר: מה שאינו מביא קרבנו עד יום שמיני, אינו משום שהוא לילה, ובלילה אין מקריבין קרבנות, אלא משום שלא הגיע זמנו עוד עד יום השמיני. ומשום כך אם ראה בליל שמיני שלוש ראיות, נחשבות ראיות אלו לזיבה ארוכה. (22) לכל דיני התורה. (23) ראה למעלה פרק א הלכה ת, שהיולדת בתוך שמונים יום מלידתה, שהם ימי מלאה, מביאה קרבן אחד על הלידה ועל ההפלה. (24) אף על פי שלילה מחוסר זמן וכל חיוב הקרבן אינו אלא ביום פ"א. והיתה צריכה להיות פטורה בקרבן אחד - ובכל זאת מביאה קרבן שני משום שנאמר (ויקרא יב, ו) "ובמלאה ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש וגו'" ודרשו בית הלל (כריתות שם) "או לבת" לרבות אור שמונים ואחד. (25) שאין זה מפורש בכתוב אלא נלמד מריבוי של "או".

ה. רָאָה רְאִיָּה אַחַת בְּלֵיל שְׁמִינִי וְשִׁתִּי רְאִיּוֹת בְּיוֹם שְׁמִינִי - הָרִי אֵלּוּ מִצְטַרְפִּין, וּמְבִיא קֶרְבָּן שְׁנֵי עַל זֵיבוֹת הָאֲחֻרוֹנוֹת; שֶׁהָרִי רְאִיָּה רְאִיּוֹת שֶׁל כָּל זֵב בְּשִׁכְבַּת זֶרַע הִיא חֲשׂוּבָה²⁶, וְאִם רָאָה אַחֲרֶיהָ שְׁתַּיִם - מִצְטַרְפֶּת עִמָּהֶם לְקֶרְבָּן²⁷. אָבָל אִם רָאָה שְׁתַּיִם בְּלֵיל שְׁמִינִי וְאַחַת בְּיוֹם שְׁמִינִי - אֵין מִצְטַרְפֶּת, וְאֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן עַל הַזֵּיבָה זֹאת הָאֲחֻרוֹנָה²⁸.

26) ואין עליו דין זב, אלא הרי הוא כבעל קרי. (27) כלומר: אף על פי שראיה ראשונה אינה אלא כקרי, ובכל זאת מצטרפת היא לשתיים שאחריה לחייבו בקרבן - אם ראה ראיה אחת של זב בליל שמיני, אף על פי שלילה מחוסר זמן כמבואר למעלה, מצטרפת היא לשתי ראיות שראה למחר, לחייבו בקרבן שני. (28) שם המשך דברי רבי יוחנן למי שסובר "לילה מחוסר זמן הוא". שהרי עיקר הזיבה היה בלילה, שבשתי ראיות נעשה זב.

ו. הַכֹּל מִתְטַמְּאִין בְּזֵיבָה, אֶפְלוּ קָטָן בֶּן יוֹמוֹ²⁹, וְהַגְּרִים וְהַעֲבָדִים³⁰, וְחֶרֶשׁ וְשׁוֹטֵה. וְיִרְאָה לִי, שְׁמִבְּאִין עֲלֵיהֶן³¹ פָּפְרָה³² בְּדִי לְהַאֲכִילָן בְּקָדָשִׁים³³ וְחִטָּאתָן נֶאֱכֶלֶת, שֶׁהָרִי הֵן פְּקָטָן שְׂאִינוֹ בֶּן דַּעַת. וְסָרִיס אָדָם³⁴ וְסָרִיס חֲמָה³⁵ מִתְטַמְּאִין בְּזֵיבָה כְּכֹל הָאֲנָשִׁים³⁶.

29) ואמרו בערכין ג. ונדה לב: "הכל" לאתויי קטן בן יומו, דתניא מה תלמוד לומר (ויקרא טו, ב) "איש איש" - לרבות תינוק בן יום אחד שמטמא בזיבה. (30) עבדים כנענים שמלו וטבלו לשם עבדות. (31) [על החרש והשוטה, אף על פי שפטורים ממצוות ואין עליהם איסור

1 וּמִצָּא טְהוֹר - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה. אֶפְלוּ בְּדָק בְּיוֹם הַטְּמָאָה עֲצֻמָּה⁹ וּמִצָּא טְהוֹר, וּפְסָק הַזּוֹב¹⁰, וְלֹא בְּדָק לְמַחֵר בְּתַחֲלַת יְמֵי הַסְּפִירָה¹¹, וּבְדָק בְּשִׁבְעֵינִי¹² אוּ בְּשִׁמְיִנִי¹³ וּמִצָּא טְהוֹר - עָלוּ לוֹ יְמֵי הַסְּפִירָה, וְהָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה.

9) פירוש שבאותו יום שראה לפני זה זיבה, בדק אחרי כן. (10) נראה שצריך להיות "ופסק הזוב ומצא טהור". (11) כלומר, למחר שהוא היום הראשון של שבעת ימי הטהרה. (12) לדעת רבי אליעזר כי גם אם בדק בסוף ימי הטהרה שהוא יום שביעי ולא בדק בהתחלת ימי הספירה שהוא יום ראשון של ימי הטהרה. (13) כלומר: שהבדיקה השנייה היתה ביום השמיני, ואילו הבדיקה הראשונה היתה ביום הראשון של הספירה, שהיתה כאן בבדיקה בהתחלת הספירה ולא היתה בבדיקה בסוף הספירה שהוא ביום שביעי, וכרב, שחולק על רבי חנינא (שם) וסובר שאף אם היתה בבדיקה בהתחלת הספירה (ביום ראשון) ולא היתה בבדיקה בסוף הספירה (ביום שביעי), או שהיתה בבדיקה בסוף הספירה, אבל אם לא היתה בבדיקה בהתחלת הספירה, טהור לפי רבי אליעזר, אבל אם לא היתה בבדיקה לא בהתחלה ולא בסוף, אף על פי שבדק ביום הטומאה עצמו, וכן ביום השמיני - אינו טהור (כסף משנה). וכן כתב רבינו בפרק ו מהלכות איסורי ביאה, הלכה כב לעניין זבה: "וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה טהור, וביום הח' ומצאה טהור, הרי זו בחזקת טהרה", משמע שצריך שתבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשתבדוק ביום השמיני, אבל אם לא בדקה ביום הראשון צריך שתבדוק ביום השביעי, שכן כתב שם אחרי כן "בדקה ביום ג' לזיבתה ומצאה שפסק הדם ולא בדקה ביום ראשון מימי הספירה, ובשביעי בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טהרה". והוסיף שם "והוא הדין לזב" (לחם משנה).

ד. כָּל רְאִיָּה שֶׁהִיא סוֹתֶרֶת אֵינָה מְבִיאָה לִידֵי קֶרְבָּן. כִּיצַד? רָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וְהִפְסִיק יוֹם אוּ יוֹמִים, וְהָרִי הוּא מוֹנֵה שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים, וּבְתוֹף הַשְּׁבַעַת רָאָה רְאִיָּה שֶׁל זֹב - אֵינָה מִצְטַרְפֶּת לְשְׁתַּיִם, אֶלֶּא סוֹתֶרֶת וּבְתַחֲלִיל לְמִנּוֹת¹⁴ כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. אֶפְלוּ רָאָה בְּתוֹף יְמֵי הַסְּפִירָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת זֹאת אַחַר זֹאת, אֶפְלוּ רָאָה אוֹתָם בְּיוֹם אֶחָד, אֶפְלוּ רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּסוֹף יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן, שְׂרָאִיּוֹת אֵלּוֹ לְסִתְרָהּ הֵן. רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּלֵיל שְׁמִינִי¹⁵ - מְבִיא קֶרְבָּן, שְׂאֵין רְאִיּוֹת אֵלּוֹ סוֹתְרִין¹⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזֵב פֶּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת¹⁷; אָבָל זֵב פֶּעַל שְׁלֹשׁ שְׂרָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת¹⁸ בְּלֵיל שְׁמִינִי¹⁹ שְׂלֹאֲחַר שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מְבִיא קֶרְבָּן שְׁנֵי עַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת אֵלּוֹ, אֶלֶּא קֶרְבָּן אֶחָד עַל הַשְּׁלֹשׁ הָרְאִיּוֹנוֹת. שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאֵין שְׁלֹשׁ אֲחֻרוֹנוֹת סוֹתְרוֹת, הָרִי לֹא יֵצֵא לְזִמָּן שְׂרָאוּי לְקֶרְבָּן²⁰. וְהַלֵּילָה מְחַסֵּר זִמָּן הוּא²¹ לְכָל²², חוּץ מִיּוֹלֶדֶת²³ שֶׁהִפִּילָה בְּלֵיל שְׁמוֹנִים וְאַחַד, שֶׁהִיא מְבִיאָה קֶרְבָּן שְׁנֵי²⁴, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקַּבָּלָה²⁵.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קיז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

2) מנגעו, וראה בהלכות טומאת צרעת מפ"א עד פ"ט, כללי הנגע. (3) ראה בהלכות טומאת צרעת פי"א, כיצד הוא הסדר של עץ הארז, האזוב והצפרים. (4) מקל של עץ ארז (רש"י ויקרא יד, ד). (5) צמח קטן. (6) חוט צמר צבוע בצבע אדום, והצבע נלקח מביצי תולעת. (7) כמו שנאמר (שם): "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז, ושני תולעת ואזוב". (8) כל שערו שעל בשרו, ובמשנה (נגעים פי"ד משנה ב) "בא לו לגלח את המצורע, העביר תער על כל בשרו". (9) אחרי שעשה את מעשה הטהרה, ככתוב (שם, ח) "וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר". (10) כמו שנאמר (שם): "ואחר יבוא אל המחנה"; שהרי מצורע נשלח מתוך לג' מחנות שהם מחנה שכינה, מחנה לוייה ומחנה ישראל, כמו שכתוב (שם יג, מו): כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא, בדד ישב, מחוץ למחנה מושבו; ממה שכתוב "בדד ישב" נשמע שלא ישב אף עם שאר טמאים, כמו זב וטמא מת, שטמא מת מותר במחנה לוייה ואסור במחנה שכינה, וזב אסור גם במחנה לוייה ומותר במחנה ישראל, והמצורע אסור גם במחנה ישראל. ומפתח ירושלים עד הר הבית הוא מחנה ישראל (ראה תוספתא, הובאה בפיה"מ לכלים פ"א מ"ח). ואחר שהוא נטהר נכנס לירושלים, אבל יושב מחוץ לביתו שבעת ימים, שאסור בתשיש המיטה (פי"א מהלכות טומאת צרעת הלכה א). ובמשך שבעת ימים אלו "עדיין הוא אב הטומאה" (11) לטמא אדם וכלים במגע (שם, הלכה ב). (12) שנאמר (שם, ט): "והיה ביום השמיני יגלח את כל שערו" וגו'. (13) משנה בנגעים שם. (14) שנאמר (שם): "ורחץ את בשרו במים וטהר". (15) ואוכל במעשר שני (שם משנה ג, והלכות טומאת צרעת שם). (16) ואוכל בתרומה, אם הוא כהן (שם, ושם). (17) שם משנה ח. מחלוקת בין ת"ק לרבי יהודה, ופסק כת"ק. וטבילה זו היא מדרבנן, שהרי לא כתוב בתורה שצריך טבילה זו (קרית ספר). (18) יומא ל: (19) כלומר, הימים שהיה מצורע מוחלט. (20) נגעים שם: "ומצורע טבל בלשכת המצורעים וכו'". ובמדות פ"ב משנה ה, מפורש שלשכת המצורעים היתה בעזרת נשים. (21) ולא נטמא, לא הבדילו חכמים והצריכוהו לטבול (יומא שם), שאם הסיח דעתו צריך גם הזאה שלישי ושביעי (תוספות שם, ד"ה היסח).

לאכול קדשים. אבל גרים ועבדים שמחוייבים במצוות, בוודאי מביאים עליהם, כמפורש בנגעים פרק יד משנה יב. (32) אחרים מביאים קרבנותיהם שמחוייבים מטעם זב. (33) שאסור להאכילם לפני זה, כשם שאסור להאכיל להם איסורים אחרים. (34) שנותרס על ידי אדם. (35) שלא ראה חמה מעולם, כגון שנולד סריס ממעי אמו. (36) ואף על פי שאין להם שכבת זרע - יש להם זיבות.

1 ז. הַטְּמֹאִים וְהַאֲנֵדְרוּגִינוֹסִים³⁷ - נוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חֲמִירֵי
2 הָאִישׁ³⁸ וְחֲמִירֵי הָאִשָּׁה³⁹: מִתְּטַמְּאִין בְּדָם פְּנֵשִׁים,
3 וּבְלֹבֶן פְּאֲנָשִׁים. וְטַמְּאֶתָּן בְּסַפֵּק⁴⁰. לְפִיכָּה, אִם הָיָה
4 אֶחָד מֵהֶן בַּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת⁴¹ אוּ זָבָה שֶׁרְאֲתָהּ דָם
5 שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה⁴² - מִבִּיאִין קָרְבָּן⁴³ וְאֵינוֹ
6 נֶאֱכָל⁴⁴. הָיָה מוֹנֶה שְׁבַעֲהָ יָמִים נְקִיִּים לְלֹבֶן וְרָאָה אֲדָם,
7 אוּ לְאֲדָם וְרָאָה⁴⁵ לֹבֶן - הָרִי זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר⁴⁶.

(37) הם ספק זכר ספק נקבה, ואף על פי שאמרו בגמרא אנדרוגינוס ברייה בפני עצמה היא - לא ברייה בעלמא היא אלא ספק (תוספות יום טוב זבים פרק ב משנה א). (38) שהאיש מטמא בלובן שהוא זב ואינו מטמא בראה דם. (39) שהאשה טמאה בראיית דם אבל אינה טמאה בלובן. (40) שאם ראה לובן, שמא היא נקבה ואינה מטמאה בלובן; ואם ראה דם, שמא הוא זכר ואינו טמא בדם. "אבל אם ראה לובן ואודם כאחד טומאתן וודאי ממה נפשך" (רע"ב שם). (41) של זוב שאז חייב הזב להביא קרבן. (42) שאז חייבת הזבה להביא קרבן. (43) חטאת העוף הבאה על הספק. (44) שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת. (45) מנה שבעה נקיים אחר שראה ג' ימים דם. (46) את הספירה, שאף על פי שמתמא גם בלובן וגם באודם אין זה אלא מחמת ספק, שמא הוא איש ושמא היא אשה; אבל כשסופר ז' נקיים משום ראיית לובן של איש - אין האודם שהוא משום אשה, סותר ללובן של איש, וכמו כן אין ראיית לובן של איש, סותרת את שבעת הנקיים שסופר לאחר שראה אודם של אשה.

פֶּרֶק רְבִיעִי

1) יבאר הקרבנות שמביא המצורע אחר שיתרפא מצרעתו, והטבילות שטובל, וכיצד עושים לו.

20 ב. נִתְאַחַר וְלֹא גִלַּח בְּשִׁבְעֵי יוֹמֵי וְגִלַּח בְּשִׁמְנֵי אוּ אַחַר
21 כְּמֵה יָמִים - בַּיּוֹם שֶׁיִּגְלַח יִטְבַּל וְיַעֲרִיב שְׁמָשׁוֹ,
22 וְלִמְחֹר יָבִיא קָרְבָּנוֹתָיו²² אַחַר שֶׁיִּטְבַּל פְּעַם שְׁנֵי כְּמוֹ
23 שֶׁבְּאַרְנֵי²³. כִּיצַד עוֹשִׂין לוֹ? הַמְּצַרַע עוֹמֵד חוּץ
24 לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל²⁴ כִּנְגַד פֶּתַח מִזְרְחֵית בְּאַסְקֶפֶת²⁵ שֶׁעַר
25 נִיקְנוֹר²⁶ וּפְנֵיו לְמַעֲרָב²⁷. וְשֵׁם עוֹמְדִים כָּל מַחְסְרֵי
26 כְּפָרָה בְּעַת שֶׁמְטַהְרִין אוֹתָן²⁸, וְשֵׁם מְשַׁקֵּין אֶת
27 הַסּוֹטוֹת²⁹. וְהַפֶּהן לֹקְחֵן אֲשֶׁם שֶׁל מְצַרַע כְּשֶׁהוּא
28 חַי³⁰ וּמְנִיפֵין³¹ עִם לֵג הַשְּׂמֹךְ³² בְּמִזְרְחֵן³³, כְּדֶרֶךְ כָּל
29 הַתְּנוּפוֹת³⁴. וְאִם הִנִּיף זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְזֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ
30 - יֵצֵא³⁵. וְאַחַר כֵּן מִבִּיא אֶת הָאֲשֶׁם שֶׁל מְצַרַע עַד
31 הַפֶּתַח³⁶, וּמְכַנִּים שְׁתֵּי יָדָיו לְעִזְרַת וְסוֹמֵךְ עָלָיו,
32 וְשׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ מִיַּד³⁷. וּמְקַבְּלִין שְׁנֵי כֹהֲנִים אֶת דָּמוֹ,

8 א. כְּשֶׁיִּתְרַפֵּא הַצְּרוּעַ מִצְּרַעְתּוֹ²¹, אַחַר שֶׁמְטַהְרִין
9 אוֹתוֹ³ בַּעַץ אֲרִזוֹ⁴ וְאִזּוֹב⁵ וְשֵׁנֵי תוֹלְעֵת⁶ וְשְׁתֵּי צְפָרִים⁷
10 וּמְגַלְחִין אֶת כָּל בְּשָׁרוֹ⁸ וּמְטַבְּלִין אוֹתוֹ⁹, אַחַר כָּל זֹאת
11 יִכְנֹס לִירוּשָׁלַיִם¹⁰ וּמוֹנֶה שְׁבַעֲת יָמִים¹¹, וּבַיּוֹם
12 הַשְּׁבִיעִי מְגַלַּח תְּגַלְחָתוֹ שְׁנֵי¹² כִּתְּלֹחַת הָרִאשׁוֹנָה¹³
13 וְטוֹבֵל¹⁴, וְהָרִי הוּא טְבוּל יוֹם¹⁵ וּמַעֲרִיב שְׁמָשׁוֹ¹⁶,
14 וְלִמְחֹר בְּשִׁמְנֵי טוֹבֵל פְּעַם שְׁנֵי¹⁷ וְאַחַר כֵּן מְקַרְבִּין
15 קָרְבָּנוֹתָיו. וּמְפָנֵי מַה טוֹבֵל בְּשִׁמְנֵי אַחַר שֶׁטוֹבֵל
16 מֵאֲמָשׁ? מְפָנֵי שֶׁהָיָה רִגְלֵי בְּטַמְּאָה¹⁸ בַּיּוֹם הַלּוֹטוֹ¹⁹,
17 וְאֵינוֹ נִזְהָר מִשׁוֹם טַמְּאָה, וְשָׂמָּה נִטְמָא אַחַר שֶׁטְּבַל
18 לְפִיכָּה טוֹבֵל בְּשִׁמְנֵי בְּעִזְרַת הַנְּשִׁים בְּלִשְׁפַת
19 הַמְּצַרְעִים שְׁשָׁם²⁰, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ²¹.

ואין המצורע משתתף בזה. ואע"פ שבתוספתא נגעים פ"ח (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 628.34) אמרו שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער ניקנור, והכהן עומד מבפנים ומצורע מבחוץ, ומצורע מניח ידו וכו'; הרי שגם המצורע מניף - זה אינו אלא לדעת התוספתא, שמביא האשם לשער ניקנור, אבל לפי דברי המשנה שמיניפו במזרח העזרה, כדלהלן, אי-אפשר שהמצורע יניף, שהרי אסור לו להכנס לעזרה (לחם-משנה; ועיין ראב"ד). (32) שנאמר (ויקרא יד, יב): "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, והניף אותם תנופה לפני ה'", מלמד שטעונים תנופה כאחד (ספרא שם הלכה ז). (33) "לפני ה'", במזרח (ספרא שם) והוא מזרח העזרה. וראה ברש"י מנחות שם, שכתב: "במזרח, כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף, וכל-שכן במערבו דקריב יותר להיכל". ואע"פ שבתוספתא הנ"ל מפורש "שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער ניקנור" - אין דעת רבינו כן, אלא כמו שאמרו במשנה הנ"ל שהוא במזרח העזרה. וראה למעלה. (34) שהם במזרח, ראה מנחות שם במשנה, ובפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ובפ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא. (35) ספרא וגמרא שם: "מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, יצא? תלמוד-לומר (שם) אותו לאשם". (36) אע"פ שבתוספתא שם נשמע שהסמיכה היתה באותו מקום שהיתה התנופה - אין כן דעת רבינו, אלא כמו דברי המשנה הנ"ל שלא היתה התנופה באותו מקום של הסמיכה, וראה למעלה. (37) נגעים פ"ד משנה ח: "בא לו אצל האשם, וסמך שתי ידיו עליו ושחטו וכו'". ובתוספתא נגעים שם "כל הסמיכות שבמקדש תיכף לסמיכה שחיטה, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, וכל הסמיכות שבמקדש היו לצפונה של מזבח, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, שאין יכול המצורע להכנס לעזרה עד שיזרוק עליו מדם האשם והחטאת שלו". וכתב רבינו "ושוחטין אותו מיד", שאע"פ שאי-אפשר שיהיה תיכף לסמיכה שחיטה, שהרי שוחטו בצד צפון של מזבח (ויקרא יד, יד) - אעפ"כ לא יעכבנו יותר אלא מיד כשיגיע למקום השחיטה ישחטנו (קריית ספר). (38) משנה ותוספתא נגעים שם. ומכיון שגם הקבלה בכלי וגם הקבלה ביד, צריכות ימין - לפיכך הצריכו שני כהנים (קריית ספר). (39) תוספתא זבחים פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמוד 480.34): "דם אשמו של מצורע מקבל בימינו, ומערה בשמאלו, ומזה באצבע הימנית". ומה שאמרו בתוספתא בנגעים פ"ט (עמוד 629.11) "זה שקיבל ביד מקבל בשמאל", היינו הקבלה השניה שמקבל בשמאל מן הימין (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). (40) שופך. (41) על המצורע, כדלהלן. (42) תוספתא זבחים שם. והיינו באצבע על היד הימנית, ו"אצבע" היא השניה לבהן (אגודל) המשמש לרמיזה; וראה להלן בהמשך ההלכה, סדר נתינת הדם על המצורע. (43) תוספתא זבחים שם. (44) כן נראה בתוספתא (נגעים שם), שאמרו: "זה שקיבל בכלי, בא וזורקו על גבי המזבח, וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע", הרי שכן הוא הסדר, שלאחרי שזרק הראשון הדם על המזבח, בא לו השני אצל המצורע. (45) מבחוץ לשער ניקנור (תוספתא נגעים פ"ח). (46) לתוך שער ניקנור. (47) נגעים פ"ד משנה ט. וראה להלן פ"ה הלכה א, אי זהו

1 אֶחָד מִקְבָּל בְּכָלִי וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחַד בְּיָדוֹ
2 הַיְמָנִית³⁹ וּמַעֲרָה⁴⁰ לְיָדוֹ הַשְּׂמָאלִית וּמִזָּה⁴¹ בְּאֶצְבָּעוֹ
3 הַיְמָנִית⁴². וְאִם שָׁנָה יִקְבַּל בְּשְׂמָאל תַּחֲלָה - פֶּסֶל⁴³.
4 הִפְהִן שֶׁקְבַל מִקְצַת הַדָּם בְּכָלִי מוֹלִיכּוֹ וְזוֹרְקוֹ עַל
5 הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וְאַחַר כֵּן יָבֹא הִפְהִן שֶׁקְבַל הַדָּם בְּכַפּוֹ
6 אֶצֶל הַמַּצְרָע⁴⁴, הִפְהִן מִבְּפָנָיו וְהַמַּצְרָע מִבְּחוּצָיו⁴⁵,
7 וּמִכְנָסֵי הַמַּצְרָע רֹאשׁוֹ⁴⁶ וְנוֹתֵן הִפְהִן מִן הַדָּם שֶׁבְכַפּוֹ
8 עַל תְּנוּפָה אֲזוּנָיו⁴⁷ הַיְמָנִית⁴⁸. וְאַחַר כֵּן יִכְנִיס יָדוֹ הַיְמָנִית
9 וַיִּתֵּן עַל בִּהֶן יָדוֹ, וְאַחַר כֵּן יִכְנִיס רִגְלוֹ הַיְמָנִית וַיִּתֵּן
10 עַל בִּהֶן רִגְלוֹ⁴⁹. וְאִם נָתַן עַל הַשְּׂמָאל - לֹא יֵצֵא⁵⁰.
11 וְאַחַר כֵּן⁵¹ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ וְעוֹלֹתָיו⁵². וְאַחַר שִׁיתֵּן
12 הַדָּם⁵³ עַל הַפְּהוֹנוֹת נוֹטֵל הִפְהִן מִלֵּג הַשְּׂמֶן וַיִּזְצַק
13 לְתוֹךְ כַּפּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ⁵⁴ הַשְּׂמָאלִית⁵⁵. וְאִם יִצַּק לְתוֹךְ
14 כֵּף עֲצָמוֹ⁵⁶ - יֵצֵא. וְטוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית⁵⁷ בְּשֶׂמֶן
15 שֶׁבְכַפּוֹ וּמִזָּה שְׁבַע פְּעָמִים⁵⁸ פִּנְגֵד בֵּית קֹדֶשׁ
16 הַקְּדוּשִׁים⁵⁹, עַל כֹּל הַזָּיָה טְבִילַת אֶצְבַּע בְּשֶׂמֶן⁶⁰. וְאִם
17 הַזָּיָה וְלֹא פִּינְגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים - פְּשֻׁרוֹת⁶¹.
18 וְאַחַר כֵּן יָבֹא אֶצֶל הַמַּצְרָע וַיִּתֵּן מִן הַשְּׂמֶן עַל מְקוֹם
19 דָּם הָאֵשׁם בְּתֵנוּפָה אֲזֵן וּבִהֶן יָדוֹ וּבִהֶן רִגְלוֹ⁶². וְהִנְחִיתָ
20 מִן הַשְּׂמֶן שֶׁבְכַפּוֹ יִתְּנֵנוּ עַל רֹאשׁ הַמִּתְטָהֵר⁶³. וְאִם
21 לֹא נָתַן - לֹא פִּפְרָה⁶⁴. וְשֶׁאֵר הַלֵּגָ⁶⁵ מִתַּחֲלָק לְפָנָיו⁶⁶.

(22) פשוט הוא במשנה נזיר מד: (כסף-משנה). וכן הוא בספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע, פרק ב, הלכה ז). (23) למעלה הלכה א. (24) לפי שאין מחוסר כפורים נכנס לעזרת ישראל, כמפורש בכלים פרק א משנה ח (כסף-משנה). (25) משקוף (=סף). ראה בפיה"מ שבת צא: עומד באסקופה שהוא חוץ לשער, אבל אסור לו לעמוד בתוך השער שנחשב לעזרת ישראל, ומחוסרי כפרה אסורים ליכנס לעזרת ישראל, וכן כתב רבינו בפירושו המשנה נגעים פרק יד משנה ט, ובפ"ג מהלכות סוטה הלכה ד: "כנגד שער המזרח מבחוץ". אבל דעת רש"י (סוטה ז). שעומד בחלל השער שלא נתקדש בקדושת העזרה. (26) נגעים פ"ד משנה ח "בא ועמד בשערי ניקנור", ושער ניקנור הוא השער העליון שנכנסים בו מעזרת נשים לעזרת ישראל (מדות פ"ב, משנה ו), ונקרא שער ניקנור על שמו של אדם גדול שהביא דלתות השער מאלכסנדריא של מצרים, ובדרך אירעו נסים, ראה ביומא לח. (27) ספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרשה ג, הלכה ו) "והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר לפני ה' פתח אהל מועד, ומעמידו בשער ניקנור אחוריהם למזרח, ופניהם למערב". (28) חוץ ממצורע, עומדת גם היולדת בעת טהרתה בשער ניקנור (משנה סוטה ז), שמצוה לאדם שיעמוד וישמור על קרבנו, ונלמד בספרי (פרשת פנחס) ממה שכתוב (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו"; ומי שיכול להכנס לעזרה נכנס, ואלו שהם מחוסרי כפרה עומדים ליד שער ניקנור, וכמו כן זבים וזבות (סוטה ח. וראה רש"י שם). (29) משנה סוטה שם, ומשום שנאמר בה (שם ה, יח) "והעמיד הכהן את האשה לפני ה' (שם, בגמרא). (30) משנה במנחות סא. (31) הכהן מניפו,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק כ' אייר – ספר קרבנות – הלכות מחוסרי כפרה קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

67) במשנה שם צא. "אמר רבי שמעון, אם ראית שמן שמתחלק בעזרה אין צריך לשאול מהו, אלא הוא וכו' ולוג שמן של מצורע". ומאחר שמתחלק בעזרה, משמע שהיה נאכל לזכרי כהונה שהיו שם (כסף-משנה), וכן מפורש בתוספתא נגעים פ"ט "שירי השמן שבלוג נאכל לזכרי כהנים". 68) כן מפורש במנחות כח. שלוג השמן הוקדש לאשם, בין לר' אליעזר בין לרבנן, ודברי הלחם-משנה כאן אינם מובנים (הר המוריה). 69) ברייתא בזבחים מד. "לוג שמן של מצורע וכו' ושיוין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות". 70) שמשמע לרבינו שאסור באכילה שכתוב בברייתא הוא איסור מן התורה (כסף-משנה). ודעת רש"י שם שאיסורו מדרבנן. 71) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר אי זהו תנוך אוזן, ואם אין לו בהן יד או בהן רגל או אוזן ימנית.

- א. אי זהו תנוך אֵזוֹן? זֶה גִּדְרֵי הָאֶמְצָעִים. 2) נִתְּנָה עַל צִדֵי הַבְּהוֹנוֹת³ - פֶּשֶׁר; נִתְּן עַל צִדֵי צִדֵּיהֶן⁴ - פֶּסוּל⁵.
- בִּין שְׁנֵי הַשָּׁמֶן עַל דָּם הָאֲשֶׁם עֲצָמוֹ מִלְּמַעְלָה⁶ בִּין שְׁנֵי בָּצֵד הַדָּם⁷, אֶפְלוּ נִתְּקַח הַדָּם קִדְּם שְׁיִתֵּן הַשָּׁמֶן עַל בְּהוֹנוֹת⁸ - יָצָא⁹; וְשָׁאֲמָר: עַל מְקוֹם דָּם הָאֲשֶׁם¹⁰. אֵין לוֹ בְּהֵן יָד יִמְנִית אוּ בְּהֵן רֶגֶל יִמְנִית אוּ שְׁאֵין לוֹ אֵזוֹן יִמְנִית - אֵין לוֹ טְהָרָה עוֹלָמִית¹¹.

2) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שנותן הכהן מן הדם ומן השמן על תנוך אוזן הימנית של המצורע. 3) 'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ג ה"ה) והוא בשר הבולט והחזק הדומה לעצם, שבפנים האוזן, ושנמשך שם מן הבשר הרך המקיף את כל האוזן, ראה בפירוש המשנה לרבינו, נגעים פ"ד מ"ט. 4) השמן. 5) "על הבהן" הוא הצד שבו הצפורן, "וצדי הבהן" הם שני הצדדים של הבהן הקרובים לצד הצפורן. 6) "צדי צדדין" הם מתחת לצד של הצפורן, היינו כנגד כף היד. ראה רש"י במנחות י, א. 7) במנחות ט: "אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא "על בוחן ידו הימנית ועל בוחן רגלו הימנית" (שכתוב בויקרא יד, יז אצל נתינת השמן על המצורע) למה לי (כיון שכתוב שם שנותנו על מקום דם האשם, א"כ יודעים אנו שזהו על בוחן ידו ורגלו הימניות). חד להכשיר צדדין (בוהן אחד המיותר – להכשיר צידי הבהן של יד ושל רגל) וחד לפסול צידי צדדין" (בין של יד ובין של רגל). 8) כשר, ואין הדם חוצץ, ראה מנחות י, א - שלמדו זה ממה שנאמר (שם) "על דם האשם". 9) שנתן על יד הדם ולא על הדם ממש. 10) מנחות שם, ו'סיפרא' שם ה"י. 11) בדפוס רומי וויניציא, וכת"י תימן: "נותן השמן על הבהונות". 12) "הוי אין הדם גורם אלא המקום גורם" (סיפרא' שם ה"י). 13) נגעים פ"ד מ"ט, ו'סיפרא' שם ה"א וכתנא קמא, ולא כרבי אליעזר ורבי שמעון שכל מה שנאמר במצורע הוא לעיכובא, שכן אמרה תורה (ויקרא יד, ב) "זאת תהיה תורת המצורע", ראה במנחות כז, א (קריית ספר), וראה ב'תוספות' סנהדרין מה, ב - ד"ה אין לו בהן,

תנוך אוזן. 48) כמפורש בתורה (ויקרא יד, יד-כה). 49) שכתוב (שם) "ונתן על תנוך אוזן המטהר הימנית, ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", ופסק כת"ק (נגעים שם) שאינו מכניס את שלשתן כאחת. ו"בהן" זה אגודל שהוא האצבע הקטנה הקיצונה העבה שביד ושברגל. 50) דלא כר' שמעון (שם), שהרי כתוב (שם) "הימנית", וכתוב (שם, ב) "זאת תהיה תורת המצורע" - "תהיה" לעיכובא (קריית ספר כאן). 51) אחר שגמר סדר האשם. 52) שכתוב (שם, יט) אחר סדר האשם "ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו, ואחר ישחט את העולה". 53) דם האשם לפני שמקריב החטאת והעולה, וראה ב"משנה אחרונה" לנגעים, שם משנה י. 54) שם. ולמדו כן ממה שכתוב (שם, טו): "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית". הרי שהכהן המזהה היה יוצק על כף כהן אחר (ר"ש ורא"ש נגעים שם). 55) כמפורש (שם) "ויצק על כף הכהן השמאלית". 56) נגעים שם, שהרי לא כתוב מפורש בתורה שיצוק לתוך כף כהן אחר, וכמו כן כתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית", שמשמע כף של הכהן המזהה עצמו (קריית ספר). 57) שכתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". 58) במנחות כז: אמרו: "בהזאות וכו' שבפנים ושבמצורע", הרי שבמצורע לא היתה ההזאה בפנים, אלא הופך פניו לצד בית קודש-הקדשים (ר"ש נגעים שם), וראה ברש"י מנחות עד: ותוס' שם ד"ה איכא. 59) נגעים שם, שכתוב (ויקרא יד, טז) "והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'", והיינו כנגד בית קודש-הקדשים. 60) נגעים שם, והיינו שלא יטבול פעם אחת ויזה שתי פעמים או יותר, שמה שכתוב (שם) "שבע פעמים" מוסב גם על "והזה" וגם על "וטבל" שבפסוק שם (ר"ש שם). 61) תוספתא זבחים פ"א (עמוד 480,23) "הזאות של מצורע וכו' שאינן מכוונות וכו' הרי אלו כשירות" (כסף-משנה). 62) נגעים שם, כמו שכתוב (ויקרא שם, יז) "ומיתר השמן אשר על כפו, יתן הכהן על תנוך אוזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית, על דם האשם". 63) המצורע, נגעים שם. כמו שכתוב (שם, יח) "והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר, וכפר עליו הכהן לפני ה'". 64) כר"ע שם, וראה להלן פ"ה הלכה ה. 65) שאר השמן שבלוג. 66) בזבחים מד: למדו כן ממה שנאמר (במדבר יח, ט) "זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש, כל קרבנם וגו'", "כל קרבנם" לרבות לוג שמן של מצורע שהוא נאכל לכהנים (הגהת מעשה ר"ב). ובספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרק ג הלכה ב) למדו מן הפסוק (ויקרא יד, יג) "כי כחטאת האשם הוא לכהן קודש קדשים הוא" - "לרבות לוג שמן של מצורע".

- 1 ג. שְׁיִרֵי הַלֵּג אֵינוֹ נֹאכָל אֲלָא בְּעִזְרָה לְזָכְרֵי פְּהֵנָה⁶⁷
- 2 כְּשֶׁאָר קְדָשֵׁי קְדָשִׁים, שְׁהָרִי הַקָּשׁ לְאֲשָׁם⁶⁸. וְאֶסוּר
- 3 לְאָכֵל מִלֵּג הַשָּׁמֶן עַד שְׁיִתֵּן מִמֶּנּוּ מִתֵּן שְׁבַע וּמִתֵּן
- 4 בְּהוֹנוֹת⁶⁹. וְאֵם אָכַל - לִזְקָה⁷⁰, פְּאֹיכָל קְדָשִׁים קִדְּם
- 5 זְרִיקָה⁷¹.

קכ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כתנא-קמא של רבי מאיר, וקדש בכלי, היינו שהלוג שהוא כלי שרת מקדש את השמן, ואעפ"כ יכול לשנות את השמן שיהיה לאשם מצורע אחר. (27) שנשפך מעט מן השמן ונחסר ממדת לוג, ומקור הלכה זו ב'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ג ה"ב), ולמדו כן מן הפסוק (ויקרא יד, יג) "כי כחטאת האשם הוא לכהן קודש קדשים הוא", "קודש קדשים" לרבות לוג של מצורע, "הוא" פרט לשחסר כל שהוא, וראה במנחות ט, ב - שגם מנחה שחסרה סלתה או שמנה, פסולה וצריך להביא שמן או סולת אחר. (28) לתוך כף הכהן, ראה למעלה פ"ד ה"ב. (29) פירוש, שהשמן הנשאר לא נפסל, ורק משלים את החסר, וכרבי עקיבא בנגעים פ"ד מ"י, כי אין הלוג קובע לפסול בחסרון אלא היציקה היא הקובעת (מנחות ט). וב'סיפרא' (שם ה"ו) נלמד ממה שכתוב (שם, טו) "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק וגו'" - "מלוג השמן ויצק, חסר הלוג על שלא יצק - ימלאנו, משיצק - יביא אחר בתחילה, דברי רבי עקיבא". (30) אחרי שיצק נחסר השמן. (31) כדברי רבי עקיבא (שם), וראה להלן ה"ה-ו.

- 12 ה. יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות³² ונשפף
- 13 הלג: אם עד שלא גמר מתן שבע נשפף הלג - יביא
- 14 אחר ויתחיל במתן שבע³³; גמר מתן שבע ונשפף
- 15 הלג - יביא אחר ויתחיל לכתחלה בבהונות³⁴. התחיל
- 16 בבהונות³⁵ ונשפף הלג קדם שיגמר - יביא אחר
- 17 ויתחיל לכתחלה בבהונות. גמר הבהונות ואחר כך
- 18 נשפף הלג³⁶ קדם שיתן שאר השמן שבכפו על ראש
- 19 המטהר³⁷ - אינו צריך להביא לג אחר; שמתנת
- 20 הראש אינה מעכבת³⁸, שגאמר: והנותר בשמן³⁹,
- 21 ומיתר השמן⁴⁰.

(32) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמוה מן השמן שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים. (33) כתנא-קמא בתוספתא נגעים פ"ט (הובאה ביומא סא.), שכל ז' הזאות הן מצוה אחת ('קרית ספר'). (34) ואינו מתחיל בהזאות אלא ממשיך בנתינת השמן על הבהונות, ראה למעלה פ"ד ה"ב, והיא בתוספתא שם (לפי גירסת הגר"א). ובגמרא, יומא שם. (35) כתנא-קמא בתוספתא וגמרא שם, שמתן כל הבהונות הן מצוה אחת, ולכן מתחיל בשמן החדש, מתן הבהונות מחדש ('קרית ספר' שם). (36) כלומר, נשפך השמן שבלוג שמתחלק לכהנים, אבל השמן שבכפו לא נשפך. (37) ראה למעלה פ"ד ה"ב. (38) תוספתא שם (לפי גירסת הגר"א) ויומא שם, כלומר אע"פ שחסר השמן שבלוג, אינו צריך להביא לוג אחר, אלא נותן השמן שבכפו על ראש המטהר, שמתנת הראש אינה מעכבת שיהיה הלוג שלם בשעת נתינת השמן על ראש המטהר, כשם שכל שאר המתנות מעכבות כמבואר למעלה. אבל אם נשפך גם השמן שבכף, צריך להביא לוג אחר, ואם לא נתן על ראש המטהר לא כיפר, כמו שכתב רבינו למעלה פ"ד ה"ב ('קין אורה' זבחים ו). וראה ב'כסף משנה' בשם ר"י קורקוס, ועי' ב'תוספות' יומא סא, א. וזבחים שם. (39) "והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר". (40) "ומיתר השמן אשר על כפו, יתן הכהן על תנוך אוזן המטהר וגו'", ודרשו ביומא סא, א

שכתבו שמדובר כשנקטעו הבהן או האוזן אחר שנצטרע, אבל אם נקטעו לפני שנצטרע אין זה מעכב, וראה ב'מעשה רוקח' כגון.

- 1 ב. אַשֶׁם מְצָרַע¹⁴ שֶׁשָּׁחַטוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ¹⁵ או שְׁלֵא נָתַן
- 2 מְדָמוֹ עַל גְּבֵי בְּהוֹנוֹת¹⁶ - הָרִי זֶה עוֹלָה לְמִזְבֵּחַ¹⁷,
- 3 וְטֵעוֹן נֹסְכִים¹⁸ כְּנֹסְכֵי אַשֶׁם מְצָרַע¹⁹, וְצָרִיף הַמְצָרַע
- 4 אַשֶׁם אַחֲרָי²⁰ לְהִקְשִׁירוֹ²¹.

(14) תוספתא נגעים פ"ט, הובאה במנחות ה, א. ויומא סא, ב. (15) וכגון ששחטו לשם קרבן עולה או לשם קרבן שלמים. (16) כגון שנשפך הדם. (17) שהדין הוא שכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, זבחים ב, א - במשנה. (18) במנחות פט, ב - מפרש רבי יוחנן הטעם שצריך נוסכים, שאם אי אתה אומר כן פסלתו מלהקריבו על גבי המזבח, שהרי למצורע אינו ראוי שהרי נשחט שלא לשמו ולא עלו לו לחובה (זבחים ב.), ולשנותו לקרבן אחר אי אפשר משום שהופרש לשם אשם, ולנדבה אינו יכול להקריבו שאין אשם בא נדבה, והוכרח להקריבו בתור אשם מצורע ואין אשם מצורע בלא נוסכים (משנה מנחות ז:), וראה פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"ז. (19) ה"ם: עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ורביעית יין (פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ו). (20) שזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ולא עלו לבעלים לשם חובה (זבחים ב. במשנה). (21) למצורע שיוכל לאכול בקדשים, ראה למעלה פ"א ה"א.

- 5 ג. הַקָּדִים חֲטָאתוֹ לְאַשְׁמוֹ²² - לֹא יִהְיֶה אַחֵר מְמַרְס
- 6 בְּדַמָּה²³, אֲלֵא תַעֲבֹר צוֹרְתָהּ וְחָצָא לְבֵית הַשְּׂרָפָה²⁴.

(22) תוספתא פסחים פ"ד (הוצאת צוקרמנדל עמ' 160.24), הובאה במנחות ה, בבא-קמא פ"י (עמ' 368.17) ונגעים פ"ח (עמ' 629.4) וראה בזבחים ז, ב - במשנה: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות, חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר". (23) כלומר: אין אומרים מכיון ששחיטה לאו עבודה היא, ינענע כהן אחר את הכלי עם הדם למען לא יקרש, ובינתיים ישחוט הוא את האשם ויזה מדמו ואח"כ יזה מדם החטאת, ותהיה עי"ז עבודת האשם קודמת לעבודת החטאת - אלא תעובר צורתו, משום שבעת ששחטו החטאת היתה מחוסרת זמן, שהרי דינה להשחט לאחר האשם ויש מחוסר זמן לבו ביום" (מנחות שם). אבל צריך עיון שהרי למעלה פ"א ה"ה, כתב רבינו שהאשם אינו מעכב. (24) יניח את החטאת עד שתתעפש ותפסיד (ראה פירוש המשנה, פסחים פב:), ותשרף, שכל שהפסול אינו בגוף הקרבן אינו נשרף מיד אלא לאחר שיעובר צורתו (ראה פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג).

- 7 ד. יֵשׁ לְאָדָם לְהֵבִיא אֲשָׁמוֹ הַיּוֹם וְלָגוֹ אַחֵר עֲשֶׂרָה
- 8 יָמִים²⁵. וְאִם רָצָה לְשַׁנּוֹת הֵלֵךְ לְאַשֶׁם מְצָרַע אַחֵר -
- 9 מְשֻׁנָּה, אָף עַל פִּי שֶׁקָּדַשׁ בְּפִלִּי²⁶. חֶסֶר הֵלֵךְ²⁷ עַד
- 10 שְׁלֵא יִצָּק²⁸ - יִמְלָאנוּ²⁹; חֶסֶר מֵאַחַר שֶׁיִּצָּק³⁰ - יָבִיא
- 11 אַחֵר בְּתַחֲלָה³¹.

(25) תוספתא זבחים פ"ה, והובאה במנחות טו, ב. ועשרה ימים לאו דוקא, אלא אפילו יותר. (26) שם בתוספתא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קכא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

50 אף-על-פי שלא הקריב עוד חטאתו. 51 כדברי חכמים בתוספתא נגעים פ"ט, ובתוספתא כריתות פ"א, ודלא כרבי אליעזר שאמר שכיון שכבר הביא ציפוריו, מביא קרבן על כל אחד ואחד, ודלא כרבי שמעון שאמר שכל זמן שלא הביא חטאתו מביא קרבן אחד על הכל, ועי' ב'כסף משנה'. 52 בשביל הצרעת השניה (הגהות רש"ש על הרמב"ם). 53 בשלישית. 54 תוספתא, נגעים וכריתות שם. 55 אותם הוא מביא מיד כשירפא מן הצרעת (שם, שם ד). 56 לפני שהביא האשם לצרעת הראשונה. 57 מקריב אשם אחד לכל הנגעים, תוספתא נגעים וכריתות שם, לפי דעת חכמים, ודלא כרבי אליעזר. וב'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ב ה"ט) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא יד, י) "וכבשה אחת" - "אחת על נגעים הרבה".

ט. מצרע שהביא קרבן עניי⁵⁸ והעשיר או עשירי⁵⁹
והעני קדם שיקריב קרבנותיו - הכל הולך אחר
האשם⁶⁰: אם היה בפשע שחיטת האשם עשירי⁶¹ -
ישלם קרבן עשיר, ואם היה עני - ישלם קרבן
עני⁶².

58 שהוא כבש אחד לאשם ושתי תורים או שני בני יונה, והיה אחד חטאת ואחד עולה (שם, כא-כב). וראה למעלה פ"א ה"ג. 59 שחייב להביא שני כבשים, אחד אשם ואחד עולה וכבשה אחת לחטאת, ראה למעלה שם. 60 כרבי יהודה, נגעים פ"ד מ"א, ובכריתות ט, ב - שבאשם שווים הם העשיר והעני, ששניהם מביאים כבש לאשם, והוא ראשון לקרבנות המצורע ומיוחד לטהרתו יותר מכולם (רע"ב שם). ודרשו כן בכריתות שם, מהפסוק (שם, לב) "אשר לא תשיג ידו בטהרתו", דבר המכשירו לאכול בקדשים, והוא האשם שמדמו נותן על בהונותיו ומכשירו בקדשים, ראה רש"י כריתות שם. 61 ישלים את החטאת והעולה כבש וכבשה. 62 שתי תורים, אחד לעולה ואחד לחטאת.

י. שני מצרעים⁶³ שנתערבו קרבנותיהן⁶⁴ ונזרק דם אחת משתי החטאות שלהן⁶⁵ ואחר כך מת אחד מן המצרעים⁶⁶ - כיצד עושה זה המצרע החי? להביא חטאת בהמה⁶⁷ אינו יכול, שפמא זו שנוזק דמה חטאתו היא, ואין מביאין חטאת בהמה על הספק⁶⁸; ולהביא חטאת העוף⁶⁹ אינו יכול, שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא⁷⁰. וכיצד יעשה? יכתב כל נכסיו לאחר ונמצא עני, ויביא חטאת העוף מספק⁷¹ ולא תאכל, כמו שבארנו⁷², ונמצא אוכל בקדשים⁷³.

63 עשירים, כל הלכה זו בנגעים פ"ד מ"ג, ותוספתא שם פ"ט. 64 אשמותיהם, חטאותיהם ועולותיהם (ראה נדה ע). 65 נראה מדברי רבינו, שרק החטאת קרבה אבל לא האשם, וכן נכון לשיטת רבינו שפסק למעלה (פ"א ה"ה) שהאשם אינו מעכב. ועוד, שהרי הכל הולך אחר האשם, ואם היה עשיר בעת הקרבת האשם והעני אחר-כך, אינו יכול להביא קרבן עני (למעלה ה"ט), ואם כן היאך מביא חטאת העוף מספק? ועי' 'לחם משנה'. ואין זה כשיטת הגמרא בנדה שם, שאמרו שמדובר כשקרב אשמו, ששם נקטו שהאשם מעכב, והכל הולך אחר החטאת. 66 שאם

- מ"והנותר" ו"מיתר" שמתנת הראש אינה מעכבת (כלומר, אין צורך שיהיה הלוג שלם בשעת נתינת השמן על הראש - 'קין אורה' שם).

1 ו. הקדים מתן שמן למתן דם⁴¹ - ימלא הלג שמן⁴²
2 ויחזור ויתן השמן אחר הדם⁴³. הקדים מתן שמן על
3 הבהונות למתן שבע⁴⁴ - ימלא הלג ויחזור ויתן על
4 הבהונות אחר מתן שבע⁴⁵. שפאמר: זאת תהיה תורת
5 המצרע - שתהיה כל תורתו על הסדר⁴⁶.

41 ראה למעלה פ"ד ה"ב שמתן דם קודם למתן שמן. 42 שהרי חסר ביציקה ראשונה, שנעשתה שלא כדין, וצריך יציקה שניה. ואע"פ שאם חסר לאחר יציקה מביא לוג חדש (למעלה ה"י) - כאן לא צריך לוג חדש, לפי שאין זה אלא ביציקה הנעשית בכשרות ולא ביציקה הנעשית בפסול (קודם מתן דם), שאין זו יציקה 'תוספות' מנחות ט. ד"ה עד שלא יצק, וראה לחם משנה למעלה ה"ד). 43 כלומר, אחר נתינת דם, תוספתא נגעים פ"ט הובאה במנחות ה, א. שנאמר (ויקרא יד, כח) "ונתן הכהן מן השמן וגו' על מקום דם האשם" ('קריית ספר'). 44 ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמזה שבע פעמים כנגד קודש הקדשים ואחר-כך נותן השמן על הבהונות. 45 תוספתא נגעים פ"ט (לפי גירסת הגר"א) הובאה במנחות ה, א. פשוט הדברים הוא שעדיין לא היה מתן שבע, לכך ימלא ויתן מתן שבע ויחזור ויתן על הבהונות. אבל ב'קריית ספר' כתב "ונראה מלשון התוספתא, דלא בעינן שיחזור גם למתן שבע כ"אם למתן בהונות, וכן כתב הר"ש, שעלו לו מתן שבע אף אם חסר הלוג", ע"ש. 46 מנחות שם, וראה 'לחם משנה' ומרכבת המשנה' כאן.

6 ז. נתן שבע המתנות⁴⁷ שלא לשמן⁴⁸ - לא הרצה,
7 והכשר המצרע⁴⁹.

47 ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמזה מן השמן שבכפו שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים. 48 שלא לשם המצורע הזה. 49 במנחות כח, א - מביאה הגמרא שתי ברייתות הסותרות זו את זו: באחת מפורש שהזאות שבמצורע שעשאן שלא לשמן פסולות, ובברייתא השניה מפורש שהן כשרות. ומתוך רבא, כאן להכשיר וכאן להרצות. ומפורש רש"י שם, כאן להרצות - שהברייתא שכתוב בה פסולות, הכוונה שהמצורע לא הורצה ואינו יכול לאכול בקדשים, וכאן להכשיר - הברייתא שכתוב בה כשרות, הכוונה להכשיר שיירי הלוג באכילה. וזו גם כוונת רבינו, שרק המצורע לא הורצה על ידי הקרבן ולא הוכשר לאכילת קדשים, אבל הלוג עצמו הותר באכילה. אלא שרבינו לא תפס לשון הגמרא, שבלשון הגמרא הכוונה "להכשיר" הוא ללוג, ואילו בדברי רבינו גם "הוכשר" הכוונה למצורע, וראה ב'מרכבת המשנה' וב'קין אורה' מנחות שם.

8 ח. מצרע שנתנגע אחר שהביא אשמו⁵⁰ - צריך
9 קרבן אחר לצרעת שניה⁵¹. וכן אם הביא אשמו⁵²
10 ונתנגע⁵³ - צריך קרבן על כל אחת ואחת⁵⁴. אבל אם
11 נתנגע ונרפא והביא צפרי⁵⁵, ויחזור ונתנגע⁵⁶ ונתרפא
12 והביא צפרי - קרבן אחד לכל⁵⁷.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 יא. עֲשִׂיר שְׁאָמַר: קָרְבָּנוּ שֶׁל מִצְרַע זֶה עָלַי⁷⁴,
2 וְהַמִּצְרַע הָיָה עָנִי - הֲרִי זֶה מְבִיא עַל יָדוֹ קָרְבָּנוֹת
3 עֲשִׂיר⁷⁵, שֶׁהָרִי נֵד הַנּוֹדֵר מִשְׁגֶּת⁷⁶. וְעָנִי שְׁאָמַר:
4 קָרְבָּנוּ שֶׁל מִצְרַע זֶה עָלַי, וְהָיָה הַמִּצְרַע עֲשִׂיר - הֲרִי
5 זֶה מְבִיא עַל יָדוֹ קָרְבָּנוֹת עֲשִׂיר⁷⁷, שֶׁהָרִי זֶה הַנּוֹדֵר
6 חֲכִיב⁷⁸ בְּקָרְבָּנוֹת עֲשִׂיר.

(74) פירוש, שהוא מתחייב להביא קרבנות כמו שמביא מצורע זה. (75) אע"פ שהמצורע הזה העני, מביא קרבן עני - חייב הוא להביא קרבן עשיר. (76) ערכין יז, א - במשנה ובגמרא שם. (77) שם. (78) כלומר, חייב עצמו על ידי נדרו.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת מְחַסְרֵי בְּפָרָה בְּסִיעָתָא דְשְׁמַיָא

לא מת אחד מהם, היו מקריבים החטאת השניה בשביל מי שהיא שלו, ועכשיו שמת אחד מהם, אינו יכול להקריבה, שהרי חטאת שמתו בעליה - תמות, ואם עדיין לא הקריב אף אחד מהם ומת אחד מהמצורעים, היו שתי החטאות מתות, והמצורע החי היה מביא חטאת אחרת. (67) אחרת מן השוק. (68) ויתנה בהבאתה, אם החטאת שנוקד דמה אינה שלו - תהיה זו חטאת, ואם היה שלו - הרי זו נדבה, משום שאין חטאת באה נדבה. (69) אף כי חטאת העוף באה על הספק, ראה למעלה פ"א ה"ו. (70) נגעים פי"ד מי"ב. (71) אם החטאת שנוקד דמה אינה שלו, הרי זו חטאתו, שגזירת הכתוב היא שחטאת העוף באה בספק, ואת האשם אינו מקריב שהרי אינו מעכב. (72) למעלה פ"א ה"ז. (73) כלומר, על-ידי-זה אפשר לו למצורע לאכול בקדשים, שהיה אסור לו בעת צרעתו, שהרי הביא קרבנו.

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - י"ד-כ' אייר תשע"ו

18 לְמַצְרַב וְאַחֲרֵיהֶם לְמִזְרָח. וְכֵהֵן גְּדוֹל בָּא לְשֵׁם,
19 וְהִסְגֵּן מִימֵינוּ וְרֹאשׁ בֵּית אָבִינוּ מִשְׁמָאלוֹ. וְשְׁנֵי
20 הַשְּׁעִירִים לְפָנָיו, אֶחָד לִימֵינוּ וְאֶחָד לְשְׁמָאלוֹ.

(9) משנה, שם לו, א. (10) כלומר, צפונית מזרחית למזבח, ולא מול קיר המזרח של המזבח. רבינו עומד בשיטתו שבפ"ה מהל' בית הבחירה ה"ט-ר"טז, שאע"פ שהמזבח משוך שבע אמות למחיצתה הצפונית של העזרה, לא נקרא צפון אלא המקום שהוא צפוני מקיר המזבח, היינו ששים אמות וחצי ברוחב לכל אורך העזרה מכותל האולם עד כותל המזרחי של העזרה, היינו שבעים ושש אמות. ראה כסף-משנה ולחם-משנה כאן, ו'תוספות יום-טוב' יומא פ"ג מ"ט. (11) הכהנים חולקו ל 24 משמרות, וכל משמר עבד שבוע אחד, וראש כל משמר מחלק את משמרו לבתי אבות, בית אב ליום, ראה למעלה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ג והי"א.

21 ג. טָרַף¹² בְּקַלְפֵי וְהַעֲלָה שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת בְּשֵׁתֵי
22 יָדָיו¹³ לְשֵׁם שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וּפּוֹתַח יָדָיו. אִם שָׁל
23 שָׁם עָלָה בִּימֵינוּ - הִסְגֵּן אוֹמֵר: אִישִׁי פָּהֵן
24 גְּדוֹל¹⁴, הַגִּבָּה יְמִינָךְ. וְאִם בְּשְׁמָאל עָלָה - רֹאשׁ
25 בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ: אִישִׁי פָּהֵן גְּדוֹל, הַגִּבָּה
26 שְׁמָאלָךְ. וְנוֹתֵן שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת עַל שְׁנֵיהֶם: שָׁל
27 יְמִין עַל יְמִין, וְשָׁל שְׁמָאל עַל שָׁל שְׁמָאל. וְאִם
28 לֹא נָתַן - לֹא עִכְבִּי¹⁵, אֲלֹא שְׁחַסֵּר מִצְוָה;
29 שֶׁהַהֲנָחָה מִצְוָה שְׁאִינָה מְעַכְבֶּת. וְהַהֲגִרְלָה
30 מְעַכְבֶּת, אִף עַל פִּי שְׁאִינָה עֲבוּדָה¹⁶. לְפִיכָךְ,
31 הַהֲנָחָה בְּשָׂרָה בְּזָר, וְהַעֲלִית הַגּוֹרְלוֹת מִן הַקַּלְפֵי
32 פְּסוּלָה בְּזָר¹⁷.

(12) חטף, לקיחה פתאומית, כדי שלא יוכל למשמש

יום א' י"ד אייר ה'תשע"ו

הלכות עבודת יום הכפורים

פָּרָק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר הגורלות שמגרייל, אם צריך שיהיו שוין וממה היו והיכן מגרייל וכיצד.

7 א. שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת² - אֶחָד פְּתוּב עָלָיו לְהֵשֵׁם, וְאֶחָד
8 פְּתוּב עָלָיו לְעֲזָאוֹל. וְהֵם פְּשָׁרִים מְכַל דְּבָרָם: בֵּין
9 מִן הָעֵץ, בֵּין מִן הָאֶבֶן, בֵּין מִן הַמֶּתֶכֶת. אֲבָל לֹא
10 הָיָה אֶחָד גְּדוֹל וְאֶחָד קָטָן, אֶחָד כֶּסֶף וְאֶחָד זָהָב,
11 אֲלֹא שְׁנֵיהֶם שְׁוִין⁴. וְשָׁל עֵץ הָיָה. וּבְבֵית שְׁנֵי עֲשׂוֹ
12 אוֹתָם שָׁל זָהָב⁵. וּמִנִּיחֵין שְׁנֵי הַגּוֹרְלוֹת בְּכָלִי אֶחָד
13 הַמְּחֻזָּק שְׁתֵּי הַיָּדַיִם⁶, כְּדִי שְׁיִכְנִיס שְׁתֵּי יָדָיו וְלֹא
14 יִתְפַּוֵּן⁷. וְכָלִי זֶה חֹלֵם⁸ הוּא, וְשָׁל עֵץ הָיָה, וְקַלְפֵי
15 שְׁמוֹ.

(2) כתוב בתורה (ויקרא טז, ח): ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. פרטי דיניהם של שני השעירים הללו מבוארים בהלכות הבאות. (3) ברייתא, יומא לו, א. (4) שם. (5) משנה, שם: "של אשכרוע (מין עץ) היו, ועשאון בן גמלא של זהב", פירוש, מכספו נדב כשנתמנה כהן גדול. (6) כלומר, רק שתי ידיים ולא יותר. (7) שלא יוכל למשמש בידיו ולהכיר איזה גורל הוא לה' ויציאו בידו הימנית (סימן טוב היה כשיצא גורל זה בימין). רבא שם לט, א. וראה ר"ש שם. (8) לא קידשוהו בקדושת כלי שרת מפני שהיה של עץ, ואין עושים כלי שרת של עץ (שם).

16 ב. הֵיכָן מְגָרִיל⁹? בְּמִזְרַח הָעֲזָרָה בְּצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ¹⁰.
17 מִנִּיחֵין שָׁם הַקַּלְפֵי, וּמְעַמִּידִין שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים פְּנִיחֵין

24 אַתְּ דָּמוּ בְּאֶשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר, וּמוֹנֶה פְּדֵרְךָ שְׂמוֹנֶה
25 בְּפָנִים. וְכָל אֱלוֹ הַהֲזִיזוֹת אֵינּוּ מִתְפַּנֵּן בְּהֵן לְהִזוֹת לֹא
26 לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֲלֵא כְּמַצְלִיף³⁵. וְאַחַר כֵּן מְעַרְבֵי
27 שְׁנֵי הַדָּמִים, דָּם הַפָּר וְדָם הַשְּׂעִיר, וּמִזֵּה מְשִׁינֵיהֶם
28 אַרְבַּע הֲזִיזוֹת³⁶ עַל אַרְבַּע קַרְנוֹת³⁷ מִזְבַּח הַזָּהָב
29 שְׂבִהִיכָל, וְשִׁבַע הֲזִיזוֹת עַל אֲמָצְעוֹ³⁸ שֶׁל מִזְבַּח זֶה.

24) כל סדר ההזיות הוא ע"פ המשנה, שם נג, ב.
25) ברייתא, זבחים מב, א. 26) הכפורת היתה מונחת על הארון שבו מונחים שני לוחות הברית ועוביה טפח. 27) מזה באויר מול הטפח של עובי הכפרת. בגמרא שם נה, א: "נגד עוביה של כפורת". והדם לא נפל על הכפורת אלא על הקרקע סמוך לארון (אפשר גם לפרש כוונת רבינו שיזה במקום לא רחוק יותר מטפח מן הכפורת). 28) "לפני" משמע לא על הכפורת ממש. 29) משנה, שם נג, ב. ובברייתא שם נה, א פירשו: "כשהוא מזה למעלה מצד ידו למטה, וכשהוא מזה למטה מצד ידו למעלה". פירש רבינו חננאל' שם ש"מצדד ידו למטה" הכוונה כף ידו למטה ואצבעותיו למעלה, וכן "מצדד ידו למעלה" הכוונה כף ידו למעלה ואצבעותיו למטה. וכן פירש רש"י שם ('רבינו רתם' בספר הישר, בחידושי ליומא, כתוב בפירושו, שברייתא זו מפרשת את המשנה, ושכן נוטים דברי רבינו חננאל'. ומוסיף ואומר, שכל ההזיות נעשו במקום אחד, והוספה זו מנוגדת לשיטת רש"י שם). ורבינו הולך לשיטתו של רבינו חננאל', ראה להלן הערה לד. 30) תורה שבעל-פה. 31) וכיחד הן שמונה. 32) כרבי אלעזר שם, ראה 'לחם משנה'. 33) המסך המבדיל בין קודש הקדשים להיכל. 34) בדם הפר כתוב (ויקרא טז, יד): "על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת", מפסוק זה למדו (שם נה). אחת למעלה ושבע למטה בקודש הקדשים. ולמטה (שם טז) כתוב: "וכן יעשה לאוהל מועד", ופירושו חכמים (שם נו): שגם בהיכל יזה כך. 35) לשון המשנה. ורבינו בפירושו שם אומר: כמלקה בשוט, ונראה שכוונתו לפרש שהכהן לא עשה תנועה בידו כלפי מעלה ולא כלפי מטה אלא תנועה אופקית כמלקה בשוט, ורק את היד היה מצדד למטה או למעלה כמו שביארנו למעלה ע"פ דעת רבינו חננאל' (רש"י פירש "כמכה ברצועה שמתחיל בין הכתפים ומכה והולך למטה", ברור שהכוונה למלקות בבית-דין). 36) משנה, שם נח, ב. 37) ראה לקמן פ"ד ה"ב הערה כז. 38) פירוש, על גג המזבח, בריחוק מקום מן הקרנות.

30 ו. וְכָל אֱלוֹ הָאֲרֻבָּעִים וְשֵׁשׁ הַהֲזִיזוֹת טוֹבֵל אֶצְבְּעוֹ
31 בְּדָם טְבִילָה עַל כָּל הַהֲזִיזָה³⁹, לֹא שְׂפִיזָה שְׂתֵי הַהֲזִיזוֹת
32 מִטְבִּילָה אֶתָּה. וְשִׁרְיֵי הַדָּם שׁוֹפֵף עַל יְסוֹד מְעַרְבֵי
33 שֶׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן.

39) תוספתא יומא פ"ג, ה"ב: על כל הוייה טבילה.

34 ז. וְאַחַר כֵּן⁴⁰ מְשַׁלַּח אֶת הַשְּׂעִיר הַחַי בְּיַד אִישׁ
35 הַמּוֹקֵן⁴¹ לְהוֹלִיכּוֹ לְמִדְבָּר. וְהַכֹּל כְּשֵׁרִים לְהוֹלִיכּוֹ⁴²,
36 אֲלֵא שֶׁעָשׂוּ כְּהִנֵּם גְּדוֹלִים קָבַע וְלֹא הָיוּ מְנִיחִים אֶת
37 יִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיכּוֹ. וְסִכּוֹת⁴³ הָיוּ עוֹשִׂין מִירוֹשָׁלַיִם עַד

בגורלות ולבחור איזה לקחת בימין ואיזה בשמאל (ראה למעלה הערה ו). משנה, שם לט, א. 13) אחד בימין ואחד בשמאל. 14) משנה, שם. 15) לכתחילה צריך להניח את הגורלות על השעירים. ובדיעבד, אם לא הניח ושחט את שעיר החטאת – כשר, שם מ, ב - מסקנות הגמרא שהגרלה מעכבת והנחה אינה מעכבת. 16) שם לט, ב - שהרי כשרה גם בסגן (רש"י שם). 17) ואע"פ שרבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרו של כהן גדול בזר כשרה, והרי שחיטה מעכבת אלא שאינה עבודה (ראה יומא מב). אין לדמות הגרלה לשחיטה, כי שחיטה אינה מצוה מיוחדת לקרבנות, מה-שאינ-כן הגרלה (לחם-משנה).

1 ד. וְקוֹשֶׁר לְשׁוֹן¹⁸ שֶׁל זְהוּרִית¹⁹ מְשַׁקֵּל שְׁתֵי סֻלְעִים²⁰
2 בְּרֹאשׁ שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעְמִידוֹ פִּנְגֵּד בֵּית שְׁלוּחַ²¹,
3 וְלִנְשָׁחֵט פִּנְגֵּד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ²². וְשׁוֹחֵט אֶת פֶּר
4 הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַשְּׂעִיר²³ שְׂעָלָיו עָלָיו הַגּוֹרֵל
5 לְשֵׁם.

18) משנה, שם מב, ב. 19) צמר צבוע אדום. רגילים היו לקפל את חוטי הצמר בתבנית לשון. 20) כרבי אבין בשם רבי יונתן, שם מג, א. 21) מול השער שדרכו יוציאווהו. 22) לשון המשנה, שם. ובגמרא שאלו אם הכוונה לקשירת זהורית בצוארו או הכוונה שמעמידים את השעיר כנגד בית שחיטתו, והמסקנה שמדובר בקשירה. ורבינו סתם כלשון המשנה. ובפיוט סדר העבודה "אתה כוננת", כתוב: "אף שעיר של שם יעמידנו נגד בית שחיטתו". ותמה הרא"ש בהל' סדר עבודת יום הכיפורים על הפייטן - מהגמרא שהבאנו, עיי"ש. 23) רבינו אינו מקפיד כאן על רציפות הסדר, שהרי בין שחיטת הפר לשחיטת השעיר, הקטיר קטורת והזה דם הפר בפנים, ומפני שרצה להשמיענו דיני ההזיות בפר ובשעיר, הסמיך כאן שחיטת השעיר לשחיטת הפר, וסמך על הסדר המבואר בפרק הבא.

6 ה. וּמְכַנֵּס דָּמָן לְהִיכָל²⁴, וּמִזֵּה מִדָּם שְׂגִיחַן פִּיּוּם
7 הַזֶּה אַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ הַהֲזִיזוֹת²⁵. וְאֵלוֹ הֵן: מִזֵּה תַחֲלָה
8 מִדָּם הַפָּר שְׂמוֹנֶה הַהֲזִיזוֹת בְּקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים בֵּין בְּדֵי
9 הָאָרוֹן קָרוֹב לְכַפֶּרֶת²⁶ בְּטַפְחָהּ²⁷, שְׂנֹאֲמָר: וְלַפְנֵי
10 הַכַּפֶּרֶת²⁸ יָזָה וְגוֹמֵר. וּמִזֵּה שֵׁם אֶחַת לְמַעְלָה וְשִׁבַּע
11 לְמַטָּה²⁹. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה³⁰ לְמָדוּ, שְׂזָה שְׂנֹאֲמָר: שִׁבַּע
12 פְּעָמִים - יָזָה יָתֵר עַל הַהֲזִיזָה רֵאשׁוֹנָה³¹. וְכֵן הָיָה
13 מוֹנֶה: אֶחַת. אֶחַת וְאֶחַת. אֶחַת וְשֵׁתִים. אֶחַת וְשֵׁשׁ.
14 אֶחַת וְאַרְבַּע. אֶחַת וְחָמֵשׁ. אֶחַת וְשֵׁשׁ. אֶחַת וְשִׁבַּע.
15 וְלָמָּה מוֹנֶה כֵּכָה? שְׂמָא יִשְׁכַּח³² וְיִמְנָה הַהֲזִיזָה
16 רֵאשׁוֹנָה מִכָּל הַשִּׁבַּע. וְאַחַר כֵּן מִזֵּה מִדָּם הַשְּׂעִיר
17 בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן שְׂמוֹנֶה, אֶחַת לְמַעְלָה וְשִׁבַּע לְמַטָּה,
18 וּמוֹנֶה פְּדֵרְךָ שְׂמוֹנֶה בְּדָם הַפָּר. וְחוֹזֵר וּמִזֵּה בְּהִיכָל
19 עַל הַכַּפֶּרֶת³³ מִדָּם הַפָּר שְׂמוֹנֶה, אֶחַת לְמַעְלָה וְשִׁבַּע
20 לְמַטָּה, שְׂקָף גְּאֲמָר בְּדָם הַפָּר: עַל הַכַּפֶּרֶת וְלַפְנֵי
21 הַכַּפֶּרֶת³⁴, וּמוֹנֶה פְּדֵרְךָ שְׂמוֹנֶה בְּפָנִים. וְחוֹזֵר וּמִזֵּה
22 מִדָּם הַשְּׂעִיר פֶּן עַל הַכַּפֶּרֶת שְׂמוֹנֶה הַהֲזִיזוֹת, אֶחַת
23 לְמַעְלָה וְשִׁבַּע לְמַטָּה, שְׂנֹאֲמָר בְּדָם הַשְּׂעִיר: וְעָשָׂה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

52) משנה, שם סח, ב. 53) שם סט, ב. מימרא של רב חסדא.
54) שם סח, ב במשנה. 55) 'ירושלמי' יומא פ"ו סוף ה"ו
(ראה 'שירי קרבן' שם). 56) פ"ו מהל' מעשה הקרבנות
ה"ה.

ט. קריאה זו⁵⁷ אינה עבודה. לפיכך, אם רצה
לקרות בבגדי חל לבנים משלו - קורא. ואם רצה
לקרות בבגדי לבן - קורא; שבגדי כהנה נתנו להנות
בהן⁵⁸ שלא בשעת עבודה, כמו שבארנו⁵⁹.

57) משנה, שם סח, ב. 58) ראה 'תוספות' יומא סט, א -
ד"ה בגדי. 59) פ"ח מהל' כלי המקדש ה"א. שם מגביל
רבינו את ההיתר ואומר, שרק ביום שהוא עובד מותר
ללבוש גם שלא בשעת עבודה.

י. פיצד הוא קורא⁶⁰ יושב⁶¹ בעזרת הנשים, וכל
העם עומדין לפניו. וחנון⁶² הננסת⁶³ נוטל ספר תורה
ונותנו לראש הננסת⁶⁴, וראש הננסת נותנו לסגן,
והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל.
עומד וקורא אחרי מות ואף בעשור שבפפרשת
מועדו⁶⁵ עד סוף העניין⁶⁶, וגולל את התורה
ומניחה בחיקו ואומר: יתור ממה שקראתי לפניכם
כתוב פאן. ובעשור שבחומש הפקודים⁶⁷ עד סוף
הענין קורא אותו על פה. ולמה קורא על פה? לפי
שאין גוללין ספר תורה בצבור⁶⁸. ולמה לא יקרא
בספר אחר? לפי שאין אחד קורא בשני ספרים,
משום פגם ראשון⁶⁹.

60) משנה, שם. 61) בגמרא למדו זה, ממה שנאמר למטה
במשנה: "וכהן גדול עומד ומקבל", משמע שלפני כן ישב.
שם סט, א. 62) בזמן המשנה, קרא לשמש - חזן, כך פירש
רש"י כאן, אולם בפירושו על המשנה שבת (יא.) "החזן
רואה היכן תינוקות קוראים", כותב רבינו "מלמד תינוקות".
ורש"י פירש שם, המקריא בתורה לשבעת הקוראים. ונראה
ששני התפקידים היו מוטלים על אדם אחד. 63) בבית
המקדש היה מקום מיוחד לתפילה ולקריאה בתורה, ונקרא
כנסת או בית-כנסת. בתוספתא חגיגה פ"ב ה"ד כתוב:
"ובשבתות וימים טובים נכנסים לבית המדרש שבהר
הבית", נראה שכאן היה גם מקום התפילה בבית שני.
64) הממונה על עניני הכנסת, וכל צרכיה נחתכים על פיו
(רש"י שם). 65) פרשת אמור (ויקרא כג, כו). 66) עד
תשבתו שבתכם. 67) בפרשת פינחס (במדבר כט, ז"א), ספר
במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שמתחיל במפקד בני
ישראל. ראה למעלה פ"א ה"א. 68) שלא להטריח את
הציבור לחכות עד שיגללו. 69) שלא יאמרו נמצא פגם
(פסול) בספר שקרא בו תחילה.

יא. בעת שקורא⁷⁰ מברך לפניו ולאחריה פדרך
שם מברכין בבית הכנסת, ומוסיף לאחריה שבע⁷¹
ברכות, ואלו הן: רצה ה' אלהינו וכו'. מודים
אנחנו לך וכו'. סלח לנו אבינו פי חטאנו וכו',
וחותם בה: ברוך אתה יי, מוחל עונות עמו

1 תחלת המדבר, ושובת איש אחד או אנשים הרבה
2 בכל סכה וסכה מהן, פדי שיהיו מלוין אותו מסכה
3 לסכה. על כל סכה וסכה אומרים לו: הרי מזון והרי
4 מים. אם כשל כחו וצריך לאכל - אוכל. ומעולם
5 לא הצרך אדם לכה. ואנשי הסכה האחרונה עומדין
6 בסוף התחום⁴⁴ ורואין את מעשיו מרחוק. פיצד היה
7 עושה? חולק לשון של זהורית שבקניניו⁴⁵, הצינו
8 קושר בפלע וחצינו קושר בין שתי קניניו. ודחפו
9 לאחוריו והוא מתגלגל ויורד. לא היה מגיע לחצי
10 ההר עד שהוא נעשה איברים איברים. וכא ויושב
11 לו תחת סכה האחרונה⁴⁶ עד שתהשה. ודרבנן⁴⁷
12 היו עושין, ומניפין בסודרין, פדי שידעו שהגיע
13 שיעיר למדבר. ואחר שמשלח את השעיר⁴⁸ ביד
14 מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהיה דמן לפניו,
15 וקורען ומוציא את אמוריהן ונותנם בפלי ומקטיין
16 על גבי המזבח. ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות
17 מערות זו בזו⁴⁹ מנין קליעה, ואינו מפרק אותן,
18 ומשליחן ביד אחרים להוציאן לבית השופה⁵⁰,
19 ומנתחין אותן שם בעורן, כמו שבארנו⁵¹.

40) משנה, שם סו, א. 41) קובעים ערב יום הכיפורים מי
יוליך את השעיר, שנאמר בתורה (ויקרא טז, כא): "ושלח
ביד איש עתי". 42) שנאמר (שם) "איש" ולא נאמר "כהן".
43) משנה, שם סו, ב. מפירושו על המשנה, משמע שדעתו
כרבי מאיר במשנה שם, שעשר סוכות היו ובין סוכה וסוכה
מיל (מרחק שיותר ללכת בשבת), ובין הסוכה האחרונה
למקום דחיפת השעיר - שני מילים. 44) בסוף המיל
הראשון, שהוא גבול היתר ההליכה בשבת ויום הכיפורים.
פסק כרבי מאיר נגד רבי יהודה ורבי יוסי בברייתא, מפני
שסתם רבי כמותו במשנה, שם. 45) אותה לשון של זהורית
שנוכרה למעלה ה"ד. במשנה כאן לא נאמר "בקניניו", וגם
למעלה במשנה מא, ב - נאמר "קושר לשון של זהורית
בראש שעיר המשתלח" ולא נזכרו קנינים. 46) התירו לו
ללכת יותר מתחום שבת, כדי שלא יישאר לבדו במדבר עד
הלילה. 47) אנשים שעומדים על כל הדרך במרחק מסוים
זה מזה, וכשהגיע השעיר למדבר מניף האחרון הקרוב
למדבר סודרים, וזה שלפניו רואה ומניף גם הוא סודרים,
והשלישי רואה ומניף וכן השאר עד שראו בירושלים את
הסימן. 48) משנה, שם סז, ב. כל האמור כאן מותר לעשות
לפני שהגיע השעיר למדבר, אבל הקריאה בתורה מצוותה
אחר שהגיע השעיר למדבר ונגמרה מצוותו. ראה שם סח,
ב - סוף פרק ששי. 49) ברייתא, שם סז, ב. 50) חזן
לירושלים ונקרא בית הדשן (ראה פ"ז מהל' מעשה
הקרבנות ה"ד). 51) פ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"ח.

20 ח. ביון שהגיע⁵² שיעיר למדבר יצא פהן גדול
21 לעזרת הנשים⁵³ לקרות בתורה. ובזמן קריאתו⁵⁴
22 שורפין הפר והשעיר בבית הדשן. לפיכך, הרואה
23 פהן גדול פשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר
24 הנשרפין. ושורפתן פשרה בזר⁵⁵, כמו שבארנו⁵⁶.

31 לְדָרוֹם וּפְנֵי לְמַעְרָב, וְהִפְתָּח עֹמֵד בְּמִזְרַח וּפְנֵי
 32 לְמַעְרָב. וְסוּמְךָ שְׁתִּי יָדֶיךָ עַל רֹאשׁ הַפֶּר וּמִתְנַדֶּה.
 33 וְכַךְ הָיָה אוֹמֵר: אֲנֵי הַשָּׁם, חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעֵתִי
 34 לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי. אֲנֵי הַשָּׁם, כִּפּוּר נָא לְחַטָּאִים
 35 וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שְׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי
 36 לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי. כִּפְתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לֵאמֹר:
 37 כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפּוּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם, מִכָּל
 38 חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהַרוּ. וְאַחֵר כֶּךָ מִגְרִיל עַל שְׁנֵי
 39 הַשְּׁעִירִים, וְקוֹשֵׁר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית בְּרֹאשׁ הַמִּשְׁתַּלַּח
 40 וּמַעֲמִידוֹ כִּנְגַד בֵּית שְׁלוּחוֹ, וְלִנְשָׁחַט כִּנְגַד בֵּית
 41 שְׁחִיטָתוֹ. וְכֹא לֹא אֵצֶל פְּרוֹ שְׁנֵי, וְסוּמְךָ שְׁתִּי יָדֶיךָ
 42 עַל רֹאשׁוֹ וּמִתְנַדֶּה וְדוּי שְׁנֵי. וְכַךְ הוּא אוֹמֵר: אֲנֵי
 43 הַשָּׁם, חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעֵתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי
 44 אֹהֲרָן עִם קְדוֹשֵׁיךָ. אֲנֵי הַשָּׁם, כִּפּוּר נָא לְחַטָּאִים
 45 וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שְׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי
 46 לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֲרָן עִם קְדוֹשֵׁיךָ. כִּפְתּוּב
 47 בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹמֵר. וְאַחֵר כֶּךָ
 48 שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמוֹ, וְנוֹתְנוֹ לְמִי שֶׁהוּא
 49 מִנְדַּנְדּוֹ שְׁלֵא יִקְרָשׁ, [וּמִנִּיחָה] עַל הַרְבֵּד הַרְבִּיעִי
 50 שֶׁל הַיֵּכָל מִבְּחוּץ⁷. וְנוֹטֵל אֶת הַמַּחְתָּה וְחוֹתֶה בָּהּ
 51 אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִן הַסְּמוּךְ לְמַעְרָב, שְׁנֵי אֲמָר: מֵעַל
 52 הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֶיךָ ה', וְיִוָּרֵד וּמִנִּיחָה עַל הַרְבֵּד שְׁבַע זָרוּה.
 53 וּמוֹצִיאִין לוֹ אֶת הַכֶּפֶף וְכֹלֵי מְלֵא קְטָרֶת דָּקָה מִן
 54 הַדָּקָה⁸, וְחוֹפֵן מִמֶּנָּה מְלֵא חֲפָנָיו, לֹא מִחוֹקוֹתֶי וְלֹא
 55 גְדוּשׁוֹת¹⁰, אֲלֵא טְפוּפוֹת¹¹, הַגְּדוּל לְפִי גְדֹלוֹ וְהַקָּטָן
 56 לְפִי קָטְנוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכֶּפֶף. כִּבְרָ בְּאַרְנוֹ, שֶׁהוֹלֵכָה
 57 בְּשִׂמְלַל פּוֹסְלֵת בְּדָם הַקְּדוּשִׁים וּבְשִׂאָר הַעֲבֹדוֹת,
 58 וְלִפְיֶיךָ הָיָה מִן הַדִּין שְׁיִוְלֶיךָ הַמַּחְתָּה בְּשִׂמְלָלוֹ וְכַךְ
 59 הַקְּטָרֶת בִּימֵינוֹ; אֲבָל מִפְּנֵי כִבְד הַמַּחְתָּה, וְעוֹד
 60 שֶׁהִיא חֲמָה, אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבְּלָה בְּשִׂמְלָלוֹ עַד הָאָרוֹן,
 61 לְפִיכֶךָ נוֹטֵל הַמַּחְתָּה בִּימֵינוֹ וְכַךְ הַקְּטָרֶת בְּשִׂמְלָלוֹ¹²,
 62 וּמֵהַלֵּךְ בְּהֵיכָל עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים.
 63 מִצָּא הַפְּרָכֶת פְּרוּפָה¹³. נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים עַד
 64 שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְאָרוֹן. הַגִּיעַ לְאָרוֹן, נוֹתֵן הַמַּחְתָּה בֵּין
 65 שְׁנֵי הַבַּדִּים. וּבְבֵית שְׁנֵי, שְׁלֵא הָיָה אָרוֹן, הָיָה
 66 מִנִּיחָה עַל אֲכָן הַשְּׁתִּיחָה¹⁴. וְאוֹחוֹ שֶׁפֶת הַכֶּפֶף בְּרֹאשֵׁי
 67 אֲצַבְעוֹתָיו אוֹ בְּשָׁנָיו, וּמַעֲרָה הַקְּטָרֶת בְּגוֹדְלוֹ לְתוֹךְ
 68 חֲפָנָיו עַד שֶׁמַּחְזִירָה לְמֵלֹא חֲפָנָיו כְּשֶׁהִיחָה. וְזוֹ
 69 הִיא עֲבֹדָה קָשָׁה שְׁבַמְקֻדָּשׁ. וְצוּר¹⁵ אֶת הַקְּטָרֶת עַל
 70 גְּבִי הַגְּבָחִים בְּיָדוֹ לְפָנִים בְּמַחְתָּה, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה
 71 הַקְּטָרֶת קְרוּבָה לְאָרוֹן וְרוֹחָקָה מִפְּנֵי, שְׁלֵא יִכְוֶה.
 72 וּמִמַּתִּין שָׁם עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא הַבַּיִת עֶשֶׂן וְיוֹצֵא. וְהוּא
 73 מֵהַלֵּךְ אַחוֹרָנִית מְעֻט מְעֻט, פְּנֵי לְקֹדֶשׁ וְאַחֲרָיו
 74 לְהֵיכָל, עַד שֶׁיֵּצֵא מִן הַפְּרָכֶת. וּמִתְפַּלֵּל שָׁם בְּהֵיכָל
 75 אַחֵר שְׁיֵצֵא תְּפִלָּה קְצָרָה, שְׁלֵא לְהַבְעִית אֶת הָעֵם,
 76 שְׂמָא יֵאמְרוּ מֵת בְּהֵיכָל. וְכַךְ הָיָה מִתְפַּלֵּל: יְהִי רְצוֹן

1 יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. הָרִי שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת פְּתַקְנָן⁷².
 2 וּמִבְּרַךְ עַל הַמִּקְדָּשׁ בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲצָמָה. יְהִי
 3 עֲנִינָה, שְׁיַעֲמֵד הַמִּקְדָּשׁ וְשִׁכְנָה בְּתוֹכוֹ. וְחוֹתֶם
 4 בָּהּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן. וּמִבְּרַךְ עַל יִשְׂרָאֵל
 5 בְּרָכָה בְּפָנֵי עֲצָמָה. עֲנִינָה, שְׁיִוָּשִׁיעַ ה' אֶת יִשְׂרָאֵל
 6 וְלֹא יִסּוּר מִיָּד מִלֶּךְ. וְחוֹתֶם בָּהּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי,
 7 הַבּוֹחֵר בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִבְּרַךְ עַל הַכֹּהֲנִים בְּרָכָה בְּפָנֵי
 8 עֲצָמָה. עֲנִינָה, שְׁיִרְצֶה הַמָּקוֹם מַעֲשֵׂיהֶם וְעֲבֹדוֹתָם
 9 וּיְבָרְכֶם. וְחוֹתֶם בָּהּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִקְדָּשׁ
 10 הַכֹּהֲנִים. וְאַחֵר כֶּךָ אוֹמֵר תְּפִלָּה וְתַחֲנִנָה וְרִנָּה
 11 וּבְקָשָׁה כְּפִי מֵה שֶׁהוּא רָגִיל, וְחוֹתֶם: הוֹשַׁע ה'
 12 עֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל, שְׁעַמְךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהוֹשַׁע. בְּרוּךְ
 13 אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה⁷³.

(70) משנה, שם סח, ב. וגמרא ע, א. (71) במשנה כתוב
 "שמונה", אבל שם אמרו: "ומברך עליה" וגם הברכה
 שלפני הקריאה בכלל, ורבינו כאן כותב ומוסיף "לאחריה",
 ולפיכך כתב "שבע". ושתי הברכות שכל אדם מברך נמנות
 בכרכה אחת, שאם לא כן הרי תשע ברכות. (בפירושו על
 המשנה, סוטה מ, ב - כותב רבינו סדר ברכות אחר. ראה
 'תוספות יום טוב' ו'תפארת ישראל' כאן). (72) כפי שהן
 סדורות בתפילת שמונה-עשרה. (73) רבינו מונה "שומע
 תפלה" במנין שבע הברכות, ורש"י במשנה אינו מכניסה
 לחשבון שמונה הברכות (רבו השיטות והגירסאות במנין
 הברכות, ופירושו כאן הוא לפי הגירסה שלפנינו בהלכה
 זו).

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר סדר כל המעשים שביום הכיפורים איך היו.

14 א. סֵדֶר כָּל הַמַּעֲשִׂים שְׁבִיּוֹם זֶה כֶּךָ הוּא: פְּחֻצוֹת
 15 הַלֵּילָה מִפְּסִיחַ² לְתַרְוִימַת הַדְּשָׁן³. וּמִסְדְּרִין אֶת
 16 הַמַּעְרָכָה, וּמִדְּשָׁנִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ, כְּדָרְךָ שְׁעוֹשִׂין בְּכָל
 17 יוֹם עַל הַסֵּדֶר שְׁבַאֲרָנוּ, עַד שְׁיִגִיעוּ לְשַׁחֲטַת הַתְּמִיד.
 18 כְּשִׁיגִיעוּ לְשַׁחֲטַת אֶת הַתְּמִיד, פּוֹרְסִין סְדִין שֶׁל בּוֹיץ
 19 בֵּין כְּהֵן גְּדוֹל וּבֵין הָעָם. וְלָמָּה שֶׁל בּוֹיץ? כְּדֵי שְׁיִכִּיר
 20 שְׁעֵבֹדוֹת הַיּוֹם בְּכַגְדֵי בּוֹיץ. וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי חַל, וְטוֹבֵל,
 21 וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְשׁוֹחֵט
 22 בְּתִמְיַד רַב שְׁנַיִם, וּמִנִּיחַ אַחֵר לְגַמְרַת הַשְּׁחִיטָה,
 23 וּמִקְבֵּל הַדָּם וְזוֹרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִצָּנוֹתוֹ. וְאַחֵר כֶּךָ
 24 נִכְנָס לְהֵיכָל וּמִקְטִיר קְטָרֶת שֶׁל שַׁחַר וּמַטִּיב אֶת
 25 הַגְּרוֹת. וּמִקְטִיר אֵיבָרֵי הַתְּמִיד וְהַחֲבֵתִין וְהַנְּסָכִים,
 26 כִּכָּל סֵדֶר הַתְּמִיד שֶׁל כָּל יוֹם שְׁבַאֲרָנוּ. וְאַחֵר הַתְּמִיד
 27 מִקְרִיב הַפֶּר וְשׁוֹבֵעַת הַכֶּבֶשִׁים שֶׁל מוֹסַף הַיּוֹם. וְאַחֵר
 28 כֶּךָ מִקְדָּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל,
 29 וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן, וּמִקְדָּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְכֹא לֹא אֵצֶל
 30 פְּרוֹ. וּפְרוֹ הָיָה עֹמֵד בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, רֹאשׁוֹ

14 השעיר ומקבל את דמו, ונכנס בו לקדש הקדשים,
 15 ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא
 16 ומניחו על פן הזהב שני שביחל. ואחר כך נוטל
 17 דם הפר מעל הפן ומזה ממנו על הפרכת כנגד
 18 הארון שמונה הזיות. ומניח דם הפר, ונוטל דם
 19 השעיר ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה
 20 הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך דם השעיר,
 21 ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר, כדי
 22 שיתערבו יפה יפה. ועומד לפני ממצב הזהב בין
 23 המצב והמנורה, ומתחיל להזות¹⁹ מדם התערכת
 24 על קרנות מצב הזהב, והוא מסבב והולך ומזה על
 25 הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית,
 26 לצפונית מערבית, למערבית דרומית, לדרומית
 27 מזרחית. ועל פלן הוא נותן מלמשן למעלה²⁰, חוץ
 28 מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלה
 29 למשן, כדי שלא יתלכלכו פליו²¹. וחזתה הגחלים
 30 והאפר שבמצב הזהב הילך והילך עד שמגלה
 31 זהבו, ומזה מדם התערכת על טהרו של מצב שבע
 32 פעמים בצד הדרום, במקום ששלמו מתנות
 33 קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערבי
 34 של מצב החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר
 35 המשלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך
 36 הוא אומר: אָנָּה הַשֵּׁם, הַטָּאוּ עוּוּ וּפְשָׁעוּ לְפָנָי
 37 עֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. אָנָּה הַשֵּׁם, כִּפֹּר נָא לַחֲטָאִים
 38 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שְׁחָטָאוּ וְשָׁעוּ וּשְׁפָעוּ לְפָנָי
 39 עֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. כִּפְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי
 40 בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמֵר. ואחר כך משלח את
 41 השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס
 42 דמן לפניו ונותן בפלי, ומשלח השאר לבית הדשן
 43 לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר
 44 שנגיע השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט
 45 בגדי לבן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו
 46 ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מקלל
 47 קרנות מוסף היום, ומקריב אילו ואיל העם;
 48 שנאמר: וְיָצָא וַעֲשָׂה אֶת עֲלָתוֹ וְאֵת עֲלַת הָעֵם.
 49 ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב
 50 תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו,
 51 ופושט בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לבן, ומקדש.
 52 ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הכף ואת
 53 המתה. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לבן, וטובל,
 54 ולובש בגדי זהב, ומקדש. ומקטיר קטרת של בין
 55 הערבים, ומטיב את הגרות של בין הערבים, כשאר
 56 הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי
 57 זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל העם
 58 מלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שיצא
 59 בשלום מן הקדש.

1 מלפניו ה' אליהו, שאם תהיה שנה זו שחונה
 2 תהיה גשומה. ולא יסור שבת מבית יהודה. ולא
 3 יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה. ואל תפנס
 4 לפניה תפלת עובדי דרכים.

(2 מטילים גורל. 3) אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן
 הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא
 תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום
 הכיפורים כשרה בכהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב
 למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי בכהן גדול" זה
 בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית
 בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל
 המאור שם). (4) של פשתן, משנה שם. "ולמה של בויץ?
 כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בויץ" (גמרא שם לא:).
 (5) בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי
 הקטרה זו מקומה בין שחיטת הפר ובין הזיית דמו.
 (6) שורת מרצפות (בלטות). (7) בזמן שכהן גדול מקטיר
 הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (8) בערב יום
 הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת
 להקטרה למחרת (כריתות ו:). (9) ראשי אצבעות היד
 נוגעות בכף היד. (10) בין האצבעות וכף היד מפסיקה
 כמות ניכרת של קטרת. (11) האצבעות מרוחקות קצת מכף
 היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח.), בערוך פירש: מידה
 נכונה ומדוייקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה
 טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (12) ואף על פי שהולכת
 דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים
 לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן
 התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום
 הכיפורים לא גזרו, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף
 משנה). (13) מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים
 בקרסים, משנה שם נב: ותנא קמא אמר שהיו שתי פרוכות,
 וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב.
 אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין
 היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח
 הייתה פרוכת אחת (שם נד.) ורבינו בבית ראשון מדבר,
 שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה
 ארון. (14) שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש
 הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתייה הייתה נקראת".
 (15) פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה
 (ברייתא שם יט:): היינו קרובה יותר לארון.

5 ב. בשעת הקטרת הקטרת¹⁶ בקדש הקדשים כל העם
 6 פורשים מן ההיכל בלבד, ואינן פורשים מבין
 7 האולם ולמצב¹⁷; שאין פורשים מבין האולם
 8 ולמצב אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת
 9 מתן דמים בהיכל, כמו שבארנו בהלכות תמידין.
 10 ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא מנדנדו, ונכנס
 11 בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם שמונה הזיות
 12 בין בדי הארון, ויוצא ומניחו בהיכל על פן¹⁸ הזהב
 13 שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל, ושוחט את

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום שלישי ט"ז אייר – ספר עבודה – הלכות עבודת יוה"כ קכו

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

צורך פנים. אבל בתוספות ישנים שם ס. ד"ה אבל, כתבו, שאם הקדימן – כשר. ולפי שיטתם, הפסול כאן הוא מפני שהשחיטה היא צורך פנים. (7) מימרא של עולא, שם סא. (8) כלומר, יזה דם הפר וישחוט שעיר אחר. (9) כלומר, ולפיכך השחיטה היא צורך פנים. בגמרא שם לא נמצא נימוק זה ואין אנו צריכים לו כאן, שהרי אפילו אם השחיטה דינה כעבודת חוץ לא עשה כלום, מפני שאיחר מתן דם הפר בקודש הקדשים, כמו שאמרו ביומא, שאם הקדים מתנות דם הפר שבהיכל למתנות דם השעיר בקודש הקדשים – פסול, ואע"פ שמתנות הפר הם דברים הנעשים מחוץ (ראה למעלה הערה ב גירסת הלחם-משנה, וראה תוספות ישנים שם מ. ד"ה נהי).

ג. אֵיל וְשֵׁעִיר הַמוֹסֵפִין שֶׁעָשָׂה אוֹתָן קָדִים עֲבוֹדַת הַיּוֹם¹⁰ - אֵינָן פְּלוּם¹¹.

10) פירוש, לפני הזאת דם הפר והשעיר, וזמנם אחר ההזאה ולפני הקטרת אימוריהם (ראה למעלה סוף פ"ד).
11) יעשה עבודת היום, וישחוט איל ושעיר מוסף אחרים. ואע"פ שהם דברים הנעשים בחוץ, נפסלו מפני שהזאת דם הפר והשעיר דברים הנעשים בפנים הם (ראה ההערה הקודמת). לפלא, שרבינו השמיט כאן את אילו של כהן גדול, והרי בסוף פ"ד פסק שזמנו אחר עבודת היום. וצ"ע.

ד. הַקָּדִים דִּם הַשֵּׁעִיר¹² לְדִם הַפֶּה בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים קָדִים שִׁיגְמָר¹³ עֲבוֹדָתוֹ - יִזָּה מִדָּם הַפֶּה כְּמִצְוֹתוֹ¹⁴, וְאַחַר כֵּן יָבִיא שֵׁעִיר אַחַר וְיִשְׁחַט אוֹתוֹ וְיִזָּה מִדָּמוֹ בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים כְּמִצְוֹתוֹ, וְיִפְסֹל הָרֵאשׁוֹן. הַקָּדִים דִּם הַשֵּׁעִיר לְדִם הַפֶּה בְּמִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל עַל הַפְּרֹכֶת - יִחֲזֹר וְיִזָּה מִדָּם הַשֵּׁעִיר פַּעַם שְׁנִיָּה לְאַחַר דִּם הַפֶּה¹⁵.

12) משנה שם ס. (13) כלומר, אע"פ שהתחיל להזות דם הפר אלא שלא גמר את כל ההזאות, והפסיק והזוה דם השעיר – פסול. (14) תיבה זו הוסיף רבינו מדעתו, ואינה במשנה. והתכוון לומר שאינו מתחיל ממקום שפסק אלא נותן כל ההזאות כאילו לא נתן כלום. פסק כסתם משנה, ולא כר' אלעזר ור' שמעון בברייתא שם סא. וסובר שדין הקדים כדין נשפך (ראה לקמן בהלכה הסמוכה).
15) ואע"פ ששינוי הסדר אינו פוסל בהיכל (ראה למעלה הערה ב), צריך להזות לכתחילה, ורק בדיעבד אם לא חזר והזוה – כשר (לחם-משנה בהלכה א). ולמה אינו כך בדין הקודם? מפני ששם הקדים שחיטת השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים, וזה אי אפשר לתקן, ולפיכך נפסל השעיר הראשון ומביאים אחר במקומו.

ה. נִשְׁפָּךְ הַדָּם¹⁶ עַד שְׁלֹא גָמַר מִתְנֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים - יָבִיא דָּם אַחֲרָיו וְיִחֲזֹר וְיִזָּה בְּתַחֲלָה בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

16) משנה שם ס. (17) פירוש, ישחוט בהמה אחרת.

ו. גָּמַר¹⁸ מִתְנֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְהִתְחִיל בְּמִתְנֹת שְׁבִיהִיכָל וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֲרָיו וְיִתְחִיל מִתְחִלַּת הַזֵּיוֹת שְׁבִיהִיכָל¹⁹.

16) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שההכן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. (17) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות. והאולם עצמו, שהוא כעין פרוזדור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינונו במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטורת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. (18) בסיס. (19) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרוק. וכן יש לפרש "ומזה לקמן. (20) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. (21) מכיוון שהקורן היא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוב הדם לשרוול כותנתו.

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בבגד לבן בפנים, ודין הקדים דם השעיר לדם הפר.

1 א. כָּל עֲבוֹדוֹת² שֶׁעוֹבֵד בְּבִגְדֵי לָבָן בְּפָנָיו בְּהִיכָל³
2 צָרִיף לְעִשׂוֹתָן עַל הַסֹּדֵר שֶׁבְּאַרְנוּ, וְאִם הַקָּדִים בְּהִיכָל⁴
3 מִעֲשֶׂה לְחִבְרוֹ - לֹא עָשָׂה פְּלוּם.

2) משנה יומא ס. וכפירושו של ר' יהודה בברייתא שם. (3) בברייתא שם נאמר: "בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים". ופירש רש"י, שהכוונה לקודש הקדשים, אבל בדברים הנעשים בהיכל אין שינוי סדר פוסל. אולם מדברי רבינו כאן יוצא שהוא מפרש "מבפנים" היינו היכל. ובלחם-משנה הקשה, הרי בזבחים מ. אמרו שלר' יהודה סדר הזאות אינו מעכב, והרי אין הזאות בעזרה? (וביומא מ. אמרו, שלר' יהודה אם הקדים דם הפר במזבח לדם השעיר בהיכל – כשר). ולא מצא יישוב לקושיא זו, ואומר שטעות סופר בדברי רבינו, וצ"ל "לפנים מן ההיכל", כלומר, בקודש הקדשים. (4) אבל עבודות שמחוץ להיכל, או לקודש הקדשים, כגון הגרלה, וידי ושפיכת שירי הדם, אע"פ שהם נעשים בבגדי לבן (בארבעה בגדים) אין הסדר מעכב.

4 ב. קִטְרֵת שֶׁחִפְנָה⁵ קָדִים שֶׁחִטַּת הַפֶּה - לֹא עָשָׂה
5 פְּלוּם. אֵף עַל פִּי שֶׁחִפְנָה בְּעִזְרָה, צָרִיף פָּנָיו
6 בְּעֲבוֹדַת פָּנָיו⁶ הִיא. וְכֵן שֵׁעִיר שֶׁשְּׁחָטוּ⁷ קָדִים מִתֵּן
7 דָּמוֹ שֶׁל פֶּה - לֹא עָשָׂה פְּלוּם⁸. אֵף עַל פִּי
8 שֶׁחִשְׁחִטָה בְּעִזְרָה, הָרִי דָמוֹ נִכְנָס לְפָנָיו⁹.

5) מימרא של רב חנינא שם. (6) נימוק זה אמרו שם לפי דעת ר' יהודה, שרבינו פוסק כמותו. מכאן שדעת רבינו שהתורה הקפידה לא רק שלא יאחר עבודות פנים אלא גם שלא יקדימן, שאם לא כן היה עליו לנמק שהשחיטה היא

קכח שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 יא. נְתַחֲלֶפְנוּ³³ הַפּוֹסוֹת וְלֹא יָדַע אִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם
20 הַפֶּר וְאִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם הַשְּׂעִיר - נוֹתֵן מֵאֶחָד מֵהֶן
21 אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְנוֹתֵן מִן הַשְּׂנִי אַחַת
22 לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, (וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן מִן הָרֵאשׁוֹן)³⁴
23 אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה). נִמְצָא מִכָּל מְקוֹם שֶׁנִּתֵּן
24 מִדָּם הַפֶּר וְאֶתְרִיו מִדָּם הַשְּׂעִיר.

(33 שם. 34) שמא הכוס הראשונה היא מדם השעיר, והזה אותו לפני דם הפר, ולכן חוזר ומוזה ממנו עוד פעם אחר הזאת דם הפר, ראה למעלה ה"ד (למחוק את הסוגריים הסובכים בבא זו בטעות. לעיני בעל כסף-משנה היתה גירסא עם תוספת מוטעית: "וחוזר ונותן מן השני, אחת למעלה ושבע למטה". ועל תוספת זו אמר: וצריך למוחק, אבל הבבא "וחוזר ונותן מן הראשון" נשאת. ומי שרשם את הסוגריים, טעה בדברי הכסף-משנה).

25 יב. קָבַל דָּם הַפֶּר בְּשֵׁתֵי כוֹסוֹת, וְקָבַל דָּם הַשְּׂעִיר
26 בְּשֵׁתֵי כוֹסוֹת, וְנִתְעַרְבוּ³⁵ מִקְצַת הַפּוֹסוֹת³⁶ וְלֹא נוֹדַע
27 כּוֹס דָּם הַפֶּר מִכּוֹס דָּם הַשְּׂעִיר - הֲרִי זֶה מִזֶּה כָּל
28 הַהֲזִיזוֹת מִמְצוֹתֵן מִן הַפּוֹסוֹת שְׁלֹא נִתְעַרְבוּ, וְשׁוֹפֵף
29 שְׂנִירֵי אֵלוֹ שֶׁהִזָּה מֵהֶן עַל הַיְסוּד פְּמִצָּה, וְאוֹתֵן
30 הַפּוֹסוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ יִשְׁפְּכוּ לְאֶמֶה³⁷.

(35 שם. 36) כלומר, שתי כוסות הוא מכיר איזו דם הפר ואיזו דם השעיר, ושתיים האחרות נתחלפו לו, ואינו יודע איזוהי דם הפר ואיזוהי דם השעיר (ורש"י פירש שהדמים מעצמם נתערבו, ולשון הגמרא מוכיחה כפירושו, שאמרו: "מקצת דמים" נתערבו, ולא אמרו "מקצת כוסות". וכנראה גירסא אחרת היתה לפני רבינו). (37) כעין מרוב היה באמצע רצפת העזרה, שלתוכה שופכים את הדמים שנפסלו, והם יוצאים לחוץ דרך חור שבכותל העזרה. כרב פפא, שהכוסות שנתערבו אין עליהם דין שיריים הנשפכים על היסוד, מפני שאינן ראויות למזבח.

31 יג. פֶּר³⁸ יוֹם הַכַּפּוּרִים, אֵף עַל פִּי שִׁכְחָה גְדוֹל קוֹנָה
32 מִשְׁלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לוֹ - הַמְּקוֹם
33 הַפְּקִיר מְמוֹנָה בּוֹ לְכָל אֲחֵי הַכֹּהֲנִים; שְׂאֵלוֹ לֹא הִיָּה
34 לְהֵן בּוֹ שִׁתְּפוֹת - לֹא הָיָה מִתְּכַפְּרִין בּוֹ. לְפִיכָּךְ, אִם
35 מֵת כֹּהֵן גְּדוֹל קָדָם שִׁישַׁחַט הַפֶּר - הִכְהֵן שְׁעוֹמֵד
36 תַּחְתּוֹ אִינוֹ מְבִיא פֶּר אַחֵר, אֲלֵא שׁוֹחֵט אֶת שֵׁל
37 רֵאשׁוֹן. וְאִינוֹ חֲטָאֹת שְׁמָתוֹ בְּעֲלִיָּה שִׁתְּמוֹת³⁹, שְׂאִין
38 חֲטָאֹת הַרְבִּיבִים מֵתָה. שִׁחַט אֶת הַפֶּר וּמֵת קָדָם שִׁיכְפֹּר
39 בְּדָמוֹ - הִכְהֵן הָאֲחֵר נִכְנָס בְּדָם זֶה וּמִכְפֹּר בּוֹ⁴⁰.

(38 שם נא: (39) ראה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשים הלכה א. (40) שם מט: נחלקו ר' חנינא וריש לקיש בדין זה, ופסק רבינו כריש לקיש, מפני שרב אשי (שם נ.) סובר כמותו.

40 יד. שְׂנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים⁴¹ מִצּוֹתָן שִׁיְהִיו שְׂוִין
41 בְּמִרְאָה⁴² וּבְקוֹמָה⁴³ וּבְדָמִים⁴⁴, וְלִקְיָחָתָן כְּאַחַת. אֵף
42 עַל פִּי שְׂאִינָן שְׂוִין - פְּשָׁרִין⁴⁵. לְקַח אֶחָד מֵהֶן הַיּוֹם
43 וְאֶחָד לְמָחָר - כְּשָׂרִים.

(18 שם. 19) אבל אינו צריך לחזור ולהזות בקודש הקדשים, מפני שהן כפרה בפני עצמה ונעשתה כמצותה (ראה בהלכה הסמוכה).

1 ז. גְּמָרוֹ²⁰ מִתְּנוֹת שִׁבְהִיכָל וְהִתְחִיל לִתֵּן עַל מִזְבֵּחַ
2 הַזֶּהָב וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר
3 וּמִתְחִיל מִתְחִלַּת מִתְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׂפָלָן כְּפָרָה בְּפָנָי
4 עֲצָמָן הֵן²¹.

(20 שם. 21) ולפיכך אין אחד מעכב את השני.

5 ח. גְּמַר מִתְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר כֶּף נִשְׁפָּף הַדָּם - אִינוֹ
6 צָרִיךְ לְהִבִּיא דָּם אַחֵר; שֶׁשְּׂפִיכַת הַשְּׂנִירִים עַל מִזְבֵּחַ
7 הַחִיצוֹן אֵינָה מְעַכֶּבֶת²². וְאִם דָּם הַפֶּר הוּא שֶׁנִּשְׁפָּף
8 קָדָם שִׁיגְמֹר כָּל הַמִּתְּנוֹת²³ - הֲרִי זֶה מְבִיא פֶּר אַחֵר,
9 וְיַחְפֹּן קִטְרֵת פְּעַם שְׁנִיָּה קָדָם²⁴ שִׁחִיטַת הַפֶּר, וְיִקְטִיר
10 הַקִּטְרֵת, וְאַחֵר כֶּף יָבִיא דָמוֹ וַיִּזֶּה מִמֶּנּוּ²⁵.

(22 שם סא. ברייתא ומשנה זכחים מזו. 23) אפילו אם נתן כבר המתנות בקודש הקדשים ועל הפרוכת, ולא נתן כל המתנות על מזבח הזהב. (24) הכסף-משנה מגיה "אחר", שהרי למעלה בהלכה ב כתב: קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום. (25) לפי הסדר של הפר הראשון, שהקטורת קודמת להזאות. ובהלכות ה, ו, ז המדובר בדם השעיר.

11 ט. וְאִין²⁶ מְטַמֵּא בְּגָדִים²⁷ וְאִין נִשְׂרָף בְּבֵית הַדֵּשָׁן²⁸
12 אֲלֵא הַפֶּר הִזָּה הָאֲחֵרוֹן שְׁבוּ נִגְמְרָה הַפְּפָרָה.

(26 שם סא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן, ופסק כרבנן. (27) כתוב בתורה: "והשוּרף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים" (ויקרא טז, כח). (28) ראה למעלה פ, ג ה"ז הערה מח. והפר שדמו נשפך נשרף בעזרה (ראה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד).

13 י. נִתְעַרְב לּוֹ²⁹ דָּם הַפֶּר בְּדָם הַשְּׂעִיר קָדָם שִׁיגְמֹר
14 הַהֲזִיזוֹת - נוֹתֵן אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם
15 פֶּר³⁰, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם
16 שְׂעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְּנָה אַחֲרוֹנָה³¹ - נוֹתֵן אַחַת
17 לְמַטָּה³² לְשֵׁם פֶּר, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע
18 לְמַטָּה לְשֵׁם שְׂעִיר.

(29) מימרא של ר' ירמיה, שם נו. (30) המדובר כשנתערבו אחר שנתן דם הפר בקודש הקדשים. ומה שאמר אחת למעלה ושבע למטה, הכוונה להזאות שעל הפרוכת. אבל כשנתערבו לפני כן, הרי שחט את השעיר לפני מתן דם הפר בקודש הקדשים ופסול (ראה למעלה הלכה ב), ולפיכך דייק רבינו, וכתב: "קודם שיגמור ההזאות" (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ורש"י שם פירש: קודם שנתן בפנים כלום. ובתוספות שם תמהו על פירושו זה. (31) פירוש שנתן על הפרוכת מדם הפר, אחת למעלה ושש למטה (רש"י גורס "במתנות האחרונות", ופירש שנתן מדם הפר אחת למעלה ונתערבו הדמים). (32) כך היא גירסתו בגמרא שם נו: (ורש"י גורס: שבע למטה).

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי ט"ז אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וטרופה פסולה לקרבן. ורבינו הוסיף נימוקו, מפני שהטעם שאמרו בגמרא, כוחו יפה בנטרף לפני ההגדלה בלבד, ומן הכתוב אנו לומדים שאפילו אם נטרף אחרי ההגדלה - נפסל. (משנה-למלך). מפרשי הרמב"ם לא מצאו מקור לדרשה זו, ונראה שמדעת עצמו למד זאת מהכתוב המובא. יט. חלה⁵⁸ השעיר ואין יכול להלך - מרפיבו על כתפו, ואפלו בשפת.

(58) שם סו:

כ. חלה המשלח⁵⁹ - הרי זה משלחו פיד אחר⁶⁰. (59) שם. (60) אע"פ שלא הוזמן לכך מאתמול. ראה פ"ג הלכה ז.

כא. נטמא⁶¹ המשלח - הרי זה נכנס למקדש⁶² ונוטלו ויוצא; שנאמר: פיד איש עתי המדברה - פיד זה שהוכן, אפלו נטמא.

(61) שם. (62) ואע"פ שטמא הנכנס למקדש חייב כרת, אין שולחים את השעיר בידי אחר טהור. שם דרשו דין זה מהכתוב.

כב. דחפו ונפל השעיר ולא מת - ירד אחריו וימיתנו⁶³ בכל דבר שממיתו. ואיברי שעיר זה מתרין בהניה⁶⁴.

(63) שם. (64) שם סז. מחלוקת בין רב ושמואל, ורבא מכריע (שם סז): שמותרים "שלא אמרה תורה שלח לתקלה", פירוש שאם תאמר שהם אסורים בהנאה, אפשר שייכשלו בהם בני אדם שימצאום ולא ידעו שאיברי שעיר המשתלח הם וייהנו מהם.

כג. נפחתה תקרה של היכל - לא היה מנה; שנאמר: פאהל מועד⁶⁵.

(65) ואין אוהל בלי הכיסוי שלמעלה. זבחים מ.

כד. מזבח⁶⁶ שלא נתחנף בקטרת - לא יזה עליו; שנאמר: מזבח קטרת הסמים.

(66) משנה מנחות מט. שאין מחנכים את המזבח אלא בקטורת הסמים. ובגמרא נ. משמע שגרסו במשנה "של בין הרבים", ובברייתא שם נאמר: בקטורת של שחר. ורבינו כאן סתם והסתמך על מה שכתב למעלה בפ"ג מה' תמידין ומוספין ה"א "בקטורת של בין הערבים", כהכרעתו של אביי.

כה. חסר⁶⁷ מן הקטרת אחד מסמניה⁶⁸ או מעלה עשן⁶⁹ - חייב מיתה עליה; שנאמר⁷⁰: ולא ימות פי בענן ארצה על הפפרת. וכן חייב מיתה על ביאתו בלא מצוה⁷¹. לפיכך, אם שגג בכיאה⁷² והזיד בקטרת⁷³, או שגג בקטרת שלמה עם החסרה⁷⁴ - חייב מיתה.

(67) בברייתא שם נג. (68) אחד עשר מיני סמנים היו

(41) משנה שם סב. (42) שלא יהיה אחד שחור והשני לבן. (43) שלא יהיה אחד גבוה מהשני. (44) שיהיה מחירים שוה. בגמרא שם: דרשו דין זה מהכתוב. (45) שם.

טו. מת אחד מהן⁴⁶: אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג לשני; ואם משהגריל מת - יביא שנים ויגריל עליהן פתחלה⁴⁷. ורואה אי זהו שמת: אם היה של שם - אומר: זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים פחתיו; ואם היה המת של עזאזל - יאמר: זה שעלה עליו הגורל לעזאזל - יתקיים פחתיו. והשני מן השנים שהגריל עליהן בסוף⁴⁸ - ירעה עד שיפול בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה⁴⁹; שאין חטאת הצבור מתה.

(46) משנה שם. (47) כמו בהגדלה ראשונה. (48) במשנה כתוב: "והשני ירעה", ורבינו הוסיף: "מן השנים שהגריל עליהם בסוף". בגמרא שם, נחלקו רב ור' יוחנן בדבר איזה מהם קרב ואיזה רועה. רב אומר: השני שבזוג ראשון יקרב, והשני שבזוג שני ירעה. ור' יוחנן אומר להיפך, ופסק רבינו כרב בניגוד למקובל, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (ביצה ד.). וכן פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כג, ראה הערה שם (ראה לחם-משנה). (49) ראה שם פרק ד הלכה א, והערה שם.

טז. פר ושעיר⁵⁰ של יום הכפורים שאכדו, והפריש אחרים תחיתיהן וקרבן, ונמצאו הראשונים - ירעו עד שישתאבו, וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. וכן אם נמצאו הראשונים קדם שיקרבו אלו - יקרבן הראשונים⁵¹, וירעו השניים עד שיפול בהן מום, ויפלו דמיהן לנדבה. שאין חטאת הצבור מתה.

(50) ברייתא שם נ: כר' אליעזר ור' שמעון, נגד דעת ר' יהודה האומר: ימותו. (51) כרב, ראה הלכה טו, והערה מז.

יז. המום פוסל⁵² בשעיר המשתלח, אפלו מום עובר⁵³. וכן אם נעשה מחסר זמן⁵⁴ - נפסל⁵⁵. כגון שנשחטה אמו לחולה ביום הכפורים. שדחיתו לעזאזל היא שחיתתו⁵⁶.

(52) שם סג: (53) שיתרפא אחר זמן. (54) עכשיו אינו ראוי, וכשיעבור זמן מסויים יהיה ראוי. (55) שם. (56) והתורה אמרה (ויקרא כא, כח): "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ולפיכך הוא מחוסר זמן, דברי רבא שם סד. [והמדובר כשנשחטה אמו אחרי ההגדלה, כי אם נשחטה לפני כן אין אנו צריכים לריבוי מיוחד לשעיר המשתלח מהכתוב קרבן לה', שהרי הוא פסול מפני ששני השעירים צריכים להיות ראויים לה', היינו לקרבן חטאת, ראה שם בגמרא סג:].

יח. היה טרפה - פסול; שנאמר: יעמד חי⁵⁷.

(57) וטרופה אינה חיה. דין זה מקורו בחולין יא: , ושם נימקו: מפני שאין הגורל קובע לעזאזל אלא את הראוי לה',

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ו

הלכות מעילה

יש בכללן שלש מצות: אחת מצות עשה, ושתיים מצות לא תעשה, וזה הוא פְּרֻטָן: א) לְשֵׁלֶם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ וְקָרְבָן. וְזֶהוּ דִין הַמוֹעֵל. ב) שְׂלֵא לְעֵבֵד בְּקֳדָשִׁים. ג) שְׂלֵא לְגַזֵּז קֳדָשִׁים. וּבְאִוָּר מִצְוֹת אֵלוֹ בַּפְּרָקִים אֵלּוֹ:

פרק ראשון

1) יבאר שאסור ליהנות מקדשי השם והנהנה מהם מעל, ואם מעל במזיד או בשוגג.

- א. אֲסוּר לְהִדְיוֹט¹² לְהֵנֹת מִקְדָּשֵׁי הַשָּׁמַיִם, בֵּין מְדַבְּרִים הַקְּרִבִּין עַל גְּבֵי הַמְּזֻבָּח בֵּין מִקְדָּשֵׁי בְּדָק הַבֵּית¹³. וְכָל הַנְּהַנְהָ בַשָּׂדֶה פְּרוּטָה¹⁴ מִקְדָּשֵׁי הַשָּׁמַיִם - מְעַל¹⁵.

2) המונח "הדיוט" כולל כאן כל אדם מישראל. כי לגבי ה' כולם הדיוטות. 3) זה מבואר בתורה (ויקרא ה, יד-טז). 4) משנה, מעילה טו, א. דברים שהם רכוש הקדש ועומדים להשתמש בהם לצרכי תיקונים או שיפורים בבנין המקדש וכדומה, נקראים קדשי בדיק הבית. 5) משנה, שם יח, א. הפרוטה היא המטבע הקטנה ביותר בזמן חכמי התלמוד, ופחות משווה פרוטה נידון כחסר ערך. לקמן פ"ז ה"ח וה"ט, כותב רבינו, שפטור רק מקרבן ומהוספת חומש, אבל עבר על איסור תורה ומחויב להחזיר את הקרבן. 6) מלשון הכתוב (שם, יד): "ומעלה בו מעל".

- ב. דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ בְּאֲכִילָה¹⁶ מִן הַקְּרָבָנוֹת, כְּגוֹן בֶּשֶׂר חֲטָאֹת וְאֶשֶׁם אַחַר זְרִיקַת דָּמָן אוֹ שְׂתֵי הַלֶּחֶם אַחַר זְרִיקַת דָּם שְׁנֵי הַכִּבְשִׁים - אֵין בָּהֶן מְעִילָה¹⁸. אֶפְלוּ אֶכֶל הַזֶּר מֵאֲלוֹ וּבִיזָא בָּהֶן, הוֹאִיל וְהֵן מִתְרִין לְמִקְצַת בְּנֵי אָדָם לְהֵנֹת בָּהֶן - כָּל הַנְּהַנְהָ מֵהֵן לֹא מְעַל. וְאֶפְלוּ נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאֲכִילָה¹⁹, הוֹאִיל וְהִיתָה לָהֶן שְׁעַת הַתֶּר - אֵין חֲזִבִּין עֲלֵיהֶן מְעִילָה.

7) משנה, מעילה ב, א. 8) כולם נאכלים לכהנים, ולפיכך אינם נקראים קדשי ה'. והתורה אמרה (שם): וחטאה בשגגה מקדשי ה'. 9) במשנה, שם: "כלל אמר רבי יהושע, כל שהיה לה שעת היתר לכהנים - אין מועלים בה, וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - מועלים בה. איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה ושיצאה". מובן, שמדובר כשנפסלו אחר זריקת הדם והותרו באכילה.

- ג. כָּל הַמוֹעֵל בְּזוֹדֵן - לוֹקָה¹⁰, וּמְשַׁלֵּם¹¹ מִה שֶׁפָּגַם¹² מִן הַקְּדָשׁ בְּרֵאוּשׁוֹ¹³. וְאִזְהָרָה¹⁴ שֶׁל מְעִילָה מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תוֹכֵל לְאָכֵל בַּשְּׂעִרִיָּה מֵעֶשֶׂר דִּגְגָהּ וְגוֹמֵר וּנְדָרֶיהָ. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שֶׁזֶּה אִזְהָרָה לְאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר עוֹלָה¹⁵, הוֹאִיל וְכָל לֶשֶׁם¹⁶. וְהוּא

בקטורת (פ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב). בגמרא כריתות 1: אמר רב הונא שדבר זה הלכה למשה מסיני, והסמיכו את ההלכה על הכתוב (שמות ל): קח לך סמים. 69) מין צמח שמעלה עשן רב כשמבעירים אותו, ואינו במנין אחד עשר הסממנים. שם למדו מן הכתובים שמוסיפים גם מעלה עשן, שאינו ממיני צמחי בושם. 70) נימוק למעלה עשן. בגמרא שם מובא גם הפסוק וכסה ענן הקטורת, ואמר רב אשי: חד למצוה וחד לעכב. ויש לתמוה למה הביא רבינו רק את הכתוב הראשון בלבד. 71) שהרי לא קיים מצוות הקטרה. 72) שלא ידע שאסור להכנס לקודש הקדשים בלי מצוה. 73) ידע שאסור להקטיר קטורת חסרה. 74) וא"כ ביאתו היתה עם מצוה, אבל עבר והקטיר קטורת חסירה.

- כו. הַקְּטִיר מִן הַקְּטֹרֶת שֶׁל קֳדָשׁ הַקְּדָשִׁים פְּזוּת בְּהִיכָל - חֲזִב מִיתָה⁷⁵.

75) בזבחים קט: משמע שלדעת חכמים החולקים על ר' אליעזר במשנה שם, חייב על הקטרת כזית, ואע"פ ששיעור הקטרה בקודש הקדשים הוא מלא חפניו. והטעם מפני שבהיכל כזית הקטרה היא.

- כז. חֲפִינַת הַקְּטֹרֶת⁷⁶ - עֲבוּדָה, וְהַמְחֻשְׁבָּה⁷⁷ פּוֹסְלַת בָּהּ. וְכֵן חֲתִיטַת הַגְּחָלִים⁷⁸ לְקֹטֶרֶת נִפְסְלַת בְּמַחְשְׁבָּה, שְׂמִכְשִׁירֵי קָרְבָן פְּקָרָן.

76) בעיא שנפשטה ביומא מח. 77) בהלכות פסולי המוקדשים פ"ג ה"א מבואר מה הן המחשבות הפוסלות. 78) בעיא שנשארה בתיקו. שם מח: ופסק לחומרא. ופלא הדבר, למה לא כתב שזה ספק, כמו שכתב בדינים שבהלכה כח (כסף-משנה).

- כח. חֶפֶן בְּרֵאוּשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, אוֹ מִן הַצִּדִּין, אוֹ מִמַּטָּה לְמַעְלָה⁷⁹, אוֹ שֶׁחֶפֶן בְּיָדוֹ זוֹ וּבְיָדוֹ זוֹ וְקָרַב זוֹ לְזוֹ⁸⁰, אוֹ שֶׁנִּתְפָּזְרָה קְטֹרֶת מְיָדוֹ עַל הָאֶרֶץ וְאֶסְפָּה⁸¹, אוֹ שֶׁחֶפֶן חֲבָרוֹ וְנָתַן לְחַפְנָיו⁸², אוֹ שֶׁחֶפֶן וְנָתַן וְנִכְנַס שְׁנֵי בָמֵה שֶׁחֶפֶן רֵאוּשׁוֹ⁸³ - כָּל אֵלוֹ סָפֵק, לֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקְּטִיר - הִרְצָה.

79) החפינה הנכונה היא כשגב יד הכהן על הקטורת, ומוליכה בלחיצה כשאצבעותיו פשוקות, והקטורת נכנסת לכף ידו. ואם תחב אצבעותיו לתוך הקטורת והעלה לכף ידו - פסולה. 80) שלשה דינים אלה הן בעיות שלא נפשטו (שם מז:). 81) בעיא שלא נפשטה - שם מח. 82) שם מט. 83) שם. בגמרא אמרו שהבעיא היא רק לדעת הסוברים שהכהן הגדול אינו חופף שנית את הקטורת בקודש הקדשים, ומכיון שרבינו פסק (למעלה פ"ד ה"א) שחוזר וחופף אין שם בעיא כלל, אלא מחלוקת רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. ורבינו לא הכריע כאן הלכה כמי, ולכן אמר שהוא ספק. ראה לחם-משנה.

סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי י"ז אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קלא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 **מֵאַרְבָּעָה³¹ מִן הַקֶּרֶן, עַד שְׁיֵהִיה הוּא וְחֻמְשׁוֹ**
19 **חֻמְשָׁה.**

(24 פירוש, קרבן מעילה. 25) קרן (ראה הלכה הקודמת).
(26) הגירסה שלפנינו בברייתא שם, היא להיפך: "מנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא?" והעיר על זאת הראב"ד בהשגותיו, אולם אינו חולק על רבינו בדין עצמו, כי אשם בברייתא פירושו קרבן האשם, ומעילתו היינו קרן (ראה פירוש רש"י שם), ורבינו הודיע לנו כבר בהלכה הקודמת שאשם האמור בתורה במקום זה הכוונה לקרן, ולכן נקט הסגנון המתאים (ראה כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). וגם הברייתא עצמה מפרשת בסופה, שהאשם היינו קרן. (27) במשנה כריתות כב, א - א מחייב רבי עקיבא אשם תלוי על ספק מעילה, כמו בספק חייבי כריתות. וחכמים חולקים עליו. ופסק כחכמים. (28) לפי הענין, מסתיימת כאן ה"ה. (29) בבא-מציעא נד, ב. אמרו דין זה בור האוכל תרומה ובגואל שדהו שהקדיש, ומשם למדנו לחומש של מעילה. (30) הל' תרומות פ"י ה"כ, ומעשר שני פ"ה ה"א. (31) גמרא, שם נד, א. ובלשון התלמוד: חומשא מלבר.

20 **ו. יֵשׁ דְּבָרִים שְׂאִין חֵיבִין עֲלֵיהֶן מְעִילָה מִדְּבָרֵי**
21 **תּוֹרָה³², אֲבָל אֲסוּר לְהַנּוּת בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.**
22 **וְהַנְּהִיחַ מֵהֶן - מְשַׁלֵּם קֶרֶן בְּלִבָּד, וְאִינוּ מוֹסִיף**
23 **חֻמְשָׁה³³ וְאִינוּ מְבִיא אֶשֶׁם.**

(32) במעילה פ"ג שנינו שיש דברים שאסור ליהנות מהם ואין בהם דין מעילה, "לא נהנין ולא מועלין", ומפרש רבינו לא נהנין היינו מדרבנן, וכן פירשו בגמרא תמורה ג, א - את הברייתא "קדשי גויים לא נהנין ולא מועלין". (33) מעילה ב, ב. דאורייתא משלמים חומש, דרבנן לא.

24 **ז. כֹּל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, בֵּין קִדְשֵׁי קִדְשִׁים בֵּין קִדְשִׁים**
25 **קָלִים, אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה. שְׁנַאֲמַר: לֹא תַעֲבֹד**
26 **בְּכֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגַּז בְּכֹר צֹאנְךָ. וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר**
27 **קִדְשִׁים³⁴. וְהַגּוֹזֵז אֶת הַשׁוֹר אוֹ הַעֹבֵד בְּצֹאן -**
28 **לוֹקֵה³⁵ מִן הַתּוֹרָה. וְתוֹלֵשׁ אִינוּ בְּגוֹזֵז³⁶. וְיִרְאֶה לִי,**
29 **שְׂאִינוּ לוֹקֵה עַד שְׁיִגְזֹז פְּדֵי רֵחַב הַסֵּיט³⁷ כְּפֹל. לֹא**
30 **יִהְיֶה זֶה חֻמּוֹר מְשַׁבֵּת³⁸.**

(34) קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן (לקמן ה"ב). (35) ברייתא, בכורות כה, א: "מנין ליתן את האמור של זה בזה, ושל זה בזה? תלמוד-לומר לא תעבוד ולא תגוז". ופירש רש"י: "וא"ו מוסיף על ענין ראשון, וילמדו שניהם זה מזה. (36) שם. וראה משנה, שם כד, ב. (37) שתות הזרת. כך פירש רבינו בהל' ערלה פ"ג, ובהל' שבת פ"ג, אולם בפ"ט מהל' שבת ה"י, כתב שהסיט כשני שלישי זרת. ראה הערה בהל' פסולי המוקדשין פ"ט ה"ב. (38) שאינו חייב עד שיגוזו כשיעור זה. ראה בהערה הקודמת.

31 **ח. סֵפֶק קִדְשִׁים³⁹, בְּגוֹן בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֵפֶק בְּכֹר**

1 **הַדִּין לְשֹׂאֵר כֹּל קִדְשֵׁי¹⁷ שֶׁהוּא לְהֵשֵׁם לְבָדוּ, בֵּין**
2 **מִקְדָּשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ בֵּין מִקְדָּשֵׁי בֵּדֵק הַבַּיִת, אִם נִהְיָה**
3 **בְּהֵן שְׁוֶה פְרוּטָה - לוֹקֵה. מְעַל בְּשִׁגְגָה¹⁸ - מְשַׁלֵּם**
4 **מֵה שְׁוֶה נִהְיָה וְתוֹסֶפֶת חֻמְשָׁה¹⁹, וּמְבִיא אֵיל בְּשִׁנֵי**
5 **סְלָעִים²⁰ וּמְקָרִיבו אֶשֶׁם וּמְתַפְפֵּר לוֹ. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא**
6 **אֶשֶׁם מְעִילוֹת. שְׁנַאֲמַר: וְחֻטָּא בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה'**
7 **וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ וְגוּמַר. וְאֵת אֲשֵׁר חֻטָּא מִן הַקִּדְשׁ**
8 **יְשַׁלֵּם וְאֵת חֻמִּישְׁתּוֹ וְגוּמַר. וְשְׁלֹם הַקֶּרֶן בְּתוֹסֶפֶת**
9 **הַחֻמֶּשׁ עִם הַבָּאָת הַקֶּרֶן - מִצְוֹת עֲשֵׂה.**

(10) ואינו חייב מיתה בידי שמים. פסק כחכמים בברייתא, פסחים לג, א. (11) לכאורה משמע שנוסף על המלקות, על המועל גם לשלם. אבל אי אפשר לפרש כך, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' נערה בתולה ה"א, וכן בפ"ד מהל' חובל ומזיק ה"ט שאין אדם לוקה ומשלם. ובספר 'הר המוריה' מפרש: לוקה או משלם. פירוש, במזיד והתרו בו למלקות - לוקה אבל אינו משלם, כרבי יוחנן בכתובות לב, ב - נגד דעת עולא, הסובר לוקה ומשלם. וכשלא התרו בו משלם ואינו לוקה, כרבי יוחנן שם לד, ב - בניגוד לדעת ריש לקיש. (12) מה שהפסיד להקדש, אבל אם נהנה והקדש לא הפסיד - פטור משלם. (13) פירוש, הקרן בלבד בלי כל תוספת. לשון המקרא שם (ה, כד): ושלם אותו בראשו, אבל בשוגג מוסיף חומש. (14) כלל בדיניו, שאין עונשים אלא על דבר שהתורה הזהירה שלא לעשותו, ובפרשתנו המוכחת למעלה אין כל אזהרה. (15) מכות ז, א. ואפילו לאחר זיקת הדם. (16) מקטירים אותה על המזבח. (17) לומדים מעולה (כסף-משנה). אמנם במסכת תמורה לב, ב - לומד רבי דין מעילה בחטאת ואשם, מהכתוב (ויקרא ג, טז): "כל חלב לה'", אבל שם המדובר בשוגג לחייבו קרן וחומש ואשם, אבל לא מלקות במזיד. (18) דינו מפורש במקרא (שם ה, יד-טז). (19) ראה לקמן ה"ה. (20) בתורה (שם) כתוב: "והביא את אשמו לה' איל גזי בערוך כסף שקלים". וב'תורת כהנים' פרשת ויקרא פ"כ, דרוש: יכול (כלומר, יכול מי שהוא לפרש) דינרים? תלמוד-לומר "שקלים": יכול שקלי נחוש? תלמוד-לומר כסף" (גירסת הגר"א). וכן במשנה כריתות כב, א - יביא אשם בשני סלעים. סתם סלע האמור בתלמוד הוא שקל הכתוב בתורה, וערכו ארבעה דינרי כסף רומאיים.

10 **ד. תְּשַׁלֹּם הַקֶּרֶן²¹ וְהַבָּאָת הָאֶשֶׁם²² מִעֲפֵכִין הַכְּפָרָה,**
11 **וְאִין הַחֻמֶּשׁ מְעַכֵּב; שְׁנַאֲמַר: בְּאֵיל הָאֶשֶׁם - אֵיל**
12 **וְאֶשֶׁם²³ מִעֲפֵכִין, וְאִין הַחֻמֶּשׁ מְעַכֵּב.**

(21) ברייתא, בבא-קמא קיא, א. (22) הקרבן. (23) בגמרא שם למדו מהמקרא, שאשם הנאמר כאן פירושו - הקרן.

13 **ה. הִבִּיא מְעִילְתּוֹ²⁴ עַד שְׁלֹא הִבִּיא אֲשָׁמוֹ²⁵ - לֹא**
14 **יִצְאָה²⁶, נִסְתַּפֵּק לִוְךָ אִם מְעַל אוֹ לֹא מְעַל - פְּטוּר מִן**
15 **הַתְּשַׁלּוּמִין וּמִן הַקֶּרֶן²⁸. וְהַחֻמֶּשׁ הָרִי הוּא כְּתוּבָה**
16 **הַהִקְדָּשׁ, וְאִם נִהְיָה בּוֹ - מוֹסִיף הַחֻמֶּשׁ עַל הַחֻמְשָׁה²⁹.**
17 **וּכְכֹר בְּאַרְנוֹ³⁰ כְּמָה פְעָמִים, שֶׁהַחֻמֶּשׁ אֶחָד**

18 זֶה אֲסוּר בְּהִנְיָה, אֶפְלוּ לְאַחַר שִׁישְׁחֻטּוּ מִפְּנֵי מוּמֵן; 18
 19 גְּזֵרָה שְׂמָא יִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁶, הוֹאִיל וְאֵינֶן בְּאֵין 19
 20 לְכַפְרָה⁵⁷. אֲבָל צָמַר הַנוֹשֵׁר מִן הַחֲטָאת וְהָאֵשֶׁם - 20
 21 מִתָּר בְּהִנְיָה⁵⁸ לְאַחַר שִׁחִטָּתָן מִפְּנֵי מוּמֵן; הוֹאִיל 21
 22 וְלְכַפְרָה הֵן בְּאֵין, אֵינּוּ מִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁹. וְאִם נִתְלַשׁ 22
 23 מִן הָעוֹלָה - הֲרִי זֶה סַפֵּק⁶⁰. וְכָל שִׁיתְלַשׁ מִקָּל 23
 24 הַקֹּדְשִׁים⁶¹ אַחַר שֶׁנִּפְלַל בְּהֵן מוּם - הֲרִי הוּא מִתָּר 24
 25 בְּהִנְיָה, שֶׁהֲרִי לֹא תִלַּשׁ בִּידוֹ; חוּץ מִן הַבְּכוּר 25
 26 וְהַמְעַשָּׂר⁶², שֶׁאֵף הַנִּתְלַשׁ מִמֶּנּוּ אַחַר שֶׁנִּפְלַל בּוֹ מוּם 26
 27 אֲסוּר בְּהִנְיָה.

54 משנה, בכורות כד, ב. 55) שהקדישה לשלמים או לתורה, ומדובר כשנשר לפני שנפל בה מום, אבל כשנשר לאחר שנפל בה מום, כותב רבינו בסוף ההלכה שבכל הקדשים מותר חוץ מבכור ומעשר. ראה בהערה שם. 56) כדי להשתמש בצמר שינשור מהם. ספק כחכמים במשנה, שם כה, ב. 57) ולא איכפת לו אם יישארו בחיים זמן רב. 58) ואפילו נשר לפני שנפל בה מום, דין זה למד רבינו מהאיבעיא של רבי ינאי שם בעולה תמימה שנתלש ממנה צמר, ואמרו שם שבחטאת ואשם אין כל ספק שהצמר מותר, ומזה יוצא שאפילו נתלש לפני שהוממו מותר (כסף-משנה בשם ה"ר קורקוס). ודוקא הנושר, אבל אם תלש בידים אסור. זה מבואר בגמרא שם: "תולש מי איכא מאן דשרי?" (הלא אין מי שיתיר תולש?). 59) כי מעוניין הוא למהר ולהתכפר. 60) איבעיא, שם. עולה עיקרה לא לכפרה, אבל היא מכפרת עבירות על מצוות-עשה, ולפיכך יש פנים לכאן ולכאן. והאיבעיא לא נפשטה. 61) אפילו עולה תורה ושלמים, רבי ינאי שם שאל מהו דין הצמר שנתלש מעולה תמימה. ומשמע שאם נתלש מבעלת מום, ידוע היה לו שמוותר. ראה למעלה הערה נז. 62) משנה, שם כה, א. אסרו חכמים בפירוש את הצמר שנתלש מבכור בעל מום, והוא-הדין למעשר, שהרי קדושת הגוף חלה עליו אפילו כשהבהמה היא בעלת מום כמו בכבור, ראה בהלכה הקודמת. ובסיכום הדינים שנאמרו בהלכה זו, יש לקבוע, שבנוגע לצמר של בהמות קדשים מחלק רבינו את הקרבנות לשלושה סוגים: א. בכור ודשים: ב. שלמים ותודה. ג. חטאת ואשם. עולה אינה סוג בפני עצמו אלא ספק סוג ב' ספק סוג ג'. ופרטי דיניהם הם: צמר שנתלש בידים אסור בכל שלושת הסוגים. נשר מאליו כשהבהמה תמימה - סוג א' וב' אסור, וסוג ג' מותר. נשר מאליו אחרי שנפל בה מום - ב' וג' מותר, א' אסור. עולה היא כאמור ספק ב' או ג', והולכים לחומרא. פירושו זה מסלק את תמיהתם של האחרונים שכאלו דברי רבינו כאן סותרים למה שאמר למעלה בהלכה זו עצמה: "או שנשר מן הבהמה", והציעו למחוק את התיבות "מן הבהמה", ולפי פירושו אין כל סתירה.

28 יא. השוחט⁶³ בכור או שאר מקדשין - תולש את 28
 29 השער מקפאן ומקפאן לעשות מקום לספין, ובלבד 29
 30 שלא יזיזנו⁶⁴ ממקומו.

63 משנה, שם כד, ב. 64) פירוש, שלא יזיז ממקומו את

1 וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - הֲרִי הֵן אֲסוּרִין בְּגֵזָה וְעִבּוּדָה, וְהַגְזוּז 1
 2 או הַעוֹבֵד בְּהֵן - אֵינּוּ לּוֹקָה⁴⁰.

39 ברייתא, נדרים יט, א. ובכא-מציא ו, ב. (בכסף-משנה ציין מקור הדין בכורות יח, ולפלא שהסתמך על דיוק מגמרא, ודילג על ברייתא מפורשת). 40) אין לוקים על ספק עבירה.

3 ט. בְּהִמַּת הַקֹּדֶשׁ⁴¹ שֶׁנִּפְלַל בָּהּ מוּם וְנִפְדָּת קָמוּ 3
 4 שְׂבָאֲרָנָה⁴² - אֵינָה מִתְּרַת בְּגֵזָה וְעִבּוּדָה, וְהֲרִי הִיא 4
 5 בְּאֲסוּרָה⁴³ עַד שֶׁתִּשְׁחֹט. נִשְׁחֹטָה אַחַר פְּדִיּוּנָה - 5
 6 הַתְּרָה בְּאִכְלָהָ⁴⁴. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? פְּשָׁקֵדִם 6
 7 הַקֹּדֶשׁ אֶת מוּמֵן⁴⁵ או קָדִם מוּם עוֹבֵר⁴⁶ לְהַקְדִּישׁ; 7
 8 אֲבָל הַמְּקַדֵּשׁ בְּעֵלַת מוּם קָבוּעַ לְמִזְבֵּחַ - אֵינָה 8
 9 אֲסוּרָה בְּגֵזָה וְעִבּוּדָה אֲלָא מִדְּבָרֵיהֶם⁴⁷; נִפְדָּת - הֲרִי 9
 10 זֶה פְּחֻלִין לְכָל דְּבָר, וְתִצָּא לְחֻלִין לְהַגְזוּ וְלַהֲעִבֵד⁴⁸. 10
 11 חוּץ מִן הַבְּכוּר⁴⁹ וְהַמְעַשָּׂר⁵⁰, שֶׁהַקֹּדֶשׁ חָלָה עַל 11
 12 גּוֹפֵן אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּעָלֵי מוּמִין קָבוּעִין מִתְחַלְטֵן, 12
 13 וְאֵינֶן יוֹצְאִין לְחֻלִין לְהַגְזוּ וְלַהֲעִבֵד לְעוֹלָם⁵¹. וְאֲסוּר 13
 14 לְהַרְבִּיעַ בְּבָכוּר⁵² או בְּפִסּוּלֵי הַמְּקַדְשִׁין⁵³.

41 משנה, בכורות יד, א. 42) פ"א מהל' איסורי מזבח ה"י. 43) בגמרא שם טו, א - למדו דין זה מהמקרא. 44) והוא-הדין בגיזה. כך משתמע ממה שכתב למעלה "עד שתשחט", וכך כתבו ה'תוספות' בפירוש בכורות כה, א - ד"ה שער. 45) וירדה עליהם קדושת הגוף חמורה. 46) מום שיתרפא אחר זמן מסוים. 47) מגזירת חכמים. שם יד, א. 48) מפני שלא חלה עליה מעולם קדושה חמורה אלא קדושת דמים בלבד, שהרי לא היתה ראויה למזבח. 49) עם לידתו חלה על גופו קדושה שאין לה פדיון, ואינו יוצא לחולין לעולם. 50) מצוות-עשה לעשר כל שנה את הבקר והצאן שנולדו באותה שנה (פ"ו מהל' בכורות ה"א), ואמרה תורה (ויקרא כז, לב): "לא יגאל", שאינו יוצא לחולין על-ידי פדיון אלא נאכל במומו בכבור בעל מום. 51) כלומר, עד שיישחטו. ראה למעלה הערה מג. 52) מקור הלכה זו בברייתא מועד קטן יב, א: "תנו רבנן, אין מרביעים בהמה בחולו של מועד, כיצא בו (בדומה לכך) אין מרביעים בכבור ולא בפסולי המוקדשין". ופירש רש"י שם, שהטעם משום איסור עבודה בקדשים. ומשמע מדברי רבינו כאן שרק איסור יש בזה, אבל אינו לוקה. והטעם, מפני שהאדם אינו עושה עבודה רק הוא גורם שהבהמה תעבוד (משנה-למלך, ראה השגותיו החמורות על הכסף-משנה שהביא מקור אחר). 53) קדשים שנפל בהם מום ואסורים בגיזה ועבודה, כנאמר למעלה ה"ט. רבינו עוסק כאן בדיני מעילה ואיסורי עבודה בקדשים ועל איסור זה אינו לוקה, כמו שכתוב בהערה הקודמת, אבל לוקה הוא משום מרביע כלאים כמו שכתב בפ"ט מהל' כלאים ה"א. ראה שם טעמו של דבר.

15 י. מִתָּר לְתִלְשׁ⁵⁴ אֶת הַשֶּׁעַר לְכַתְּחָלָה מִן הַקֹּדְשִׁים 15
 16 פְּדֵי לְהִרְאוֹת הַמוּם לְמַמְחָה. וְאוֹתוֹ הַשֶּׁעַר שֶׁתִּלְשׁ 16
 17 או שֶׁנִּשְׂר מִן הַבְּהֵמָה⁵⁵ או מִן הַבְּכוּר וְהַמְעַשָּׂר - הֲרִי 17

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי י"ח אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קלג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להקטרה על המזבח. (4) כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. (5) כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שייזרק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. (6) באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה).

ב. פל קדשי קדשים מועלין בהן משהקדשו עד שייזרק הדם. נזרק הדם - מועלין בהן בדרך שפלו לאשים עד שישרף ויצא לבית הדשן, ואין מועלין בדרך הנאכל, כמו שבארנו.

(7) אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

ג. פיצד? העולה, אחד עולת העוף ואחד עולת בהמה, והקמין⁸ והלבונה⁹, ומנחת פהנים¹⁰ והחבתין¹¹ ומנחת נסכים¹² - מועלין בהן משעת הקדשן עד שייצאו אחר שרפתן על המזבח לבית הדשן.

(8) המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו ומקטיר על המזבח והשיריים נאכלים לכהנים. (9) מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. (10) כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". (11) כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. (12) רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח.

ד. וכן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין¹³ - מועלין בהן משעת הקדשן עד שישרפו ותגמר שרפתן בבית הדשן¹⁴ ויתפך הפשר; אבל קדם שיתפך - מועלין בו והוא בבית הדשן.

(13) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. (14) כאימורי קדשי קדשים. (15) ימס, יתפרק.

ה. וכן פרה אדמה - מועלין בה משהקדשה עד שהעשה אפר. אף על פי שהיא פקדשי בדם הבית¹⁶, הרי נאמר בה: תטאת היא. ותנאי בית דין הוא, שלא ימעל אדם באפר הפרה¹⁷.

(16) כלומר, אינה קדשי בדם הבית ממש, אלא כעין קדשי בדם הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. (17) משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בבשרה אבל לא באפרה ומכיוון

הצמר שתלש אלא יניחו כך שהוא מסובך בצמר הקבוע בעור.

יב. קדשי בדם הבית⁶⁵ אסורין בגזה ועבודה מדברי סופרים⁶⁶, אבל מן התורה אין אסורין. לפיכך, הגוזז אותן או העובד בהן - אינו לוקה, אבל מפין אותו מפת מדרות⁶⁷.

(65) מימרא של רבי אלעזר, שם כה, א. (66) כך פירשו שם את דברי רבי אלעזר. (67) מלקות מדרבנן כפי שיקול דעת בית הדין.

יג. המקדיש⁶⁸ עבר למזבח⁶⁹ - אמו אסורה בעבודה מדברי סופרים. מפני שעבודתה מכחשת את העבר, גזרו בה. והרי היא מתרת בגזה, שאין בזה הפסד לזלזל. הקדיש אבר אחד⁷⁰ מן הבהמה, בין לבדק הבית⁷¹ בין למזבח - הרי הדבר ספק אם אסורה בזה בגזה⁷² ועבודה⁷³ או אינה אסורה, לפיכך אין לוקין עליה.

(68) תמורה יא, ב. (69) משמע שאם הקדיש העובר לבדק הבית, אמו מותרת בעבודה, ואע"פ שאמר בהלכה הקודמת, שקדשי בדם הבית אסורים בעבודה. והטעם, מפני שבנידון דלפנינו איסור העבודה הוא מדרבנן, לא גזרו על קדשי בדם הבית, שכל איסור העבודה בהם הוא רק מדרבנן. (70) בעיא (שם) שלא נפשטה. (71) הבעיא שם היא אם היא אסורה מן התורה, ואם נאמר שהתורה אסרה גם בהקדיש אבר אחר, גם בקדשי בדם הבית שאסור מדרבנן הדין כך, שכל שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו (הר' המוריה). (72) אבל האבר שהקדיש, פשוט שאסור בגיזה. וב'שיטה מקובצת' שם פירש שהאיבעיא היא על אותו אבר. (73) בגמרא שלפנינו הבעיא היא בגיזה בלבד, ומשמע שבעבודה לא היה השאל מסופק כלל, שהרי גם אותו האבר יכחיש ע"י העבודה, וכן פירש רש"י שם. ואולי טעות-סופר כאן, ויש למחוק את המילה "ועבודה".

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה, ודין כל הקדשים מאימתי מועלים בהם.

א. קדשים קלים - אין מועלין בהן עד שייזרק הדם². נזרק הדם - מועלין באמורייהן עד שייצאו לבית הדשן, שהרי הן לאשים³, ואין מועלין בדרך הנאכל, כמו שבארנו. אפלו העלה האמורין שלהן למזבח קדם זריקה - אין מועלין בהן עד שייזרק הדם. הוציא אמורייהן לחוץ קדם זריקה - אין מועלין בהן עד שייזרק הדם; נזרק הדם, אף על פי שעדין הן בחוץ ולא החזירן - מועלין בהן⁴. שהזריקה מועלת ליוצא בין להקל⁵ בין להחמיר⁶.

(2) אבל אסור מן התורה (משנה למלך). (3) עומדים

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה מנסכים. (25) מפני שנלקחו לצורך הקדש. (26) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. (27) מצוה לנסך שלושה לוגין ואם היו בצלוחית יותר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכלם.

- 24 י. לג שמן²⁸ של מצרע - מועלין בו משהקדש בכלי
- 25 עד שיעורק דם האשם²⁹. נזרק דם האשם - לא נהנין
- 26 ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו
- 27 המתנות - התרו השירים³⁰ באכילה³¹ כבשר חטאת
- 28 ואשם.

(28) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיצק על כפו שבע הזאות ואחר כך נתן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נתן על ראשו (ויקרא יד). (29) כחכמים נגד דעת רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. (30) השמן שנשאר בלוג. (31) לכהנים.

- 29 יא. פל דמי שהיטת הקדשים³² - אין מועלין בו,
- 30 בין לפני פפרה בין לאחר פפרה, עד שיצא לנחל
- 31 קדרון³³. יצא לנחל קדרון - מועלין בו³⁴, מפני
- 32 שהיה נמכר לגנות ודמיו הקדש. אכל המקוץ דם
- 33 לכהמת קדשים - הרי הוא אסור בהננה ומועלין
- 34 בו³⁵; הואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם, הרי הוא
- 35 כגופה³⁶.

(32) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. (33) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. (34) הראב"ד בהשגותיו כותב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביזמא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן. (35) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. (36) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה.

- 36 יב. העצמות והגידים והקרניים והטלפים שפרשו
- 37 מקדשי קדשים לפני זריקת דמים - מועלין בהן³⁷;
- 38 פרשו לאחר זריקת דמים - אין מועלין בהן³⁸.
- 39 עצמות העולה שפרשו לפני זריקה - אין מועלין
- 40 בהן לאחר זריקה³⁹, שהזריקה מתרת אותם⁴⁰; ואם

שראו חכמים שמשמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסרבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוהו על דין תורה.

- 1 ו. חטאת בהמה ואשם וזבחי שלמי צבור¹⁸ -
- 2 מועלים בכלן משהקדשו עד שיעורק הדם; נזרק הדם
- 3 - מועלין באמורייהו עד שיצאו לבית הדשן, ואין
- 4 מועלין בכבש. וכן חטאת העוף - מועלין בה
- 5 משהקדשה עד שינה דמה; הנה דמה - אין בה
- 6 מעילה. אבל אסור להנות במראתה¹⁹ ונצתה²⁰,
- 7 והנהנה בהן אחר הנה - לא מעל.

(18) בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם קדשי קדשים לכל דבר. (19) הזפק. (20) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לה. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כשאר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה.

- 8 ז. המנחות - מועלין בהן משהקדשו, אף על פי
- 9 שעדיין לא נתקדשו בכלי שרת, עד שיקטיר הקמין.
- 10 קרב הקמין - התרו השירים באכילה. ואם נפסלו
- 11 השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקמין, הואיל
- 12 והקטרה זו אינה מתרת השירים באכילה - הרי
- 13 הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו.

- 14 ח. לחם הפנים²¹ - מועלין בו משהקדש, אף על פי
- 15 שעדיין לא נאפה, עד שיקטיר הבזיכין. הקטיר
- 16 הבזיכין - התר באכילה. וכן שתי הלחם²² - מועלין
- 17 בהן משהקדשו, קדם שיאפו, עד שיעורק דם הכבשים.
- 18 נזרק דם הכבשים - התרו באכילה.

(21) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל ידן מעמידים שני בזיכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. (22) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים.

- 19 ט. הנסכים - מועלין בהן משהקדשו. ירדו
- 20 לישיתין²³ - אין מועלין בהן. מים שמנסכים בחג
- 21 הספות, פל זמן שהן כפר²⁴ של זהב - אין נהנין²⁵
- 22 בהן, והנהנה - לא מעל²⁶; נתנו אותן בצלוחית -
- 23 מועלין בכלן²⁷, שהרי הן מפלל הנסכים.

(23) חלל תחת המזבח שנתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). (24) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים,

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קלה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת. (48) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק קטנים כשרים. (49) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא שם יב. מנמקים את הברל דין הבהמה מדין העוף, מפני שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין פדיון לעוף.

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ו

פרק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר קדשי מזבח שמתו אם יצאו מידי מעילה ואם הותרו שעה אחת.

- 22 א. קְדָשִׁי² מִזְבַּח³ שָׁמְתוּ - יִצְאוּ מִיַּד מְעִילָה דָּבָר
- 23 תּוֹרָה, אֲבָל מוֹעֲלִין בְּהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן אִם
- 24 נִפְסְלוּ בְּדָבָרִים שֵׁיפְסְלוּ בְּהֵן הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁכָּבֵר
- 25 בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין בְּהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. בְּמָה דְּבָרִים
- 26 אֲמוּרִים? בְּשֵׁלָא הָיָה לְהֵן שְׁעַת הֵתֵר לְאַכִּילַת
- 27 כְּהֵנִים; אֲבָל אִם הָיָה לְקְדָשֵׁי קְדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִים שְׁעַת
- 28 הֵתֵר וְאַחַר כֵּן נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאַכִּילָה, הוֹאִיל וְהֵתֵרוּ
- 29 שְׁעָה אַחַת - אִין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ דְּבָר שֶׁהָיָה רְאוּי
- 30 לְאַכִּילָה⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. כִּיִּצַד? קְדָשֵׁי קְדָשִׁים
- 31 שֶׁנִּפְסְלוּ קֹדֶם שֵׁיגִיעַ הַדָּם לְמִזְבַּח כְּהִלְכָתוֹ, כְּגוֹן
- 32 שֶׁשָּׁחַט בְּדָרוֹם⁵ אָף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצַפּוֹן, אוֹ
- 33 שֶׁשָּׁחַט בְּצַפּוֹן וְקָבַל בְּדָרוֹם, אוֹ שֶׁשָּׁחַט בְּיָם וְזָרַק
- 34 בְּלִילָה, אוֹ שֶׁשָּׁחַט בְּלִילָה וְזָרַק בְּיָם, אוֹ שֶׁעֲשָׂאֵן
- 35 בְּמַחְשָׁבַת הַזְּמַן אוֹ בְּמַחְשָׁבַת הַמְּקוֹם, אוֹ שֶׁקָּבַל
- 36 הַפְּסוּלִין⁶ אֵת דְּמֵן אָף עַל פִּי שֶׁזָּרְקוּהוּ כְּשָׂרִים, אוֹ
- 37 שֶׁזָּרְקוּהוּ פְּסוּלִין אָף עַל פִּי שֶׁקָּבְלוּהוּ כְּשָׂרִים, אוֹ
- 38 שֶׁיִּצָּא הַדָּם וְהִבְשֵׁר כְּלוֹ⁷ קֹדֶם זְרִיקַת הַדָּם, אוֹ שֶׁלֵּן
- 39 הַדָּם - בְּכָל אֵלוֹ מוֹעֲלִין⁸ בְּכֵל לְעוֹלָם⁹, שֶׁהָרִי לֹא
- 40 הָיָה לְהֵן שְׁעַת הֵתֵר. אֲבָל אִם הִגִּיעַ הַדָּם לְמִזְבַּח
- 41 כְּמִצְוַתוֹ וְאַחַר כֵּן לֵן הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲמוּרִין, אוֹ שֶׁנִּטְמָא
- 42 הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲמוּרִין, אוֹ שֶׁיִּצָּא הַבֶּשֶׂר אוֹ הָאֲמוּרִין¹⁰
- 43 לְחוּץ, אוֹ שֶׁיִּצָּא מִקְצַת הַבֶּשֶׂר קֹדֶם זְרִיקַת דָּמִים -
- 44 בְּכָל אֵלוֹ וְכִיִּצָּא בְּהֵן אִין מוֹעֲלִין בְּשֶׂאֵר בְּשָׂרָן¹¹,
- 45 שֶׁהָרִי הָיָה לוֹ שְׁעַת הֵתֵר לְאַכִּילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ¹².

(2) מימרא של ר' יוחנן, מעילה יב. (3) ר' יוחנן אמר סתם "קדשים שמתו", ורבינו הוסיף "מזבח" ומכאן ראייה שלדעתו, קדשי בדק הבית שמתו יש בהם מעילה, וכן אמרו (שם טו.): "במאי? (על איזה קדשים אמר ר' יוחנן שאם מתו יצאו מידי מעילה), אילימא (שלא תאמר) בקדשי בדק הבית וכו' לא יחא אלא דאקדיש אשפה (יהיה זה כמו שהקדיש אשפה לבדק הבית)?" ונימוקו של ר' יוחנן נאמר בתמורה לב: מפני שאינם ראויים לכלום, לפדותם אי אפשר, כי בהמת הקדש אינה נפדית בלי העמדה לפני הכהן והערכה, כמו שנאמר (ויקרא כו, יב-יג): "והעמיד את

- 1 פָּרְשׁוּ אַחַר זְרִיקָה - מוֹעֲלִין בְּהֵן לְעוֹלָם⁴¹. עֲצָמוֹת
- 2 הַעוֹלָה שֶׁפָּקְעוּ⁴² מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם חֲצוֹת הַלֵּילָה -
- 3 מוֹעֲלִין בְּהֵן⁴³; לְאַחַר חֲצוֹת - אִין מוֹעֲלִין בְּהֵן. אָף
- 4 עַל פִּי שֶׁפָּקְעוּ קֹדֶם חֲצוֹת, כִּיִּן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלֵּילָה
- 5 נִעֲשׂוּ כָּל הָאֵיבָרִים כְּמִי שֶׁנֶּחְאָפְלוּ וְנִעֲשׂוּ אֶפְר.

(37) עד שייזרק הדם, אבל אחר שניזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה). (38) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. (39) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים. (40) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. (41) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. (42) קפצו ונפלו על הרצפה. (43) דין זה נאמר במשנה שם גבי אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרבינו משווה עצמות לאיברים.

- 6 יג. גְּחֵלַת שֶׁפָּקְעָה מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, כִּיִּן לְפָנֵי חֲצוֹת כִּיִּן
- 7 לְאַחַר חֲצוֹת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. אֲבָל גְּחֵלַת
- 8 שֶׁל קְדָשֵׁי בְּדָק הַבֵּית - מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשְּׁלֵהֶבֶת - לֹא
- 9 נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין.

- 10 יד. דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן⁴⁴, כִּיִּן קֹדֶם הִרְמַת הַדָּשֵׁן
- 11 כִּיִּן אַחַר הִרְמָהּ בּוֹ⁴⁵ - מוֹעֲלִין בּוֹ.

(44) כשעודנו על המזבח. (45) ואף על פי שאין מועלים בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה".

- 12 טו. דָּשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשֵׁן הַמְּנוֹרָה - לֹא
- 13 נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין⁴⁶.

(46) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן אצל מזבח החיצון במקום שמיניחים תרומת הדשן של מזבח החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו.

- 14 טז. כָּל בְּהֵמַת קְדָשֵׁי קְדָשִׁים שֶׁהִיא בְּעֵלַת מוֹם, כִּיִּן
- 15 שֶׁקֹּדֶם מוֹם קָבוּעַ לְהַקְדֵּשָׁה כִּיִּן שֶׁקֹּדֶם הַקְּדָשָׁה
- 16 לְמוֹם קָבוּעַ, וְאֶפְלוּ הִיתָה מְחַסֵּר זְמַן⁴⁷ - מוֹעֲלִין
- 17 בְּהֵם מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ עַד שִׁפְדוֹ. אֲבָל תּוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
- 18 זְמַנָּם⁴⁸ וְכִיִּן יוֹנָה שֶׁעָבֵר זְמַנָּן וְהֵן קְדָשֵׁי מִזְבַּח. אָף
- 19 עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַנּוֹת בְּהֵן - הַנְּהֵנָה לֹא מְעַל⁴⁹.
- 20 הוֹאִיל וְאִין רְאוּיִין לְפִדְיוֹן - הָרִי הֵם פְּחֻטָּאוֹת
- 21 הַמְּתוֹת, לְפִיכֵךְ אִין מוֹעֲלִין בְּהֵן.

(47) עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסויים תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז): "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה וגו'". וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המלה "שאר", ולגרוס אין מועלים בבשרם (חזון-איש), שהרי גם מקצת הבשר שיצא אין בו מעילה (ראה רש"י שם ד"ה איתמר). (12) למעלה בהלכה זו.

- ב. קבלו¹³ הפסולין את הדם¹⁴ וזרקוהו, וזרקו¹ הפשרים לעבודה וקבלו שאר דם הנפש¹⁵ וזרקוהו - אין מועלין בפשר; שאין הפסולין עושין שאר דם הנפש שירים¹⁶. חוץ מן הטמא, הואיל וראוי לעבודת צבור¹⁷, עושה שאר דם שירים¹⁸.

(13) שם ה: (14) פירוש, מקצת הדם. (15) ולא דם העור או הבשר. (16) הדם הנשאר בכלי או בצואר הבהמה אחר זריקת הדם שנתקבל בכלי, נקרא שירים ומצוותו לשפכו על יסוד המזבח ופסול לזריקה. ומשמעו רבינו שאם זרקו פסולים לעבודה מקצת הדם, לא נעשה שאר הדם שירים (ראה פרק א מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כח ובהערות שם), ולפיכך הזריקה השניה כשירה ומוציאה מידי מעילה. (17) שבקרבנות ציבור דוחים את הטומאה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה ט). (18) אפילו בקרבנות יחיד, שאינם דוחים את הטומאה.

- ג. פיצד? קבל הטמא וזרק, אף על פי שחזר הפשוט¹⁹ וקבל שאר דם הנפש וזרקו - הרי אלו לא היתה²⁰ להן שעת התר ומועלין בכלן; שזה הדם שירים הוא, ואין זריקת השירים מועלת. כבר בארנו²¹, שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ מאמוריין אחר זריקת הדם. והוא²² שתהיה זריקה המועלת; אבל קדשים קלים שנתפגלו²³, אף על פי שזרק הדם - אין מועלין באמוריין. וכן אם יצא הדם, אף על פי שהחזירו וזרקו²⁴ - אין מועלין באמוריין.

(19) כלומר, כהן טהור. (20) הבשר לא הותר באכילה, מפני ששתי הזריקות פסולות. (21) למעלה פרק ב הלכה א. (22) בתנאי. (23) שחישב באחת מארבע העבודות לזרוק את הדם או להקטיר את האימורים למחר, והוא-הדין במחשבת שלא במקומם (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק יג הלכה א). (24) שם ג: אמר רב גידל אמר רב, זריקת פיגול וכו' ואינה מביאה לידי מעילה בקדשים קלים. ודין זה לא הופרך שם (הר"י קורקוס, מביאו כסף-משנה). (25) ברייתא שם ז.

- ד. פל חטאות המתות²⁶, כגון ולד חטאת ותמורתה²⁷ וכפיצא בהן²⁸ - אסור להנות בהן, ואם נהנה - לא מעל²⁹.

(26) שאסור להקריבן ואין להן פדיון. ראה דינן בהלכות פסולי המוקדשים פרק ד הלכה א. (27) היו לפניו בהמת חולין ובהמה שהוקדשה לחטאת, ואמר על בהמת החולין הרי זו תמורת זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג): ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. (28) חטאת שמתו בעליה, ושכיפרו בעליה באחרת. (29) משנה שם י:

הבהמה לפני הכהן והערין אותה", ואת המתה אי אפשר להעמיד. ובפסחים כט. אמרו נימוק שני, מפני שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ונבילה אינה ראויה לאדם מישראל אלא לכלבים. ויש לתמוה על רבינו כאן שפסק שקדשי בדק הבית שמתו מועלים בהם, ובפרק ה מהלכות ערכין הלכה יב כתב בפירוש שגם קדשי בדק הבית טעונים העמדה והערכה, ומסיים שם: ולפיכך אם מתה הבהמה קודם שתיערך ותפדה, אין פודים אותה אלא תקבר. ראה כסף-משנה ורדב"ז שם. ונראה שרבינו התכוון כאן למעט כשהקדיש בהמה בעלת מום - "קדשי מזבח" משמע קדשים הראויים למזבח - וסובר כר' יוחנן בתמורה לג. שאינה צריכה העמדה והערכה, שנאמר (שם) "אותה", ולא שקדם מומה להקדשה, והכל מודים שנפידת. וכן משמע מלשונו בהלכות ערכין שם, שכתב: אם נפל בהם מום. אמנם יש להקשות, הלא אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, אבל זה קשה גם על הגמרא עצמה. וראה תוספות פסחים שם ד"ה אין פודים, שפירשו, שקדשי בדק הבית פודים מן התורה, ובמעילה שם ד"ה ואפילו, כתבו, שקדשי בדק הבית מותר לפדות להנאות אחרות חוץ לאכילת כלבים]. (4) במשנה מעילה ב. כתוב שם: "כל שהיה לה שעת היתר לכהנים אין מועלים בה", ובגמרא שם ה. נחלקו חזקיה ור' יוחנן בפירוש המשנה. חזקיה אומר היתר זריקה שנינו, כלומר, אם השחיטה וקבלת הדם נעשו כמצוותן, ומותר היה לזרוק את הדם - אין מועלים בבשר. ור' יוחנן אמר היתר אכילה שנינו, כלומר, כשזרקו הדם והותר הבשר באכילה אין מועלים בו, אבל כל זמן שלא נזרק הדם - מועלים. ופסק רבינו כר' יוחנן, ואע"פ שהוא תלמידו של חזקיה, מפני שבגמרא שם הביאו כמה ראיות לשיטתו, וגם במנחות קב. כל הסוגיא נאמרה לפי שיטתו (כסף-משנה). (5) בדרומו של מזבח, וטעונים שחיטה וקבלת דמם בצפוני (משנה זבחים מז). רבינו מפרט כאן שורה ארוכה של פסולים, ועל כולם הוא אומר שאין בהם מעילה מן התורה אלא מדברי סופרים. מקור הדין במעילה ב: [אמנם שם פירשו כך את המשנה רק לפי דעת רבה, שאם העלה אימורי הפסולים על המזבח צריך להורידם, אבל דעת רבינו שגם הסוכרים אם עלו לא ירדו, מודים לפירוש זה, ולפיכך פסק כאן שאין בהם מעילה מן התורה, ואין בזה ניגוד לדעתו (פסולי המוקדשים פ"ג ה"ז) שלא ירדו (לחם-משנה, ראה כסף-משנה). (6) לעבודת הקרבנות, כגון מי שאינו מזרע אהרן או בעל מום. (7) כלומר, או הבשר. במשנה שם ו: אמר ר' עקיבא שזריקה מועלת ליצא להוציא מידי מעילה, ובגמרא שם מפרש ר' יוחנן שר' עקיבא לא אמר אלא ביצא מקצתו, אבל ביצא כולו מועלים בו, ורב פפא (שם ז). אומר: לא אמר ר' עקיבא אלא שיצא בשר, אבל דם אין זריקה מועלת ליצא. פירוש, אם זרק אותו הדם שיצא אין הזריקה מתרת את הבשר, ולפיכך מועלים בו (רש"י שם). (8) פירוש, בבשר, אבל בדם עצמו אין מעילה כלל (למעלה פרק ב הלכה יא). (9) אפילו לאחר שזרקו הדם. (10) לא נתפרש מה ענין אימורים לכאן? הלא באימורים מועלים משעה שהוקדשו עד שיצאו לבית הדשן (כלמעלה פ"ב ה"ב), ומהו ההבדל בין נפסלו לפני זריקת הדם או לאחריה. ראה הגהות חזון-איש. (11) טעות סופר, ויש למחוק את

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי י"ט אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

47) כלמעלה בהלכה א.

ט. וכן⁴⁸ קמץ שייצא לחוץ או לן וחזר והקטירו -
מועלין בפשירים, שהרי לא היה שם שעת התר. אבל
אם נטמא הקמץ⁴⁹ והקטירו - אין מועלין בפשירים;
שהצייץ⁵⁰ מרצה⁵¹ על הטמא, ואינו מרצה לא על
הלץ⁵² ולא על היוצא. יצאו הפשירים⁵³ או נטמאו
ואחר כך הקטיר הקמץ, אף על פי שהן אסורין
באכילה - אין מועלין בהן⁵⁴, שהרי קרב הקמץ
כמצותו.

48) משנה מנחות כה. (49) דינו כדם בקרבנות בעלי חיים.
ראה למעלה הלכה א דין הדם. (50) ציץ הזהב שהכהן
הגדול נושא על מצחו. (51) בדיעבד, אם הקריבו קרבן
יחיד שנטמא, שנאמר (ויקרא כח, לח): ונשא אהרן את עוון
הקדשים. (52) במשנה שנינו "על היוצא", אבל בתוספתא
מנחות פרק ד הלכה ה, נאמר: שאין הציץ מרצה על הלן
ועל היוצא. (53) פירוש, מקצת השיריים, אבל אם יצאו
כולם - מועלים בהם, כמו בבשר שיצא כולו (למעלה
בהלכה א). שהרי בכל מקום דין שיריים במנחה כדין בשר
בקרבנות בעלי חיים (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק א
הלכה ל, ופרק יא הלכה כ). כסף-משנה בשם הר"י קורקוס.
(54) כר' עקיבא שם בתוספתא, שהקטרת הקומץ מועלת
ליוצא להוציא את השיריים מידי מעילה. בהלכות פסולי
המוקדשים פרק ב הלכה ז, כתב רבינו: "ואם נפסלו
השיריים או חסרו השיריים וכו' הרי הדבר ספק אם יצאו
מידי מעילה." והר"י קורקוס (מובא כאן בכסף-משנה) רואה
כאן סתירה גלויה לדבריו שם. ונראה שרבינו התכוון שם
לפסול אחר, כגון התליעו (הר המוריה).

י. הנהגה מקדשי קדשים בלם לפני זריקת דמים או
מאמורי קדשים קלים לאחר זריקה, או שנהגה מן
העולה פלה או מן הקמץ והלבונה ומנחת פהנים
והחבתין - יפל מה שנהגה⁵⁵ לנדבה⁵⁶. מעל בקרבנות
הצבור - יפל מה שנהגה ללשכה⁵⁷.

55) הקרן והחומש. ראה פרק א הלכה ג. (56) לקרבנות
נדבת ציבור. (57) לבדק הבית (כסף-משנה בשם הרא"ש).
בתוספתא סוף מעילה, אנו שונים להיפך: קרבנות ציבור
לנדבה והמנויים למעלה ללשכה, כנראה גירסא אחרת היתה
לעיני רבינו.

יא. נהנה⁵⁸ קדם זריקה⁵⁹ מבשר קדשי קדשים
שנטמא, או שנהגה מאמורי קדשים קלים, אף על
פי שהעלן לראש המזבח⁶⁰ - הרי זה פטור⁶¹.

58) מימרא של רבא מעילה י. (59) וכל-שכן אחר זריקה
(רש"י שם). (60) לפני זריקת הדם, ואע"פ שאמרנו
(בהלכות פסולי המוקדשים פרק ג הלכה יב) שנעשו לחמו
של מזבח ולא ירדו, אין אנו אומרים שההעלאה מבררת
החלק שהוא "אשי ה'" ומביאה לידי מעילה (ראה אור-
שמה). [דין זה נאמר כבר למעלה בפ"ב ה"א. ואולי כאן
המדובר באימורים שנטמאו ולאחר זריקה?]. (61) הטעם

ה. וכל חטאת³⁰ שתרה³¹ עד שיפיל בה מום -
מועלין בה עד שתפדה.

30) שם יא: (31) כגון שעברה שנתה לפני שכיפרו הבעלים
באחרת.

ו. המפריש³² חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה,
ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות,
ושחט שתיהן כאחת³³ וזרק דם אחת מהן - אין
מועלין לא בבשר זו שגזרק דמה ולא בבשר חברתה,
ואף על פי שאינו³⁴ ראוי לאכילה, הואיל ואם רצה
מזה זרק ואם רצה מזה זרק. אבל אם שחט זו אחר
זו - אין דמה³⁵ מועיל לבשר חברתה³⁶, ואפילו לאחר
זריקה, שהרי לא היתה לה שעה הראויה להתיר
בשרה³⁷.

32) שם ז. ז. (33) כגון ששחטון שני כהנים (רש"י שם).
34) השני. (35) של אותה ששחט קודם. (36) להוציאו
מידי מעילה. (37) מפני שאסור לזרוק דם החטאת
שנשחטה באחרונה.

ז. כל חטאת עוף³⁸ או עולת עוף שנספלה בשנוי
עשייתה³⁹ או בשנוי מקום עשייתה⁴⁰ - מועלין בה;
חוץ מעולת העוף שנגמלק למטה במליקת חטאת
לשם חטאת, שאף על פי שלא עלתה לבעלים לשם
חובה⁴¹ - אין מועלין בה⁴², הואיל ושנה שמה
ומקום עשייתה ושנה מעשייה לשם דבר שאין בו
מעילה⁴³.

38) משנה זבחים טו. טו: (39) הבדיל הראש מן הגוף
בחטאת, וכן אם לא הבדיל בעולה (ראה הלכות מעשה
הקרבנות פרק ו הלכה כ, ופרק ז הלכה ו). (40) עולת
העוף מזים דמה במחיצתו העליונה של המזבח, ושל חטאת
העוף במחיצתו התחתונה, ואם שינה - פסול. וכן אם מלק
עולת העוף למטה - פסולה, אבל חטאת העוף מליקתה
כשרה בכל מקום (רבינו שם הלכה ט). (41) על הבעלים
להביא עולה אחרת (פרק טו מהלכות פסולי המוקדשים
ה"א). (42) כר' יהושע שם טו: (43) חטאת העוף
שעשאה למטה לשם חטאת אין בה מעילה, ולפיכך גם
עולת העוף שנעשתה כך אין מועלים בה.

ח. מנחה⁴⁴ שנתפגלה⁴⁵ או שנעשית במחשבת
המקום⁴⁶, וכן שתי הלחם ולחם הפנים שנתפגלו או
שנספלו במחשבת המקום - מועלין בהן, שהרי לא
היתה להן שעת התיר⁴⁷.

44) קרבן קמת. (45) ראה הלכה ג. (46) לזרוק את הדם
או להקטיר אימורים שלא במקומם. ההבדל בדין שתי
מחשבות פסולות אלו הוא: מחשבת הזמן, האוכל בשר
הקרבן חייב כרת. ומחשבת המקום, אין כרת באכילתו.
בדרך כלל קוראים לקרבן שנפסל במחשבת הזמן "פיגול",
ולנפסל במחשבת המקום - "פסול", ולפעמים כשאין הבדל
בינם, נכללים שניהם במונח "פיגול" או "פסול".

משלמים עצמם שקדושת הגוף עליהם.

ב. הקדוש⁴ אבר אחד לְדָמְיוֹ⁵ לְמִזְבֵּחַ - הָרִי זֶה סֶפֶק
אם פְּשֻטָה קְדֻשָה בְּכֻלָּן או לא פְּשֻטָה, לְפִיכָף תִּקְרָב
וְלֹא יִפְדָה⁶. וְאֵם נִפְדָה - אֵין מוֹעֲלִין⁷ בְּפָדְיוֹנוֹ.¹⁴
¹⁵
¹⁶

(4) בעיא שלא נפשטה (תמורה יא:). (5) אם הקדישו למזבח, אין כל ספק שקדושת הגוף פשטה בכולה אם היה זה אבר שהנשמה תלויה בו, כגון לב או ראש וכדומה (ראה הל' מעשה הקרבנות פט"ו ה"ב), אבל בהקדיש את האבר לדמיו לצורך קרבן שבהמה זו ראויה לו, שאל רבא שם מהו הדין, וצדדי הבעיה הם: ברור, שאם הקדיש כל הבהמה לדמיה - חלה עליה קדושת הגוף, וברור היה לו לרבא גם-כן שאם הקדיש את האבר קדושת הגוף פשטה הקדושה בכולה. ומסופק היה באבר אחד לדמיו, אם אנו אומרים מתוך שחלה על האבר קדושת דמים חלה עליו קדושת הגוף, ומתוך שקדש אבר אחד קדשה כולה, או אין אומרים שני "מתוך". בלשון התלמוד: "חד מיגו - אמר, תרי מיגו - לא אמר". ויוצא מזה, שמדובר כאן באבר שהנשמה תלויה בו, שאילו אבר שאין הנשמה תלויה בו פסק רבינו פט"ו מהל' מעשה הקרבנות, שאפילו בהקדישו קדושת הגוף לא פשטה הקדושה בכל הבהמה. אולם בפ"ה מהל' ערכין ה"ב כותב רבינו דין זה באומר "דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח". ראה כסף-משנה ולחם-משנה שם. (6) שאין פדיון לקדשים תמימים. (7) משום שאינו ראוי לפדיון, שמא פשטה קדושה בכולה, לפיכך אין הקדושה עוברת על הדמים (ראה רבב"ד וכסף-משנה בשם הר"י קורקוס).

ג. המִפְרִישׁ⁸ מְעוֹת לְנִזְיֹרוֹת⁹ - אֶסוּר לְהִנּוֹת בְּהֵן,
וְאֵם נִהְנָה - לֹא מְעַל; מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְבּוֹא פְלֶם
שְׁלָמִים¹⁰, וְאֵין בְּשָׁלְמִים מְעִילָה אֶלֶּא בְּאִמּוֹרֵיהֶן
אֶחָד זְרִיקָת דָּמִים¹¹. מִת¹² - יִפְלוּ לְנִדְבָה¹³. הֵיוּ
מִפְרָשִׁים¹⁴: דְּמֵי חֲטָאת - יִלְכוּ לֵים הַמִּזְבֵּחַ¹⁵, וְלֹא
נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין; דְּמֵי עוֹלָה - יִבְיִאוּ עוֹלָה,
וּמוֹעֲלִין בְּהֵן¹⁶. אָמַר: אֵלוּ לְחֲטָאתִי וְהַשְּׂאֲרָ¹⁷
לְנִזְיֹרוֹתַי, אִם נִהְנָה בְּכָל הַשְּׂאֲרָ¹⁸ - מְעַל¹⁹; נִהְנָה
בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מְעַל²⁰. וְכֵן אִם אָמַר: אֵלוּ לְעוֹלָתִי
וְהַשְּׂאֲרָ לְנִזְיֹרוֹתַי, וְנִהְנָה בְּכֻלָּן - מְעַל²¹; נִהְנָה
בְּמִקְצָתוֹ - לֹא מְעַל. שְׂאֵין בְּדָמֵי שְׁלָמִים מְעִילָה²².
הַפְרִישׁ מְעוֹת וְאָמַר: אֵלוּ לְעוֹלָתִי וְאֵלוּ לְחֲטָאתִי
וְאֵלוּ לְשָׁלְמִים, וְנִתְעַרְבוּ - מוֹעֲלִין בְּכֻלָּן וּמוֹעֲלִין
בְּמִקְצָתוֹ²³. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה²⁴? יִקַּח שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת,
וּמִחֻלָּל דְּמֵי חֲטָאת בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא עַל הַחֲטָאת,
וְדָמֵי עוֹלָה עַל הָעוֹלָה, וְדָמֵי שְׁלָמִים עַל שְׁלָמִים.²⁵
²⁶
²⁷
²⁸
²⁹
³⁰
³¹
³²

(8) משנה, מעילה יא, א. (9) אחר שמלאו ימי נזרו, מביא הנזיר שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים. (10) מפני שאמר סתם "לנזירותי" יכול לקנות בכולם שלמים ('תוספות' שם ד"ה הפריש). (11) כמו שנתבאר למעלה פ"ב ה"א. (12) הנזיר לפני שקנה בהמות בדמים אלה, וגם לא קבע איזה כסף הוא לחטאת ואיזה לעולה ולשלמים.

אמרו בגמרא שם, מפני שאינו מביא כל הפסד לגבוה, שהרי אינם ראויים לכלום, וגם נעשית כל מצוותם. נמלשונו של רבינו משמע שפטור לגמרי, ואין בהם מעילה אפילו מדברי סופרים, וזה מנוגד למה שכתב למעלה בהלכה א שאם נטמא בשר קדשי קדשים אחר זריקה אין מועלים בו, ומכאן שנטמא לפני זריקה מועלים. וראה תוספות שם ד"ה הכל, שהוכיחו, שבנפסל לפני זריקה הכל מודים שמועלים בו, ולפיכך פירשו שהמדובר כשהננה אחרי זריקה מהבשר שננטמא לפני זריקה. והוכחה לדבריהם אנו מוצאים בגירסא שלפנינו בגמרא שם: "נהנה מבשר קדשי קדשים שננטמא לפני זריקה". ונראה שיש להזיז כאן ממקומם את המלים "קודם זריקה", ולהעמידן אחרי המלה "שנטמא", ובהתאם לגירסא שבגמרא, והמדובר כשהננה לאחר זריקה, וכשם שזריקה מועלת ליוצא כך מועלת לטמא].

יב. קְדֻשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ⁶² - חֻלְבֵן וּבִיצֵיהֶן אֶסוּר לְהִנּוֹת
מִהֵן, וְנִהְנָה - לֹא מְעַל⁶³. לְפִיכָף, וְלֹד הַקְּדָשִׁים⁶⁴
וְכֵן וְלֹד הַמְעַשֵּׂר לֹא יִינַק מֵאִמּוֹ, אֶלֶּא מִבְּהֵמָה אַחֲרַת
חֻלְיִין. וַיֵּשׁ לְאָדָם לְהִתְנַדֵּב וְלוֹמַר: חֻלְבַּת בְּהֵמָה זוֹ
הַחֻלְיִין יִהְיֶה הַקְּדָשׁ⁶⁵. לְנִלְדוֹת הַקְּדָשִׁים שִׁינְקוּהוּ פְדִי
שְׁלָא יְמוֹתוֹ.⁶⁶

(62) משנה מעילה יב. (63) מפני שאינם ראויים למזבח (ראה הלכה יג). (64) משנה שם יג. בתוספות פירשו, שהמדובר בוולד שנולד לפני שהבעלים הקדישו את הבהמה, וכן "ולד המעושרת" פירושו שנולד לפני שעושרה. ורבינו סתם, ויש מקום לפרש שהכוונה גם לוולד שנולד לאחר ההקדש, ואסור לו לינק מאמו מפני שזה כעבודה בקדשים. רבינו בפירושו על המשנה אומר נימוק זה. (65) פירוש, יהיה מזומן (ראה רבב"ד וכסף-משנה).

יג. הַקְּדֻשִׁים⁶⁶ בְּהֵמָה וְעוֹף לְמִזְבֵּחַ קְדֻשַׁת דָּמִים, כְּגוֹן
שְׂאֲמֹר: דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ לְנִסְכִּים⁶⁷, וְדָמֵי כֵן יוֹנָה זֶה
לְשָׁלְמִים⁶⁸ - הָרִי הֵן כְּקְדָשֵׁי בְדִק הַבַּיִת וּמוֹעֲלִין
בְּחֻלְבֵן וּבִיצֵיהֶן, כְּמוֹ שִׁיתְּפָאֵר.

(66) שם יב: (67) אבל אם אמר דמי בהמה זו לעולה או לשלמים, חלה עליה קדושת הגוף והיא עצמה תוקרב (רבא, כריתות ה. וכן פסק רבינו בהלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה ה). (68) אין עוף קרב שלמים, ולפיכך דינה כקדשי בדק הבית. ראה בהערה הקודמת.

יום שבת קודש כ' אייר ה'תשע"ו

פָּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר המפריש מעות לחטאת או לעולה או לשלמים אם מועלים בהן.

א. הַמְפְרִישׁ² מְעוֹת לְחֲטָאתוֹ לְעוֹלָתוֹ וְלֶאֱשָׁמוֹ
וְלְתוֹרִין וּבְגֵי יוֹנָה - מוֹעֲלִין בְּהֵן מִשְׁעָה שֶׁהַפְרִישׁ.
הַפְרִישׁ לְשָׁלְמִים - אֵין מוֹעֲלִין בְּהֵם.³

(2) תוספתא, מעילה פ"א ה"ד: מועלים בדמי חטאת ובדמי עולה, ואין מועלים בדמי שלמים. (3) אינם עדיפים

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שבת קודש כ' אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 ו. המפריש³⁵ שתי סלעים לאֲשֶׁם וְלִקַּח בֶּהֶן שְׁנֵי
11 אֵילִים לְחֵלִין, הוֹאִיל וְקָנָה חֲלִין בְּדָמֵי אֲשֶׁם - מֵעַל.
12 וְחֵיב לְשַׁלֵּם עֲשָׂרָה דִּינָרִים³⁶, שֶׁהֵן שְׁתֵּי סְלָעִים
13 וְחֲמִשָּׁה³⁷, וְיָבִיא בֶּהֶן אֲשֶׁם, וְיָבִיא קָרְבַּן אֲשֶׁם עַל
14 מַעֲלָתוֹ. לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה אֶחָד מִשְׁנֵי הָאֵילִים שֶׁקָּנָה
15 יָפָה שְׁתֵּי סְלָעִים וְהַשְּׁנִי יָפָה עֲשָׂרָה דִּינָרִין - יָבִיא
16 הַשְּׁנִי עֲשָׂרָה אֲשֶׁם תַּחַת הַמַּעֲלָה עִם הַחֲמִשָּׁה³⁸,
17 וְיָבִיא הַשְּׁנִי שְׁתֵּי סְלָעִים אֲשֶׁם עַל מַעֲלָתוֹ. לִקַּח
18 אֶחָד לְאֲשֶׁם וְאֶחָד לְחֵלִין³⁹, אִם הָיָה שֶׁל אֲשֶׁם יָפָה
19 שְׁתֵּי סְלָעִים⁴⁰ - יָבִיא אוֹתוֹ לְאֲשֶׁמוֹ הָרֵאשׁוֹן⁴¹, וְכֵן
20 אִם הָיָה זֶה הַחֲלִין יָפָה שְׁתֵּים - יָבִיא אוֹתוֹ אֲשֶׁם
21 מַעֲלָתוֹ⁴², שֶׁהָרִי מֵעַל בְּסֻלַּע אַחַת מִדְּמֵי הָאֲשֶׁם;
22 וְיִשְׁלַם חֲמִשָּׁה דִּינָרִים⁴³ וְיִפְלוּ לְנִדְבָה⁴⁴.

35) משנה, שם כו, ב. כפי שנתפרשה בגמרא שם.
36) סלע הוא ארבעה דינרים. (37) ראה למעלה פ"א ה"ג.
38) ובוזה השיב להקדש את מה שגזל ותוספת חומש, ואע"פ
שהאיל עלה לו רק בסלע אחד, והטעם מפני שהרווח הוא
שלו, שהרי האילים הם חולין. (39) ומעל רק באחד.
40) באשם נאמר "כסף שקלים", ולמדו מזה שאין להביא
אשם בפחות משני שקלים. שקל שבתורה הוא סלע
שבמשנה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד הכ"ב. (41) כאן
הרווח להקדש, שהרי לא מעל בדמי אשם זה. (42) ואע"פ
שלא הוציא עליו אלא סלע אחד ונתיקר, כלמעלה בהערה
לז. (43) הסלע שמעל, וחומשו. וכסף זה יביא מבייתו.
44) שהרי הם מותר אשם שנופלים לנדבה. ראה הל' פסולי
המוקדשין פ"ד הי"ד.

23 ז. הַנְּהַנְּהָ⁴⁵ מִדְּמֵי חֲטָאת עַד שְׁלֹא קָרְבָה חֲטָאתוֹ -
24 יוֹסִיף חֲמֵשׁ עַל מֵה שֶׁנְּהַנְּהָ וְיָבִיא בְּדָמֵיו⁴⁶ חֲטָאתוֹ⁴⁷,
25 וְיָבִיא קָרְבַּן אֲשֶׁם עַל מַעֲלָתוֹ. וְכֵן אִם נְהַנְּהָ מִדְּמֵי
26 אֲשֶׁם עַד שְׁלֹא קָרַב אֲשָׁמוֹ - יוֹסִיף חֲמֵשׁ וְיָבִיא
27 בְּדָמֵיו אֲשָׁמוֹ, וְיָבִיא אֲשֶׁם אַחֵר לְמַעֲלָתוֹ. שֶׁקָּרְבָּנוֹת
28 הַמְּזֻבָּחִים - מַעֲלָתָן לְקָרְבָּנוֹת הַמְּזֻבָּחִים, וְקָדְשֵׁי בִדָּק
29 הַבַּיִת - מַעֲלָתָן לְבִדָּק הַבַּיִת. נוֹדַע לוֹ שֶׁמַּעֲלָתוֹ⁴⁹ וְאַחֵר
30 כֶּף קָרְבָה חֲטָאתוֹ⁵⁰ וְעַד כֵּן לֹא הִפְרִישׁ מַעֲלָתוֹ⁵¹, או
31 שֶׁהִפְרִישָׁה וְלֹא כָלָהּ בְּדָמֵי חֲטָאתוֹ⁵² - יוֹלִיד
32 הַמַּעֲלָה וְחֲמִשָּׁה לָּים הַמְּלָח⁵³. נוֹדַע לוֹ שֶׁמַּעַל אַחֵר
33 שֶׁקָּרְבָה חֲטָאתוֹ - יִפְלוּ מַעוֹת הַמַּעֲלָה וְחֲמִשָּׁה
34 לְנִדְבָה; שְׁאִין מִפְרִישִׁין בַּתְּחִלָּה לְאִבּוֹד⁵⁴. וְכֵן כֶּף
35 וְכֵן כֶּף יָבִיא אֲשֶׁם מַעֲלָתוֹ. וּבְאֲשֶׁם, בֵּין שֶׁנּוֹדַע לוֹ
36 שֶׁמַּעַל קִדְּם שֶׁקָּרַב אֲשָׁמוֹ אוֹ אַחֵר שֶׁקָּרַב - תִּפֹּל
37 מַעֲלָתוֹ וְחֲמִשָּׁה לְנִדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹתָר אֲשֶׁם⁵⁵.
38 וְיָבִיא אֲשֶׁם מַעֲלָתוֹ.

45) ברייתא, מעילה ט, ב. (46) דמי הקרן עם החומש.
47) בהמה יותר יפה. (48) הקרן והחומש הם למזבח.
כלומר, לקנות בהם קרבן כזה שמעל בו. (49) בחלק מן
הדמים. (50) שנקנתה בדמים שנשארו. (51) מה שנהנה
וחומשו. (52) אלא קנה בדמים שנשארו בלבד. (53) כדין

13) לעולות נדבת ציבור, ואע"פ שמעורבים בהם דמי חטאת
שדינם השלכה לים המלח, הלכה היא למשה מסיני בנזיר
(רבי יוחנן, בנזיר כה.). (14) לפני שמת, פירש אלו דמי
חטאת, אלו דמי עולה ואלו דמי שלמים. (15) כדין דמי
חטאת שמתו בעליה (פ"ה מהל' פסולי המוקדשין ה"א),
ומה שאמר רבי יוחנן: "הלכה היא בנזיר", היינו במעות
סתומות. (16) ומובן שבדמי שלמים אין מועלים (למעלה
ה"א). (17) נזיר כו, ב. (18) בכל הדמים שנשארו.
(19) מפני שנהנה בדמי העולה. (20) אולי נהנה בדמי
שלמים בלבד (בגמרא שם הגירסא: והשאר "לשאר" נזירות,
וכן גם בתוספתא מעילה פ"א. כלומר, לכל שאר הקרבנות
שעליו להביא, היינו עולה ושלמים, ומכאן שאם אמר
והשאר לנזירות, אין מעילה אפילו בנהנה בכל המעות, כמו
שאמרנו בתחילת הלכה זו בהפריש מעות לנזירות. ויש
לתמוה על רבינו, למה השמיט את המילה "לשאר". ונראה
שהושמטה בטעות על-ידי המעתיקים). (21) מפני שנהנה
בדמי עולה, בין מת בין לא מת, ובדמי חטאת - אם לא
מת, כמו שנתבאר למעלה בהלכה זו. (22) ושמה נהנה
בדמי שלמים בלבד. (23) פירוש, אם נהנה בדמים העולים
על דמי השלמים (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס), אבל אם
נהנה בסכום פחות מדמי השלמים לא מעל, שמה נהנה
מדמי השלמים בלבד. (24) תוספתא, מעילה פ"א ה"ה.

1 ד. אֶחָד מִמְּחֵיבֵי קִנְיִן²⁵ שֶׁהִפְרִישׁ מַעוֹת וְאָמַר: אֵלוֹ
2 לְחֻבְתִּי - מוֹעֲלִין בְּכֶלֶן וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן²⁶. וְאִם
3 מֵתוּ - יִפְלוּ לְנִדְבָה²⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנֵי בְּנִזְיֹרוֹת²⁸,
4 וּמוֹעֲלִין בֶּהֶן.

25) כגון זב וזבה ויולדת, שמחויבים להביא שני עופות,
אחד לחטאת ואחד לעולה. (26) מפני ששני הקרבנות יש
בהם מעילה. (27) בנזיר כו, א - אמרו שההלכה למשה
מסיני שהובאה למעלה בהלכה הקודמת, נאמרה גם
במחויבי קנינים. (28) בדין נזירות, למעלה ה"ג.

5 ה. הַמִּפְרִישׁ²⁹ חֲטָאת עַל אֲכִילַת חֶלֶב וְהִבְיָאָה עַל
6 אֲכִילַת דָּם - הָרִי זֶה לֹא כִפָּרוֹ³⁰, לְפִיכָּךְ לֹא מַעֲלָתוֹ³¹.
7 הַפְּרִישׁ מַעוֹת³² לְחֲטָאת חֶלֶב וְקָנָה בֶּהֶן חֲטָאת דָּם:
8 בְּשׁוֹגֵג - כִּפָּרוֹ³³, לְפִיכָּךְ מַעַל; בְּמַזִּיד - לֹא כִפָּרוֹ,
9 לְפִיכָּךְ לֹא מַעֲלָתוֹ³⁴.

29) כריתות כז, ב. (30) כתוב בתורה (ויקרא ד, כח):
"קרבנו... על חטאתו", ודרשו במשנה שם, שהקרבן צריך
להיות לשם אותו החטא, ולא יעבידנו מחטא זה לחטא
אחר. (31) במעשה השינוי, שהרי לא נהנה כלום.
(32) שם. ההבדל בין מעות לבהמה הוא, שבהמה היא
קדושת הגוף ואינה יוצאה לחולין לעולם, ולפיכך אין
הבעלים יכולים לשנות בה כלום, מה-שאיין-כן דמים
שיוצאים לחולין אם מועל בהם או כשקונה בהם בהמה
לקרבן. (33) בגמרא שלנו, נאמר סתם "מעל וכיפר". אבל
בתוספתא כריתות פ"ד ה"ו, אנו שונים כדברי רבינו.
(34) בגמרא שם תולים את הכפרה במעילה, מפני שמעל -
כיפר. ורבינו אומר להיפך (כסף-משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מאיר מפני שרב נחמן שם סובר כן. ועוד, שבשבעות כב, ב - אמרו שיש להפוך את השיטות, היינו חכמים אומרים מעל, ורבי מאיר אומר לא מעל (ר"ן נדרים, שם). (63) פירוש, שאמר "עלי" הקדש. (64) ומשלם להקדש קרן וחומש (נדרים, שם). (65) מפני שהיא מותרת לאחרים, ואינה ממון של הקדש. (66) והוא-הדין אם אמר: כבר זו הקדש. (67) מפני שהיא אסורה לכל אדם ונעשית רכושו של הקדש. (68) ככל קדשי בדק הבית. (69) מימרא של רבא, שם לו, ב. (70) מדובר כשהכיכר מונחת בתוך ארבע אמותיו של המקדיש, וארבע אמות של אדם קונות לו (בבא-מציעא י:), ולפיכך יכול לזכות בה להקדש, כדי המגביה מציאה לחבירו (בשביל חבירו) - קנה חבירו. (71) שמין ערך ההנאה שבנו מוכן לתת לו, כדי שיוריש לו את הכיכר, ואת הסכום הזה וחומש, ישלם להקדש.

מותר חטאת (שם יא. אמר אב"י, שדין זה הוא לפי דעת רבי שמעון שכל חטאת שכיפרו בעליה תמות, אבל לרבנן הסבורים שאינה מתה אלא אם אבדה וכיפרו בעליה באחרת ואח"כ נמצאה, המעות יפלו לנדבה. ומכיון שרבינו פסק בהל' פסולי המוקדשין פ"ד ה"א כרבנן, למה כותב כאן: ילכו לים המלח? והר"י קורקוס (מובא כאן ה"ז בכסף-משנה) מתרץ שמכיון שידע שמעל יהיה עליו להפריש מה שנהנה וחומשו ולהוסיף על דמי החטאת, ולא עשה כך אלא הקריב חטאתו מהדמים שנשארו, הרי זה כדחייה בידים כמו שהפריש חטאת ואבדה, והפריש אחרת ונמצאת הראשונה ולא בא להמלך בבית-דין ושחט אחת מהן, שאמרנו שם פ"ד ה"ג שהשניה תמות, מפני שדחה אותה בידים). (54) כשנודע לו שמעל לפני שקרבה חטאתו, היה עליו להפריש מעילתו ולהוסיפה על דמי החטאת ולא היו הולכים לאיבוד, ולפיכך כשלא עשה כך הרי זה כדמי חטאת שכיפרו בעליה, אבל אם נודע לו אחרי כפרה, הרי הקרן והחומש שיפריש עכשיו נקבע גורלם מראש לאיבוד. (55) ראה למעלה ה"ו ובהערות.

16 י. האומר לחבירו⁷²: כפרי עליך הקדש, וְחֹזֵר וְנִתְּנָה
17 לו - הַמְקַבֵּל מִתְּנָה זו מֵעַל⁷³ לְכַשְׁיוֹצֵיא⁷⁴, שְׁהָרִי
18 הַנּוֹתֵן אֵינָה אֲסוּרָה עָלָיו⁷⁵. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה
19 מִשְׁאֵר הַקּוֹנְמוֹת⁷⁶ יֵשׁ בְּהֵן מְעִילָה לְנֶאֱסֵר בְּהֵן. וְכָל
20 דְּבָרִים הַנֶּאֱסָרִין עָלָיו מִנְּדָר פְּזָה מְצַטְרֵפִין, וְאִם
21 נִהְיָה מִכְּלָם⁷⁷ בְּשׁוּה פְּרוּטָה - מְעַל.

(72) שם, בעיא שנפשטה. (73) ואין אנו אומרים, שמכיון שהכיכר יצאה מרשות הנותן פקע איסורה, מפני שאינה כיכרו. (74) כשיהנה בה. (75) לו היתה אסורה גם עליו, היה הוא מועל בה. (76) פירוש, אם לא אמר "הקדש" או "קרבן" אלא "קונם" ושאר הכינויים שנמנו במשנה שם י, א. (77) בכל אחד לא היה שוה פרוטה, אבל בכל הדברים יחד היה שוה פרוטה.

22 יא. האומר⁷⁸: הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְבָּן אִם אֵינָן
23 נִקְצָצוֹת הַיּוֹם, וְטִלְתִּית זֶה קָרְבָּן אִם לֹא תִשְׁרַף הַיּוֹם,
24 וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא נִקְצָצוּ וְלֹא נִשְׂרַפָּה הַטִּלְתִּית - הָרִי
25 הֵם הַקְּדָשׁ, וְיִפְדוּ כִּשְׂאֵר הַהֶקְדָּשׁוֹת וְאַחֵר כֶּף יִהְיֶה
26 בְּהֵן. אֲבָל אִם אָמַר: הָרִי הַנְּטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְבָּן עַד
27 שִׁיקָצְצוּ - אֵינּוּ יְכוּלִּים לְפַדּוֹתָן; שֶׁבְּכָל עַת שִׁיפְדוּ
28 יַחֲזִירוּ הַקְּדָשׁ⁷⁹ עַד שִׁיקָצְצוּ, וְכִינּוּן שֶׁנִּקְצָצוּ אֵינָן
29 צָרִיכִין פְּדִיּוֹן⁸⁰, אֲלֵא נִהְיִין בְּהֵן מִיָּד. בְּמָה דְּבָרִים
30 אֲמוּרִים? בְּשִׁפְדָּאן הַמְקַדְּשִׁי; אֲבָל אִם פְּדָאן אַחֵר -
31 הָרִי אֵלוֹ יוֹצֵאִין לְחֵלְוִין⁸¹ אִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא
32 נִקְצָצוּ, וְיִהְיֶה מִתְּרִין אִף לְמִקְדִּישׁ.

(78) משנה וגמרא, שם כח, א. וכה, ב. (79) כרב פדא שם. רבינו סובר שבזה מודה עולה לבר פדא (ראה הערה הבאה). (80) שהרי לא הקדיש אותן אלא עד שיקצצו, ולפיכך יצאו לחולין אחרי הקציצה, כעולא שם נגד דעת בר פדא. (81) שהרי הנטיעות הן רכושן של הפודה, והוא לא הקדיש אותן. מימרא של רבי יוחנן, שם ל, א.

1 ח. המוכר⁵⁶ עולתו ושלמיו - לא עשה כלום⁵⁷. ודין
2 תורה, שיהיו המעות חלין כמו שהיו⁵⁸; וקנסו
3 אותם⁵⁹ חכמים, שיעלו המעות לנדבה. אפלו היתה
4 הבהמה שוה ארבעה ומכרה בתמשה - התמשה
5 כליו⁶⁰ יפלו לנדבה⁶¹. ואין פאן מעילה לא מדברי
6 תורה ולא מדברי סופרים.

(56) תוספתא, פסחים פ"ז ה"ז (לפי גירסת הגר"א) וברייטא שם פט, ב. (57) ומקריבים הקרבן לשם בעליו הראשונים (רש"י שם). ראה משנה-למלך. (58) והמוכר יחזירן לקונה. (59) את הקונה, מפני שקנה קרבן של אחרים, כעין החרמת הכסף שנעשה בו משא ומתן בלתי הוגן, אבל את הקרבן אי-אפשר להחרים, שהרי קדושת הגוף עליו. ורש"י פירש, שקנסו את הקונה בהתאם לפתגם העממי: "לא עכברא גנב, אלא חזרא גנב" (לא העכבר הגנב, אלא החזר שהוא נמלט שם). (60) ואין אנו אומרים שהדינר החמישי מתנה היא למוכר (רש"י שם). (61) לנדבת ציבור.

7 ט. יש מעילה בנדרים⁶². פיצד? האומר: כפר זו
8 עלי קרבן או הקדש⁶³, ואכלה - מעל⁶⁴, אף על פי
9 שהיא מתרת לאחרים. לפיכך⁶⁵ אין לה פדיון, שהרי
10 אינה קדש אלא לזה בלבד. אמר: כפר זו קדש⁶⁶ או
11 קרבן, ואכלה, בין הוא בין אחר - מעל. לפיכך⁶⁷
12 יש לה פדיון⁶⁸. היתה לפניו⁶⁹ כפר של הפקר⁷⁰
13 ואמר: כפר זו הקדש, נטלה על מנת לאכלה - מעל
14 לפי פלה; על מנת להורישו - מעל לפי טובת
15 הניהו⁷¹ שבה.

(62) נדרים לה, א. מחלוקת רבי מאיר ורבנן, ופסק רבי

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ד-כ' אייר תשע"ו

ידע אם ישגג או לא ישגג. ונענן זה קוראים לו חכמים' לא 37
הודע', וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פרתות (ז.). 38

יום שלישי ט"ז אייר ה'תשע"ו

מצות עשה ע.

39 **המצוה הע' נדפסה ביום הקודם.**

יום רביעי י"ז אייר ה'תשע"ו

מצות עשה עא.

40 **המצוה הע"א** — הצווי שנוצטוינו שמי שעבר
41 עברות מסומות יקריב קרבן אשם ויתכפר לו — וזהו
42 אשם ודאי. העברות שחכמים עליהן קרבן זה הן: מעילה
43 וגזלה וביאת שפחה חרופה (חציה שפחה וחציה בת חורין.
44 כגון שאחד השותפים בה שחררה) וישקר בשבועת פקדון
45 (השומר על פקדון חבירו ונשבע לשקר על אחת הטענות
46 הפטרות אותו להחזיר הפקדון): כל-המועל בשגגה, והוא
47 שיהנה בשונה פרוטה מן-ההקדש — בין הקדש בך
48 הבית ובין הקדש מזבח — או הגזל חברו שנה פרוטה
49 ולמעלה ונשבע; או הפא על שפחה חרופה או הכופר
50 בפקדון ונשבע — (וכל אלו) בין בשוגג בין במזיד —
51 הרי זה חייב להקריב קרבן על חטאתו, ואינו קרבן חטאת
52 אלא קרבן אשם; וקרבן זה נקרא 'אשם ודאי' (כי ודאי
53 שגג). אמר יתעלה במעילה: "וחטאה בשגגה מקדשי ה'
54 והביא את-אשמו לה' איל תמים" (ויקרא ה, טו); ואמר:
55 "וכחש בעמיתו בפקדון וגו' ונשבע על-שקר וגו' ואת-
56 אשמו יביא לה' איל תמים" (שם, כא-כב). ואמר: "ואיש
57 כיי-ישב את-אשה שכבת-זרע והיא שפחה נחרפת לאיש
58 וגו' והביא את-אשמו לה' וגו'" (שם יט, כ-כא). וכבר
59 נתבאר דיני מצוות אלו במסכת פרתות (ט.).

יום חמישי י"ח אייר ה'תשע"ו

מצות עשה עב.

60 **המצוה הע"ב** — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
61 עולה ויורד על עברות מסומות. העברות שחכמים עליהן
62 קרבן זה הן: טמאת מקדש וטמאת קדשיו ושבועת בטוי
63 ושבועת העדות. מי שנטמא באב מאבות הטמאות, כמו
64 שקבענו בהקדמת סדר טהרות, ונכנס למקדש בשגגה
65 — זוהי טמאת מקדש; או שאכל בשר קדש בשגגה —
66 זוהי טמאת קדשיו; או שנושבע שבועת בטוי (נשבע
67 לעשות או שלא לעשות דבר מה, ולא קיים) ולא קימה
68 בשגגה; או נשבע שבועת העדות (נשבע כאילו אינו יודע
69 עדות לחברו) לשקר — בין בשוגג בין במזיד — הרי

יום ראשון י"ד אייר ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קט.

מצות עשה סט.

1 **המצוה הק"ט** — האזהרה שהזהרנו מלמכור מעשר
2 בהמה באיזה אופן שיהיה, והוא אמרו יתעלה במעשר
3 בהמה: "לא יגאל" (ויקרא כו, לג). ולשון ספרא (שם):
4 "במעשר הוא אומר: "לא יגאל" — ואינו נמכר לא חי
5 ולא שחוט, לא תמים ולא בעל מום". וכבר נתבאר דיני
6 מצוה זו עם שלפניה במסכת בכורות (לא); ובריש מסכת
7 מעשר שני (פרק א משנה ב.).

8 **המצוה הס"ט** — הצווי שנוצטוינו שיקריב כל-מי
9 שישגג בחטא מן-החטאים הגדולים הידועים קרבן חטאת
10 אמרו יתעלה: "ואם-נפש אחת תחטא בשגגה מעם
11 הארץ" (שם ד, כז). וזו היא חטאת קבועה, כלומר שהיא
12 לעולם חטאת בהמה. וכבר בארנו, שהעברות שחכמים על
13 שגגתן חטאת זו, הן שחייבים על זדון פרת, בתנאי
14 שתהיה מצות לא-תעשה ויהיה בה מעשה (פעולה פיזית),
15 כמו שנתבאר בתחלת פרתות. הלכות מצוה זו בלה כבר
16 נתבאר במסכת הוריות (ח). ופרתות (ט). ובכמה מקומות
17 בשבת (סט. קב.) ושבועות (כד.) וזבחים.

יום שני ט"ו אייר ה'תשע"ו

מצות עשה ע.

18 **המצוה המשלימה שבעים** — הוא הצווי
19 שנוצטוינו להקריב קרבן מסים אם יארע לנו ספק באחת
20 מאותן העברות הגדולות שחייבים על זדון פרת ועל
21 שגגתן חטאת קבועה — וקרבן זה נקרא 'אשם תלוי'
22 ואפן הספק הזה אשר אם יארע חייבים עליו אשם תלוי,
23 הוא: כגון שיש לפניו שתי חתיכות חלב, אחת מהן חלב
24 הפליות (שהוא אסור) והאחרת חלב הלב (שהוא מותר),
25 ואכל אחת מהן ואכל אחר את-השניה או שאבדה,
26 ונסתפק ונתעורר אצלו חשש אם החתיכה שאכל היתה
27 המתרת או האסורה — וזה שמקריב קרבן על הספק
28 המתעורר הזה כדי להתכפר בו, וזה נקרא 'אשם תלוי'
29 (שדינו עדיין תלוי ועומד עד שהספק יתברר). אם נתברר
30 אחר-כך, שמה-שאכל הוא חלב הפליות — הרי נתאמת
31 שזו שגגה ויקריב חטאת קבועה. והכתוב האמור בקרבן
32 זה הוא אמרו בפירוש ויקרא: "ואם-נפש כי תחטא
33 ועשתה אחת מכל-מצות ה' אשר לא תעשינה ולא-ידע
34 ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן-הצאן בערךך
35 לאשם אל-הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג
36 והוא לא-ידע" (ויקרא ה, יז-יח) — כלומר: על מה שלא

1 המצוי אלא במובנם המעשי של "חסרון" ו"השלמה" מעכבן
2 מלאכול בקדשים), ואלו הם: הנזב והנזכה והיולדת
3 והמצרע. הנך רואה, איך מונים זב ונזכה פשנים ומונים
4 מצרע פאחד — בין שהוא איש או אשה — לפי
5 שזיבות האיש אינה כזיבות האשה. והפסוק הנאמר על
6 קרבתה: "ואם-טהרה מזוכה וגו' וביום השמיני תקח-לה
7 שתי תרים וגו'" (שם טו, כח-כט).

8 המצוה הע"ו — הצווי שנצטוינו שפליילדת תקריב
9 קרבן, והוא: פכש פן-שנתו לעולה ופן-יונה או תר
10 לחטאת. ואם היא עניה, מקריבה שתי תרים או שני בני
11 יונה אחד עלה ואחד חטאת. וגם היא ממחסרי פפרה עד
12 שפתקריב, כמו שאמר ותעלה: "ובמלאת ימי טהרה לבן
13 או לבת תביא פכש פן-שנתו וגו'" (שם יב, ו).

יום שבת קודש כ' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה עד. עז.

14 המצוה הע"ד — הצווי שנצטוינו שפלי-איש זב אם
15 נרפא מזיבותו יקריב קרבן, וקרבתו זה הוא: "שתי תרים
16 או שני בני יונה אחד חטאת והאחד עלה" — וזהו
17 קרבן הנזב, והוא מחסר פפרה עד שיקריבנו (אף שטבל
18 והעריב היום). והוא אמרו ותעלה: "וכי-יטהר הנזב מזובו
19 וגו' וביום השמיני יקח-לו שתי תרים וגו'" (ויקרא טו,
20 יג-טו).

21 המצוה הע"ז — הצווי שנצטוינו שכל-מצרע
22 (שנראתה לבנונית בעורו) יקריב קרבן אם נרפא מנגעו,
23 והן שלש בהמות: עולה וחסאת ואשם ולוג שמן. ואם
24 הוא עני — מקריב פכש לאשם ושתי תרים או שני בני
25 יונה אחד לעלה ואחד לחטאת, וזהו הרביעי ממחסרי
26 פפרה. והוא אמרו ותעלה: "וביום השמיני יקח שני
27 פכשים תמימים וכבשה אחת" (שם יד, י). ואם יאמר
28 אדם: מדוע אינך מונה קרבן מחסרי פפרה פלם כמצוה
29 אחת פבין שיש להם ענין אחד הפוללם, והוא חסור
30 הפפרה, ואז זה היה מין ממיני הטהרה מן-הטמאה
31 והייית אומר: המצוה הפלונית — הוא הצווי שנצטוינו
32 שלא תשלם טהרת מקצת הטמאים, והם זב ונזכה ויולדת
33 ומצרע, עד שיקריבו קרבן, שהרי פן אתה מונה טהרה
34 במקנה (מצות עשה קט) מצוה אחת — ותחייב בה אינה
35 טמא שיהיה, ואינך חושש למין הטמאה שנשטמא בה —
36 פך היית יכול למנות קרבן מחסרי פפרה כמצוה אחת,
37 ולא תחוש למין טמאתו?! השם יודע ועד שפך היה
38 צריך להיות בהחלט, אלו היה קרבן פל-אחד מארבעת
39 מחסרי פפרה אלו קרבן אחד שאין בו שני, כמו טהרה
40 במים (במקוה) שהיא מין טהרה וחוכה על פל-טמא;
41 אבל מפנין שנשנתו קרבתיהם כמו שאתה רואה, צריך

1 זה מקריב על אחד המעשים האלה שיעשה קרבן
2 הנקרא: "קרבן עולה ויורד". והוא אמרו ותעלה: "ונפש
3 פיתחטא ושמצה קול אלה וגו' או נפש אשר תגע
4 בכל-דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו' והוא ידע ואשם או
5 נפש פי תשבע לבטא בשפתים וגו' ונעלם ממנו וגו'
6 והיה כי-יאשם וגו' והביא את-אשמו וגו' ואם-לא תגיע
7 ידו וגו' ואם-לא תשיג ידו וגו'" (ויקרא ה, א-יא). ולכן
8 נקרא 'עולה ויורד' — לפי שאינו קבוע במין, אלא פעם
9 יובא ממין זה ופעם ממין אחר, פפי אשר תשיג יד
10 החוטא החייב בקרבן. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו
11 במסכת פרתות (י) ובמסכת שבועות (ז).

יום שישי י"ט אייר ה'תשע"ו

מצות עשה סח. עה. עו.

12 המצוה הס"ח — הצווי שנצטוינו שיקריב בית דין
13 קרבן, אם שנגו והורו שלא פהלכה, וזהו אמרו ותעלה:
14 "ואם פל-עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל"
15 (ויקרא ד, יג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו והתנאים שבה
16 בשלמות במסכת הוריות ובכמה מקומות ממסכת זבחים.

17 המצוה הע"ה — הצווי שנצטוינו שפלי-אשה זכה,
18 אם נתרפאה מן-הזיבות, תקריב קרבן, וקרבתו זה הוא:
19 "שתי תרים או שני בני יונה" — וזהו קרבן זכה, והיא
20 ממחסרת פפרה עד שתביאנו. ואולי יקשה עלי מקשה
21 ויאמר: פבין שקרבן הנזב פקרבתו הנזכה, והרי אתה מונה
22 (במנין המצוות) את-מין הקרבן — יהיה החייב בו מי
23 שיהיה — כמו שעשית בקרבן חטאת וקרבתו אשם ודאי
24 וקרבתו אשם תלוי וקרבתו עולה ויורד, שמניית פל-אחד
25 מצוה בפני עצמה, ולא חששת לרבותי החטאים (למנות
26 כל חטא בפני עצמו, מפני) שעל פל-אחד מהם חייבים אותו
27 הקרבן — פך גם פאן אל תחוש למספר האנשים,
28 שפל-אחד מהם נתחייב קרבן העוף?! ידע (המקשה)
29 שקרבן זב ונזכה אינו בא על חטאים, אלא הוא קרבן
30 חובה כמצב מסים. אלו היה מצב הזוב פאיש ובאשה
31 דבר אחד — כמו שהם בשם, שהשם של זה "זב" ושל
32 זה "זכה" — פי אז היה צריך למנותם אחד; אבל אין
33 הדבר פן, פי הגרת שכבת זרע מן-האיש היא שחייב עליה
34 קרבן, אף אם נגר פצין שכבת זרע מן-האשה אינה זכה,
35 אלא זוב הדם מן-האשה הוא שחייבת עליו קרבן; ואם
36 זב הדם מן-האיש אינו חייב עליו קרבן. ומלת 'זיבות'
37 אין ענינה אלא הגזילה, ואין פל-הגזילים אותו הדבר
38 עצמו. ובפרוש אמרו (נדה לב): "האיש מטמא בלבן
39 והאשה באדם", ואין דין זב ונזכה פדין מצרע ומצרעת.
40 והראיה הברורה לזה אמרם בכרתות (ח): "ארבעה
41 מחסרי פפרה (שקרבן חטאת) שלהם (וכל הביטויים של
42 חטאת" וכפרה" המופיעים בהקשר לזב וזבה אינם במובנם

- 1 לְמִנּוֹת פֶּלֶא-קֶרְפֵן לְבִדּוֹ פְּהֶכְרֵחַ, כִּי הִדְבֵּר שָׁבוּ נִשְׁלַמְתָּ
2 טְהַרְתּוּ שֶׁל זֶה אֵינוֹ הִדְבֵּר שָׁבוּ נִשְׁלַמְתָּ טְהַרְתּוּ שֶׁל זֶה.
3 וְהָיָה זֶה כְּמוֹ מִי נִדָּה (מי הזאה שבהם היו מערבים את אפר
4 הפרה) וּמִי מְקַוֶּה וְאֶרְבָּעָה מִיָּנִין שֶׁבְּמִצְוֵה (בהם משתמשים
5 לטהרתו: צפרים, עץ ארז וכו') שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת, אֶף-עַל-פִּי
- 6 שְׁפִלְן לְטְהַרְתָּ טְמֵאִים כְּמוֹ שֶׁאַבְאָר (מצות עשה קי).
7 וְאֶרְבַּעַת מַחְסְרֵי פִּפְרָה אֵלוֹ כְּכֹר נִתְבְּאָרוּ דִּינֵיהֶם וְדִינֵי
8 קֶרְבָּנוֹתֵיהֶם בְּכִלְלוֹת וּפְרָטוֹת בְּפֶרֶק ח' מִזְוִירוֹת וְסוֹף
9 נְגַעִים וּמִסְכַּת קָנִים וּבִמְקוֹמוֹת רַבִּים הַמְּפָזְרִים בְּתַלְמוּד,
10 אֲלֵא שֶׁרַבְּם כָּכֵלֶם בְּמִקְוֹמוֹת שֶׁהֵעִירוֹנוּ עֲלֵיהֶם.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמוד ב

- 1 צְוֹרְנֵי צְוֹרְנֵי קוֹרְרִין – וּמוֹצֵיא מֵאֲתָנוּ חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת שֶׁל פְּסוּלֵי
2 מִמְזוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּנוֹ.
3 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלוקֵת אִם גַּר מוֹתֵר בְּמִמְזוּרָתוֹ: הִגְוֵי רִבְּנָן בְּתוֹסַפְתָּא
4 (פ"ה ה"ג), גַּר נוֹשֵׂא – רִשְׁאֵי לִישָׂא מִמְזוּרָתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי
5 יְהוּדָה אוֹמֵר, גַּר לֹא יִשָּׂא מִמְזוּרָתוֹ. מִמְשִׁיכָה הַתוֹסַפְתָּא, אֶחָד גַּר וְאֶחָד
- 6 עֶבֶד מְשוּחָרֵר וְהָלַל, מוֹתֵרִים כְּכֹהֵנִת. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, טָאִי טַעֲמָא
7 דְּרַבִּי יוֹסִי שְׁמַתִּיר גַּר בְּמִמְזוּרָתוֹ, מִשּׁוּם דְּחַמְשָׁה קְהֵלִי כְּתִיבִי – נִאֲמַר
8 בְּתוֹרָה חֲמִשָּׁה לְשׁוֹנוֹת אוֹהֵרָה וְחֲמִישָׁה לְשׁוֹנוֹת 'קְהֵל' בְּעִנְיַן פְּסוּלֵי
9 יוֹחֲסִין, וְהָיָה נִיתֵן הִיָּה לְכֹלֹל אוֹתָם בְּאוֹהֵרָה אַחַת וּבְלִשׁוֹן 'קְהֵל'
10 אַחַד, אֲלֵא יֵשׁ לְדְרוֹשׁ כֹּךְ,

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמוד א

- 1 אֲבִיָּא אֶת הַגַּר שְׂאִינוּ בְּרוּב קְהֵל, שְׁבֵא מְטִיפָה פְּסוּלָה וְלֹכֵן בְּתוֹ
2 פְּסוּלָה לְכַהוֹנָה.
3 דוּחָה הַגְּמָרָא לִימּוּד זֶה: שֶׁכֵּן מַה לְחַצֵּד הַשְּׁנִיָּה שֶׁבָּהֶן – לְמִדָּה
4 הַמְשׁוֹתֶפֶת לְשֵׁנֵיהֶם, לְחַלֵּל וּלְגַר מְצִיר, שֶׁבָּהֶן שְׁנֵיהֶם פּוֹסְלִים אֶת
5 הָאִשָּׁה לְכַהוֹנָה כְּבִיאָתָם, מַה שְׁאִין כֵּן גַּר רִגִּיל, לֹא מִצְאָנוּ שְׁפוּסֵל
6 אֶת הָאִשָּׁה בְּבִיאָתוֹ. נִמְצָא עַד עַתָּה שֶׁהַגְּמָרָא דוּחָה אֶת הַדְּרָכִים
7 לְלַמּוּד שֶׁבֶת גַּר זָכַר פְּסוּלָה לְכַהוֹנָה עַל יְדֵי הַצַּד הַשּׁוּה שֶׁל חֵלֶל
8 וּגַר מְצִיר, כִּיּוֹן שֶׁשְׁנֵיהֶם פּוֹסְלִים אֶת הָאִשָּׁה בְּבִיאָתָם, מַה שְׁאִין כֵּן
9 בְּגַר רִגִּיל.
10 הַגְּמָרָא מִבְּאֵרֵת כִּיֻּצַּד רַבִּי יְהוּדָה לּוֹמֵד שֶׁבֶת גַּר פְּסוּלָה:
11 מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁבֶת גַּר פְּסוּלָה לְכַהוֹנָה, סוֹבֵר
12 שֶׁגַּר רִגִּיל נִמְיָ' גַּם כֵּן פּוֹסֵל אֶת הָאִשָּׁה כְּבִיאָתוֹ, וּמִיָּתִי לָהּ – הוּא
13 לוֹמֵד זֹאת בְּלִימּוּד 'בְּמַה הַצַּד' מִהָאִי דִּינָא – מֵאוֹתוֹ לִימּוּד עֲצֻמוֹ
14 שֶׁלֵּמַד מִשֶּׁם שֶׁבְתוֹ נִפְסַלֵת לְכַהוֹנָה. וְכֹךְ הוּא הַלִּימּוּד, מַה חֵלֶל
15 שְׁבֵא מְטִיפָה כְּשִׁירָה, פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ אֶת הָאִשָּׁה, גַּר שְׁבֵא מְטִיפָה
16 פְּסוּלָה לֹא כֹל שֶׁכֵּן שִׁפְסוּל בְּבִיאָתוֹ אֶת הָאִשָּׁה. וְאִם תְּשִׁיב שִׁמָּה
17 לְחַלֵּל שֶׁכֵּן יִצְרִיתוֹ בְּעִבְרִיָּה, גַּר מְצִיר שְׁאִין יִצְרִיתוֹ בְּעִבְרִיָּה יוֹכִיחַ,
18 וְנִלְמַד מִחֵלֶל וּגַר מְצִיר שְׂאִינוּ בְּרוּב קְהֵל וּפּוֹסְלִים אֶת הָאִשָּׁה
19 בְּבִיאָתָם, אֶף אִנִּי אֲבִיָּא גַּר שְׂאִינוּ בְּרוּב קְהֵל וּפּוֹסֵל אֶת הָאִשָּׁה
20 בְּבִיאָתוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁכֵּךְ אֲפֻשֵׁר לְלַמּוּד אֶת דִּין בֶּת הַגַּר מִבֶּת הַחֵלֶל,
21 וּבְמַה הַצַּד מִחֵלֶל וּגַר מְצִיר, וְאִי אֲפֻשֵׁר לְדַחוֹת שְׁטַעַם הַפְּסוּל בָּהֶם
22 הוּא מַחְמַת שְׁבִיאָתָם פּוֹסַלֵת אֶת הָאִשָּׁה, שֶׁהָרִי לְרַבִּי יְהוּדָה אֶף
23 בִּיאָת גַּר רִגִּיל פּוֹסַלֵת אֶת הָאִשָּׁה.
24 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנֵה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲקֵבָה אֹמְרֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵשָׂא גִיּוֹרֵת בְּתוֹ
25 כְּשִׁירָה לְכַהוֹנָה גַּר שְׁנֵשָׂא בֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹ כְּשִׁירָה לְכַהוֹנָה:
26 הַגְּמָרָא מְבִיאָה שִׁטָּה נּוֹסֶפֶת בְּדִין בֶּת הַגַּר לְכַהוֹנָה: תְּנִיָּא, רַבִּי
27 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אוֹמֵר, גִּיּוֹרֵת שֶׁהַתְּגִיירָה כְּשֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבֶּת שְׁלֹשׁ
28 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, שֶׁלֹּא הִיתָה רְאוּיָה לְבִיאָה בְּעוּדָה גוּיָה בְּשִׁירָה
29 לְהִנְשֵׂא לְכַהוֹנָה. שְׁאֵאֵמֵר בְּמַלְחַמַת מִדִּין שְׁאֵמֵר מִשָּׁה לְאֻנְשֵׁי
30 הַצַּבָּא הַבָּאִים מֵהַמְּלַחְמָה (בְּמַדְבֵּר לֹא יח) 'כֹּל הַנֶּפֶשׁ בְּנָשִׁים אֲשֶׁר
31 לֹא יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר הִחְיוּ לָכֶם'. וְהֵלֵא גַם שִׁנְיָתָם הַכְּהֵן הָיָה עֲפָקָם
- 32 – בֵּין הַיּוֹצֵאִים לְמַלְחַמַת מִדִּין, וְכִיּוֹן שְׁאֵמֵר זֹאת מִשָּׁה לְכֹלֶם גַּם
33 פְּנַחַס הַכְּהֵן בְּכֹלֶם, וּמוֹכַח שְׁגַם הוּא יִכּוֹל לְקַחַת לְעֲצֻמוֹ לְאִשָּׁה
34 מִהַטָּף שֶׁבְּכַנּוֹת מִדִּין שְׁאִינוּ רְאוּיֹת עֵדִין לְבִיאָה. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא:
35 וְרִבְּנָן – הַתְּנָאִים שְׁחֹלְקִים עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲקֵבָה בְּמִשְׁנֵה, כִּיֻּצַּד
36 הֵם יִרְשׁוּ אֶת הַפְּסוּק, מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: רַבְּנָן מְפַרְשִׁים הִחְיוּ לָכֶם
37 אוֹתוֹן שִׁנְשָׂאוּ לְעֲבָדִים שֶׁלְכֶם, וְלִשְׁפָחוֹת.
38 וְנִמְצָא שִׁישׁ אַרְבַּע שִׁטוֹת בְּדִין בֶּת גַּרִּים לְכַהוֹנָה, שֶׁלֵּשׁ שִׁטוֹת
39 בְּמִשְׁנֵה וְאַחַת בְּבִרְיָתָא: א. לְרַבִּי יְהוּדָה, בֶּת גַּר זָכַר פְּסוּלָה וְאֶפִּילוֹ
40 נִשָּׂא יִשְׂרָאֵלִית. ב. לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אִם יֵשׁ צַד אַחַד יִשְׂרָאֵל מְכַשֵּׁר,
41 אֲבֵל גַּר וְגִיּוֹרֵת שְׁנֵישָׂאוּ, בְּתָם פְּסוּלָה. ג. לְרַבִּי יוֹסִי, אֶפִּילוֹ גַּר
42 שְׁנֵשָׂא גִיּוֹרֵת בְּתוֹ כְּשִׁירָה, אֲבֵל צִרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה הוֹרְתָה וְלִידָתָה
43 בְּקִדּוּשָׁה. ד. לְרַבִּי שְׁמַעוֹן (בְּבִרְיָתָא) אֶפִּילוֹ גִיּוֹרֵת עֲצֻמָּה כְּשִׁירָה,
44 וּבְלִבֵּד שֶׁהַתְּגִיירָה פְּחוּתָה מִבֶּת שֶׁלֵּשׁ, שֶׁלֹּא הִיתָה רְאוּיָה לְבִיאָה
45 בְּגִיּוֹתָה.
46 הַגְּמָרָא מִבְּאֵרֵת מְנִיין לְלַמּוּד הַתְּנָאִים אֶת שִׁטְתָּם: וְכִּוּוֹן – כֹּל
47 הַתְּנָאִים מְקַרָּא אֶחָד דְּרִשׁוּ – מֵאוֹתוֹ פְּסוּק הֵם לְלַמּוּד אֶת שִׁטְתָּם,
48 שְׁנֵאֵמֵר (יְחֻזְקָאֵל מִד כב) 'אֶלְמִנָּה וְגִירָוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי
49 אִם בְּתוֹלֵת מוֹרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל'. רַבִּי יְהוּדָה קָבַר עַד דָּאִית בֶּל יִרְעֵי
50 מִיִּשְׂרָאֵל – עַד שִׁיְהִיָּה כֹל עֵיקַר שְׁנִקְרָא זִרְעֵי, דְּהִיּוּנוֹ הוֹרַע שְׁבֵא מִן
51 הָאֵב, מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹכֵן בֶּת גַּר זָכַר פְּסוּלָה, שְׁעֵיקַר הוֹרַע שְׁנִגְלוּהָ
52 מִמֶּנּוּ אֵינוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲקֵבָה קָבַר כִּיּוֹן שֶׁכְּתוּב 'מוֹרַע־
53 מִשְׁמַע וְאֶפִּילוֹ מְקַצֵּת יִרְעֵי מִיִּשְׂרָאֵל, כִּגּוֹן הוֹרַע שֶׁל הָאֵם, גַּם אִנִּי
54 מְכַשִּׁירוֹ וְקוֹרָא עֲלֵיו 'בְּתוֹלֵת מוֹרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל', לֹכֵן גַּר שְׁנֵשָׂא בֶת
55 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹ כְּשִׁירָה. רַבִּי יוֹסִי קָבַר מִי שְׁנִגְרָעוּ בְּיִשְׂרָאֵל – שֶׁהִיתָה
56 הוֹרְתָה בְּקִדּוּשָׁה לְאַחַר שְׁנִתְגִיירוֹ הוֹרִיָּה, נַחֲשֶׁבֶת לְזִרְעֵי יִשְׂרָאֵל/
57 לִכְךָ אֶף בֶּת גַּר וְגִיּוֹרֵת כְּשִׁירָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי קָבַר מִי שְׁנִגְרָעוּ
58 בְּתוֹלֵת בְּיִשְׂרָאֵל – מִי שֶׁגִּדְלוֹ וְנִגְמְרוֹ בְּתוֹלֵת מִשְׁבָּאָה לְכֹלֹל
59 יִשְׂרָאֵל, דְּהִיּוּנוֹ שְׁנַעֲשִׂית בֶּת שֶׁלֵּשׁ שָׁנִים אַחֲרֵי שֶׁהַתְּגִיירָה, נִקְרָאת
60 'מוֹרַע־יִשְׂרָאֵל', וּמוֹתֵרֵת לְכַהוֹנָה.
61 אֶמֶר לִיָּה רַבִּי נַחְמָן לְרַבָּא – רַב נַחְמָן שָׁאל אֶת רַבָּא

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

39 אָמַר רב גידל אָמַר רב, דין זה שְׂדֵכָר שֵׁישׁ בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל נִטְמָא
 40 מִסֶּפֶק, וְאִין בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, מִהָאִי קָרָא נִפְקָא,
 41 "וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר יִנַּע כָּבֵל טָמֵא לֹא יֵאָבֵל", מִשְׁמַע שֶׁרַק וְדָאִי טָמֵא
 42 הוּא דְלֹא יֵאָבֵל, הָא סֶפֶק טָמֵא וְסֶפֶק מְהוּר יֵאָבֵל, הָרִי שֶׁסֶפֶק
 43 טוּמְאָה אִינוּ כּוּדָאִי. אֵימָא סִיפָא שֶׁל הַפְסוּקָה, "וְהִבְשֵׁר כָּל מְהוּר
 44 יֵאָבֵל בְּשָׂר", מִשְׁמַע שֶׁרַק אָדָם שְׁהוּא וְדָאִי מְהוּר הוּא דִּיאָבֵל
 45 בְּשָׂר, הָא אָדָם שְׁהוּא סֶפֶק טָמֵא וְסֶפֶק מְהוּר, לֹא יֵאָבֵל, הָרִי
 46 שֶׁסֶפֶק טוּמְאָה הוּא כּוּדָאִי טוּמְאָה. אֵלָּא לֹא שְׁמַע מִינָהּ, כָּאן - כֵּל
 47 טְהוּר יֵאָבֵל בְּשָׂר מְדַבֵּר בָּאָדָם שֵׁישׁ בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל וְלִכְּן נִטְמָא
 48 בִּסֶּפֶק, כָּאן - 'וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר יִנַּע', מְדַבֵּר בְּבִשָׂר שְׁאִין בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל
 49 וְלִכְּן לֹא נִטְמָא בִּסֶּפֶק.
 50 מְבֹאֵרָת הַגְּמָרָא שֶׁצְרִיכִים אֶת שְׁתֵּי הַדְרָשׁוֹת, וְאִיצְטְרִיךְ דְרָב גִּידֵל
 51 אָמַר רב, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִינַמְר מְסוּמָה, דָּאִי רַק מְדַרְב, הוּהוּ אֲמִינָא,
 52 שְׁכִישֵׁי דַעַת לִישְׁאֵל טָמֵא בִּין בְּרִשׁוֹת הִיחִיד וּבִין בְּרִשׁוֹת הִרְבִּים,
 53 לִכְּן אִיצְטְרִיךְ לְמִינַמְר מְסוּמָה, לומר שֶׁנִּטְמָא רַק בְּרִשׁוֹת הִיחִיד
 54 כְּסוּטָה. וְאִי רַק מְסוּמָה, הוּהוּ אֲמִינָא, אִין טוּמְאָה בִּסֶּפֶק עַד דִּיאִיפָא
 55 דַעַת בְּנוּגַע - הַשְׂרֵץ הַמְטָמֵא. וְיִנְיַע הַנְטָמֵא, כְּסוּטָה שֵׁישׁ דַעַת
 56 בָּאִשָּׁה וּבְנוּעֵל, אֲבָל אִם שֵׁי דַעַת רַק בְּנוּגַע אוּ רַק בְּמִינַע אִינוּ נִטְמָא
 57 מִסֶּפֶק, לִכְּן צְרִיכָא אֶת הַלִּימּוּד שֶׁל רַב גִּידֵל אָמַר רַב שְׁלומֵד, 'טְהוּר
 58 וְדָאִי יֵאָבֵל, אֲבָל בִּסֶּפֶק וִישׁ בְּנִטְמָא דַעַת לֹא יֵאָבֵל, אָף אִם אִין
 59 בְּנִטְמָא דַעַת, וּמְשוּם כִּךְ שֶׁרַץ מְטָמֵא בִּסֶּפֶק אָף שְׁאִין בּוֹ דַעַת.
 60 שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה, כּוּ בְיּוֹם דְרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ כּוּ, אָמַר
 61 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלַה עַפְר מִעֵינֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי, שְׁהִיִּית אֹמֵר
 62 עֵתִיד דּוֹר אַחַר לְטַהַר כְּכַר שְׁלִישִׁי שְׁאִין לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא
 63 טָמֵא. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי, וְיִמְאָחַר דָּאִין לוֹ לְשַׁנֵּי
 64 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁמְטָמֵא שְׁלִישִׁי, לְמַה עֲבָשׁוּ הוּא טָמֵא עַד
 65 שִׁיטְהוּר דּוֹר אַחַר. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֲמַנְנָם
 66 מִן הַתּוֹרָה אִין לוֹ מִקְרָא לְטָמְאָה, אֲבָל מִדִּין קָל וְחֹמֶר יֵשׁ לוֹ
 67 טוּמְאָה לְשְׁלִישִׁי בְּתַרּוּמָה, בְּדֶרֶךְ זֶה, וְכֹה מְבֹבֵל יוֹם שְׁלֹא הָעֵרִיב
 68 שְׁמֶשׁוּ, שְׁמֹוּתָר בְּחֻלִּין - שְׁאֵם יִגַע בְּחֻלִּין אִינוּ מְטָמְא, בְּכָל זֹאת
 69 פּוֹסְל בְּתַרּוּמָה עַד שִׁיעֵרִיב שְׁמֶשׁוּ, כִּכְר שְׁנֵי שְׁפָסוּל אָף בְּחֻלִּין,
 70 אִינוּ דִּין שִׁיעֵשָׁה שְׁלִישִׁי בְּתַרּוּמָה וַיִּפְסְלוּ.
 71 דוּחַה הַגְּמָרָא, אֵיכָא לְמִיפְדָּה, מַה לְמַבּוּל יוֹם שֶׁל טָמֵא מֵת אוּ זָב
 72 אוּ מְצוּרַע, שְׁכֵּן בְּשַׁעַת טוּמְאָתוֹ הִיא אֲב הַמְּוִמָּה וּמְשוּם כִּךְ פּוֹסֵל
 73 תְּרומָה, מַה שְׁאִין כֵּן כְּכַר שְׁנֵי שְׁלֹא הִיא אֲב הַטּוּמְאָה, לֹא יַעֲשֶׂה
 74 שְׁלִישִׁי בְּתַרּוּמָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, תִּיָּתִי - תִּלְמֵד כְּכַר שְׁנֵי שְׁמִטָּא
 75 שְׁלִישִׁי בְּקַל וְחֹמֶר

1 שְׁהָרִי עֲשֶׂה כֹה הַכְּתוּב בְּסוּטָה שֶׁתִּהְיֶה סֶפֶק זִוְנָה אִסוּרָה עַל בַּעֲלָה
 2 כְּזוֹנָה וְדָאִי, וְכִיּוֹן שְׁהִיא בַּחֻקֵּת זִוְנָה תִּהְיֶה אִסוּרָה גַם לְגַבֵּי כְּהוֹנָה,
 3 וְלֹא צְרִיךְ לִזְה פְּסוּק. דוּחַה הַגְּמָרָא, אִם כֵּן תְּרומָה נִמְי לֹא תִיבְעֵי
 4 קָרָא, שְׁהָרִי עֲשֶׂה כֹה סֶפֶק זִוְנָה כְּזוֹנָה, וְאִם הִיא בַּחֻקֵּת זִוְנָה
 5 אִסוּרָה לֵאכּוּל בְּתַרּוּמָה, וְכִיּוֹן שֶׁבְּכָל זֹאת מְצִרִיךְ רַבִּי עֲקִיבָא פְּסוּק
 6 לְפִסְלָה מֵאֲכִילַת תְּרומָה, הָרִי צְרִיךְ פְּסוּק גַם לְאִסוּרָה לְהִנְשֵׂא
 7 לְכַחֵן.
 8 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אֵלָּא לְרַבִּי עֲקִיבָא אֲרַבְעָה קָרָא בְּתִיבֵי -
 9 'נִטְמָא, 'נִטְמָא, 'וְנִטְמָא, וְיִי יִתִּירָא שֶׁל 'וְנִטְמָא, חַד לְבַעַל,
 10 וְחַד לְבַעַל, וְחַד לְכַהוֹנָה, וְחַד לְתַרּוּמָה. וְכִיּוֹן שְׁאֵמַר רַבִּי עֲקִיבָא
 11 שֶׁלּוּמְדִים כְּהוֹנָה מְהוּרִי הִתִּירָא, אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל שְׁאִפְשֵׁר
 12 לְלַמְדוֹ מִקַּל וְחֹמֶר. וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל לֹא לומֵד מִיִּתּוֹר הוּי"ו, מְשוּם כִּךְ
 13 רַק תִּלְתָּא קָרָא בְּתִיבֵי, חַד לְבַעַל, וְחַד לְבַעַל, וְחַד לְתַרּוּמָה,
 14 וְכַהוֹנָה אֲתִיָּא בְּקַל וְחֹמֶר.
 15 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מִמָּאִי דִּיאִיצְטְרִיךְ קָרָא לְתַרּוּמָה
 16 הַקְּלָה, וְכַהוֹנָה הַחֲמוּרָה אֲתִיָּא מִמִּילָא בְּקַל וְחֹמֶר, הָרִי לֹא כְּתוּב
 17 בְּמִפּוֹרֶשׁ בִּפְסוּק תְּרומָה, וְאִם כֵּן דִּילְמָא כִּי אִיצְטְרִיךְ אֶת הַפְּסוּק
 18 לְכַהוֹנָה כִּיּוֹן שְׁהִיא חֲמוּרָה, וְתַרּוּמָה הַקְּלָה שְׁרִיָּא. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא,
 19 אָמַר לָךְ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, מִסְתַּבְרָא שֶׁהַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי הוּא דְוִמִּיָּא
 20 דְשְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁלּוּמְדוּ מֵהֶם אֶת הָאִסוּר דְבַעַל וְכַהוֹנָה,
 21 מַה בְּעַל וְכַהוֹנָה אִסוּרָה עֲלֵיהֶם גַם מְחִיִּים שֶׁל הַבַּעַל, אָף הַפְּסוּק
 22 הַשְּׁלִישִׁי מְדַבֵּר עַל תְּרומָה שְׁהִיא נִאֲסַרְתָּ נִמְי מְחִיִּים שֶׁל הַבַּעַל וְלֹא
 23 רַק אַחַר מִיתָה. לְאִפְּוִי כַהוֹנָה דְלֵאחַר מִיתָה - מַה שְׁאִין כֵּן אִם
 24 נַעֲמִיד אֶת הַפְּסוּק בְּכַהוֹנָה תִּיאַסֵּר לְכַחֵן מִהַפְּסוּק רַק אַחַר מִיתַת
 25 בַּעֲלָה, כִּיּוֹן שֶׁגְרוּשָׁה אִסוּרָה לְכַחֵן גַם בְּלֹא הַפְּסוּק, לִכְּן מַעֲמִיד רַבִּי
 26 יִשְׁמַעֵאל אֶת הַפְּסוּק בְּתַרּוּמָה שְׁדוּמָה לְבַעַל וְכַהוֹנָה, וְאֵת כְּהוֹנָה הוּא
 27 לומֵד מִקַּל וְחֹמֶר.
 28 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁלומֵד מִפְּסוּק רַבִּיעִי שְׁנִאֲסַרְתָּ לְכַהוֹנָה,
 29 מִפְּנֵי מַה אִינוּ לומֵד מִקַּל וְחֹמֶר וְכַדְבְּרִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. מִתְרַצַּת
 30 הַגְּמָרָא, 'דְוִמִּיָּא דְבַעַל וְכַהוֹנָה לִית לֵיהּ, וְלִכְּךָ אִם לֹא יִלְמַד מִפְּסוּק,
 31 נִאֲמַר שִׁילְמַד רַק שְׁאִסוּרָה לְכַהוֹנָה הַחֲמוּרָה, אֲבָל בְּתַרּוּמָה תִּהְיֶה
 32 מוֹתֵרָת. וְאִי נִמְי אִית לֵיהּ 'דְוִמִּיָּא דְבַעַל וְכַהוֹנָה, וְאִפְשֵׁר לְלַמְדוֹ
 33 תְּרומָה מִהַפְּסוּק וְלַלְמוּד כְּהוֹנָה בְּקַל וְחֹמֶר, בְּכָל זֹאת כְּתוּב וְי"ו
 34 יִתִּירָא לְכַהוֹנָה, כִּיּוֹן שְׁמִילְתָּא דְאֲתִיָּא בְּקַל וְחֹמֶר, מְרָה וְכַתֵּב לָהּ
 35 קָרָא.
 36 לְעִיל לְמַדָּה הַגְּמָרָא מְסוּטָה שְׁדַבֵּר שֵׁישׁ בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל נִטְמָא מִסֶּפֶק,
 37 וְשְׁאִין בּוֹ דַעַת לִישְׁאֵל לֹא נִטְמָא מִסֶּפֶק, הַגְּמָרָא מְבִיאָה כָּאן לִימּוּד
 38 נוֹסֵף לְהַלְכָה זֶה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אייר, תשכ"א
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מייזי אייר ומובנת התמי" לסגנון כתבו, ששידוך עם
 בנות אחב"י הספרדים הי"ז בגדר נחות דרגא ח"ו וח"ו. ויש להתענין בזה.
 ב) להצעת נכבדות עבור בנו... שי' אף שלע"ע לא נשתדך אחיו המבוגר ממנו, אלא שאחיו
 המבוגר אומר שלא איכפת לו זה, ושואל דעתי בזה.

המשך בעמוד הבא

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כט עמוד א

רש"י

1 אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונליף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הנהגות
2 בסוטה ספק זונה פודאי זונה, ובתרומה הוא ידעין דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כג) כי תהיה
3 לאיש ור, כי תבעל לר' אצלה. היא בתרומה הנקשרים לא תאכל, ואין לה פסול גדול מזה
4 כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ור' עקיבא מטאי קרא נפקא לן ביבמות ו' סל) כה
5 הפסולים דפסלי, והגר נמי דלא תפסי בהו
6 קדושין, דכיון דר' עקיבא אין קדושין תופסין
7 בשום פסול, לא משמע ליה כי תהיה לשון הנהג
8 אלא כי תבעל; אלא רבי עקיבא ארבעה קראי
9 כתיבי. תימרי, ב' נטמאה וחד ונטמאה, ורבי
10 עקיבא דריש ור' הרי ארבעה וכהנה אתיא פסל
11 חסרה. ולא דריש ור', ופרכינן לר' ישמעאל כיון
12 דלא דריש ור' ממאי דקרא לתרומה מדריש
13 וכהנה אתיא בקל וחומר ואתו פלגה, דילמא
14 קרא לכהנה אתא, דכיון דלא כתיב תרומה
15 בהדיא אגא אמנא תרומה לא אתרביא
16 לאסורה אלא כהנה הוא דאתרביא דחמיסא
17 מניה, ותרומה שריא; אמר לה סתתברא. דקרא
18 תרומה רבי דומיא דתרין נטמאה דרבי בהן בעל
19 ובעל דמחיים דבעל קמיתקרא להו, כגון אם
20 יגרשנה אסורה לבעול, הלכך מקרא שליש נמי
21 למידי דמיתר ביה מחיים ודלבעל אתי, והיינו
22 תרומה, ולמעוטי כהנה, שאין פסוק זה בא
23 לאסורה אלא לאחר מיתה, דמחיים הוא אסירא
24 וקיימא, דהא מגרש לה והיא לא גרשה
25 ואסורה לכהנה; ורבי עקיבא. דמצריך קרא
26 לכהנה, דומיא דבעל ובעול לית ליה, ואי לא
27 כתיב קרא ותיקרא לא הוה מרבינן אלא כהנה
28 דתמימא, דכל חד וחד קרא באנפי נפשה הוא,
29 ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהנה; ואי
30 נמי אית ליה, ומיתוקם קרא לתרומה, אפלו הכי
31 אתא ירו' ותיקרא וכתב לה קרא; אלא לא שמע
32 בקל וחומר טרח וכתב לה קרא; אלא לא שמע
33 מנה. הדין אשר יגע, דרבי שאין בו דעת
34 לשאל הוא, דבשר הוי נוגע, הלכך ספקו טהור.
35 וכל טהור יאכל בשר דאיירי בטמאת הגוף דיש
36 בו דעת לשאל, כההוא קאמר לה ספקו טמא;
37 דעת נוגע ומגיע. במטמא ונטמא, כי סוטה דיש
38 בה דעת ויש דעת בבעול המתמאה, קמשמע לן
39 דרב גידל דנפקא מכל טהור, הא ספק לא יאכל
40 כיון דיש בו דעת בזה שנטמא, אבל במטמא לא
41 בעינן דעת; ופאחר דאין לו. מקרא מן התורה
42 לקמה הוא טמא בתרומה, לרבי יוחנן ופרין
43 דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמא; ומה טבול יום. שלא העריב שמשו;
44 שפטר חליו. כדאמרינן ביבמות בהעגל (דף ע"ג) תלתא קראי כתיבי, טבל וצלה מתר
45 לחליו ולמשער, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא פירונו בטמאה שהיא בת קרבן מתר
46 בקדשים; כבר שני שפסול חליו. דכתיב (ויקרא ט) כל אשר בחובו יטמא. חליו תרומה
47 וקדשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ודיו ליכא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משמע ביה חליו, וקיימא לן (בב"ב דף ק"ג) דהדיא דמיפך קל
48 וחומר לא אמרינן דהי' שפן אב הטמאה. כגון טמא מת או וב או מצורע שהן בטמאתן אבות;

תוספות

1 שכן עשה בה ספק זונה כוונה. תימה אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהדיא
2 תימי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איכא למימר דלא טמאה
3 אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות בית דין על דיו אבל לענין תרומה וכהונה הוא
4 אמנא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני
5 תלתא קראי ליבם והכי איתא התם תני ר' מאיר
6 אמר שלש טמאות אמורות בפרשה אחד לבעל
7 ואחד לבעול ואחד לתרומה מצינו אשה שהיא
8 אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא
9 אילו בת כהן שנישאת לישראל ואנסה שמא
10 אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא
11 מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול
12 בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לבעל
13 ואחת לבעול ואחת ליבם אמר ר' יוסי מנתנתא
14 אמרה כן ואם מת חולצת ולא מתיבמת: **חד**
15 לתרומה וחד לכהונה. אין להקשות וכי ספק תמור
16 מן ודאי דאילו ודאי וזנתה מותרת בתרומה
17 ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.)
18 מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש וזו כיון שנבעלה
19 לפסול לה שור אצלה פסלה ומרבינן גר עמוני
20 ומואבי וכו' וקא פריך התם אימא חייבי כריתות
21 נמי פירוש אינהו נמי הוו בכלל נבעלה לפסול לה
22 ומאי שנא דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה
23 כתיב דוקא בני זחיה לאפוקי חייבי כריתות דלאו
24 בני זחיה ניהוו אלמא דחייבי כריתות לא מפסלי
25 בביאתן ואשת איש אידי נמי מחייבי כריתות ואם
26 כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיבש שם אותה
27 הגויסא וזה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי
28 כריתות אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה
29 קידושין לא פסלי לה וכוזי נתנין ומומר דפסלי
30 מנלן הני דאית בהו זחיה מדאפקה להך ביאה
31 בלשון זחיה שמע מינה בהני דתפסי בהו קדושין
32 משתעי קרא ואפה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות
33 לא גרסינן אי הכי כותי ועבר וכו' והוא הדין דהוה
34 מצי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום
35 דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והיינו עובר כוכבים
36 ובמנתנין נתן העבד פסל משום ביאה ומשני
37 פסלי מדריבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא
38 נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקשיא
39 לי בגוה טובא חזא דנתן בפרק ארבעה אחין (שם)
40 דף לג) אי הוה כדתו נפסלו מן התרומה בבעילת
41 אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי
42 כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין
43 (קדושין דף ע"ז) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה
44 דתניא ליה שנישבתא וזו שנבעלה בעילת זנות נתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל
45 תרומה לכהנת לא:
46 **שלישי**
47 **מטבול**

המשך מהעמוד הקודם

מובאת דעות מהאחרונים בזה, שבהגיע לגיל בן שמונה עשרה אין מקפידים על קדימה האמורה ובפרט כגון דא שהאח המבוגר ימחול במחילה גמורה, ויש מקום לומר וקרוב לומר, שזה עצמו יהי' סגולה למחר בברכת השי"ת בשידוך מתאים בשביל אחיו המבוגר.

פלג גדול שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעינות ובטח ימלא במכתבו הבא ובפרטיות הדרושה, ובפרט שפעולתו בהאמור ג"כ מוסיפות ומקדימות ברכת השי"ת בהמצטרך, וק"ל.

ברכה לבשו"ט.

טוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף בט עמוד ב

תוספות

רש"י

56 ליה פירכא הואיל ואין חמר שבשניהם שנה; מנין לרביעי בקדש שהוא פסול. ולא אמרינן
57 טוהר הוא כבתרומה. מחקר כפורים. בטמאות היריבות קרבן. כגון זב וזבה וזולת
58 ומצורע; שמתר בתרומה פסול בקדש. ביבמות ילפינן לה בפרק הערל (וק' מה): שלישי
59 שפסול בתרומה. כדילפינן לעיל מטובל יום; דין הוא שישעשה רביעי בקדש. ולא תימא דין

60 לבא מן הדיון להיות בנדון ונימא הכי, שלישי
61 שפסול בתרומה דין הוא שיתא פסול לקדש,
62 דאם פן בטיל ליה האי קל וחמר, דשלישי בקדש
63 לא איזטרק, ולא מביעיא דכי היכי כבתרומה
64 אייתניה בקל וחמר מטובל יום הכי נמי אתי
65 קדש בההוא קל וחמר, אלא אפלו מן התורה
66 למדנחה; והיינו דקאמר למדנו שלישי לקדש מן
67 התורה, הלכך אי אמרינן דין איפרך ליה ק"ו כו';
68 מי לא עסקינן. מי לא מציון למישמע מנה דאפי'
69 גנע בשני נמי קאמר לא יאכל, דהא בכל טמא
70 בתיב. ויאקרי טמא דבתיב. כל אשר בתוה
71 ויטמא. ותאי בבשר שלמים בתיב דקדש גינהו
72 טעם גריבי. טעמו של ר' יוסי שהוא חכם וגדול
73 הדור איני יודע מהו שלמך רביעי בקדש. שהרי
74 מקל וחמר זה תשובתו בצדו. אבל הקא מופת
75 מבו יום. שנגע בטובל יום והוא של קדש או של
76 תרומה יוכיח, שפסול בתרומה מן התורה
77 בדפרישית לעיל דבכלים נמי בתיב הערב שמיש
78 לגבי תרומה ואינו אלא לנגיעה ואינו עושה
79 רביעי בקדש לרנן דפליגי עליה דאבא שאול
80 ואמרו טובל יום פסול בקדש ואינו מטמא לפסול
81 את מי שחזור ונגע בו, וקא סלקא דעתא דר' יוסי
82 כרנן סבירא ליה הלכך תשובתו בצדו דא"כ
83 הכי נמי נדרש להאי ק"ו שפסול אבל הקא
84 מחמת טבול יום את הקדש, ומה מחקר כפורים
85 שמתר בתרומה פסול בקדש, אבל הנוגע בטובל
86 יום שפסול בתרומה ואינו דין הוא שיעשה
87 רביעי בקדש. מבל יום תחלה לקדש. מעלה עשו
88 בקדש להיות טבול יום אצלו כראשון לטמאה
89 ויטמא שני בקדש זה, מזה שאכל שנוגע בטובל
90 יום נגעה שני ונגעה את חמור שלישי ומשיגים
91 קריינן טמאין שפוקלקלין את אחרים, והשלישי
92 פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אבל
93 לא יפסול את אחרים במנוע; רבי מאיר אומר
94 מטמא אהר ופוסל אהר. הרי הוא כשאר שני
95 שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקדש,
96 כך קבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו טמא
97 לקדש ולפסול עוד אהר. כך פוסל כו'. ואין

98 הנוגע בטובל יום פוסל את הקדש אלא הוא עצמו פסול; מפיא רבי יוסי כרנן סבירא
99 ליה. דתהוי תשובה בצדו, דילמא באבא שאול סבירא ליה. והוא הדיון דהוה מצי רב פפא
100 למימר דילמא בר' מאיר סבירא ליה ואין כאן עוד תשובה דהא עבדי רביעי, אלא רבנא
101 נקט כלומר מאן לימא לן דלא מחזירי באבא שאול, דילמא כותיה סבירא ליה דאבל
102 הקא מחמת טבול יום אם של קדש הוא מטמא אהר ופוסל אהר. דהוא דנגע ביה פסול
103 ליה דאורייתא ואפלו הוי קמא תרומה פסול לקדש שמתר בתרומה כפורים כדדריש
104 רבי יוסי לעיל, ודריש ליה נמי הקא, ומה מחקר כפורים שמתר בתרומה פסול לקדש, אבל
105 תרומה הקא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקדש, דהיבא
106 דהוה ליה דקדש עבדי רנן מעלה שטימא אהר ויפסול אהר. דאי סלקא דעתך באבא
107 שאול ככר'א ליה. ודומקל וחמר דמחקר כפורים פסול לקמא וממעלה דרנן מטמא ליה,
108 פיון דמדאורייתא פסיל ליה לההוא דנגע ביה ליתיה לרביעי בקדש מאכל הקא מחמת
109 טבול יום; ומה אכל הקא מחמת טבול יום דטבול יום. שקא מבחו שניי תחלין עושה רביעי
110 בקדש. כלומר פוסל את הקדש מקל וחמר ממחקר כפורים;

שלישי

1 מטבול יום דשרין. אדם שנגע בשרץ ראשון לטמאה הוא ולא את הטמאה, וכי טבל התר
2 לחלין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דבתיב נמי הערב שמש כבלים במים יוכא וטמא עד
3 הערב וטור (והוא י"ו) והא לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה, ואשמעינן דכלי טבול יום
4 פסול ליה; שכן יש במינו אב הטמאה. אם היה נוגע בלי זה או אדם זה במת נגעה אב
5 הטמאה לטמא אדם וכלים. תאמר פאכל שאינו
6 נגעה אב הטמאה אפי' ע"י מת דכתיב (ומפני יו')
7 וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, ומיהא נפקא לן
8 טמא מת מטמא אדם וכלים, ועל כרחך בטמא
9 מת שיש לו טהרה במקוה בתיב. דהא בתיב
10 לעיל מניה והנה וטהרה על הטמא ורחץ במים.
11 דבר שיש לו טהרה ובמקוה נגעה אב הטמאה
12 במנוע טמא מת על ידי מנוע המת, וצאו אכלים
13 ומשקין וכלי חרש שאין לו טהרה ובמקוה גלי'
14 חרש יוכיח. שאין במינו אב הטמאה ומטמא את
15 אל תתמו על ככר שני שאע"פ שאין במינו אב
16 הטמאה יפסול, דטעמא לאו באב הטמאה תלי'
17 מה לכלי חרס כו' מבל יום יוכיח. שאין כלי
18 שקה הראוי לטבילה מטמא מאירו ופסול
19 תרומה; לא ראי. טבול יום כראי כלי חרש לומר
20 שטעם פסול התרומה תלי' משום שטמא
21 מאירו, דהא טבול יום אינו מטמא מאירו
22 ופסול, ולא ראי כלי חרש להיות אב הטמאה
23 במינו כראי טבול יום, דליבא למימר טעמא
24 דטבול יום דפסול בתרומה משום דמין אב
25 הטמאה הוא, דהא ליתא להא חומרא ככלי
26 חרש ופסול; הצד השנה שבהו, צריך אתה למנוע
27 חמר שיהו בשניהם תהלות בו טעם פסול תרומה,
28 ומזה צד השנה שבהו שטמאין טבול יום איקרי
29 טמא דכתיב (והוא י"ו) וקא השמש וטהר, מכלל
30 דעד השקא טמא, וכלי חרש בתיב (ס"ו) תנור
31 וכירים וקץ טמאים הם ופסולין בתרומה, וכש'
32 ככר שני דפסול טפי מטבול יום שהו טמא
33 ואסור בחלין שפסול בתרומה; ובגל חומרים
34 בתיב הצד השנה שבהו שמתר בחלין ופסול
35 בתרומה, ולהך לשנא אין אדם יכול לפרש אידו
36 כלי חרש שמתר בחלין ופסול בתרומה, ובדחק
37 גדול יש לפרש כלי חרש הפוקר צמיד פתיל
38 שמציל על חלין שבתוה ואין מציל על התרומה
39 שבתוה. והרבה גמגומין ותשובות ובטול שיטת
40 הנקרא יש בדבר, דהא ולא אשכחן דאינו מציל
41 בתרומה, דבתיגיה (ק"ו) אמר אין חסאת נצלת
42 בצמיד פתיל, אבל תרומה לא תנן בה, ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא
43 אינו מגן ומאליה היא נטמאת מאהל המת, ועוד כל הצד השנה שבגמרא שקא למדנו
44 חמר צריך שיתא חמור וזה קל, דקאמר הצד השנה שבהו שמתרין בחלין, ואין זו שיטה
45 בכל הנקרא. ולקשון שפרשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרש יוכיח, שהיה לו להביא
46 הדוכא דבר הדומה לטבול יום שאע"פ שחורף לחלין פסול לתרומה, שאין זו תשובה,
47 דאין צריך הדוכא אלא לטוהר תשובתו שחורף טעם החומרא דפסול תרומה מפני שהוא
48 אב הטמאה, וקא מהדר ליה כלי חרש יוכיח שאין בו חמר וזה ופוסל, וכן שיטת רוב הדינין.
49 כי ההוא דכל הקשר (והוא י"ז ע"ג) מנין לקבש בחלב שאסור בהנאה קל וחמר ומה עקלה
50 שלא נעבדה בה עבדה אסורה בהנאה, קשר בחלב שנעבדה בו עברה בשבולו אינו דין
51 שאסור בהנאה, מה לעקלה שכן לא היתה לה שעת הכשר, ומן כפסח יוכיח, מה לחמין
52 בפסח שבו קרת, כלאי חכרם יוכיח, וקא כלאי חכרם נעבדה בו עברה בנוריעתה וחמין
53 בפסח נמי עבר בכל דהא לא דמנו לעקלה כקלא דידה וקא הוה חכרם; צד חמור. טבול
54 יום יש במינו אב הטמאה, כלי חרש מטמא מאירו; רבי יוחנן צד חמור לא פריה. לא חשיב

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

42 מי לא עסקינן - האם לא מדובר בפסוק, דנגע הבשר בשני
 43 לטומאה, ואמר רחמנא לא יאכל, משמע שלישו בקודש טמא,
 44 ואם כן רביעי נלמד מקל חומר ממחוסר כיפורים, כדאמרן.
 45 אמר רבי יוחנן, מעם פריכי - טעמו של רבי יוסי שהוא חכם וגדול
 46 הדור, שאמר שרביעי בקודש פסול, אינו יודע מה הוא, שהרי
 47 תשובתו - פירכתו של הקל וחומר בצדו, כיון שאוכל הבא -
 48 שנטמא מחמת נגיעה בטובל יום יובתו, שאף שפסול בתרומה,
 49 בכל זאת ואינו עושה רביעי בקודש, ולפי רבי יוסי נדרוש קל וחומר
 50 גם לאוכל הבא מחמת טבול יום שיעשה רביעי בקודש, ומה מחוסר
 51 כיפורים שיותר בתרומה בכל זאת פסול בקודש, אוכל הנוגע בטבול
 52 יום שפסול בתרומה ודאי שיעשה רביעי בקודש, אם כן מוכח שרבי
 53 יוסי אינו דורש קל וחומר זה.
 54 הגמרא מביאה ברייתא שחכמים סוברים שאוכל הבא מחמת טבול
 55 יום אינו פוסל בקודש, דתניא, אבא שאול אומר, שאף שטבול יום
 56 הוא שני לטומאה, החמירו חכמים שטבול יום יהיה תחילה לקודש
 57 - ראשון לגבי קדשים, ויוכל לטמא שנים - אם יגע בקודש יעשה
 58 אותו שני והשני יעשה את חבירו שלישי, ושניהם נקראים טמאים
 59 ויכולים לטמא אחרים, ולפסול אחד - והשלישי יכול לפסול עוד
 60 קודש ולעשותו רביעי, אמנם הרביעי רק פסול לאכילה ואינו יכול
 61 לטמא אחרים. רבי מאיר אומר, טבול יום נחשב לשני גם לגבי
 62 קדשים ולטמא אחד ועושהו שלישי, ופוסל השלישי אחד אחר
 63 ועושהו רביעי. וחקמים אומרים, טבול יום אינו מטמא אחרים אלא
 64 רק פוסלם, וכשם שפוסל אוכלי תרומה לאכילה ומשקי תרומה
 65 לשתיה, ואינם מטמאים אחרים, כך טבול יום פוסל אוכלי קודש
 66 ומשקי קודש אבל הם אינם מטמאים אחרים, הרי שאף על פי
 67 שאוכל הבא מחמת טבול יום פסול בתרומה, אינו פוסל רביעי בקודש,
 68 והרי זה פירא על הקל וחומר של רבי יוסי.
 69 דוחה הגמרא את הפירא של רבי יוחנן, מתקיף לה רב פפא,
 70 ממאי דרבי יוסי ברבנן סבירא ליה, דילמא פאפא שאול סבירא
 71 ליה דאמר שטבול יום נחשב מדרבנן לראשון כשנגע בקדש, לטמא
 72 שנים ולפסול אחד, כמבואר לעיל, וכשנגע טבול יום בתרומה, או
 73 לא החמירו לעשותו כראשון, אלא שני, והתרומה היא שלישי, והיא
 74 פוסלת קודש לעשותו רביעי, ואין פירא על הקל וחומר של רבי
 75 יוסי. מבארת הגמרא שאין לדחות את הפירא של רבי יוחנן, מכיון
 76 דאי סלקא דעתך שרבי יוסי פאפא שאול סבירא ליה, ולומד קל
 77 וחומר ממחוסר כיפורים לטמא את הנוגע בטבול יום לעשותו
 78 שלישי, ויפסול את הרביעי בקדש, אם כן ליתיה - ילמד שלישו
 79 פוסל לרביעי בקודש, מקל וחומר מאוכל שאף מחמת טבול יום
 80 ולא ממחוסר כיפורים, בדרך זו, וזה אוכל הבא מחמת טבול יום
 81 אף דטבול יום גופיה מותר בחולין ואינו פוסל אותו, בכל זאת
 82 אמת שאוכל הבא מחמתו עושה רביעי בקודש, אוכל

1 מוטבול יום דשרין, שבשעת טומאתו לא היה אב הטומאה אלא
 2 ראשון, ובכל זאת אסור באכילת תרומה.
 3 דוחה הגמרא, מה לטבול יום דשרין שבו יש פמינו - באדם או
 4 בכלים אב הטומאה - שאם יגעו במת יעשו אב הטומאה, מה שאין
 5 כן כבר שאינו נעשה אב הטומאה אפילו יגע במת. מתרצת הגמרא,
 6 בלי חרש יובת שאף שאין במינו אב הטומאה, בכל זאת מטמא את
 7 התרומה כשהוא ראשון, אם כן נלמד גם לכבר שני שאף שאין במינו
 8 אב הטומאה, יפסול את התרומה.
 9 דוחה הגמרא, מה לבלי חרש שיש בו חומרא שכן מטמא אוכלין
 10 ומשקי מאוירו - אף אם לא נגעו בכלי עצמו, אלא רק היו באויר
 11 הכלי, ומשום כך גם פוסל תרומה, מה שאין כן כבר שנטמא רק
 12 בנגיעה. ומתרצת הגמרא, מוטבול יום בכלי שנטהר במים יובתו, שאף
 13 שאינו מטמא מאוירו בכל זאת פוסל תרומה. וחוזר תדיו, לא ראי
 14 זה בראי זה - אין חומרתו של כלי שהוא טבול יום בחומרתו של כלי
 15 חרס שנטמא מאוירו, לומר שזו הסיבה שכלי חרס פוסל בתרומה,
 16 שהרי כלי טבול יום גם פוסל בתרומה, ולא ראי זה בראי זה - ואין
 17 חומרתו של כלי חרס, בחומרתו של כלי טבול יום שיש במינו אב
 18 הטומאה, לומר שזו הסיבה שטבול יום פוסל בתרומה, שהרי גם כלי
 19 חרס גם פוסל בתרומה, הצד השוה שבהם - בטבול יום ובכלי חרס,
 20 [שטמאים] שפותרין בחולין ופוסלין בתרומה, כל שכן כבר שני
 21 שחמור יותר מטבול יום שפוסל בחולין, אם כן ודאי דפוסל
 22 בתרומה.
 23 הגמרא מסבירה את שיטת הדור אחר שרבי יוחנן בן זכאי אמר
 24 שיתירו את ככר שני. ודור אחר פריך, מה להצד השוה שבהם,
 25 שכן יש בהם - בכל אחד מהם צד חמור, טבול יום שיש במינו אב
 26 הטומאה, וכלי חרס שנטמא מאוירו, אבל כבר שני אין בו צד חומרא
 27 כלל. ורבן יוחנן בן זכאי, צד חמור לא פריך, אלא רק כשיש צד
 28 שזה לשניהם.
 29 תניא, אמר רבי יוסי, מנין לרביעי בקודש שנגע בשלישי לטומאה
 30 שפסול, ולא טהור בתרומה, ודיו הוא - יש ללמוד זאת מדין קל
 31 וחומר, מה מחוסר פפורים - דהיינו טמא שטעון קרבן ועדיין לא
 32 הקריבו, שפותר לאכול בתרומה, בכל זאת פסול בקודש - אם
 33 נגע בקודש פוסלו, שלישו שפסול בתרומה, אינו דיו הוא שיעשה
 34 רביעי בקודש, ואי אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון,
 35 שיהיה בקדשים רק שלישי בתרומה שהוא נלמד ממנה, כיון שקל
 36 וחומר זה יתבטל, מפני שאת הדין שיש שלישי בקודש אפשר ללמוד
 37 מאותו קל וחומר שלומדים את תרומה, ועוד הרי ולמדנו שלישו
 38 לקודש מן התורה בפירוש, ואם כן ודאי שאם נאמר דיו יתבטל הקל
 39 וחומר, ולכן ורביעי בקודש נלמד מקל וחומר כמו שכתבה הגמרא.
 40 שואלת הגמרא, ושלישו לקודש שאמרנו שנלמד מן התורה מלן.
 41 משיבה הגמרא, דכתיב "הקשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל",

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אייר והקודם לו.

הנה נעם לי לקרות בו שמתגלה בו כשרון נואם לפני הרבים, ומנצל כשרונו זה לדברי התעוררות
 להחזקת היהדות וקיום התורה ומצות. ויה"ר מהשי"ת שיפעלו הדברים בנואם ובהשומעים. ובודאי
 מסדר שלא יפריע הנ"ל בלימודיו בהתמדה ובשקידה, הן בתורת הגולה והן בתורת החסידות...

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מאוכל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון מדרבנן, ומה
 שנוגע בו נעשה שני, ואם אוכל שני נעשה שני, ואם נגע בתרומה
 עשאה שלישי, ואם אוכל שלישי נעשה שלישי. רבי יהושע אומר,
 שאוכל ראשון אינו עושה את האוכל אותו ראשון, אלא האוכל
 אוכל ראשון ואוכל שני נעשה שני, ואם ואם אוכל שלישי
 נעשה הוד בעצמו שני בקודש - שאם יגע בקודש ישמא אותו,
 ואותו הקודש יוכל לפסול קודש אחר, ואין גופו נעשה שני
 בתרומה, ואם יגע בתרומה אינו פוסל אותה. ומוסיף רבי יהושע,
 באיזה חולין אמרו שיש בהם שלישי והוא נעשה שני לקודש, בחולין
 שנעשו על מִהֲרַת הַתְּרוּמָה - שקיבל בעליהם הכהן על עצמו לשמור
 את חוליו בטהרה כתרומה, אבל חולין סתם אין בהם שלישי.
 מדייקת הגמרא, על מִהֲרַת הַתְּרוּמָה אין - יש בחולין שלישי
 כתרומה, כיון שכך עשו הרבה כהנים, אבל חולין שנשמרו על
 מִהֲרַת הַקֹּדֶשׁ לא שייך בהם שלישי, כיון שדבר זה לא היה מצוי
 ובטלה דעתו אצל כל אדם, ויש להם דין ככל חולין רגילים שאין
 בהם שלישי, וממה שהוזכרו להגיע לחולין שנעשו על טהרת
 תרומה כדי לאסור שלישי בחולין, אֲלֵמָּא קָבַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֵין
 שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בַחֻלִין סתם.
 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהבביריתא, דְתַנַּי, רבי אלעזר אומר, שְׁלִשְׁתָּן - אלה המבוארים
 מיד, שוין בדינם, הַרְאִישׁוֹן שֶׁבְקוֹדֶשׁ וְשֶׁבְחֻלִין וְשֶׁבְתְּרוּמָה, מְטַמְּא
 שְׁנַיִם - הראשון מטמא את השני, והשני מטמא את השלישי, ופוסל
 אַחֵר - והשלישי פוסל את הרביעי בקודש, ומטמא אַחֵר - הראשון
 מטמא את השני, ופוסל אַחֵר - השני פוסל את השלישי בתְּרוּמָה,
 ופוסל אַחֵר - הראשון פוסל את השני בחולין, הרי שרבי אלעזר
 אין למעלה משני לטומאה בחולין.
 רבי אלעזר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דְתַנַּי, רבי אלעזר אומר, עיסה שנטמאה במידי אין
 מפרשישן ממנה חלה, אלא חלה נִפְלְטָת מִן הַטְּמֵאָה -
 שצריך ללוש עיסה נוספת טהורה ולהפריש ממנה על הטמאה. פִּיצוּר
 יפריש מהעיסה הטהורה על הטמאה מהמוקף, ולא יטמא מהעיסה
 הטמאה, עושה כך, הרי שתי עיסות יש, אחת טהורה, ואחת
 הטמאה, נִפְלְטָת פְּדֵי שִׁיעוֹר חִלָּה שהוא אמור להפריש על העיסה
 הטמאה, מְעִיפָה הטהורה שלא הורְמָה חִלָּתָהּ, ונוטל עוד חתיכה
 מהעיסה הטהורה, ונותן ממנה בשיעור של פחות מִכִּבְיָצָה שיעמוד
 בְּאֵמְצָע ויגע בעיסה הטמאה, ובחתיכה הטהורה שעושה אותה
 חלה, וכל זה הוא פְּדֵי לִיבּוּל את החלה מן המוקפה.

שלישי הקא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין, אינו דין
 שעושה רביעי בקודש, ומזה שרבי יוסי למד דווקא ממחוסר
 כיפורים משמע שאינו סובר כאבא שאול אלא כרבנן שאוכל הבא
 מחמת טבול יום אינו פוסל אחרים, ואם כן קשה עליו פירכת רבי
 יוחנן.
 וְכִי תִמָּא שהסיבה שרבי יוסי לא למד מאוכל הבא מחמת טבול
 יום, היא משום דְאֵיבָא לְמִיפְרָךְ את הקל וחומר ולומר מה לְטַבּוּל
 יום שְׁכֵן היה אב הַטְּמוּמָא, ומשום כך אוכל הבא מחמתו מטמא
 רביעי בקודש, מה שאין כן שני שלא היה אב הַטְּמוּמָא אין שלישי
 הבא מחמתו יכול לעשות רביעי, ואמנם הוא סובר כאבא שאול.
 דוחה הגמרא, הָא אֵייתִינָה - למדה רבי יוסי מִמְּחוּסַר כִּיפּוּרִים, וגם
 שם אפשר לפרוך מה למחוסר כיפורים שכן אב הַטְּמוּמָא, ובכל זאת
 וְלֹא פְּרִכִּיה, הרי שרבי יוסי סובר שאין פירכא זו פירכא, כיון שאף
 שקודם היה אב הַטְּמוּמָא בכל זאת עבשיו שטבל הלכה טומאתו
 החמורה, אם כן גם בטבול יום כיון שעבשיו אינו אב הַטְּמוּמָא אי
 אפשר לפרוך בדרך זו, ואם כן צריך לומר שהסיבה שלמד דווקא
 ממחוסר כיפורים היא מפני שסובר כרבנן ולא כאבא שאול.
 אָמַר רַב אִסִּי אָמַר רַב, וְאָמַרְי לֵה אָמַר רַבָּה בֶן אִסִּי אָמַר רַב,
 רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אֶלְעָזָר, כּוּלְהוּ
 סְבִידָא לְהוּ דְאֵין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בַחֻלִין, ואינם סוברים כרבי
 עקיבא שדרש במשנתו שני עושה שלישי אפילו בחולין.
 רַבִּי מֵאִיר אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דְתַנַּי, כֵּל הַטְּעוּן בִּיאַת מֵים מְדַבְּרֵי סוּפְרִים - כל מי
 שהוא טהור מהתורה, אלא שחכמים הזיקו אותו להיטהר במים,
 דינו מדרבנן כשני לטומאה, ומטמא את הקודש ועושהו שלישי,
 ופוסל את התְּרוּמָה, ומותר באכילה בחולין וְכַמְעָשֵׁר שֶׁנִּי, דְרַבִּי
 רַבִּי מֵאִיר, וְהַכְּמִים אוֹסְרִין אכילה בְּכַמְעָשֵׁר שֶׁנִּי. הרי שרבי מאיר
 ורבנן שחולקים עליו סוברים ששני אינו עושה שלישי בחולין.
 רַבִּי יוֹסִי אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין, מֵהָא
 דְאֵמְרִין - ממנה שאמר רבי יוסי לעיל, מנין לרביעי בקדש שפסול וכו',
 כיון דְאֵם אֵיתִיה - אם הוא סובר ששלישי בחולין הוא טמא
 מהתורה, לִיִּיתִיה לְרַבִּיעֵי בְּתְרוּמָה - שילמד שגם רביעי בתרומה
 טמא, מהקל וחומר מטבול יום, כמו שהוא לומד שלישי בתרומה,
 ולאחר שילמד שרביעי בתרומה פסול, שילמד גם וְהַמְשִׁי בְּקוֹדֶשׁ
 בקל וחומר מרביעי בתרומה, ומזה שרבי יוסי אינו לומד כך משמע
 שהוא סובר שאין שלישי בחולין.
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אפשר ללמוד שסובר אין שני עושה שלישי בחולין
 מהמשנה, דְתַנַּי, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הָאוּכַל שִׁיעוֹר חֲצִי פֶרֶס

המשך ביאור למסכת סוטה ליום חמישה ושלושים לעומר עמוד א

רק לפי שעה, לכן תריני מְכַשְׁלִיךְ בְּדָבָר שֶׁאֵפִילוּ תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית
 רַבִּי יוֹזֵעִין אוֹתוֹ, דְכַתִּיב "וְלֹכְנֵי קֶהֱת לֹא נָתַן כִּי עֲבוּדֹת הַקּוֹדֶשׁ
 עליהם בכתף ישאו וגו'", שבני קהת נושאים את הארון והשלחן
 והמנורה ומזבח הזהב בכתף, ולא נתן להם משה עגלות, וְאֵיהוּ
 אֲתִיבָה בְּעֵנְלָתָא - דודו הביא את הארון בעגלה.
 וכיון שדברנו על הקפדה בשמירה על הארון, מביאה הגמרא
 ממעשה הבאת הארון מפלשתים על ידי הפרות, בזמן שמואל
 הנביא, שם כתוב "וַיִּןךְ בְּאֵנְשֵׁי בֵית שִׁמְשׁ כִּי רָאוּ בְּאָרוֹן ה', ויך בעם
 שבעים איש חמשים אלף איש", ומבררת הגמרא, מִשּׁוּם ד'רְאוּ -
 בגלל שרק הסתכלו על הארון, נעשו ב'יִיךְ' (אלהים) באנשי בית
 המש. אלא, מבאר הגמרא, רַבִּי אֶבְרָהָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר נחלקו על מה
 היה עונשם של אנשי בית שמש, חד אמר קוצרין ומשתתוים היו
 - שלא הפסיקו מלאכתם כשראו את הארון מגיע, וחד אמר מִלֵּי
 נְמִי אָמַר - הם אף דיברו שלא כהוגן,

עוד נאמר שם, "וַיַּחֲרֵר לְדוֹד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ ה' פָּרַץ בְּעֵזָה", אָמַר
 רַבִּי אֶלְעָזָר, לשון ויחר' הוא שְׁנַשְׁתַּנּוּ פְּנֵיו של דוד בְּחִרְרָה - עוגה
 שאופין על פני גחלים. שואלת הגמרא, אֵלָּא מְעַתָּה לִפִּי הַבִּיאוֹר
 לעיל על ויחר', כֵּל הַיָּבֵא דְכַתִּיב וַיַּחֲרֵר הָבִי נְמִי - כל מקום
 שכתוב ויחר' גם כן תפרש שנשתנו פניו כחררה. מתרצת הגמרא,
 הָתָם - בשאר מקומות בתנ"ך בְּתִיב וַיַּחֲרֵר אֵף, הָקָא לֹא בְּתִיב
 אֵף.
 עוד מענין מעשה עוזא, דְרַשׁ רַבָּא, מִפְּנֵי מַה נְעָנַשׁ דּוֹד - בכך שמת
 עוזא על ידו, ומבאר רבא, מִפְּנֵי שֶׁקָּרָא לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְמִירוֹת,
 שְׁנֵאמַר "וְמִירוֹת הֵיוּ לִי הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית מִגְדוֹ", פירוש, כשברכתי
 מאויב ויראת מהם, השתעשעתי בחוקך כזמירות. אָמַר לוֹ הַקֹּדֶשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְדוֹד, דְרַבִּי תוֹרָה שֶׁכָּתוּב בְּהֵן "הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ
 וְאֵינְנָה" - שאדם רק סותם עינו בהיטות הדעת מלהסתכל בהם מיד
 אינם, אֵתָה קוֹרָא אוֹתָן וְמִירוֹת, בתמיחה, שהזמירות הוא בפי אדם

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד א

רשי"י

1 שלישי הקא פקחתי שני כו'. דשמעין מניה תרתי, ש"מ אבל הקא מחמת טבול יום דסבירא
2 ליה כבאבא שאול, וש"מ שלישי הקא מחמת שני נדי דחמישי בקדש לא אמר דנייתיה מנה
3 בדקעבד בטבול יום, דהקם מנלה דרבינא דהיא, ובקדש מקדש מיידי ורבי יוסי מדאורייתא
4 קאמר, אבל רביעי מיהא אייתי מנה: וב"ת כו' הא אייתינהו. ר' יוסי מקו' ממחוסר

5 כפורים, דאיבא למיפרך נמי מה למחוסר כפורים
6 שפן אב הטמאה ולא פריך, דלא חשיב ליה ר' יוסי פירכא, דהשתא דטבל לה אגלה לה ההיא
7 וסגיהו, כל הפעון ביאת מים מדברי סופרים.
8 כל שמהו טהור מן התורה והכמים וקדושה
9 לבא בפנים ולטהר, כגון הקא רביעי ורבי קמיה
10 שאובין והאוכל חצי פרס אכלין טמאין והידיים
11 שהוצרכו טבילה, כלם בתורת שנים השענו: כמסמאין את הקדש. להיות שלישי ונעשה רביעי
12 ופוסלין את התרומה: והכמים אוסרין כמעשר.
13 בבילה אכל נגיעה שרי, וחלין אף לאכול, והכי
14 אמר בתנינה טהור מן התורה והכמים וקדושה רביעי
15 אין שני עושה שלישי בחלין, והאי דלא חשיב
16 להו לפי שלא נתפרשו שמונתן, ור"מ ומחלקותו
17 קאמר: דאם אייתא. דשלישי בחלין מן התורה,
18 ליתיה רביעי בתרומה מקו' מטבול יום כדאייתי
19 לשלישי לעיל משני בחלין: והימשי בקדש.
20 מרביעי בתרומה מקו' ממחוסר כפורים, כדאייתי
21 לרביעי לעיל משלישי בתרומה: והאוכל אבל
22 ראשון. חצי פרס מאכל ראשון נעשה גופו ראשון
23 לטמאה מדרבנן, והאוכל אבל שני נעשה גופו
24 שני. ובשחיטת חלין מפרש טעמא שעושה את
25 האוכל חמור במאכל, בהשוחט תנין ד' ל"ג רבי
26 יהושע אוסר האוכל אבל ראשון או אוכל אבל
27 שני. מאכל ראשון לא עביד ליה ראשון
28 אלא שני, שאין האוכל חמור במאכל, אבל
29 מאכל שני עושה אותו שני, והקם מפרש טעמא,
30 מצינו שהשני עושה שני על ידי משקן: שלישי
31 שני לקדש. האוכל אבל שלישי נעשה גופו שני
32 לקדש, שאם יגע בקדש וטמאנו לפסול עוד אהך,
33 והקם מפרש טעמא. וכל הך טמאות מדרבנן
34 נגיהו בחלין שעושה על סודרת תרומה. כאיו חלין
35 אמרו שהאוכל שלישי שלחן נעשה שני לקדש,
36 בחלין שעושה על סודרת תרומה, שבגליהם כהן
37 ורגיל בתרומה וקבל עליה לאכול חלין שלו בסודרת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו
38 בסודרת הזקוקה לתן, הלכך משכחת ביה שלישי, דבחלין אחרים לא משכחת שלישי:
39 ח"ו על סודרת תרומה אין חלין גרידי לא. ומאן דגריס על סודרת הקדש לא הכי מפרש
40 על סודרת הקדש לא דהו' ליה חלין גרידי, שהמפתים חלין לסודרת הקדש בטלה
41 דעתו וזן דבריו כלום: שלשלתן שוין, הנה דמפרש להו, ראשון של חלין, וראשון של
42 תרומה, וראשון של קדש: מטמא שנים ופוסל אהך בקדש. והיינו רביעי: מטמא אהך
43 ופוסל אהך בתרומה. דהוה ליה שלישי: ופוסל אהך בחלין. דהוה ליה שני. ותנא דפליגי
44 עליה סבר ראשון של חלין לא אויל בקדש עד רביעי, שאין קדש בא לידי רביעי אלא
45 אם כן היה ראשון של קדש. ומיהו שמעין מנה דאין שלישי בחלין: ר"א אוסר חלה
46 נפלת מן הסודרה על השמאה. רישא דמתני' משכסת חלה (פי' מ"ו) הכי, שעוד חלה אהך
47 מביד, נטמאה בחלין שזוגת אן אנוקת אהך ממיא. נטמאת במידי אהך מביד, שלא יתא
48 חוטא נשכר. ר"א אוסר היבא דנטמאת מזיכה תלוש אהךת בטקרה ותסול מן הסודרה
49 על השמאה, משום דמצוה לתרום מן המקום. ביצר תעשה שיהא מן המקום וסודרה, נוסלת
50 כדי חלת השמאה מעשה הסודרה עד שלא הורמה חלתה, דאי הורמה חלתה דסודרה ות
51 לא מצי לאפירוש מן הפטור על החיוב ולא תייל עליה ותו שם חלה, ונתנתה פחות מכפיצה
52 באמצע כדי לתרום מן המקום. מקף לשון מקהר ומקובר, כמו אין מקיפין שתי חביות
53 במסכת ביצה (דף נ"ג); ומקרא נפקא לן ותרומתם ממנו מן המקום לו, בספרי, הלכך צריכה
54 לחוקף

1 שלישי הקא מחמת שני וכו'. פירש רשי"י דשמעין מניה תרתי שמעין מניה אוכל הבא
2 מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאול ושמעין מניה דשלישי הבא מחמת
3 שני וכו' תימה כיון דילף קו' לשלישי ממחוסר כפורים לאו ממילא שמעין מניה דאת
4 ליה כבאבא שאול דבהאי קל וחומר גופיה דמחוסר כפורים נפקא לן אוכל הבא מחמת טבול
5 יום דעבדי רביעי א"כ אמאי הוי ליה למיתניה
6 לרביעי בקדש מאוכל הבא מחמת טבול יום וכי
7 לא מייתי ליה שפיר טפי ממחוסר כפורים גופיה
8 מדהוי מייתי ליה מאוכל הבא מחמת טבול יום
9 דאוכל הבא מחמת טבול יום גופיה לא שמעין
10 ליה אלא מקו' דמחוסר כפורים גורא דאפי'
11 הכי הוי ניהא ליה טפי לעשות שלישי מקו'
12 ראשון כגון שלישי הבא מחמת שני דאלים טפי
13 למיעבד רביעי ממאי דמייתי ליה ממחוסר
14 כפורים שצריך למייתי שלישי גופיה (למיתני)
15 מקו' דטבול יום דפסול בתרומה א"ע' דבין כך
16 ובין כך הוי קו' בן קו' מיהו ואלוהי כח שלישי
17 עדיף ליה טפי
18 הא אייתינהו ממחוסר כפורים ולא פריכין.
19 רשי"י פי' משום דכיון דטבל אוהו ליה
20 הדיא טומאה ולא ידענא אמאי פי' הכי הא ע"כ
21 אית לן למימר דר' יוסי סבירא ליה כרבן יוחנן בן
22 זכאי דמייתי שלישי בתרומה במה העד דאי לא
23 תיעב הכי שלישי ממאן ליה ואלוהי כח העד
24 גופיה מייתי רבי יוסי רביעי ממחוסר כפורים
25 ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר.
26 מסיק בב"ק דשבת (דף י"ד). ויזנן דאביל אוכלין
27 טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי זביל אלמא
28 דאוכלין טמאין פוסלין את הגויה בכביצה דאפי'
29 בכביצה מטמאין למשקין דתרומה דגיד לפומיה
30 והתנן בפרק ביצד משתתפין (עירובין דף פב)
31 חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה
32 דהיינו שני ביצים וחיתך מורי אין דרך בני אדם
33 לשחות אלא לאחר אבילת שני ביצים וקודם לכן
34 מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצן
35 זה חדא שאפילו בלשון לא דקדק שבבא הוא
36 אמר לפסול את הגויה ולשם הוא אומר אלו
37 פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא
38 גורו אלא טומאת פנים אטו טומאת חוץ ועוד
39 היאך אנו אומרים ביזמא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנה לטומאת גויה דלאו
40 דאורייתא ומותבי מי אמר רב פפא הכי והכותבי לא טמאו בהם ואמר רב פפא מכאן
41 לטומאת גויה דאורייתא ומתריך מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורת י"ח דבר
42 וכי ביה היה טועה בעל הגמרא שהם דאורייתא וטמא פשט איסורין בכל הלכותם לא ודאי
43 נראה דתרי גזירות הוו חדא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גויה דהרואה
44 סבר דמותר להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים
45 נוגעין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גורו ודוקא בשני
46 ביצים אבל בכביצה לא שהרי האוכל בכביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שניו ולכשידיה
47 בבני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בכביצה
48 ושותה משקין דתרומה לא יאמר א"כ שטורחין הן בכביצה אפי' בחוץ דהא בפנים לא היה
49 בכביצה שטורחין ותעבל האוכל לא היה כשעורו הלמא ודוקא באוכלין מארזין יותר ממשעורו
50 משום דמתעבל אבל משקין פסלי גויה בכדי רביעית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו
51 וא"ת היה להן להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשיעוריה העמיד אותה על שני ביצים
52 שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגורו בכביצה אף על מנע ואותה של
53 שחיטת חולין (דף לד.) דאמר עולא האוכל אוכל שלישי של חולין שנעשו על סודרת תרומה
54 נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למא גורו
55 אי משום טומאת חוץ הלא אפילו אם היה נוגע בשלישי שבתרומה לא היה נפסל הוא
56 שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח תהם דתניא חולין שנעשו על סודרת הקדש הרי הוא
57 בחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אומר הרי הן כטומאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאביל אוכלין טמאין ושותה משקין דתרומה אם
58 כן למא נפסל גופו יחי' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מימ הטעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו בגזרות וגורו גזירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חולין אינו נראה
59 ואינו מיושב יפה שגפירש האוכל אוכל ראשון והו חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אביל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה והו אפילו בכביצה. ע"כ לשון ספר הישר:
מר

תוספות

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד ב

תוספות

רשי"י

1 לחקף החלה אצל העסה קדם שתקרא לה שם, והכי מקיפה לה נותנת בעריכה לצד
 2 אחר ונותנת מן העסה הטהורה פחות מכפיצה בין החלה הטהורה ובין העסה השטמא,
 3 והאמצעית נוגעת בשמיתן ומצרפתה, וקרא בשם על החלה ומסלקת עם קריאת השם,
 4 ופחות מכפיצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טמאה, כדנתיא בתורת

5 בהנים מכל האכל אשר יאכל מלמד שהוא
 6 מטמא בכל שהוא, וכול יטמא לאחרים בכל
 7 שהוא ת"ל אשר יאכל, ודרשין ליה בפרק
 8 בתרא דיומא (ף טו) אבל הנאכל בבת אחת,
 9 ושערו בכמים אין בית החלה מחזיק יותר
 10 מביצת תרנגולת: והכמים אוסרין, כדבעין
 11 לפרושי טעמא: ותניא בפ"ב, ותניא בקרייתא
 12 דאלקא דר' אליעזר, ונותנת אף בביצה באמצע
 13 ואפ"ה לא מטמא לה לחלה עד שלא נקרא
 14 עליה שם: כפריה רבנן. הני דבי מדרשא דבעו
 15 למשמע מנה דר' אליעזר אין שני עושה שלישי
 16 בחלין ט"ל, אידי ואידי - הוה ברייתא נמי אלבא
 17 דרבי אליעזר דשרי בביצה, ומתני דאמר פחות
 18 - תרווייהו בעסה ראשונה העסה השטמא
 19 ראשונה לטמאה היא ואפ"ה קאמר ר' אליעזר
 20 בקרייתא בביצה ואע"ג דמיטמאה אמצעית
 21 מחמת ראשונה ודאי לה שניה לא הדרא
 22 ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם
 23 שלישי, ואע"ג דמעט חלין הטבולין לחלה
 24 הוא, דכ"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו פחלה
 25 דמיא למיחוי עלה תורת תרומה: מאי לאו כהא
 26 קמיפלגי? רבי אליעזר ורבנן, דר' אליעזר דשרי
 27 סבר אין שני עושה שלישי בחלין, ורבנן דאסרי
 28 סברי שני עושה שלישי בחלין ואיטמא לה חלה
 29 לפני קריאת השם ואע"ג דחלין הוא ואשתכח
 30 דספיקו לכתו חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה,
 31 ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכפיצה,
 32 לא משום דאיית לה שני עושה שלישי, אלא
 33 משום דכמה דאפשר למעוטי טמאה דאמצעית
 34 פמגעטין, דאסור לגרום טמאה לחלין, אלא
 35 משום תקנת תרומה הוא דשרי, ותא אפשר
 36 בהכי. אי נמי משום דילמא לא מידדה בה שלא
 37 תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם,
 38 ותכמים אוסרין דילמא אתי למיעבד בביצה
 39 ומטמא אמצעית והדרא ומטמא לחלה: לא
 40 דכ"ע, ואפלו לרבנן אין שני עושה שלישי בחלין,
 41 והאי דאסרי רבנן דאסרי בחלין הטבולין
 42 לחלה בחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי:
 43 ואיבעית אימא דכ"ע לאו פחלה דמי דכ"ע אין
 44 שני עושה שלישי בחלין, והכא כסתרי לגיזם
 45 טמאה לחלין כו'. טעמא דרבנן דאסרי משום
 46 אמצעית הוא, דמיטמא מחמת העסה שהיא

1 מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן. תימה דהכא משמע דאי הוה
 2 משתעי קרא דאלפים אמה בלויס דהוה סבר תחומין דרבנן אלא טעמא משום
 3 דמשתעי בשבת הוא יליף לתחומין בפרק מי שדוציאחור (עירובין דף נא.) מג"ש מקום
 4 ממוקם ומקום מניסה וכו' א"כ אפי' הוה משתעי בשדות וכרמים הוי מצי למליף בהו
 5 ג"ש דמקום דכתיב גבי שבת היינו אלפים דהא

6 פריך התם ונילף מקר העיר חוצה אע"ג דההוא
 7 קרא משתעי לדברי הכל בלויס ובספ"ק דעירובין
 8 (דף יז) משמע אמר דסבר תחומין דאורייתא
 9 נפקא לן מאל יצא איש ממקומו: רבי נחמיה
 10 אומר כסופר הפרט על שמע בבית הכנסת.
 11 בתוספתא (פ"ו ר') נחמיה אומר כבני אדם שקורין
 12 את שמע שנאמר ויאמרו לאנמו מלמד שהיה
 13 משה פותח תחילה וישראל ענין אחריו וגומרין
 14 משה אמר או ישיר משה וישראל אומרים אשריה
 15 לה משה אמר עזי חיותה וישראל אומרים זה
 16 אלי ואנחנו משה אמר לה איש מלחמה וישראל
 17 אומרים ה' שמו:

18 רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי
 19 אמן, אין לומר דרבי יוסי הגלילי ורבי
 20 מאיר פליגי דרבי יוסי אית ליה דוקא עוללים
 21 ויונקים ולא עוברים אלא מקרא דמפי עוללים
 22 ויונקים נפקא ליה דתינוק שמת דד מפיו דמשמע
 23 יונקים בשעה שהוא יונק ולכן איצטרך קרא
 24 דמפי עוללים דאי לא הכי כיון דנפקא לן
 25 מקרא ממקור ישראל במקלות ברכו אלקים
 26 אפילו עוברים לא הוה צריך למימר תו עוללים
 27 ויונקים דבפ' שלשה שאכלו (ברכות דף מט)
 28 נתנין בעשרה אומרים נברך אלהינו וכו' רבי
 29 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל מברכין
 30 שנאמר במקלות ברכו אלקים א"ר עקיבא מה
 31 מצינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין
 32 אומר ברכו את ה' וקדיש עליה בגמי (שם)
 33 דף ג.) ורבי עקיבא האי קרא דר"י הגלילי
 34 מאי עבדי ליה מבעי ליה לכדר' מאיר וכו' ואידך

25 הפגנת, שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו. במאי קמיפלגי? ר' עקיבא סבר: "לאמור"
 26 אמילתא קמיותא. ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי סבר: "לאמור" אפל מילתא ומילתא. ור'
 27 נחמיה סבר: "ויאמרו" דאמרו כוליהו בהדי הדדי, "לאמור" דפתח משה ברישא. תנו רבנן,
 28 דרש ר' יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עניהם לומר שירה. וכיצד אמרו
 29 שירה? עולל מופל על ברפי אמו, ותינוק יונק משרי אמו, פיון שראו את השכינה, עולל
 30 הגביה צנארו, ותינוק שמת דד מפיו, ואמרו "זה אלי ואנוהו" שנאמר: "מפי עוללים ויונקים
 31 יסדת עז". היה ר' מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה? שנאמר
 "במקלות"

47 ראשונה, וקסברי אסור לגרום טמאה לחלין משום תקנת תרומה, ור' אליעזר סבר מתר לגרום טמאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטהרה, ותנא דמתניתין ותנא דברייתא אלבא דר'
 48 אליעזר נמי בהא פליגי, דתנא דמתניתין סבר אע"ג דמקור לגרום לה טמאה מיהו כל כמה דאפשר למעוטי לא משפישין להו לגרום להו טמאה בתום, ותא אפשר בהכי, הלכך בביצה
 49 לא דחשיבו, ותנא דברייתא סבר כיון דמקור לגרום לא שגא שיעורא רבא ולא שגא שיעורא וזטרא, דאפלו כבדי ביצה נמי מתר לגרום, אי נמי תנא דמתני' סבר דילמא נגע חלה
 50 באמצעית אחר קריאת השם ותנא כהא לא קשי: במאי קמיפלגי. ר"ע ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: כגידול המקרא את החלל. מקרהו לצבור להוציאן ידי חובתן: והן עונין אחריו
 51 ראשי פרקים תלליה. שהוא ראש הפרשה, על כל דבר שהוא אומר עונין אחריו הלליה, דתנן במסכת סנה (ף נח) מי שהיה עבד או אישה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריוהו מה
 52 שהם אומרים, ואם קנה גדול מקרא אותו עונה אחריו הלליה: כסופר. מלמד תינוקות, והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה תועבדים. פורס לשון פרוס חתך לפני חתך
 53 (קט"ז פ"ט) מתחיל בבכרות שלפני קריאת שמע, והן עונין אחריו וקורין כלן יחד, וכך שירתה רוח הקודש על כלם וכוונתו יחד את השירה בכתבה: לאמר אמילתא קמיותא קאי. שבענין
 54 תמיד אשריה לה: ורבי נחמיה סבר ויאמרו. אמשה ובני ישראל קאי, ומשמע דאמרו בלחוד בהדי הדדי: לאמר דפתח משה ברישא. הכי קאמר, ויאמרו כלם אחר שגרושו לאמרו, דהיינו
 55 אחר שפתח חכם, עולל. גדול מיונק כדכתיב (שמות 6 טו) מעולל ועד יונק, ודרך המקרא לומר כן, כלומר קלה הכל מן החשוב עד הגרוע כמו משור ועד שח (שם)

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

43 שאסור לצאת חוץ לאלפים אמה בשבת הוא מדיאורייתא כמו
 44 שנרמז בפסוק, וּמַר - רבי אליעזר קָבַר, תחומין דְּרַבְּנָן ולא הזכירו
 45 בפסוק.
 46 שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא "או ישיר משה ובני ישראל
 47 את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר" שאין תלמוד לומר 'לאמר',
 48 ומה תלמוד לומר 'לאמר', מלמד, שהיו ישראל עונים שירה אחריו
 49 של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל, לכך נאמר לאמר. רבי
 50 נחמיה אומר, כקורין את שמע, ולא כקורין את הלל. מביאה הגמרא
 51 ברייתא המבארת מחלוקתם, תַּנּוּ רַבְּנָן, בּוּ בְּיוֹם דְּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא,
 52 בְּשַׁעֲרֵי שְׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם נִתְּנוּ עֲוִינֵיהֶם לֹמֵר שִׁירָה, וְכִיצַד
 53 אָמְרוּ שִׁירָה, כְּגִדּוּל הַמִּקְרָא אֶת הַלֵּל כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת הַצִּיּוֹר יְדֵי
 54 חֹבְתָם, וְהָן עֲוִינֵי אֲחֵרֵי רַבִּי אִישִׁי פְּרָקִים - על כל דבר שהוא אומר
 55 הם עונים אחריו הללויה שהוא ראש הפרשה, כעין זה מִשֶּׁה אָמַר
 56 'אֲשִׁירָה לַה', וְהָן אֹמְרִים אַחֲרָיו 'אֲשִׁירָה לַה', מִשֶּׁה אָמַר 'בִּי
 57 נָאָה נָאָה, וְהָן אֹמְרִים 'אֲשִׁירָה לַה'.
 58 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אֹמֵר, פֶּקֶסֶן הַמִּקְרָא אֶת
 59 הַלֵּל לְגִדּוּלִים שְׁאִינֵם יוֹדְעִים לְקְרֹא בְּעַצְמָם, וְאִינוּ יִכּוּל לְהוֹצִיאֵם
 60 יְדֵי חֹבְתָם, וְהָן עֲוִינֵי אֲחֵרֵי כָּל מֶה שֶׁהוּא אֹמֵר, כְּעִין זֶה מִשֶּׁה
 61 אָמַר 'אֲשִׁירָה לַה', וְהָן אֹמְרִים 'אֲשִׁירָה לַה', מִשֶּׁה אָמַר 'בִּי נָאָה
 62 נָאָה, וְהָן אֹמְרִים 'בִּי נָאָה נָאָה'.
 63 רַבִּי נַחֲמִיָּה אֹמֵר, כְּסוּפֵר - מלמד תינוקות שהוא רגיל להיות בבית
 64 הכנסת, הַפּוֹרֵם עַל שִׁמְעַת פְּבִיַת הַכְּנֶסֶת - לעשרה אנשים המגיעים
 65 לבית הכנסת, שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ תְּחִילָה בְּבִרְכּוֹת שֶׁלפְּנֵי קְרִיאַת שְׁמַע,
 66 וְהָן עֲוִינֵי אֲחֵרֵי בִּיחָד אֹתוֹ, כְּעִין זֶה הִיָּה בְּשִׁירַת הַיָּם שֶׁמֶשֶׁה פָּתַח
 67 אֲשִׁירָה לַה, וְשִׁרְתָּה רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל כּוֹלָם וְכוּיּוֹנוֹ כּוֹלָם וְאִמְרוּ יַחַד
 68 אֶת הַשִּׁירָה.
 69 מבארת הגמרא בְּמֵאָה קְמִיפְּלִינֵי, נאמר בהקדמת השירה, "את
 70 השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", ונחלקו מה אמרו בני ישראל, רַבִּי
 71 עֲקִיבָא קָבַר, 'לאמר' אֲמִילְתָּא קְמִייתָא - שבני ישראל אמרו כל
 72 פעם את תחילת השירה 'אשירה לה'. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי
 73 יוֹסִי הַגִּלְלִי קָבַר, 'לאמר' הוֹלֵךְ אַכְּל מִילְתָּא וּמִילְתָּא - שכל תיבה
 74 שאמר משה חזרו אחריו בני ישראל, וְרַבִּי נַחֲמִיָּה קָבַר, שפירוש
 75 הפסוק הוא כך, 'ויאמרו' ששבע, דְּאִמְרוּ בּוֹלְהוּ בְּתֵרֵי תֵרְדֵי - משה
 76 עם בני ישראל ב'יחד', לאחר שקבלו רשות 'לאמר', על ידי דְּפִתְחָא
 77 מִשֶּׁה בְּרִישָׁא.
 78 תַּנּוּ רַבְּנָן, דְּרַשׁ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, בְּשַׁעֲרֵי שְׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם
 79 נִתְּנוּ עֲוִינֵיהֶם לֹמֵר שִׁירָה, וְכִיצַד אָמְרוּ שִׁירָה, עוֹלָל מוֹפֵל עַל
 80 בְּרַבִּי אֲמוֹ, וְתִינוּק יוֹגֵק מִשְׁדֵי אֲמוֹ, בֵּינָן שָׂרְאוּ אֶת הַשְּׂכִינָה,
 81 עוֹלָל הַנְּבִיָּה צוֹאֲרוֹ, וְתִינוּק שִׁמְט דְּד מִפִּיּוֹ, וְאָמְרוּ 'זֶה אֵלֵי
 82 וְאֶנְחוּ, שְׁנֵאֲמַר 'מִפִּי עוֹלָלִים יוֹנְקִים וְסַדְתָּ עוֹז'.
 83 הֵיךְ רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, מִנֵּן שְׁאִפִּילוּ עוֹבְרִים שְׁבַמְעֵי אֶמְן אָמְרוּ
 84 שִׁירָה, שְׁנֵאֲמַר

1 וְהַקְּמִים אוֹסְרֵין לְהַפְרִישׁ חֵלָה מִהַעֲיֵסָה הַטְּהוּרָה עַל הַטְּמֵאָה, אֵלָא
 2 יִפְרִישׁ מִהַטְּמֵאָה עַל עַצְמוֹ. וְהִנְיָא בְּבֵרִיתָא, שֶׁלְּדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 3 אִפְשָׁר לְהַנִּיחַ בְּאֲמִצַּע אָף עֵיסָה בְּשִׁיעוֹר כְּפִיזָה, וּבְכָל אֹפֶן אֵין
 4 הָאֲמִצַּעִית מִטְּמֵאָת אֶת הַטְּהוּרָה, כְּמִבּוּאֵר בְּהַמְשָׁךְ.
 5 כְּכִרְוָה - רבנן שרצו ללמוד מדברי רבי אליעזר שאין שלישי בחולין
 6 סברו, שֶׁאִידֵי וְאִידֵי - בין הברייתא שמתיירה לפי רבי אליעזר אפילו
 7 בכביצה, ובין המשנה שמתיירה רק פחות מכביצה, ועוסקות בְּעִיפָה
 8 שהיא רִאשׁוֹנָה לטומאה, שטמאת את האמצעית, ועושה אותה
 9 שניה, ובכל זאת סוברת הברייתא שניה רבי אליעזר אפשר להניח
 10 באמצע גם בכביצה, ואף על פי כן אינה מטמאת את הטהורה, היות
 11 ואין שני עושה שלישי בחולין, ואף על פי שחולין אלה עומדים
 12 להיות חלה, עדיין יש להם דין חולין. היות וְחוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחַלָּה -
 13 חולין שלא הופרש מהם חלה, לֹא כְּחַלָּה דְּמוּ וְדִינֵם כְּחוֹלִין. ולפי זה
 14 רצו החכמים לומר, מֵאִי לֹא בְּהָא קְמִיפְּלִינֵי, דְּמַר - רבי אליעזר
 15 קָבַר, אֵין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין וְלִכֵּן אִפְשָׁר לְהַנִּיחַ בְּאֲמִצַּע גַּם
 16 חֲתִיכָה כְּבִיצָה, והיא לא טמאת את הטהורה כיון שלא נקרא עליה
 17 שם חלה, ואין שני עושה שלישי בחולין. וּמַר קָבַר - חכמים סוברים,
 18 שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, וְלִכֵּן נִטְמֵאָת הַעֵיסָה הַטְּהוּרָה אָף לִפְנֵי
 19 שִׁירָא עֲלֵיהָ שֵׁם חֵלָה, וְהַכְּהֵן יִקְבַּל חֵלָה טְמֵאָה בְּחֻקַּת טְהוּרָה
 20 וַיִּכְשַׁל בְּאִכִּילַת חֵלָה טְמֵאָה.
 21 דוחה הגמרא, אָמַר רַב מְרִי בְּרִיהַ דְּרַב כְּהֵנָא, דְּכּוּלֵי עֲלָמָא - בין
 22 לרבנן ובין לרבי אליעזר, אֵין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, וְהַכָּא
 23 בְּחוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחַלָּה - חולין שלא הופרש מהם חלה קְמִיפְּלִינֵי,
 24 מַר קָבַר - רבנן סברו, שעוד לפני שנקרא עליהם שם חלה כְּחַלָּה
 25 דְּמוּ, וַיֵּשׁ בְּחֵלָה דִּין שְׁלִישִׁי כְּתוּמָה, וְהַחֲתִיכָה הָאֲמִצַּעִית תִּפְסוּל אֶת
 26 הַחֵלָה בְּשִׁלְשִׁי. וּמַר - רבי אליעזר קָבַר, לֹא כְּחַלָּה דְּמוּ, וְלִכֵּן עַד
 27 שִׁירָא עֲלֵיהָ שֵׁם חֵלָה הִיא חוֹלִין וְאִינָה יִכּוּלָה לְטַמְּאוֹת אֶת הַחֵלָה.
 28 וְאִיבְעִית אִימָא, דְּכּוּלֵי עֲלָמָא חוֹלִין הַטְּבּוּלִין לְחַלָּה לֹא כְּחַלָּה
 29 דְּמוּ, וְאֵין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, וְלִכּוּלֵי עֲלָמָא אָף אִם יִהְיֶה
 30 בְּחֲתִיכָה הָאֲמִצַּעִית כְּבִיצָה הִיא לֹא טְמֵאָת אֶת הַטְּהוּרָה, וְהַכָּא
 31 בְּמוֹתֵר לְגִדּוּל שׁוּמְאָה לְחוֹלִין שְׁבַאֲרֵין יִשְׂרָאֵל קְמִיפְּלִינֵי -
 32 והמחלוקת היא אם מותר לטמאות את האמצעית, מַר - רבי אליעזר
 33 קָבַר, מוֹתֵר לְגִדּוּל שׁוּמְאָה לְחוֹלִין שְׁבַאֲרֵין יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְתַקֵּן חֵלָה
 34 בְּטְהוּרָה, לִכֵּן מוֹתֵר לְחַבֵּר חֲתִיכָה קִטְנָה בֵּין הַעֵיסָה הַטְּהוּרָה לְטַמְּאָה
 35 אָף שְׁהִיא עַצְמָה נִטְמֵאָת. וּמַר קָבַר - רבנן סברו, אִסוּר לְגִדּוּל
 36 שׁוּמְאָה לְחוֹלִין שְׁבַאֲרֵין יִשְׂרָאֵל, וְכִיּוֹן שֶׁהַחֲתִיכָה הָאֲמִצַּעִית
 37 נִטְמֵאָת, אִסוּר לְהַפְרִישׁ בְּדֶרֶךְ זֶה, הִרִי שֶׁלְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלְרַבְּנָן
 38 שְׁחֻלְקִים עֲלֵיו, אֵין שְׁנֵי עוֹשֵׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין.
 39 שנינו במשנה, בּוּ בְּיוֹם דְּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ', הַא כִּיצַד, אֵלֶף אִמָּה
 40 מִגֶּרֶשׁ וְאַלְפִים אִמָּה תְּחוּם הַשְּׁבֵת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסִי
 41 הַגִּלְלִי אֹמֵר, אֵלֶף אִמָּה מִגֶּרֶשׁ וְאַלְפִים אִמָּה שְׁדוֹת וְכַרְמִים. מִבֵּאֵר
 42 הַגְּמָרָא בְּמֵאָה קָא מִיפְּלִינֵי, מַר - רבי עקיבא קָבַר, תְּחוּמוֹתֵין - מה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שלשים לעומר עמוד ב

10 לקרוא בכל לשון שאתה שומע, כחכמים. עונה הגמרא, הַהוּא,
 11 המילה 'שמע', מִיבְעֵי לֵיה רבי לדרשה אחרת, שבקריאת שמע צריך
 12 לְהַשְׁמִיעַ לְאֹזְנֵיךָ מֶה שֶׁאֵתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ. ומבארת הגמרא, וְרַבְּנָן
 13 שִׁדְּרְשׁוּ מִשְׁמַע, לקרוא בכל לשון שאתה שומע, ולא דרשו מכך
 14 שצריך להשמיע לאוזניו, סָבְרֵי לֵה בְּמֵאֵן דְּאָמַר הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע
 15 וְלֹא הַשְׁמִיעַ לְאֹזְנֵי יָצָא.
 16 הגמרא מבררת אם מחלוקת רבי וחכמים תלויה בעניין אחר. לִימָא
 17 - האם נאמר שקסבר רבי,

1 שְׁלֵא יִקְרָאנָה לְמַפְרַע, כלומר בסדר הפוך מהסוף להתחלה, שאינו
 2 יוצא ידי חובה אם לא קרא לפי הסדר הכתוב. שואלת הגמרא, וְרַבִּי,
 3 שְׁלֵא יִקְרָאנָה לְמַפְרַע מְנַלְיָה - מהיכן הוא לומד דין זה. עונה
 4 הגמרא, נִפְקָא לֵיה - הוא דורש זאת מ'הַדְּבָרִים' 'הַדְּבָרִים', שהיא
 5 מספיק לכתוב 'היו דברים אלה' בלי ה"א, ונאמר 'הדברים', ללמד
 6 שלא יקרא בסדר הפוך. ומבארת הגמרא, וְרַבְּנָן, שִׁדְּרְשׁוּ שֶׁלֹּא יִקְרָא
 7 למפרע מ'זוהי', ולא דרשו זאת מ'הדברים' כמו רבי, כִּי 'הַדְּבָרִים'
 8 'הַדְּבָרִים' לֹא מִשְׁמַע לְהוּ שִׁזָּה יִיתוּר הַנִּיתָן לְדוֹרְשׁוֹ. שואלת
 9 הגמרא, וְרַבִּי נְמִי, הַכְּתִיב 'שְׁמַע', ומדוע אינו דורש מזה שאפשר

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

42 הקריאו לו ויעלצו כך אוהבי שמך, וימר עובדו מיראה, ולכן
43 הקריאו לו אשר צפנת ליראיך.

הדרן עלך כשם שהמים

מי שקינא פרק שישי

44 הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.
45 משנה. מי שקינא לאשתו שלא תיטת עם פלוני, ונסתרה אחר
46 קניויו, אפילו שבע על כך שנסתרה מעוף הפורח, כלומר שלא
47 שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות
48 כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, אזי יוציא את
49 אשתו בגט, ויתן כתובה, דברי רבי אליעזר. רבי אליעזר סובר בזה
50 כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם
51 הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה,
52 משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותם עד
53 שישקה אותה מים המאררים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן
54 כתובה. רבי יהושע אומר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים
55 כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עד שישארו ויתנו פה
56 מוזרות בלבנה - ששנים השוורות חוטי פתון בלילה, ישאו ויתנו,
57 כלומר ידברו על פריצותה, שבחגיגה למצב זה, מכוון הדבר,
58 ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה,
59 אין המים המאררים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.

60 אם אמר עד אחד, אני ראיתי שנטמאת בסתירה זו שעליה העידו
61 שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח
62 לפי רבי אליעזר, לא היתה שותה, כי אחרי שקיבלנו עדות
63 שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגילים לדבר,
64 ואין צורך לבדוקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי
65 שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממישיבה המשנה, ולא עוד,
66 ולא רק עד כשר נאמן, אלא אפילו עבד, אפילו שפחה המעידים
67 שנטמאה. הרי אלו נאמנים שנטמאה ואינה שותה, ונאמנים אף
68 לפוסלה מכתובתה. ממישיבה המשנה, חמותה, וכת חמותה,
69 וצרתה, ויבתה, וכת בעלה מאשה אחרת, אף ששונאות אותה
70 ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הרי אלו נאמנות לעדות
71 זו שנטמאה כנסתרה, אבל ולא נאמנות נשים אלו לפוסלה
72 מכתובתה, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אלא
73 נאמנותן היא רק לענין שלא תשתה.

74 המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות
75 נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר,
76 שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שהיה ברין
77 שנאמר שעד אחד לא יהיה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, ומה אם

1 'במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל' משמע שגם אלו
2 עשיתי היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקלות על הים. (שואלת
3 הגמרא, והא לא חזו. משיבה הגמרא, אמר רבי תנחום, פרם
4 נעשה להן באספקלריא - מראה המאירה וראו).

5 שנינו במשנה, בו פיוס דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד
6 איוב בו', את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר 'הן יקטלני
7 לו אייחל', ועדיין הדבר שקול, 'לו אני מצפה או איני מצפה. מקשה
8 הגמרא, וליחיו האי' כיצד הוא כתוב, אי בלמ"ד אלה בתיב
9 'לא' הוא, שפירושו איני מצפה, ואי בלמ"ד וי"ו בתיב, 'לו' הוא
10 שפירושו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול,
11 וצריך להביא פסוק נוסף.

12 דוחה הגמרא את הקושיא, וכל היבא בתיב בלמ"ד אל"ת, לא
13 הוא, אלא מעתה, 'בכל צרתם לא צר', דבתיב 'לא' בלמ"ד
14 אל"ת, הכי נמי דלא הוא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש
15 ברוך הוא אינו נמצא עמהם בצרתם, וכי תיבא הכי נמי, שכן הוא
16 הפירוש, והבתיב בהמשך הפסוק, 'מלאך פניו הושיעם', הרי
17 שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אלא (לאו),
18 משמע הכי, ומשמע הכי - פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה
19 כך, לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.

20 תניא רבי מאיר אומר, נאמר ירא אלהים באיוב, ונאמר כי ירא
21 אלהים אתה באברהם, מה ירא אלהים האמור באברהם
22 מאהבה, אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה, ואברהם גופיה
23 מניין שמאהבה, דבתיב 'ירע אברהם אוהבי'.

24 שואלת הגמרא, מאי איבא בן עושה מאהבה לעושה מיראה.
25 ומשיבה, איבא הא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, גדול
26 העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שהו העושה מיראה,
27 תלוי זכותו ומינה לאלה דור שלאחריו, וזה העושה מאהבה, תלוי
28 לאליפים דור. ומנין שכן הוא, כיון שהבא בתיב, 'אלפים לאהבי
29 ולשומרי מצותי' הרי שלאחריו הוא תולה אליפים, והתם בתיב,
30 'ולשומרי מצותי לאלה דור', הרי שלשומרי מצותי שאינם עושים
31 מאהבה אלא מיראה, תולה אלה.

32 מקשה הגמרא, התם נמי - בפסוק של אלה דור בתיב 'לאוהבי
33 ולשומרי מצותי לאלה דור'. מתרצת הגמרא, האי לרסמיה ליה
34 והאי לרסמיה ליה - 'אלפים' סמוך 'לאוהבי', ו'אלף דור' סמוך
35 'ולשומרי מצותי'.

36 הנהו תרי תלמידי דהו יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה לרבא,
37 אקרינו בחלמאי - הקריאו לי בחלומי את הפסוק 'מה רב טובך
38 אשר צפנת ליראיך', וחד אמר ליה לרבא, אקרינו בחלמאי
39 וישמחו כל חוסי בך לעולם וינגנו ויעלצו בך אוהבי שמך. אמר
40 להו רבא, תרייכו רבנן צדיקי גמורי אתון - שניכם צדיקים
41 גמורים, אלא שמר עובד את הקדוש ברוך הוא מאהבה, ולכן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ושלושים לעומר עמוד ב

11 במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
12 אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
13 דברי השנים שהם רוב הדעות. ואיבא דאמרי דעה אחרת בדברי
14 רבי נחמיה, כל היבא דאתא עד אחד כשר מעיקרא - כל מקום
15 שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
16 עדותו, אפילו מאה נשים נמי, אם יבואו אחר כך להכחישו, כולן
17 בעד אחד דמיין, ואין עדותו מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
18 כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
19 אומרים בזה 'אין דבריו של אחד, במקום שנים'.

1 בולה עוסקת בענין שונה, בפסולי עדות, ורבי נחמיה היא.
2 דתניא, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד,
3 היה שהוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
4 עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה והלף אחד רוב דעות,
5 כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות
6 האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
7 נתקבלה עדות אחרת. ועשו שתי נשים פאיש אחד, בשני אנשים
8 באיש אחד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
9 כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
10 אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף לא עמוד א

רש"י

במקלות. בשקלול על הים: מקור. אף אותם שבמקור: וליחיו האי לא כו'. ואמאי אמר
הדבר עדין שקלו: ה"ל דלא הוא. וה"ל קרא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם.
כי ירא אלהים אתה (גלותם ככ): תלוי. זכותו לדורותיו להגן עליהם עד אפלים דור:
לאפלים אלהי: סמך אהביו לאפלים, ואיך קרא סמך לאלה דור אל שומרי מצותיו.
דהיינו מיראה, ואין אלו דומין לפירוש מאהבה
לפירוש מיראה (ועל דף ככ): דהנהו מראה שבר
ומיראת פורענות הקלות והעשין, והכא
מאהבת המקום ומיראתו שמוכרן גדול ומשל
על הבריות: וישמחו כל חוסי בד' וגו'. ספיה
דקרא ועלצו בד' אהבי שמך:

הדרן עלך כשם שהמים

מתני' מי שקינא לה ונסתרה. אם לאחר
שקינא לה נסתרה: אפי' שמע מעוף
הפורח. שנסתרה יוציא ויתן כתובה. ורבי
אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק (על דף כ) סתירה
לא בעיא עדות ואפלו עבד ואפלו שפחה
נאמנין, דהיינו נמי בעוף הפורח, דאיתקש
למאנה דכלהו מתימני בה, להלך נאסרה עליו
ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה:
רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מותרת
בלבנה. כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים
אינה נאסרת עליה, ור' יהושע לטעמיה דאמר
משקה על פי שנים: מידו כשישאו ויתנו
מותרת בלבנה בפריצותה מוכרע הדבר ונמצא.
דקא אפלו מיא תו לא דקי לה פדתניא בה
(על דף ו) וטוהרה היא ולא שישאו ויתנו בה
מותרת בלבנה: אני ראיתיה שנמטמת. באותה
סתירה שהיא על פי שנים עדים לרבי יהושע
ולרבי אליעזר ע"פ עוף הפורח: לא היתה
שוותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה
כתובה שרגלים לדבר, ומקראי ילפינן לה
לקמן במתני': הרי אלו נאמנים אף לפסלה
מכתבה. שלא תשתה ולא תטול כתובה:
המותה ובת המותה וצרתה ויבמתה. אשת אחי
בעלה, אף היא כצרתה ושונאתה שדואגת
הימנה שסופה להיות צרתה, אם ימות בעלה
בלא בנים תתיבם לבעלי, ובת בעלה מאשה
אחיה, אלו המש נשים שונאות אותה.
וביבמות (דף ק"ח): מפרש טעמא אמאי סנו לה.
ואין נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה:
הרי אלו נאמנות. לה לעדות זו, שהתורה
האמנה כל עדות שיש בה, ומידו לא לפסלה
מכתבה והואל ושונאות אותה, אלא שלא
תשתה: שהיה ברין. שלא יתא נאמן בה עד
אחד אם לא מגזרת התובת: הראשונה. סתירה
שאין אוסרתה אסור עולם אלא עד שתשתה:
אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר
מגזרה שורה, ורבי יהושע היא: עדות האחות.
סמאיה: כל עדות שיש בה. נאמן בה. ובמקרא
ילפינן לה דהכי קאמר, תרי לית בה אלא
אחד, וקאמר והיא לא נתפשה למיטרה, אלמא
קנדימן:

ואיך דהיינו רבי יוסי הגלילי ממקור ישראל נפקא אלמא דלר' יוסי הגלילי נמי עוברים
אומרים שירה ובפ"ק דכתובות (דף ו) דרש לה דברכת התנים בעשרה מדוהו מצי למיכתב
מבטן ישראל וכתבי ממקור על עיסקי מקור בתוספתא מסיים הכי ואתון המלאכים שאמרו
מה אנש כי זוכרנו אמר להן הקב"ה באו וראו את השירה כיון שראו את ישראל פתחו אף
הן ואמרו שירה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך
בכל הארץ וגו' ור"ש בן אלעזר (מנסיא) אומר לא
נאמרה פרשה זו אלא לענין עקדה.

גדול העושה מאהבה. בירושלמי (ברכות פ"ט)
ר"ע הזה מתירין קמיה טורנטורפוס
הרשע אתה עונתא דקריה שמע שרי קרי וגרך
א"ל סבא סבא או חרש אתה או מבעט ביסורין
את א"ל תיפה רוחיה דהווא רשעא לא חרש
אנא ולא מבעט ביסורין אנא אלא כל ימי חייתי
קודא הפסוק חיה ואהבת את ה' אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך רחמתיה בכל לבי
רחמתיה בכל נפשי רחמתיה בכל ממוני לא דות
בדיק ליה וכיון דמטי ליה בכל נפשיה ואתאי
ענתיה דקריה שמע ולא איפליג עליה בגין כן
אנא קרי וגרך:

הדרן עלך כשם שהמים

מי שקינא לה. פרק זה היה הגון שיהא שנוי
ומעורב בפרק ראשון לאחר אותה בבא
דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ היה לו
לשנות כיצד עושה לה וכל הסדר אבל תימה
דלאחר ששנה שברוקה חמים הוא חוזר לקינוי,
ה"ל בסדר המשנה משקינא לה אפילו שמע מעוף
הפורח והכי מסתברא ונראה דה"פ מאחר שקינא
לה אפילו קודם סתירה שמע פריצותא שהרי
עכשיו קצת רגלים לדבר מוכרע הדבר ומצויאה
בכתובתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו
ובענין זה מצוה לגרשה דאפילו לביה ודאמר
אפילו אםו הקדיחה בשבילו יזינו רשות מידו
מצוה ליכא אלא בכה"ג ואם מקיימה דומה לאדם
שנפל וזוב לתוך תמחוי שמוצצו ואוכלו ולבית
שנאי חובה הואיל וקנא לה רגלים לדבר מידו
כתובתה גובה הואיל ולא נסתרה והשתא אתי
שפיר דרבי יהושע אבל לפירוש רבינו שלמה
דפירש משקינא לה אפי' שמע מעוף הפורח
שנסתרה דעוף פורח היינו עבד ושפחה שנאמנין
בעידי סתירה ואם אינו רוצה להשקותה יוציא
ותן כתובתה וכי היה רבי יהושע מחייב כתובה
לאחר שישאו ויתנו בה מותרת בלבנה והלא אין
המים בודקין אותה כדאמרין בפרק קמא (לעיל
דף ו) ומאחר שהיא גרמה שתיאסר עליו ואין
יכולה לטעות היא כארסיה ושומרת יבם שלא
שונתו ולא נטולת כתובה מידו מצי למימר הא
דאמרין אין המים בודקין אותה לאחר שישאו
ויתנו בה מותרת בלבנה דוקא לאחר קניו ועידי
סתירה לרבי יהושע אבל כאן אין עידי סתירה
אלא שמחרות בלבנה נשאות ונתנות
בפריצותה:

הדרן עלך כשם שהמים

מי שקינא לאשתו ונסתרה, אפילו שמע מעוף
הפורח, יוציא ויתן כתובה, דברי ר' אליעזר.
ר' יהושע אומר: עד שישאו ויתנו בה מותרת
בלבנה. אומר עד אחד "אני ראיתיה שנמטמת"
לא היתה שותה. ולא עוד אלא אפילו עבד,
אפילו שפחה, הרי אלו נאמנין, אף לפסלה
מכתובתה. המותה ובת המותה וצרתה ויבמתה
ובת בעלה, הרי אלו נאמנות. ולא לפסלה
מכתובתה, אלא שלא תשתה. שהיה ברין, ומה
אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות
אחרונה שאוסרתה איסור עולם, אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים? תלמוד לומר:
"ועד אין בה", כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה: ומה אם
עדות

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לא עמוד ב

תוספות

רש"י

1 שאוסרתה אסור עולם. כדאמר ספק מנטמאה ונטמאה, וכ"ש ודאית:
 2 עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. ואוקי חד בתרי חד וחד היא כספקא ושותה:
 3 ושנים אוקרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך, שבשבתא ומקצת שנתתו יחד גם
 4 אגו היינו עמך ובקנינו לא נטמאת. הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי
 5 היא כספקא אם נטמאת קדם שקבאו אלו
 6 ומצאנו והיתה שותה. ובגמי מפרש למאי
 7 איצטריכו כל הך בבי גמי? הו' ולא בקנינו בו.
 8 למאי איצטריך גזרה שנה לה פתי? הו' שנה לה פתי? הו' שנה לה פתי?
 9 ונע אין בה ומיעוטא הוא, בה עד אחר נאמן
 10 ולא בעדות אחרת והיא לה עדות סתירה
 11 כשאר כל עדות שבתורה וספקא בעלמא. עד
 12 א' שהעיד על אשה שלא קבא לה בעלה ואמר
 13 נטמאת ממני דלא מדיקון ולא אמרין אשמאת
 14 אשה המניה רחמנא לא שנק לא אחר קמי ולא
 15 שנק בלא קמי, תלמוד לומר בו, וכי המניה
 16 רחמנא בטמאה שאחר קמי ויש עדי סתירה
 17 שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לך. ובפרק
 18 קמא (ש"ל דף ג.) פריקין והא כי פתיב קמי בתר
 19 הכי פתיב, ומינשין ועבר פתיב שכבר עבר: הו'
 20 לא מבחיש ליה בו. הוא הדין דהוה ליה למבועי
 21 ארישא דקתני בהדיא אחר אומר אגו ראייתך
 22 שנטמאת לא היתה שותה אלמא מדיקון. אלא
 23 משום דבעי לאקשויי עלה פי מבחיש ליה מאי
 24 הו' היא המניה רחמנא להאי דאמר נטמאת בני
 25 תרי והו' ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו
 26 של אחד במקום שנים: הרי כאן שנים. הרי הוא
 27 בשנים: פשיטא דעילא. דכיון דהאמיתה תורה הרי
 28 דעמידתו במקום שנים: כאן כמת אחת. מתני'
 29 כשהעידו שניהם בתוך כדי דבור דבטלו דבריו
 30 מיד דלא נתקיימה עדותן בבדי, והיא האמיתה
 31 תורה כשנים כגון אם העיד עדותו ונאץ, דהו
 32 לא מצי חד לכאבושיה: הו' חד וחד. על פירוקי
 33 לא היתה שותה תנא ברישא, דאי היתה שותה
 34 קתני הא ותו לקמי ליה, השתא בחד הו' הכחשה
 35 תרי מבועיא פשיטא דאין אחד במקום שנים,
 36 ומתני' לדיוקא דידיה תנא ליה, דאי לאשמועינן
 37 היא גופה פשיטא דלא איצטריך: אסר לך ר'
 38 היא ולפעמי. דסבירא לך דמתני' לגופיה לא
 39 איצטריך, דהא פשיטא דאין א' במקום שנים,
 40 ולדיוקא אהא, סיפא מאי תידיק מנה. אלא
 41 מתני' לא לדיוקא אהא אלא לאשמועינן היא
 42 גופה איצטריך, דשנים דקא תנא בפסולי עדות
 43 קאמר בגון נשים או עבדים, ואשמועינן דשתי
 44 נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין
 45 בסיפא. ולקמן פריך תרתי לקמי ליה, והאי דלא
 46 שני ר' היא מציעתא בזה אחר זה, משום דקא
 47 דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אוקרים דיי
 48 ראייתה (נטמאת) אלמא שנהי ויהי קאתה,
 49 דלעולם במקום שנים לא האמיתה תורה עד
 50 אחד: כל מקום שהאמיתה תורה בו, הוציאנו
 51 לעדות זה מפלל כל עדות שבתורה לפיכך
 52 פסולין וכשרין שוין בה והלך אחר רוב דעות
 53 המקמיין דבר: ואיבא דאמרין כל היבא דאתא
 54 עד פשר מעקרא. ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו
 55 ואחר כך באו מאה נשים בעד א' דמיין והוה
 56 ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים
 57 ואינה שותה:

1 כן בבת אחת כאן בזה אחר זה. קשיא דהבא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון
 2 ואנ"פ שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך
 3 כדי דיבורו של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי
 4 משמע לפירוש רש"י והא בפרק האשה שהלכה (יבמות דף ק"ה) תנן עד אומר מת וניסת
 5 ובא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמי
 6 טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר
 7 עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת
 8 התיירה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא
 9 מהתיירה הראשון והא התם דבזה אחר זה מייר
 10 דהא ניסת בנתיים ואפ"ה בכה"ג בזה אחר זה אם
 11 לא ניסת לא תנשא אי"כ התיירה לינשא דאמר
 12 לא תצא מהתיירה הראשון ופירש גמי רש"י התם
 13 דרוקא שהתיירה קודם שיבא עד השני המכחישו
 14 אבל אם קודם שהתיירה מודה עולא עד לא סמכינו
 15 אקמא דאתי לא אשחביניה כתיב להכי נראה
 16 לפרש הבא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון
 17 הוורו ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר
 18 הכי אליביה תני לא היתה שותה מה דוחקה
 19 למימר הכי הוא מתניתין לא משמע ששהה השני
 20 אחר הראשון עד שהורו וסארוה עליו ואמר
 21 אינה שותה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי
 22 יצחק ועולא הוה מתרצי להדיא דהאשה וטא
 23 כדמתרצי אליבא דר' יוחנן שפי' בנ' דתובות (דף
 24 כ"ב) משום לזות שפתים והדיא דהאשה רבה
 25 (יבמות דף פ"ה) לא דמיא לתרתייהו משום דגברא
 26 אתי וקא:
 27 הא חד חד לא היתה שותה תיובתא דרבי
 28 חייא. נראה היא דלא דחי ליה בזה אחר
 29 זה משום דסוף סוף תיקשי דיוקא דסיפא דשנים
 30 אומרים נטמאת וא' אומר לא נטמאת לא היתה
 31 שותה הא חד חד היתה שותה במאי מקמת
 32 לה ע"כ בבת אחת מאי קמיל היינו רישא
 33 הילכך צריך לתרצי כר' תנחומי בין לר' יצחק
 34 בין לר' חייא הני תרתי בבי דסיפא תימה היכי
 35 הוה מתרץ ר' יצחק מתני' דפרק אמרו לו
 36 (כריתות דף י"א) דתנן עד אמר אבל ועד אמר
 37 לא אבל אשה אומרת אבל ואשה אומרת לא
 38 אבל מביא אשם תלוי כיון דהאמיתה תורה עד
 39 אחד דנפקא לן מאו חודע אליו חטאתו ויקרא
 40 (ד חטאת הוי ליה לאיתויי בשלמא רבי חייא
 41 הוה מוקרי לה בבת אחת. ירושלמי גידל
 42 בנימן בשם רב אמר בכל מקום שהכשירו עד
 43 אחד עדות האשה כאיש האיש מכחיש את
 44 האשה והאשה מבחשת את האיש תנן עד א'
 45 אמר נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת אשה
 46 אומרת נטמאת ועד א' אמר לא נטמאת תנא
 47 דבי רבי אומר כן ועו כירושלמי עד אחד חמי
 48 נטמאת ועד אחד אמר לא נטמאת שמעון ב"ר
 49 אבא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה
 50 ובעגלה ערופה הוי ערופין וטעמא מפני שכאן
 51 רגלים לדבר ומסיק גמי התם דבעידי טעמא לא
 52 אמרין עדות שבתלה מקצתה בטלה כולה מפני
 53 שרגלים לדבר:
 54 מוהו
 55 ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמיתה תורה עד אחד, תלך
 56 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיבא דאמר
 57 כל היבא דאתא עד אחד פשר מעקרא, אפילו מאה נשים נמי, בעד אחד דמיין.

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שהראשון הוכחש היא שותה, הא אם לא קא מְכַחֵש ליה, עד
 57 אַחַד מְהִימֵן שנטמאת. מבררת הגמרא, מְהִימֵן מִיָּד שַׁעַד אַחַד נֶאֱמַר
 58 לומר שנטמאת. ומבאררת הגמרא, דְּתַנּוּ רַבְּנָן בְּבִרְיָאָה, 'עַד אֵין בְּה'
 59 בְּשֵׁנִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שכוונת הפסוק היא שאין עדות מגורה של
 60 שני עדים שזינתה. דנה בברייתא, אַתָּה אֹמֵר בְּשֵׁנִים, או אולי אֵינוּ
 61 אֵלָּא בְּאֶחָד, שכוונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי
 62 לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תְּלַמּוּד
 63 לֹאמְרָא, 'לֹא יָקוּם עַד אַחַד בְּאִישׁ גֹּזֵל', והיה מקום להקשות על פסוק
 64 זֶה, מִמְּשַׁמֵּעַ שְׁנָאמְרָא 'לֹא יָקוּם עַד', וכי אֵינוּ יוֹדֵעַ כִּבְרָה שֶׁהוּא אַחַד,
 65 מִה תְּלַמּוּד לֹאמְרָא 'אֶחָד'. אלא שוֹת בְּנָה אֵב - לִימוּד שֶׁל 'בְּנִין אֵב',
 66 שֶׁכֵּל מְקוּם שְׁנָאמְרָא 'עַד', תְּרֵי בָּאן שֵׁנִים, עַד שִׁפְרוּט לָךְ הַכְּתוּב
 67 'אֶחָד'. ועל פי זה חוזרת הגמרא ומבאררת את הפסוק 'עד אין בה
 68 והיא לא נתפשטה', וְאִמְרָא דְּהִמְנָא תְּרֵי לִית בְּה - הַכוּונָה ב'עד אין
 69 בה' היא שאין עדות של שנים, אֵלָּא רַק חֵד מְעִיד בַּה שֶׁנְּטַמְאָה,
 70 והפסוק ממשיך, 'וְהִיא לֹא תִתְפַּשֵּׁה', כלומר שלא היתה אנוסה ולכן
 71 היא אֲסוּרָה. הֵי הַאמִינָה בְּאֵן הַתּוֹרָה לַעַד אַחַד וְאִסְרָה אַת
 72 הַאשָׁה מִחַמַּת עֵדוּתָהּ.
 73 מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר 'לא נטמאת' יכול
 74 להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה, וְכִיּוֹן
 75 דְּמִדְּאוּרִייתָא עַד אַחַד מְהִימֵן שֶׁנְּטַמְאָה, אִם כֵּן אֵיךְ, הֵיכִי מְצִי
 76 מְכַחֵשׁ לִיה - הַשֵּׁנִי, אִיךְ יִכּוֹל לְהַכְחִישׁ, וְהָא אֹמֵר עוֹלָא, כֵּל
 77 מְקוּם שֶׁהָאמִינָה תּוֹרָה עַד אַחַד, תְּרֵי בָּאן תּוֹקֵף שֶׁל שֵׁנִים, וְאֵין
 78 דְּבִרְיוֹ שֶׁל אַחַד הַמְכַחֵשׁ נִחְשָׁבִים בְּמְקוּם שֵׁנִים. עוֹנָה הַגְּמָרָא,
 79 אֵלָּא אֹמֵר עוֹלָא, תְּנִי - אִכֵּן יִשְׁלֹט לְשׁוֹנֵת בְּמִשְׁתַּיְנִי לֹא הִיתָה
 80 שׁוֹתָה, וְלֹא כִּמוֹ שֶׁשֵּׁנִי 'היתה שותה', כִּי בִּאמַת הַרְאָשׁוֹן נֶאֱמַר
 81 כְּשֵׁנִים שֶׁנְּטַמְאָה, וְהַשֵּׁנִי שֶׁהוּא רַק עַד אַחַד אֵינוּ יִכּוֹל לְהַכְחִישׁ. וְכִּן
 82 אֹמֵר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁצִּרְיָךְ לְשׁוֹת 'לֹא הִיתָה שׁוֹתָה'. וְרַבִּי חֵיטָא אֹמֵר,
 83 הַגִּירָסָא נִשְׁאֵרָת 'הִיתָה שׁוֹתָה'. שׁוֹאֵלָת הַגְּמָרָא, לְרַבִּי חֵיטָא קָשְׁיָא
 84 דְּעוֹלָא, שְׁכִיּוֹן שֶׁהָאמִינָה תּוֹרָה אַת הַרְאָשׁוֹן עַל כֵּךְ שֶׁנְּטַמְאָה, הֵרִי
 85 הוּא כְּשֵׁנִים, כְּפִי שְׁלִימָד עוֹלָא, אִם כֵּן מְדוּעַ שׁוֹתָה. עוֹנָה הַגְּמָרָא, לֹא
 86 קָשְׁיָא, בָּאן בְּמִשְׁתַּיְנִי, מְדוּבָר שֶׁהֵעִידוּ שְׁנֵיהֶם בְּבֵית אַחַת, שְׁבוּתָךְ
 87 כְּדִי דִּיבּוּר מֵאֵז שֶׁהֵעִיד הַרְאָשׁוֹן, הֵעִיד גַּם הַשֵּׁנִי, שׁאוּ בְּטֵלוּ דְּבִרְיוֹ שֶׁל
 88 הַרְאָשׁוֹן מִיָּד, כִּי עֵדִיךְ לֹא הִסְפִּיקָה עֵדוּתוֹ לְהַתְקִים בְּבֵית דִּין, שֶׁלֹּא
 89 הָאמִינָה תּוֹרָה עַד אַחַד אֵלֹא אִם הֵעִיד עֵדוּתוֹ וַיֵּצֵא בְּלִי שִׁיּוּכָשׁ, וְרַק
 90 בְּאוֹפֵן זֶה כִּבְרָה לֹא נִיתַן לְהַכְחִישׁ בְּעַד אַחַד. לְפִיכֵךְ בְּמִשְׁתַּיְנִי אֵין
 91 לְרִאשׁוֹן תּוֹקֵף שֶׁל שֵׁנִים. וְאִילוּ בָּאן דְּבִרְבִּי עוֹלָא שַׁעַד אַחַד נֶחֱשָׁב
 92 כְּשֵׁנִים, מְדוּבָר שֶׁשְׁנֵי הָעֵדִים בָּאוּ לְהֵעִיד בְּהָ אַחַר זֶה, וְרַק עַל מְקָרָה
 93 כּוּזָא אֹמְרִים שֶׁאֵין דְּבִרְיוֹ שֶׁל אַחַד בְּמִקּוּם שֵׁנִים.
 94 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עַל רַבִּי חֵיטָא מִהֲמַשְׁךְ מִשְׁתַּיְנִי, תְּנִן, עַד אֹמֵר
 95 'נְטַמְאָת', וְשֵׁנִים אֹמְרִים 'לֹא נְטַמְאָת', הִיתָה שׁוֹתָה. וַיֵּשׁ לְדִיִּיק
 96 מִזֶּה, דוּקָא אִם הַכְחִישׁוּהוּ שֵׁנִים הִיתָה שׁוֹתָה, הָא חֵד וְחַד - בְּמִקְרָה
 97 שְׂרַק אַחַד הַכְחִישׁוּ, דְּהֵינּוּ בְּמִקְרָה הַקּוֹדֵם בְּמִשְׁנָה, לֹא הִיתָה שׁוֹתָה,
 98 וְכִי יֵשׁ וְדַאי לְגֵרוּס שֶׁם. וּבַחֲבֵרָה אֵי אִפְשָׁר לְגֵרוּס שֶׁם 'היתה שותה',
 99 כִּי אִם זוֹ הַגִּירָסָה שֶׁם, אֵיז קָשָׁה מִה חִידְשָׁה הַמִּשְׁנָה בְּמִקְרָה הַשֵּׁנִי,
 100 שֵׁנִים יִכּוֹלִים לְהַכְחִישׁ אַת הַעַד הַרְאָשׁוֹן, הֵרִי כִּבְרָ לְמַדּוּנָה מִהֲמִקְרָה
 101 הַרְאָשׁוֹן שֶׁאִפִּילוּ אַחַד יִכּוֹל לְהַכְחִישׁוּ. אֵלֹא וְדַאי שֶׁהַמְקָרָה הַשֵּׁנִי
 102 הוּבָא כְּדִי לְדִיִּיק שֶׁצִּרְיָךְ לְגֵרוּס 'לֹא הִיתָה שׁוֹתָה' בְּמִקְרָה הַרְאָשׁוֹן,
 103 כְּפִי שְׁדִיִּיקוּ. הֵרִי מְכַאֵן תְּיִוְבְּחָא דְּרַבִּי חֵיטָא, שְׂגֵרָס שֶׁם 'היתה
 104 שותה'.
 105 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, אֹמֵר לָךְ רַבִּי חֵיטָא, וְלִמְעַמְיָד - לְשִׁיתָךְ הַסּוּבֵרָת
 106 שֶׁהַמִּשְׁנָה הֵבִיאה מְקָרָה נֹסֵף רַק כְּדִי לְדִיִּיק מִמֶּנּוּ, אִמְרָא סִיפָא - מַה
 107 תַּעֲשֶׂה עִם הַמְקָרָה הַשְּׁלִישִׁי בְּמִשְׁנָה, 'שֵׁנִים אֹמְרִים נְטַמְאָת, וְאֶחָד
 108 אֹמֵר לֹא נְטַמְאָת, לֹא הִיתָה שׁוֹתָה', וכִּי תְדִיִּיק מִמֶּנּוּ, הָא חֵד וְחַד, וְחַד
 109 הִיתָה שׁוֹתָה, הֵרִי דִיִּיקָת מִהֲמִקְרָה הַשֵּׁנִי בְּדִיוֹק הַפּוּךְ. אֵלָּא וְדַאי
 110 שֶׁהַמְקָרִים אֵלּוּ לֹא נֶאֱמָרוּ כְּדִי לְדִיִּיק מִחֵם, אֵלֹא שׁוֹפֵף הַמִּשְׁנָה

1 עֵדוּת רִאשׁוֹנָה - עַל הַסְּתִירָה, שְׁאֵין אֹסְפְרָתָה עַל בַּעֲלָה אִיסוּר
 2 עוֹלָם, אֵלֹא רַק עַד תִּשְׁתַּשֶּׁה וְתִמְצָא טְהוּרָה, אֵינָה מְתַקְּנִיתָ
 3 בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים, עֵדוּת אַחְרֹנָה - שֶׁהֵעִידוּ שֶׁנְּטַמְאָה לֵאחַר שֶׁהוּעֵדָה
 4 שֶׁנְּטַרְהָ, שְׁאִיסְרָתָה לְבַעֲלָה אִיסוּר עוֹלָם, וְהִיא חֲמוּרָה יוֹתֵר, הָאִם
 5 אֵינוּ דִין שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּם בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים. אִךְ דוּחָה הַמִּשְׁנָה, תְּלַמּוּד
 6 לֹאמְרָא - לְפִיכֵךְ כְּתוּב 'עַד אֵין בְּה', לומר שֶׁכֵּל עֵדוּת שֵׁשׁ בְּה
 7 שֶׁנְּטַמְאָה, הַעֵדוּת נֶאֱמַנָת, אִפִּילוּ הִיא שֶׁל עַד אַחַד.
 8 מְקַשָּׁה הַמִּשְׁנָה שִׁישׁ לומר הַפֶּךְ, קַל וְחֹמֵר לְעֵדוּת הַרִאשׁוֹנָה
 9 מְעַתָּה - מֵאֵחֶר וּלְמַדּוּנָה שֶׁלְטוּמְאָה מִסְפִּיק עַד אַחַד, נִלְמַד קַל וְחֹמֵר
 10 לְעֵדוּת טְהוּרָה שִׁסְפִיק עַד אַחַד, וְכִי נִלְמַד אַת הַקַּל וְחֹמֵר, וְכֵּה אִם
 11 עֵדוּת אַחְרֹנָה - שֶׁנְּטַמְאָה, שְׁאִיסְרָתָה אִיסוּר עוֹלָם, וְהִיא חֲמוּרָה,
 12 תְּרֵי הִיא מְתַקְּנִיתָ בְּעַד אַחַד, כִּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ, עֵדוּת הַרִאשׁוֹנָה -
 13 שֶׁנְּטַרְהָ, שְׁאֵין אֹסְפְרָתָה אִיסוּר עוֹלָם, וְהִיא קַלָּה יוֹתֵר, הָאִם אֵינוּ
 14 דִין שֶׁתִּתְקַיֵּם בְּעַד אַחַד. דוּחָה הַמִּשְׁנָה, תְּלַמּוּד לֹאמְרָא 'כִּי מְצָא
 15 בְּה עֵדוּת לְבָרִי, וְלִחְלָן הוּא אֹמֵר' 'עַל פִּי שֵׁנִים עֵדִים אֵל עַל פִּי
 16 שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דְּבַר', וְדוּרְשִׁים גִּזְרָה שׁוֹת 'דְּבַר' 'דְּבַר' הַשְּׁוֹת
 17 בֵּין עֵדוּת עַל אִשָּׁה שֶׁמְצָא בַּה עֵרוֹת דְּבַר, כְּגוֹן עֵדוּת זוֹ שֶׁנְּטַרְהָ, וְבֵין
 18 עֵדוּת מִמּוֹן, מַה לְחַלָּן, בְּעֵדוּת מִמּוֹן, עַל פִּי שֵׁנִים, אֵף בָּאן, עַל פִּי
 19 שֵׁנִים.
 20 אִם עַד אֹמֵר 'רֵאִיתִי שֶׁהָאשָׁה נְטַמְאָת', וְעַד אַחַר אֹמֵר 'לֹא
 21 נְטַמְאָת', או אִם אִשָּׁה מְעִידָה עֲלֶיהָ וְאֹמְרָת 'נְטַמְאָת', וְאִשָּׁה
 22 אַחֲרַת אֹמְרָת 'לֹא נְטַמְאָת', הִיתָה שׁוֹתָה, שְׁכִיּוֹן שֶׁהָעֵדִים
 23 מְכַחֵשִׁים זֶה אַת זֶה, מִמִּילָא זֶה סַפֵּק כִּבְלָ סוּטָה, וְשׁוֹתָה. אִם אַחַד
 24 אֹמֵר 'נְטַמְאָת', וְשֵׁנִים מְכַחֵשִׁים אוֹתוֹ וְאֹמְרִים 'לֹא נְטַמְאָת'
 25 בְּפִיכֵךְ, שֶׁכְּשִׁבְּאָת וּמְצָאת שֶׁנְּטַרְהָ יַחַד, גַּם אִנּוּ הֵינּוּ עִמָּךְ, וּבְפִינֵינוּ לֹא
 26 נְטַמְאָת, הִיתָה שׁוֹתָה, שֶׁהֵי שֶׁנְּטַלְקָה עֵדוּתוֹ וּבְטֵלוּ דְּבִרְיוֹ שֶׁל הַעַד
 27 הָאֹחֵד מִפְּנֵי הַשֵּׁנִים, וַיֵּשׁ עֵדִיךְ סַפֵּק שֶׁמֵּא נְטַמְאָה קוֹדֵם שֶׁבָּאוּ הָעֵדִים
 28 וּמְצָאוּם, לְפִיכֵךְ שׁוֹתָה כְּסוּטָה רִגִילָה. אִם שֵׁנִים אֹמְרִים 'נְטַמְאָת',
 29 וְאַחַד אֹמֵר 'לֹא נְטַמְאָת', לֹא הִיתָה שׁוֹתָה, שֶׁאֵין אַחַד נֶאֱמַר נֶגַד
 30 הַשֵּׁנִים.
 31 נְמָרָא. שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה שֶׁלְּדַבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לּוֹמְדִים מִגְּזִירָה שׁוֹת 'דְּבַר'
 32 'דְּבַר', שַׁעַד אַחַד אֵינוּ נֶאֱמָר לְהֵעִיד שֶׁנְּטַרְהָ. מְקַשָּׁה עַל כֵּךְ הַגְּמָרָא,
 33 הָאֵי תְּלַמּוּד לֹאמְרָא 'כִּי מְצָא בְּה עֵרוֹת דְּבַר' - וכִּי הִלְמִיד לְדַבְרֵי
 34 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שַׁעַד אַחַד אֵינוּ נֶאֱמָר לְהֵעִיד שֶׁנְּטַרְהָ לּוֹמְדִים מִהַגְּזִירָה
 35 שׁוֹת, הֵרִי בְּפִסּוֹק עֲצוּמוֹ מִמֶּנּוּ דְּרוּשִׁים שֶׁהֵעִד נֶאֱמָר שֶׁנְּטַמְאָה יֵשׁ
 36 לִימוּד אַחַר לֹזֶה. תְּלַמּוּד לֹאמְרָא 'עַד אֵין בְּה', שׁוֹה מִיַּעוּט, דוּקָא בְּה,
 37 בְּעֵדוּת שֶׁנְּטַמְאָה, עַד אַחַד נֶאֱמָר, וְלֹא בְּקִינּוֹ, דוּקָא בְּה הוּא נֶאֱמָר,
 38 וְלֹא בְּסְתִירָה, שֶׁאֵין עַד אַחַד נֶאֱמָר לְהֵעִיד שֶׁקִּינָא לֶה בַּעֲלָה או
 39 שֶׁנְּטַרְהָ, אֵלֹא צִרְיָךְ שֵׁנִי עֵדִים כְּשֶׁאֵר כֹּל עֵדוּתוֹ שְׁבוּתָה, וְאֵת
 40 הַמִּיַּעוּט הַזֶּה מִיַּעֲבִי לִיה - הִיתָה הַמִּשְׁנָה צְרִיכָה לְהֵבִיא, וּמְדוּעַ
 41 דְּרָשָׁה זֹאת הַמִּשְׁנָה מִ'דְּבַר' 'דְּבַר'. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הֵכִי נִמְיָ קְאָמְרָא
 42 - כִּךְ אִכֵּן אֹמְרָת גַּם מִשְׁתַּיְנִי, 'תְּלַמּוּד לֹאמְרָא בְּה, בְּה וְלֹא בְּקִינּוֹ,
 43 בְּה וְלֹא בְּסְתִירָה', וּבִאמַת מְכַאֵן נִדְרַשׁ הַדִּין, אֵלֹא שְׁמִיילִים אֵלוֹ
 44 חֲסֵרוֹת בְּמִשְׁנָה. וְהַגְּזִירָה שׁוֹה מִלְּמַדַּת דִּין אַחַר, וְגַם הוּא חֲסַר
 45 גְּבִירָסָתָהּ, וְכִי צִרְיָךְ לְהוֹסִיף בְּמִשְׁנָה, 'עֵדוּת עַל מוֹמְאָה בְּעֵלְמָא,
 46 שֶׁהָאשָׁה נְטַמְאָה, בְּלֹא שְׁהִיָּה קִינּוֹי וְכֵלֹא שְׁהִיתָה סְתִירָה, דְּלֹא
 47 מְהִימֵן עַד אַחַד - שְׁבוּה, הַרְיָן הוּא שֶׁאֵין עַד אַחַד נֶאֱמָר, מְגַלְּן - מִנְיָן
 48 לְוֹמְדִים זֹאת'. עַל כֵּךְ אֹמְרָה הַמִּשְׁנָה, 'נְטַמְאָת בָּאן' 'כִּי יִמְצָא בַּה עֵרוֹת
 49 דְּבַר', וְנִימְרָא לְחַלָּן 'עַל פִּי שֵׁנִי עֵדִים וְגו' יָקוּם דְּבַר', מַה לְחַלָּן בְּשֵׁנִי
 50 עֵדִים, אֵף בָּאן בְּשֵׁנִי עֵדִים', וְהַגְּזִירָה שׁוֹה נֶאֱמַרְהָ לְגַבִּי דִין זֶה, שַׁעַד
 51 אַחַד אֵינוּ נֶאֱמָר לְהֵעִיד עַל אִשָּׁה שֶׁנְּטַמְאָה כְּשֶׁבַעֲלָה לֹא קִינָא לֶה,
 52 וְרַק אִם קִינָא לֶה וְנְטַרְהָ נֶאֱמָר, כִּמוֹ שֶׁדְּרָשָׁה הַמִּשְׁנָה מִזְּעַד אֵין בַּה/
 53 כִּי אֵז יֵשׁ רִגְלִים לְדַבְרָה.
 54 שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה, שֶׁאִם עַד אֹמֵר נְטַמְאָת, וְעַד אַחַר אֹמֵר לֹא נְטַמְאָת,
 55 הִיתָה שׁוֹתָה. מְדִיִּיקָת הַגְּמָרָא, מְעַמְיָא דְּקָא מְכַחֵשׁ לִיה - רַק מְטַעַם

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

50 עבודת היום שלפני ולפנים בקודש הקדשים, שאז היה קורא בתורה
 51 את פרשת העבודה ומברך עליה שמונה ברכות. ופרשת המלך -
 52 פרשת הקהל, שהמלך היה קורא בספר דברים על בימת עץ בעזרה
 53 בסוכות שאחר השמיטה. ופרשת עגלה ערופה - מה שאומרים
 54 הזקנים והזקנים כשנמצא חלל שלא נודע מי זיכהו אחרי שעורפים
 55 את העגלה, כמו שכתוב, 'וענו ואמרו, ידינו לא שפכו את הדם הזה
 56 וגו'. ומשוח מלחמה בשעה ששפך אל העם - הדברים שהכוון
 57 שנמשח לכך אמר אל העם הקרבים למלחמה, כמו שכתוב 'ואמר
 58 אליהם, שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל
 59 ירך לבבכם וגו'.

60 מכאן עד סוף המסכת הולכת המשנה ומבארת את הפרטים שנוכרו.
 61 מקרא ביכורים ביצד - דהיינו מנין שצריך לאומרו בלשון הקודש.
 62 שנאמר בפרשת ביכורים, 'וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולחלן
 63 בברכות וקללות שבהר גריזים וחר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים
 64 ואמרו', מזה שנאמר בשניהם עניה ואמירה דורשים גזירה שוה, מה
 65 לחלן הברכות והקללות היו דווקא בלשון הקודש כפי שדורשת
 66 הגמרא. אף פאן בפרשת ביכורים, בלשון הקודש.

67 חליצה ביצד - מנין שצריכה להיות בלשון הקודש. מבארת המשנה,
 68 נאמר בחליצה, 'וענתה ואמרה', ולחלן בברכות וקללות שבהר
 69 גריזים וחר עיבל הוא אומר, 'וענו תקיים ואמרו', לומדים בזה
 70 גזירה שוה, מה לחלן, בברכות וקללות בלשון הקודש, אף פאן,
 71 בחליצה בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, אין צורך ללמוד זאת
 72 מגזירה שוה, שמהפסוק עצמו שנאמר בחליצה נלמד הדבר, שכתוב
 73 'וענתה ואמרה בכה', שמשמע, עד שתאמר בלשון הוה - שבלשון
 74 הוה שכתוב צריכה היא לומר, בלשון הקודש.

75 ברכות וקללות שבהר גריזים וחר עיבל, ביצד היה הדבר. בין
 76 שעברו ישראל את הירדן בכניסתם לארץ, ובאו אל הר גריזים
 77 ואל הר עיבל שבשומרון, שפצד שכם, שבאצל - על יד אלוני
 78 מורה, ואנו למדים שהרים אלו זהו מיקומם, שנאמר 'ונתתה את
 79 הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, הלא הנה בעבר
 80 הירדן וגו' אצל אלוני מורה', ולחלן הוא אומר, 'ועברו אברהם
 81 בארץ עד מקום שכם, עד אלון מורה', מה אלון מורה האמור
 82 לחלן לגבי אברהם, נתפרש שהוא על יד שכם, אף אלון מורה
 83 האמור פאן, הרי הוא על יד שכם. ששה שבטים עלו לראש הר
 84 גריזים, וששה שבטים עלו לשכם. והכהנים והלוים
 85 והארון עומדים למטה מאמצע, בין שני ההרים, והכהנים מקיפין
 86 את הארון, והלוים את הכהנים, וכל ישראל מקאן ומקאן על
 87 ההרים, שנאמר 'וכל ישראל וזקניו ושומריהו ושופטיו עומדים
 88 מזה ומזה לארון וגו'. הפכו הלוים את פניהם כלפי הר גריזים,
 89 ופתחו בברכה, 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה', ואלו
 90 שבהר גריזים ואלו שבהר עיבל ענין אמן. ואז הפכו הלוים את
 91 פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה, 'ארוה האיש אשר יעשה
 92 פסל ומסכה', ואלו ואלו ענין אמן, וכך היו עושים גם בשאר
 93 הברכות והקללות, עד שנומרו ברכות וקללות שנאמרו שם. ואחר
 94 כך הביאו את האבנים שנטלו מן הירדן כדי לעשות את צווי
 95 התורה, לבנות מזבח בהר עיבל ולכתוב על האבנים את כל דברי
 96 התורה וגו' באר היטב, וקנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו
 97 עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, כל שפה בכתבה
 98 ובלשונה, שנאמר 'באר היטב, ונטלו את האבנים - פירקו את
 99 המזבח אחרי שגם העלו בו עולות ושלמים, כמו שציוותה תורה
 100 'זהעלית עליו עולות וגו', ולקחו את אבניו כדי להקימם במקום
 101 שילינו באותו לילה, כפי שציווה ה' ליהושע לעשות, וקנו

1 והקא - מה שאמרה המשנה 'אחד אומר נטמאת, ושנים אומרים לא
 2 נטמאת, היתה שותה', כמא' עקיננו, כגון דאתאי אשה מעיקרא
 3 - שאשה היא שבה ראשונה ואמרה נטמאת, ולכן הולכים אחר
 4 רוב דעות של הפסולים ומקבלים את עדות השנים, ותרצה לך רבי
 5 נחמיה הכי - האיכא דאמר' יפרשו את דברי רבי נחמיה לפי דעתם
 6 כך, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך
 7 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת, בשני אנשים
 8 באיש אחד, דהיינו דוקא בשגם העד הראשון היה אשה או עד פסול
 9 אחר מקבלים את עדותן של שתי הנשים, אבל שתי נשים באיש
 10 אחד הכשר לעדות, כי פלגא ופלגא דמי, כלומר, כל אחת מעדויות
 11 אלו נחשבת כאילו היא של עד אחד, ואין הולכים אחר רוב דעות.

12 הגמרא שבה לדון בגוף תירושו של רבי היא, ששני המקרים
 13 האחרונים במשנה עוסקים בפסולי עדות, ומקשה על כך הגמרא,
 14 ותרמי - שתי המקרים שאמרנו שעוסקים בפסולי עדות, למה לי,
 15 הרי כדי לומר שהולכים בפסולים אחר הרוב היה מספיק למשנה
 16 להביא דוגמא אחת. מתרצת הגמרא, מהו דתימא, כי אוליין פתר
 17 - מה שהולכים אחר רוב דעות נאמר רק לחומרא - אם לפי רוב
 18 הדעות צריכה לשתות, אבל לקולא - אם לפי רוב הדעות יש להקל
 19 מעליה שלא תשתה, כגון בששתים אומרות נטמאת ועד אחד אמר
 20 לא נטמאת, אולי בזה לא אוליין אחר רוב דעות, אלא נשאר את
 21 הענין בספק בגלל שהיתה הכחשה כל שהיא, ותשתה, קא משמע
 22 לן שהולכים גם במקרה כזה אחר רוב דעות, ואינה שותה, כי הדין
 23 נאמר בין לחומרא ובין לקולא.

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין פרק שביעי

24 משנה. דברים אלו נאמרין בכל לשון - בכל שפה, ואין צריך
 25 לאומרם בלשון הקודש, פרשת סוטה - מה שאמר הכהן לסוטה,
 26 כמפורש בפסוקים, 'והשביע אותה הכהן ואמר אל האשה, אם לא
 27 שכב וכו'', ואינו צריך לומר לה כדרך שכתוב בלשון הקודש, אלא
 28 אפילו בשפה אחרת. וידיי מעשר, שמוצוה להתוודות בפסח של
 29 שנה רביעית ושביעית של מחזור השמיטה, שאז הזמן שחייב להוציא
 30 ולבער מן הבית את כל מעשרותיו של גידולי קרקע ולעשות בכל
 31 אחד כרינו, ואחר כך אומר היודי 'ביערת הקודש מן הבית וכו'
 32 הכתוב בתורה, ויכול לאמרו בכל שפה, ואין אומרים שהכתוב חייבו
 33 לומר דווקא בלשון זו הכתובה. קרית שמע, ותפלה, וברכת המזון,
 34 ושבועת העדות - אם חבירו ביקש שיעיד עבורו בתביעת ממון
 35 שתבע בבית דין, ונשבע בשקר שאינו יודע עדות זו, או שהלה
 36 השביעו שיעיד עבורו וכפר בשקר שאינו יודע, חייב קרבן 'עולה
 37 ויורד' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ושבועת
 38 הפיקדון - שכפר לחבירו על תביעת פיקדון או ממון ונשבע על כך
 39 בשקר, או שהשביעו התובע וכפר בשקר, מתחייב קרבן 'אשם
 40 גזילות' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ואף
 41 בדברים שנסדר ונתבט מצוות דיבורם בתורה, אין צריך לאומרם
 42 בלשון הקודש, כפי שלומדת הגמרא על פי הגמרא בהם.
 43 ואלו נאמרין דווקא בלשון הקודש, ואינם נלמדים מהדברים
 44 הקודמים לאומרם בכל לשון, משום שנכתב בהם לימוד לעכב שלא
 45 לומר אותם בלשונות אחרים, מקרא ביכורים - הקריאה של 'ארמי
 46 עובד אבי וגו' שהמביא ביכורים צריך לקרוא. והליצה - כל סדר
 47 האמירות הכתוב בפרשת חליצת יבמה. ברכות וקללות שאמרן
 48 יהושע וישראל בהר גריזים וחר עיבל כמו שנצטוו בתורה. ברכת
 49 בקהנים - נשיאת כפיים. וברכת כהן גדול ביום הכיפורים אחר

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לב עמוד א

תוספת

רשי

1 מהו דתימא כי אזלינן בטר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמי. ואם תאמר הא
2 ממנתי בפרק האשה שהלכה (במות ד' זיה) וממנתי דפרק עגלה ערופה (לקמן דף
3 מה) שמעתינן לה י"ל דהבא איצטרך דאפילו לקולא אנ"ג דרגלים לדבר ועוד דלא תנא
4 פסולי העדות בהדיא במנתי להכי תנא גבי כל חד וחד:

1 והכא במאי עסקינן. דקתני עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה
2 ואוקימנא בפסולי עדות ובין בבת אחת בין בזה אחר זה כר' נחמיה. ועל כרחיך בקזה אחר
3 זה איצטרך עקר לאשמועינן. דאי בבת אחת מאי הלך אחר רוב דעות איכא. כהד נהד
4 נמי היתה שותה. ואלא בהכי עסקינן דהווא דאתא מעקרא ואמר נטמאת אשה הווא
5 הלכך אפי' בזה אחר זה אהו תרתי ומבטלי לה.

הדרן עלך מי שקנא

1 והכא במאי עסקינן, כגון דאתאי אשה מעיקרא,
2 ותריצה לדר' נחמיה הכי, ר' נחמיה אומר: כל מקום
3 שהאמנה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ועשו
4 שתי נשים באשה אחת בשני אנשים באיש אחד.
5 אבל שתי נשים באיש אחד, כי פלגא ופלגא דמי.
6 ותרתו בפסולי עדות, למה לי? מהו דתימא: כי אזלינן
7 בטר רוב דעות, לחומרא. אבל לקולא לא אזלינן, קא
8 משמע לן:

6 והריצה לדרבי נחמיה הכי כו'. דהא דאמרן לעיל
7 ועשו שתי נשים באיש אחד כו' לאו סיפא
8 דמלתיה דרבי נחמיה הוא. אלא פירושא
9 דמלתיה הוא, דאנו פרשין לה הכי כי פלגא
10 ופלגא דמי. כלומר כי חד וחד, ואי בבת אחת
11 אהו אוקי תרי לבדדי חד ואוקימה אספיקא. ואי
12 בזה אחר זה והווא דהאמנה תורה קדם ואתא
13 ברישא הוה ליה פשיגין והך פחד ואין דבתיים
14 במקומו, והיכא דשתיים אומרות נטמאת ועד
15 אחד כשר אומר לא נטמאת היתה שותה דכי
16 חד וחד ניהו. ומתניתין דקתני לא היתה שותה
17 כגון דהווא חד הוה פסולי: ותירי' במסולי עדות
18 למה לי. למתני מתני' הלך אחר רוב דעות:
19 לחומרא. שתשתה לקולא. להקל מעליה שלא
20 תשתה: לא אזלינן. בטר רוב דעות בפסולי עדות.
21 והיכא דשתיים אומרות נטמאת ואחד אומר לא
22 נטמאת כיון דאיכא הכחשה כל דהו ניקא אוקי
23 האי לבדדי הך ואוקי מלתא אספיקא ותשתה.
24 קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין בלשונם. ופירוש כל אדם בלשונו
שהוא שומע לאפוקי למדי שאינו אומר
בלשון פרסי אם אינו שומעו אבל בכל לשון
משמע בין שומע בין אינו שומע ובגמרא לא
משמע הכי:
קרית שמע ותפלה. תימה אמאי שיר הלל
וקידוש של שבת וברכת הפירות
וברכת המצות וליכא למימר דלא נקט אלא
דאורייתא דהא בפרק מי שמתו (ברכות דף כא.)
משמע דתפלה וקרית שמע דרבנן ועד הדתם (דף
ב) משמע דקידוש דאורייתא והכי משמע נמי
בריש מסכת נזיר (דף ג) בשלמא מקרא מגילה
איכא למימר להכי שיר דתנא בפ"ב מגילה (דף
ז.) הלעז ששמע אשורית יצא אלא הני אמאי
שירי ונראה דהני נאמרים בכל לשון אפי' אינו
שומע הלכך לא דמו להני דמתני' דנאמרין דוקא
בלשונם:

אלו נאמרין בכל לשון: פירשת סוטה, ויודי מעשר,
קרית שמע, ותפלה, וברכת הפיון, ושבועת
העדות, ושבועת הפיקדון. ואלו נאמרין בלשון הקודש:
מקרא ביפורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברכת כהנים,
וברכת פהן גדול, ופירשת המלך, ופירשת עגלה ערופה,
ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. מקרא ביפורים

הדרן עלך מי שקנא

איהו

ביצד? וענית ואמרת לפני ה' אלהיך" ולהלן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו". מה להלן בלשון
הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה ביצד? "וענתה ואמרה" ולהלן הוא אומר "ועניו הלויים
ואמרו", מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. ר' יהודה אומר, "וענתה ואמרה
ככה", עד שתאמר בלשון הויה. ברכות וקללות ביצד? כיון שעברו ישראל את הירדן וכאו אל
הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון, שבצד שכם, שבאצל אלוני מורה. שגאמר: "הלא הפה
בעבר הירדן וגו'", ולהלן הוא אומר "ועברו אברהם פארץ עד מקום שכם עד אלוני מורה".
מה אלוני מורה האמור להלן שכם, אף אלוני מורה האמור פאן שכם. ששה שבטים עלו
לראש הר גרזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והארון עומדים למטה
באמצע. הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים, וכל ישראל מפאן ומפאן, שגאמר:
"וכל ישראל וזקניו ושטריו ושפטיו עומדים מזה ומזה לארון" הפכו פניהם כלפי הר גרזים
ופתחו בברכה, "ברוך האישי אשר לא יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו, עונין "אמן". הפכו פניהם
כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: "ארוי האישי אשר יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו עונין "אמן",
עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבחה, וסדוהו פסיד,
וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון. שגאמר: "באר היטב" ונטלו את האבנים וכאו
ולו

אלו נאמרין (בכל לשון). גרסינן: פרשת סוטה.
מה שהבטנו אומר לה. ולא אמרי' צריך
לאמרה בלשון הקדש כדרך שנכתב. ובספרי
אמרי' דאי לא כתיב קרא להתיר בכל לשון
כדלקמן היא ניגמר מיבנה בקל וחומר. ומה
יקמה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון
הקדש. סוטה המורה לא כל שבן; וירוי מעשר.
בשנה השלישית בערתי הקדש מן הבית (קדים
סו) ושהא מוציא כל מעשרותיו ומקענן במיתו
ואין יבול עוד להשדוהם, ונתון מעשר ראשון
ללוי ומעשר עני לעניים, ומעשר שני של שתי
שנים שעברו מעלהו לירושלים עכשיו אם לא
העלהו. ומתודה בערתי הקדש זה מעשר שני
וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום
ולאלמנה זה מעשר עני, ואמרו בלשון
כדלויף לקמן, ולא אמרין בלשון זה הזקוק
הכתוב לאמרה בלדיק: ושבועת העדות ושבועת
הפקדון. בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה
היבי קרבן עולה יורד האמור בשבועת העדות
ואשם גולות בשבועת הפקדון: ואלו נאמרין

בל"ח. ולא אמרין נגמר מתוך דלעל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרון בלדיק בכתבי כפלה. משום דכהני כתיב עובא: מקרא פורים. שהיה קורא מארמי
אובד אבי עד סוף כל הפרשה ותליצת בקות. היא אומרת מאן יבמי וגו' והוא אומר לא תפחתי לקחמה. ואמר החליצה היא אומרת ככה יעשה לאיש וגו': ברכות וקללות. שאמרן
יהושע וישראל בהר גרזים ורע עיבל: ברכת כהנים. נשיאות פנים: ברכת בתן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניה היה קורא בתורה את הפרשה ומברך שמנה ברכות
כדמפרש במתניתין: ופרשת המלך. מפרש בסוף פירקא. והיא פרשת הקהל: ופרשת עגלה ערופה. ירינו לא שפכו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (קדים כא) פרשת משוח מלחמה. (ס ו) והיה
פקדכם אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היים וגו' פי' אלהיכם וגו': ביצד. כמו מנן: ולהלן הוא אומר. בברכות וקללות של הר גרזים, ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: אינו צריך.
ללמדה בנורה שה שפועצמה היא למדה: וענתה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמר: שבשומרון, אצל שומרון: למטה באמצע. בין שני ההרים: מפאן ומפאן. על ההרים: הפכו.
הלויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה. כל הארורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרזים ובהר עיבל. וזה כתיב ואלה יעמדו לקרן, לא שהיו השבטים
מברכין ומקללין, אלא הלויים העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לרע גרזים בברכה ולרע עיבל בקללה: הביאו את האבנים. בכתבי ובגית שם מובא וגו' וכתבת עליהן את כל
דברי התורה והוא באר היטב: ונטלו את האבנים. סתרי את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים בכתבי והעלית עליה עולות (ס כו):

ולו

אלו נאמרין (בכל לשון). גרסינן: פרשת סוטה.
מה שהבטנו אומר לה. ולא אמרי' צריך
לאמרה בלשון הקדש כדרך שנכתב. ובספרי
אמרי' דאי לא כתיב קרא להתיר בכל לשון
כדלקמן היא ניגמר מיבנה בקל וחומר. ומה
יקמה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון
הקדש. סוטה המורה לא כל שבן; וירוי מעשר.
בשנה השלישית בערתי הקדש מן הבית (קדים
סו) ושהא מוציא כל מעשרותיו ומקענן במיתו
ואין יבול עוד להשדוהם, ונתון מעשר ראשון
ללוי ומעשר עני לעניים, ומעשר שני של שתי
שנים שעברו מעלהו לירושלים עכשיו אם לא
העלהו. ומתודה בערתי הקדש זה מעשר שני
וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום
ולאלמנה זה מעשר עני, ואמרו בלשון
כדלויף לקמן, ולא אמרין בלשון זה הזקוק
הכתוב לאמרה בלדיק: ושבועת העדות ושבועת
הפקדון. בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה
היבי קרבן עולה יורד האמור בשבועת העדות
ואשם גולות בשבועת הפקדון: ואלו נאמרין

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף על עמוד ב

תוספות

רש"י

איהו הוא דקא מכסף פשיה. תימה הוא אמר בשמעתא קמיתא דמנחות (דף ג.) דבין זכרים ולקביעות לאו דעתיהו דאינשי ואמר רבי הוה דווקא אמרי (הכין) דאין מעשיו מוכיחים מפני שסומכין השומעין על דברו שהוא שוחט וסוטה לשם עולה אבל בסתמא כי הכא ודאי מרגישים בדבר:

ליכסוף ולזיל כי היכי דליכפר ליה. וא"ת

יחלוק כמו כן בקביעות מקום שחטיטה כי היכי דליהוי ליה כפרה גמורה י"ל כיון שחלק כהונה בדבר אחד שיש היכר בדבר זה מ"ר: מ"ר:

ורבי שלא יקראנה למפרע מנליה. תימה

דהכא משמע דבין רבי ובין רבנא אית להו דקריאת שמע דאורייתא וכן תנאי דפליגי דהם בקורא את שמע ולא השמיע לאונו וכן ב"ש וביה הוה בפרק קמא דברכות (דף י.) דתנן בית

שמאי אמורים בערב כל אדם יטה ויקרא ואמרי יעמוד שנאמר בשבך ובקומך וביה' ויבטקם בשעה שבני אדם שוכבין אלמא דתרווייהו סבירא להו דקרא משתעי בק"ש וסתמא דגמרא נמי הוה פריך תנא דהכא קאי דקתני מאימתי תנא אקריא קאי דכתיב בשבך ובקומך ותו פ"ב (דף ט"ג):

בפלוגתא דרבי וזוטרא ורבי אישיה דתניא וזוטרא יקראם למפרע דהרבים על לבבך ובי' וזוטרא אמר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי אישיה אומר עד כאן מצות קריאה

מכאן ואילך מצות כוונה אמר מר רבי וזוטרא וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר במ"ז ה"א כתיב ודברת במ וכו' אמר מר רבי אישיה וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה דכתיב על לבבכם ה"א כתיב על לבבך אלא עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה

מ"ש עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב ודברת במ ה"א כתיב לדבר במ ההוא בדברי תורה כתיב מוקדמא ההוא בדברי תורה מכלל ודברת במ דוקא בק"ש ותו הוה הפועלים עשאו מלאכה במ בעל הבית קורין ק"ש ומברכין לפניה למאריה ואוכלים ומברכין ק"ש מאריה שתיים כיצד ברכה ראשונה כתיקה שניה כולל בונה ירושלים בברכת הארץ ולא מברך הטוב והמטיב משום דמדרבנן היא דביבנה תקנה מכלל קד"ש דהייב לקרות דאורייתא ובפרק מי שמתו (ברכות ד' כ"א.) בגמרא בעל קרי פריך תנא דגמרא קריאת שמע דרבנן אחא דקאמר דרבי וברכת המנוון דאורייתא ותו אמרין דהם (דף כ"א. ע"ש) אמר

שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת וצ"ב ספק לא אמר חוזר ואומר מאי טעמא ק"ש מדרבנן דווקא לומר דכל בני דמשמע מנייהו דאורייתא הוי אסמכתא הוי בעלמא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא ספק כל אסמכתא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא ספק כל התורה בכל לשון נאמרה ואי הוי אסמכתא בעלמא לא הוה צריך למידק מיניה:

ורבנן סביר לה כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. תימה מאי דוחקיה למימר הכי הוה מצי למימר ורבנן תרתי שמענן מיניה כדאמר בפרק היה קורא (ברכות דף ט"ו.) דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא רבי וסיי אמר לא יצא ומפרש בגמרא מ"ש דר' יוסי משום דכתיב שמע השמיע לאונך ותיק שמע בכל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

ולנו במקומן: גמ' פרשת סוטה מנלן? דכתיב: "ואמר

הכהן לאשה", בכל לשון שהוא אומר. תנו רבנן: משמעין אותה בכל לשון שהיא שומעת, על מה היא שותה, ובמה היא שותה. על מה נטמאת, ובמה היא נטמאת. על מה נטמאת, ובמה היא נטמאת. על מה נטמאת, ובמה היא נטמאת.

על עסקי שחוק ונדרות. ובמה היא נטמאת, בשוגג או במזיד, באונס [או] ברצון, וכל כך למה? שלא להוציא לעו על מצם הקרבים: וידוי מעשר: מנלן? דכתיב: "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית", וילוף "אמירה" כפוסטה, בכל לשון שהוא אומר. אמר ליה רב זבד לאביו: וילוף אמירה מלויים, מה להלן בלשון הקודש אף פאן בלשון הקודש? דנין "אמירה" גרידתא מ"אמירה" גרידתא, ואין דנין "אמירה" גרידתא, מ"ענייה" ו"אמירה". תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: אדם אומר שבחו בקול נמוך ונגנותו בקול רם. שבחו בקול נמוך, מן וידוי הפעשר, ונגותו בקול רם, ממקרא ביבורים. ונגותו בקול רם? והאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מפני מה תקנו תפלה בלחש, כדי שלא לכייש את עוברי עברה, שהרי לא חלק הפתוב מקום בין הפטאת לעולה. לא תימא נגותו, אלא אימא צערו, דתניא "וימא ממוא יקרא" צריך להודיע צערו לרבים ורבים מכששים עליו רחמים. וכל מי שאירע בו דבר, צריך להודיע לרבים, ורבים מכששים עליו רחמים. גופא אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מפני מה תקנו תפלה בלחש, שלא לכייש את עוברי עברה. שהרי לא חלק הפתוב מקום בין הפטאת לעולה. ולא? והא איפא דמיים? דם הפטאת למעלה ודם עולה למטה! ה"מ כהן הוא יודע. והאיפא הפטאת נקבה, עולה זכר? ה"מ מיפסויא באליה. תינה בפשה, שעירה מאי איפא למימר? ה"מ איהו דקא מיכסוף נפשיה, דאיפעי ליה לאותווי בפשה וקא מייתי שעירה. הפטאת דעבודה ורה דלא סני דלאו שעירה, מאי איפא למימר? ה"מ ה"מ ניכסוף וניזיל, כי היכי דנכפר ליה: קרית שמע: מנלן? דכתיב "שמע ישראל" בכל לשון שאתה שומע. תנו רבנן: קרית שמע ככתבה, דכרי רבי. וחכמים אומרים: בכל לשון. מאי טעמא דרבי? אמר קרא: "יהוי" בהווייתו יהו. ורבנן, אמר קרא "שמע", בכל לשון שאתה שומע. ורבנן נמי, הא כתיב "יהוי" ההוא, שלא יקראנה למפרע. ורבי, שלא יקראנה למפרע מנליה? נפקא ליה מ"דברים" "הדברים", ורבנן: "דברים" "הדברים" לא משמע להו. ורבי נמי, הכתיב "שמע"? ההוא מיבעי ליה להשמיע לאונך מה שאתה מוציא מפיך. ורבנן סביר לה כמאן דאמר: הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. לימא קסבר רבי, כל

ולנו במקומן. בבית מלונם בגלגל ושמ הקימו את ההקנים: גמ' ה"א. ואמר אל האשה בכל לשון שהיא שומעת, ומתאי קרא ילפי לה כפסרי, ול"ג ואמר הכהן לאשה: אל האשה. משמע דברים הנכנסין בלבה שתהא מקרת בלשונו. על מה היא שותה. כדמקיש ואזיל שאומר לה פריצות גרם לך שתשתה: ובמה היא שותה. בכלי מאוס במקדה של תרש: ועל מה נטמאת. מי הביאה לידי טמאה שחוק וקלות ראש, כדי לרש את הנשים שלא יקלו ראשן עם הגאששים, שעל ידי כך פאת לידי ונבחה בטנה: ובמה היא נטמאת. משמעין אותה הבלכות המים המקורים, על איזו טמאה הוה בודקין אותה, שאם נטמאה ותיא מודה וברצון בדיקה, ואם שוגגת כגון אמרו לה מת בעליך או אנוסה לא יבדוקה: וכל כך למה. לנו להודיע בהלכות תמים: בשלמא הנה קמיינתא משום ונטרו כל הנשים (תקולא נו), אלא הך למה: שלא להוציא לעו. שאם נטמאת באנס או שוגג ולא נבדקה, שלא תתא כפרה אלו נטמאתי מודה גם כן לא היו בודקים אותי: ה"א. ודוי מעשר מנלן דכתיב ואמרת וגו' וילוף אמירה אמירה מסוטה: אל"ר ובדי לאביו וילוף אמירה אמירה מלויים. אל"ר דנין אמירה גרידתא מאמירה גרידתא, ואין דנין אמירה גרידתא מנגיה ואמירה: שבוה. לא עברתי ממוזותיך ולא שכחתי (תקלי טו.) היינו שבח עצמו: בקול נמוך. מדלא כתיב ביה עניה: ונגותו. כגון ארמי אובד אבי היינו נגותו, שמתודין שבאינו לבן הארמי ויהי רשעי: מפני מה תקנו. שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחנא בתנה וקולה לא ישמע (שטול 6 א.) שלא לכייש את עוברי עברה: המתוירים בתפלתם על עבירות שבדום: צערו. צרות שעברו עליו, דהיינו צרות שעברו על ישראל, צרת לבן הארמי צרת מצרים: שהרי לא חלק הפתוב מקום בין הפטאת לעולה. לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש: פטא פטא יקרא. כלומר סורו שעליו שפטא הוא: והאיפא ביה. כלומר ודרי יש סימנים אחרים להביקה: למעלה מהוה הסיקרא. דכתיב (ויקרא 7) על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, והוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא: וכן שאר כל הקמים ה"מ כהן. לחודיה הוא יודע ולא שאר כל העולם ואין בשת בכך: כפסאי. הנקבות של נקבה: פאליה. כזב ולא נכר: שעירה מאי איפא למימר. שאין לה זבד ונכר הנקבות: דאיבעיא ליה לאתויי כשפיה. אם היה לו בשת, שדרי כל החטאות של חזיר רצה כשפיה רצה שעירה חזין מחטאת עבודת כוכבים שפתיב ע"ז בת שנתה כפרשת שלח לך אנשים: ה"מ ייחי ניכסוף. הטיל גזול הכותב שיתבייש שתהא לו כפקה מעונן ועול כוה: ככתבה. בלשון הקדש: הקורא את שמע צריך שישמע לאונו. פלוגתא היא במסכת ברכות (דף ט"ו).

לימא

בכ"ל לשון שאתה שומע ואיך תרתי ש"מ:

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

1 וְלָנוּ בְּמִקְוֵי, בבית מלונם בגילגל, והקימו שם את האבנים.
 2 גמרא. הגמרא מביאה את הדרשות לדרים שנאמרים בכל לשון.
 3 שנינו במשנה שפרשת סוטה נאמרת בכל לשון, מבררת הגמרא.
 4 מְנַלְן - מדיכן לומדים זאת. ומשיבה, דְּכֵתִיב, 'וְאָמַר הַבְּהֵן לְאִשְׁהוּ',
 5 ודורשים מזה כָּבֵל לְשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר.
 6 אגב מה שלמדנו שהאשה צריכה להבין את דברי הכהן, מביאה
 7 הגמרא את הברייתא הבאה, תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, מִשְׁמַעֲיֵין אוֹתָהּ כָּבֵל לְשׁוֹן
 8 שֶׁהִיא שׁוֹמֵעֶת - מסבירים לסוטה בשפה שהיא מבינה, את הדרים
 9 הבאים, עַל מַה הִיא שׁוֹתָה, וּבִמָּה הִיא שׁוֹתָה, עַל מַה נִּמְמָא, וּבִמָּה
 10 הִיא נִמְמָא. ומפרשת הברייתא, עַל מַה - בגלל מה הִיא
 11 שׁוֹתָה, עַל עֲסָקֵי קִינּוּי וּסְתִירָה, דְּהִינּוּ שְׁמַסְבִּירִים לָהּ, מַה גֵּרַם לָךְ
 12 להגיע לכך שמשקים אותך, פריצותך, שקינא לך בעלך ונסתרת, היא
 13 שהביאה אותך לזה. וּבִמָּה הִיא שׁוֹתָה, בְּמִקְוֵיהָ שֶׁל חֵרֶשׁ -
 14 מסבירים לה שישקוה בבוס של חרס, שהוא כלי מאוס. עוד מסבירים
 15 לה עַל מַה נִּמְמָא - שאם אכן נטמאה, מה הביאה לידי כך, עַל
 16 עֲסָקֵי שְׁחֻק וְיִלְדוּת - קלות ראש. וכל החסבר הזה נועד בשביל
 17 שיקחו הנשים מוסר שלא יקלו ראשן עם האנשים כדי שלא יגיעו על
 18 ידי זה לעונש הכתוב בסוטה שנטמאה, שנאמר בה 'וצבתה בטנה
 19 ונפלה ריכה'. וממשיכה הברייתא לבאר, וּבִמָּה הִיא נִמְמָא, בְּשׁוֹנֵג
 20 אוּ בְּמִידָה, בְּאִזְנֵים [או] בְּרַצוֹן - מסבירים לה מהלכות המים
 21 המאררים, שבאיזה אופן הם יבדקו אותה, רק אם נטמאה במוזד
 22 וברצון, אבל אם היתה שוגגת, כגון שאמרו לה שמת בעלה, והיא
 23 חשבה שאינה אשת איש, או אם היתה אנוסה, לא יבדקה המים.
 24 וְכָל כֶּף לִמָּה - מדוע מרחיבים לה גם בהלכות אלו, הסיבה היא,
 25 שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לְעוֹ עַל מֵים הַמָּרִים, שאם נטמאה באונס או בשוגג
 26 וישקוה, ותראה שהמים לא בדקוה, שלא תהא סבורה, אילו נטמאתי
 27 במוזד גם כן לא היו המים בודקים אותי.
 28 שנינו במשנה שיידי מעשר נאמר בכל לשון, מבררת הגמרא, מְנַלְן,
 29 ומבאר, דְּכֵתִיב, בְּיַדֵּי מַעֲשֵׂר, 'וְאָמַרְתָּ לְפִנֵּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֵרְתִּי
 30 הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת, וְיָלִיף 'אֲמִירָה' מִסּוּטָה - דורשים גזירה שה
 31 של 'אמירה' 'אמירה' מפרשת סוטה שגם בה כתוב לשון 'אמירה',
 32 שהפסוק בא להשוות את דין יידי מעשר לזה של סוטה, שגם הוא
 33 יכול להאמר כָּבֵל לְשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. שואלת הגמרא, אָמַר לִיה
 34 רַב וְיָבִיד לְאִבֵּי, וְלִילֵף 'אֲמִירָה' מִלְּוִיִּם - אולי נלמד גזירה שיה של
 35 'אמירה' מהברכות וקלות שבה גזירים ודר עיבל שנאמר בהם
 36 לשון 'אמירה', ונדרוש להיפרך, מַה לְתַלְתְּלוּ בְּלוּיִם, היה צריך לומר את
 37 הברכות והקלות בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כפי שדורשת הגמרא לקמן, אַף
 38 כֵּן בְּיַדֵּי מַעֲשֵׂר הִיא חַיִּב לְאִמְרוּ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, ענה לו אבני,
 39 דִּנְיָן אֲמִירָה גִּרְדָּתָא - לשון של 'אמירה' בלבד, מֵאֲמִירָה גִּרְדָּתָא
 40 - מלשון של 'אמירה' בלבד, ולפיכך דורשים את דין יידי מעשרות
 41 מסוטה, שהרי בשניהם כתוב לשון של 'אמירה' בלבד, וְאִין דִּנְיָן
 42 אֲמִירָה גִּרְדָּתָא - לשון של 'אמירה' בלבד, מֵעֲנִיָּה וְאֲמִירָה -
 43 מלשון של ענייה ואמירה, ולכן לא דורשים את דין יידי מעשרות,
 44 שנאמר בו לשון של 'אמירה' בלבד, מפרשת הלויים שבה כתוב 'וענו
 45 הלויים ואמרו'.
 46 תָּנִיא, רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי אוֹמֵר, אֲדָם אוֹמֵר שֶׁכַּח קָבֹל נִמּוּד,
 47 וְנִגְנוּתָּ קָבֹל רַם, כלומר, ראוי שאדם המשבח את עצמו יאמר שבו
 48 בקול נמוך, וכשנגנה עצמו, יאמר את גנותו בקול רם. ומנין למדים
 49 זאת, שֶׁכַּח קָבֹל נִמּוּד לומדים מן יידי הַמַּעֲשֵׂר, שאומר בו 'לא
 50 עברתי ממצותיך ולא שכחתי', דְּהִינּוּ שֶׁבַח עֲצוּמוֹ, ואומרים אותו
 51 בקול נמוך שהרי ביידי מעשר לא כתוב לשון 'ענייה' לחייב אמירה
 52 בקול רם. וְנִגְנוּתָּ קָבֹל רַם נלמד מִמְקַרְא בִּיבּוּרִים שנאמר בו 'וענית
 53 ואמרת וגו' ארמי עובד אבי וגו'', וְהִינּוּ גְנוּת, שמתוודים שאביהם
 54 לבן הארמי היה רשע וביקש לעקור את הכל, וצריך לאומרו בקול רם
 55 שנאמר 'וענית', שהוא לשון הרמת קול. מקשה על כך הגמרא,

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

50 השרת, שהמידה הממונה על ה'בת קול' יודעת שבעים לשון, 51 דלאשמעי עבדא - משום שתפקידה להשמיע דברים, והיא עשויה 52 להשתלח לפעמים לאנשי עמים שונים המבינים אחת מכל השפות. 53 ואי בעית אימא תירוך אחר, במקרים האלו, מי שאמר את הבת קול 54 בארמית, המלאך גבריאל הוה, שהוא יודע את כל השפות, דאמר 55 מר, כא גבריאל אל יוסף הצדיק ולימרו שבעים לשון, כדי שפרעה 56 ומצרים יקבלוהו למשנה למלך. 57 שנינו במשנה שפרכת המון נאמרת בכל לשון, ומסבירה הגמרא 58 שאין לזה דרשה, אלא כיוון שחייבה התורה לברך, דכתיב, ואכלת 59 ושבעת וברכת את ה' אלהיך, ולא קבע הכתוב לשון מסוימת 60 לברך בה, לכן אתה יכול לברך בכל לשון שאתה מברך. 61 שנינו במשנה ששבעת העדות נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה 62 מניין לומדים זאת, דכתיב, ונפש כי תחטא ושמיעה קול אלה, 63 ולא נאמר והשביעהו באלה, משמע מכך, בכל לשון שהיא 64 שומעת. 65 שנינו במשנה ששבעת הפקדון נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה 66 מניין לומדים זאת, אתיא בגזירה שוה לתחטא לתחטא משבעת 67 העדות. 68 הגמרא סיימה לעסוק בדברים הנאמרים בכל לשון, ועוברת לעסוק 69 בחלק השני של המשנה, שם שנינו, ואלו נאמרין בלשון הקודש, 70 מקרא כיבורים וחייליה בו וממשיכה המשנה עד מקרא כיבורים 71 כיצד - מניין שבלשון הקודש, שנאמר בפרשת ביכורים, וענית 72 ואמרת לפני ה' אלהיך, ולהלן בברכות וקללות של הר גריזים ור 73 עיבל הוא אומר, וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל, 74 דורשים גזירה שוה של עניה ואמירה, מה ענייה האמירה להלן 75 אצל הלוים, נאמרה בלשון הקודש, אף כאן במקרא ביכורים, צריך 76 לאמרו בלשון הקודש. 77 שואלת הגמרא, ולוים גופיהו, מנלן שאמרו את הברכות והקללות 78 בלשון הקודש. עונה הגמרא, אתיא בגזירה שוה קול' קול' מנשה, 79 כתיב קמא בלוים קול רם, וכתיב התם במתן תורה, משה ידבר 80 והאלהים יענו בקול, מה להלן בלשון הקודש ניתנה התורה, אף 81 כאן בלוים, היו צריכים לומר בלשון הקודש. 82 שנינו במשנה חליצה כיצד - מניין שנאמרת בלשון הקודש, נאמר 83 בחליצה וענתה ואמרה, ולהלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו, מה 84 להלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, 85 וענתה ואמרה ככה' עד שתאמר בלשון הזה וכו'. ממשיכה הגמרא 86 לברר את שיטתם, שואלת הגמרא, ורבנן שלמדו מגזירה שוה, האי 87 ככה' מאי עברי ליה - מה ילמדו מיתור תיבת ככה'. מתרצת 88 הגמרא, חכמים מיבעי להו - דורשים מתיבת ככה' לדבר שהוא 89 מעשה מעבב - דהיינו ממה שהסמיך הפסוק ככה' ליעשה, 90 דורשים שרק דבר שהוא מעשה מעבב, דהיינו חליצה ורקיקה, אבל 91 האמירה אינה מעבבת. 92 שואלת הגמרא, ורבי יהודה שלמד מתיבת ככה' שלשון הקודש 93 מעבב, מהיכן ילמדו הלימוד לדבר שהוא מעשה מעבב. מתרצת 94 הגמרא, מ'בה' כ'כה' - שהיתה התורה יכולה לכתב כה', דהיינו 95 וענתה ואמרה כה יעשה לאיש, ולמה כתבה ככה', לדרוש לדבר 96 שהוא מעשה מעבב. שואלת הגמרא, ורבנן מה ילמדו מיתור 97 התורה שכתבה ככה' ולא כה'. ומתרצת, כה' ככה' לא משמע 98 להו לרבנן לדרוש, שכך דרך התורה לפעמים לכתוב ככה' ולא כה'.

1 כל התורה בכל לשון נאמרה ולפיכך יהא מותר לקרוא קריאת 2 התורה בבית הכנסת בכל שפה, דאי סלקא דעתך שרבי טובר שכל 3 התורה רק בלשון הקודש נאמרה, אם כן, והיו דכתב דחמנא 4 ללמד שקריאת שמע נאמרת רק בלשון הקודש ככתבה, למה לי, 5 הרי ודאי שאין לקרואה רק בלשון אחת. דוחה הגמרא, יתכן שרבי 6 טובר שהתורה נאמרה רק בלשון הקודש, ובכל זאת איצטריך את 7 הדרשה של והיו משום דכתיב שמע, והיה מקום לדרוש מזה 8 חכמים שאפשר לומר קריאת שמע בכל לשון, לכן כתבה התורה 9 והיו ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש משמע שצריך להשמיע 10 לאזנו. 11 וממשיכה הגמרא לברר, לימא - האם נאמר שקסברי רבנן, כל 12 התורה כולה בלשון קודש נאמרה, דאי סלקא דעתך שסוברים 13 חכמים שבכל לשון נאמרה, שמע דכתב דחמנא ללמד שאפשר 14 לקרוא קריאת שמע בכל לשון, למה לי, הרי ודאי שאפשר לקרוא 15 בכל לשון. דוחה הגמרא, יתכן שחכמים סוברים שהתורה נאמרה 16 בכל לשון, ובכל זאת איצטריך את הדרשה של שמע, משום 17 דכתיב והיו, והיה מקום לדרוש מזה כרבי שאפשר לומר קריאת 18 שמע רק בלשון הקודש, לכן כתבה התורה שמע ללמד שלא נדרוש 19 כך, אלא נדרוש מיהיו שלא יקראה למפרע בסדר הפוך. 20 שנינו במשנה שתפלה נאמרת בכל לשון. מסבירה הגמרא שהמקור 21 לדין זה הוא מסברא ולא צריך לימוד לזה, שהרי התפילה, בקשת 22 רחמי היא, ולכן, כל היכי דבעי מצלי - בכל דרך שיכול לבקש 23 בתפילה ככוונה, בה יתפלל, ואם יודע לכוון את ליבו בשפה 24 מסוימת, שיתפלל בה. 25 מקשה הגמרא, ותפלה, האם אכן נאמרת בכל לשון, והאמר רב 26 יהודה, לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר רבי 27 יוחנן, כל השואל צרכיו בלשון ארמי, אי מלאכי השרת נוקקין 28 לו לסייעו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. מתרצת 29 הגמרא, לא קשיא, הא כיוחיה, הא בצבור, מה שאמר רבי יהודה 30 שאין להתפלל בארמית, נאמר לגבי יחיד המתפלל, כי הוא צריך 31 שסייעוהו מלאכי השרת, ואילו דברי משנתנו שתפילה נאמרת בכל 32 לשון, נאמרו לגבי תפילת ציבור, והם אינם צריכים סיוע ממלאכי 33 השרת. 34 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, ואין מלאכי השרת מכירין 35 בלשון ארמי, והתניא ברייתא הסותרת לזה, שפעם כשהלכו פרחי 36 כוונה מבני בית חשמונאי להלחם עם יוונים לפני יום הכיפורים, 37 ונמשכה מלחמתם גם ביום כיפור, ויוחנן בהן גדול שעבד עבודת 38 היום של יום כיפור, שמע בת קול מבית קדש הקדשים שהוא 39 אומר, נצחו מלאי דאילו לאנתא קרבא לאנתא - נצחו 40 הצעירים שהלכו להילחם באנטוכיא. וכן למדנו עוד ברייתא, ושוב 41 מעשה בשמעון הצדיק, ששמע בת קול מבית קדש הקדשים 42 שהוא אומר, במילת עבדתא דאמר שנאה לאיתא על היכלא 43 - התבטל החייל שאמר השונא להביא על ההיכל, ונהרגו נסקלם 44 מלך יון, ובטלו גזירותיו, ובלשון ארמי היה הבת קול אומר, וזה 45 משמעון הצדיק, איזו עשה היתה אותה שעה, וכיוונו - ראו 46 שהעשה שרשמו היתה מכוונת, שבדיוק אז אכן התבטל החייל, נהרג 47 גסקלגס ובטלו גזירותיו, ובלשון ארמי היה הבת קול אומר, וזה 48 סותר את דברי רבי יוחנן שמלאכי השרת אינם מכירים לשון ארמית. 49 מתרצת הגמרא, אי בעית אימא, בת קול שאני - שונה ממלאכי

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד א

רש"י

תוספות

בל התורה כולה בכל לשון נאמרה. פי ר"ח הא שפיטא דבשעת מ"ת ניתנו למשה בלשון קודש והאי דקאמר הכא (בכל לשון) היינו אמ ניתנה להתיקה בלשון אחר או לא ומפירושו נשמע ולמד לא ניתנה להתיקה בלשון אחר לא ניתנה לקרוא כמו כן בלשון אחר דמי שהיה קורא אותה בלשון פרסי והיא כתובה לשון עברי כאלו היה קורא בעל פה כדאמרין בפ' שני דמגילה (ק"ז י"ג) קראה תרגום לא יצא היכי דמי אילמא דכתיבא מקרא וקא קרי תרגום היינו על פה הוא לא צריכא דכתיבא תרגום וקא קרי תרגום ולא ידענא לפירושו היכי סלקא דעתיה למימר אליבא דרבי דבכל לשון ניתנה ליכתב אם כן הא דאמר רבי ק"ש בכתבה היינו בכל לשון שהרי בכל לשון ניתנה ליכתב אם כן היינו רבנן ותו תפשוט מיהא הוה דאליבא דרבי בלשון הקודש נאמרה ותו מאי קמבעיא ליה הא פלוגתא היא בפ"ק דמגילה (ק"ז ט"ז) תאן אין בין ספרים למזוחות ותפילין אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוחות אינן נכתבין אלא אשורית בלבד רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יזונית בלבד וי"ל מהא דאמר רבי קרית שמע בכתבה ליכא למידק מניה דאיכא למימר בכתבה היחוד לה שכנתבה יחידה גוון במזוחות ותפילין דכ"ע מודו דבלשון הקודש הוא דקאמר לימא קסבר רבי כל התורה בכל לשון נאמרה ה"פ ולית ליה דרשב"ג דאמר דוקא וזונית ולרבנן דאמרי בלשון הקודש לית להו דרבנן דאמרי ספרים נכתבים בכל לשון כך צריך לפרש לפי פירושו ר"ח:

ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת. רש"י שיבש הגירסא דלא גרס מנלן ופי' משום דלא בני קרא דמהיכא תותי דלביעי לשון הקודש ומיהו נראה עיקר בגירסת הספרים דגרסי בהו מנלן דסדי"א נילף ברכה מברכות הר גרזים דכתיב בהו אלה יעמדו לברך (נביס מ) מה להלן בלשון קודש אף כאן דהא בהאי ג"ש ילפינן בפירוקן (למקו ל"ג) ברכת כהנים דבלשון הקודש להכי כתיב וברכת את ה' כלומר מאור שהורכבה והשבה כלפי השכינה ונחבל לברך בכל לשון שתרצה ומסתמא בלשון אהא מכיר שתתן שבה להקב"ה בלבב שלם להנאתך ויחי נמי איתא בירושלמי ודפריקן דאמר התם וברכת כדי שהיא יודע למי מברך ומשמע בפרק כיצד מברכין (בכ"ט ק"ז ט"ז) אפילו אמרה בלשון חול שלא בתיקונה יצא דומיא דבנמינן רעיא כרך ריפתא בטר דברך אמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי וידי (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלהכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולהכי איצטרך גזירה שיה דאמריה אמירה: **שבועות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממש להכי כתיב ושמעת דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מולא כתיב והשביעה שבועות האלה אבל לפירושו רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דמיא דשבועות הר גרזים ורע עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבועות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבועת האלה להכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמעה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מהיכא תיחי דרבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה לילפינן מעילא מעילא אגב דילפינן בשבועות (ל"ז ט"ז) בהא גזירה שוה דבביתע ממון הכתוב מדבר נקט ליה נמי הכא: **וענית** ואמרת לפני ה' אלהיך מירודי מעשר דהא מדדמי ליה ילפינן ואם תאמר הכא עניה עניה גמירי הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלויס ומחדר דנין עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנין עניה גרידתא מעניה גרידתא (י"א ו"ז דנין אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבועת הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנין עניה וקול מקול גרידא: **ורבי** יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפישה אפילו קריאה מעכבא דאין לשנות מכל האמור דלהכי אהני כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימה לומר כן דא"כ כמאן מרבותי ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתירוייהו מודו דקריאה לא מעכבא ולא פליגי אלא ברקיקה (וינמוט ק"ז ק"ז) דלר' אליעזר מעכבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעכבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעכבא אבל אם לא קראה כולל אינו מעכבא אם לא קראה כולל אינו מעכבא וקרא בלשון חול מעכבא ומסתברא טפי למימר בגמרא דסדיבא ליה דקריאה מעכבא מפליגי אתנא דמנחתין כמלת חליצה (ק"ז ק"ז) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר בדרב זה היכי אמר בעלמא ורבי אליעזר דמילא (ק"ז ק"ז) קלה:

לימא קסבר רבי. מדאיצטרך קרא שתהא קריאת שמע בכתבה: כל התורה בכל לשון נאמרה. לקרות בבית הכנסת: משום דכתיב שמע איצטרך והוי דלא תדרשיה לקרית שמע בכל לשון אלא להשמיע לאזני: תפלה. דקתני מתני' בכל לשון לא צריך קרא. דהא רחמי ניתנו, והוהו לשאן דידע לכונן לבו ליצילי: יחיד. צריך שיסייענהו מלאכי השרת צבור לא צריכי להו דכתיב (א"ז ט) הן אל כבוד לא ימאס, אינו מואס בתפלתן של רבים: נצחו מליא דאזלו לאגהא קרנא באנמוכיא. שהלכו פרחי כהנה בני בית שמונאי להלחם עם יוונים לפני יום הכפורים ונלחמו ביום הכפורים, ושמע יתקן בת קול בשהיה עובר עבודת יום הכפורים: עבדימא. חיל, לשון העביר את חילו עבודה גדולה (ויקרא ל"ט) נקבלם. שם מלך יון: שאני בת קול. אותה מדה הממקד על כך יודעת בשבעים לשונות, מפני שעשרה להשמיע והיא משתלחת לכל הלשונות פעמים לזה ופעמים לזה: דאמר פה. לקמן בפ"קא (ק"ז ט"ז): ולפ"ה. ליוסן שבעים לשונות: ה"ג. ברכת המזון דכתיב וברכת, ולא גרסינן מנלן, דלא בעיא קרא, דמהיכא תיחי דבעין לשון קודש: בכל לשון שהיה מברך. לא קבע לו הכתוב לשון: שבועות העדות מנלן. דאי לא כתב קרא איכא למימר דבעין דוקא דשבועות הר גרזים ורע עיבל שהוא בלשון הקודש: מללא כתיב והשביעה באלה: יענו כקול. במתן תורה, ובלשון הקודש נתנה: לדבר שהוא מעשה מעכב. בה, כגון חליצה ודקיקה. דככה משמע עובדא דאסור לשנות, וסמכו ליעשה לומר שהמעשה מעכב ור')

כל התורה בכל לשון נאמרה, דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה, והיו"ד דכתב רחמנא למה ליה? איצטרך משום דכתיב "שמע". לימא קסברי רבנן פל התורה כולה בלשון קודש נאמרה, דאי סלקא דעתך בכל לשון, "שמע" דכתב רחמנא למה ליה? איצטרך משום דכתיב "והיו": תפלה: רחמי היא, פל היכי דבעי, מצלי. ותפלה בכל לשון? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית, דאמר ר' יוחנן: פל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מבירין בלשון ארמי! לא קשיא, הא ביחוד הא בצבור. ואין מלאכי השרת מבירין בלשון ארמי? ותתני: יוחנן פהו גדול שמע בת קול מביט קודש הקדשים שהוא אומר: נצחו מליא דאזלו לאגהא קרנא באנמוכיא. ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע בת קול מביט קודש הקדשים שהוא אומר: בטילת עבדיה דאמר שגאה לאייתאה על היכלא ונהרג נסקלנם ונכטלו גזירותיו, וכתבו אותה שעה ופיונו ובלשון ארמי היה אומר! אי בעית אימא: בת קול שאני, דלא שמעוני עבדיא. ואי בעית אימא: גבריא אל הוה, דאמר מר, בא גבריא ולקירו שבועים לשון: ברכת המזון: דכתיב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך" בכל לשון שאתה כבוד: שבועת העדות: דכתיב: "ונפש פי תחטא ושבעה קול אלה" בכל לשון שהיא שומעת: שבועת הפקדון: אתיא "תחטא" "תחטא" משבועת העדות: ואלו נאמרים בלשון הקודש: מקרא ביפורים וחליצה כו', עד מקרא ביפורים פינד "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך" ולהלן הוא אומר "וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל". מה "ענייה" האמורה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. ולויס גופיהו מנלן? אתיא "קול" "קול" ממושה, כתיב הקא "קול רם" וכתיב התם: "מושה ידבר והאלהים יענו כקול" מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה פינד ורבנן האי "ככה" מאי עבדי ליה? כיבעי להו, לדבר שהוא מעשה מעכב. ור' יהודה, מ"פה", "ככה". רבנן, "ככה" לא משמע להו. ור')

ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי וידי (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלהכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולהכי איצטרך גזירה שיה דאמריה אמירה: **שבועות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממש להכי כתיב ושמעת דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מולא כתיב והשביעה שבועות האלה אבל לפירושו רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דמיא דשבועות הר גרזים ורע עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבועות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבועת האלה להכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמעה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מהיכא תיחי דרבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה לילפינן מעילא מעילא אגב דילפינן בשבועות (ל"ז ט"ז) בהא גזירה שוה דבביתע ממון הכתוב מדבר נקט ליה נמי הכא: **וענית** ואמרת לפני ה' אלהיך מירודי מעשר דהא מדדמי ליה ילפינן ואם תאמר הכא עניה עניה גמירי הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלויס ומחדר דנין עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנין עניה גרידתא מעניה גרידתא (י"א ו"ז דנין אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבועת הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנין עניה וקול מקול גרידא: **ורבי** יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפישה אפילו קריאה מעכבא דאין לשנות מכל האמור דלהכי אהני כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימה לומר כן דא"כ כמאן מרבותי ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתירוייהו מודו דקריאה לא מעכבא ולא פליגי אלא ברקיקה (וינמוט ק"ז ק"ז) דלר' אליעזר מעכבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעכבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעכבא אבל אם לא קראה כולל אינו מעכבא אם לא קראה כולל אינו מעכבא וקרא בלשון חול מעכבא ומסתברא טפי למימר בגמרא דסדיבא ליה דקריאה מעכבא מפליגי אתנא דמנחתין כמלת חליצה (ק"ז ק"ז) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר בדרב זה היכי אמר בעלמא ורבי אליעזר דמילא (ק"ז ק"ז) קלה:

ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי וידי (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלהכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולהכי איצטרך גזירה שיה דאמריה אמירה: **שבועות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממש להכי כתיב ושמעת דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מולא כתיב והשביעה שבועות האלה אבל לפירושו רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דמיא דשבועות הר גרזים ורע עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבועות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבועת האלה להכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמעה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מהיכא תיחי דרבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה לילפינן מעילא מעילא אגב דילפינן בשבועות (ל"ז ט"ז) בהא גזירה שוה דבביתע ממון הכתוב מדבר נקט ליה נמי הכא: **וענית** ואמרת לפני ה' אלהיך מירודי מעשר דהא מדדמי ליה ילפינן ואם תאמר הכא עניה עניה גמירי הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלויס ומחדר דנין עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנין עניה גרידתא מעניה גרידתא (י"א ו"ז דנין אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבועת הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנין עניה וקול מקול גרידא: **ורבי** יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפישה אפילו קריאה מעכבא דאין לשנות מכל האמור דלהכי אהני כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימה לומר כן דא"כ כמאן מרבותי ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתירוייהו מודו דקריאה לא מעכבא ולא פליגי אלא ברקיקה (וינמוט ק"ז ק"ז) דלר' אליעזר מעכבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעכבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעכבא אבל אם לא קראה כולל אינו מעכבא אם לא קראה כולל אינו מעכבא וקרא בלשון חול מעכבא ומסתברא טפי למימר בגמרא דסדיבא ליה דקריאה מעכבא מפליגי אתנא דמנחתין כמלת חליצה (ק"ז ק"ז) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר בדרב זה היכי אמר בעלמא ורבי אליעזר דמילא (ק"ז ק"ז) קלה:

ואמר רב דינא ידי ברכה ראשונה מואמרת לפני ה' אלהיך דכתיב גבי וידי (ומעשר לא יליף דלא) דמי להאי דהכא כתיב את ה' אבל התם לפני ה' דלהכי כתיב לפני ה' דמשמע דבעורה היה מתודה ולהכי איצטרך גזירה שיה דאמריה אמירה: **שבועות** העדות מנא לן. נראה לפרש אי לאו קרא הוה אמינא נילף קול קול ממש להכי כתיב ושמעת דמשמע בכל לשון שהיא שומעת מולא כתיב והשביעה שבועות האלה אבל לפירושו רש"י דפי' אי לאו קרא הוה אמינא דמיא דשבועות הר גרזים ורע עיבל שהיו בלשון הקודש אדרבה נילף משבועות סוטה שהיא בלשון חול ועוד נילף אלה אלה מסוטה דכתיב בה בשבועת האלה להכי אית לך למימר אי לאו דכתיב ושמעה לא הוה ידענא אי הוה לן למילף קול קול או אלה אלה: **אתיא** תחטא תחטא. נראה דהא גזירה שוה לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מהיכא תיחי דרבעי בלשון קודש אדרבה בלא גזירה שוה דתחטא תחטא הוה משמע טפי דבכל לשון דהוה לילפינן מעילא מעילא אגב דילפינן בשבועות (ל"ז ט"ז) בהא גזירה שוה דבביתע ממון הכתוב מדבר נקט ליה נמי הכא: **וענית** ואמרת לפני ה' אלהיך מירודי מעשר דהא מדדמי ליה ילפינן ואם תאמר הכא עניה עניה גמירי הא לעיל פריך ונילף אמירה אמירה מלויס ומחדר דנין עניה ואמירה מעניה ואמירה ואין דנין עניה גרידתא מעניה גרידתא (י"א ו"ז דנין אמירה גרידתא מעניה ואמירה): **אתיא** קול קול. אין לומר אדרבה נילף קול קול משבועת הפקדון דעניה וקול מעניה וקול גמיר ואן דנין עניה וקול מקול גרידא: **ורבי** יהודה מכה ככה. לא ידענא אי דריש ר' יהודה מכה ככה דכל האמור בפישה אפילו קריאה מעכבא דאין לשנות מכל האמור דלהכי אהני כה ככה וממילא הוי לשון קודש נמי עיובא דפרשה נאמרה בלשון קודש ותימה לומר כן דא"כ כמאן מרבותי ס"ל לא כרבי אליעזר ולא כר' עקיבא דתירוייהו מודו דקריאה לא מעכבא ולא פליגי אלא ברקיקה (וינמוט ק"ז ק"ז) דלר' אליעזר מעכבא כיון דהוי מעשה ולרבי עקיבא לא מעכבא מעשה באיש בעי' ואם אית לך למימר דרבי יהודה סבר דדוקא בלשון קודש מעכבא אבל אם לא קראה כולל אינו מעכבא אם לא קראה כולל אינו מעכבא וקרא בלשון חול מעכבא ומסתברא טפי למימר בגמרא דסדיבא ליה דקריאה מעכבא מפליגי אתנא דמנחתין כמלת חליצה (ק"ז ק"ז) דקא סבר רבי יהודה לא נחלקו רבי עקיבא ורבי אליעזר בדרב זה היכי אמר בעלמא ורבי אליעזר דמילא (ק"ז ק"ז) קלה:

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לג עמוד ב

תוספות

1 קלס: גבי פלוגתא דב"ש ובה' תמיה לרבי ביון דהטיל הכתוב ככה בין קריאה למעשה (גימא)
2 דלעבכו תרוייהו ותו איכא למיתמה אדרבה הוה לן למימר אליבא דרבי יהודה אפילו אי
3 לא הוה כתיב אלא כה דקריאה מעכבא ולא מעשה דהא שמעינן ליה בפ"ק דר"ה (ק"ט)
4 דמיקרא נדרש לפניו ולא לאחריו דאמר יובל א"ע'פ שלא שמוטו א"ע'פ שלא תקעו יובל א"ע'פ
5 שלא שילחו ת"ל היא דברי רבי יהודה ומפרש
6 טעמא מיקרא נדרש לפניו ולא לאחריו ולא לפני
7 פניו כלומר עיובא דהאי נדרש דוקא אוקראתם
8 דרור שלפניו ולא אושבתם פניו אל אחותו של
9 אחריו ולא אתקיעה שלפני פניו ויל' דה"פ ורבי
10 יהודה האי דמעשה מעכב מכה ככה דאי לא הוי
11 כתיב אלא כה ה"א דדרשנין ליה דוקא אקריאה
12 שלפניו לחכי כתיב ככה יתירא למדרשיה נמי
13 אמעשה שלאחריה:
14 מול הגלגל סמוך לגלגל. משמע מקום הרואה
15 את הגלגל כדאמר (תולין ק"ז ע"ג) ממול
16 ערפו מול הרואה את העורף ולהכי אמר רבי
17 אלעזר מול הגלגל הלא לא ראו את הגלגל
18 ירושלמי מה מקיים ר"א דר גרזים הדר עיבל
19 שתי גבושתי הוי עשוי וקראו זה הר גרזים וזה
20 הר עיבל על דעתיה דרבי יהודה מאה ועשרים
21 מיל הלכו באתו היום על דעת ר"א לא זוז
22 ממוקומם ותו בירושלמי דר' ישמעאל אומר כל
23 ביאות שנאמרו בתורה לאחר י"ד שנים נאמרו
24 ז' שנים שביששו ושבע שנים שחולקו ודכותיה
25 לא נאמרו ברכות וקלות אלא לאחר י"ד שנים
26 היתבי ר' חנינא קמיה ר' מנא הכתיב היה
27 בערבם את הירדן תקימו את האבנים האלה
28 א"ל אבנים הקימו אותם מיד ברכות וקלות
29 לאחר י"ד שנים נאמרו:
30 וכשהחזירוהו למקומו. ואי קשה דהא
31 דברבי הימים (כ ט) כתיב
32 וישאו הלוים את הארון תריץ דהאי אחד מכ"ד
33 מוקמות שנקראו הכהנים לויס דהא כתיב החם
34 ויעלו את הארון ואת אהל מועד וגו' וכתבי
35 העלו אותם הכהנים הלוים ופירוש הכהנים
36 הארון והלוים אהל מועד וכליו וכתבי ויבאו
37 הכהנה את ארון ברית ה' אל מקומו ובתיב
38 במלכים וישאו הכהנים את הארון וכתבי ויעלו
39 את ארון ה' ואת אהל מועד וגו' וכתבי ויעלו
40 אותם הכהנים הלוים אי נמי הכהנים נטלוהו
41 ממוקומו אשר נטה לו דוד ומסרתו ללוים
42 הלוים נשאו עד היחיל והכניסוהו הכהנים
43 לדברי הרי כל המקראות מקיימים ועל זה אמר
44 רבי יוסי כשהחזירוהו למקומו:
45 יתיר

רש"י

1 ור' יהודה האי. גזרה שנה דעניה ואמירה מאי עבדי ליה: עניה עניה נמר. גזרה שנה דעניה
2 עניה למד מרבו, ג"ש דקול קול לא שמע, ואין האדם דן ג"ש אי"כ קבלה: כל מקום
3 שנאמר כה גכה עניה ואמירה. בדבר התלוי בדבור, אינו אלא לשון קדש: ה"ג כה
4 תכרבו. כלומר לענין נשיאות בפני איתמר, דלפי לה רבון לקמן (ה"ג) בגזרה שנה, ואתא
5 ר' יהודה למימר בגופה פתיב: ה"ג ככה דחליצה
6 עניה ואמירה דלוים, ולא גרסינן מלוים. כלומר
7 לענין לויס אמר דלפי לה רבון בקול קול, ואתא
8 איזו למימר דמעניה עניה וקפס, מיבנה דכתיב
9 כה גכה: הלא תהו בעבר הירדן. כשיוי ישראל
10 במדבר נאמר להם סימני הר גרזים ועיבל
11 ומקומם שהם בעבר השני של ירדן. ישראל הוי
12 למזרח הירדן דכתיב בני גדי ובני ראובן לקחו
13 נחלתם מעבר לירדן ירדו קדמה מןהר (וי"ג ע"ג)
14 ונאמר להם שההרים האלה במערב הירדן
15 ומעבר הירדן ואילך הרבה לחלק מן הירדן לצד
16 מערב ולא סמוך לירדן: אמרי דרך מבוא השמש.
17 ומזו מבוא השמש זהו מרחק שהשמש באה
18 משם. כלומר רחוק ממזרחו של ירדן, ומצד
19 בבראשית רבה כל מקום שנאמר אחרי מפלג
20 שיושבים בהם בותיים. עקשיו חן יושבין בהן,
21 שהיושבין בהם סתריב בשהגלה עשרת
22 השבטים. דכתיב ויבא מלך אשור אנשים מבבל
23 ופתוחה ומעוא וגו' וישיבם בערי שמרון (מ"ג ע"ג)
24 וי, והנך ערי שמרון ניהו דבתניא במותיבין
25 שבשומרון: תניא לא גרס, דכלה חרד מותיבין
26 היא בספרי: ספרי בותיים. שיש להם תורה
27 שבקרב ואין מאמינים בתורה שבעל פה:
28 בעברכם. משמע בו ביום תקימו את האבנים ביד
29 עיבלי: אמרי דרך. מפלג מן המערב, דאחרי לשון
30 הפלגה, והאי מבוא השמש מערב הוא, לשון פי
31 בא השמש (פ"ל ע"ג) מקום שחוקו שוקעת
32 מפלג משקיעתה, והיינו לצד מרחק סמוך לירדן
33 מקי. פארין הפגנין ארין החיוי היא. בניהותא.
34 אינה ארץ הפגנין אלא ארץ החיוי, דהא שקב
35 חיוי היא דכתיב (ט"ו ע"ג) ויבא יעקב שלם וגו',
36 וכתבי (ט"ו ע"ג) שקב מן המזרח חיוי נשיא הארץ:
37 חיושם בערב. אינו אלא ארץ: מול הגלגל.
38 רחוקים מן הגלגל הם, והסמינים הללו לא
39 עליהם נאמרו וקמה נאמרו: ר"א בן יעקב אומר
40 לא בא הכתוב כו', ורבי אלעזר נמי ארבי
41 אלעזר בן יעקב סמוך, וכותיה מפרש לקרא:
42 דרך שטרף להם בראשונה. ביצאתם ממצרים
43 בעמוד ענן ולחזותם הדרך, כך בא עקשיו לישר
44 דרכיהם ולחזותם הדרך, לפי שגלוי לפניו
45 שעתיד הענן לפסוק במיתת משה ולא ילך עם
46 יהושע הורה להם לאחר שיעברו את הירדן
47 לכבוש את הארץ: לכו דרך בבושה ודרך ישוב
48 ודרך ארץ הפגנין שהיא ערבה, ואל יקפו סמוך
49 לשפת הירדן דרך ארץ החיוי שהיא הרים
50 וגבעות, אלא יכנסו לתוכה מצד מערב רחוק מן

34 "והיה כגוף פפות רגלי הכהנים נשאי ארון ה'" וגו'. תניא, ר' יוסי אומר: בשלשה מקומות
35 נשאו כהנים את הארון: פשעברו את הירדן וכשהחזירוהו למקומו.
36 וכוין

הירדן ויקפיו ויבשה: אחר שני דגלים. כדכתיב בפרשת נשא גבי מסעות דגלים: לפניכם. משמע לפני כלכם: בכל יום היו תלוים נושאים. בני קתה, כדכתיב ומשמרתם הארון והשלחן
(ג' ופ"ק ג') וכששכבו את ירחו. כדכתיב ויקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם שאו את ארון ברית ה' וגו': וכשהחזירוהו למקומו. בימי שלמה לבית קדשי הקדשים, כדכתיב
והבא בל יבני ישראל וישאו הכהנים את הארון (מ"ג ע"ג) והיינו החזירוהו למקומו, שפשהגלה בימי עלי מתוך בית קדשי הקדשים של משכן עששה משה משם נטל, שהמשכן נקבע
בשילה, וכשהחזירוהו פלשתים לא היה לו מקום קבוע שהרי חרב משכן שילה ונשתהא בבית אבינדב, ומשם הביאו דוד לסוף עשרים שנה לבית עובד איוס ומשם לעיר דוד עד שגבה
שלמה את בית המקדש ובנה לו הדביר לפנים מן היחיל ואמה טרקסין חוצצת במקום הפרוכת והוא קרוי מקומו המיוחד כדכתיב ויביאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר
הבית וגו' (ק"ט)

וכיון

ביאורים למסכת סוטה דף לג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 אלוני מורה' היא העיר שָׁכָם.
50 תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי, בְּדָבָר זֶה - עַל יַד גִּזְרֵה שׁוֹה
51 זו, וְיִזְבְּתֵי סַפְרֵי בִּוְתִיּוּם - הוֹכַחְתִּי לָהֶם סַסְפְּרֵיהֶם מִזְוִיפִיּוּם,
52 שִׁמְתַּבְרֵכִים בִּלְבָבָם שֶׁהָר גְּרִיזִים הוּא הַמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', וְכך
53 אָמַרְתִּי לָהֶם, וַיִּפְתַּח תּוֹרַתְכֶם וְלֹא הִעֲלִיתֶם בְּיַדְכֶם בְּלוֹם, וְאִין
54 אַתֶּם יוֹדְעִים הֵיכַן הָר גְּרִיזִים, אֲלֵא שְׂאֵתֶם אֲוִמְרִים שְׁוֹאֵא אֶצֶל
55 אֱלוֹנֵי מוֹרָה הוּא שְׁכָם, וְאִף אֲנִי מוֹרָה שְׂאֱלוֹנֵי מוֹרָה הוּא שְׁכָם,
56 אֲבֵל אֲנִי לְמַדְנִיָּה בְּגוֹרָה שְׁוֹה כַדְלַעִיל, וְאַתֶּם בְּמָה לְמַדְתֶּם, שְׁהִי
57 אֵינְכֶם מוֹדִים בְּגוֹרָה שְׁוֹה שְׂאֵינָה מְפּוֹרֶשֶׁת בְּתוֹרָה שִׁבְכַתְבּוּ. עַד כַּאֲן
58 דַּעַת רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהָר גְּרִיזִים וְהָר עֵיבַל הֵם בְּתוֹךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, רְחוֹק
59 מְעַרְבָה מִן הַיַּרְדֵּן.
60 רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר, שֶׁהָר גְּרִיזִים וְהָר עֵיבַל קְרוּבִים מְאֹד לִירְדֵן, וְכך
61 מִבְּאֵר אֵת הַפְּסוֹק 'הֲלֵא הִמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן' פִּירוּשׁוֹ כְּמֹד לִירְדֵן,
62 דְּאִי פִירוּשׁוֹ כְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאִילָף - הִרְחַק מִן הַיַּרְדֵּן, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר רַבִּי
63 יְהוּדָה, הֲלֵא כְּתִיב בְּפֶרֶשֶׁת כִּי תָבֹא "וְהָיָה כְּעֶבְרְכֶם אֵת הַיַּרְדֵּן
64 תִּקְיִמוּ אֵת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה אֲתֶכֶם הַיּוֹם בְּהָר עֵיבַל",
65 מִשְׁמַע שֶׁתִּקְיִמוּם בּוֹ יוֹם, אִם כֵּן רְוִאִים שֶׁהָר עֵיבַל הִיָּה סְמוּךְ לִירְדֵן.
66 וְהַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוֹק לִפִּי זֶה, שֶׁהָר גְּרִיזִים וְהָר עֵיבַל 'הֲלֵא הִמָּה אַחֲרֵי דְרָךְ
67 מְבֹאֵה הַשְּׁמֶשׁ' פִּירוּשׁוֹ רְחוֹק מִמְּקוֹם שֶׁהַשְּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעֵת, דְּהֵינּוּ רְחוֹק
68 מִהַמְעַרְב, שֶׁבְּצֵד מְעַרְב הַשְּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעֵת, וְמִבּוֹא הַשְּׁמֶשׁ לֶשֶׁן
69 שֶׁהַשְּׁמֶשׁ בָּאָה לָשֶׁם, וְ'אַחֲרֵי' הוּא לֶשֶׁן רְחוֹק הֶרְבֵּה. עַד כַּאֲן תֵּיאֹר
70 מְקוֹם הָר גְּרִיזִים וְהָר עֵיבַל לְדַעַת רַבִּי אֱלֶעָזָר, וְאוֹמַר שֶׁהַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוֹק
71 כִּבְר אֵינּוּ מֵתָאֵר אֵת מְקוֹמָם, שְׁהִיָּה הַפְּסוֹק מִמֶּשֶׁךְ 'בְּאֶרֶץ הַבְּנֵי עֲנִי'
72 וְשִׁכְכָם אֵינָה בְּאֶרֶץ הַבְּנֵי עֲנִי, אֲלֵא אֶרֶץ חֵי' הִיא, כְּנֹאמַר 'שִׁכְכָם בֵּן
73 חֲמוּר הַחֲוִי'. וְהַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוֹק גַּם כֵּן אֵינּוּ מֵתָאֵר מְקוֹמָם שְׁהִיָּה מִמֶּשֶׁךְ
74 'הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָה' - בְּמִישׁוֹר, וְהֵם אֵינִים בְּעֶרְבָה, וְהֲלֵא בֵּין הָרִים
75 וְנִבְעוֹת הַן יוֹשְׁבֵינָן. וְכֵן הַהַמֶּשֶׁךְ אֵינּוּ מֵתָאֵר מְקוֹמָם, שְׁהִיָּה מִמֶּשֶׁךְ
76 'מוֹל הַגְּלִיל', וְהֲלֵא לֹא רָאוּ אֵת הַגְּלִיל. עַד כַּאֲן דַּעַת רַבִּי אֱלֶעָזָר
77 הַחוֹלֵק עַל רַבִּי יְהוּדָה. אִם כֵּן לִמָּה נֹאמְרוּ הַסִּימָנִים הָאֵלֶּה בְּסֻטָּף
78 הַפְּסוֹק, עַל זֶה רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּן יַעֲקֹב אָמַר, לֹא בָּא הַכְּתוּב אֱלֵא
79 לְהִרְאוֹת לְהֵן דְּרָךְ בְּשִׁנְיָה - כְּשִׁיבְנָסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּעַת עִם יְהוֹשֻׁעַ,
80 בְּדֶרֶךְ שְׁהִרְאוּהָ לְהֵן בְּרֵאשׁוֹנָה, בִּימֵי צֵאתֶם מִמִּצְרַיִם בְּעַמּוּד עַנַן
81 לְנַחֲתוֹם הַדֶּרֶךְ, כִּי כְּשִׁימוֹת מִשָּׁה לֹא יֵלֵךְ לִפְנֵיהֶם עַנַן. עַל זֶה אוֹמַר
82 לָהֶם הַפְּסוֹק דְּרָךְ מְבֹאֵה הַשְּׁמֶשׁ' לְהוֹרוֹתָם שֶׁבְּדֶרֶךְ לָבוֹ וְלֹא בְּשִׁדוֹת
83 וְכַרְמִים, 'הַיּוֹשֵׁב' לְהוֹרוֹתָם שֶׁבִּישׁוּב לָבוֹ וְלֹא בְּמִדְּבָרוֹת, 'בְּעֶרְבָה'
84 לְהוֹרוֹתָם שֶׁבְּעֶרְבָה - בְּמִישׁוֹר לָבוֹ וְלֹא בְּהָרִים וְנִבְעוֹת.
85 תִּנְיָא רַבִּי יוֹסִי בְּיַד עֶבְרֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַיַּרְדֵּן, בְּכָל יוֹם מֵאֵז שִׁיִּצְאוּ
86 מִמִּצְרַיִם הִיָּה אֲרוֹן נֹסֵעַ אַחֲרֵי שְׁנֵי דְגָלִים, כְּמִבּוֹאֵר בְּפֶרֶשֶׁת בְּמִדְבַר,
87 שֶׁהָאֲרוֹן נֹסַע אַחֲרֵי דְגַל יְהוּדָה וְדְגַל רְאוּבֵן, וְהָיִים שֶׁעֲבָרוּ בּוֹ אֵת
88 הַיַּרְדֵּן, נֹסַע תְּחִילָה, שְׂנֵאָמַר "וְהָיָה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲרוֹן כָּל הָאֶרֶץ
89 עוֹבֵר לְפָנֵיכֶם", מִשְׁמַע לִפְנֵי כּוֹלְכֶם. וְעוֹד חִילוּק, בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֵאֵז
90 שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הָלִיִם בְּנֵי קַהַת נֹשְׂאִין אֵת הָאֲרוֹן, וְהָיִים -
91 כְּשֶׁעָבְרוּ אֵת הַיַּרְדֵּן נִשְׂאוּהוּ בְּהִנָּם, שְׂנֵאָמַר "וְהָיָה בְּנֹחַ כְּפֹת
92 רְגְלֵי הַבְּהֵנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן ה'" וְגו'.
93 תִּנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת נִשְׂאוּ בְּהִנָּם אֵת הָאֲרוֹן,
94 וְאֵלֶּה הֵם, בְּשֶׁעָבְרוּ אֵת הַיַּרְדֵּן כַדְלַעִיל, וְכְּשֶׁהִסִּיבּוּ אֵת יְרֵיחוֹ שֶׁבַע
95 פַּעֲמִים כְּדִי לְכוּבְשָׂה, וְכְּשֶׁהִתְחַוְּרוּהוּ לְמְקוֹמוֹ בִּימֵי שְׁלֵמָה לְבֵית
96 קְדְשֵׁי הַקְּדָשִׁים.

1 שואלת הגמרא, וְרַבִּי יְהוּדָה שלא למד מהגזירה שוה של יְעֻנָתָה
2 ואמרה' יְעֻנָה הַלִּיּוֹם ואמרו' כרבנן שחליצה נאמרת רק בלשון
3 הקודש, אלא למד זאת מתיבת 'ככה', הֵיא' וְעֵנָתָה וְאָמַרְתָּ מֵאִי
4 עֵבֶר לַיָּה - מה ילמד מהגזירה שוה הזו של 'עניה ואמירה'. מתרצת
5 הגמרא, מִיַּעֲנֵי לַיָּה - צריך רבי יהודה את הגזירה שוה כדי
6 לְאִמְרוּי - ללמד מפרשת חליצה לְלִיּוֹם שהברכות והקלות בהר
7 גְרִיזִים ובהר עיבל דְבַלְשָׁן הַקּוֹדֵשׁ חִיבִים לְהֵאמַר. ולא סובר כרבנן
8 שלמדו לעיל דין זה מגזירה שוה 'קול' 'קול' ממש. שואלת הגמרא,
9 וְלִילָף רַבִּי יְהוּדָה גִּזְרֵה שׁוֹה 'קול קול' מִמֶּשֶׁה כְּמוֹ שֶׁלְמַדוּ רַבְנָן.
10 מתרצת הגמרא, רַבִּי יְהוּדָה 'עֲנִיָּה עֲנִיָּה' גְּמִירָה, 'קול קול' לֹא גְמִירָה
11 - לא קיבל ללמוד גזירה שוה מרבו אלא 'עניה עניה', ואין אדם דן
12 גזירה שוה אלא אם כן קבלה מרבו. מביאה הגמרא ראייה לתירוצה,
13 תִּנְיָא נְפִי חֵכֵי, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה
14 בְּמִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּדִיבּוּר, לְשׁוֹנוֹת 'בַּה' 'בְּכַה' 'עֲנִיָּה וְאִמְרָה', אֵינּוּ
15 יוֹצֵא יַד חוֹבְתוֹ אֱלֵא בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ. ומפרטים היכן מצינו כן, 'בַּה'
16 נאמר בתורה בפרשת נשיאת כפים של הכהנים 'בַּה הַבְּרַכּוּ',
17 ולומדים מתיבת 'כה' שדווקא בלשון הקודש, ואין צריך ללמוד
18 מגזירה שוה 'ברכה ברכה' כמו שלמדו רבנן להלן. 'בְּכַה' נאמר
19 בתורה בפרשה דְּהַלִּיצָה וכדלעיל. 'עֲנִיָּה וְאִמְרָה' נאמרה בתורה
20 בפרשת ברכות וקלות הַלִּיּוֹם. הִי לָנוּ מְפּוֹרֶשׁ שְׁרֵבֵי יְהוּדָה לְמַד
21 שְׁבִרְכוֹת וקלות דלויים נאמרים בלשון הקודש ממה שכתבה התורה
22 'עניה ואמירה', ולא מגזירה שוה 'קול קול'.
23 שנינו במשנה בְּרִכּוֹת וקְלוּת בִּיצֵד, בִּיּוֹן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֵת
24 הַיַּרְדֵּן וְבֹאוּ אֵל הָר גְּרִיזִים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם
25 שבאצל אלוני מורה, שנאמר 'הלא המה בעבר הירדן וגו'', ולהלן
26 הוא אומר 'זיעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה', מה
27 אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם בו'.
28 כשהיו ישראל במדבר מעבר הירדן המזרחי, נאמרו להם סימני מקום
29 הר גְרִיזִים וְהָר עֵיבַל שהם בעבר הירדן המערבי שהוא ארץ ישראל.
30 ונחלקו רבי יהודה ורבי אלעזר בצורת הדרשות מן הפסוקים לדעת
31 את מקומם המדויק.
32 תִּנְיָא רַבִּי יוֹסִי, נֹאמַר בְּפֶסוֹק "הֲלֵא הִמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דְרָךְ מְבֹאֵה
33 הַשְּׁמֶשׁ בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָה מוֹל הַגְּלִיל אֶצֶל אֱלוֹנֵי מוֹרָה",
34 ומבאר רבי יהודה 'הֲלֵא הִמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן' מִשְׁמַע כְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן
35 וְאִילָף - מִרְחַק רַב בְּתוֹךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְעַרְבָה, רְחוֹק מִן הַיַּרְדֵּן, דְּרַבִּי
36 רַבִּי יְהוּדָה. וממשיך רבי יהודה לבאר את המשך הפסוק, 'אַחֲרֵי דְרָךְ
37 מְבֹאֵה הַשְּׁמֶשׁ' מִשְׁמַע רְחוֹק מְקוֹם שֶׁהַשְּׁמֶשׁ זוֹרְחֵת, דְּהֵינּוּ רְחוֹק
38 מְזוּרְחוֹ שֶׁל יַרְדֵּן, שֶׁבְּצֵד מוֹרָה הַשְּׁמֶשׁ זוֹרְחֵת, וְמִבּוֹא הַשְּׁמֶשׁ לֶשֶׁן
39 שֶׁהַשְּׁמֶשׁ בָּאָה מִשָּׁם, וְ'אַחֲרֵי' הוּא לֶשֶׁן רְחוֹק הֶרְבֵּה. והמשך הפסוק
40 'בְּאֶרֶץ הַבְּנֵי עֲנִי' הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָה מִלְּמַדְנֵי שְׂאֵלֹי הָר גְּרִיזִים וְהָר
41 עֵיבַל, 'שִׁוְשִׁבִין בְּהֵם עֲכָשִׁי בִּוְתִיּוּם, שְׁהוֹשִׁיב אוֹתָם סְנַחְרִיב שֶׁם
42 כְּשֶׁהִגְלָה אֵת עֶשְׂרֵת הַשְּׁבֵטִים. עוד ממשיך הפסוק 'מוֹל הַגְּלִיל'
43 מִשְׁמַע כְּמֹד לְגְלִיל, מְקוֹם הַרוּאָה אֵת הַגְּלִיל. והמשך הפסוק 'אֶצֶל
44 אֱלוֹנֵי מוֹרָה' הִיא הָעִיר שְׁכָם, ולומדים זאת מגזירה שוה, שְׁהִיָּה
45 וְלִילָף - לעיל בספר בראשית הוּא אָמַר "וְיַעֲבֹר אֲבָרָם בְּאֶרֶץ עַד
46 מְקוֹם שְׁכָם עַד אֱלוֹן מוֹרָה", מָה אֱלוֹן מוֹרָה הָאֲמוּר לְהֵלֵן בְּסֹפֵר
47 בְּרֵאשִׁית, הִיא הָעִיר שְׁכָם, שְׁהִיָּה הַפְּסוֹק אוֹמַר בְּמְפּוֹרֶשׁ 'עַד מְקוֹם
48 שִׁכְכָם עַד אֱלוֹן מוֹרָה' מִשְׁמַע שֶׁהוּא אוֹתוֹ מְקוֹם, אִף כַּאֲן בְּפֶסוֹק 'אֶצֶל

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

46 מַה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָבֶם" וְגו', הם האבנים שהקימו תחת מצב רגלי
47 הכהנים לזכרון להיות סימן לָבֶם לדרות שֶׁעָבְרוּ אֲבוֹת אֵת
48 הַיִּרְדֵּן.
49 וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיַּרְדֵּן כדלעיל, אָמַר לָהֶן יְהוֹשֻׁעַ
50 כמו שכתוב בפסוק "שֵׁאוּ לָבֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצֵּב רִגְלֵי
51 הַכֹּהֲנִים הַבֵּינִי שְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם
52 וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בְּמַלּוֹן אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלַּיְלָה" וְגו', הם האבנים
53 שהקימו בהר עיבל ובנו המזבח וקפלום וקבעום בגלגל. ומבררת
54 הברייתא, יָכוֹל יִקְרָאוּ אֵת הָאֲבָנִים בְּכָל מַלּוֹן וְגו', ועונה, תִּלְמוּד
55 לֵאמֹר אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלַּיְלָה, עד כאן הברייתא.
56 מספרת הגמרא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵמָּה חֲלַפְתָּא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
57 מִתְיָא וְחֲנִינְיָא בֶן חֲכִינְיָא, שלשתם עָמְדוּ עַל אוֹתָן אֲבָנִים שֶׁהִקְיִמוּ
58 עַם יִשְׂרָאֵל בִּירְדֵּן בְּיַמֵּי יְהוֹשֻׁעַ, וְשִׁעְרוּם - אמדו את משקלם, ומצאו
59 שְׁכָל אַחַת וְאַחַת מִהֶן שְׁקוּלָהּ כַּאֲרַבְעִים סָאָה, וְגַמְרִי - וידוע
60 וקבלנו מרבתינו ומאבותינו, דַּעְוֵנָא דְמַדְלֵי אִינִישׁ לְכַתְפֵיהּ -
61 שמשאוי שאדם מגביה על כתפו בלי סיוע של אחר, תִּלְיָהּ
62 דַּעְוֵנָיָה הָיוּ - זהו רק שלישי ממה שיכול לישא כשאחר מסייע לו
63 להעלות על כתפו, ואם האבנים ששיערו החכמים דלעיל היתה כל
64 אחת כארבעים סאה ואתם אמר יהושע "הרימו לכם איש אבן אחת
65 על שכמו" שכל אחד ירים לבדו, מִכָּאן אֵתָּה מְחֻשָּׁב לְאִשְׁכּוֹל
66 שנשאו המרגלים מארץ ישראל למדבר בימי משה, והסעינו זה לזה
67 על כתפם, שהיה פי שלש, דהיינו מאה ועשרים סאה. ומביאה
68 הגמרא היכן מצינו שהאשכול היה גדול מאד, שֶׁנֶּאֱמַר "ויכרתו משם
69 זמורה ואשכול ענבים אחד וישאוהו במוט בשנים", ומבררת
70 הגמרא, מִמִּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר וישאוהו במוט" וכי איני יודע ששנים,
71 והרי כתוב במפורש וישאוהו בלשון רבים, מַה תִּלְמוּד לֵאמֹר -
72 לצורך מה כתבה התורה 'שנים', ועונה, ללמדנו שנשאו האשכול
73 בְּשְׁנֵי מוֹטוֹת, ולא במוט אחד.
74 ומפרשת הגמרא כיצד נשאו האשכול בשני מוטות, אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
75 מוֹרְטָנִי - משאוי, וְמוֹרְטָנִי דְמוֹרְטָנִי - ומשאוי תחת משאוי, דהיינו
76 שני מוטות במרחק זה מזה אורכם מצפון לדרום, ארבעה נושאים כל
77 אחד בקצה מוט, ותחתם שני מוטות במרחק זה מזה אורכם ממזרח
78 למערב וארבעה נושאים כל אחד בקצה מוט, הָאָה בְּיַצְדֵי, שְׂמֹנֶה
79 נִשְׂאוּ אִשְׁכּוֹל, אָחַד נִשְׂא רִימוֹן, וְאָחַד נִשְׂא תְּאִינָה, יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב
80 לֹא נִשְׂאוּ כְּלוּם. ומבארת הגמרא, למה יהושע וכלב לא נשאו כלום,
81 אִי בְּעֵית אֵימָא מְשׁוּם דְחֻשְׁבִּי - שהיו חשובים יותר משאר
82 המרגלים, והמרגלים בעצמם לא נתנו להם לישא. וְאִי בְּעֵית אֵימָא,
83 שְׁלֹא הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה, לכן הם לא נטלו חלק בהבאת הפירות
84 שמטרתה היתה להוציא דבה על הארץ, כשם שפירותיה משונים כך
85 יושביה משונים וגבורים וגבוהים.
86 חזרת הגמרא לבאר מחלוקת שבברייתא לעיל, שרבי יהודה הסובר
87 שגבהו המים שנים עשר מיל, ורבי אלעזר ברבי שמעון הסובר
88 שגבהו המים יתר משלש מאות מיל, פְּלִיגֵי בְּהַ רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי יִצְחָק
89 נִפְחָא. תָּד - רבי אמי או רבי יצחק נפחא אָמַר, לְדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה
90 שגבהו המים שנים עשר מיל,

1 וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁמַבְּלוּ רִגְלֵי כֹהֲנִים בְּמִים כשנכנסו לתוך הירדן בשפה
2 המזרחית, הָיוּ הַמִּים לְאֲחֻזָּרֵיהֶם שנעצרה וזימת הירדן במקום
3 מעמד הכהנים, וכל המים שהגיעו לשם נעצרו ועלו זה על זה לגובה,
4 שֶׁנֶּאֱמַר "וּכְבֹּא נִשְׂאֵי הָאָרוֹן עַד הַיַּרְדֵּן וּרְגֵלֵי הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאֵי
5 הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בַקֶּצֶה הַמַּיִם וְגו'" וְנַעֲמְדוּ הַמַּיִם הַיּוֹרְדִים מִלְּמַעְלָה
6 קְמוּ נָד אָחֵד".
7 ומבררת הברייתא, וְכַמָּה גִבְהָן שֶׁל מַיִם - לאיזה גובה נערמו
8 המים. ומבארת, לגובה שָׁנִים עָשָׂר מִיֵּל עַל שְׁנַיִם עָשָׂר מִיֵּל כְּנֻגָה
9 מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, כיון שגודל מחנה ישראל בחנייתו שנים עשר מיל על
10 שנים עשר מיל, ועברו את הירדן כך כסדר חנייתו, אם כן שהו
11 במעבר שיעור מהלך שנים עשר מיל עד שעלו האחרונים מהירדן,
12 ובאותו זמן גם גבהו המים היורדים בירדן גובה שנים עשר מיל, דְּבַרִּי
13 רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לְרַבִּי יְהוּדָה, לְדַבְרֵי
14 שגבהו המים שנים עשר מיל, קשה, האם אָרֶם קָל לרוץ יותר ממים,
15 או מַיִם קָלִים לרוץ יותר מאדם, הָיוּ אֵימָר ודאי שמים קָלִים לרוץ
16 יותר מאדם, אִם כֵּן הַמַּיִם הַתֹּאסְפוּ לגובה שנים עשר מיל עוד לפני
17 שעברו ישראל מהלך שנים עשר מיל, ואחר כך חזרו למקומם, וְכַאֲמִין
18 הַמַּיִם שְׁחֻזְרִים לִמְקוֹמָם וְשׁוֹמְפִין אוֹתָן אֲנִישֵׁי שְׁלֹא עָבְרוּ עֵדִין.
19 אֵלֶּיָא סוֹבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִלְּמַד שֶׁהָיוּ מַיִם נִגְדָּשִׁין וְעוֹלִין
20 בִּפְיָן עַל גְּבֵי בִּישָׁן - אולמות על גבי אולמות, וְתַר מִשְׁלֵשׁ מְאוֹת
21 מִיֵּל גוֹבֵה, עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָן כָּל מַלְכֵי מוֹרָה וּמַעֲרִב, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי
22 כְּשִׁמּוֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן יְמֵה וְכָל מַלְכֵי
23 הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֵת מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְּנֵי
24 יִשְׂרָאֵל עַד עֲבָרָם וַיִּמָּס לָבֶבָם וְלֹא הָיָה בָהֶם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי
25 יִשְׂרָאֵל". אמרת הגמרא, וְאֵף - וכמו כן מצינו אצל רַבֵּב הַיּוֹנָה,
26 שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלוּחֵי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהֵם כָּלֵב וּפִינַחֵס, לפני שעברו את הירדן
27 "כִּי שִׁמְעֵנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֵת מִי הַיָּם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי
28 מִמְצָרִים" וְגו', וּבְתֵיב "וַיִּשְׁמַע וַיִּמָּס לָבֶבָנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ
29 בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם" וְגו', שהם עדיין היו מפחדים מקריעת ים סוף.
30 וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיַּרְדֵּן, בעוד הכהנים עומדים
31 שם והעם עוברים, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ, כמו שכתוב בפסוק "והכהנים
32 נשאי הארון עומדים בתוך הירדן עד תום כל הדבר אשר צוה ה' את
33 יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע", הרי
34 שיהושע דיבר אליהם בעודם עומדים בירדן, את אשר צוה אותו
35 משה, וכך אמר להם, דַּעוּ עַל מַה - בשביל מה אֵתֶם עוֹבְרִים אֵת
36 הַיַּרְדֵּן, עַל מְנַת שְׁתוּרִישׁוֹ - שתכבשו את יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם,
37 שֶׁנֶּאֱמַר בתורה על ידי משה "וְהוֹרַשְׁתֶּם אֵת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
38 מִפְּנֵיכֶם" וְגו', אִם אֵתֶם עוֹשִׂין כֵּן לכבוש את ארץ כנען, מוֹטָב,
39 וְאִם לֹא כַּאֲמִין מַיִם וְשׁוֹמְפִין אוֹתֵיכֶם. שואלת הגמרא על לשון
40 הברייתא, מַאי 'אוֹתֵיכֶם'. ומשיבה, כוונת המילה 'אוֹתֵיכֶם' היא,
41 אוֹתֵי וְאוֹתֵיכֶם.
42 וממשיכה הברייתא, עוֹדִים נמצאים בַּיַּרְדֵּן, בעוד הכהנים עומדים
43 שם כדלעיל, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כמו שכתוב בפסוק "הָרִימוּ לָבֶם
44 אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שְׁכֵמוֹ לְמַסְפַּר שְׁכָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגו', וּבְתֵיב
45 "לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאֲלוּ בְּנֵיכֶם מִחַר לֵאמֹר

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לד עמוד א

תוספות

ר"י

1 יוֹתֵר משלש מאות מיל. תימה לר"י הא ליכא מעיבא לארעא אלא תלתא פרסי וי"ל
2 שהיו נגדשין והולכין למעלה מן העננים ירושלמי רבי לוי אומר עד לבו של רקיע
3 תמן אמרין עד בבל נאמר כאן הרחק ונאמר להלן מארץ רחוקה מבבל: עוֹרִים בירדן
4 אמר להם יהושע. וירושלמי אמר ריש לקיש בירדן קיבלו עולות את הנסחרות אמר להן
5 יהושע אם אין אתם מקבלין את הנסחרות תמים

6 באין ושופטין אתכם אמר רבי סימון ב"ר זבדי
7 ויאת תדע לך שהוא כן שהרי עבן חטא ורובם
8 של סנהדרין נפלה בעו אמר ר' לוי ביבנה הותרה
9 הרצועה יצתה בת קול ואמרה אין לכם עסק
10 בנסחרות:

11 גמירי כל טונא. ירושלמי לא דמי ההוא דטעין
12 מן ארעא אל ארכבותיה ומן ארכבותיה
13 לכתיפיה להווא דתלי ליה ומן ארעא על
14 כתיפיה ולא דמי ההוא דתלי ליה להווא
15 ודאחרן טעין ליה:

16 מורטני וטורטיני טורטיני. פירש ר"ח טורטיני
17 בלשון יון קה ש מאונים וכיצד
18 נשאוהו הביאו שני עמודים וסירגום בחבלים
19 ונתנו האשכול על גבי חבלים ונתנו מוטות
20 בחבלים בקצה העמודים המסורגים והאשכול נתן
21 מוט א' מן הקצה מזה הראש וכיוצא בה בראש
22 מקצה האחר נמצאו שתי מוטות בראש העמודים
23 המסורגים בחבלים והאשכול נתון בחבלים ועל
24 כל מוט מאלו המוטות שתי מוטות פחותין מןן
25 מוט בראש זה ומוט בראש זה נמצאו ארבע
26 מוטות בראשי שני מוטות הנתונים בראשי
27 העמודים וכל מוט ומוט מאלו ד' מוטות היו
28 טוענים ארון שני אנשים נמצאו שמנה סובלין את

29 האשכול וזה פירוש טורטיני וכו' כלומר מוטות
30 ומוטות על מוטות ירושלמי כתיב איש אחד איש
31 אחד למטה על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר
32 לשונות ריבוי הן שנים עשר היו שמנה באשכול
33 ארבעה בתאנים ורימונים ובנושאי כלים על
34 דעתיה דרבי עקיבא דו אמר לשונות כפולים
35 עשרים וארבעה היו ט"ז באשכול שמנה בתאנים
36 ורימונים ונושאי כלים על דעתיה דרבי ישמעאל
37 טורטיני על דעתיה דרבי עקיבא טורטיני
38 וטורטרי טורטיני:

בבביתן

במלון אשר תלינו בו הלילה" וכול ככל מלון ומלון? תלמוד לומר: "אשר תלינו בו הלילה".
אמר ר' יהודה: אבא חלפתא ור' אלעזר בן מתתיהו ור' יוחנן בן חכנאי עמדו על אותן אבנים
וישערום כל אחת ואחת שקולה פארבעים סאה. וגמירי דמטעונו דמרדכי איניש לכתיפיה,
תילתא דמטעוניה הוי. ומכאן אתה מחשב לאשכול שנאמר "וישאוהו במוט בשנים" ממשמע
שנאמר "במוט" איני יודע שפשיננים? מה תלמוד לומר "בשנים"? בשני מוטות, אמר ר'
יצחק: טורטיני וטורטיני וטורטיני. הא ביצד? שמנה נשאו אשכול, אחד נשאו רימון, ואחד
נשאו תאניה. יהושע וכלב לא נשאו כלום, אי בעית אימא משום דחשיבי, ואי בעית אימא
שלא היו באותה עצה פליגי בה ר' אמי ור' יצחק נפקא; חד אמר: לדברי ר' יהודה,
בבביתן

וגבורים וגבורים: לדברי רבי יהודה. שאמר לא נגדו המים אלא שנים עשר מילין בארץ מתניהם דרך מתניהם עברו בירדן כל רחם מתניהם עברו יחד. הלכך לא היה ארץ העברה אלא שנים עשר מילין:

1 ובין שנטיבלו בו. בשפת מזרחית בבניסוקן לתוכו חזרו המים לאחוריהם, שלא היו יורדין
2 מן הכהנים ולמטן אלא שם עומדים והמים הגאים תמיד נגבדים ועולין למעלה כדכתיב
3 קמו נד אחד, והכהנים עמדו שם עד שעברו בלם: כמה נקחו של מים. גרס: י"ב מיל כנגד
4 מחנה ישראל. שהיו שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, והם עברו בכנייתם רחב מתניהם
5 עברו יחד כמות שהוא רחב שנים עשר מיל,
6 נמצאו שלא שהו בעברן אלא מהלך שנים עשר
7 מיל של ארץ מתניהם עד שעלו אחרונים של
8 סוף המתנה ונגזן נבדו המים: הוי אויבר מים
9 קלים. לרזן מן האדם, ואיב שהמים לא נבדו
10 אלא שנים עשר מיל וחזרו למקומם נמצא
11 שעדיין לא הספיקו לעבור ובכאן מים ושופטין
12 אותן: בפנין. אולמות ארוכות: ואף רחב
13 אמרה לשלוחי יהושע. קדם שעברו את הירדן
14 שעל קריעת ים סוף היו מתפזרין עדיין: עולם
15 בירדן אשר למן יהושע ב"ל. כדכתיב והכהנים
16 נושאי הארון עומדים בתוך הירדן עד הם כל
17 הדברים אשר עזה ה' את יהושע לדבר אל
18 העם, וזהו הדבר דחבי כתיב במשה כי אתם
19 עוברים את הירדן אל ארץ כנען והודשתם וגו',
20 כלומר כשיעברו את הירדן התנה עמקה על
21 מנת להיריש: ושופטין אותיכם. גרסין
22 בבביתא: הריטו לכם וגו'. הם האבנים שהקימו
23 תחת מצב רגלי הכהנים לזכרון להיות סימן
24 לבנים שעברו אבות את הירדן: שאו מזה מוט
25 הירדן ממצב וכו'. הם שהקימו בהר עיבל וכו'
26 המוצב וקפלום וקבעום בגלגל דמרדכי איניש
27 אכתיפיה. שהאדם עצמו מנבחה על כתפו ואין
28 אחר מסייעו: תילתא דמטעוניה הוי. אינו אלא
29 שליש משאו נושאו כשמוטעונו אחר, נמצא
30 שהיה כל אחד מהן נושא משא ק"ך סאין: ומכאן
31 אתה מחשב כמה היה באשכול שנשאוהו
32 שמנה אנשים והיו מסייעין זה את זה כשפירמין
33 אותו על כתיפין: ממשמע שנאמר וישאוהו איני
34 יודע שפשיננים: אמר רבי יצחק טורטיני וטורטיני
35 דטורטיני. משאו ומשאו תחת משאו,
36 שהתחתונים מסייעין את העליונים, ובכל אחד
37 היו שני מוטות. ביצד, שני מוטות והולכין זה
38 אצל זה וארבעה נושאין אותם, ושני מוטות
39 אחרים וארבעה בני אדם נושאין אותם והם
40 באלכסון מתחת שנים העליונים, מוט אחד
41 לראש האחד ומוט אחד לראש השני והולכין
42 באלכסון. ורבי יצחק לא מקרא שמיע ליה.
43 אלא דפשטא ליה דרמון ותאנה סני בשנים.
44 ויהושע וכלב לא נשאו כלום, פשו להו תמניא
45 לאשכול, ואם לאו מדרש הראשון המלמדנו
46 דלאו מוט אחד קאמר קרא לא היינו יודעים
47 לכוון שמנה בני אדם למשאו. אלא דשמעון
48 מניה דשני מוטות היה, ואתא רבי יצחק
49 לאשמעוניה דשני משאות היו שם וכל אחד שני
50 מוטות: שלא היו באותה עצה. להביא אשכול
51 משנה כזה, שהמרגלים לרעה נתפוננו. לומר
52 כשם שפירזתיה משנים כך יושביה משנים
53 וגבורים וגבורים: לדברי רבי יהודה. שאמר לא נגדו המים אלא שנים עשר מילין:

ולדברי

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לר עמוד ב

תוספות

רש"י

בחנייתן

עברו. יל הראשונים לעולם כשהיו מגיעין לשפת עבר השני לצד מערב היו
 עובדין למטה ורושין מקום מעמד לבאין אחריהם שהרי רוחב מזה
 ישראל היה שנים עשר ורוחב הירדן לא היה כ"א חמשים אמה ומיל הוא אלפים אמה
 ויל דדוקא באורך ורוחב חנייתן נבנסו אבל לאורך שנבנסו בירדן במשכו זה אצל זה
 הצמצמו עצמן שאם לא תאמר כן אלא כדרך
 חנייתן עמדו בירדן אם כן לא עמדו כולם בירדן
 בשעה שהתנה יהושע עמוהן שהרי אתה מוצא
 ברוחב שנים עשר מיל ת"פ רצועות רחבות
 ממשים אמה כרוחב הירדן ואורך כל רצועה י"ב
 מיל על רוחב ג' אמה ואם היה לך לחקק אותו
 ת"פ רצועות מרת ארכן זו אצל זו היה אורכו
 קרוב לאלף ות' (ומי) פרסאות כאורך הירדן
 הירדן לא נברת כי אם עד ים הערבה ויציא הוא
 ממערת פמיים שהיא חבלק דן כדאיאת בפ'
 מעשר בהמה (מסותו ק"ף ט"ז). ואורך כל ארץ ישראל
 לא היה כ"א ת' פרסאות ועוד הדיאן היו יכולין
 לשמטת התנאים מפי יהושע אלא ע"כ בירדן לא
 היו עומדים כדרך חנייתן אלא מעומצמין ותניה
 לרי' נהי דדרך חנייתן עברו מימ' הלא עמדו
 בירדן עד שגמר יהושע התנאים ונטלו האבנים
 ולא חזר לאיתנו עד שעברו כולן א"כ אותם ג'
 אמה של ירדן ושהות זה שעברו היו המים נגדשין
 ועולין יותר על י"ב מיל וי"ל אותו גודש שהיה
 מיותר על י"ב מיל לא הגיע לכלל גובה נהר
 ולהכי לא חשיב ליה: **בזה** אחר זה עברו. הימה
 א"כ אמאי תלי ליה ר' אלעזר בקלות המים הלא
 אינו הלויא אלא בעיכוה העברתם ויל דברתי
 פלגי על מה שמשוה קלות האדם לקלות המים
 אמרו על אינו שאפילו אלו היו עוברין דרך חנייתן
 היו המים נגדשין יותר מימ' מ"ג מיל על רוחב
 אלא י"ב ועוד שבה אחר זה עברו ועל זה המיה
 רבי אם בזה אחר זה עברו מה קצבה שייך דקאמר
 שלש מאות שלפ' חשבון גודל המים היו עוברים
 ברוחב חצי מיל שהוא אורך ג' מאות חסר י"ב
 כיצד שתעשה י"ב רצועות מ"ב מיל על י"ב מיל
 וכל רצועה ברוחב מיל ואורך י"ב מיל ובשתצרם
 זו אצל זו באורך יתה אורך קמדי' מיל על רוחב
 מיל תחלוק רוחב הרצועות ותצרפנה לאורך יהיה
 אורך רפ"ח מיל על רוחב חצי מיל והא מנא ליה
 שכן עברו ונראה דל"א בר שמעון לא עברו
 כלל דרך חנייתן שהרי בשעת חנייתן היו מפורדים
 מפני שהיו נוטים אחליהם זה רוחק מזה כדרך
 חניית שירות אבל כשהעברו נמשכין כולן זה אצל
 זה ושמן לא היה כל ישראל כי אם ברוחב חצי
 מיל על חצי מיל וכשעברו זה אחר זה כדרך בני
 אדם העוברים דרך שביל אחד בעשרה בני אדם
 זה אצל זה יכול להיות כשיעור ס' ריבוא ששוחין
 בהעברתן כל כך:

פְּחִייתֵינָּהּ עֲבָרוּ. לְדָבְרִי ר' אֶלְעָזָר בְּר' שְׁמַעוֹן, בְּזֶה אַחַר
זֶה עֲבָרוּ. וְחַד אָמַר: בֵּין מָר וּבֵין מָר, פְּחִייתֵינָּהּ עֲבָרוּ.
מָר סָבַר: אָדָם קָל, וְמָר סָבַר: מִים קָלִים. "שִׁלַּח לְךָ
אֲנָשִׁים". אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: "שִׁלַּח לְךָ" מַדְעִתְךָ, וְכִי
אָדָם זֶה בּוֹרֵר חֵלֶק רַע לְעַצְמוֹ? וְהֵינּוּ דִכְתִּיב "וַיִּשְׁטַב
בְּעֵינֵי הַדְּבָר" וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: "בְּעֵינֵי" וְלֹא בְּעֵינֵי
שֶׁל מְקוֹם. "וַיַּחֲפְרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ" אָמַר ר' הֵיאֵא
בַּר אָבָא: מְרַגְלִים, לֹא נִתְפוּנוּ אֱלָא לְבוֹשְׁתֵיהָ שֶׁל
אָרֶץ יִשְׂרָאֵל. פְּתִיב הַכָּא: "וַיַּחֲפְרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ"
וּכְתִיב הַתָּם: "וַחֲפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחֶמְקָה". וְאֵלֶּה
שְׁמוֹתֵם, לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוֹעַ בֶּן זְבוּלֵן, אָמַר ר' יִצְחָק:
דְּבָר זֶה כְּסוּדָת בְּרִידֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ: מְרַגְלִים עַל שֵׁם
מַעֲשֵׂיהֶם נִקְרָאוּ, וְאָנוּ לֹא עָלְתָה בְּרִידֵנוּ אֵלֶּה אַחֵר:
"סַחֲוֹר בֶּן מִיכָאֵל", "סַחֲוֹר" שְׁפָתַי מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, "מִיכָאֵל" שְׁעֵשָׂה עֲצֻמוֹ כֶּף. אָמַר ר' יוֹחָנָן:
אֵף אָנוּ נֹאמַר "נַחֲבִי בֶן וְפַסִּי", "נַחֲבִי" שֶׁהַחֲבִיא
דְּבָרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, "וְפַסִּי" שְׁפִיפֵעַ עַל
מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. "וַיַּעֲלוּ בְּגַבֵּי וַיָּבֵאוּ
עַד חֲבָרוֹן" "וַיִּבְאוּ" מִכְּעֵי לִיָּהּ? אָמַר רַבָּא: מְלַמֵּד
שְׁפִירֵשׁ כָּלֵב מַעֲצָה מְרַגְלִים, וְהֵלֶךְ וְנִשְׁתַּחֲוֶה עַל קְבְרֵי
אֲבוֹת, אָמַר לְהָן: אֲבוֹתֵינוּ! פָּקְדוּ עָלֵינוּ רַחֲמִים שְׂאֲנַעֲצֵל
מַעֲצָה מְרַגְלִים. יְהוֹשֻׁעַ כָּבַד מוֹשֶׁה עָלָיו רַחֲמִים, שְׂאֲנַמְר:
"וַיַּקְרָא מוֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ" יֵה
וַיִּשְׁעֵד מַעֲצָה מְרַגְלִים. וְהֵינּוּ דִכְתִּיב: "וַעֲבָדֵי כָלֵב
עָקְבַּ הַיְהוָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ". "וַיִּשֶׂם אֲחִיחוּן שְׁשִׁי
וּתְלָמִי", "אֲחִיחוּן" מִיּוֹמָן שְׂבָאֲחָיו, "שְׁשִׁי" שְׁמִשִּׁים אֶת
הָאָרֶץ בְּשִׁחְתוֹת, "תְּלָמִי" שְׁמִשִּׁים אֶת הָאָרֶץ תְּלָמִים
תְּלָמִים. דְּבָר אַחֵר: "אֲחִיחוּן" בְּנֵה עֲנֵה, "שְׁשִׁי" בְּנֵה
אֶלֶשׁ, "תְּלָמִי" בְּנֵה תִלְבוּשׁ. "לִידֵי הַעֲנֵק" שְׁמַעֲנִיקוּן
חֲמָה בְּקוֹמָתָן. "וַיַּחֲבֹרֵן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה", מֵאִי
"נִבְנְתָה"? אֵילִמָּא נִבְנְתָה מִמּוֹשׁ, אֲפָשָׁר אָדָם בּוֹנֵה
בֵּית לְבָנוֹ קָמָן קוֹדֵם לְבָנוֹ גְּדוּלוֹ?! דִּכְתִּיב: "וּבְנֵי חָם
פּוֹשׁ וּמְצָרִים" וְגו'! אֱלָא שְׁהִיתָה מְבוֹנָה עַל אַחֵר
מִשְׁבַּעָה בְּצוּעֵן, וְאִין לָךְ טְרָשִׁים כָּלֵב אָרֶץ יִשְׂרָאֵל
יָתֵר מִחֲבָרוֹן, מוֹשֶׁם דְּקָבְרֵי פֶה שִׁיכְבִּי, וְאִין לָךְ מַעוּלָה
בְּכָל הָאֲרָצוֹת יָתֵר מֵאָרֶץ מִצְרַיִם, שְׂאֲנַמְר: "בְּגַן ה'
פָּאָרֶץ מִצְרַיִם". וְאִין לָךְ מַעוּלָה כָּלֵב אָרֶץ מִצְרַיִם
יָתֵר מִצוּעֵן, דִּכְתִּיב: "כִּי הָיוּ בְּצוּעֵן שְׂרִיו" וְאִפִּילוּ הָכִי
חֲבָרוֹן מְבוֹנָה אֲתֵר מִשְׁבַּעָה בְּצוּעֵן, וְחֲבָרוֹן טְרָשִׁים
הָיוּ? וְהָא פְּתִיב: "וַיְהִי מִקֵּץ אֲרֻבַּעִים שָׁנָה וַיֵּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֶלְכָּה נָא", וְאָמַר
רַב אֲוִיָּא וְאִיתִימָא רַבָּה בַּר בַּר חֲנַן: שְׁהֵלֶךְ לְהִבְיָא כְּבָשִׂים מִחֲבָרוֹן, וְתִנְיָא אֵילִים מְמוּזָאב,
כְּבָשִׂים מִחֲבָרוֹן. מוֹנֵה, אִינְדִי דְקָלִישָׂא אֲרַעָא, עֲבָדָה רַעֲיָא וְשָׁמֵן קִינְיָא. "וַיִּשְׁבוּ מִתוֹר הָאָרֶץ,
וַיִּלְכּוּ

ולדברי ר"א בר שמעון. דאמר יותר משלש מאות מיל בזה אחר זה עברו איש אחר איש,
 נמצאו שהיו הרבה לעבור, דאי פחיייתון עברו משום קולא דמים מאדם לא נגבחו כל
 קר מים קלים. הרבה הם קלים מן האדם, ומר סבר אדם קל לרוץ כמו המים: מודעתך, אני
 איני מצאו אותך, אכל ישראל הם ואומרים הם ונתקרו אלי כלכם וגו',
 אני איני מעבב על דרך: כלום יש אדם. כלומר
 אם הקה"ה צוה כלום יהיה אומר לו לעשות דבר
 שסופו לבא לידי תקלה: לבשתת של ארץ
 ישראל. אותן שאמרו (שאלוה) ששאלו תהלה שלוח
 המרגלים: ולא עלה דברינו. אין אנו יודעין
 לדרושו: סתם דבריו. הכהוש לעשה שונאו ושל
 הקה"ה בדאי: שעשה שונאו של הקה"ה פה.
 חלש. כדאמר: לקמן אפלו בעל הבית אינו יכול
 להוציא כליו משם: שהחביא דבריו. ולא אמרן
 כמות שהן: שפסע. דלג. שלא אמרן כאשר הם:
 יהושע. לא הצרך לילך, שכבר בקש עליו משה
 רחמים: והינו דכתיב ועבדי כלב וגו' והביאתו
 אל הארץ אשר בא שמעו. והיא חברון דכתיב
 (יהושע ז) וימן את חברון לכלב, ש"מ כלב פה.
 דאילו לדכרון: קאמן. גבור שבהם. כמו שדי
 הקימן חסובה מן השמאל: שעשה את הארץ
 בשחיתות. שמוקם רגליו מעמיד בארץ מרב
 כבוד ונכר שם כגומא וכשתות. ולשון ששי לא
 פורש לנו מאי דמי לשחיתות. ונראה לשון
 עמדיי שש. שהם כבדוים ומקום ש"מ כלב נכר.
 תלמים. בתלם המחרשה שמעלה העפר ומעמיק
 דארץ: שהיו פעניקים את החסה בקומתן. מרב
 גבה קומתן דומין כאלו צוארים נוקב ועונק בנגב
 שהחמה יוצאה בו לבנו קמן. כנען קמן הבנים
 של חם היה, ומצרים שני לבנים: כנענה. לשון
 אקנה מפקה (פלגית טו). כלומר משקבת פירות:
 טרשים. טלעים שאין עושין פירות בארץ לחה:
 דקברי פה שכיב. לא גרסין מיט אלא היק
 ותעד דטרשין היא ואיקה ראיקה לפירות ככל
 שאר הארץ. לפיכך יחדה לקבורת מתים: כי היו
 בצעו שריו. של מלך ישראל, שזולחים אל
 פצעו לעזור לו על מלך אשר, אלקא פרעה
 בצעו יתיב וישם ויחלצו לבקשו: אלקת נא ואשש
 את נדרי. אלקה נא בחברון ואשש הנדר
 שדרתי בגשור. דכתיב בהריה כי נדר נדר
 עבדך בשבתי בגשור. ובחברון מאי בעי והלא
 לא היה שם המזבח כי אם בגבעה: להביא
 כבשים לעולה. דאמר מר במס' מנחות כבשים
 מחברון. אלקא ארץ מרעה יהודה. קוה. כלומר
 מתשובתך אתה מסיעני, שלא יתנה חסובה
 לזרע כשאר הארץ מאחר שהיא בת טרשים
 כדאמר: בבא מעיצא בדתשור (ק"ף ט"ז) ואי
 ארעא דמתוקא בגורניו: והיא שריה משלמין:
 דקלישא ארעא. עפר של טרשים דק וקלש
 ומזעט הוא. ומתוך כך לא היו טרשים וזרעים
 אותה תבואה מאכל אדם: ועבדה רעיא: מצמת
 ומעלה עשבים ואוכלים הצאן: ושמן קיניא.
 המקנה הצאן, שכן דרך הצאן להשביח בארץ
 בקשה וטרשים יותר מארץ לחה:
 וילכו

דאשתח אנערתא דאבות: ואמר רב אייבא ויתמיא רבה בר בר חנן שהלך להביא כבשים מחברון. אע"ג דמסיק בפרק שני דתמורה (ק"ף ט"ז) דלאקרובי אול מהיו שמעין מית דממן קיניא מדסלקא דעתך למימר שהלך להביא כבשים:

ביאורים למסכת סוטה דף לד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 אחרי הביאותיו אל הארץ אשר בא שמה זורעו יורשנה" וגו', הרי
 55 שהובטחה לו אותה הארץ שבא שמה, והיא חברון, וכן נתקיים כמו
 56 שכתוב בספר יהושע "ויתן את חברון לכלב בן יפונה לחבלה".
 57 עוד נאמר בפרשת המרגלים "וַיִּשָׁם אַחֲזִימֵן שֵׁשִׁי וְתַלְמִי וְגו' ילידי
 58 הענק", דורשת הגמרא, 'אַחֲזִימֵן' נדרש שהוא מְיוֹמֵן שְׂבָאֲהִיו -
 59 הגבור שבין הענקים, כמו שיד ימין חשובה מן השמאל. 'שֵׁשִׁי' נדרש
 60 שְׂמִשִּׁים אֶת הָאָרֶץ בְּשָׂחָתוֹת - שנחמת כובדו רגליו הם כעמודי
 61 שש ושוקעים בארץ וניכר שם כגומא וכבור שחת. 'תַּלְמִי' נדרש
 62 שְׂמִשִּׁים אֶת הָאָרֶץ תַּלְמִים תַּלְמִים - מחמת כובדו דורס בארץ
 63 וחורץ בתלמי המחרישה. דָּבָר אַחֵר, אַחֲזִימֵן בָּנָה את העיר עֲנַת,
 64 שֵׁשִׁי בָּנָה את העיר אֶלְשָׁ, תַּלְמִי בָּנָה את העיר תַּלְבוּשׁ. עוד יש
 65 לדרוש המשך הפסוק שם 'וְיַלְדֵי הָעֵנָק, למה נקראו 'ענק', על שם
 66 שְׂמִעֲנִיקוֹן הַחֹהַב בְּקוֹמְתָן - מרוב גובהם נראה כאילו החמה היא
 67 ענק היינו שרשרת, סביב לצוארם.
 68 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וְחִבְרוֹן שָׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לפני צוען
 69 מצרים'. שואלת הגמרא, מַאי 'נִבְנְתָה', מנסה הגמרא לבאר,
 70 אֲלֵימָא נִבְנְתָה מִשָּׁשׁ - אם נבאר הפסוק כפשוטו שהעיר חברון
 71 נבנתה שבע שנים לפני שנבנתה צוען מצרים. דוחה הגמרא, וכי
 72 אֲפֻשָׁר אֹדֵם - היינו חס. פְּנִינָה בֵּית לְבָנֹו כִּמֶּן - כנען, שחברון בארץ
 73 כנען, קוֹדֵם שבוּנָה לְבָנֹו זָדוּל - מצרים, ומביאה הגמרא ראיה
 74 שכנען היה יותר גדול ממצרים, דְּכַתִּיב 'וּבְנֵי חָם בּוֹשׁ וּמְצָרִים וּפּוֹט
 75 וכנען' וגו'.
 76 מבאת הגמרא, אֶלְשָׁ, שְׂחִיתָה חברון מְבוּנָה - מרובה ומיֹּשֶׁבֶת
 77 בפירות, עַל אֶחָד מִשְׁבָּעָה - פי שבע מאשר כמות הפירות שפְּצוּעֵן.
 78 וכדי שובנין כמה הריבוי בפירות שבארץ ישראל, מתארת הגמרא,
 79 וְאִין לָךְ מְרִישִׁים - סלעים, שאינם עושים פירות כקרקע לחה, בְּכָל
 80 אָרֶץ יִשְׂרָאֵל יִתֵּר מִחִבְרוֹן, (משום) וזו הסיבה דְּקָבְרֵי בַּהּ שִׁיכְבִּי -
 81 שייחודה לקבורת מתים, כי אינה ראויה לפירות, ולעומת זאת, וְאִין
 82 לָךְ מְעוּלָה בְּכָל הָאֲרָצוֹת יִתֵּר מֵאָרֶץ מְצָרִים, שְׂנַאמֵר 'בְּנֵן ה'
 83 בְּאָרֶץ מְצָרִים, וְאִין לָךְ מְעוּלָה בְּכָל אָרֶץ מְצָרִים יִתֵּר מִצּוּעֵן,
 84 דְּכַתִּיב 'כִּי הָיוּ בְּצוּעֵן יִשְׂרָאֵל שֶׁלַח שְׂרִי לְצוּעֵן
 85 לבקש מפרעה לעזור לו להלחם נגד מלך אשור, אם כן רואים
 86 שפרעה קבע מושבו בצוען, ובדאי משום שהיתה המושבת ביותר,
 87 וְאִפְּלִו חָבִי - למרות שבחה העצום של צוען, העיר חִבְרוֹן הפחות
 88 משובחת שבארץ ישראל, היא מְבוּנָה אֶחָד מִשְׁבָּעָה - פי שבע
 89 מאשר יש בְּצוּעֵן.
 90 שואלת הגמרא, וְחִבְרוֹן מְרִישִׁים הָיוּ - האם אכן חברון היא עיר עם
 91 אדמת טרשים שאינה מצמחת פירות, וְהָא דְּכַתִּיב 'וַיְהִי מִקֵּץ
 92 אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֵּאמֶר אֱבֶשְׁלוֹם אֵל הַמֶּלֶךְ אֶלְכָה נָא ואשלם את
 93 נדרי אשר נדרתי לה' בחברון, כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור" וגו',
 94 וְאֵמֶר רַב אֲוִיָּא וְאֵיתִימָא רַבָּה בַּר בַּר חֲנִנְךָ, וכי בחברון זובחים, והרי
 95 אין שם מזבח, אלא ודאי שְׂחֵלְךָ לְהַבְיֵא בְּבָשִׂים מִחִבְרוֹן לעולה, אם
 96 כן רואים שחברון היא ארץ מרעה משובחת. וְתִנְיָא - גם בבבליא
 97 שנינו, שְׂאִילִים משובחים לוקחים מִזֹּאֵב, וּבְבָשִׂים משובחים
 98 לוקחים מִחִבְרוֹן, הרי שחברון ארץ משובחת היא, ולא טרשים.
 99 מתרצת הגמרא, מִיָּנָה - אדרבה משאלתך וראיותיך אתה מסייעני
 100 שחברון היתה אדמת טרשים ולא חשובה לצמיחת פירות, אֲיִידי
 101 דְּקַלִּישָׁא אֲרַעָא - שכיון שהארץ חלשה ומועטת, לא היו זורעים
 102 אותה להצמיח פירות למאכל אדם, אלא עֲבָדָה רַעְיָא - מצמחת
 103 מעצמה עשבים הראויים לצאן למרעה, וְשִׁמְן קִנְיִינָא - ובזה היה
 104 הצאן משמין, שכן דרך הצאן להשביח יותר באדמה יבשה וטרשים
 105 מאשר באדמה לחה.
 106 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וַיִּשׁוּבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם

1 אם כן בְּחִינַתָּן עָבְרוּ - לא עברו את הירדן בזה אחר זה, אלא כמו
 2 סדר חנייתו, וְלִדְבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שגבהו המים יותר
 3 משלש מאות מיל, חייבים לומר שְׂבָאֵה אַחֵר זֶה עָבְרוּ, וארך זמן רב
 4 והספיקו המים להערים זה על גבי זה כדלעיל לגובה כה עצום. וְחַד
 5 - רבי אמי או רבי יצחק נפחא אָמַר, בֵּין מֶר - רבי יהודה, וְבֵין מֶר
 6 - רבי אלעזר ברבי שמעון, סוברים שְׂבָחֵינִיתָן עָבְרוּ, אלא שְׂמֶר -
 7 רבי יהודה סָבַר אָדָם קָל לרוץ כמו המים, וכמו שבעברו עם ישראל
 8 מהלך שנים עשר מיל, כך גם נעברו המים לגובה שנים עשר מיל,
 9 וְמֶר - רבי אלעזר ברבי שמעון סָבַר מִים קָלִים לרוץ יותר מן האדמה,
 10 ואף שעם ישראל עברו מהלך שנים עשר מיל בלבד, המים נעזרמו
 11 באותו זמן לגובה רב של יותר משלש מאות מיל.
 12 כיון שהזכירה הגמרא לעיל את מעשה המרגלים, ממשיכה לברר
 13 ממעשי המרגלים, ואחר כך תחזור לעניני קריעת הירדן ומעבר
 14 ישראל בו. נאמר בתחילת פרשת המרגלים 'שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים, אָמַר
 15 רִישׁ לְקִישׁ, מה שאמר לו ה' 'שִׁלַּח לָךְ, פירושו מְדַעְתָּךְ, והיינו אני
 16 איני מצוה אותך, רק ישראל בקשו ממך כמו שאומר להם משה
 17 בספר דברים 'ותקרבון אלי כולכם', ואני איני מעכב על דרך, ובדאי
 18 שלא ציווה ה' על כך, והראיה וְכִי אָדָם זֶה בּוֹדֵר חֶלֶק רַע לְעַצְמוֹ
 19 - והרי אדם לא בוחר לעצמו דבר רע, ואם כן בודאי ה' לא היה
 20 מצוה דבר שטופו לבוא לידי תקלה. ומבאת הגמרא, וְהִינֵנו דְּכַתִּיב
 21 שאומר להם משה 'וַיִּמָּטֵב בְּעֵינֵי הַדְּבָר, וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ, יש לדייק
 22 לשון הפסוק 'בְּעֵינֵי' וְלֹא בְּעֵינֵי שֵׁל מְקוֹם.
 23 עוד דורשת הגמרא מענין המרגלים, כתוב בהמשך הפסוק שם
 24 "ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ", אָמַר רַבִּי
 25 הִיָּא בַר אֶבְיָא, הבקשה שביקשו ישראל ממשה מלכתחילה שישלח
 26 מְרַגְלִים, לֹא נִתְּבוּנוּ אֶלָּא לְבוֹשָׁתָהּ שֶׁל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, ויש ללמוד
 27 זאת מגזירה שוה, כְּתִיב הָאָדָם וַיִּחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְכַתִּיב הָתָם
 28 'וַיִּחְפְּרוּ תַלְבָּנָה וּבוֹשָׁה תִּחְפְּרוּ' וגו', וכמו שם לשון 'וחפרה' הוא
 29 לשון בושיה, כפי שכתוב לגבי החמה, כך גם כאן 'ויחפרו' הוא לשון
 30 בושיה, שרצו לבייש את ארץ ישראל.
 31 עוד כתוב בפרשת המרגלים, 'וְאֵלֶּה שְׂמוֹתֵם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוֹעַ
 32 בֶּן זִכּוֹר, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, דְּבַר זֶה מְסוּרַת בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ,
 33 מְרַגְלִים עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיהֶם נִקְרְאוּ - מכל שם של מרגל ושם אביו,
 34 אפשר לדרוש את מהות מעשיהם, וְאִנִּי לֹא עֲלֵתָה בְּיָדֵינוּ לְדְרוֹשׁ
 35 כל שמותם, אֶלָּא אֶחָד בלבד, והוא 'סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל, וכך דרשנו,
 36 'סְתוּר' שְׂפִתָּה מַעֲשֵׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - הכחיש את ה'
 37 ועשאו כביכול בדאי, 'מִיכָאֵל' שְׁעֵשָׂה עַצְמוֹ מֶךְ - עשה את ה'
 38 כביכול חלש שאינו יכול להכניסנו לארץ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אַף אֲנִי
 39 נֵאמַר לְדְרוֹשׁ עוֹד שֵׁם מִהִמְרַגְלִים, והוא 'נְחֵבִי בֶן וָפְסִי, וכך
 40 נדרשנו, 'נְחֵבִי' שְׂחֵחֲבִיא דְּבָרָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, ולא האמין
 41 במה שהעיד על הארץ שהיא טובה, 'וָפְסִי' שְׂפִיטָה עַל מְדוּתָיו שֶׁל
 42 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - שדילג על מדותיו של ה' שנותן שכר טוב
 43 למאמינים בו.
 44 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וַיַּעַל בְּנֹבֵב וַיְבֵא עַד חִבְרוֹן, ויש
 45 להקשות, וַיְבֵא'וּ מַעֲשֵׂי לֵיהּ, שהרי מדבר על המרגלים שהם רבים,
 46 וכמו שהתחיל הפסוק ויעלו. אלא אָמַר רַבָּא, מִלְּמַד שְׂפִירֵשׁ כָּלֵב
 47 מַעֲצַת מְרַגְלִים, וְהֵלֶךְ וַיִּשְׁתַּמֵּחַ עַל קְבָרֵי אֲבוֹתָ, אָמַר לָהֶן כֻּלָּב
 48 לאבות, אַנָּא אֲבוֹתֵי בְּקִישׁוֹ עָלֵי רַחֲמִים שְׂאֵנְצַל מַעֲצַת מְרַגְלִים,
 49 ולכן אומר הפסוק 'ויבא עד חברון' בלשון יחיד, שרק כלב הלך לשם.
 50 'הַיּוֹשֵׁעַ לא הלך, משום שלא היה צריך לזה, שְׂבָבָר בְּקִישׁ מִשָּׂה עָלָיו
 51 רַחֲמִים, שְׂנַאמֵר 'וַיִּקְרָא מִשָּׂה לְהַיּוֹשֵׁעַ בֶּן נוֹן הַיּוֹשֵׁעַ, הוֹסִיף לוֹ י'
 52 על שמו וקראו 'הושע', שהתפלל יְהִי יוֹשֵׁעַ מַעֲצַת מְרַגְלִים.
 53 וְהִינֵנו דְּכַתִּיב 'וַעֲבָדֵי כָלֵב עֲקַב הִיָּתָה רִיחַ אַחֲרַת עַמּוֹ וַיִּמְלֵא

ביאורים למסכת סוטה דף לה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

6 פְּחַנְבִּים, לְחַי - מובן, שהרגישו בעצמם כחגבים, אֵלֶּא מֵה שֶׁאִמְרוּ
 57 'וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם, מָנָא הוּוּ יִדְעוּ - כיצד ידעו איך נראו בעיניהם
 58 של האמוריים, אלא ודאי שקרנים היו. דוחה הגמרא, וְלֹא הָיָא - לא
 59 היו שקרנים בזה, שעל סמך מעשה אמרו כן, כִּי הוּוּ מְכַרֵי אֲבִילֵי -
 60 כשהיו האמוריים מברים את האבלים בסעודה בחזרתם מבית
 61 הקברות, תוֹתֵי אַרְזֵי הוּוּ מְכַרֵי - היו מברים אותם תחת עצי ארזים,
 62 וְכִי חוֹיְנֵהוּ סָלְקוּ יְתִבֵי בְּאֵילָנֵי - כשראום המרגלים עלו וישבו על
 63 האילנות מרוב פחדם, שְׁמַעֵי דְקְאָמְרֵי - ושמעום המרגלים מראש
 64 האילן שהיו האמוריים אומרים, קְחוּנֵי אִינְשֵי דְרְמוּ לְקַמְצֵי בְּאֵילָנֵי
 65 - ראינו בעצים אנשים שדומים לנמלים.
 66 עוד נאמר בפרשת המרגלים 'וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיַּחֲזוּ אֶת קוֹלֵם
 67 וַיִּכְבְּדוּ הֵעַם בְּלִילַה הַהוּא'. אֵמֵר רַבֵּי אֲמֵר רַבֵּי יוֹחֵן, אוֹתוֹ הַיּוֹם
 68 שחזרו המרגלים מארץ ישראל ובכו כל העדה, [עַרְב] תִּשְׁעָה בָּאֵב
 69 הַיָּתֵי, אֵמֵר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֵן כָּבוּ בְּכִיחַ שֶׁל הַנֶּסֶם, וְאֵינִי אֶקְבָּע
 70 לְהֵם יוֹם זֶה בְּכִיחַ לְדוֹרוֹת.
 71 עוד נאמר שם 'וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לְרִנּוֹם אוֹתָם בְּאֲבָנִים וּבְתִיב
 72 בַּחֲמֹשׁ הַפְּסוֹק "וְכַבּוֹד ה' נִרְאָה בְּאֵהָל מוֹעֵד", אֵמֵר רַבֵּי חֵיִיא בְּר
 73 אָבָא, מְלַמֵּד שְׁנַמְלֵלוּ אֲבָנִים וּזְרָקוּם בְּלִפְנֵי מַעֲלָה, כביכול בטענה
 74 גם כלפי ה' יתברך, ודרשו כן מהסמיכות 'וכבוד ה' ללרגום אותם
 75 באבנים'.
 76 עוד נאמר שם 'וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִיאֵי דְבֵית הָאָרֶץ רַעֲיָה בְּמַגְפָּה',
 77 אֵמֵר רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְוִישׁ, שְׁמֵתוֹ מִיתָה מְשׁוּנָה, שהרי כתוב
 78 'בְּמַגְפָּה' ולא 'בְּמַגְפָּה', משמע במגפה מיוחדת וראייה להם במדה
 79 כנגד מדה. ומזה המיטה המשונה, אֵמֵר רַבֵּי חֵינָנָא בְּר פִּפְא, דְרִישׁ
 80 רַבֵּי שִׁילָא אִישׁ כִּפְר תַּמְרֵתָא, מְלַמֵּד שְׁנַשְׁתַּבֵּחַ לְשׁוֹנֵם מִתּוֹךְ
 81 פִּיהֶם, וְנִפְּל לְשׁוֹנֵם עַל מִיבֻרְסָם, והיו תולעים יוצאות מלשונם
 82 שנפלה, וְנִבְנְסוֹת הַתּוֹלְעִים בְּמִיבֻרְסָם, ומיבֻרְסָם גם יצאו תולעים
 83 וְנִבְנְסוֹת בְּלִשׁוֹנֵם שֶׁנִּפְּלָה עַל טִיבּוֹרָם. וְרַב נַחְמָן בְּר יִצְחָק אֵמֵר,
 84 בְּאֶסְכְּרָה מִתּוֹ שְׁהִיא בָּאָה עַל לִשׁוֹן הָרַע.
 85 חזרת הגמרא ברייתא שעסקנו לעיל בעניין בקיעת הירדן ומעבר
 86 בני ישראל בו, שהכהנים עמדו במקומם עד שעברו כל העם לצד
 87 מערב, וְכִיּוֹן שְׁעָלָה הָאֶחָדוֹן שְׁבִישִׁיִּשְׁאֵל מִן הַיַּרְדֵּן, שבו הכהנים
 88 פסיעה לאחוריהם לצד מזרח, תְּוֹרוּ מִיֵּם לְמִקּוּמָן, שְׁנֹאֵמֵר "וַיְהִי
 89 בְּעֵלוֹת וּבְעֵלוֹת הַכֹּהֲנִים נִשְׁאֵי אִיוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן, נִתְּקוּ
 90 כְּפוֹת רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הַחִבְבֵּה וַיִּשְׁבּוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְמִקּוּמָם וַיִּלְכוּ
 91 כְּתַמּוּל שְׁלֹשׁוֹם עַל כָּל יְדוּתָיו", נִמְצָא שֶׁאֵחָד שֶׁחִזְרוּ הַכֹּהֲנִים
 92 פסיעה לאחוריהם וישבו מי הירדן כבתחילה, כַּעַת אַרְזֵן וְנִשְׁאֵי
 93 וְכֹהֲנִים מְצַד אַחַד - מזרח, וַיִּשְׂרָאֵל מְצַד אַחַד - מערב. ואו נִשְׂא
 94 אַרְזֵן אֶת נִשְׁאֵי הַכֹּהֲנִים וְעָבַר בְּאוֹר מַעַל הַיַּרְדֵּן לְצַד הַשְּׂנִי לְשֹׂאֵר
 95 עַם יִשְׂרָאֵל, שְׁנֹאֵמֵר "וַיְהִי בְּאֲשֶׁר תָּם כָּל הָעָם לְעֵבֹר, וַיַּעֲבֵר אִיוֹן
 96 ה' וַהֲכִינִים לִפְנֵי הָעָם". וְעַל דְּבַר זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע אוֹתוֹ עוֹזָא, נִעְנַשׁ
 97 עוֹזָא שְׁנֹאֵמֵר "וַיָּבֵאוּ עַד גֵּרֵן בִּידֵן וַיִּשְׁלַח עוֹזָא אֶת יָדוֹ לְאַחֲזוֹ אֶת
 98 הָאָרְזֵן כִּי שִׁמְטוֹ הִקְרָ", אֵמֵר לֹא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עוֹזָא, נִשְׁאֵי
 99 נִשְׂא אֶרְוֹן, וכדלעיל, אֵת עֲצָמוֹ לֹא כָּל שֶׁבֶן שִׁכּוֹל לִישָׂא, ועל כן
 100 טַעַם עוֹזָא שֶׁשִּׁלַּח יָדוֹ לְאַחֲזוֹ אֶת הָאָרְוֹן.
 101 כיון שהוכרח מעשה עוֹזָא, מְנַשִּׁיבֵה הַגְּמָרָא לְבַרר כְּמָה פְּסוּקִים
 102 שֶׁנֶּאֱמָרוּ שֶׁם. "וַיַּחֲר אֵף ה' בְּעוֹזָא וַיָּבֵהוּ שֶׁם עַל הַשֵּׁל" וְגו', רַבֵּי
 103 יוֹחֵן וְרַבֵּי אֶלְעָזָר נַחֲלוּ בְּבִיאור 'עַל הַשֵּׁל'. חַד אֵמֵר עַל עַסְקֵי שְׁלוֹ
 104 - השגגה ששלח ידו לאחוז בארון, וְחַד אֵמֵר שֶׁעֲשָׂה צְרָכּוֹ בְּפִנּוּ
 105 - ו'שלי' הוא לשון דבר המוטל מלמעלה למטה.
 106 עוד כתוב בפרשת עוֹזָא, 'וַיִּמָּט שֶׁם עִם אִיוֹן הָאֱלֹהִים'. אֵמֵר רַבֵּי
 107 יוֹחֵן, אֵל תַּחֲשׁוּב שְׁעוֹזָא אֵיבַד בַּחֲטָאוֹ אֶת חֲלֻקוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא, אֵלֹא
 108 עוֹזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֵמֵר 'עַם אַרְזֵן הָאֱלֹהִים, ולומדים את
 109 עוֹזָא מִהָאָרְוֹן, מָה אַרְזֵן לְעוֹלָם קָיָים, שהרי נגנו על ידי אישיו
 110 הַמֶּלֶךְ, וְנִשְׁמַר לְעֵתִיד לְבָא, אֵף עוֹזָא בָּא לְעוֹלָם הַבָּא.

1 וַיִּלְכוּ וַיָּבֵאוּ, אֵמֵר רַבֵּי יוֹחֵן מְשׁוּם רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחֵי, תִּיבַת
 2 וַיִּלְכוּ מִיּוֹתֵרָת, שהרי כבר כתוב לפני כן וַיִּשְׁבּוּ, אֵלֹא מְקִישׁ
 3 הַלִּיבָה לְבִיאָה - לומדים בהקש זה מזה, מָה בִּיאָה - כשבאו
 4 המרגלים בחזרה מארץ ישראל, הוּוּ בְּעֵצָה רַעָה, אֵף הַלִּיבָה -
 5 כשיצאו מהמדבר לארץ ישראל, הוּוּ בְּעֵצָה רַעָה, שמתחילה היתה
 6 כוונתם להוציא דבה על הארץ.
 7 עוד נאמר בפרשת המרגלים, "וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֵנוּ אֶל הָאָרֶץ
 8 אֲשֶׁר שִׁלַּחְנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבַּשׁ הִיא" וְגו', ששיבחו את הארץ,
 9 וְתִיב אַחֲרֵי כֵן, שֶׁמִּמְשִׁיכִים לְסַפֵּר "אֲפָס בִּי עוֹ הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ
 10 וְגו'", אֵמֵר רַבֵּי יוֹחֵן (סִימָן אֲמַ"ת לְבַד"ו לַי"ה) מְשׁוּם רַבֵּי
 11 מֵאִיר, כָּל לְשׁוֹן הָרַע שָׂאִין בּוֹ דְבַר אֲמַת פְּתַחֲלֵתוֹ - שלא
 12 מתחיל המספר בדברים אמתיים בתחילה, אִין מְתַקִּיִּים בְּסוּפּוֹ -
 13 שמתחילים אותו השומעים כשקרקו, לְכֵן גַּם הַמִּרְגְּלִים פִּתְחוּ בִּשְׂבַח
 14 הָאָרֶץ תַּחֲלִילָה.
 15 עוד נאמר בהמשך הפרשה שם 'וַיְהִים בְּלִבָּב אֶת הָעָם אֶל מוֹשֶׁה,
 16 שֶׁכָּלֵב בֶּן יִפְנֵה הִשְׁתִּיק אֶת הָעָם 'אֵל מוֹשֶׁה' דְּהֵיִינוּ דְּבַרְבֵּרִים שְׂדִיבֵר
 17 עַל מוֹשֶׁה, וְחִשְׁבוּ הַשּׁוֹמְעִים שְׂרוּצָה לְסַפֵּר בְּגִנוּתוֹ, וכפי שמבאר זאת
 18 מִד רַבֵּה. אֵמֵר רַבֵּה, שְׁהִסְתִּין כָּלֵב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְשִׁיבוּ
 19 לְמַרְגְּלִים, בְּדְבָרִים אַחֲרִים פְּתַח [דְּחוּיָהוּ] - ראה כלב בן יפונה,
 20 שִׁיהוֹשֻׁעַ דְּקָא מוֹשְׁעֵי - שרצה לדבר, אֵמֵר לִיה הַמֵּתְלוֹנְגִים, דִּין
 21 רֹאשׁ קְמִיעָה - זה שראשו קטוע, שאין לו בניס לטול חלק בירושת
 22 הָאָרֶץ, יִמְלַל - ידבר, בתמיחה, והשתיקהו בנייפה. אֵמֵר כָּלֵב בַּלְבו,
 23 אִי מוֹשְׁתַּעֲיָא - אם אדבר, אֵמֵר בִּי מִיִּלְתָּא - יאמרו גם עלי דברים,
 24 וְחִסְמִין לִי - וישתיקו אותי, לְכֵן אֵמֵר לְהֵן כָּךְ, וְכִי זֹו בְּלִבְךָ עֲשֵׂה
 25 לְנֹו בֶּן עַמְרָם, וכשהתחיל לדבר בסגנון זה, כְּכַרֵּי בְּגִנְיָתִיחָ קָא
 26 מוֹשְׁתַּעֲיָ - סברו שרוצה לדבר בגנות משה, לְכֵן אִישְׁתִּיקוּ, ואו אֵמֵר
 27 לְהוֹ, אֲכֵן לֹא זֹו בַּלְבַד עֲשֵׂה לְנֹו מוֹשֶׁה, אֵלֹא גַם הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם,
 28 וְקָרַע לְנֹו אֶת הַיָּם, וְהֵאֲבִילָנוּ אֶת הַמָּן, ולכן אֵם יֹאמֵר לְנֹו מוֹשֶׁה
 29 עֲשֵׂה סוּלָמוֹת וְעַל לְרַקִּיעַ, וְכִי לֹא נִשְׁמַע לֹו, בתמיחה. וזה מה
 30 שהמשׁיך כָּלֵב 'עֲלֵה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ אֲתָה' וְגו', שַׁנְעֵלָה אֵף בְּסוּלָמוֹת
 31 לְרַקִּיעַ אֵם יִצֵּה אוֹתָנוּ. וממשיך הפסוק, 'וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ
 32 אֵמְרוּ לֹא נִכְבַּל לַעֲלוֹת' וְגו'. אֵמֵר רַבֵּי חֵינָנָא בְּר פִּפְא, דְּבַר גְּדוּל
 33 דְּבַר מוֹרְגִלִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּדִי לְסַתּוֹר דְּבַרֵי כָּלֵב, וכנאמר בהמשך
 34 הַפְּסוֹק 'כִּי חִזַּק הוּא מִמֶּנּוּ, שְׁפִירִישׁ מֵאִיתוֹ, אֵל תַּקְרִי מִמֶּנּוּ' שפירשו
 35 'מֵאִיתָנוּ, אֵלֹא מִמֶּנּוּ' שפירשו 'מֵאִיתוֹ, אֵל תַּקְרִי מִמֶּנּוּ' אֵלֹא
 36 'מִמֶּנּוּ, כְּכִיבּוֹל רַצּוֹ הַמִּרְגְּלִים לומר שֶׁאִפְּלוּ בְּעַל הַכִּית אֵינּוּ וְכֹוּל
 37 לְהוֹצִיא בְּלִי מוֹשֶׁה - משל למפקיד אצל חבירו ולא יכול לקחת
 38 פְּקוּדוֹ, חֵס וְשִׁלּוֹם כְּכִיבּוֹל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יַעֲלִיחַ לְהוֹצִיא
 39 הָאוֹמוֹת הַחוּקוֹת הָאֵלּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
 40 עוד אמרו המרגלים 'אַרְצָן אוֹכְלַת יוֹשְׁבֵיהָ הִיא', דְרִישׁ רַבָּא, אֵמֵר
 41 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵינִי תִּשְׁכַּחְתִּיהָ לְטוֹבָה - שהראיתי להם כאילו
 42 היא ארץ אוכלת יושביה שמתים שם הרבה, וְהֵם - המרגלים חֲשָׁבוּ
 43 לְרַעָה, ומבארת הגמרא, אֵינִי תִּשְׁכַּחְתִּיהָ לְטוֹבָה, דְּכָל תִּיבָא דְּמִטּוֹ -
 44 כָּל מְקוֹם שֶׁהֵגִיעוּ הַמִּרְגְּלִים, מֵת חֲשִׁיבָא דִּיהוּהוּ - מת אדם חשוב
 45 מיושב הארץ, כִּי תִיבֵי דְנִיבְרִדּוּ לֹא לְשִׁאלוֹ אֲבַתְרִייהוּ - כדי
 46 שיהיו האמוריים טרודים ולא ישאלו מיהם המרגלים. וְאִיכָא דְאֵמְרֵי
 47 אֵיבּוֹב נַח נִפְשִׁיָה - יש אומרים שאיוב מת באותה שעה, כְּדִי שֶׁלֹּא
 48 תֵּגַן זְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם, וזה מה שאמרו יהושע וכלב 'סר צלם מעליהם'.
 49 מְנַשִּׁיבֵה הַגְּמָרָא, כִּיּוֹן שִׁמְטוֹ הָאֲנָשִׁים דְּלַעֲלִיל, וְאֵמְרִידוּ בּוֹלִי עֲלָמָא
 50 בְּתַקְפִּידָא - והתעסקו כל האמוריים בהספד, והיה הדבר לטובה
 51 מאַת ה', אֵךְ הַמִּרְגְּלִים הֵם חֲשָׁבוּ לְרַעָה, שֶׁהִכִּיבָה אֲנָשִׁים מֵתִים שֶׁם
 52 בְּכָל מְקוֹם, לְכֵן אִמְרוּ 'אַרְצָן אוֹכְלַת יוֹשְׁבֵיהָ הִיא'.
 53 עוד תיארו המרגלים 'וַיְהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחִנְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם'
 54 וְגו', ומבארת הגמרא, אֵמֵר רַב מִשְׁרָשְׁיָא, הַמִּרְגְּלִים שֶׁקָּרִי הוּוּ -
 55 שֶׁקְרָנִים הָיוּ, וְהָרִאִיהָ הִיא, בְּשִׁבְרָא מֵה שֶׁאִמְרוּ 'וַיְהִי בְּעֵינֵינוּ

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לה עמוד א

רש"י

1 וילכו ויבאו. לא גרסינן ויבאו, ואלא וילכו ויתרא הוא פיון דכתיב וילעילן וישבו לא היה
2 ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו' מקיש הליכתו, שהלכו לתור לביאתו, אף הליכתו
3 בעצה רעה. שמתחלה להוציא דבה נתקבחו אינו מתקיים. שמתחילין אותן השומעין
4 כבדאין, לפיכך אומר דבר אמת תחלה כדי שיאמינו, ואף מרגלים לכך פתחו בשבח
5 הארץ תחלה ויהם. שתקו אל משה. בדרברים.
6 שהתחילו לדבר במשה והיו סבורים שבגנותו
7 רוצה לספר. שהסיתם בדרברים. כדמפרש ואזיל.
8 התייה. קלב ליהושע שרצה לדבר ושתקוהו
9 בתורה אמרו לו ראש הקטוע דבר. מי שראשו
10 קטוע שאין לו גנים לטול חלק בארץ הוא דבר
11 בפנינו והספין לי. משתקין אותי. עלה נעלה. אף
12 לשמים אם יצאה עלינו מפנינו. מן הקב"ה אל
13 הקרי. לא גרס. שאין הפרש קרייה בין ממנו
14 הנאמר על יחיד שנדברים עליו לממנו של רבים
15 שאומרים על עצמן. אינו יכול להוציא בליו. אם
16 הפקדים שם. בעל הבית. ארון העולם. אינו
17 השכתיה למוצה. שהראיתיה להם באוכלת
18 יושביה שמתים בה תדיר. שכיב איוב. שלא תגן
19 זכותו עליהם, והיו דקאמר קלב סר עלם
20 מעליהם. ה"ו ולא היא כי הוה מברך אבילי תותי
21 ארזי הוה מברך. ולא היה שקרנים בואת (ולא היה
22 נראה בתן שקרנים) דאינהו שמעיהו לאמוריים
23 שקרין אותן חביבים. כדי הוה אמוריים מברין
24 אבליהם כשחוזרין מן הקבר. כדאמר לעיל דכל
25 היכא דמטו שכיב חשיבא מנייהו ומברין לאבל
26 סעודה לנחמו תותי ארזי הוה מברך ליה.
27 וכתוניהו. והם יראים לעמוד לפנייהם סלקו
28 ותיבי באלניו וירקום בלפי מעלה. (שדי' ושרפוז
29 לרגום אותם וקאין נמי אכבוד ה' במגפה.
30 מדלא קרין במגפה משמע בפנידת וראיה
31 להם במקדש כנגד מדה. באסקרה פתו. שהיא
32 באה על לשון הרע כדאמרין בבבא מדרילין
33 (מגו דף טו) וכוון שעלה בו. סיפא דברייתא
34 לדעיל היא, אלא אידי דתנא בה ומקאן אתה
35 מחשב לאשכול נקט לה לפרשת מרגלים הכא:
36 שבו היום למקום. שהפנינו עמדו במקומם

וילכו ויבאו" אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
מקיש הליכה לביאה, מה ביאה בעצה רעה, אף הליכה
בעצה רעה. ויפסרו לו ויאמרו פאנו" וכתביב": "אפס פי
עו העם", אמר ר' יוחנן (סימן אמ"ת לבר"ו לוי"ה)
משום ר' מאיר: כל לשון הרע שאין בו דבר אמת
בתחילתו, אין מתקיים בסופו. ויהם כלב את העם אל
משה" אמר רבה: שהסיתו בדרברים. פתח יהושע דקא
משתעי, אמרי ליה: דין ראש קטועה ימלך? אמר אי
משתעינא, אמרי בי מילתא וחסמין לי. אמר להו: וכי
זו בלבד עשה לנו בן עמרם? סברי בגנותיה קא
משתעי, אישתיקו. אמר להו: הוציאנו ממצרים, וקרע
לנו את היבם, והאיכילנו את המן. אם יאמר "עשו
סולמות ועלו לרקיע" לא נשמע לו? "עלה נעלה
וירשנו אתה". והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא
נוכל, אמר ר' חנינא בר פפא: דבר גדול דברו מרגלים
באותה שעה. "פי חזק הוא ממונ" אל תקרי "ממונ"
אלא ממונ, כפיכול אפילו בעל הבית, אינו יכול להוציא
בליו משום. "ארץ אכלת יושביה היא" דרש רבא, אמר
הקדוש ברוך הוא: אני חשבתיה לטובה, והם חשבו
לרעה. אני חשבתיה לטובה, דכל היכא דמטו, מת
חשיבא דידהו, כי היכי דנימדרו ולא לשאלו אבתריהו.
ואיכא דאמרי: איזב נח נפשיה, ואמרידו פולו עלמא
בהספידא. הם חשבו לרעה, "ארץ אכלת יושביה היא".
ויהי בעינינו כחנבים וכן היינו" וגו'. אמר רב
משרשיא: מרגלים שקרי הוה, בשלמא ונהי בעינינו
כחנבים" לחיי, אלא "וכן היינו בעיניהם", מנא הוה

תוספות
עד שעברו כל העם, וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל התורה וישבו לאחוריהם
פסיעה אחת, נמצאו הכהנים מצד זה כו'. ואע"ג דהוה קרא דיהי פאשר תם כל העם
לעבור קדים, דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים בעבר השני כתיב, לא הוי הכי אלא אין
מקדם ומאחר, דאי בסדרן כתיב הא נקחו לפי מן הירדן דכתיב ועברו ארון ה' והכהנים
לפני העם והעם עלו, וכיון דארון והכהנים עלו
ועברו אחריהם עד שבאו לפניהם הרי יצאו מן
הירדן ומאי הוה דקאמר ויצו יהושע את הכהנים
לאמר עלו מן הירדן, אלא אין מקדם ומאחר
והאי עלו מן הירדן דקאמר להו הכי קאמר להו
סלקו רגליכם לאחוריהם ועודם בעבר
המורדות, וכתיב בתריה נתקו כפות רגלי
הכהנים אל התורה וישבו מי הירדן אל מקומם:
נשא ארון את נושאו וצביו. והיו קרא קמא
דכתיב והי פאשר תם כל העם לעבור ויעברו
ארון ה' וגו': על עסקי שלו. שגהה ששגג לאחור
בה ששעה צביו. ושל לשון כי ישל ויתר וקדים
(כו) ובשליחה (סס) דבר המשל מלמעלה למטה:
הארון קדים לעולם. שצרי נגנו כדאמר ביזמא והי
(כו) שגגו יאשיחו: תרה. עגה שאופין על פני
התחלים: נענש דוד. שמת עזא על ידו: ומירות
היו לי תקדו בבית מגורי. כשהייתי בורח מפני
אויבי ואמר בפניהם היתני שמתעשע לשקוד
והיו לי ומירות ששעשעני: התעורר. התעורר
וכפולו, ובפלת מתרגמין ותיעור (מטו כו) שאם
תכפול עיניך לסתום עין בהסת הדעת מהסתכל
בתוך מיד ואיננו: לא נתן, עגלות משה לבני קהת
לפי שיש עליהם לשאת אתהו, כי לא היו ממונים
אלא על דבר קדשת בתרון והשלתו. והתמנהר
ומנחם הוהבו ויך פאנשי בית שמש. לא ברח
הכאה דודו כתיב אלא כשהביאהו הפרות
מפולשים, ואידי דאירי בארון נקט לה: משום
דראו. ונסתכלו בו ויך, בתמיה: קוצרין
ופשתתו: היו. לא בטלו מפלאכתו לכבודו.
והאי ראו לשון ביוון, כמו אל תראוני שאני
שחררתך (מיל טו)

מאן
ידעי? ולא היא, כי הוה מברך אבילי, תותי ארזי הוה מברך, וכי חוינהו, סלקו יתבי באילני, שמעי דקאמרי, קחוינן אינשי דדמו לקמצי
באילני. ויתשא כל העדה ויתנו את קולם ויכבו" אמר רבה אמר ר' יוחנן: אותה היום ערב תשעה באב היה, אמר הקדוש ברוך הוא:
הן כבו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. ויאמרו כל העדה לרגום אותם פאבנים" וכתביב "וכבוד ה' נראה באהל מועד"
אמר ר' תייא בר אבא: מלמד שנמלו אבנים וירקום בלפי מעלה, וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה" אמר ר' שמעון בן
לקיש: שמתו מיתה משונה. אמר ר' שילא איש כפר תמרתא: מלמד
שנשתרבו לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים ויצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם
ונכנסות בלשונם, ורב נחמן בר יצחק אמר: באסקרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן
הירדן חזרו מים למקומן, שנאמר: ויהי פעלות הכהנים נשא ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל התורה וישבו
מי הירדן למקומם וילכו כחמול שלשום על כל גדותיו", נמצא ארון ונושאו וכהנים מצד אחד, וישראל מצד אחר. נשא ארון את
נושאו ועבר, שנאמר: ויהי פאשר תם כל העם לעבר ועבר ארון ה' והכהנים לפני העם". ועל דבר זה נענש עוזא, שנאמר: ויבאו
עד גרן בידן וישלח עזא את ידו לאחו את הארון" אמר לו הקדוש ברוך הוא: עזא, נושאו נשא, עצמו לא כל שכן? ויחר אף ה'
בעזה ויבהו שם על השל" ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר: על עסקי שלו, וחד אמר: שעשה צרכי בפניו, וימת שם עם ארון האלהים
אמר ר' יוחנן: עזא בא לעולם הבא, שנאמר: "עם ארון האלהים" מה ארון לעולם קיים, אף עזא בא לעולם הבא. ויחר לדוד על
אשר פרץ ה' פרץ בעזה" אמר ר' אלעזר: שנשתנו פניו כחררה. אלא מעתה, כל היכא דכתיב "ויחר" הכי נמי? הים כתיב "אף"
הכא לא כתיב "אף". דרש רבא: מפני מה נענש דוד? מפני שקרא לדברי תורה "ומירות", שנאמר: "ומרות היו לי תקדו בבית מגורי"
אמר לו הקדוש ברוך הוא: דברי תורה שכתוב בהן "תתעור עיניך בו ואיננו" אתה קורא אותן "ומירות"?! הריני מקשיך בדרך
שאפילו הניקוט של בית רבן וידעין אותה, דכתיב: "ולכני קהת לא נתן פי עבדת הקדש" ואיהו איתיה בעגלתא. ויך פאנשי בית
שמש" ר' ראו בארון", משום דראו "ויך"? ר' אבהו ור' אלעזר, חד אמר: קוצרין ומשתתוים היו, וחד אמר: מילי נמי אמור,
מאן

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לה עמוד ב

תוספות

רש"י

1 מאן אמרין דאיפרית. מי הכעיסך בשבעת ולא הצלף את עצמך מן השבוע, ועתה מי
 2 מפיקך בשנתפייסת לבא מאליה. וכתובי שבועה פרים ושבעה אילים. בדברי הקמים, והכי
 3 רישיה דקרא, ויהי בעבור האלהים את הלזים ושאי ארון ברית ה', ונחבשו שבועה פרים
 4 ושבעה אילים: מלאה כל ארץ ישראל במות. מנחות, דעל כל פסיעה מנחה: כתיב בידון.

5 דברכי הקמים כתיב ויבאו עד גרן בידון וישלח
 6 עזא וגו', ובשמואל כתיב גרן נכון: בתהלה.
 7 כשבא הארון שם נעשה להם כבידון ההורג
 8 שהרג עזא: ולבסוף. לאחר שנשתקה שם ששה
 9 חדשים בבית עובד אדם נעשה נכון וכתבי את
 10 ביתו וכתבי (שמואל ב' ו') ויגרך ה' את עובד אדם
 11 (אשתו ושמה בלוחיה) אשתו של עובד אדם
 12 ושמה בלוחיה לרדו ששה ששה בכרס אהו,
 13 ותינו כתיב פעלתי השמיני כי ברכו אלהי
 14 (הי"א טו) וכתבי אח"כ ששים ושנים לעובד אדם.
 15 ושמעתי בשם ר' מנחם בר' חלבו, גרן נכון הוא
 16 גרן ארון הקיבוסי, וא"כ הוא הי"ג. בתחלה נכון
 17 ולבסוף בידון על שם המנחה שמתחלתו כגוי
 18 וסופו חרב, וכידון לשון שבר והרדן הוא כמו
 19 יראו עיניו בידו (וי"ו כ"א) נמצאת. סיפא דבריהתא
 20 דלעיל הוא. אלא משום דתנא בה ועל דבר זה
 21 נענש עזא אפסקיה בכל הני: שהעמיד משה
 22 כעבר הירדן בערבות מואב. ותנא דבריהתא כי
 23 קאי בארון כגנען קרי עבר המנחה עבר הירדן. וכי
 24 קאי בערבות מואב או באשר המסעות קרי ארץ
 25 כגנען עבר הירדן והוא עבר המערבי. בגלגל
 26 לאתר שגנו מתן המנחה בהר עיבל קפלוס
 27 והביאום לגלגל וקבעום שם: כיצד כתבו. על
 28 המנחה בהר עיבל, היאך למדו אמות העולם.
 29 העתיקות תורה, הלא לא נעטו לכתבה
 30 בשבעים לשון אלא לבא וללמדה כל הרוצה
 31 שלא יתא פתחון פה לאוקם האמות לומר לא
 32 יהיה לנו מהימן ללמדה: נטירין שלהן. סופרים
 33 שלהם, והם קורין אותן נטירין: והשיאות.
 34 והעתיקה, כלומר נטויה משם ע"י העתקה:
 35 וכתבו סלמיה. בסוף הדרך למען אשר לא ילמדו
 36 עוד וגו'. לעיל מנחה כתיב כי הקמים חתירום,
 37 ודבר זה כתבו למשה להודיע לשבעה אמות
 38 הישבים חוץ מגבולי ישראל שלא נעטו
 39 להתיקמם, אלא אותן שבתוך גבולם נעטו
 40 להחרים בדי שלא ילמדו אותנו מעשיהם
 41 המקולקלים, אבל אתם הישבים חוץ לה אם
 42 אתם חוזרין בתשובה נקבא אתכם, ושבתוכה
 43 אין מקבלין שפחמתי נראה עושי, וה"ג לה
 44 בהדיא בתוספתא (פ"ח) אם אתם חוזרין ככם אנו
 45 מקבלים אתכם: מ"ט ד"ש. דאמר על גבי סיד
 46 כתביה. על עסקי סיד. שהתורה נכתבה עליו
 47 והיתה מגלה לפניהם ולא למדה: אלא שרפה.
 48 גיהנם. שכל זמן שאין מתגיירין והם קרוין עמים
 49 אין חלקם אלא משפוחת הסיד: ה"ג ושבת ש"ו
 50 לרבות כנגעים שבוה"ל. דקרא בחו"ל כתיב, כי
 51 תצא למלחמה מארץ לחוצה לארץ. והכי תנא
 52 בספרי, כי תצא למלחמה במלחמת הרשות
 53 הכתוב מדבר, דכי תצא משמע בשתעלה על
 54 דעתך לצאת. ושבת שבו, לרבות כנגעים
 55 שבתוכה. בא הכתוב להתייר כנגעים וקיים מתום יפת תאר שלא יהי
 56 בכלל לא תחיה כל נשמה. דהאי ושבת קרא יתרא הוא:

1 שלשה מיני אבנים היו. ירושלמי ג' מיני אבנים הן אבני המלון ואבנים שהנחישו יהושע
 2 תחת כפות רגלי הכהני ואיסטילות שנתן להם משה אמר רבי יצחק פשוט לו
 3 ארבעה מיני אבנים היה אמר ר' סימן בר' זבדיא ויאות אין תימר אבני המלון לשעה היו
 4 ונגנוו אין תימר אבנים שהקים יהושע תחת כפות רגלי הכהנים משוקעות הן במים אין תימר
 5 איסטילות שנתן להן משה כבר נכנסו עמון
 6 לארץ אלא אם כן במה אנו קיימין באבנים
 7 שהקים יהושע להן על גב הירדן:

8 **כיצד** כתבו ישראל את התורה. בתוספתא רבי
 9 יהודה אומר על גבי המנחה כתובה אבל
 10 בירושלמי תני על אבני המלון נכתבו דברי ר'
 11 יהודה ר' יוסי אמר על אבני מנחה נכתבו מאן
 12 דאמר על אבני המלון בכל יום ויום אומות
 13 העולם היו משלחין נטירין ומשיאין את התורה
 14 שהיתה כתובה בשבעים לשון מיד על אבני
 15 המנחה לא לשעה היו ונגנוו ועוד הוא עומה
 16 נסים נתן יהודה בינה בלב כל אומה ואמה
 17 והשיאו את התורה שהיתה כתובה בע' לשון מ"ד
 18 על אבני המלון נכתבו ניהא ושדת אותם בסיד
 19 אלא מאן דאמר על אבני המנחה (ונכתבו מאין)
 20 ושדת בסיד בין כל אבן ואבן.

21 **ועל** דבר זה נתחכם גור דינע לבאר שחא. ואם
 22 תאמר תפינס ליה דבשעת מתן תורה
 23 החזירה הקב"ה על כל אומה ולשון אלא קבלה
 24 וי"ל רענש זה גודל הוא שלאחר שהיתה כתובה
 25 בידם ולא רצו ללמוד ומיהו תימא והאמר בפ"ק
 26 דמסכת ע"ז (ה' ט') ועדיין יש להן פתחון פה
 27 ושיאמרו כלום כפית עלינו הר כניגית כישראל
 28 וכל זמן שיש להן פתחון פה אין נתחכם גור דינע:
 29 **לרבות** כנגעים שבתוכה לארץ. תימא היאך
 30 קבלה לרחב שחרי היא היתה
 31 מכנענים שבתוכה כדאייתא בספרי בפרשת
 32 בהעלותך ומה אם מי שהיתה מעם שנאמר בו לא
 33 תחיה כל נשמה ועל שקרבה עצמה כך קירבה
 34 המקום ואחרת קאי באמרין נמי במס' מגילה (נ"ק
 35 ה') שנתגיירה ונסבה יהושע והבא משמע
 36 דכנענים שבתוכה לרביהי הכל שאין מקבלין אותן
 37 ושמו על פי הדיבור היה ואמר לו שקודם
 38 שהתחילו המלחמה היו מקבלין שהרי כתיב
 39 התורה על גבי האבנים היה קודם שהתחילו
 40 במלחמה ואפילו הכי לא היו מקבלין אלא
 41 היושבים חוץ לגבול ישראל כמו שפרשיי ואי היה
 42 מצונו למימר דאם אין הרוצין או בתשובה שבעה
 43 שכתבו את התורה אפילו כנענים שבתוכה היו
 44 מקבלין ואפילו לר' יהודה ולמען אשר לא ילמדו
 45 אתכם לעשות קאי נמי אשבעה אומות והכי
 46 משמע נמי לשון הספרי בפרשת שופטים ושותרים
 47 למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות (מלמד)
 48 שאם עשו תשובה אין נדרגין אין מקבלין אותן
 49 לא קתני אלא אין הרוצין משמע אותם שחז
 50 הקב"ה לא תחיה כל נשמה אין נדרגין ולא נאמר
 51 לא תחיה כל נשמה אלא לאחר שהתחילו יהושע
 52 במלחמה שהרי יהושע שלח שלש פרוטנגונאות
 53 הרצה להשלים שלים לחלחם ילחם אלמא
 54 אותן שהיו רוצין להשלים לא היה הורגן וצריך
 55 לומר אותן שהיו רוצין להשלים קודם שהתחילו במלחמה ראשונה ואף רוב קבלה עליה
 56 קודם שהתחילו במלחמה ולא נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אלא באותן כנענים שחזין
 57 לגבולם אם מקבלים אותם לאחר מכאן דרבי שמעון לא איצטרך למימר הא למדת שאם
 58 חזרים בתשובה מקבלין אותן אלא אכנענים שבתוכה לארץ ולאחר שהתחילו במלחמה שריים כדון (שאר) אומות שמקבלין מתן לעולם:

כמאן
 כמאן

ביאורים למסכת סוטה דף לה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

44 בהר עיבל, הוא אומר "וכתבת עליהן ועל האבנים את כל דברי
 45 התורה הזאת באר היטב וגו'", ואתיא - נלמד בגזירה שוה, 'באר'
 46 'באר', כשם שלגבי 'באר' שבפרשת כי תבא, בענין האבנים שצוה
 47 משה להקים בהר עיבל, מוזכר שם הקמת אבנים, כך לגבי 'באר'
 48 שבתחילת ספר דברים, שהיה בארץ מואב היה שם הקמת אבנים.
 49 ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן, שנאמר "ושתיים עשרה אבנים
 50 הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון
 51 הברית". ואחד שהקים יהושע בגלגל מאבני המזבח שבנו בהר
 52 עיבל, שנאמר "ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן
 53 הירדן הקים יהושע בגלגל וגו'".
 54 תנו רבנן, ביצד כתבו ישראל את התורה על המזבח בהר עיבל,
 55 רבי יהודה אומר, על גבי אבנים פתכות, שנאמר "וכתבת על
 56 האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב וגו'", ואחר כך
 57 סידו אותן בסיד, שנאמר "הקמת לך אבנים גדולות ושדת אותם
 58 בשיד". אמר לו רבי שמעון לרבי יהודה, לך רבך שדו בסיד על
 59 הכתב, היאך למדו אומות של אותה הזמן את התורה, ואיך
 60 יקראוה שלא יהיה פתחו פה להם לומר לא היה לנו מהיכן ללמודה.
 61 אמר לו רבי יהודה לרבי שמעון, בינה ויתיה נתן בהם תקדוש
 62 ברוך הוא לאומות, ושיגרו נומריין - סופרים שלהן, וקילפו את
 63 הסיד והשיאוהו - והעתיקוה, ועל דבר זה נתחתם גור דינם של
 64 האומות לרדת לבאר שחת, שהיה להן ללמד ולא למדו. כך ענה
 65 רבי יהודה לרבי שמעון, אך רבי שמעון חולק ואומר, על גבי סיד
 66 מלכתחלה כתבוהו, ולא ממש על גבי האבנים, וכתבו להן עבור
 67 אלה משבעה האומות שישבו מחוץ לגבול ישראל למטה בסוף הדף
 68 "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות אלה למדת, שאם היו האומות
 69 לאלהיהם וגו'". ומדייקת הגמרא, הא למדת, שהם היו האומות
 70 שמחוץ לגבול ישראל חוזרין בתשובה, היו מקבלין אותן, שלא
 71 נצטווין להחרים אלא אותן שבתוך גבול ישראל כדי שלא ילמדו
 72 ממעשיהם הרעים, ואף אם ישבו בתשובה זהו רק מיראה.
 73 אמר רבא בר שילא, מאי טעמא דרבי שמעון שאמר שכתבה על
 74 גבי סיד, דכתיב 'והיו עמים משרפות סיד', ודורשים, 'והיו עמים'
 75 משרפות' שנגזר דין העמים להשרף בגיהנם, על עסקי סיד, שהיתה
 76 התורה כתובה על גבי סיד וגלויה לפניהם ולא למדוה. ורבי יהודה
 77 לומד מן הפסוק הזה, כי סיד - כמו סיד, מה סיד אין לו תקנה אלא
 78 שריפה, אף אותם הפותים אין להם תקנה אלא שריפה בגיהנם,
 79 כל זמן שאינם מתגיירים ממש, אך חזרתם בתשובה בעודם גויים
 80 אינה מועילה, שגם על העומדים חוץ לגבולין נאמר 'לא תחיה כל
 81 נשמה'.
 82 שואלת הגמרא, כמאן אולא הא דתניא - כמי הולכת הבריייתא
 83 דלהלן, שנאמר "כי תצא למלחמה על אויבך וגו' ושבת שבינו
 84 וראית שבביה אשת יפת תואר", ודורשים, לרבות פנענים שבחוצה
 85 לארץ, שנוהג בהם דין אשת יפת תאר, שאם חוזרין בתשובה
 86 מקבלין אותן, ולא נאמר עליהם 'לא תחיה כל נשמה',

1 מאן אמרין (להא) דאימריית - מי הכעיסך כשכעסת ולא הצלת
 2 את עצמך מן השבייה, ומאן אהא עלך דאיפייסת - ועתה מי
 3 מפייסך כשנתפייסת לבוא מאלך, והיתה אמירה זו דרך זולול
 4 כביכול למה נתן ה' בידי פלשתים את הארון כשנלחמנו נגדם, ועתה
 5 לפתע שחררו ללא מאמץ מצידנו.
 6 והמשך הפסוק שם בהכאת אנשי בית שמש על חטאם, "וַיִּךְ בָּעַם
 7 שְׂבָעִים אִישׁ וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ", ויש כאן לשון סותרת 'שבעים
 8 איש' או 'חמישים אלף איש'. ובביאור הפסוק נחלקו אמוראים, רבי
 9 אבהו ורבי אלעזר. חד אמר, באמת המתים במגפה שבעים איש
 10 היו, ומה שכתוב 'חמישים אלף איש' הוא משום וְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 11 שָׁקוּל כְּחֲמִשִּׁים אֶלֶף. וחד אמר, באמת המתים במגפה חמישים
 12 אלף איש היו, ומה שכתוב 'שבעים איש' הוא משום וְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 13 שָׁקוּל כְּשֶׁבַעִים סְתֵהָרִין.
 14 וחזרת הגמרא לפרשת עווא, אחרי מעשה עווא, הכניס דוד את
 15 הארון לבית ועובד אדום הגתי שלשה חדשים, ואחר כך העלהו
 16 לאהל קבע בעיר דוד בשמחה גדולה מאד. שואלת הגמרא, בספר
 17 שמואל נאמר "וַיְהִי כִּי יַעֲרֹךְ נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן ה' שֵׁשֶׁה יַעֲרֹכִים, וַיִּזְבַּח
 18 שֹׁר וּמְרִיא", וכתוב בספר דברי הימים, שגם שם מופיע ענין זה,
 19 "ויהי בעזר האלהים את הלויים נושאי ארון ברית ה', ויזבחו שבעה
 20 פרים ושבעה אילים". הרי לנו סתירה, האם זבחו שור ומריא. או
 21 שבעה פרים ושבעה אילים.
 22 מתרצת הגמרא, אמר רב פפא בר שמואל, על כל פסיעה ופסיעה
 23 שהתקדמו עם הארון, זבחו שור ומריא, ועל כל שש ושש פסיעות
 24 שהתקדמו, זבחו שבעה פרים ושבעה אילים. שואלת הגמרא, אמר
 25 ליה רב חסדא רב פפא, אם כן שהקריבו על כל פסיעה ופסיעה,
 26 מילאת את כל ארץ ישראל במות - מזבחות, שעל כל פסיעה
 27 ופסיעה עשו מזבח. מתרצת הגמרא, אלא אמר רב חסדא, על כל
 28 שש ושש פסיעות שהתקדמו, זבחו שור ומריא, ועל כל ששה
 29 סדרים של שש פסיעות שהתקדמו, זבחו שבעה פרים ושבעה
 30 אילים.
 31 שואלת הגמרא, בתיב בפסוק בדברי הימים במעשה עווא "ויבאו עד
 32 גורן בידון וישלח עזא וגו'", וכתוב בפסוק בשמואל במעשה עווא
 33 "ויבאו עד גורן קבון וישלח עזא". ואם כן יש סתירה מה שם המקום,
 34 גורן 'כידון' או גורן 'נכון'. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחלה
 35 נקרא שמו 'בידון', לרמוז שנתקע בהם ככידון שחרג את עווא,
 36 ולכפוף לאחר ששהה שלשה חדשים בבית עובד אדום הגתי, נקרא
 37 שמו 'קבון', שהכין את ביתו, כמו שמבואר בבבלי ובחז"ל כל הברכות
 38 שבאו עליו.
 39 כעת חזרת הגמרא לסוגיית בקיעת הירדן ומועבר בני ישראל בו,
 40 שעסקנו לעיל. ממשכיה הבריייתא דלעיל, נמצאת אהא אומר,
 41 שלשה מיני אבנים היו, אחד שהקים משה בארץ מואב, שנאמר
 42 בתחילת ספר דברים "בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר
 43 את התורה הזאת וגו'", והלן בפרשת כי תבא, לגבי הקמת האבנים

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אייר, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב שאינו רואה סימן ברכה בלימודו,

הנה כבר פסקו רז"ל יגיעת ומצאתי תאמין לא יגיעת כוי וכיון שכן הוא הרי דבר ברור שאם רק ילמוד
 ביגיעה המתאימה, בטח יראה סימן ברכה בלימודו ובלבד שצריך להתאים לסדרי ההנהלה של הישיבה
 באופן לימודו בכדי שימחר להבאת ברכה בזה, והשי"ת יברכו בתלמוד תורה ביראת שמים בהצלחה.

ישעיה פרק כו א-ח

א ביום ההוא יִשָּׁר הַשִּׁיר־הַזֶּה בְּאַרְצָן יְהוּדָה עִיר עֲזֹרָנוּ יְשׁוּעָה יְשִׁית חוֹמוֹת וְחַל: ב פְּתָחוּ שַׁעֲרֵים וַיִּבֹא גוֹי־צָדִיק שְׁמֵר אַמְנִים: ג יֵצֵר סְמוּךְ תֵּצֵר שְׁלוֹם | שְׁלוֹם כִּי בְךָ בְּטוּחַ: ד בְּפָתְחוּ בֵּיתֶךָ עַד־יַעַד כִּי בִּיהַ יְהוָה צוֹר עוֹלָמִים: ה כִּי הִשָּׁח יִשְׁבִּי מְרוֹם קְרִיָּה נִשְׁגָּבָה יִשְׁפִּילָנָה יִשְׁפִּילָה עַד־אַרְצָן וְגִיעָנָה עַד־עַפְרָי: ו תִּרְמָסְנָה רְגֵל רְגְלֵי עֲנִי פַעְמֵי דָלִים: ז אֲרַח לְצָדִיק מִיִּשְׂרָאֵל יִשָּׁר מַעְגַל צָדִיק תְּפִלָּם: ח אַף אֲרַח מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה קוֹיְנוֹךְ לְשִׁמְךָ וְלִזְכְּרֶךָ תֵּאוֹתֶיךָ נֶפֶשׁ:

רש"י

(א) עיר עז לנו ישועה ישית. העיר ירושלים שהיה מאז תמיד לנו לעוז ישועה ישית המושיע את חומותיה ואת חילה: וחל. חומה נמוכה שלפני החומה הגבוהה: (ב) פתחו שערים. שלה ויבא לתוכה גוי צדיק: שומר. ששמר וצפה בגלותו ימים רבים לאמונתו של הקב"ה שיקיים הבטחתו שהבטיח ע"פ נביאיו לגאלם: שומר. ממתין וכן (בראשית לז) ואביו שמר את הדבר וכן (דברים ו) ושמר ה' אלהיך לך: (ג) יצר. שהיה סמוך על הקב"ה ונשען עליו בחזקה שלא זו מאמונתו בשביל שום אימה ויסורי: תצור. שיהא שלום כי כך היה בטוח לפיכך הגון לך לנצרו: (ד) כי ביה ה'. כי יש לסמוך עליו שהוא דחילא ה' סלע וצור מחסה עולמים: (ה) יושבי מרום. צור ושאר ארצות: (ו) רגלי עני. מלך המשיח שנאמר בו עני ורוכב על החמור (זכריה

ט' ט): פעמי דלים. ישראל שהיו דלים עד הנה: (ז) אורח לצדיק מישרים. אורח שתהא מישור לקיבול שכרו של צדיק אתה ה' שאתה אל ישר תפלס מעגל צדיק להוליכו באתו אורח שיקבל שכרו והצדיק הוא יעקב וזרעו וכה פתרונו אורח לצדיק ליטול שכר מישרים שנוהג בהן: ישר. אתה הקב"ה מעגל רגלי הצדיק תפלס לו לאותו אורח פילוס זה לשון קונטרפיי"ש בלע"ז כמלך היושב ומחשב ומשקל בלבו איזה יכשר הזה או זה כך הישר בלבו להוליכו בדרך קיבול שכר על כל אשר הנהיג מעשיו לפניך בכשרון: (ח) אף אורח משפטיך ה' קוינוך. כאשר ציפינו לקבול הטובה מאתך אף כך קוינו להראותנו אורח משפטי נקמתך ברשעים: לשמך ולזכרך תאות נפש. אותה נפשנו לראות שם שיצא לך מאז לעשות נקמה בצריך:

מצודת ציון

(א) ישית. ענין שימה כמו שתו בשמים פיהם (תהלים עג): חומות. כמו בחומות: וחל. הוא החומה נמוכה שלפני הגבוה כמו ויאבל חל וחומה (איכה ב): (ב) שומר. ענין המתנה ותקוה כמו ואביו שמר את הדבר (בראשית לז): (ג) יצר. ענין פעולת המחשבה כמו וכל יצר מחשבות לבו (שם ו): סמוך. ענין השענה: תצור. ענין שמירה כמו יצרנהו כאישון עינו (דברים לב): (ד) עדי עד. עד עולם וכן שוכן עד (לקמן כז): צור. ענין חוזק: (ה) השח. ענין השפלה: מרום. מל' רום וגובה: קריה. עיר: נשגבה. חזקה: (ו) תרמסנה. ענין דריכה: פעמי. רגלים שפוסעים בהן כמו הרימה פעמך (תהלים עד): (ז) אורח. דרך: מעגל. שביל ומסילה וכן הדרכתך במעגלי יושר (משלי ד): תפלס. תשקול בפלס והוא שם הכלי ששוקלין בו כמו ושקל בפלס הרים (לקמן כ):

מצודת דוד

(א) ביום ההוא. ביום מפלת גוג: עיר עז לנו. ירושלים שהיתה לנו למעוז מעולם הנה גם עתה ישים האל ישועה בחומתה וחילה ולא תשלוט בהם יד האויב: (ב) פתחו שערים. פתחו שערי ירושלים ולא תפחדו מן האויב: ויבוא. בפתחי השערים יבוא ישראל שהיה שומר ומצפה להאמנת הבטחת האל: (ג) יצר סמוך. המחשבה שהיה נשען על האל השלום תצור אותו לבל יחרד וכפל מלת שלום לחזק הדבר: כי כך בטוח. ר"ל כן ראוי הדבר הואיל ובטח בך: (ד) בטחו בה'. כאילו מזרזים אלה לאלה ואומרים בטחו בה' עד עולם כי בו תלוי חוזק עוה"ז ועוה"ב והכל בא ממנו ית': (ה) כי השח. הוא השפיל הכשדים אשר ישבו ברום המעלה: קריה. וכן השפיל כל קריה חזקה: ישפילנה. וכן ישפיל אותה עוד עד הארץ ועד העפר וכפל הדבר במ"ש לפי מרבית ההשפלה: (ו) תרמסנה רגל. הרגל תרמוס אותה וחזר ופירש לומר רגלי

עני תרמוס והם ישראל שהמה מוכנעים כעני ואביון: פעמי דלים. כפל הדבר במ"ש: (ז) אורח לצדיק מישרים. ר"ל כל זה הגדולה והממשלה תהיה להצדיקים בעבור כי אין אורח לכל צדיק וצדיק כי אם ללכת בדרך ישר ולא ינטה ממנה: ישר. אתה האל הישר הלא תפלס ותשקל מעגל כל צדיק וצדיק ותדע שכן הוא: (ח) אף אורח משפטיך. אף בבוא לנו אורח משפטיך לייסר אותנו הלא תפלס ותשקל מעגל כל צדיק וצדיק וכן היינו מתייאשים מן הגאולה: לשמך ולזכרך. היא היא כי בשם יזכר וכפל בשמות נרדפים: תאות נפש. תאות כל נפש היתה להזכיר לנו שמך ולומר לנו דבר מאתך:

איוב פרק א ח"טז

ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן הַשְּׂמֵת לְבָךְ עַל־עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּאֶרֶץ אִישׁ תָּם וְיִשָּׁר יֵרָא אֱלֹהִים
 וְסָר מֵרָע: ט וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר הַחֲנָם יֵרָא אִיּוֹב אֱלֹהִים: י הֲלֹא־ (את) אֲתָה שֹׂכֵת בַּעֲדוֹ
 וּבַעֲד־בֵּיתוֹ וּבַעֲד־כְּלֵי־אֲשֶׁר־לוֹ מִסְּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכָּתָ וּמִקְנֵהוּ פָּרֵץ בְּאֶרֶץ: יא וְאוֹלָם שְׁלַח־נָא יָדְךָ
 וְגַע בְּכֵל־אֲשֶׁר־לוֹ אִם־לֹא עַל־פְּנֵיךָ יִבְרַכְךָ: יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן הִנֵּה כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיָדְךָ רַק אֱלֹו
 אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה: יג וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָו וּבָנָתָו אֲכָלִים וְשָׂתִים יוֹן בְּבֵית אַחִיהֶם
 הַבְּכוֹר: יד וּמִלֶּאךָ בָּא אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הַבְּקָר הֵיוּ חֲרֻשׁוֹת וְהָאֶתְנֹנֹת רַעוֹת עַל־יְדֵיהֶם: טו וַתִּפֹּל שֶׁבַע
 וַהֲתִקְחֶם וְאֶת־הַנְּעָרִים הָפוּ לְפִי־חָרֵב וְאִמְלִטָה רִקְאֵנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: טז עוֹד אֶזְכֹּר וְזֶה מוֹדְבָר וְזֶה בָּא
 וַיֹּאמֶר אִשׁ אֱלֹהִים נִפְלָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בְּצֹאן וּבַנְּעָרִים וַתִּאכְלֶם וְאִמְלִטָה רִקְאֵנִי לְבָדִי לְהַגִּיד
 לָךְ:

רש"י

(ח) השמת לבך על עבדי איוב. שתרצה לקטרגו: השמת. לשון תימה הוא: תם וישר. שלם במעשיו: (ט) החנם ירא איוב. בתמיה: (י) הלא. אתה שכת בעדו. לפי שהוא יודע שאתה רגיל אצלו לעשות לו נסים ופרה ורבה לפיכך עושה צדקות הללו אבל לא ניסית אותו: שכת בעדו. הגנת בעדו כמחיצה זו כמו הסר משוכתו (ישעיה ה) מחיצתו וכל בעד האמור בלשון עברי אינו אלא לשון כנגדו ובפניו כמו וכפר בעדו (ויקרא טז) קנח העון כנגדך ובפניך להיות הכפרה מגן בעדך וכן ה' מגן בעדי (תהלים א): פֶּרֶץ בְּאֶרֶץ. נתחזקו כמו וכן יפרוץ (שמות א) ומתרגמינן יתקוף זהו פשוטו, ורבותינו ז"ל אמרו בהגדה פרץ גדרו של עולם שהעזים הורגים הזאבים: (יא) ואולם. לו היית נוגע בכל אשר לו: אם לא על פניך יברכך. מיד בתמיה, ואז: (יב) ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו

בידך (ד"א ויהי היום. אותו היום שחזרו חלילה לאכול בבית אחיהם הבכור: בני האלהים. צבא השמים הקרובים לשכינה להיות בני ביתו ועל שם כך נקראו בניו: להתיצב על ה'. סביבותיו כמו (בראשית מה) לכל הנצבים עליו: (יד) על ידיהם. כמו (במדבר ב) איש על ידו ואינו לשון מקום אלא על שם שהוא מוכן ומזומן לידו. ורבותינו ז"ל אמרו בהגדה שהטעימם הקב"ה מעין עולם הבא שלאחר חרישת האתונות היו זורעים עם החרישה ורועות האתונות מיד חזיו מן התלם: (טו) ותפול שבא. נתנפלה וחנתה מלכות שבא עליהם כמו (בראשית כה) על פני כל אחיו נפל: ואת הנערים. משרתיך השומרים אותם: ואמלטה. אין מליטה אלא לשון השמטה שנשמט מן הצרה (ובאתי להגיד לך וכיון שהגיד מיד מת כן הוא בס"א): (טז) ובנערים. במשרתים שומרי הצאן מדבר הכתוב:

מצודת ציון

(י) שכת. ענין גדר כמו הסר משוכתו (ישעיה ה): (יא) וגע. מל' נגיעה: על פניך. בעבור כעסך וכן אתן את פני. (ויקרא כ) וזה על כי בהפנים יזכר הכעס: יברכך. לשון כינוי כלפי מעלה: (יד) ומלאך. שליח: (טו) ותפול. ענין חנייה כמו נופלים בעמק (שופטים ז): ואמלטה. ענין הצלה: (טז) אש אלהים. דרך המקרא שרוצה להגדיל דבר מה סומכו למלת השם וכן ארוזי אל (תהלים פ):

ענין לשון שבועה וגזם ולא אמר הרי הוא כאלו אמר אם לא כן יהיה יבוא עלי כן וכך וכן אם לא שויתי ודוממתי (תהלים קלא): על פניך. בעבור כעסך עליו בדבר אבדן בני ביתו והעושר יגדף כלפי מעלה: (יב) הנה וגו'. מסורים המה בידך לאבד הכל אבל לא תשלח ידך אל גופו להכות גם בו: ויצא השטן. לאבד בני ביתו עם כל העושר: (יג) ויהי היום. כאשר בא היום שחזרו לאכול בבית הבכור אז אירע מה שאירע וכוננת השטן היה להקניט את איוב ביותר בחושבו הלא זה היום בבוקר העליתי עולות מספר כולם כמ"ש למעלה ויהי כי הקיפו וגו' ואם כן מנוקים המה מעון ומדוע אם כן מתו ובעבור זה ירבה לגדף: (יד) ומלאך בא. אחד מנעריו בא לבשרו הרעה: על ידיהם. אצלם בסמוך להם: (טו) ותפול שבא. עם שבא חנתה עליהם ולקחה הכל לעצמה: ואת הנערים. החורשים עם הבקר והרועים והאתונות: להגיד לך. כי ארוז'ל שאחר שגמר דבריו מת גם הוא והרי הוא כאלו אמר הנה לא נמלטתי כ"אם להגיד לך ולא להשאר חי: (טז) עוד זה. כשהיה עוד הראשון מדבר דבריו בא זה השני ואמר הנה אש חזקה גדולה נפלה מן השמים והתחילה להבעיר בצאן ובנערים שומרי הצאן ושרף את כולם:

מצודת דוד

(ח) השמת. האם שמת לבך לקטרג גם על איוב אשר באמת אין כמוהו וכו' וכאומר הלא בידו לא מצאתי מאומה רע: (ט) החנם. וכי בחנם ירא איוב מה' מבלי הקדמת שכר: (י) שכת בעדו. הגנת עליו כאלו גדרת עליו ועל ביתו מסביב לבל תת את הרעה לקרוב אליהם: ומקנהו פרץ. בעבור רוב המקנה ידמו כאלו פרצו גדרם ר"ל כאלו לא יכילם מקום נגדו כי מלאו פני תבל: (יא) ואולם. ובאמת נסה ושלח עתה בו מכת ידך וגע בבני ביתו ועשרו לאבדם ממנו: אם לא. הוא

ט סָאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה וּסְאָה שְׂאִינָה עֲקוּרָה, וְכֵן בְּאֵילָן, וְהַשּׁוּם וְהַבְּצֵלִים – אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסֵאתִים, אֶלֶּא שֶׁל עֲנִיִּים הֵם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם בָּאת רְשׁוּת הָעֵנִי בְּאִמְצַע, אֵינָן מִצְטָרְפִין, וְאִם לֹא, הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין.
י תְּבוּאָה שְׁנִתְּנָה לְשַׁחַת אוֹ לְאֶלְמָה, וְכֵן בְּאִגְדֵי הַשּׁוּם וְאִגְדוֹת הַשּׁוּם וְהַבְּצֵלִים – אֵין לְהֵן שְׁכַחָה. וְכֵל הַטְּמוּנִים בְּאֶרֶץ, כְּגוֹן תְּלוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצֵלִים – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לְהֵם שְׁכַחָה; וְחַכְמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לְהֵם שְׁכַחָה. יא תְּקוּצֵר בְּלִילָה, וְהַמְעַמֵּר, וְהַסּוּמָא – יֵשׁ לְהֵם שְׁכַחָה; וְאִם הָיָה מִתְּפִינ לְטוֹל אֶת הַגֶּם הַגֶּם, אֵין לוֹ שְׁכַחָה. פִּירוּשׁ בֵּרְטִנּוּרָא

ט עקורה. תלושה, ושאינה עקורה מחוברת לקרקע, אינן מצטרפין לסאתים ונימא דלא הוו שכחה, אלא אם שכן הוו שכחה. ודוקא בשכח שניהם דאם שכח עקורה ולא שכח שאינה עקורה היתה שאינה עקורה מצלת על העקורה שאצלה: **וכן באילן.** סאה פירות תלושין אצל סאה מחוברין אין מצטרפין, והוו שכחה: **והשום והבצלים.** סאה קמה של שום וסאה קמה של בצלים אין מצטרפין לסאתים קמה. אי נמי סאה שום עקור וסאה שום שאינו עקור, וכן סאה בצלים עקורים וסאה בצלים שאינן עקורין אין מצטרפין: **אם באת.** כגון שיש לקט בין סאה לסאה, וכן בכרם יש פרט בין סאה לסאה. אבל בפירות האילן לא משכחת רשות עני באמצע, דאין לקט ופרט באילן, ואין הלכה כרבי יוסי:

י שנתנה לשחת. לקצור בעודה לחה להאכיל לבהמה: **לאלומה.** לקצור כדי לאסור בה עומרים אחרים, כמו מאלמים אלומים (בראשית לו): **אגודי השום.** שומין שלקטן כדי לאגוד בהן שומים אחרים: **ואגודות השום והבצלים.** אם שכן אין שכחה, דדרך שומין ובצלים שעושים מהן אגודות קטנות וחורים ואגודים בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת, ועל אותן הקטנות קאמר דלא הוו שכחה. משום דהוי כמעמר למקום שאינו גמר מלאכה, דאמרין לעיל בסוף פרק גידוש דלא הוי שכחה: **הלוף.** רמב"ם אמר שהוא מין ממיני הבצלים: **רבי יהודה אומר אין להם שכחה.** לכל הטמונים, דכתיב שדך מה שדה בגלוי אף כל בגלוי, פרט לטמון: **וחכמים אומרים יש להם שכחה.** כתיב שדך דמשמע גלוי וכתיב קצירך דמשמע נמי גלוי, הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומכריזין את הטמון. ופירוש טמון דבר שהאכל ממנו הוא טמון תחת הקרקע, כמו הצנן והבצל והשום והלפת וכיוצא בהן. ואין הלכה כר' יהודה:

יא תקוצר בלילה והמעמר. בלילה: **הסומא.** בין ביום בין בלילה: **אם היה מתכוין לטול הגם הגם.** כיון דמתכוין לטול הגסן אפילו דקין אין להם

משניות מבוארות – קהתי

או לאלמה – שיחידה לקשור בשבליה עומרים אחרים, **וכן באגדי השום** – ערוגה של שום שנקבעה לאגוד בהם שומים אחרים שבשדותיו, **ואגדות השום והבצלים** – אגודות קטנות של שומים ובצלים, שחוזר ואוספן כדי לאגודן לאגודות גדולות, **כל אלו אין להן שכחה** – תבואה שניתנה לשחת אין לה דין שכחה, לפי שאינה לאכילת אדם ואינה באה לידי עימור; תבואה שנקבעה לאלומה, וכן אגודי השום, אין להן שכחה, שהואיל ולא נועדו לאוכל אלא לשימוש אין כאן גמר מלאכה (מלאכת שלמה); **וכן אגודות השום והבצלים אין להן שכחה לפי שעימורן זה אינו גמר מלאכה,** שהרי חוזר ומעמרן אחר כך לעשות מהן אגודות גדולות. **ויש מפרשים:** אגודות השום והבצלים – אגודות גדולות של שומים ובצלים שבעלי השדות עושים כדי להקל מעליהן את טורח הולכתם לגורן בשביל לייבשם, ואחר כך חוזרים ומחלקים אותם לכריכות קטנות כדי להביאן לשוק למכירה או לבית להכניסן לקיום, ואם נשכחה אגודה גדולה, הואיל וסופה להיחלק ולהיאגד בכריכות קטנות, אין לה שכחה, משום שהוא עימור שאחריו עימור, ואינו גמר מלאכה (מלאכת שלמה). **וכל הטמונים בארץ** – ירקות שקליהם הנאכלים טמונים בתוך האדמה (מלאכת שלמה). **כגון הלוף והשום והבצלים** – הלוף הוא מין בצל ששרשו מר וחרף מאד, **רבי יהודה אומר:** אין להם שכחה – אם בשעה שתלש את הירקות הללו שכח קלח אחד ולא תלשו, אינו שכחה. **ויש מפרשים:** וכל הטמונים בארץ – שלאחר שתולשים אותם טמונים אותם בארץ לקיום, ואם בשעה שסאף אותם שכח קלח, אין לו דין שכחה לדעת רבי יהודה, שכתוב בשכחה: "ושכחת עומר בשדה", ומפרש רבי יהודה: "בשדה" היינו בגלוי, פרט לטמון שאינו שכחה. **וחכמים אומרים:** יש להם שכחה – לכל הטמונים בארץ, שלדעתם "בשדה" משמע בתוך השדה, לרבות את הטמון (גמרא סוטה מה, א). **ובירושלמי אמרו בענין טעמים של חכמים,** שכתוב "כי תקצור קצירך בשדך" – "קצירך" משמע גלוי, ו"שדך" משמע גלוי, הרי כאן מיעוט אחר מיעוט, וכלל הוא שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות; מכאן מרבים את הטמון. והלכה כחכמים.

באור משנה יא

תקוצר בלילה – ושכח קמה מלקצרה, **והמעמר** – בלילה ושכח עומר מלאספו, **והסומא** – עוור שקצר או עימר בין ביום ובין בלילה ושכח קמה או עומר, **יש להם שכחה** – אף על פי שאפשר לומר

באור משנה ט

במשניות הקודמות למדנו שהעומר שיש בו סאתים וכן הקמה שיש בה סאתים אין להם דין שכחה. משנתנו באה ללמד, שתבואה תלושה ותבואה מחוברת הסמוכות זו לזו אינן מצטרפות לסאתים להיפטר משכחה, ואם נשכחו שתיהן הרי הן שכחה; וכן בפירות האילן וכן בירקות.

סָאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה – תלושה, וּסְאָה שְׂאִינָה עֲקוּרָה – שלא נקצרה, וסמוכות הן זו לזו, ושכח את שתיהן, **וכן באילן** – בפירות האילן, אם שכח סאתים פירות, שסאה מהם תלושים ומונחים אצל האילן וסאה מהם מחוברים, שלא נקטפו, **והשום והבצלים** – כלומר וכן אם שכח שום או בצלים, סאה מהם תלושים וסאה מחוברים, **כל אלו אינן מצטרפין לסאתים** – שלא יהיו שכחה, **אֶלֶּא שֶׁל עֲנִיִּים הֵם** – שיש להם דין שכחה. ופירט התנא כל אלו להשמיענו, שדין זה נוהג בתבואה ובפירות האילן ובירקות; ונקט "שום ובצלים", שני מיני ירקות, להודיענו שהוא הדין בכל הירקות. **ויש מפרשים:** והשום והבצלים – סאה שום וסאה בצלים, ואפילו שניהם מחוברים או שניהם תלושים, אינם מצטרפים לסאתים, שדינם כשני מינים. המפרשים מדייקים, שאם שכח את התלוש ולא שכח את המחובר, אין זה שכחה, שהמחובר מציל את התלוש שבצידו, כמו ששינו במשנה הקודמת, ומכאן שהמדובר במשנתנו ודוקא בשכח את התלוש ואת המחובר גם יחד, כמו שביארנו; או ששכח תחילה את המחובר ואחר כך את התלוש. אבל אם שכח תחילה את התלוש, הואיל וההלכה היא שהמחובר מציל את התלוש מדין שכחה, לפיכך כששכח אחר כך גם את המחובר, הרי זה כאילו היה המחובר סאתיים, ואינם שכחה **(ויש במס הירושלמי). רבי יוסי אומר:** אם באת רשות העני באמצע – שיש בין סאה לסאה דבר שיש לעני רשות עליו, כגון לקט בתבואה או פרט בכרם, **אינן מצטרפין** – לסאתים, והכל לעניים; **ואם לאו** – שאין לעני באמצע כלום, **הרי אלו מצטרפין** – לסאתים ואין להם דין שכחה. מכאן שבפירות האילן, הואיל ואי אפשר שתהא רשות עני באמצע, שאין לקט ופרט באילן, מצטרפים הם לסאתים (עיינן במפרשים בענין פאה, שאף שהיא רשות עני, אינה מועילה, לדעת רבי יוסי, שלא יצטרפו לסאתים, שהואיל והפאה במחובר הרי המחובר מציל). ואין הלכה כרבי יוסי.

באור משנה י

תְּבוּאָה שְׁנִתְּנָה לְשַׁחַת – שנקצרה לצורך מספוא, לאכילת בהמות,

אם אָמר: הָרִי אֲנִי קוֹצֵר עַל מְנַת מַה שְּׁאֲנִי שׁוֹכֵחַ אֲנִי אָפֵל – יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה.

פ ר ק ש ב י ע י

א פֶּל זֵית שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּשֵׂרָה, אֶפְלוּ כְּזֵית הַנְּטוּפָה בְּשֵׁעָתוֹ, וְשָׁחָהוּ – אֵינּוּ שְׂכָחָה. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשֵׁמוֹ וּבְמַעֲשָׂיו וּבְמִקוּמוֹ; בְּשֵׁמוֹ – שֶׁהָיָה שְׂפָכוֹנִי אוֹ בִּישְׁנֵי בְּמַעֲשָׂיו – שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הֶרְבֵּה; בְּמִקוּמוֹ – שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצַד הַגֶּת אוֹ בְּצַד הַפְּרָצָה, וְשָׂאָר כָּל הַזֵּיתִים – שְׁנַיִם שְׂכָחָה וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שְׂכָחָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵין שְׂכָחָה לְזֵיתִים.

ב זֵית שְׁנַמְצָא עוֹמֵד בֵּין שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל שְׁנֵי מַלְבָּנִים, וְשָׁחָהוּ – אֵינּוּ שְׂכָחָה. זֵית שְׁיֵשׁ בוֹ סְאִתִּים וְשָׁחָהוּ,

פירוש ברטנורא

שכחה: על מנת מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכחה. דמתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל:

ז א כל זית. כזית הנטופה בשעתו. על שם שהוא נוטף שמן קראו לו נטופה, אע"פ שאינו נוטף בכל שנה הואיל והעלו לו שם זה על שהוא נוטף בשעתו, אם שכחו אותו שכחה דכתוב (דברים כד) ושכחת עומר בשרה, עומר שאתה שוכחו לעולם יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן; שופכני. שותיו שופכים שמן הרבה; בישני. שהוא מבייש כל שאר אילנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחביריו: שהוא עושה הרבה. זיתים מרובים: שנים שכחה. סתם מתניתין כבית הלל דאמרי לעיל שנים לעניים: רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים. לא אמר רבי יוסי אלא בזמן שבא ארדינוס קיסר והחרב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין, אבל בזמן שזיתים מצויין מודה רבי יוסי דיש שכחה לזיתים. וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני יש להם שכחה:

ב שלש שורות של שני מלבנים. שלש שורות של אילני זיתים ובין שורה ראשונה לשנייה ערוגה מרובעת כרמות מלבנות התבואה שבין הזיתים רתן

משניות מבוארות – קהתי

כְּזֵית הַנְּטוּפָה בְּשֵׁעָתוֹ – תיבת "אפילו" טעות היא במשנתנו ואין גורסים אותה. "נטופה" – שם עיר בסביבות בית לחם הנזכרת במקרא (עזרא ב, כב; נחמיה ו, כו); ובמשנה נזכרת "בקעת בית נטופה" (מקום בגליל התחתון); ובאה המשנה להדגיש: כזית הנטופה בשעתו – כאותו זית הבא מעיר נטופה או מבית נטופה, שהיה מפורסם בשעתו. בירושלמי מבואר, שהזית נקרא "נטופה" על שם שהיה נוטף שמן מפירותיו, ואף על פי שאינו נוטף בכל שנה, הואיל וכינהו כך על שהיה נוטף בשעתו, זית מפורסם הוא, ואם בשעת מסיקת הזיתים עבר על אילן זה וְשָׁחָהוּ – מלקטוף זיתיו, אֵינּוּ שְׂכָחָה – שהואיל ומפורסם הוא, עתיד בעל הבית להיזכר בו בסוף, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים – שפירסמו מבטל ממנו דין שכחה? בְּשֵׁמוֹ – שיש לו שם לוואי (כינוי מסויים), וּבְמַעֲשָׂיו – או שהוא ידוע על שם מעשיו, כלומר תוצרתו, וּבְמִקוּמוֹ – או שהוא מסויים על שם מקומו שהוא עומד שם. בְּשֵׁמוֹ: כגון שְׁהֵיָה נקרא שְׂפָכוֹנִי – על שם שפירותיו שופכים שמן הרבה, או בִּישְׁנֵי – יש מפרשים על שם שהוא בא מעיר בישן, היא בית שאן. ויש סוברים על שם שהוא מבייש בפירותיו המשובחים את חבריו (ירושלמי); בְּמַעֲשָׂיו: שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הֶרְבֵּה – מגדל הרבה זיתים; בְּמִקוּמוֹ: כגון שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצַד הַגֶּת אוֹ בְּצַד הַפְּרָצָה – מקום פרוץ בגדר. ואף על פי ששנינו (לעיל ו, ב) "העומר שהוא סמוך לגפה ולגדישו... ובית הלל אומרים: שכחה", מכל מקום כאן מודים בית הלל שזית העומר בצד הגת או הפירצה אינו שכחה, לפי שהעומר הוא דבר תלוש ויכול הוא להיטלטל למקום אחר, ולכן אף שנשכח אצל דבר המסויים יש לו דין שכחה, ואילו אילן הזית מחובר הוא ואם הוא עומד בצד הגת או הפירצה ודאי ייזכר בו משום מקומו המסויים, ואין לו דין שכחה. וְשָׂאָר כָּל הַזֵּיתִים – הרגילים, דינם כעומרים: שְׁנַיִם שְׂכָחָה – אם שכח שני אילני זיתים הרי הם שכחה, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שְׂכָחָה – אם שכח שלושה כאחד, אין להם דין שכחה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵין שְׂכָחָה לְזֵיתִים – בכלל, מפני שחשובים הם. בירושלמי מובא, שלא אמר רבי יוסי "אין שכחה לזיתים" אלא בזמן שבא ארדינוס והחרב את כל הארץ ולא היו הזיתים מצויים. אבל בזמן שזיתים מצויים, אף רבי יוסי מודה שיש שכחה לזיתים.

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה לדון בשכחת אילן זית.

זֵית – אילן זית, שְׁנַמְצָא עוֹמֵד בֵּין שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת – של אילני זית, שֶׁל שְׁנֵי מַלְבָּנִים – שבין השורות יש ערוגות בצורת מלבנים,

שהשכחה נגרמה מחמת החשכה או מחמת העיוורון, וכבר הזכרנו ששכחה הבאה מחמת דבר אחר אינה שכחה, אין אנו אומרים כן, שהואיל וסיבה זו שעלולה לגרום שכחה ידועה להם מראש, בודאי דקדקו בשעת הקצירה או העימור לבלי להניח כלום, הלכך מה ששכחו הרי זה שכחה. וְאֵם הָיָה מְתַבְּנֵן – הקוצר בלילה או הסומא (רמב"ם), לְטוֹל אֶת הַגֶּס הַגֶּס – ללקוט את הגסים ולהניח לעת עתה את הדקים, אֵין לוֹ שְׂכָחָה – לא על הגסים ולא על הדקים, לפי שהדקים הרי הניח מדעתו, וכיון שהניח הדקים בדעתו עוד לחזור ולבדוק אם יש שם גסים, הלכך אין כאן שכחה. בירושלמי אמרו: "מאחר שדרכו לבחון בגסין אפילו דקין אין להם שכחה", ונדחקו המפרשים בפירוש הדברים "אפילו דקין". מכאן יש מפרשים לפי הירושלמי, שבמשנתנו מדובר שהתכוון לקצור כל השדה, הגסים והדקים, אלא שהיה מתכוון ביותר ליטול את הגסים, שלא יישאר אף אחד מהם, ולפיכך אפילו מה ששכח בדקים אין להם שכחה, שהואיל ותווך ובודק את הגסים, הריהו נזכר גם בדקים ("מלאכת שלמה"). בעל "תפארת ישראל" מביא פירוש (בשם הגר"א): שלקט כל השדה והתכוון ליטול הגסים ולהניחם לבד, ואף על פי כן אין שכחה אפילו בדקים, לפי שטרדתו בנטילת הגסים גרמה לו לשכוח דקים, והרי זו שכחה מחמת דבר אחר, הלכך אינה שכחה (עיין "תפארת ישראל – בועז", שנדחק לפרש את הירושלמי בדרך מיוחדת). אֵם אָמַר – בעל השדה: הָרִי אֲנִי קוֹצֵר עַל מְנַת מַה שְּׁאֲנִי שׁוֹכֵחַ – בשרה בשעת הקצירה או בשעת העימור, אֲנִי אָפֵל – ולא אניה לעניים, יֵשׁ לוֹ שְׂכָחָה – מה ששוכח יש לו דין שכחה, שתנאו בטל; ואין אנחנו אומרים, שהואיל והתנה כן מתחילה אין כאן שכחה מפני שסמך על תנאו ולא הקפיד כל כך ליטול את הכל, שכן בתנאו זה בא לעקור מצוה מן התורה, והמתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל (ירושלמי: "שנות אליהו").

באור משנה א

משנתנו באה ללמד דיני שכחה באילנות, ונקטה "זית" משום שנחלקו בו תנאים. ולדעת הרמב"ם, מפני שהיה חשוב בארץ ישראל באותו זמן. ברם, הוא הדין לכל אילן, שאם שכחו הבעלים מלקטוף פירותיו, יש לו דין שכחה. וכן כותב הרמב"ם: "השוכח אילן בין האילנות... או ששכח שני אילנות, הרי הן שכחה... כמה דברים אמורים? באילן שאינו ידוע ומפורסם במקום... או במעשיו... או בשמו... (כפי שיבואר במשנתנו). אבל אם היה בו אחד משלושה דברים אלו אינו שכחה, שנאמר: "ושכחת עומר בשרה" – עומר שאתה שוכחו לעולם ואין אתה יודע בו אלא אם תשוב ותראהו, יצא זה שאתה זוכרו ליתא זמן ואף על פי שלא תפגע בו, מפני שהוא ידוע ומפורסם" (ה'ל' מונתני עניים ה, טז-כד).

כָּל זֵית שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּשֵׂרָה – כל אילן זית שהוא מפורסם בשם מסויים או בסגולות מסויימות, כמבואר להלן במשנתנו, (אָפֵל)

אינו שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו; אבל אם התחיל בו, אפילו ביות הנטופה בשעתו, ושכחו – יש לו שכחה. כל זמן שיש לו תחתיו, יש לו בראשו. רבי מאיר אומר: משתלף המחבא.

פירוש ברטנורא

לעיל בריש פרק ג, וכן בין שורה שניה לשלישית ושכה אילן אמצעי שבשורה האמצעית, אינה שכחה שהאילנות שסביבו הסתירוהו, ודמי לחפזהו בקש או עמדו עניים כנגדו דתנן לעיל דאינו שכחה: במה דברים אמורים. אמתניתין דלעיל קמהדר דתנן ביות הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה. במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו ושכחו הרי זו שכחה עד שיהיה בו סאתים: כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו. אם נזכר בעל היותם מן היותם שכחה באילן בעוד שיש לו זיתים תחתיו יכול לחזור וללקטן, ולא חשיבא שכחה מה שכחה בראש האילן אלא לאחר שלא נשאר לו זיתים תחת האילן: רבי מאיר אומר משתלף המחבא. כלומר משכבדק המלקט בכל מחבואי היותם, או היו הנשאר לעניים כשאין לבעל האילן זיתים תחתיו, אבל כל זמן שלא בדק המלקט בכל מחבואי היותם אף על פי שאין זיתים תחתיו יכול לחזור וללקט. ואין הלכה כרבי מאיר:

משניות מבוארות – קהתי

מכאן, שההלכה השנויה לפני כן: "זית שיש בו סאתים ושכחו, אינו שכחה", כוונתה גם לזית שאין לו שם ובזמן שלא התחיל בו. ויש מדייקים בתוספתא: "עד שיהא בו סאתיים" כלומר עד שיהא במה שנשאר בו סאתים. ולפי דיוק זה אפשר אמנם לפרש משנתנו כפשוטה, שהפיסקה "במה דברים אמורים" מוסבה על מה ששנינו לפנינו: "זית שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה". אלא שמשנתנו באה להשמיע, שאם התחיל בו ונמצא שלא נשאר בו סאתים, אפילו יש לו שם כזית הנטופה בשעתו, יש לו שכחה; ואין התוספתא חולקת בזה על משנתנו, שכן התוספתא באה ללמד: עד שיהא בו סאתיים. דהיינו שאם שכח לאחר שהתחיל במסיקת הזית כשעוד נשאר בו סאתים, אינו שכחה (ענין 'תוספות אנשי סם'). מכל מקום דעת כל המפרשים הללו, שזית שיש בו סאתים, אם שכחו קודם שהתחיל בו, אינו שכחה, כדן קמה. אבל הרמב"ם אינו סובר כן, שהוא כותב (הל' מתנות עניים ה, כג): "השוכח אילן בין האילנות, אפילו היה בו כמה סאין פירות... הרי הוא שכחה". ברם, בענין "זית שיש לו שם" כותב הרמב"ם (סם סם, כד): "במה דברים אמורים? שלא התחיל באילן זה המפורסם, אבל אם התחיל בו ושכח מקצתו, הרי זה שכחה, ואף על פי שהוא מפורסם. והוא שיהיה הנשאר בו פחות מסאתים, אבל סאתים אינם שכחה..." – נמצאנו למדים מדברי הרמב"ם, שאף הוא מפרש משנתנו על פי התוספתא, אלא שלשיטתו כל הבבא עוסקת בזית שיש לו שם, וכך כנראה מפרש הרמב"ם את משנתנו: זית שיש בו סאתים ושכחו – זית שיש לו שם, אם יש בו סאתים, ושכחו לאחר שהתחיל בו, אינו שכחה. שכן מה ששנינו במשנה הקודמת, שכל זית שיש לו שם, אף שאין בו סאתים, אינו שכחה, במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו. אבל בזמן שהתחיל בו... יש לו שכחה; ברם אם יש בו סאתים, אינו שכחה, אף בזמן שהתחיל בו, כפי ששנינו קודם. אבל זיתים שאין להם שם וכן אילנות אחרים, בין התחיל בהם ובין לא התחיל, אפילו יש בהם סאתים, הרי הם שכחה. מכאן שלדעת הרמב"ם אין דינם של אילנות כדן קמה לענין סאתים (הראב"ד משיג עליו). אבל בציבורי פירות תלושים ששכחם בשעת לקיטתם, נראה שאף הרמב"ם סובר, שאם יש בהם סאתים דינם כעומר שיש בו סאתים, ואינם שכחה (ענין לעיל ו, ט: "וכן באילן"; הל' מתנות עניים ה, כ). קל זמן שיש לו תחתיו – שיש לבעל הבית זיתים תחת האילן, שלא שכחם, יש לו בראשו – בראש האילן (ריש ועוד), כלומר שאם שכח זיתים בראש האילן, שלא נקטפו, אינם שכחה, ומותר לו לחזור וללקטם; הטעם הוא, שדרך מלקטי זיתים כל זמן שיש להם זיתים תחת האילן, כשעוסקים בלקיטתם מסתכלים הם למעלה, לראות אם יש עוד זיתים באילן, ולכן אינם מסיחים דעתם מהם, ואין זה שכחה (הראש"ם). אבל אם אין לו זיתים תחת האילן, הרי אלו שבראשו שכחה. רבי מאיר אומר: משתלף המחבא – המחבא היינו המקל שחובטים בו את ענפי הזית, כדי להפיל את הפירות החבויים בין העלים (רמב"ם); ויש מפרשים שהמחבא היינו הפועל הבדוק בגמר הלקיטה את מחבואי הזיתים (ריש), ואולי היתה זו קבוצת פועלים שהיתה מיוחדת לעבודה זו; מכל מקום כוונת הדברים היא, שלאחר שנבדקו מחבואי הזיתים, מה שנשתייר על האילן הוא שכחה. אבל

מלבן בין שורה ראשונה לשנייה ומלבן בין שנייה לשלישית (ראה הציוור), כמו ששנינו (לעיל ג, א): "מלבנות התבואה שבין הזיתים"... ושכחו – כלומר ששכח את הזית האמצעי שבשורה האמצעית, אינו שכחה – שהזית הזה מסויים על ידי מקומו, לפי שעומד בין שלש שורות של זיתים ובין שני מלבנים, והרי שנינו במשנה הקודמת, שזית שיש לו שם מחמת מקומו, אינו שכן שכחה (ריש; הגר"א; תפארת ישראל, ועוד). יש מפרשים הטעם, לפי שהוא מוסתר על ידי השורות ודינו כעומר שחיפזהו בקש (לעיל ה, ז), שהואיל והשכחה מחמת אונס היא, אינה שכחה (רמב"ם). יש מבארים: זית שנמצא עומד בין שלש שורות... – שלש שורות של עצי זית מקיפות אותו משלש רוחותיו, ואורך כל שורה כידוע שני מלבנים שמידתו היתה כידוע להם (ריש), כזה: זית – אילן זית, שיש בו סאתים – זיתים, ושכחו – בשעת מסיקת הזיתים, אינו שכחה – כדן קמה שיש בה סאתים (לעיל ו, ז). במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו – למסקו כלל, דהיינו ששכחו כולו; אבל אם התחיל בו – ומסקו מקצתו, ועבר לאילנות אחרים, אפילו ביות הנטופה בשעתו, כמבואר לעיל (במשנה הקודמת), ושכחו – ושכח את הזית הזה מלגמור מסיקתו, יש לו שכחה – דין שכחה לו. מפשוטה של המשנה משמע, שזית שיש בו סאתים, אף על פי שאין לו שם, אם שכחו קודם שהתחיל בו, אינו שכחה; אבל זית ששכחו לאחר שהתחיל בו, אפילו הוא זית שיש לו שם יש בו סאתים, הרי זה שכחה. ומה ששנינו במשנה הקודמת: "כל זית שיש לו שם, אינו שכחה", היינו גם כשאין בו סאתים, ובזמן שלא התחיל בו. לפי זה יוצא, שזית שיש בו סאתים וזית שיש לו שם דינם שווה, שאם לא התחיל בהם אינם שכחה, ואם התחיל בהם הרי הם שכחה. אבל בתוספתא לא משמע כך, ששני שם: "כל זית שיש לו שם בשדה כזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו. אבל התחיל בו ושכחו הרי זו שכחה עד שיהא בו סאתים". הרי משמע מהתוספתא, שזית שיש לו שם, אם יש בו סאתים, אף על פי שהתחיל בו, אינו שכחה. מכאן יש רוצים לומר, שהתוספתא חולקת על משנתנו. אבל רוב מפרשי המשנה אינם מסכימים לדעה זו; ומפרשים הם משנתנו כדברי התוספתא: במה דברים אמורים – מה ששנינו במשנה הקודמת, שזית שיש לו שם אין לו שכחה? בזמן שלא התחיל בו. אבל בזמן שהתחיל בו. אפילו (הוא) כזית הנטופה בשעתו. ושכחו. יש לו שכחה. אלא אם כן היו בו סאתים. לפי זה יוצא, שיש שני יתרונות לזית שיש לו שם: (א) שאם לא התחיל בו, אף שאין בו סאתים, אינו שכחה, כאמור למעלה. (ב) שאם יש בו סאתים אף שהתחיל בו, אינו שכחה.

ג איזהו פֶּרֶט? הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַבְּצִירָה. הִיָּה בּוֹצֵר, עֵקֶץ אֶת הָאֲשְׁכּוּל, הַסֶּבֶף פְּעָלִים, נָפַל מִיָּדוֹ לְאָרֶץ וְנִפְרַט – הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. הַמְנִיחַ אֶת הַכֶּלְפֶּלְהָ תַּחַת הַגֶּפֶן בְּשַׁעַת שֶׁהוּא בּוֹצֵר, הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֵנָיִים; עַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כב, כח): "אֶל־תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָיִם".

ד איזהו עוֹלָלָת? כָּל שְׂאִיִן לָהּ לֹא כְּתָף וְלֹא נֶטֶף. אִם יֵשׁ לָהּ כְּתָף אוֹ נֶטֶף – שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם סָפֵק – לְעֵנָיִים. עוֹלָלָת שְׂבִאֲרַפְפָּה – אִם נִקְרָצַת עִם הָאֲשְׁכּוּל, הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת; וְאִם לֹא, הָרִי הוּא שֶׁל עֵנָיִים. גִּרְגָר יְחִידִי – רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲשְׁכּוּל; וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: עוֹלָלָת. פִּירוּשׁ בְּרִטְנּוּרָא

ג איזהו פרט. האמור בתורה (ויקרא יט) ופרט כרמך לא תלקט: עקץ. חתך: חוסבך בעלים. נקשר ונאחו בעלים ועל ידי כך נפל ונפרט: הרי הוא של בעל הבית. שלא נפרט דרך בצירה: המניח כלכלה בשעת שהוא בוצר. נותן סל תחת הענבים שיפול הפרט לתוכו: הרי זה גוזל את הענבים. דפרט בנשירתו וכו' בו עניים קודם שיגיע לארץ: אל תסג גבול עוללים. מפורש לעיל בפרק ה':

ד איזהו עוללת. האמורה בתורה (שם) וכרמך לא תעולל: כתף. השרביט האמצעי של האשכול מחוברים בו אשכולות קטנות הרבה, וכשהן שוכבים זה על זה כמשאו של כתפו של אדם הוא נקרא כתף, וכשהן מפורזים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן אין כאן כתף: נטף. הן גרגרים של ענבים המחוברים בסוף השרביט שרגלים להיות תלויים שם ענבים הרבה, ועל שם שענביו נוספות למטה נקרא נטף, ובלשון מקרא קורא לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל, לפי שהוא לפני שאר האשכולות כעולל לפני האיש: אם ספק. שנראים האשכולות הקטנות התלויות בשרביט כאילו שוכבות זו על זו ואין שוכבות יפה, דהשטא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו: שבארכובה. יהור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצה, והיא נקראת רכובה ופעמים שיש בה עוללות עם האשכולות: נקצצת. נקצצת ונחתכת, דווגמתו שנינו ביומא (לא): קרצו ומוקד אחר שחיתה על ידו. ובמקרא (ירמיה מו) קרץ מצפון בא: גרגר יחיד. כגון אשכול שאין לו אשכולות קטנות שוכבות זו על זו אלא הגרגרים מחוברים בשרביט עצמו: רבי יהודה אומר אשכול. דכתוב (שעיה יז) ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים. עוללות, ויתר מכאן אשכול: וחכמים אומרים עוללת. דלא חשבי הגרגרים השוכבים זה על זה להקרא כתף. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

לעני ולגר תעזב אותם? כל שְׂאִיִן לָהּ לֹא כְּתָף וְלֹא נֶטֶף – השרביט האמצעי שבאשכול, הנקרא "שדרה", מחוברים בו למעלה הרבה אשכולות קטנים, שקוראים להם "פסיגים", וכשהם עמוסים זה על גבי זה, הרי זה נקרא "כתף". ואם הם מפורזים בשדרה, אין כאן כתף. בסוף השדרה למטה אין פסיגים, אלא הגרגרים מחוברים בשדרה עצמה, וכשתלויים בה הרבה ענבים הנראים כאילו "נוטפים" למטה הרי זה נקרא "נטף". משנתנו באה ללמד, שאשכול ענבים קטן שאין לו לא כתף ולא נטף, אלא מעט גרגרי ענבים מפורזים בו, הרי זה נקרא "עוללת", ועליה אמרה התורה, שיש להניחה לעניים. ולמה נקראת "עוללת"? מפני שאשכול זה לגבי שאר האשכולות כעולל לאיש (דנב"ט). אם יש לה כתף או נטף – אשכול שיש לו כתף ואין לו נטף, או שיש לו נטף ואין לו כתף, הרי זה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – שאין זה נקרא "עוללת". אם ספק – אשכול שאין מבחינים בו אם יש לו כתף או נטף אם לא, הרי הוא לְעֵנָיִים – שמתנות עניים ספקן לעניים, כמו ששנינו בלקט (לעיל ד, יא): "ספק לקט לקט". עוֹלָלָת שְׂבִאֲרַפְפָּה – ארכובה הוא המקום שהאשכול מחובר שם בזמורה, והעוללת היוצאת משם ספק בה אם היא יוצאת מן האשכול ודינה כאשכול שהוא של בעל הבית, או שיוצאת מן הזמורה, וכיון שאין לה לא כתף ולא נטף, הרי היא של עניים, הלכך בודקים אותה כך: אם נִקְרָצַת – נחתכת, עם הָאֲשְׁכּוּל – שכשתולשים את האשכול היא נתלשת עמו, הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – כדון האשכול, שהיא חלק ממנו; וְאִם לֹא – שאינה נתלשת עם האשכול, הָרִי הוּא שֶׁל עֵנָיִים – שעוללת היא. גִּרְגָר יְחִידִי – כגון אשכול שאין בו פסיגים אלא גרגרים המחוברים בשדרה עצמה (ר"ש); רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲשְׁכּוּל – דינו כאשכול, והוא של בעל הבית, וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: עוֹלָלָת – זוהי עוללת ושייכת לעניים. בירושלמי מבואר טעמו של רבי יהודה, לפי שכתוב (ישעיה יז, ו): "ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלוש גרגרים..." – שנים שלוש גרגרים נקראים עוללות, אבל יתר מן הרי זה אשכול. אבל חכמים סוברים, שהואיל ואין כאן לא כתף ולא נטף הרי זו עוללת. ההלכה כחכמים. יש מפרשים: גרגר יחיד – אשכול שאין בו אלא גרגר יחיד ("שנות אליהו"; ר"ב מלכי צדק), ומגיהים הם בירושלמי בטעמו של רבי יהודה, שכתוב: "ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים" – שנים שלוש גרגרים הם עוללות, אבל פחות מכן דהיינו גרגר יחיד, הרי הוא אשכול, כלומר שלא נמצא אלא "עוללות" בלשון רבים ולא בלשון יחיד.

קודם לכן, אין זה שכחה, אף על פי שאין זיתים תחת האילן, לפי שבעל האילן אינו מסיח דעתו מהאילן עד שתלך המחבא. ואין הלכה כרבי מאיר. הרמב"ם מפרש משנתנו בדרך אחרת (נעין ה' מתנות עניים א, יב; ועיין שם השגת הראב"ד ופירושו למשנתנו).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו עוסקת בדניי פרט.

אִיזְהוּ פֶּרֶט – האמור בתורה (ויקרא יט, י): "ופרט כרמך לא תלקט, לעני ולגר תעזב אותם"? הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַבְּצִירָה – גרגר אחד או שניים הנופלים מן האשכול בשעת הבצירה. הִיָּה בּוֹצֵר – את גפנו, וכאשר עֵקֶץ אֶת הָאֲשְׁכּוּל – חתך את האשכול בעוקצו, הַסֶּבֶף פְּעָלִים – נסתך הבוצר או האשכול בעלים של הגפן, והאשכול נָפַל מִיָּדוֹ לְאָרֶץ וְנִפְרַט – נפרדו ממנו גרגרים בודדים (בירושלמי אין גורסים ("מדו"), הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת – לפי שלא נפרט דרך בצירה אלא מחמת אונס. והוא הדין אם נפרט מחמת סיבה אחרת, כגון שהכהו קרץ וכדומה, כמו ששנינו בלקט (ד, י), אלא שמשנתנו נקטה מקרה השכיח בבציר. הַמְנִיחַ אֶת הַכֶּלְפֶּלְהָ – הסל, תַּחַת הַגֶּפֶן בְּשַׁעַת שֶׁהוּא בּוֹצֵר – כדי שיפול הפרט לתוך הכלכלה, ויטלנו לעצמו בטענה שאין העניים זוכים בו עד שיפול לארץ, הָרִי זֶה גּוֹזֵל אֶת הָעֵנָיִים – שזוכים הם בפרט בשעת נשירתו אף קודם שיגיע לארץ; עַל זֶה נֶאֱמַר: "אֶל־תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָיִם" – פסוק זה בא להזהיר שלא לשנות ממה שהוגבל לעולי מצרים, או שלא להסיג גבול עניים במתנותיהם ("עולים") – בני אדם שירדו מנסייהם בלשון "סני נהור"), כמו שביארנו כבר למעלה (ה, ו). יש סוברים, שאין מדובר כאן במניח את הכלכלה ככוונה, כדי שיפול הפרט לתוכה, שבכגון זה ודאי הוא שהפרט שייך לעניים, והוא עובר ממש על הלאו "ופרט כרמך לא תלקט"; אלא המדובר כאן במניח את הכלכלה תחת הגפן כדי ליתן בתוכה את האשכולות בשעת הבצירה, ובאה המשנה להשמיענו שאם הניח את הכלכלה באופן שאפשר שגם הפרט יפול לתוכה, או (לפי הגר"א) שהניח כלכלה של גמי כדי שהאשכול לא ייפרט, הרי זה גוזל את העניים. כלומר שהנחת הכלכלה גורמת לכך שאין פרט, ונמצא גוזל את העניים ("תוספות אנשי ס"ס"; "שנות אליהו").

ב א ו ר מ ש נ ה ד

משנתנו ואילך באים דיני עוללות.

אִיזְהוּ עוֹלָלָת – שנאמר עליה (ויקרא יט, י): "וכרמך לא תעולל..."

ה המדל בגפנים, פשם שהוא מדל בתוך שלו, בן הוא מדל בשל עניים; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: בשלו הוא רשאי, ואינו רשאי בשל עניים.

ו פרום רבעי – בית שמאי אומרים: אין לו חמש, ואין לו בעור; ובית הלל אומרים: יש לו. בית שמאי אומרים: יש לו פרום ויש לו עוללות, והעניים פודין לעצמם; ובית הלל אומרים: פלו לנת.

ז פרום שפלו עוללות – רבי אליעזר אומר: לבעל הבית; רבי עקיבא אומר: לעניים. אמר רבי אליעזר: "פי תבצר... לא תעולל" (דברים כה, כא), אם אין בציר, מנן עוללות? אמר לו רבי עקיבא: "יברכך לא תעולל" (ויקרא

פירוש ברטנורא

ה המדל בגפנים. כשהגפנים תכופים זה אחר זה עוקר מאותם שבנותים והאחרים מתוקנים בכך: כך הוא מדל בשל עניים. אע"פ שיש בהם פאה או עוללות של עניים כך מדל בשלהם כמו בשלו, קסבר עניים דין שותף יש להם וכשם ששותף כמו שהוא מדל בשלו כך מדל בשל תבירו אף עניים כן; רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי. קסבר עניים דין קונה יש להם בחלקם, וכשם שהמוכר לחבירו יאשכולות אסור ליגע בהן אף בשל עניים כן. והלכה כרבי יהודה:

ו כרם רבעי. הנוטע כל עץ מאכל, בשנה הרביעית מעלה הפירות לירושלים ואוכלם שם בקדושת מעשר שני, או פודה אותם ומעלה הרמים לירושלים דכתיב (ויקרא יט) ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש הלולים, ודרשינן הלולים כמו הלולים, אמר רחמנא אחליה והדר אכליה: בית שמאי אומרים אין לו חומש. אף על פי שמעון פדין כמעשר שני אין הבעלים מוסיפים את החומש דלא כתבה תורה בו חומש: ואין לו ביעור. אינו חייב לבעור מן הבית בערב פסח של רביעית ושל שבועית כשמבער המעשרות כדכתיב (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית: וביה אומרים יש לו. חומש ויש לו ביעור. בית הלל ילפי קדש קדש ממעשר, מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור, ובית שמאי לא ילפי קדש קדש ממעשר: יש לו פרום ויש לו עוללות. דכחולין חשבי ליה: והעניים פודין לעצמן. מן הפרט והעוללות שלקטו, ואוכלים אותן במקומן ומעלין הרמים לירושלים: ובית הלל אומרים כולו לנת. משום דילפי ממעשר וסברי להו ממעשר שני ממון גבוה הוא הלכך אין לעניים חלק בו, ודורכים העוללות עם שאר היין והבעלים מעלים הכל לירושלים:

ז שכולו עוללות. שאין בכל הכרם אשכול שיש לו כתף ונמף: אם אין בציר. וכמה שיעור בציר שלשה אשכולות שעושים רביעית: אמר לו רבי עקיבא

משניות מבוארות – קהתי

למדו (משנה מעשר שני ד, ג): הפרה מעשר שני שלו, מוסיף עליו חמישית שוויו (חמש מבחוק, דהיינו רבע); וכן יש במעשר שני דין ביעור, שכתוב (דברים יד, ח): "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך..." כלומר שאסור להשהות את המעשרות יותר בבית החייבים לבעור; ושנינו (מעשר שני ה, ו): "עורב יום טוב הראשון של פסח של (שנה) רביעית ושל שבועית היה ביעור. כיצד היה ביעור? נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליו (לכהנים), ומעשר ראשון לבעליו (ללויים), ומעשר עני לבעליו (לעניים), ומעשר שני והביורים מתבערים בכל מקום" (צריך לבערם ולאבדם מן העולם).

פרום רבעי – כרם בשנה הרביעית להינטעו, והוא הדין לכל עץ מאכל, כפי שביארנו לעיל, בית שמאי אומרים: אין לו חמש – הבא לפדות פירותיו לעצמו, כדי להעלות דמיהם לירושלים, אינו צריך להוסיף חומש על הקרן כמעשר שני, ואין לו בעור – אין חייבים לבעור מן הבית בערב פסח של השנה הרביעית והשביעית לשמיטה, שלדעת בית שמאי, אין כרם רבעי שווה בכל למעשר שני. ובית הלל אומרים: יש לו חומש ויש לו ביעור – שלמדים בית הלל כרם רבעי ממעשר שני בגזירה שווה של "קודש, קודש", שכן בכרם רבעי כתוב (ויקרא יט, כד): "קודש הילולים לה" ובמעשר שני כתוב (ויקרא כז, ז): "וכל מעשר הארץ... קודש לה" – מה מעשר שני יש לו חומש ויש לו ביעור, אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור.

כרם, בית שמאי אינם למדים גזירה שווה זו (גמרא קידושין נד, ב). בית שמאי אומרים: יש לו פרום ויש לו עוללות – בית שמאי סוברים, שדין פרום ועוללות נוהג בכרם רבעי כמו בשאר כל כרם, שאף על פי שטעון פדיון, מכל מקום ממון בעלים הוא, והעניים פודין לעצמם – פודים בעצמם את הפרט והעוללות שלקטו בכרם רבעי, ומעלים את דמיהם לירושלים. ובית הלל אומרים: פלו לנת – הבעלים דורכים גנת את כל ענבי הכרם, ואף הפרט והעוללות, ומעלים את היין או פדיונו לירושלים, שסוברים בית הלל: כרם רבעי הרי הוא כמעשר שני, שממון גבוה הוא ולא ממון בעלים. הילכך אין לעניים חלק בו.

באור משנה ז

משנתנו מוסיפה ללמד דיני עוללות.

פרום שפלו עוללות – שאין בכל הכרם אשכול שיש לו כתף או נמף, רבי אליעזר אומר: לבעל הבית – כל הכרם של בעל הבית הוא, כמבואר הטעם להלן במשנתנו. רבי עקיבא אומר: לעניים

באור משנה ה

המדל בגפנים – כשהגפנים צפופות מדי, עוקר מהן קצת זמורות, כדי שיגדלו הנשאים בריוח וישיבחו ("המדל" משרוש "דלל"), פשם שהוא מדל בתוך שלו – שעוקר זמורות או אשכולות שלו, בן הוא מדל בשל עניים – רשאי לעקור זמורות שיש בהן עוללות ופאה; דברי רבי יהודה – בירושלמי מבואר הטעם, שדין עניים כדין שותף, וכשם שאדם מדל בשל שותפו כשם שהוא מדל בשלו, אף לגבי עניים כך. ברם, דחו שם טעם זה, ואמרו טעם אחר, שמתוך שהוא מדל בגפנים משתבחים הגפנים, ויש בזה תועלת גם לעניים. רבי מאיר אומר: בשלו הוא רשאי – לעקור, ואינו רשאי בשל עניים – שסובר רבי מאיר, שדין העני כדין הקונה, וכשם שאין המוכר רשאי ליגע באשכולות שמכר לחבירו, כך אסור לנגוע בשל עניים, דהיינו בזמורות שיש בהן עוללות ופאה; או שטעמו הוא, משום שרוצים העניים במה שיש להם עכשיו ולא יניח להם להפסידו מתוך חישובים של תועלת להבא. ההלכה כרבי יהודה.

באור משנה ו

כתוב בתורה (ויקרא יט, כג-כד): "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם על כץ מאכל... שלש שנים יהיה לכם עולים לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קודש היזולים לה". מכאן – כל עץ מאכל בשנה הרביעית להינטעו נקרא בלשון חכמים "נטע רבעי", וכן כרם בשנה הרביעית להינטעו נקרא "כרם רבעי"; ולימדה התורה, שפירות נטע רבעי או כרם רבעי קודש הם כקדושת מעשר שני, וצריך להעלותם לירושלים ולאכלם עם כפירות מעשר שני; ואם קשה להעלות את הפירות לירושלים, צריך לחלל אותם על מעות, כלומר שמוציאים אותם מקדושתם לחולין על ידי פדיון, ומעלים את המעות לירושלים ומוציאים אותם שם על דברי מאלל ומשקה, כמו שנוהגים בכסף מעשר שני. בגמרא (ברכות לה, א) מובאת מחלוקת רבי חייא ורבי שמעון ברבי (בן רבי יהודה הנשיא): אחד שונה בכל מקום "כרם רבעי", שלדעתו לא נאמרה תורת רבעי אלא בכרם, ואחד שונה "נטע רבעי", שלדעתו תורת רבעי נוהגת בכל האילנות. לפי הרמב"ם (הל' מעשר שני פרק ט) רבעי נוהג בכל האילנות שחייבים בעולה, וגירסתו היא "נטע רבעי". מכאן, "כרם רבעי" שבמשנתנו לאו דווקא הוא, אלא הוא הדין ל"נטע רבעי", ולא נקטה המשנה "כרם" אלא משום סיפא, שמדובר בה כפרט ועוללות, שאינם נוהגים אלא בכרם בלבד. מכל מקום דינו של כרם רבעי כדין מעשר שני, שצריך להעלות את הפירות לירושלים או לפדותם ולהעלות את דמיהם לירושלים; ונחלקו בית שמאי ובית הלל במשנתנו אם דינו כמעשר שני גם לענין חומש וביעור, שכן במעשר שני כתוב (ויקרא כז, לא): "ואם גאול יגאל איש ממעשרו, חמישיתו יוסף עליו", ומכאן

יט, אפילו פלו עוללות. אם פן למה נאמר: "פי תבצר... לא תעולל"? אין לעניים בעוללות קדם הפציר. ח המקדיש פרמו עד שלא נודעו בו העוללות – אין העוללות לעניים. משנודעו בו העוללות – העוללות לעניים. רבי יוסי אומר: יתנו שכר גדולין להקדש. איזו היא שכחה בערים? כל שאינו יכול לפשוט את ידו ולטלה; וברגילות? משיעבור הימנה.

פ ר ק ש מ י נ י

א מאימתי כל אדם מתרין בלקט? משילכו הנמושות. בפרט ובעוללות? משילכו העניים בפרם ויבאו. ובזיתים?

פירוש ברטנורא

וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות. ורבי אליעזר אמר דלא תימא הואיל ואין לעניים בעוללות קודם לבציר יזכה בהם בעל הבית, לכך נאמר וקרמך לא תעולל:

ח משנודעו העוללות. שניכר מה הוא עוללת ומה הוא אשכול: העוללות לעניים. שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: יתנו שכר גדולין להקדש. מה שמשבחיחן כל שעה בתוך קרקע של הקדש. והלכה כרבי יוסי: בערים. כרם שהגפנים שלה מודלות על גבי כלונסות ועצים, לשון אף ערשנו רעננה (שה"א): כל שאינו יכול לפשוט. כלומר לאחר שעבר מעליה, אם במקום שנוכח אינו יכול לפשוט ידו וליטול קרינא ביה לא תשוב לקחתו (דברים כד): אבל רוגליות, הגפנים העומדים על גבי קרקע שדורכים עליהם כרגל: משיעבור ממנה. הוי שכחה דכל גפן וגפן מן הרוגליות חשיבא כאומן בפני עצמו, ואסור לשוב מאומן לאומן:

ח א מאימתי. הנמושות. אית דמפרשי זקנים ההולכים על משענתם. ואית דמפרשי לקוטי בתר לקוטי. שמאחר שילכו בשדה לוקטים אחר לוקטים או הוקנים הללו שמאחרים ללכת ללקט אחר הכל כבר נתיאשו העניים מאותה שדה, וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל, בין לעניים בין לעשירים:

משניות מבוארות – קהתי

חשוב שכחה? כל שאינו יכול לפשוט את ידו ולטלה – אם לאחר שעבר מן הגפן נזכר במקום שאינו יכול לפשוט את ידו וליטול משם את השכחה, הרי זו שכחה וקוראים בו "לא תשוב לקחתו"; אבל אם יכול לטלה משם, אף על פי שכבר עבר מן הגפן שבה השכחה, אין זו שכחה. ואמרו הטעם בירושלמי: שדרנו לבחון. כלומר לפי שדרכו של בעל הערים לחזור ולבדוק את כולו אם לא שכח דבר. וברגילות – ואיזו היא שכחה ברוגליות, היינו בגפנים השטוחות על גבי הקרקע, לרגלי בני אדם? משיעבור הימנה – לאחר שעבר מן הגפן חל עליה דין שכחה, שכל גפן נחשבת כשורה בפני עצמה, ומשעבר ממנה, אף על פי שיכול לפשוט ידו וליטלה, הרי זו שכחה, ואנו קוראים בה: "לא תשוב לקחתו". – יש מעירים שהתנא שנה כאן דין שכחה בערים ולא למעלה בין דיני שכחה, מפני שהביא כאן שני דינים בכרם שאינם מצויים כל כך: "כרם שכולו עוללות" ו"המקדיש כרמו", ולכן צירף לכאן גם דין שכחה בערים, שאף זה דבר שאינו מצוי הוא ("מלאכת שלמה").

באור משנה א

"נאמר במתנות עניים: "לעני ולגר תעזוב אותם" – כל זמן שהעניים תובעים אותן (אינם מותרים אלא לעניים בלבד): פסקו העניים לבקש ולחזור עליהן, הרי הנשאר מהן מותר לכל אדם" (רמב"ם הל' מתנות עניים א. א). הטעם הוא, כפי שמובא בבבלי (בבא מציעא כא, ב), משום שהעניים התייאשו ממה שנשאר, ולכן דינו כהפקר ומותר אפילו לעשירים. משנתנו באה לפרט שיעורים במתנות העניים, מאימתי כל אדם מותרים בהן.

מאימתי כל אדם מתרין בלקט – הוא הדין בשכחה ובפאה; ואמנם בבבלי (תענית ו, ב) גורסים במשנתנו: מאימתי כל אדם מותרין בלקט ובשכחה ובפאה. אבל יש מדייקים, משמנתנו דווקא נקטה "לקט", לפי שהוא נרשר מעט מעט, ומפוזר הוא בשדה כולו, וכיון שיש טורח בלקיטתו לא היו העניים מלקטים את כולו, מה שאין כן בשכחה ובפאה שהן מונחות במקום מסוים בשדה, והיו נלקטות כולן בבת אחת על ידי העניים (מתוספות יום טוב). והנה ששנינו: "מאימתי כל אדם מותרין בלקט"? משילכו הנמושות – לאחר שכבר הלכו הנמושות, היינו העניים הוקנים והחלשים ההולכים על משענתם בנחת ומלקטים כל שבולת ושבולת; ונקראים "נמושות" על שם שממשמשים והולכים; וכיון שהנמושות הללו, שהם אחרוני המלקטים, הלכו מהשדה, מה שנשאר אחריהם בשדה הפקר הוא לכל אדם, שכבר נתייאשו העניים משדה זו. בפרט ובעוללות – מאימתי כל אדם מותרים? משילכו העניים בפרם ויבאו – כלומר לאחר שלקטו

– הוא, שהרי כולו עוללות. אמר רבי אליעזר: "פי תבצר... לא תעולל" – נאמר בענין עוללות, ופירושו שהבוצר כרמו חייב להניח את העוללות לעניים, אבל אם אין בציר – לבעל הכרם, מניין עוללות – לעניים? ומכאן שכרם שכולו עוללות הרי הוא כולו לבעל הבית ואין בו לעניים כלום. אמר לו רבי עקיבא: "וכרמך לא תעולל" – כתוב, והרי זה בא ללמדנו: אפילו פלו עוללות – לעניים הוא ולא לבעל הכרם. אם פן למה נאמר: "פי תבצר... לא תעולל" – מהי לדעת רבי עקיבא כוונת הכתוב "כי תבצור"....? אין לעניים בעוללות קדם הפציר – אין העניים זכאים ליטול עוללות קודם שיתחיל בעל הכרם לבצור כרמו. בירושלמי אמרו, שלדעת רבי אליעזר בא הכתוב "וכרמך לא תעולל" ללמד, שלא תאמר: הואיל ואין לעניים בעוללות קודם הפציר, יזכה בהן בעל הכרם (כלומר שילך לכרמו קודם שיתחיל לבצור ויטול עוללות), לפיכך צריך הכתוב לומר: "וכרמך לא תעולל" – בין בשעת הפציר ובין קודם הפציר. כן אמרו שם: "נמה הוא הפציר" – כלומר כמה יבצור בעל הכרם ויהיו העניים זוכים בעוללות? שלושא אשכולות שהם עושים רביע – כלומר רביעית הלוג יין (לפי רוב המפרשים), ויש אומרים: רובע הקב, היינו לוג שלם (½ ליטר בערך).

באור משנה ח

משנתנו דנה במקדיש כרמו, מה דין העוללות.

המקדיש פרמו – הנותן כרמו להקדש (לרשות המקדש), עד שלא נודעו בו העוללות – קודם שניתן להכיר בו מה הן עוללות ומה הם אשכולות, שעדיין הענבים קטנים הם, אין העוללות לעניים – מפני שהוא כרם הקדש, והקדש פטור ממתנות עניים. משנודעו בו העוללות – אבל המקדיש כרמו לאחר שנודעו בו העוללות, שכבר ניכר בו מהי עוללת ומהו אשכול, העוללות לעניים – שאין בעל הכרם יכול להקדיש את העוללות שאינו שלו. רבי יוסי אומר: יתנו שכר גדולין להקדש – העניים צריכים לתת לגובר ההקדש דמי השבח שהשביחו העוללות בזמן שהיו בידי ההקדש. ותנא קמא סובר שאין צריכים לתת שכר גידולים, לפי שכבר נתחייב הכרם בעוללות קודם שהוקדש. ההלכה כרבי יוסי. איזו היא שכחה בערים – "ערים" היינו שורת גפנים המודלות על גבי עמודים וכיוצא בזה, ושריגיהן יוצרים כעין סוכה ("ערי"ש" בערבית – סוכה של גפנים משורגים; ויש מבארים, שהגפנים המודלות עשויות כמין עריסה); ושואלת המשנה: אם נשכח אשכול באחד מגפני הערים, מתי הוא

מְשַׁתְרַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֲלֹא יֵשׁ שְׂאִינִים מוֹסְקִין אֶת זֵיתֵיהֶם, אֲלֵא לְאַחַר רְבִיעָה שְׁנִיָּה? אֲלֵא כְּדִי שֶׁיְהֵא הָעִנִי יוֹצֵא, וְלֹא יֵהָא מְבִיא בְּאַרְבְּעָה אֶסְרוֹת.

ב נֶאֱמָנִים עַל הַלְקָט, וְעַל הַשְּׂכָחָה, וְעַל הַפָּאָה בְּשַׁעֲתָן, וְעַל מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ. וְכֵן לֹא נֶאֱמָן לְעוֹלָם. וְאִינן נֶאֱמָנִין אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין בֵּן.

ג נֶאֱמָנִין עַל הַחֲטִיִּים, וְאִין נֶאֱמָנִין עַל הַקָּמָה, וְלֹא עַל הַפֶּתַי. נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוּרָה שֶׁל אֶרֶץ, וְאִין נֶאֱמָנִין עַלֹי בֵּין חֵי בֵּין מְבַשֵּׁל. נֶאֱמָנִין עַל הַפּוֹל, וְאִין נֶאֱמָנִין עַל הַגְּרִיסִין, לֹא חֲטִיִּים וְלֹא מְבַשֵּׁלִין. נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׂמֹן, לֹאמַר

פירוש ברטנורא

רביעה שנייה. המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידה ומצמיחה כוכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו, לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא טו). פירוש אחר רביעה על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו, תרגום רובץ רביע. וזמן רביעה שניה בשנה בינונית הוא ככ"ג במרחשון; שאינן מוסקין. מסיקה בזה כמו קוצר כתבואה, בוצר בענבים, אורה בתאנים, גודר בתמרים, כך מוסק בויתים: ולא יהא מביא בארבעה איסרות. היינו שני פונדיונים, שהפונדיון שני איסרין, ותנן אין פוחתין לעני העובד ממקום למקום מכבד בפונדיון, והיינו מוזן שתי סעודות, וכיון שאינו מביא זיתים שיהא ארבעה איסרות, היינו מוזן שתי סעודות לו ושתי סעודות לאשתו, אף הוא אינו יוצא ללקוט. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב נאמנים. העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה ופאה הן, ופטרנים מן המעשר: בשעתן. בשעת הקציר: בכל שנתו. בשנה שלישית ובשנה ששית, שמעשר עני נוהג בהן; וכן לוי נאמן לעולם. דמעשר ראשון נוהג בכל שנה, וכיון דאמר של מעשר ראשון הם לא חיישין שמא לא הפריש מהן תרומת מעשר, דכי היכי דלא נחשדו ישראל על תרומה גדולה כך לא נחשדו בן לוי על תרומת מעשר: אלא על דבר שבני אדם נוהגין בן. נוהגים לתת להם כן ולא על דבר שאין רגילים לתת להם כיוצא בו, ולקמן מפרש ואולי:

ג נאמנים על החטים. לומר של מעשר עני הם שניתן לי, אבל אין נאמנים לומר קמה ופת זה של מעשר עני, שניתן לי קמה ופת, דאין דרך לחלק מעשר עני קמה ופת: שעורה של ארז. אית דמפרשי שבולת של ארז, שלא היה דרכם לחלק אורז של מעשר עני אלא בשבולים. ואית דמפרשי שעורה של ארז קודם שנתשת במכתש והוסרה קליפתו [שעורה קורא] לו, ולאחר דישה בעורו בקליפתו דרך לחלקו לעניים: גריסין. שמתחן בריחים של גרוסות:

משניות מבוטאות – קהתי

מתנות עניים פטורות מן התרומה ומן המעשרות, כפי שהוכרנו כבר במסכתנו במקומות אחרים. משנתנו באה ללמד שעניים עמי הארץ נאמנים על מתנות עניים. נאמנים על הקט, ועל השכחה, ועל הפאה – עניים עמי הארץ שבאים למכור פירות שבידם, והם אומרים: פירות אלו הם של לקט או של שכחה או של פאה, הרי אלו נאמנים, בשעתן – בשעת הקציר, שנותנים אז לעניים לקט שכחה ופאה; והקונה פירות אלו פטור מן המעשרות. בירושלמי אמרו, שאינם נאמנים אלא אם כן אמרו שהביאו את הפירות ממקום קרוב, היינו ממקום שיכול אדם ללכת לשם ולחזור בו ביום. ועל מעשר עני נאמנים הם בכל שנתו – אם אמרו: פירות אלו של מעשר עני הם, הרי אלו נאמנים בכל השנה שנוהג בה מעשר עני, היינו בשנה השלישית ובשנה השישית לשמיטה. וכן לוי – כלומר לוי עם הארץ, נאמן לעולם – בכל השנים לומר, שהפירות שבידו הם של מעשר ראשון, והפריש מהם תרומת מעשר, שכן מעשר ראשון נוהג בכל שנה, וכשם שלא נחשדו ישראל (עמי הארץ) על תרומה גדולה, כך לא נחשדו בן לוי על תרומת מעשר. ואינן נאמנים – עניים עמי הארץ, אלא על דבר שבני אדם נוהגין בן – לתת להם דבר זה, כמפורש במשנה הבאה.

באור משנה ג

נאמנים על החטים – העניים נאמנים לומר על החטים שבידם שהם ממתנות עניים, כמו ששינו במשנה הקודמת, ואין נאמנים על הקמה, ולא על הפת – לומר שקיבלו את הקמה או את הפת במתנות עניים, לפי שאין דרך בני אדם לתת מתנות עניים קמה ופת. ברם, עני שאמר: קמה זה ופת זה הם מחיטים שקיבלתי ממתנות עניים וטחתי קמה ואפיתי לחם, הריהו נאמן (ירושלמי). נאמנים על השעורה – השבולת – של ארז – שזרבים היה לתת לעניים אורז בעודו בשיבולים, ויש מפרשים: שעורה של ארז – גרעיני ארז בעודם בקליפתם, ואין נאמנים עליו – על האורז שנידוש; ולפירוש שני – על האורז שנקלף, בין חי – לא מבושל, בין מבשול – שאין דרך בני אדם לחלק לעניים אורז שנידוש או שנקלף. נאמנים על הפול – לומר שממתנות עניים הוא, ואין נאמנים על הגריסין – פולים טחונים, לא חיים ולא מבשלים – שאין בני אדם נוהגים לתת מתנות עניים גריסים. נאמנים על השמן, לומר של מעשר עני הוא – שנתן להם בעל הבית מעשר עני שמן; ויש מפרשים, שנאמנים העניים לומר על השמן שבידם, שעשוהו מזיתים של מעשר

והזרו ובאו פעם שנייה, שמאחר שהלכו העניים פעמיים לזכרם הרי הם מסיחים דעתם ממה שנשאר, ודינו כהפקד. ובזיתים – מאימתי כל אדם מותרים במתנות עניים של הזיתים? משתירד רביעה שנייה – הגשם של העונה השנייה. גשמי היורה מתחלקים לשלש עונות גשמים, שכל אחת מהן קרויה "רביעה" (מלשון רביצה והפראה, שהגשמים רובצים על הקרקע ומפריים אותה), והן: רביעה בכירה, רביעה בינונית, רביעה אפילה (מאוחרת). ושנינו בביריתא (תענית ו, א): "איזהו זמנה של רביעה? הבכירה – בשלושה (במרחשון); הבינונית – בשבעה; האפילה – בעשרים ושלושה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשבעה, בשבעה עשר, ובעשרים ושלושה. רבי יוסי אומר: בשבעה עשר, בעשרים ושלושה, ובחודש (בראש חודש) כסלו". משנתנו באה ללמד, שלאחר שירדו הגשמים בעונת הרביעה הבינונית, אין העניים באים עוד ללקט את שיירי מתנותיהם שבידיהם, ולכן כל מה שנשאר הרי הוא הפקר ומותר לכל אדם. בירושלמי מבואר, שלא שנה כפרט ובעוללות ובזיתים "משילכו הנמושות". לפי שפרט ועוללות חביבים על הנמושות ולכן מזדוים הם לבוא לזכרם בעוד מועד, ואילו זיתים אינם הרגילים ללקט כלל, לפי שמי צנה הם. אמר רבי יהודה: והלא יש – בעלי זיתים, שאינם מוסקין את זיתיהם, אלא לאחר רביעה שנייה – ונמצא שדווקא בעונה זו באים העניים ללקט מתנותיהם? אלא כדי שיהא העני יוצא – ללקט מתנות עניים של זיתים, ולא יהא מביא זיתים, בארבעה איסרות – האיסר הוא אחד מעשרים וארבעה דינרין, חצי פונדיון. ארבעה איסרות הם שני פונדיונים, שבהם אפשר היה לעני לקנות מוזן ארבע סעודות, שתי סעודות לו ושתי סעודות לאשתו (עייני להלן משנה ז); וסובר רבי יהודה, שאם אין לעני סיכויים שביא לביתו זיתים ממתנות העניים בארבעה איסרות, כלומר בשיעור מוזן לארבע סעודות, אינו יוצא ללקט, ולכן מה שנשאר הפקר הוא, ומותר לכל אדם. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ב

להבנת משנתנו יש להקדים שתי הלכות, שכבר עסקנו בהן: א) עמי הארץ אינם נאמנים על המעשרות. כלומר שאינם נאמנים לומר על פירותיהם כי מעושרים הם; ומכאן פירות הנלקחים מעם הארץ נקראים "זמא". היינו ספק מעושרים (כמבואר להלן במסכת דמאי. ועייני ביאורנו בברכות ז, א). ברם, על תרומה גדולה נאמנים עמי הארץ, שכן הזיתים היו להפריש תרומה גדולה מתבואתם ומפירותיהם. ב)

שָׁל מַעֲשֵׂר עָנִי הוּא, וְאִין נְאֻמְנִין עָלָיו, לֹמַר שָׁל זִיתֵי נְקוּף הוּא.

פירוש ברטנורא

נאמנים על השמן. שדרך לחלק מעשר עני בשמן: ואין נאמנים לומר של זיתי נקוף הוא. זיתי נקוף ממתנות עניים הן, שחובטים ומנקפים בוית להשיר היתים שנשארו מן המסיקה. ונקוף לשון כנוקף זית. ואין העני נאמן לומר שזמן זה הוצאתי מזיתי נקוף ופמור מן המעשר, לפי שאין רגילין לעשות שמן מזוית נקוף. אבל עני האומר קמה זה או פת זו מלקט שכחה ופאה שלקמתי וטחנתי קמה ואפיתי להם, נאמן שדרך העני לעשות להם מלקט שכחה ופאה:

משניות מבוארות – קהתי

עני (דס"ט), וְאִין נְאֻמְנִין עָלָיו – על השמן, לֹמַר שָׁל זִיתֵי נְקוּף הוּא – שהוציא והו מזיתי ניקוף, והם הזיתים הבודדים הנשארים אחרי המסיק בראש האילן, והעניים נוקפים וחובטים בענפי האילן כדי להפיל את הזיתים הללו, וממתנות עניים הם (ברטנורא), או שזוכים בהם משום הפקר ("מלאכת שלמה"); ונקראים "זיתי ניקוף" מלשון "כנוקף זית" (ישעיהו יז, ו). והטעם שאין העניים נאמנים על השמן, לומר של זיתי ניקוף הוא, לפי שהזיתים הללו מועטים הם, ואין דרך לעשות מהם שמן (דמב"ט).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ איש רב פעלים
מו"ה אברהם מרדכי שמואל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק שוב הפעם נתקבלו שני מכתביו מא"ח הפסח ובי' שלפניהם, בס כותב ר"פ מההתועדות, כינוס המל"ח וקב"פ הרב שי' הראשי דאנגליא, וכבר כמדומה לי כתבתי לו, שדוקא במקום שצריך להאריך מקצרים הם, והרי בההתועדות ובפרט בהכנוס והקב"פ כל המפרט ה"ז משובח ולא להיפך, ואפשר עוד יתקבל מכתב מפורט יותר בהנ"ל.

תקותי שכיון שכותב סיבת הענינים השלילים שבהכנוס שהיה מפני העדר הכנה כדבעי, שעכ"פ מכאן ולהבא יתענינו בהכנות כל עניני חב"ד בעוד מועד ובשימת לב הדרושה, והרי הצלחה בכגון דא אין ענינה רק הצלחה בשעה פלונית וביום פלוני, אלא שבה תלוי ג"כ מדת ההשפעה על המתועדים המתכנסים והמתקבצים, וק"ל, שלכן כל יגיעה והשתדלות כדאיות הן כיון שנוגע לרבים, ולאחרי כל הלימוד זכות עדיין אינו מובן כלל לאחרי שעוסקים בדברים כאלו כו"כ שנים, ורואים בעליל עד כמה נוגע ההכנה והתכנית בעוד מועד, ובכ"ז חדשים לבקרים נתקלים עוה"פ במכשול זה.

נעם לי לקרות במכתבו במ"ש אשר מתכוננים לעזור ברישום ובטוחני ע"פ האמור, שנעשה הדבר בתכנית מסודרת ובמרץ הדרוש, והרי הדבר בענין שהזמן גרמא, ועד מתי יהי זה לנו למקוש, העדר ההכנה...

ומובן שכל הנ"ל לא אליו בפרט מכוון, ומרשותו ומזכותו למסור את זה לכל הפעילים שבתוככי אנ"ש, והמתבונן בתקופתנו נקל להכיר את האמת, שכא"א פעיל הוא, ומי שאינו עושה בפועל הוא רק מעצת יצרו הרע ולא עוד אלא שחוטא הוא על בלי נצול הכחות והאפשריות שניתנים לו מהשי"ת שכביכול הולכים הם לבטלה, ויהי רצון שיבשר טוב משינוי עיקרי בכל האמור בקרוב ממש.

בברכה לבשו"ט מתוך בריאות הנכונה הרחבת הדעת והצלחה מופלגה בפעולותיו בהפצת המעינות בפרט.

נ.ב. ... בשאלתו אם מחוץ למלמדות יתעסק גם בעניני צעירי אגו"ח ידועה השקפתי גם בזה, שעל כ"א לקחת חלק בהפצת המעינות חוצה ועאכו"כ הצעירים אשר כחס אתם שחוננו בזה מההשגחה העליונה, אבל כמובן, הזמן שיקדישו לפעולות אלו אין לקבוע בזה מסמרים, כי תלוי הדבר בתנאי המקום והזמן והחושים, ובהתאם לכל הנ"ל מחליטים בכל פעולה ופעולה [...] רק במדה שלא יגע כלל בעבה"ק בחנוך עתה...

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כח עמוד א **אָמַר רַב אַחָא בַר אֲדָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב, מִנִּין שְׁאֵפִילוּ שִׁיחַת תְּלַמְדֵי חֲכָמִים צְרִיכָה לְיֹמֵד, שְׁנֵאמַר 'וְעָלָהּ לֹא יְבוּל',** וכתוב זה נאמר בתלמידי חכמים, ואמר הכתוב שאפילו 'עלהו' שהוא דבר קל שבו כמו שיחת חולין שלו, 'לא יבול' - אינו נובל והולך לאיבוד, ולכן צריך ליתן לב לשיחתו ללמוד ממנה.

מביאה הגמרא ברייתא נוספת בענין זה: **אָמְרוּ עֲלָיו עַל רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי מַעֲלוֹת וּמְדוֹת שֶׁהָיוּ בּוֹ. מִיִּמְיוֹ לֹא שָׁח שִׁיחַת חוּלִין וְלֹא הִלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֹא הִרְהַר** בדברי תורה ובלא תפילין, ולא קדמו אדם בבית המדרש שהיה משכים מאד לבית המדרש, ולא ישן בבית המדרש לא בלילה שהיא שינת קבע, ולא ביום שהיא שינת עראי, ולא הרחרח בדברי תורה במבואות המטונפות, אף על פי שהיה כל כך שקוע בה, שלט במחשבתו ולא רהר, ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא, שהיה מאחר לצאת מבית המדרש, ולא מצאו אדם יושב ודומם - אף כשהיה יגע לא היה יושב ושומע מפי אחרים אלא יושב ושונה בעצמו בקול, ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו, שהיה רוצה לכבדם, ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם, ולא אמר לתלמידיו שהגיע עת לעמוד בבית המדרש, חוץ מערבי פסחים משום התינוקות שצריכים לישן ומשום קרבן פסח, וערבי יום הכפורים כיון שמצוה לאכול בו סעודה, וכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו מנהגים אלו.

תָּנוּ רַבֵּנּוּ שְׂמוֹנִים תְּלַמְדֵי הָיוּ לוֹ לְהֵלֵל הַחֲזָן, שְׁלֹשִׁים מֵהֶן רְאוּם שֶׁתִּשְׁרַח עֲלֵיהֶן שְׂכִינָה בְּמִשְׁחָה רַבֵּינוּ וְשְׁלֹשִׁים מֵהֶן רְאוּם שֶׁתִּעֲמֹד לָהֶם תְּמָה כִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּר, עֲשָׂרִים בִּינּוּנִים, גְּדוֹל שְׁכַבְוֹלָן יוֹתֵן בֶּן עוּזִיאֵל, קָטָן שְׁכַבְוֹלָן רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, אָמְרוּ עֲלָיו עַל רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי שֶׁלֹּא הֵנִיחַ מִקְרָא - תורה שבכתב, ומשנה - ששה סדרי משנה והברייתות, וּמְרָא - הסברות שהתנאים האחרונים דנו בדברי התנאים הראשונים, הִלְבָּוֹת - ההלכות שנאמרו למשה מסיני, וְאֲגֻדָּת, דְּקִדּוּקֵי תוֹרָה - ריבוי האותיות שיש בתורה שבאים לרבות ולמעט, וְקִדּוּקֵי סוּפְרִים - גזירות שגזרו חכמים להפריש מן העבירה, קָלִים וְחֲמוּרִים וְגִזְרוֹת שׁוֹוֹת - דברים הנלמדין בקל-וחומר וגזירה-שוה, תְּקוּפּוֹת - חשבונות מהלך החמה והלבנה, וְגִמְטְרִיאוֹת - דברים שדרשו חז"ל שנאמרו בתורה בלשון גימטריא, שִׁיחַת מְלֹאכֵי הַשָּׂרָת, וְשִׁיחַת שְׂדֵים, וְשִׁיחַת דְּקָלִים, מְשָׁלוֹת בּוֹכְסִין מְשָׁלוֹת שׁוּעָלִים תּוֹכּוֹת שֶׁאִמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהֵם תּוֹלִים אוֹתָם בְּכּוֹבְסִין וּבְשׁוּעָלִים, וְכֵן לֹא הֵנִיחַ דָּבָר גְּדוֹל וְדָבָר קָטָן, ומפרשת הגמרא דבר גדול זה מעשה מרובה, דבר קטן זה היות השאלות והסיקות דאבני ורבא, לקיים מה שנאמר 'להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא' כלומר, אמלא מעצמי אוצרותיהם בשאר החכמות שלא יצטרכו לעמול בהם. וְכִי מֵאַחַר שֶׁקָּטָן שְׁכַבְוֹלָן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי הָיָה גְדוֹלָתוֹ, גְּדוֹל שְׁכַבְוֹלָן עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה. אָמְרוּ עֲלָיו עַל יוֹתֵן בֶּן עוּזִיאֵל בְּשָׁעָה שִׁיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה כָּל עוֹף שְׁפוּרָח עֲלָיו מִיַּד נִשְׂרָף, שהיו מלאכי השרת מתקבצים סביבו לשמוע תורה מפיו.

הילוך חמה ולבנה. וְגִמְטְרִיאוֹת — דברים הנלמדין בלשון גימטריא, כגון: (ירמיה כה) שש"ך = בבל בא"ת ב"ש, כשדים (שם נא) = לב קמי בא"ת ב"ש, סהדה = מנון (נבב, בא"ט ב"ח. וכן לפי מנין האותיות, כגון: סתם גזירות שלשים יום (נזיר ה,א) — מקדוש יהיה, יהי"ה בגימטריא שלשים הוו. שִׁיחַת מְלֹאכֵי הַשָּׂרָת שִׁיחַת שְׂדֵים שִׁיחַת דְּקָלִים — לא ידענא מאי היא). מְשָׁלוֹת בּוֹכְסִין וּמְשָׁלוֹת שׁוּעָלִים — שיסדו קדמונים לתת אמתלא לתוכחתם, ותולין אותן בכובסים ובשועלים. כגון (סנהדרין לט,א) מאזני צדק, אבות אכלו בוטר. הויות דאבני ורבא — כל איבעיא להו לאבני ורבא הוה מספקא להו, ובכולן נתן את לבו ונתן בהן טעם, ובימי אמוראים נשתכחו. נשרף — שהיו מלאכי השרת מתקבצים סביבו לשמוע דברי תורה מפיו.

דף כח עמוד א. בלא תורה — בלא גירסא, שהיה הולך ושונה תמיד. חוץ מערבי פסחים — מפני עשיית פסחיהם, ומפני התינוקות שלא ישנו. כך מפורש בפסחים (קט,א). וערב יום הכפורים — שצריך לאכול מבעוד יום. משנה — כגון משנה וברייתא של ששה סדרים. גמרא — זו היא סברא, שהיו התנאים אחרונים מדקדקים בדברי הראשונים הסתומים לפרשם וליתן בהן טעם, כמו שעשו האמוראים אחר התנאים שפירשו דברי התנאים שלפניהן וקבעו בהן גמרא, ואותו דיוק שבימי התנאי נקרא התלמוד. הלכות — הלכה למשה מסיני, כגון גוד ולבוד ודופן עקומה, שיעורין חציצין מחיצין, עשר נטיעות, ערבה, וניסוך המים. דקדוקי תורה — ריבויי אותיות שבאין לדרוש בהן ריבויים ומעוטים, כגון: "האורח" — להוציא הנשים שדקדקה התורה בלשונה לכתוב אות יתירה ללמד. דקדוקי סופרים — שהוסיפו לדקדק אחר מעשה הבריות, ולהחמיר ולעשות סייג ואזנים לתורה, וגזרו גזרות להרחיק את האדם מן העבירה. ודכוותה בבכורות (ל,ב): גר הבא לקבל תורה עליו חוץ מדבר אחד — אין מקבלין אותו, ר' יוסי אומר: אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים. קלים וחמורים — דברים הנלמדין בקל וחומר, שניתנו לדון מעצמן לכל אדם ולא פירשו כלום בסיני. וגזרות שוות — דברים הנלמדין בגזירות שוות. תקופות — חשבון

בי"ה, ט"ו אייר, תשי"ח

ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו' הרב מנחם שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ב', בו כותב:

(א) כפי השמועה אשר אחת הבתי כנסיות אשר במחנסי ה'ט' בונה עתה בנין חדש לביהכ"נ, וכפי השמועה רוצים להכניס בתכנית הבנין, שלא תהי' מחיצה בביהכ"נ וישבו במעורב, ושואל האם ילחם בזה, או שלא יעשה דבר, כיון שי"א שעל ידי מלחמה, אפשר עוד יורע המצב.

והנה ע"פ האמור שאין עדיין החלטה סופית (שישבו דוקא במעורב). א"כ הרי פשוט שאי אפשר לשבת בחבוק ידיים. אלא שבכגון דא כבר אמרו חכמינו הוי ערום ביראה, שכיון שהתכלית הוא שיבנו מחיצה, לפעמים תכופות מצליחים בזה ע"י שאין מניחים השאלה להכנס בגדר מלחמה כי אם ע"י תעמולה בלתי רשמית ודבור עם אלו שיש להם השפעה על מהלך הענינים, ובזהירות שלא להכניסם לרגש של ניצחון אשר רבים חללים הפילה. ומובן שהחלטה בבחירת הדרך המתאימה לביהכ"נ האמורה, תלויה בתכונת נפש העומדים בראש ביהכ"נ והיחסים שלהם עמו ועם אלו שיכולים לדבר על לבם שיבנו ביהכ"נ כפי רצון הבורא ית'.

והרי מגוחך הדבר והוא ג"כ היפך שכל הפשוט, להתפלל ולבקש ממי שיהי' איזה דבר באופן שהוא היפך רצון זה שמבקשים ממנו הטובה ומילוי הרצון ובמכש"כ וק"ו מבעל יכולת בשר ודם, שמציעים לפניו בקשה ומוסיפים תוך כדי דבור, שמתנהג אני היפך רצונך, ואפילו בביתך, ובכל זה מבקש אני אותך שתמלא בקשתי! והרי הנוהג ככה, בין המשוגעים יתחשב.

ובמ"ש שיש אומרים, שאין המחיצה אלא מנהג - בודאי יודע שכבר נדפס וגם בשפה האנגלית, מאמרים וחוברת המבארים ענין המחיצה והאיסור, ויכול להשיגם ע"י הארגונים הרבנים המרכזים אשר בנויארק.

(ב) במ"ש אודות מצב בריאותו והמיחוש שהי' לו בעבר והוראת הרופא אשר עליו להיות שליט ברוחו ולשחרר עצמו מדאגות ומתיחת הרוח וכו'.

יודעה העצה היעוצה להעדר הדאגות, הוא מדת הבטחון; והאריכות בהאופן איך להסביר לעצמו ענין הבטחון, מבואר בכ"מ ומהם בס' חובת הלבבות שער הבטחון; ובאמת הרי זהו תוצאה ישרה מיסודי אמונת בני ישראל, אשר כולם הם מאמינים בני מאמינים: והאמונה היא שהשי"ת משגיח על כאו"א בהשגחה פרטית ואשר השי"ת הוא עצם הטוב, ובלשון רז"ל כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וא"כ מה מקום נשאר לדאגה? אין זה כי אם כששוכחים על עיקרי האמונה, אפשר שתתעורר דאגה.

ולהעיר אשר ע"פ הני"ל, בד"א בענינים שבידי שמים, וע"פ מרז"ל הכל בידי שמים חוץ מיר"ש, ולכן בעניני תורה ומצות על האדם לדאוג איך לשפר דרכיו להיות מתאים לתכלית בריאותו כדבר משנה, אני נבראתי לשמש את קוני.

תקותי אף שאינו מזכיר עדי"ז, שיש לו קביעות עתים בתורת הנגלה וגם בתורת החסידות ומוסיף מזמן לזמן, שהרי נצטוינו לעלות בקדש.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב. מזכירי הכותב אנגלית איננו כעת בעיר, ולכן בא המענה בלה"ק, אבל הוא יכול להמשיך לכתוב אנגלית.

61 שְׁיִלוּהָ לְרֵב הַנָּנְאָל - הלכו ושאלו את רב חננאל על אמיתותה של
62 השמועה, אָמַר לָהּ, הֲבֵי אָמַר רַב, חֲלוּזֵן נִיהוּנֵנְךָ הֲרֵי הִיא בְּגוּלָה
63 לְיוֹחֶסֶן.
64 מבארת הגמרא: וְרַב שִׁיחַס אֶת בְּנֵי חֲלוּזֵן וְנִיהוּד פְּלִיגָא - חולק
65 אֲדִרְבֵי אָמַר בַּר פְּהֵנָא, דְּאָמַר רַבִּי אָבָא בַר פְּהֵנָא, מַאי דְכָתִיב
66 (מלכים ב' יח יא) וַיִּזְלַג סַחְרִיב מִלֶּךָ אֲשׁוּר אֶת עֶשְׂרֵת שְׂבִי
67 (שְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיִּנְחַם בְּחֵלֶם וַיִּכְבּוֹד נָהָר גִּזְוֹן וַעֲרֵי מְדִי, כִּךְ הוּא
68 בִּיאֹרֵה, 'חֶלְח' וְזו חֲלוּזָן, 'חֶבּוֹר' וְזו הַדְּיִב, 'נָהָר גִּזְוֹן' וְזו גִּזְוֹן, 'עֲרֵי
69 מְדִי' וְזו חֲמִינָן וְחֶבְרוֹתִיָּה - הערים הסמוכות לה, וְאָמַר לָהּ - ויש
70 שאומרים שזו נְהוּנֵנְךָ וְחֶבְרוֹתִיָּה, מבארת הגמרא: מַאי 'חֶבְרוֹתִיָּה',
71 אָמַר שְׂמַוְאֵל, כִּרְךָ שְׂבו נִמְצְאוּת הָעֵרִים מוֹשְׁבֵי, הוֹסְפִי וְרוֹמְפִי.
72 ומביאה הגמרא: שעל מקומות הללו שגלו עשרת השבטים אָמַר
73 רַבִּי יוֹחָנָן, וְכוּלָם לְפִסְלוֹ - כולם פסולים, משום שעובדי כוכבים
74 נִישְׂאוּ בְּנִיתוּתֵיהֶם שֶׁל עֶשְׂרֵת הַשְּׁבִיטִים, וּלְדַם פְּסוּל, וְנִמְצְאוּ שְׂטוֹר
75 רַבִּי אַבְנָא שֶׁחֲלוּזֵן וּלְפִי הִישָׁא אֹמְרִים גַּם נִיהוּנֵנְךָ, הִיא בְּבַל
76 הַמְקוּמוֹת שֶׁקֶבַע רַבִּי יוֹחָנָן שָׁהָם פְּסוּלִים. בדברי שמואל שביאר
77 שאחת מ'חברותיה' היא מושבי, ועליה אמר רבי יוחנן שהיא
78 פְּסוּלָה, קְסָלְקָא דְעֵתָא - סברה הגמרא בתחילה שמוֹשְׁבֵי הָיִינוּ
79 מוֹשְׁבֵי. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָאָמַר רַבִּי הֵימָּא בַר אֲבִין אָמַר שְׂמַוְאֵל,
80 מוֹשְׁבֵי הֲרֵי הִיא בְּגוּלָה - כפומבדיתא לְעֵנִין יוֹחֶסֶן, וְהִיאֲךָ מוֹנָה
81 אוֹתָהּ שְׂמַוְאֵל בִּין הַפְּסוּלִים. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא מוֹשְׁבֵי לְחֹדוֹ
82 וּמוֹשְׁבֵי לְחֹדוֹ - הם שני מקומות שונים, בני מושבי פסולים ובני
83 מושבני מיוחסים. כִּיּוֹן שֶׁחֲבֹרָה לְחֲלוּזֵן וְהַדְּיִב, מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא אֶת
84 הַפְּסוּק בְּדִנְיָאֵל הָעוֹסֵק בָּהֶם: דְּנִיָּאֵל רָאָה בְּחִזְיוֹן אַרְבַּע חַיּוֹת
85 שְׂרוּמוֹת לֹאֲרַבְעַת מַלְכוּיּוֹת שִׁמְשָׁלוּ וְשַׁעֲתִידִים לְמִשׁוֹל בְּעוֹלָם.
86 עַל הַמַּלְכוּת הַשְּׁנִיָּה שֶׁנִּרְאָה כְּדָב אִמְרַ דְּנִיָּאֵל (ו ז ה), 'וְהִתְלַת עֲלֵיָּךְ
87 וְשְׁלוּשָׁה צִלְעוֹת' בְּפִסְפָּה בִּין שְׁנֵיהֶ', שְׁאוֹלַת הַגְּמָרָא: מִהֲנֹאֲמַר
88 'בְּפִסְפָּה' מִשְׁמַע שֶׁצִּלְעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ פִּיָּה, וְאֵילוּ מִהֲנֹאֲמַר 'בִּין שְׁנֵיהֶ'
89 מִשְׁמַע שֶׁהֵם בִּין שְׁנֵיהֶם הַבּוֹלְטוֹת וְפִיָּה, מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא: אָמַר
90 רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלוֹשַׁת הַצִּלְעוֹת ז' חֲלוּזֵן, הַדְּיִב וְגִזְוִי, וְשְׁפָעִים
91 מַלְכוּת פֶּרַס בּוֹלְעָתָן בְּתוֹךְ פִּיָּה, דְּהֵינּוּ מוֹשְׁלַת עֲלֵיהֶם, וְשְׁפָעִים
92 פּוֹלְטָתָן מִחוּץ לְפִיָּה, דְּהֵינּוּ שֶׁהֵם מוֹרְדִים בָּהּ וְאֵינָהּ מוֹשְׁלַת
93 עֲלֵיהֶם. מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא לֵאמֹר מַלְכוּת כּוֹנֵנַת הַפְּסוּק: נֹאֲמַר
94 בְּתוֹרַת הַפְּסוּק (שם), 'וְאֵילוּ חִיָּו אֲחֵרֵי תִּנְיָנָא דְמֵיָּה לְדוּב' - והנה
95 חִיָּה אַחֲרַת שְׁנֵיהֶם דוּמָה לְדוּב, וְהֵנִי רַב יוֹסֵף, אֵילוּ פְּרִיָּים נִמְשָׁלוּ
96 לְדוּב, לְפִי שְׂאוּבְלֵין וְשׁוֹתִין כְּדוּב, וּמְסוֹרְבֵין - וְשִׁמְנִים כְּדוּב,
97 וְהַנְּחָלִין שְׁעָר כְּדוּב, וְאֵילוּ חֶלְם נִמְנָה כְּדוּב, שְׁגַם בְּהִיּוֹת קִשׁוֹר הוֹרֵךְ
98 וְבֹא סָבִיב עֲצֵמוֹ. וְכֵן רַבִּי אֲמִי, כִּי הוּא הוּוּ פְּרָקָא דְרַבִּי - כְּשֵׁהִי
99 רֹאֵה פֶּרְסֵי רֹכֵב, אָמַר, הֵינּוּ דוּקָא נִיָּדָא - זהו דוב נודד, כְּלוֹמַר,
100 שֶׁאֵין לוֹ מְנוּחָה כְּדוּב.
101 הַגְּמָרָא מִמְּשִׁיבָה לְהַמְשִׁיל לְדַמּוּת בְּנֵי אֹמוֹת שׁוֹנוֹת: אָמַר לִיָּה רַבִּי
102 לְלוֹי שְׁהִיָּה יוֹדַע לְהַמְשִׁיל וּלְדַמּוּת, הֲרָאֵי בְּמִשַׁל לְמִי דוּמִים
103 הַפְּרִיָּים, אָמַר לִיָּה, דוּמִים בְּגוֹרְתָם לְחֵיָּלוֹת הַצְּבָא שֶׁל בֵּית דָּוִד.
104 הַמְּשִׁיךְ לְבַקְשׁוֹ, הֲרָאֵי לְמִי דוּמִים הַתְּפָרִין, אִמַּר לוֹ דוּמִין לְמִלְאָכֵי
105 חֶבְלָה. הַמְּשִׁיךְ לְבַקְשׁוֹ, הֲרָאֵי לְמִי דוּמִים הַיִּשְׁמַעְעָלִים. אִמַּר
106 לוֹ דוּמִין בְּלִבּוֹשָׁם הַשְּׁחוֹר לְשַׁעֲרִים וְ- לְשִׁדִּים שֶׁל בֵּית הַכְּפָא. עוֹד
107 בְּקִשׁוֹ רַבִּי, הֲרָאֵי בְּמִשַׁל לְמִי דוּמִים תְּלַמְדֵי חֲכָמִים שְׁבַבְלָא, אִמַּר
108 לוֹ דוּמִים בְּבַגְדֵיהֶם הַלְּבָנִים וְבַעֲטִיפָתָם לְמִלְאָכֵי הַשְּׂרָת. מְבִיאָה
109 הַגְּמָרָא: כִּי הָוָה נִתְּחַם נְפִישָׁה דְרַבִּי - בְּשַׁעֲתָ פְּטִירְתוֹ שֶׁל רַבִּי נֹרְקָה
110 נְבוּאָה בְּפִיו וְאָמַר, עֵיר שִׁשְׁמָה הוֹמְנָא אִיבָא - יש בְּבַבְלָא, וּבּוֹלָה
111 עֲמוּנָאֵי הִיא - כל יושביה גרים עמונים. ועיר ששמה מְסַנְרָא אִיבָא
112 בְּבַבְלָא, וּבּוֹלָה דְמְסוּרָא הִיא - כל יושביה מְזוּרִים. ועיר ששמה
113 בִּירְקָא אִיבָא בְּבַבְלָא, וְשִׁנָּה אִיבָא בַר אֲבִין אָמַר רַב חֲנַנְאֵל
114 ועוד עיר ששמה בִּירְקָא דְסַמְיָא אִיבָא בְּבַבְלָא וְהַיּוֹם סָרוּ מִאֲחֵרֵי
115 הַמְּקוֹם - יִשְׂרָאֵל שְׁבָה הַשְּׁתַמְדוֹ. וְזֵה שֶׁהִבְיָאָם לִידֵי כִךְ הוּא,
116 דְאִקְפֵי פִירָא בְּכוּרֵי בְּשַׁבְתָּא - הַכִּיבֵר שֶׁגִּידְלוּ בוֹ דְגִים הוֹצֵף בְּדָגִים
117 בְּשַׁבְתָּ, וְאִוִּיל וְצִדוֹ כְּהוּ בְּשַׁבְתָּא - וְהִלְכוּ וְצִדוּ אֶת הַדָּגִים בְּשַׁבְתָּ,
118 וְעַל מַעֲשֵׂה זֶה שְׁמִתְנִיחוּ - נִידָה אוֹתָם רַבִּי אֲחֵי כְּרַבִּי יֵאֲשִׁיָּה,
119 וְאִישְׁתַּמְדוּ - הַשְּׁתַמְדוּ. עוֹד אִמַּר רַבִּי נְבוּאָה, מְקוֹם שִׁשְׁמוֹ אֲתָרָא
120 דְאִתְּמָא אִיבָא בְּבַבְלָא, וְאִדָּם שִׁשְׁמוֹ אִיבָא בַר אֲהֶרָה יֵשׁ בָּהּ,

1 וְהִיאֲדָמָא הוּא דְלִיָּה פְּרָסָי - רק בזמנינו שינו הפרסים את מקום
2 הגשר, אֲךָ שְׂמוּאֵל צִיָּין לְמַקּוּמוֹ הַקּוֹדֵם. עַד עַתָּה בִּיאֵרוּ גְבוּלוֹת
3 בְּבַל שְׂמַמּוּרַח לְנַהֵר פְּרַת. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא לְבַרְרָ: אָמַר לִיָּה אֲבִי
4 לְרַב יוֹסֵף, לָהּ אִיבָא דְפִרְתָּ עַד הִיבָא - עַד הֵיכֵן הוּא גְבוּלָה שֶׁל
5 בְּבַל מִמַּעֲרֵב לְנַהֵר פְּרַת. אָמַר לִיָּה, מַאי דְעֵתִיךָ לְשִׁאוֹל עַל כִּךְ,
6 שְׂמָא מְשׁוּם שֶׁחָנַךְ רֹצֵחַ לְבַרְר עַל יוֹחֶסֶם שֶׁל יוֹשְׁבֵי בִּירְם שֶׁעַל
7 שִׁפְתוֹ הַמַּעֲרֵבִית שֶׁל נַהֵר פְּרַת, הוּי יוֹדַע שֶׁאֵפִילוּ מִיִּיחֶסֶי
8 דְפּוֹמְבִידִיתָא - הַמְּשַׁפְּחוֹת הַמִּיּוֹחֶסוֹת שֶׁבְּפּוּמְבִידִיתָא הֵימָּא בִּין
9 הַפְּרַת וְהַחִידְקֵל, מְפִירָם נְכָבִי - נוֹשָׂאִים נְשִׁים מְבִירָם, וּמוֹכַח שְׁבִנֵי
10 בִירָם מוֹחוֹקִים לְמִיּוֹחֶסִים כְּאִנְשֵׁי בְּבַל. שְׁנִינוּ בְּמִסְכַּת גִּיטִין (ב).
11 שֶׁהִמְבִיא גַם מְמִידַת הַיָּם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לֹאֲמַר בְּפִנֵי נִכְתָּב
12 וּבְפִנֵי נִחְתָּם הַגַּט לְשֵׁם אִשָּׁה זו, כִּיּוֹן שֶׁהֵם לֹא הִיוּ בְּקִיאִין בְּהַלְכָּה
13 זו, אֲבַל הַמְּבִיא גַם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִדִּינַת הַיָּם אֵין צָרִיךְ לֹאֲמַר כֵּן,
14 כִּיּוֹן שֶׁהִיוּ בְּקִיאִין בְּהַלְכָּה זו. וְדַעַת רַב (שם ו) שֶׁבְּבַל כֵּאֲרֵךְ יִשְׂרָאֵל
15 לְעֵנִין זֶה, וְאֵף הַמְּבִיא גַם מִמְּנָה אֵינוֹ צָרִיךְ לֹאֲמַר כֵּן. וְעַתָּה מִבְּאֵרַת
16 הַגְּמָרָא אֶת גְּבוּלוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּבַל לְעֵנִין הַבָּאָה גַם: אָמַר רַב פְּסָא
17 בְּמַחְלֻקְתָּ לְיוֹחֶסֶן - כִּשֶׁם שֶׁנִּחְלַקוּ רַב וְשְׂמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן לְעִיל
18 (עא); גְּבוּלוֹת בְּבַל לְעֵנִין יוֹחֶסֶן מִשְׁפָּחוֹת, כִּדְּמַחְלֻקְתָּ לְעֵנִין יוֹסֵף,
19 מִהוּ גְבוּלָה שֶׁל בְּבַל. וְרַב יוֹסֵף אָמַר שֶׁהַמְּחֻלְקֵת עַל גְּבוּל בְּבַל
20 אֵינָה אֵלָּא לְעֵנִין יוֹחֶסֶן, אֲבָל לְעֵנִין יוֹסֵף לְדְבָרֵי הַבּוֹל בְּבַל הוּא
21 עַד אֲדָרָא תִּנְיָנָא וְהַגְּמָרָא - הַאֲגַם הַשְּׁנֵי שֶׁל קָנִים וְעַרְבָה שֶׁמִּצְפּוֹן
22 לְגִשְׁר. אָמַר רַבִּי בַר אָבָא, הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא חֶבִיל יֵשָׁא הוּא הַתְּכִילִיתָא
23 דְבַבְלָא - כְּלִיל תְּפֹאֲרָתָה שֶׁל בְּבַל לְעֵנִין יוֹחֶסֶן, וְהָעֵרִים שֶׁבְּתוֹכָהּ
24 הַנִּקְרָאוֹת שׁוּנְיָא וְגוֹבִיָּא, הֵם הַתְּכִילִיתָא דְחֶבִיל יֵשָׁא - כְּלִיל תְּפֹאֲרָתוֹ
25 שֶׁל חֶבִיל יֵמָא. רַבִּינָא אָמַר אֵף הָעֵיר צִצְרָא הִיא מִהָעֵרִים
26 הַמִּיּוֹחֶסוֹת בְּחֶבִיל יֵמָא. מְבִיאָה הַגְּמָרָא רֵאשִׁיָּה: תִּנְיָא נְמִי הֲבֵי
27 שֶׁמְקוּמוֹת אֵלּוּ הֵם הַמִּיּוֹחֶסִים בְּיוֹתֵר, חֲנָן בֵּן פְּנַחָם אוֹמֵר, חֶבִיל יֵמָא
28 הוּא הַתְּכִילִיתָא דְבַבְלָא, וְהָעֵרִים שׁוּנְיָא וְגוֹבִיָּא וְצִצְרָא הֵן הַתְּכִילִיתָא
29 דְחֶבִיל יֵמָא. אָמַר רַב פְּסָא, וְהִיאֲדָמָא - וּבּוֹזְמִינוּ אֵין מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָה
30 מִיּוֹחֶסִים כִּי כֵךְ, מִשׁוּם דְאִתְּרִבֵּי כְּהוּ פּוֹתָא - שֶׁנִּתְעַרְבוּ בָּהֶם
31 כּוֹתִים. דוּחָה הַגְּמָרָא: וְלֹא הִיא - לֹא נִתְעַרְבוּ כּוֹתִים בָּהֶם, אֵלָּא
32 אִתְּתָא הוּא דְבַעָא מִיָּיָהוּ - בְּקֶשׁ כּוֹתֵי אַחַד לִישָׂא אֶת בַּת הַמְּקוֹם,
33 וְלֹא יִהְיֶה לִיָּה - לֹא נִתְּנוּ לוֹ לְהַנְשֵׂא לָהּ, וְלִכְךָ הוּא הוֹצִיא עֲלֵיהֶם
34 לְעוֹן שֶׁמִּשְׁפּוֹחוֹתֵיהֶם נִתְעַרְבוּ עִם הַכּוֹתִים. מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא: מַאי
35 חֶבִיל יֵמָא. אָמַר רַב פְּסָא, זו נִמְצְאָת עַל נַהֵר פְּרַת דְבּוֹרְסֵי - שֶׁאֵף
36 בּוֹרְסֵי מִצוּעָה עַל שִׁפְתוֹ. מְבִיאָה הַגְּמָרָא: מַעֲשֵׂה בְּהֵוָה בְּרָא -
37 אִדָּם שֶׁרָצָה לִישָׂא אֶת עֲצֵמוֹ כְּדִי לְשִׂאת אִשָּׁה, דְּאָמַר לָהּ -
38 לְחַכְמִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָנָּה מִן שׁוֹט מִישׁוֹט - אֵין מְמַקּוֹם הַנִּקְרָא
39 'שׁוֹט מִישׁוֹט'. עַמְד רַבִּי יִצְחָק נִפְתָּא עַל גִּזְוִי וְאָמַר, שׁוֹט מִישׁוֹט בִּין
40 הַנְּהָרוֹת פְּרַת וְהַחִידְקֵל עוֹמְרָת. שְׁאוֹלַת הַגְּמָרָא: וְכִי בִין הַנְּהָרוֹת
41 עוֹמְרָת מַאי הָיָה - אִיזָה מַעֲלָה יֵשׁ בְּדַבְרֵי. מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא: אָמַר אֲבִי
42 אָמַר רַבִּי תָמָא בַר עֲקוּבָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי תִּנְיָנָא, מֵאַחַר וּמִקּוּמָה
43 בִּין הַנְּהָרוֹת, הֲרֵי הִיא נִחְשֶׁבַת בְּגוּלָה - כְּפּוּמְבִידִיתָא לְעֵנִין יוֹחֶסֶן,
44 דְּהֵינּוּ כְּמִקּוּמוֹת שִׁיחוֹן וְדֵאֵי. מְבִרַרַת הַגְּמָרָא: וְחִיבָא קְרִיָּמָא -
45 וְהֵיכֵן מְקוּמָה שֶׁל שׁוֹט מִישׁוֹט. מְשִׁבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
46 מַאיִּי דְקִירָא וְלָעִיל - מְדֹרוֹם לְאִיזֵי דְקִירָא הַנִּמְצְאָת עַל שִׁפְתֵי נַהֵר
47 פְּרַת. שְׁאוֹלַת הַגְּמָרָא: וְהֵא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (לְעִיל עא); שִׁיחוּסָה שֶׁל
48 בְּבַל נִמְשַׁךְ כְּלָפֵי דְרוֹם רַק עַד מְעַבְרַתָּא דִּנְיוּמָא וְלֹא יוֹתֵר, וְאֵילוּ
49 'שׁוֹט מִישׁוֹט' כִּיּוֹן שֶׁהִיא דְרוּמִית לְאִיזֵי דְקִירָא' - שֶׁהִיא דְרוּמִית
50 לְמַעֲבַרְתָּא דִּגְזִיזָא, נִמְצָא שֶׁהִיא מִחוּץ לְגְבוּלוֹת יוֹחֶסֶי בְּבַל.
51 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אָמַר אֲבִי, יִשְׁנָה צְוִעָה שֶׁל קִרְקַע דְנִפְתָּא -
52 שִׁיּוּצָתָא מִחוּץ לְגְבוּל וּמִמְשַׁכַּת עַד שׁוֹט מִישׁוֹט, וְאֵף רְצוּעָה זוֹ הִיא
53 בְּבַלל בְּבַל לְעֵנִין יוֹחֶסֶן. אָמַר רַב אִיקָא בַר אֲבִין אָמַר רַב חֲנַנְאֵל
54 אָמַר רַב, מְקוֹם נַהֵר חֲלוּזֵן וּמְקוֹם הַנִּקְרָא נִיהוּנֵנְךָ הֲרֵי הִיא בְּגוּלָה -
55 כְּפּוּמְבִידִיתָא לְעֵנִין יוֹחֶסֶן. אָמַר לָהּ אֲבִי לֹא תִצִּיתוּ לִיָּה - אֵל
56 תְּקַבְּלוּ אֶת דְּבָרֵי שֶׁל רַב אִיקָא, שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר כֵּן אֵלָּא מִשׁוּם שִׁיבְמָה
57 הִיא דְנִפְתָּה לִיָּה הָתָם - אֲלַמְּנַת אַחִיו שִׁמַּת בְּלֹא בְּנִים נִפְלָה לְפָנָיו
58 לִיבּוֹם מִשָּׁם, וְכִיּוֹן שֶׁרְצָה לִיבְמָה מִיִּיחֶסְדָּה. אָמַר לִיָּה רַב אִיקָא
59 לְאֲבִי, אָטוּ דִּידִי הִיא - וְכִי אִמַרְתִּי שְׂמוּעָה זוֹ מִעַצְמִי שֶׁאֵתָּה
60 חוֹשְׁדֵנִי כֵן, הֲרֵי שְׂמוּעָה זוֹ דְרַב חֲנַנְאֵל הִיא וְהַבֵּאתִיהָ בְּשִׁמּוֹ. אִוִּיל

1 והאידיא הוא דליה פראסי – שלקחודו ממקומו ובנאוודו למעלה מאקרא. ולהכי לא
2 בעי לתחת פרת עד היכן – לפי שפרת נופל בחדקל. ועוד, בכל מושכת למטה ממנו עד
3 אפמיא תתאה, כדאמר לעיל. להך גיטא דפרת עד היכא – בשפתה כלפי מערב עד היכן
4 מתפשט רחבה של בכל? מאי דיקתך – שכנתא לישאל. משום בירם – שמוא בירם שישבת
5 בהך גיטא מיבעיא לך. מייחסי דפומבדיתא –

6 שהיא בין שתי הנהרות, במירם נסבי – שמע
7 מינה מוחזקין הם בה בחזקת יחוס. כמחלוקת
8 ליוחסין – בארבה ורחבה של בכל. כך מחלוקת
9 לגיטין – דקיימא לן (גיטין ב.א.) המביא גט
10 משאר ארצות – צריך שאמר "בפני נכתב ובפני
11 נחתם" לפי שאין בקיאיין לשמה, והמביא גט
12 מארץ ישראל לכלל – אינו צריך לומר. ובכל
13 הרי היא כארץ ישראל לגיטין, שאף הם היו
14 חכמים ובקיאיין לשמה. עד ארבא תנינא – אגם
15 של קנים וערבה, שקורין *אושרא. תנינא
16 דגישרא – שני אגמים היו למטה מהגשר, זה
17 למטה מזרח. חביל ימא – שם מקום. תבילתא
18 דבבל – מכלילא ותפארתה של בבל ליוחסין.
19 שוניה וגוביא וציצורא מקומות הם. תבילתא
20 דחביל ימא – הפארת של חביל ימא. איתתא
21 בעא מיניה – כותיים לא נתערבו בהם, אבל
22 הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם,
23 אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים: רב פפא בעא
24 מנייהו איתתא ולא ידבי ליה, לכך היה מוציא
25 עליהם שמץ פסול. וקשה בעיני לומר כן. כגולה
26 – פומבדיתא קרי גולה בראש השנה (ג.ב.).
27 מאיהו יקרא – מקום על נהר פרת. למעלה
28 מכל המקומות הנזכרים למעלה. והאמר רבי
29 יוחנן – לעיל: מיחסותא דבבל בפרת עד
30 מעברתא דגומא. ותו לאו אמר אבי רצועה
31 נפקא – באלכסן ממעברתא דגומא. ומקפת
32 את הפסולין עד מעלה מאיהו דקרא שהיא מן
33 הפסולין, ושטו משוט בפי הרצועה על פרת.
34 חלוון – נהר. וינחם בחלח ובחבור – בעשרת
35 השבטים שהגלה סנחריב משתיני. וכולן לפסול
36 – כל מקום שגלו השבטים נטמעו זרים
37 בבנותיהם. ונכרי ועבד הבא על בת ישראל,
38 אפילו למאן דאמר (יבמות מה.א.) הולד ממזר לא
39 הוי – פגום מיהא הוי. ותלת עלעין בפומה –
40 בחיה השניה שבמראה דניאל כתיב. ודיא בכל
41 בפומה בין שיניה – "בפומה" משמע מבפנים.
42 "בין שיניה" משמע שכוללות מבוהין. כולעתין –
43 מושלת עליהם. ופסורבלים כדוב – בעלי בשר,
44 לשון עובי ושומן הוא. ובעלמא (שבת ק.לז.) נמי
45 אמרין: קטן סטורבל בבשר – המלוכש בבשר
46 כסרבל. דוב אין לו פנוחה – כשהוא אדום
47 הולך ובא תמיד כסביבותיו. דובא נירא – קור
48 נהר. הראני פרסיים – בעל משלות ודומיות

1 להך גיטא דפרת עד היכן – פירש בקונטרס: להכי לא בעי לתחת פרת עד היכא, לפי
2 שפרת נופל בחדקל, ועוד. בכל מושכת למטה ממנו, עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל.
3 איתתא בעא מיניהו ולא ידבו ליה – ולכך הוציא עליהם לעו. ויש מפרשים: דקאי
4 אדרב פפא. ולא נהירא, דחסו ושלומו שיעלה בדעתו של אותו צדיק להוציא לעו עליהם שלא
5 כדיון. בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין –
6 וצריך לומר דשני מקומות הן. דאי משום חדקל
7 ופרת – לא הוה בעי גמרא: וכי בין הנהרות מאי
8 הווי? דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי, דלעיל נמי
9 לא בעי אלא מן הצדדין, אבל בין הנהרות פשיטא
10 ליה דמייחסי הן.

1 והאידיא הוא דליה פראסי. אמר ליה אביי לרב
2 יוסף: להא גיטא דפרת עד היכא? אמר ליה: מאי
3 דעתך? – משום בירם, מייחסי דפומבדיתא מביירם
4 נסבי. אמר רב פפא: כמחלוקת ליוחסין קד מחלוקת
5 לענין גיטין. ורב יוסף אמר: מחלוקת ליוחסין, אבל
6 לגיטין – דברי הכל עד ארבא תנינא דגישרא. אמר
7 רמי בר אבא: חביל ימא – תבילתא דבבל, שוניה וגוביא – תבילתא דחביל ימא. רבינא
8 אמר: אף ציצורא. תניא נמי הכי, חנן בן פנחס אומר: חביל ימא – תבילתא דבבל, שוניה
9 וגוביא וציצורא – תבילתא דחביל ימא. אמר רב פפא: והאידיא איערבי בהו פותאי. – ולא
10 היא, איתתא הוא דבעא מיניהו ולא ידבו ליה. – מאי חביל ימא? אמר רב פפא: זו פרת
11 דבורסי. ההוא גברא דאמר להו: אנא מן שוט מישוט. עמד רבי יצחק נפקא על רגליו,
12 ואמר: שוט מישוט בין הנהרות עומדת. – וכי בין הנהרות עומדת מאי הווי? – אמר אביי,
13 אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בין הנהרות – הרי היא כגולה ליוחסין.
14 והיכא קיימא? – אמר רבי יוחנן: מאיהו דקרא ולעיל. והא אמר רבי יוחנן: עד מעברתא
15 דגומא? – אמר אביי: רצועה נפקא. אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: חלוון
16 ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין, אמר להו אביי: לא תציתו ליה, יבמה היא דנפקה ליה
17 התיב. – אמר ליה: אטו דידי היא? דרב חננאל היא. אויל שויליה לרב חננאל. אמר להו,
18 הכי אמר רב: חלוון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין. ופליגי דרבי אבא בר כהנא, דאמר
19 רבי אבא בר כהנא: מאי דכתיב "וינחם בחלח ובחבור נהר גזון וערי מדי", חלח – זו חלוון,
20 חבור – זו הדייב, נהר גזון – זו גינזק, ערי מדי – זו חמדין ותברותיה. ואמרי לה: זו נהוונד
21 ותברותיה. מאי חבורותיה? אמר שמואל: כרד מושבי חוסין ורומקין. אמר רבי יוחנן: וכולם
22 לפסול. קסלקא דעתא מושבי היינו מושבני. והאמר רבי חיאי בר אבין אמר שמואל: מושבני
23 הרי היא כגולה ליוחסין! אלא, מושביי לחוד ומושבניי לחוד. "ותלת עלעין בפומה בין שיניה",
24 אמר רבי יוחנן: זו חלוון הדייב וגיטין, שפעמים בולעתין ופעמים פולטתין. "וארו חיהו אחרי
25 הנינה דמיה לרב", תני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין כדוב,
26 ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב. רבי אמי כי הוה חזי פרסא דרביב אמר: היינו
27 דוקא נירא. אמר ליה רבי לוי: הראני פרסיים – אמר ליה: דומים לחיילות של בית דוד.
28 הראני חפרין – דומין למלאכי חבלה. הראני ישמעאליים – דומין לשעירים של בית הכפא.
29 הראני תלמידי חכמים שבבבל – דומים למלאכי השרת. פי הוה ניהא נפשיה דרבי אמר:
30 הומניא איפא בבבל – פולא עמונאי היא, מסגריא איפא בבבל – פולא דממוזיא היא, בירקא
31 איפא בבבל – שני אחים יש שמחליפים נשותיהם זה לזה, בירתא דסמאי איפא בבבל –
32 היום סרו מאחרי המקום, דאקפי פירא ככוורי בשבתא, ואויל וצדו בהו בשבתא, ושמתניהו
33 רבי אחי ברבי יאשיה ואישתמוד. אקרא דאנמא איפא בבבל – אדא בר אהבה יש בה,
34 היום

1 לפי
2 בעי לתחת פרת עד היכן – לפי שפרת נופל בחדקל. ועוד, בכל מושכת למטה ממנו עד
3 אפמיא תתאה, כדאמר לעיל. להך גיטא דפרת עד היכא – בשפתה כלפי מערב עד היכן
4 מתפשט רחבה של בכל? מאי דיקתך – שכנתא לישאל. משום בירם – שמוא בירם שישבת
5 בהך גיטא מיבעיא לך. מייחסי דפומבדיתא –
6 שהיא בין שתי הנהרות, במירם נסבי – שמע
7 מינה מוחזקין הם בה בחזקת יחוס. כמחלוקת
8 ליוחסין – בארבה ורחבה של בכל. כך מחלוקת
9 לגיטין – דקיימא לן (גיטין ב.א.) המביא גט
10 משאר ארצות – צריך שאמר "בפני נכתב ובפני
11 נחתם" לפי שאין בקיאיין לשמה, והמביא גט
12 מארץ ישראל לכלל – אינו צריך לומר. ובכל
13 הרי היא כארץ ישראל לגיטין, שאף הם היו
14 חכמים ובקיאיין לשמה. עד ארבא תנינא – אגם
15 של קנים וערבה, שקורין *אושרא. תנינא
16 דגישרא – שני אגמים היו למטה מהגשר, זה
17 למטה מזרח. חביל ימא – שם מקום. תבילתא
18 דבבל – מכלילא ותפארתה של בבל ליוחסין.
19 שוניה וגוביא וציצורא מקומות הם. תבילתא
20 דחביל ימא – הפארת של חביל ימא. איתתא
21 בעא מיניה – כותיים לא נתערבו בהם, אבל
22 הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם,
23 אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים: רב פפא בעא
24 מנייהו איתתא ולא ידבי ליה, לכך היה מוציא
25 עליהם שמץ פסול. וקשה בעיני לומר כן. כגולה
26 – פומבדיתא קרי גולה בראש השנה (ג.ב.).
27 מאיהו יקרא – מקום על נהר פרת. למעלה
28 מכל המקומות הנזכרים למעלה. והאמר רבי
29 יוחנן – לעיל: מיחסותא דבבל בפרת עד
30 מעברתא דגומא. ותו לאו אמר אבי רצועה
31 נפקא – באלכסן ממעברתא דגומא. ומקפת
32 את הפסולין עד מעלה מאיהו דקרא שהיא מן
33 הפסולין, ושטו משוט בפי הרצועה על פרת.
34 חלוון – נהר. וינחם בחלח ובחבור – בעשרת
35 השבטים שהגלה סנחריב משתיני. וכולן לפסול
36 – כל מקום שגלו השבטים נטמעו זרים
37 בבנותיהם. ונכרי ועבד הבא על בת ישראל,
38 אפילו למאן דאמר (יבמות מה.א.) הולד ממזר לא
39 הוי – פגום מיהא הוי. ותלת עלעין בפומה –
40 בחיה השניה שבמראה דניאל כתיב. ודיא בכל
41 בפומה בין שיניה – "בפומה" משמע מבפנים.
42 "בין שיניה" משמע שכוללות מבוהין. כולעתין –
43 מושלת עליהם. ופסורבלים כדוב – בעלי בשר,
44 לשון עובי ושומן הוא. ובעלמא (שבת ק.לז.) נמי
45 אמרין: קטן סטורבל בבשר – המלוכש בבשר
46 כסרבל. דוב אין לו פנוחה – כשהוא אדום
47 הולך ובא תמיד כסביבותיו. דובא נירא – קור
48 נהר. הראני פרסיים – בעל משלות ודומיות

היום

1 היה לו, וקאמר לו רבי: משול לי פרסיים למה הם דומים. כחיילות של בית דוד – גבורים. חפרין – אומה הסמוכה לפרסיים, ומשוחתים הם, וטרפנים הם יותר מפרסיים. לשעירים
2 – מלוכשים שחורים, ודומים לשדים. דומים למלאכי השרת – לכושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, וכתיב (יוחקאל ט) "והאיש לבוש הברדס". והכי נמי אמרין ב"במה מדליקך
3 (שבת כה.) על רבי ירודה שהיה מתעטף וישוב בסדינים המצויצין, ודומה למלאך כו". ובגדרים (כ.ב.) נמי אמרין: מאן מלאכי השרת – רבנן. ואמאי קרי להו מלאכי השרת – משום
4 דמצויצין כמלאכי השרת במלוכשים נאים. כי קא ניהא נפשיה – נורקה נבואה בפומיה. הומניא – עיר ששמה כך. פסטיא – עיר היא, וכל הך כולוהו מקומות ניהו. בירתא דסמאי
5 – על שם סטור מאחרי המקום, ופירש רבי היאך סרו. דאקפי פירא דכוורי ואויל וצדו בשבתא ושמתניהו וכו' – הציף הבייר דגים הרבה, והלכו וצדו. דאקפי = הציף, כדמותרגומין
6 "ויצף הברזל" (מלכים ב' ו) – וקפא פרזלא. פירא – בריכה עשויה לגדל דגים, ובלעז *ביייר. ואישתמוד – נשתמדו.

היום

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו - פירש בקונטרס, יש אומרים: מה, ואם כן אין זה רב אדא בר אהבה שבגמרא. ונראה לומר יושב בחיקו של אברהם - שנכנס לברית מילה, זה רב אדא בר אהבה, שהארץ ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק, כדאמרין בבבא בתרא (כב, א) אך רבינו יצחק פירש דשני רב אדא בר אהבה הוה. חמשה קהלי כתיבי - פירוש: גבי אהרת פסולי יחסין, אבל קהל דגבי פצוע דכא לא חשיב, דלא בפסולי יחסין משתעי. עד אומר רבינו יצחק משום דלא שייך ביה קהל.

היום יושב בחיקו של אברהם. היום נולד רב יהודה בבבל. דאמר רב: פשמות רבי עקיבא - נולד רבי, פשמות רבי - נולד רב יהודה, פשמות רב יהודה - נולד רבא, פשמות רבא - נולד רב אשי, ללמוד שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנקרא צדיק פמותו, שנאמר וזרח השמש ויבא השמש. עד שלא כבתה שמשו של עלי - זרחה שמשו של שמואל הרמתי, שנאמר ויגר אלהים מרם ויכבד ושמואל שוכב וגו'. צוה ה' ליעקב סביבו צרו רב יהודה אמר: כגון המנאי לפום נהרא. ויהי כהנאי ופלטיוו בן בניה מת ואפל על פני ואעק קול גדול ואמר אהה אדני ה". רב ושמואל; חד אמר: לטובה, וחד אמר: לרעה. מאן דאמר לטובה - פי הא דאיסתגדא דמישן חתניה דנבוכדנצר הוה, שלח ליה: מפולי הא שבייה דאייתית לך לא שדרת לן דקאי לקמן. בעי לשדורי ליה מישאל. אמר ליה פלטיוו בן בניה: אגן דחשבינן - גיקו מקמדך רבא, ועבדין גילו להתם. ואמר נביא: מי שעשה טובה בישראל ימות בחצי ימיו? מאן דאמר לרעה - דכתיב ונתבא אתי אל שער בית ה' תקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשירים וחמשה איש וארצה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיוו בן בניהו שרי העם וכתיב ויבא אתי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח פגשם וחמשה איש אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה. ממשמע שנאמר ופניהם קדמה" איני יודע שאחריהם כלפי מערב? מה תלמוד לומר [ואחריהם] אל היכל ה" - מלמד שהיו מפריעין עצמם, ומתריזין עצמם כלפי מעלה. וקאמר נביא: מי שעשה רעה הואת בישראל ימות על מיפתו! תסתים דשמואל דאמר לרעה, דאמר רבי הויה בר אבין אמר שמואל: מושפני הרי היא בגולה ליוחסים, מישון - לא חשו לה לא משום עבדות ולא משום ממזרות, אלא כהנים שהיו בה לא הקפידו על הגרושות. לעולם אימא לך שמואל אמר לטובה. ושמואל למעמיה, דאמר: המפקיר עבדו - יצא לחירות, ואינו צריך גט שחרור, שנאמר כל עבד איש מקנת כסף. עבד איש ולא עבד אשה? אלא: עבד שיש לו רשות לרבו עליו - קרוי עבד, עבד שאין לרבו רשות עליו - אין קרוי עבד. אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל ארצות בחזקת פשרות הם עומדות. אמיר שרא ליה לרב הווא בר נתן למינסב איתתא מחוזייתא. אמר ליה רב אשי: מאי דעתך, דאמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל ארצות בחזקת פשרות הן עומדות, והא פי רב כהנא לא מתני הכי, וכי רב כהנא לא מתני הכי, וכי רב זביד לא מתני הכי! אפילו הכי לא קיבלה מיניה משום דשמיע ליה מרב זביד דנהדעא. תנו רבנן: ממזרי ונתני טהורים לעתיד לבא, דברי רבי יוסי. רבי מאיר אומר: אין טהורים. אמר לו רבי יוסי: והלא כבר נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם! - אמר לו רבי מאיר: כשהוא אומר מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם - ולא מן הממזרות. אמר לו רבי יוסי: כשהוא אומר אטהר אתכם - הוי אומר אף מן הממזרות. בשלמא לרבי מאיר - היינו דכתיב וישב ממזר באשדוד, אלא לרבי יוסי - מאי וישב ממזר באשדוד? - פדתגתם רב יוסף: יתבון בית ישראל לרוחצן בארעהון דהו דמו בה לנוכראין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה פרבי יוסי. אמר רב יוסף: אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה פרבי יוסי - הוה אתי אליהו מפיק מינן צוורני צוורני קולרין. תנו רבנן: גר נושא ממזרת, דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר: גר לא ישא ממזרת. אחד גר, אחד עבד מושחרר, וחלל מותרים ככהנת. מאי טעמא דרבי יוסי? חמשה קהלי כתיבי, חד

היום יושב בחיקו של אברהם - יש אומרים: מת היום. ואם כן אין זה רב אדא שבגמרא. ונראה דהא יושב בחיקו של אברהם אבינו - שנכנס לברית מילה, וזה רב אדא בר אהבה שהארץ ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק, כדאמרין בבבא בתרא (כב, א). צוה ה' ליעקב סביבו צרו - צרים שהיו טובבים אותם בארצם, דהיינו עמון ומואב, שהצירו להם יותר מן הכל, כדאמרין ב"חלק" (סנהדרין ע"ג). עמון ומואב שכני ביש דירושלים היו - אותם צוה שהיו טובבים אותם אף בגלותם. כגון הומניא דכולה דעמונאי היא, כדאמרין לעיל, והוישם סתריב בבבל, והיו מצירים לישראל שבפום נהרא. חד אמר לטובה - היה מיליל הנביא עליו. וחד אמר לרעה - שהיה רע בעיני שמת מיתה יפה. דאיסתגדא דמישן - שלטון של מישן. מי שעשה הטובה הואת - שהציל את הגולה מלחיות עבדים לעבדות. איני יודע שאחריהם אל היכל - שהיה במערב העזרה? מה תלמוד לומר אחריהם וגו' - אחריהם ממש, כשהוא מופרע, שהיו מתכוונין להראות אחריהם לגנאי. תסתים דשמואל הוא דאמר לרעה - דשמואל לית ליה הא דאמר דעבדים ששתלו למישן, מדקאמר: לא חשו לה משום עבדות. לעולם אימא לך שמואל הוא דאמר לטובה - דאית ליה הא דנשתלתו עבדים למישן, והאי דאמר: לא חשו לה משום עבדות - שמואל לטעמייהו, דאמר: עבד שאין לו לרבו רשות עליו - אין קרוי עבד. והני נמי, מאחר שגולום מהם ונתייאשו מהם - והו הפקר, כדאמרין בגיטין (ל"ט). נתייאשו מפלוני עבדי. ומשום שחן הפקר נקט לה, דכיון דאתיאש ליה מניה - פקע ליה רשותיה. ואינו צריך גט שחרור - להיות מותר בישראל. זו דברי רבי מאיר - מתניתין דקתני דעלו פסולין לארץ ישראל, ומשמע דאין כל הארצות בחזקת מיוחדות חוץ מבבל בלבד, כדאמר בריש פירקא (קדושין ט"ב). דמסייע ליה לרבי אלעזר, דקאמר יחס עורא את בבלי. כמחוזייתא - ואין מחוז בתוך גבול בבל האמורים לענין יוחסין. והא בי רב כהנא לא מתני לה הכי - משמיה דשמואל, אלא כדאמר לעיל: כל הארצות בחזקת פסולות, ואמר רב יהודה אמר שמואל: כל הארצות עיסה. דרב זביד מנהדעא - לאו היינו רב זביד סתמא. וישב ממזר באשדוד - יבדלו הממזרים מהם, וישבו בפני עצמם. ייתבון בית ישראל לרוחצן - תרגום של וישב. והו דמיין בה לנוכראין - תרגומו של ממזר, והכי קאמר וישב העם שהיה מנוכר מנגבול ארצו ונטרד כממזר באשדוד, גם הוא מנגבול ארץ ישראל, ויהושע חלקה להם אף על פי שלא נכתב בימיה, כדכתיב (יהושע י) אתה אקנת באת בימיה והארץ נשאה הרבה מאד לרשתה, וקא חשיב ואיל חמשת סרני פלשתים: העותי והאשדודי וגו'. צוורני צוורני - חבורות חבורות. לישנא אחרינא: קולרין קולרין. והוא לשון מעשה בקלר של בני אדם דסוף יבמות (קב"א). גר נושא ממזרת - דקסבר: קהל גרים לא איקרי

קהל, והולד ממזר, דכתיב לו" - הלך אחר פסולו. לא ישא ממזרת - קסבר דקהל גרים איקרי קהל. ומותרים ככהנת - ואף על פי שכהננים אסורים בגירת ומשחררת וחללה. דקסבר: לא הוחרה כהנות כשירות להנשא לפסולין, לאותן שהפסול אינו מוחר עליהן, כגון אלו. חמשה קהלי כתיבי - גבי אהרת פסולי יחסין: לא יבא ממזר בקהל ה" (דברים כ), לא יבא לו בקהל" (שם), לא יבא להם בקהל" (שם), יורו שליש יבא להם בקהל" דמצי ואדומי (שם). וקהל דגבי פצוע דכא (שם) לא חשיב, דלא מן פסולי יחסין קא משתעי.

60 שלדעת שמואל זעקת הנביא מתפרשת רק לרעה. דוחה הגמרא: 61
 לעולם אימא לך ששמואל אמר למוכה, ושמואל שאמר שלא חשו 62
 במישן לעבדות, אין כוונתו שלא היו עבדים במישן, אלא הולך 63
 למעמיה – לשיטתו, דאמר המפקיד עבדו יצא לחירות, ואינו צריך 64
 גש שקריו כדי להתירו להנשא לבת ישראל, שגאמר לעניא אכילת 65
 קרבן פסח (שמות יב מד) 'יכל עבד איש מקנת כסף ומלתא אתו אז 66
 יאכל בו', ואין לפרש שגבי הכתוב למעט שרק עבד הקטני לאיש 67
 קרוי עבד ולא עבד הקטני לאשה, שהרי ודאי אף עבד אשה הוא 68
 עבד גמור. אלא כוונת הכתוב, שרק עבד שיש לו רשות לרבו עליו 69
 לשעבדו למלאכתו קרוי עבד, אבל עבד שאין לרבו רשות עליו, 70
 כגון שהפקירו, אין קרוי עבד, אלא משוחרר הוא ודינו כישאראל. 71
 ואף אותם עבדים שהובאו למישן, כיון שנגזלו מישראלים על ידי 72
 נבוכדנצר ונתיישבו הבעלים מהם והפקירום, דינם כישאראל, 73
 ולפיכך לא חשש שמואל להם משום עבדות. הגמרא מבארת את 74
 דינם של שאר ארצות לענין יוחסין: שנינו במשנה לעיל (סט). 75
 שהפטולים עלו מבבל עם עזרא, וביארה הגמרא לעיל (סט): ששנו 76
 לשון 'עלו מבבל' ללמדנו שעשה עזרא את בבל נקיה מן הפטולים, 77
 אך בשאר ארצות עדיין מעורבים פטולים. אמר רב יהודה אמר 78
 שמואל, משנה זו ששינו שרק בבל נקיה מן הפטולים ולא שאר 79
 ארצות, דברי רבי מאיר היא, אבל חכמים אומרים שכל הארצות, 80
 כהקמת פשרות הם עומדות. מביאה הגמרא: אמר רבי יוחנן – 81
 התיר לרב הונא בר נתן למיטב איתתא – לשאת לאשה מקהויתא, 82
 על אף שמהוזה בתוך גבולו של האמורים לענין יוחסין. אמר 83
 ליה רב אשי לאמימר, מאי דעתיה להתיר לשאת משם. אם משום 84
 דאמר רב יהודה אמר שמואל, זו דברי רבי מאיר ששאר ארצות 85
 אינם מיוחסות, אבל חכמים אומרים שכל הארצות כהקמת פשרות 86
 הן עומדות, וסמכת על דבריו וכדעת חכמים. והא בי רב כהנא לא 87
 מתני הכי – בבית מדרשו של רב כהנא לא שנו כן בשם שמואל, 88
 ואף בי רב פפא לא מתני הכי בשם שמואל, וכן בי רב יבדל לא 89
 מתני הכי, אלא שנו כמו שאמר רב יהודה לעיל (אב). בשמו, שכל 90
 הארצות עיסה לארץ ישראל, והיינו ששאר ארצות מעורבים 91
 בפטולים ואינם מיוחסים. מביאה הגמרא: שאפילו הכי לא קיבלה 92
 אממר מנייה דרב אשי לחשוש לפטולים בשאר ארצות, משום 93
 דאמימר שמיע ליה מרב זבד דנהדרעא, שלדעת שמואל המשנה 94
 כרבי מאיר, אבל חכמים סוברים ששאר ארצות מיוחסים, וסמך 95
 על דבריו. הגמרא מביאה מחלוקת בדין ממזרים ונתינים לעתיד 96
 לבא: הנו רבנן, ממזרי ונתיני טהורים לעתיד לבא, ויותרו ובא 97
 בקהל, דברי רבי יוסי, רבי מאיר אומר, אין טהורים. אמר לו רבי 98
 יוסי, והלא כפר נאמר (יחזקאל לו כה) על הגאולה העתידה, 99
 וירקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ומשמע שיטהרו כל 100
 הפטולים, אמר לו רבי מאיר לרבי יוסי, כשהוא אומר בהמשך 101
 הפסוק 'מכל טמאותיכם ומכל גלוזיכם', הרי למדים שרק מטומאת 102
 אלו יטהר אותם, ולא מן הטמאות. אמר לו רבי יוסי לרבי מאיר, 103
 כשהוא מוסיף ואומר (שם) 'אמטה אתכם', הוי אומר שאף מן 104
 הטמאות יטהרו. 105
 מקשה הגמרא: בשלמא – אמנם לדעת רבי מאיר שאין הממזרים 106
 טהורים לעתיד לבא, היינו דכתיב לענין הגאולה העתידה (זכריה 107
 טו ו) 'וישב ממור באשדוד', שלעתיד יבדלו הממזרים וישבו בפני 108
 עצמם באשדוד, אלא לדעת רבי יוסי שהממזרים יהיו טהורים 109
 בעתיד, מאי וישב ממור באשדוד, והרי כבר לא יהיו ממזרים. 110
 מתרצת הגמרא: שלדעתו אין תיבת 'ממור' מתפרשת כפשוטה, 111
 אלא כדמתרגם רב יוסף, ש'וישב' תרגומו 'יתבון' פת ישראל לרוחצין 112
 באשדוד' – ישבו בית ישראל לבטח בארצם, וממור' תרגומו 'דחיו' 113
 דמו פת לגיבאין' – שהיו מנוכרים מארצם כממור, והיינו, שעם 114
 ישראל שהיו מנוכרים מארצם עתידים לשבת לבטח אפילו 115
 באשדוד' שגם היא מארץ ישראל. 116
 אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי יוסי שממזרים טהורים 117
 לעתיד לבא. אמר רב יוסף, אי לא דאמר רב יהודה אמר שמואל 118
 הלכה כרבי יוסי, הוה אתי – היה בא אליהו בעתיד, ומפיק מינין

1 והיום יושב ונכנס בתיקו של אמרם אבינו בברית מילה. וסיים רבי, 2
 היום נולד רב יהודה כפכל. מביאה הגמרא שמצינו כן דאמר רב, 3
 פשמת רבי עקיבא נולד רבי, פשמת רבי נולד רב יהודה, פשמת רב 4
 יהודה נולד רבא, פשמת רבא נולד רב אשי, ובאו ללמדך, שאין צריך 5
 נפטר מן העולם עד שנקרא צדיק אחר פמותו, שגאמר (קהלת אה) 6
 'ורח השמש ופא השמש/ כלומר, שקודם שקיעת שמשו (ופטירתו) 7
 של צדיק אחד, כבר זורחת שמשו של צדיק אחר, וכן מצינו שעדי 8
 שלא כבתה שמשו של עלי הכהן ורחה שמשו של שמואל הנביא 9
 הרמתי – מרמה, שגאמר (שמואל א' ג בג), 'יהי ביום ההוא ועלי 10
 שכב במקומו וגו' 'ונר אלהים מרם יכפה ושמואל שכב וגו' בהיכל 11
 ה'. מבארת הגמרא את הפסוק 'צוה ה' לעקב סביביו ציו' (איכה 12
 א יז), רב יהודה אמר – ביאר, שצוה ה' לעמון ומואב שהיו סביבות 13
 ארץ ישראל והצרו להם יותר משאר האומות, שאף בגלות ידורו 14
 סביבותם ויצרו להם, ופגון הומנא שיושיבה עמונים, שלקחם עמו 15
 טחריב לבבל והושיבם סביב ל'ישראל בפום נהרא דבבל, והוסיפו 16
 להצר להם. 17
 מביאה הגמרא מחלוקת בביאור דברי הנביא יחזקאל, 'יהי 18
 בהנבאי ופליטהו בן פניהו מת בחצי ימיו ואפל על פני ואעק קול 19
 גדול ואמר אהה ארני ה' (יחזקאל יא יג), רב ושמואל נחלקו 20
 במשמעותה של זעקת יחזקאל, חד אמר שהזעקה היתה למוכה, 21
 כלומר שיחזקאל קונן מתוך צער על מותו של פלטיהו שנהג 22
 בצדוקת, וחד אמר לרעה, כלומר, שזעק משום שהיה רע בעיניו 23
 שפלטיוה מן מיתה יפה על אף שנהג ברשעות. מבארת הגמרא 24
 את מחלוקתם: מאן דאמר שהזעקה היתה למוכה – על שנהג 25
 פלטיהו בצדקות ומת, הרי זה כי הא – משום שמצינו דאיסתגרא 26
 דמישן – השליט של מישן התניה דנבוכדנצר הוה – היה חתנו של 27
 נבוכדנצר, ושלח ליה לחמוי, מכולי האי שכניה דאייתית לך – מכל 28
 אותם שביים שהבאת לך, לא שדרת לן דקאי לקמן – לא שלחת 29
 לי חלק שיעבדו לי. כפי שדורי ליה – רצה נבוכדנצר לשלוח לו 30
 משריו ישראל, אמר ליה פליטהו בן פניהו לנבוכדנצר, אמן 31
 דחשיבין ניקו פמקריה קא – אנתו החשובים נשאר לפניך כאן, 32
 ואילו עבדין – עבדינו ששבית עמנו נילו להם – ילכו למישן. 33
 שמע נבוכדנצר לדבריו ושלח למישן את עבדי ישראל ולא את 34
 ישראל עצמם. ועל כך זעק ואמר יחזקאל הנביא, וכי מי שעשה 35
 מוכה בישראל והציל את בני הגולה מלהיות עבדים, ימות כהני 36
 ימיו. ומאן דאמר שזעקה זו היתה לרעה, למד כן מדברתיב (שם א) 37
 (א) ותשא את רוח ותבא אתי אל השער פית ה' הקדמוני הפונה 38
 קרימה ו' לצד מרוחו, ותבא בפתח השער פתחים ותמשה איש, 39
 וראתה בתוקם את יאונתה בן עזר ואת פלטיהו בן פניהו שרי העם, 40
 הרי שפלטיהו בן פניהו היה בתוך העשרים וחמשה איש. וכתבי 41
 (שם טו ח) 'ויבא אתי אל חצר בית ה' הפנימית (ה' העזרה) ואראה 42
 ותבא בפתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח בעשרים ותמשה איש, 43
 אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה, מברית הגמרא, וכי ממשמע 44
 שגאמר ופניהם קדמה – לצד מזרח, איני יודע שאחוריהם בלפי 45
 ההיכל שהיה במערב העזרה, ומה תלמוד לומר 'אחוריהם' אל 46
 היכל ה', אלא הכתוב מלמד שהיו מפריעין עצמם – מגלים את 47
 אחוריהם דרך גנאי וביוז ומתריעין רעי מעצמם בלפי מעלה. וכיון 48
 שפלטיהו היה ביניהם, קאמר עליו יחזקאל הנביא, וכי מי שעשה 49
 הרעה הואת בישראל ימות על מיטתו מיתה יפה כמיתה כל 50
 אדם. במחלוקת רב ושמואל לא נתבאר מי מהם מפרש לטובה ומי 51
 לרעה. מוכיחה הגמרא: תפתיים – יתברר להלן דשמואל הוא זה 52
 דאמר לרעה, ולא פירש לטובה שפלטיהו גרם שנבוכדנצר שלח 53
 את עבדי ישראל למישן ולא את ישראל. דאמר רבי חייא בר אבין 54
 אמר שמואל, העיר מושבני חרי היא כשירה בגולה – כפומבדיתא 55
 לענין יוחסין, והעיר מישון לא חשו לה, ואין ביושיבה לא משום 56
 פסול עבדות ולא משום פסול ממזרות, אלא רק בהנים שהיו בה לא 57
 הקפידו על הירושות, ולכך יש בה חללים וחללות שפטולות 58
 לכהונה. וממה שלא חשש שמואל במישן לעבדות, מוכח שסובר 59
 שלא נשלחו עבדי ישראל למישן בזמן נבוכדנצר, ונמצא אם כן

64 הקבוע, בְּמִחְצָה עַל מִחְצָה דָּמִי - נידון כדבר שספקו שקול שיש
 65 להחמיר בדינו ולאוסרו מספק, ואין הולכים בו אחר הרוב, ואם כן
 66 היה מקום לאסור את השתוקי, זה אינו, שהרי מכל מקום אינו
 67 אלא ספק ממזר, והתורה אָמְרָה 'לֹא יָבֵא מְמֹזֵר, מְמֹזֵר וְדָאֵי הוּא
 68 דְּלֹא יָבֵא בְּקַהֲלֵי, הָאֵם מְמֹזֵר סָפֵק יָבֵא בְּקַהֲלֵי. ועוד דרשו, בְּקַהֲלֵי
 69 וְדָאֵי כְּשֵׁרִים הוּא דְּלֹא יָבֵא מְמֹזֵר, הָאֵם בְּקַהֲלֵי סָפֵק כִּשְׁרֵי שְׂתוּקֵי, יָבֵא,
 70 נמצא שכן התורה שתוקי שפסלו נתן בספק, כן לבא בקהל.
 71 מסיים רבא, וְמָה פְּעֻם אָמְרוּ חַכְמֵי שְׂתוּקֵי פְּסוּל לְבוֹא בְּקַהֲלֵי
 72 וְיִזְרְחָה שְׂמָא יִשְׂאָה בַת יִשְׂרָאֵל שְׂהִיא אַחֲתוּהּ מֵאֲבִיו. מקשה הגמרא,
 73 אֲלֵא מַעֲתָהּ, גַּם שְׂתוּקֵי אַתְּ הַשְׂתוּקִית לֹא יִשְׂאָה שְׂמָא יִשְׂאָה אַתְּ
 74 אַחֲתוּהּ מֵאֲבִיו, ומדוע הותרו השתוקים לבוא זה בזה. מתרצת
 75 הגמרא שאין לחוש לכך, וְכִי כָּל בִּי הֵינִי מְנוּן וְאֲוָלִי - וכי כל אבות
 76 השתוקים מונים והולכים, כלומר, האם יש לנו לתלות את כל
 77 שתוקי העיר בבעלות אביו, עד כדי שנחוש שמא ישא את אחותו.
 78 מוסיפה הגמרא להקשות, מכל מקום פת השתוקים לֹא יִשְׂאָה
 79 השתוקי, שְׂמָא יִשְׂאָה אַחֲתוּהּ מֵאֲבִיו - שיש לחוש שמא אביו הוא
 80 בעלה של שתוקית זו. אֲלֵא מַה הִטַּעַם שֶׁלֹּא אִסְרוּהוּ בַּבַּת שְׂתוּקִית,
 81 כיון ששתוקי לֹא שְׂכִיחָא - אינו מצוי, וכדבר שאינו מצוי לא גזרו
 82 חכמים גזירות, ואם כן הָאֵם נָמִי לֹא שְׂכִיחָא - גם כאן בעיקר דין
 83 השתוקי אין לומר שחכמים אסרו על השתוקי להנשא לישראל
 84 מחשש שישא אחותו, כיון שהוא דבר שאינו מצוי. אומרת הגמרא
 85 טעם אחר ללמוד שתוקי, אֲלֵא, מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיַחֲסָיִם - חכמים עשו
 86 מעלה ותיקון בדיני יוחסין, ואסרו על השתוקי להנשא לישראל,
 87 אף שמדין תורה הוא מותר. שנינו במשנה שגם 'אסופי', שנאסף מן
 88 השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו, פסול לבוא בקהל.
 89 מבררת הגמרא אם פסול זה הוא מן התורה או מדרבנן, ומה טעמו:
 90 וְאָמַר רַבָּא, דְּבַר תּוֹרָה, 'אִסּוּפִי' בְּשָׂר אֵף שֶׁאֵין מְכִירִים אַתְּ אִמּוֹ. ואין
 91 חוששים שישא נולד לאשת איש שנבעלה לאחר, ומבאר רבא מֵאֵי
 92 מַעֲלָמַת שֶׁאֵין חוֹשִׁים שְׂהוּא מְמֹזֵר, ולכן הושלך על ידי אמו לשוק,
 93 לפי שֶׁאֵשֶׁת אִישׁ שִׁילְדָה מְמֹזֵר אֵינָה מְשֻׁלְּכַתָּה, אֵלֵא בְּבַעֲלֵהּ מִזְוָה
 94 - אומרת שהוא נולד מבעלה. אלא מֵאֵי אֵיכָּא לְחַשׁוֹשׁ לְמַמְזוּרָה,
 95 שמא נולד ממיעוט נשים שהן אֲרוֹסוֹת ואינן יכולות לתלות את
 96 הולד בארוסה, וְכֵן יֵשׁ מַעֲיוֹט נָשִׁים נְשׂוּאוֹת שֶׁהֵלֵךְ בְּעֵלְיָהֶם לְמִדְּוָת
 97 הָאֵם, שגם הן אינן יכולות לתלות את הולד בבעליהן, ואם היינו
 98 יודעים שהאסופי הושלך מדון היינו דנים אותו כממזר, אך מכל
 99 מקום עדיין אין זו סיבה לחוש לממזרות באסופי, כִּיּוֹן דְּלֹא
 100 פְּנִיָּה - שיש אפשרות שנולד מפניה הוא כשר, וְאֵיכָּא נָמִי
 101 דְּמַחֲמַת רַעְבּוֹן - יתכן שהוא ולד כשר, והושלך על ידי אמו ממת
 102 שלא היה לה מה להאכילו, וכדי שאחרים ימצאוהו ויאכילוהו,
 103 ובצירוף שניהם הוּוּ פְּלִיטָא וְפְּלִיטָא - כלומר, ספק שקול אם הוא
 104 נולד מפניה או מאשה מבעלה והושלך ממת רעבון, והולד
 105 כשר, או שנולד מארוסה או מאשה שהלך בעלה למדינת הים,
 106 והולד פסול, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה 'לֹא יָבֵא מְמֹזֵר בְּקַהֲלֵי ה'", שְׂמִמּוֹזֵר וְדָאֵי
 107 הוּא דְּלֹא יָבֵא בְּקַהֲלֵי, הָאֵם מְמֹזֵר סָפֵק יָבֵא. ועוד דרשו, בְּקַהֲלֵי וְדָאֵי
 108 הוּא דְּלֹא יָבֵא, הָאֵם בְּקַהֲלֵי סָפֵק יָבֵא. ומבואר בדרשה הראשונה
 109 שאסופי שהוא ספק ממזר, כשר מהתורה. וְמָה פְּעֻם אָמְרוּ חַכְמֵי
 110 שְׂאִסּוּפִי פְּסוּל, גזירה שְׂמָא יִשְׂאָה אַחֲתוּהּ מֵאֲבִיו. מקשה הגמרא, אֲלֵא
 111 מַעֲתָהּ, לפי חשש זה שמא ישא אחותו מאביו, אִם כֵּן 'אִסּוּפִי',
 112 'אֲרוֹסִית' לֹא יִשְׂאָה, כיון שיש לחשוש שְׂמָא יִשְׂאָה אַחֲתוּהּ בֵּין מֵאֲבִיו
 113 בֵּין מֵאִמּוֹ, ומדוע לא נאסרו האסופים זה בזה. מתרצת הגמרא,
 114 שאין לאוסרו מחמת חשש שישא אחותו, שכן וְכִי כָּל בִּי הֵינִי שְׂרִי
 115 וְאֲוָלִי - האם את כל בנייה השליכה אשה זו, עד שנחזק את כל
 116 האסופים שהם בני אם אחת. מוסיפה הגמרא להקשות, מכל מקום
 117 בַּת אִסּוּפִי לֹא יִשְׂאָה אִסּוּפִי שְׂמָא יִשְׂאָה אַחֲתוּהּ, מחשש שמא בעל
 118 האסופית (שהוא חמיו) הוא גם אביו. אֲלֵא צְרִיךְ לומר שאין
 119 חוששים לכך משום שאסופי לֹא שְׂכִיחָה, ולא גזרו חכמים בדבר
 120 שאינו מצוי, ואם כן הָאֵם נָמִי לֹא שְׂכִיחָה - גם כאן באסופי אין לומר
 121 שחכמים אסרוהו בקהל מחשש שישא אחותו מאביו, כיון שהוא
 122 דבר שאינו מצוי. מבארת הגמרא באופן אחר מדוע אסופי אסור
 123 מדרבנן, אֲלֵא, מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיַחֲסָיִם ואסרוהו בקהל, לך שכן התורה
 124 היא מותרת. הגמרא מביאה כמה אופנים בדין 'אסופי', שבהם יש
 125 הוכחה לכשרותו: אָמַר רַבָּא בְּרַב הוֹנָא, מִצְאֵי מְהוּל - אם האסופי
 126 שמצאו הוא מהול,

1 קַהֲלֵי לְאִסּוּר פְּסוּלֵי קַהֲלֵי לְבָנִינִים, וְיַחַד קַהֲלֵי לְלוֹיִם, וְיַחַד קַהֲלֵי
 2 לְיִשְׂרָאֵלִים. וְיַחַד קַהֲלֵי נֹאמַר לְמִשְׁרֵי - להתייר מְמֹזֵר בְּשְׂתוּקֵי,
 3 שלא ידוע מי אביו, כיון שדורשים מתיבת 'קהל' שאסור לממזר
 4 לבא רק בקהל שכשרותו ודאית, אבל בקהל ספק ובגון שתוקי,
 5 מותר. וְיַחַד קַהֲלֵי נֹאמַר לְמִשְׁרֵי שְׂתוּקֵי שְׂהוּא סַפֵּק מְמֹזֵר, בְּיִשְׂרָאֵל.
 6 וכיון שלא נותר עוד פסוק ללמד שגרים נחשבים לקהל, נמצא
 7 שְׂקַהֲלֵי גֵרִים לֹא יִאָּכְרֵי קַהֲלֵי, ומותרים בממזרים. ממשכה הגמרא,
 8 וְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִסּוּר גַּר מְמֹזֵר. טובר שאיסור פסולי קהל בְּבָנִינִים
 9 וְלוֹיִם, מִחַד קַהֲלֵי נִפְקֵי - גלמדים מלשון 'קהל' אחד, כיון שהם בני
 10 שבט אחד, ולא יתכן לקרוא לחצי שבט 'קהל', וְאֵיחָד לִיה - מיותר
 11 לו 'קהל' אחד לְקַהֲלֵי גֵרִים, שגם הם נחשבים לקהל ואסורים
 12 בפסולי קהל. וְאֵיבְעִית אֵימָא, שֶׁלְרַבִּי יְהוּדָה הֵינִי נָמִי, גַּם הַכְּהֻנִים
 13 והלוויים, הֵרִי קַהֲלֵי נִינְהוּ - הם שני קהלים נפרדים, וצריכים שתי
 14 לשונות לקהל, אך היתר מְמֹזֵר בְּשְׂתוּקֵי, וְהִיתַר שְׂתוּקֵי בְּיִשְׂרָאֵל,
 15 מִחַד קַהֲלֵי נִפְקֵא - גלמדים מפסוק אחד, שנאמר (דברים כג א) 'לֹא
 16 יָבֵא מְמֹזֵר בְּקַהֲלֵי ה'", ומתיבת 'ממזר' דורשים שְׂמִמּוֹזֵר וְדָאֵי הוּא
 17 דְּלֹא יָבֵא בְּקַהֲלֵי ה', הָאֵם מְמֹזֵר סָפֵק, דהיינו שתוקי, יָבֵא, הרי
 18 ששתוקי מותר בקהל, ומתיבת 'קהל' לומדים שְׂקַהֲלֵי וְדָאֵי הוּא
 19 דְּלֹא יָבֵא מְמֹזֵר, הָאֵם בְּקַהֲלֵי סָפֵק דהיינו שתוקי, יָבֵא, כלומר
 20 ממזר מותר בשתוקי, ונותר 'קהל' אחד ללמד שגרים נחשבים
 21 לקהל, ואסורים בפסולי קהל. וְאֵיבְעִית אֵימָא, שֶׁלְרַבִּי יְהוּדָה הֵינִי
 22 נָמִי - גם אלו, ששתוקי בישראל וממזר בשתוקי, הֵרִי קַהֲלֵי נִינְהוּ
 23 וצריכים שני פסוקים, וְמַעֲמִיחַ דְּרַבִּי יְהוּדָה מְהֵבָא, שנאמר (במדרש)
 24 טו טו) 'הִקְהֵל חֶקֶה אַחַת לָכֶם וְלִגְרֵי הָעָר', וממה שנאמר 'הקהל'
 25 בסמיכות לגרים למדנו שקהל גרים נקרא קהל. מבארת הגמרא
 26 מדוע רבי יוסי אינו דורש כן, וְרַבִּי יוֹסֵי שְׂמִיתִיר גַּר מְמֹזֵר, אין
 27 ללמוד מ'הקהל', לפי שבמילים 'חֶקֶה אַחַת' שנאמרו בין 'הקהל'
 28 לבין יְלָגָה, הַפְּסִיק הַעֲוָנוֹ, וכיון שאין תיבת גר שייכת לקהל, אין
 29 ללמוד מ'באן' שקהל גרים קהל.
 30 הגמרא מביאה ראייה מסיים הברייתא (עב) שכחנות מותרות
 31 להנשא לפסולי כהונה, שנינו בברייתא: אָחֵד גַּר וְאָחֵד עֶבֶד מְשׁוֹחֲרָר
 32 וְאֶחָד חֵלֶל שֶׁהֵם פְּסוּלֵי כְּהוֹנָה, מוֹתְרִין בְּכֹהֲנֵתָה, וברייתא זו מְסִיבָא
 33 לִיה לְרַבִּי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי, לֹא הוֹחֲרוּ כְּהֻנוֹת בְּשִׂירוֹת
 34 לְהַנְשֵׂא לְפְּסוּלִים לְכַהֲנָה.
 35 מביאה הגמרא מעשה: דָּרַשׁ רַבִּי יוֹרְגָה בְּעִיר מְחֻזָּא שְׁהִיו שֵׁם הַרְבָּה
 36 גוֹלִים, גַּר מוֹתֵר בְּמְמוּרָתָה, רְנֻמְתוֹ בְּנִילֵי עֲלָמָא בְּתַתְּרֵינְהוּ - רגמוהו
 37 כולם באתרוגיהם, שנמנע מדבריו שאינם בכלל קהל. אָמַר רַבָּא,
 38 מֵי אֵיכָּא דְרִישׁ מִלְתָּא בִּי הָא - וכי יש מי שדורש דין כזה בדריכות
 39 דְּשִׁבְחֵיהּ גִּיּוֹרֵי - במקום שמצויים גרים, כשומר אין ראוי לומר דין
 40 זה במקום כזה. דָּרַשׁ רַבָּא בְּמְחֻזָּא, גַּר מוֹתֵר בְּכֹהֲנֵתָה, וכיון שסברו
 41 שהחשיבם לכשרים, מַעֲנוּהוּ בְּשִׂרָאֵי - עטפו אותו במעילי משי.
 42 הָרַד - חזר רבא ודָּרַשׁ לְהוּ דִּין נוֹסֵף, גַּר מוֹתֵר בְּמְמוּרָתָה, אָמְרוּ לִיה,
 43 בדרשה זו אֲפִסְדִּיתָא לְקַמִּיתָא - הפסדת את דרשתך הראשונה,
 44 כלומר, מה שדברת בתחילה שבחנה הפכת לגנאי. אָמַר לְהוּ רַבָּא,
 45 דְּקָבָא לְבוּ עֲבָדֵי לְבוּ - את הטוב עבורכם עשיתי לכם, שהרי עתה
 46 אֵי עָנִי מְהֵבָא נָסִיב, וְאֵי עָנִי מְהֵבָא נָסִיב - אם רצונכם יכולים אתם
 47 לישא כהנת, ואם רצונכם יכולים אתם לשאת פסולי קהל. מסיימת
 48 הגמרא, וְהִילְכָתָא, גַּר מוֹתֵר בְּכֹהֲנֵתָה וְמוֹתֵר בְּמְמוּרָתָה, מבארת
 49 הגמרא, מוֹתֵר בְּכֹהֲנֵתָה משום שלא הוֹחֲרוּ בְּשִׂירוֹת לְהַנְשֵׂא לְפְּסוּלִים,
 50 וְמוֹתֵר בְּמְמוּרָתָה בְּדַעַת רַבִּי יוֹסֵי שְׂקַהֲלֵי גֵרִים לֹא נִקְרָא קַהֲלֵי. שנינו
 51 במשנה, אֲלוֹ הוּן, שְׂתוּקֵי שֶׁאִסּוּר לְבֵא בְּקַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים, כָּל
 52 שְׂמִפְּרִי אַתְּ אִמּוֹ וְאִינוּ מְכִיר אַתְּ אֲבִיו. הגמרא מבררת את איסורו
 53 של השתוקי: אָמַר רַבָּא, דְּבַר תּוֹרָה, שְׂתוּקֵי בְּשִׂרֵי בְּקַהֲלֵי, מֵאֵי מַעֲמָא,
 54 כיון שאמו פנויה, וממילא רוב העולם בְּשִׂרֵי אֲבִיָּה, ואם אף באו
 55 עליה עובד כוכבים או עבד אין הולד ממזר, וְרַק מַעֲיוֹט פְּסוּלִין
 56 אֲבִיָּה, דהיינו ממזרים או קרוביה, שהם מיעוט בעולם, ולכן, אֵי
 57 אֲוָלִי אֵינְהוּ לְקָבָה - אם בבעליה שממנה נולד השתוקי הבעל הוא
 58 זה שהלך אליה ויצא ממקום קביעותו. הרי הדין הוא דְּכָל הַפְּרִישׁ
 59 מְרוֹבָא פְּרִישׁ - כל הפורש ממקום קביעותו למקום אחר, ושם
 60 התעורר הספק, מסתבר שהוא מהרוב, וממילא הולד כשר. אלא
 61 מֵאֵי אָמְרָה, דִּילְמָא אֲוָלֵי אֵינְהוּ לְבָנֵיהוּ, שמא הלכה האשה לבעל
 62 הַתּוֹרָה לִיה 'קְבוּעָה' - נמצא שהספק התעורר במקומו הקבוע של
 63 הבעל ולא לאחר שפרש ממקומו, וְכָל סַפֵּק שֶׁהַתּוֹעֵר בְּמִקּוּמוֹ

קידושין. עשרה יוחסין - פרק רביעי דף עג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

1 חד לכהנים - מדרחה מצוי למיתבינהו לבלולו בחרא אחרה וחד קהל: "לא יבא ממזר
2 ועמוני ומואבי בקהל גם דור עשירי לא יבא להם בקהל עד עולם", ובגבי מצרי ואדומי
3 "דור שלישי יבא להם בבס". חד לקהל כהנים וחד לקהל לויים וחד לקהל ישראלים -
4 דאי הוא כתיב חד - הוה אמינא: כהנים קאמר, אבל לויים - מותרים, ואי כתיב תרי -
5 דהוה אמינא לויים וכהנים, אבל ישראלים - לא.

6 וחד למישרי פמורת בשותקי - אף על פי שזה
7 דהאי וזה ספק - לא חיישין שמא זה כשר
8 ואסור לישא ממורת. דהכי דרשין: בקהל דהאי
9 הוא דלא יבא ממזר, הא בקהל ספק, כגון שותקי
10 יבא. וחד למישרי שותקי בישראל - דדרשין
11 הכי: ממזר דהאי הוא דלא יבא בקהל, הא ממזר
12 ספק - יבא. ודקתני דמתניתין שותקי - דאפילו על פי שזה
13 הוא מדרבנן, כדלמקן, שמא ישא אחותו מאביו.
14 קהל גרים לא איקרי קהל - דלא איתר לן קרא
15 לקהל גרים. פחד קהלא נפקי - דשבת אחד הם,
16 ואין לקרות "קהל" חצי השבת. הני נמי תרי
17 קהלי גינהו - בגי כהנים ולויים איצטריכו תרי
18 קהלי לדרשה, ואפילו הכי איתר להו חד לקהל
19 גרים. פמזר בשותקי ושותקי בישראל מחד קרא
20 נפקי - חד מקהל דהאי, וחד מממזר דהאי. דהכי
21 דרשין: לא יבא ממזר דהאי בקהל דהאי, הא
22 ממזר ספק בקהל ישראל דהאי, או ממזר דהאי
23 בקהל ספק - יבא. ואיבעית אימא הני נמי תרי
24 קהלי גינהו - כלומר, דהני תרתי דרשות תרי
25 קראי איצטריכו, ואי לא איתר קרא - לא הוה
26 דרשין: ממזר דהאי הוא דלא יבא, הא ספק
27 ממזר יבא. אלא הוה אמרינן ככל שאר ספיקי
28 אסור. על הודאי - אזהרת דהאי, ללקות עליו.
29 ועל אזהרת ספק - אזהרת ספק, לאיסורא.
30 הקהל חוקה אחת לכס ולטר - למה לי למכתב
31 "קהל" הכא? אלא למימר דגר אקהל קאי,
32 ולאשמעינן דאיקרי קהל. לא הוהוה כשירות -
33 כהנות. לינשא לפסולין - לפסולי כהונה - גר,
34 חלל, משוחרר. שהכהנים הוהוהו על בנותיהם,
35 והם לא הוהוהו עליהם מלישא אותן. אבל
36 לפסולין, שהאנשים הפסולין הוהוהו עליהן
37 מלישא אותן, כגון ממזרין או נתניים - אף
38 הנישים הוהוהו עליהם, דההנה הכותב אשה
39 לאיש לכל עונשים שבתורה. דהכי מכתב
40 ביבמות בפרק "יש מותרות" (פ"ב). רבנן כולי
41 עלמא - שהיו שם גרים הרבה, והזקשה להם
42 שאמר קהל גרים לא איקרי קהל. איבא דרשין
43 כו' - בתמידה. מותר בכהנת - דלא הוהוהו
44 כשרות לינשא לפסולין. רוב כשרים אצלה -
45 דכיון דמכריים את אמר דגניהו היא - רוב
46 העולם כשרים אצלה, שאין הרוב ממזרים
47 וקריבים שהולד מהם ממזר. ואף נכרי ועבר אם
48 בא עליה - אין הולד ממזר. ומיעוט פסולין -
49 כגון ממזרין וקריבין. ואי דאולי אינהו לנכה -
50 ואם בבעילה זו הלך הבעול אצלה, דהשתא נד
51 ליה ממקום קביעתו, ואין לדון בתורת קבוע
52 שהוא נדון בכחצה על מחצה - יש לנו לומר:

חד לכהנים, וחד ללויים, וחד לישראלים, וחד למישרי
ממזר בשותקי, וחד למישרי שותקי בישראל. קהל
גרים - לא איקרי קהל. ורבי יהודה: כהנים ולויים
מחד "קהל" נפקי, איתר ליה לקהל גרים. ואיבעית
אימא: הכי נמי תרי קהלי גינהו, ממזר בשותקי
ושותקי בישראל מחד "קהל" נפקאי; "לא יבא ממזר
בקהל ה'" ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר
ספק - יבא. בקהל ודאי הוא דלא יבא - הא בקהל
ספק יבא. ואיבעית אימא: הני נמי תרי קהלי גינהו,
ומעמיה דרבי יהודה - מהכא "תקלה חקה אחת
לכם ולגרי הגר". - ולרבי יוסי: "חקה אחת" הפסיק
הענין. "אחד גר ואחד עבד משוחרר וכלל מותרין
בכהנת". מסייעא ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר
רב: לא הוהוהו כשירות להנשא לפסולים. דרש רבי
זירא במחוזא: גר מותר בממזרת. רגמוהו כולי עלמא
באתרונייהו. אמר רבא: מי איכא דדריש מילתא כי
האי פדוכתא דשכיחי גיורין? דרש רבא במחוזא: גר
מותר בכהנת. מענהוהו בשיראי. דרש רבא: הוה גר
מותר בממזרת. אמרו ליה: אפסידתא לקפיתא. אמר ליה: דמכא רבא נסיב. והילכתא: גר מותר בכהנת, ומותר בממזרת.
מותר בכהנת - לא הוהוהו כשירות להנשא לפסולים, ומותר בממזרת - כרבי יוסי. "אלו
הן שותקי כל שפמזר". אמר רבא: דבר תורה שותקי כשר. מאי מעמא - רוב כשרים
אצלה, ומיעוט פסולין אצלה, ואי אזלי אינהו לגבה - כל דפריש מרובא פריש. מאי אמרת,
דילמא אזלה אינהו לגבייהו - הוה ליה קבוע, וכל קבוע במחצה על מחצה דמי, והתורה
אמרה "לא יבא ממזר" - ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק - יבא. בקהל ודאי
הוא דלא יבא - הא בקהל ספק יבא. ומה פטעם אמרו שותקי פסול - גיורא שפמא ישא
אחותו מאביו. אלא מעתה, שותקי - שותקית לא ישא, שפמא ישא אחותו מאביו! כל פי
הני מונז ואולי? - בת שותקית לא ישא, שפמא ישא אחותו מאביו! אלא, לא שכיחא -
הכי נמי לא שכיחא. אלא, מעלה עשו ביוחסין. ואמר רבא: דבר תורה אסופי כשר. מאי
מעמא? אשת איש בבעלה תולה. מאי איפא - מעוט ארוסות, ומיעוט שהלך בעליהם
למדינת הים. פון דאיפא פנויה, ואיפא נמי דמחמת רעבון - הוה פלגא ופלגא, והתורה
אמרה "לא יבא ממזר בקהל ה'" ממזר ודאי הוא דלא יבא - הא ממזר ספק יבא. בקהל
ודאי הוא דלא יבא - הא בקהל ספק יבא. ומה פטעם אמרו אסופי פסול - שפמא ישא
אחותו מאביו. - אלא מעתה אסופי אסופית לא ישא, שפמא ישא אחותו בן מאביו בין
מאמו! כל הני שדו ואולי? בת אסופי לא ישא, שפמא ישא אחותו, אלא - לא שכיחא,
הכי נמי לא שכיחא. אלא, מעלה עשו ביוחסין. אמר רבא בר רב הונא: מצאו מהול
אין

1 [וחד למישרי שותקי בישראל - תימה: דהכי מידרש שותקי בישראל מיתרא דקהל; וש
2 לומר: דמקיש ממזר לקהל; מה גבי קהל ממעטין קהל ספק - הכי נמי גבי ממזר
3 ממעטין ממזר ספק. תוספות ישנים. אלא מעתה שותקי שותקית לא ישא - קשה:
4 דמשמע דפשיטא ליה דמותר בה, ובפרק "החולץ" (יבמות לזא) אמר דרבא גופיה סבירא
5 ליה כרבי אלעזר דמתניתין, דאמר: ספיקן אסורו
6 ויש לומר: דהתם קאמר רבא אליבד, אבל הכא
7 דקאמר מאי טעמא אמרו שותקי פסול - קא בעי
8 אליבא דכולי עלמא. מאי איבא מיעוט ארוסות
9 כו' - תימה: דמשמע טעמא דליבא למחש,
10 משום דהוה מיעוט, ולא ידעינן שמארוסה היא.
11 הא אם אנו יודעים שמארוסה היא - דהאי איבא
12 לאחוקי בממזרות, ולא היא, דאפילו ידעינן
13 שמארוסה היא - לא הוי ממזר, דהא אמרינן
14 (קדושין ע"א): ארוסה שעיברה - הולד כשר.
15 ועוד קשה: דמאי קאמר: ומיעוט שהלכו בעליהם
16 למדינת הים? דהאי נמי יש לנו להבשיר, דשמא
17 בא על ידי שם ושימש, כי הוהוה עובדא
18 (בירושלמי) דאבהו דשמואל שהלך למדינת הים
19 ובא על ידי שם ושימש, והוליד את שמואל; וש
20 לומר: דהכא איבא ריעותא, שהשליכתו, ואם אנו
21 יודעים שהוא מארוסה - מחוקין ליה בודאי
22 ממזר, שאם היה מן הארוס - לא היתה
23 משליכתו. אי נמי, יש לומר: דלא תלינן שבא
24 עליה על ידי שם אלא דוקא כשאמרת כן, אבל
25 האי אסופי, כיון דאין אמו מעידה עליו - אין
26 לתלות בהכי.

במה
1 כל דפריש מרובא פריש, והולד כשר. מאי אמרת - מאיזה טעם תבא לפסולו - דילמא אזלה אינהו כו' - אין זה אלא ספק, והתורה אמרה: ממזר דהאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק
2 - יבא. כל פי הני פונז - בתמידה; וכי כל בעלות הנמצאות נטיל על אביו של זה, לומר הוא הוליד כל שותקי העיר? בת שותקית - שגולתה על ידי נשואין, שנשאת למותר לה.
3 לא ישאנה - שותקי, שמא בנו של בעל השותקית הוא, שבא על אמו של זה תחלה בנות, ואחר כך נשא שותקית. אלא לא שכיח - מסקנא דקושיא היא: אלא להכי לא חיישין -
4 משום דלא שכיח שהנשא לו אחותו. אי נמי, שותקי מילתא דלא שכיחא - ומילתא דלא שכיחא - לא גזר בה רבנן. וזה עיקר. דבר תורה אסופי כשר - אף על פי שאין מכריים את
5 אמו. ותיחוש: שמא מאשת איש שנבעלה לאחר, דרוב פסולין אצלה - ליכא למימר הכי. מאי מעמא אשת איש בבעלה תולה - אם ילדה ממזר - אינה משליכתו, לפי שיש לה
6 לומר: מבעלי הוא. מאי איבא - לאחוקי בממזרות? איבא מיעוטא, שהן ארוסות ואין להם תולדות בבעל, או נשאות שהלכו בעליהן למדינת הים - כיון דאיבא נמי למימר של
7 פנויה הוא וכשר, או של אשה מבעלה והשליכתו אמו מחמת רעבון. שפא ישא אחותו מאביו - דאחותו מאמו ליבא למחש. כיון דמכירין את חמותו שהיא בחוקת כשירה - לא
8 מספקינן לה במונז, לומר שהוא היה בנה והשליכתו. כל הני שדו ואולי - וכי כל בנים שהיו לה השליכה, שנחוק כל הנאספים בני אם אחת? ובספק בני אם אחד ומשתי אמהות -
9 נמי לא, כדאמר לעיל: כל הני מונז ואולי. בת אסופי - מן הנשואין, שמא בעל האסופית הוא אביו.

58 למעשה ולא לאחר זמן, ואילו הן, אסופי, תהה – מיילדת, ופוקרת
 59 תברותיה מטומאת דם נידות וכפי שיבואר להלן. מבארת הגמרא,
 60 דין 'אסופי', הוא הא דאמרו לעיל, שאביו ואמו נאמנים להעיד על
 61 היותו בנם כל זמן שלא נאסף מן השוק, ולא לאחר מכן. ונאמנותה
 62 של התיה מבוארת בברייתא, דתניא, תיה נאמנת לומר על אחד מן
 63 התאומים שנולד, זה יצא ראשון ונטול פי שנים בירושת אביו כדין
 64 בכור, וזה יצא שני. מוסיפה הברייתא, בפה דברים אמורים
 65 שנאמנת, דוקא שלא יצתה מחדר היולדת וחוורה, לפני שהעידה,
 66 אבל יצתה וחוורה, אינה נאמנת, זו דעת תנא קמא, ורבי אליעזר
 67 חולק ואומר שרק אם הוחקה המיילדת על עומדה – במקום
 68 עמידתה נאמנת, ואם לאו אינה נאמנת. מבררת הגמרא, מאי
 69 ביניהו – באיזה אופן נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר. מבארת
 70 הגמרא, איבא ביניהו, דאחד אפה – שהחזירה המיילדת את פניה
 71 מן הולד, לדעת תנא קמא אם לא יצאה מחדר היולדת, נאמנת,
 72 ולרבי אליעזר אינה נאמנת, כיון שלא הוחקה על עומדה מבלי
 73 להחזיר את פניה מן הולד. ופוקרת תברותיה שזוכרת בברייתא
 74 שנאמנת לאלתר, מאי היא, מבארת הגמרא, דתני במשנה (נדה
 75 ס:), שלש נשים שהיו ישנות בפתח אחת כשהן תכופות ודבוקות זו
 76 בזו, ונמצא דם תחת אחת מהן, ואין ניכר מאיזו מהן יצא הדם, כולן
 77 נאמנות, שכיון שהן דחוקות זו בזו, חוששין על כל אחת מהן שזאת
 78 דחקה את חברתה ונכנסה למקומה, והדם הוא ממנה. אם פוקרת
 79 אחת מהן את עצמה ונמצאת בפתח – שראתה דם נידות, היא
 80 נאמנת וכולן פהירות, כיון שהן תולות את הכתם שנמצא בזו
 81 שנמצאה טמאה. ולגבי דין זה אמר רב תפרא, שרק באופן שפוקרת
 82 את עצמה בפשיעו ווסת – מיד כשמצאה את הכתם, תולים
 83 שהכתם הנמצא הוא ממנה, ופותרת את חברותיה מטומאה, אך
 84 אם שהתה יותר משיעור זה, אף שמצאה דם אין זו הוכחה שגם
 85 בשעת מציאת הכתם היתה טמאה, וכולן טמאות מספק. הגמרא
 86 מבררת את נאמנותה של המיילדת לגבי דברים נוספים: תנו רבנן,
 87 ארבע נשים שילדו בבית אחד, אשת כהן, אשת לוי, אשת נתן
 88 ואשת ממזר, ואין ידוע ממי נולד כל אחד מן הולדות, נאמנת התיה
 89 לומר על כל אחד מהולדות, זה פהן וזה לוי, זה נתן וזה ממזר.
 90 מבארת הברייתא, בפה דברים אמורים שנאמנת, כשלא קרא עליה
 91 שם ערער – כשלא בא אדם לערער על עדותה, אבל אם קרא עליה
 92 ערער, ולדברי המערער הולד שהעידה על כשרותו נולד מאשת
 93 הממזר, אינה נאמנת. שאלת הגמרא, ערער דמאי – מהו הערער
 94 שדוחה את עדותה, איילמא ערער חד – אם תאמר שמדובר
 95 במערער יחיד, קשה, והאמר רבי יוחנן שאין ערער פחות משנים –
 96 אין בכוחו של האחד לערער את דברי מי שסומכים על נאמנותה.
 97 אלא מדובר בערער תרי – עירער של שנים, שהעידו נגד דברי
 98 המיילדת, ולכן אין היא נאמנת בעדותה. ואיבעית אימא, לעולם
 99 אימא לה שמדובר בערער חד, וכי אמר רבי יוחנן שאין ערער
 100 בפחות משנים, הני מילי היבא דאיתא חזקה דכשרות – במקום שיש
 101 לאדם שדנים עליו חזקה כשרות, אבל היבא דליבא חזקה דכשרות
 102 – אבל במקום שכשרותו מוטלת בספק ואינה ידועה לבריות, וכמו
 103 בנידון כאן שאין לאחד מן הולדות חזקה כשרות ולא יצא מידי
 104 ספק אלא על פי עדותה, חד נמי מהימן – מועיל גם עירעורו של
 105 אחד לדחות את עדותה של המיילדת. הגמרא ממשיכה לעסוק
 106 בנאמנותם של יחידים להעיד, שנינו בברייתא: שני אנשים
 107 שחלוקים ביניהם מי קנה דבר מסיים, נאמן בעל מקח – המוכר,
 108 לומר לזה מפרתי ולזה אין מפרתי, מבארת הברייתא, בפה דברים
 109 אמורים שהמוכר נאמן, דוקא בזמן שמקחו בידו – בעוד שהחפץ
 110 הנידון נמצא ביד המוכר, וכיון שמוטל עליו לדעת למי מכר ודאי
 111 הוא מדייק היטב לדעת מי מהם הוא הקונה, אבל אם אין מקחו
 112 בידו – שהחפץ יצא כבר מרשותו ושני בעלי הדינים אוזנים בו,
 113 אינו נאמן להעיד על כך.

1 הרי הוא כשר ואין לחשוש בו משום אסופי, כיון שאם היה פסול
 2 לא היתה אמו טורחת למול אותו. וכן אם משלטי תרומה – היו
 3 איבריו מתוקנים ומישרים, אין לחשוש בו משום אסופי, שאילו
 4 היה בדעת אמו להשליכו מחמת פסולו, לא היתה טורחת לתקן
 5 את אבריו. והוא הדין אם מצאודו שייף משתא – מושח בשמן זית,
 6 ומלא בוחלא – או שמצאודו כשעיניו מכוחלות כדי ליפותו, או רמי
 7 חומרי – שתלויים עליו קשרים הנעשים לרפואה, או תלי פיתקא –
 8 שתלוי עליו קמיע של כתב, וכן אם היה תלי קמיעא – תלוי עליו
 9 קמיע העשוי משרשי צמחים, בכל אלו אין לחשוש בו משום
 10 אסופי, שהרי חסה על חייו והוכיחה בזה שאהבתו ובודאי שלא
 11 רצתה במיתתו, ומותר לו להנשא לכשרים. עתה מובאים אופנים
 12 שמקום המצאו של הולד מוכיח על כשרותו, אם מצאודו תלי
 13 בדיקלי – כשהוא תלוי על דקל, דינו חלוק, אי מציא ליה תיה – אם
 14 יכולה היה להגיע לשם ולטרפו, יש בו משום חשש אסופי,
 15 שמאור ואמו לא חסה עליו יש להניח שהשליכה על מנת שימות,
 16 מחמת פסולו, ואם לאו, מסתבר שאמו הניחה אותו בכוונה במקום
 17 שאין בו סכנה, ואין בו משום אסופי. אם מצאודו על ודפתא – אילן
 18 של עורדין, אם הוא סמיכא למתא – סמוך לעיר, יש לחשוש בו
 19 משום אסופי, מאחר שמצויים שם שדים מוכח שאמו לא חסה
 20 עליו, ואם לאו, אין בו משום אסופי. אם מצאודו בפי בנשתא
 21 סמיכתא למתא – בבית כנסת שסמוך לעיר, ושכיתי ביה רבים –
 22 ומצויים בו רבים, אין לחשוש בו משום אסופי, ואם לאו, שאין
 23 רבים מצויים שם ויש לחוש למזיקים, יש לחשוש בו משום אסופי.
 24 אמר רמימר, מצאודו בהאי פירא דסופלי – בחפירה שמטילים
 25 לתוכה גרעיני תמרים למאכל בהמות, יש לחשוש בו משום אסופי,
 26 שכיון שהיא מחוץ לעיר רגילים בה מזיקים, אם מצאודו בספינה
 27 קטנה שהניחה אמו בהריפתא דנהרא – באמצע הנהר, שזוהו מקום
 28 שהספינות עוברות בו תדיר, אין בו משום אסופי, כיון שהניחתו
 29 אמו במקום שימצאודו, אבל אם הניחתו בפשערי – במקום שיופע
 30 הנהר, שאין דרך הספינות לעבור שם, יש בו משום אסופי. אם
 31 מצאודו בצידי רשות הרבים, אין בו משום אסופי, שמכך
 32 שהניחתו במקום המשתמר, מוכח שאינו פסול, אך אם מצאודו
 33 ברשות הרבים עצמה, שהוא מקום דריסת הרבים וקרונות ויש
 34 סכנה שידרסו עליו, יש לחשוש בו משום אסופי.
 35 אמר רבא, ובשני רעבון – בשנים שיש רעב, אין בו – בתינוק
 36 הנמצא בזמן כזה משום אסופי, כיון שיש תולת את האלמתי
 37 ברעבון, מבררת הגמרא, הא דרבא, והיא – על איזה אופן נאמרי.
 38 אילמא אמצאודו ברשות הרבים, אין הדבר מובן, וכי יתכן דאידי
 39 דשני רעבון קמלא ליה – שמחמת שנות הרעבון תמית אותו אמו
 40 על ידי שתניח אותו במקום סכנה, אלא ודאי מחמת פסולו הניחה
 41 אותו במקום איבוד ודינו כאסופי. ואלא נפרש שדברי רבא אמורים
 42 אצידו רשות הרבים, גם פירוש זה קשה, מאי אידיא – מדוע נקט
 43 דוקא שני רעבון, והרי אפילו בלא שני רעבון אין לדנוג כאסופי,
 44 כיון שהנחתו במקום משתמר מוכיחה שלא הושלך מחמת פסולו.
 45 אלא כי אהמרי דרבא, אהא – על דין זה, האמר רב יהודה, אמר רבי
 46 אבא, אמר רבי יהודה בר יבדי, אמר רב, תינוק שהיה מושלך
 47 במקום שיש לחשוש בו משום אסופי, כל זמן שהתינוק עדיין בשוק,
 48 אביו ואמו נאמנים עליו להעיד שהוא בנם, אך לאחר שנאסף מן
 49 השוק, אין נאמנים עליו שהוא בנם. ותחילה הגמרא מבררת את
 50 עצם הדין, מאי מעמא – מה החילוק בין קודם שנאסף לבין אחר
 51 שנאסף, אמר רבא, חכמים החמירו שלא להאמין להם אחר
 52 שנאסף מן השוק הואיל וכבר יצא עליו שם אסופי. ועל דין זה אמר
 53 רבא, ובשני רעבון, אף על פי שנאסף התינוק מן השוק, אביו ואמו
 54 נאמנים להעיד עליו שהוא בנם, לפי שבשני רעבון יש הרבה
 55 מושליכים, ולא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת הקול.
 56 הגמרא מביאה דין נוסף לגבי נאמנות על יחוס התינוק: אמר רב
 57 תפרא, שלשה בני אדם נאמנים בדבריהם רק לאלתר – בסמיכות

61 שנאמנת האם להעיד על כשרותה של בתה, שמותרת לכהונה.
 62 מקשה הגמרא, הניחא למאן דאמר בכתובות (יג) שלדברי רבן
 63 גמליאל המכשיר בה - באם, פוסל בבתה, אלא למאן דאמר
 64 שלדברי רבן גמליאל המכשיר בה, מכשיר גם בבתה, קשה, אמר
 65 שאול מאי אתא לאשמעינן - מה התחדש בדברי אבא שאול כאן.
 66 מתרצת הגמרא, חידושו דאבא שאול, עדיפא מחידושו דרבן
 67 גמליאל, דאי מהתם - מדברי רבן גמליאל, הוה אמינא שהתם היא
 68 נאמנת רק באופן דרום בשרין אצלה, כגון שהיא פנויה ומותרת
 69 לכל העולם, ורוב העיר כשרים ומשיאים לכהונה, אבל היבא דרום
 70 פסולין אצלה, כגון ארוסה שהיא אסורה על כל העולם, ואמרה
 71 שהתעברה מהארוס שלה והעובר כשר, או בפנויה מעוברת ורוב
 72 אנשי העיר פסולים, ואמרה שנתעברה מאדם כשר, אימא לא -
 73 שאינה נאמנת כיון שיש רוב לפסולה, צריכא - הוצרך רבי לחדש
 74 כן שאף באופן זה נאמנת להכשיר את העובר. מסיימת הגמרא,
 75 אמר רבא, הלכה כאבא שאול, שנאמנת להעיד שעוברת כשר אף
 76 כשרוב העיר פסולים.

משנה

77 המשנה מוסיפה לבאר איזה פסולים מותרים להנשא זה לזה:
 78 כל הפסולים האסורין לבא בקהל, כגון ממזר ושתוקי, מותרים לבא
 79 זה בזה, לפי שלא נאסרו ממזרים לבוא אלא בקהל כשרים ודאי
 80 ולא בקהל ספק. רבי יהודה אומר, וכפי שיתבאר בגמרא. רבי
 81 אליעזר אומר, ודאן גורדאן - אלו שאסורים בודאי, כגון ממזר בנתין,
 82 מותר לבוא זה בזה, אבל ודאן - ממזר או נתין שאסורים בודאי,
 83 בספיקון - בשתוקי או באסורי פסולות מספק, וספיקון - שתוקי או
 84 אסורי גורדאן - בממזר או בנתין, וספיקון בספיקון - ושתוקי
 85 בשתוקית או אסופי באסופית או אסופי בשתוקית, אסור לבוא זה
 86 בזה, שמא אחד מן הספיקות כשר ואילו השני פסול. ואלו הן
 87 הספיקות האסורים לבוא בקהל, שתוקי - שאין ידוע מי אביו,
 88 ואסופי - שנאסף מן השוק ואין ידוע מי הם הוריו, שהם ספק
 89 ממזרים, וכו' - מן השומרונים שמוצאם מכותה, והובאו
 90 לשומרון על ידי סנחריב, ונתגוררו מאימת אריות שבאו עליהם,
 91 ואסרום מספק, כפי שיתבאר בגמרא (עו.).

גמרא

92 הגמרא מבארת בכמה אופנים במה נחלקו תנא קמא ורבי יהודה.
 93 שואלת הגמרא: מאי כל האסורין לבא בקהל - לאיזה פסולים
 94 מתכוין תנא קמא שמותרים להנשא זה לזה. אלימא שכוונת התנא
 95 הן לפמזרי ונתניי פסולים ודאיים והן לשתוקי ואסופי הפסולים
 96 מספק שמותרים לבוא זה בזה, הא תנא ליה כבר ברישא של
 97 המשנה (לעיל טו.), פמזרי ונתניי שתוקי ואסופי מותרים לבא זה
 98 בזה. ותו - ועוד, יקשה על מה ששנינו רבי יהודה אומר, והייא -
 99 על איזה מן הפסולים אסרם לבוא זה בזה, אלימא לאסור אורדאן
 100 בספיקון - פסולים ודאיים בפסולים מספק, קשה, הא מדקתני סיפא
 101 רבי אליעזר אומר ודאן גורדאן מותר, ודאן בספיקון וספיקון
 102 אסור - שלדעת רבי אליעזר פסולים ודאיים מותרים לבוא זה בזה
 103 אבל פסולים מספק אסורים לבוא בפסולים ודאיים ובפסולים
 104 מספק, מפלל - משמע דרבי יהודה לא סבידא ליה לאסור אותם
 105 לבוא זה בזה, שאם לא כן מה בא רבי אליעזר לחלוק על דברי.
 106 וכי תיבא רבי יהודה אבא שאול בממזרת - לאסור גם בממזרת לפי
 107 שקהל גרים נקרא קהל, וכשיטתו לעיל (עב); וחולק בזה על תנא
 108 קמא שמתיר, קשה, מידו גר בממזרת קתני - וכי בדברי תנא קמא
 109 הוזכר שגר מותר בממזרת שעל זה יבוא רבי יהודה לחלוק, הרי
 110 כל האסורין לבא בקהל קתני - הרי במשנה מדובר בפסולי קהל,
 111 וגר אינו נמנה על פסולי קהל.
 112 מתרצת הגמרא: אמר רבי יהודה, באמת רבי יהודה חולק על היתר
 113 גר וממזרת, ובענין זה מברר גם תנא קמא, ומה שאמר תנא קמא
 114 'כל האסורים לבוא בקהל', אין כוונתו לפסולי קהל אלא לפסולי
 115 כהונה.

1 והבינה הגמרא, שמדובר באופן שהמוכר קיבל תשלום רק מאחד
 2 מהם, וקשה, מדוע כשאין מקחו בידו אינו נאמן, וניחוי וזו מלאן
 3 נקט - נראה ממי לקח המוכר את הכסף, כלומר נשאל זאת את
 4 המוכר, ונאמינו אף אם אין המקח בידו. מתרצת הגמרא, אכן אם
 5 קיבל המוכר תשלום רק מאחד, ודאי הוא נאמן לעולם, ולא
 6 צריכא - לא הוצרכה הברייתא אלא לאופן הנקט מתנייהו -
 7 שלקח מעות משניהם, ואמר המוכר, מתוך קיבלתי מדעתאי -
 8 מרצוני, וחד בעל בודתי, ולא ידע לנו מפי עדים הי - מי נתן
 9 מדעתו, ותי לא מדעתו, וכיון שאינו חייב לזכור מי שילם מרצונו,
 10 אינו נאמן כשאין המקח בידו. הגמרא מביאה את הסיפא של
 11 הברייתא: שנים שירדו לדין תורה, ואחד שנגמר דינם על אחד
 12 טוען שהוא יצא זכאי, נאמן הדיין לומר ליה וזיתי וליה תיבתי.
 13 אמנם כמה דברים אמורים, כשבבעלי דינים עדיין עומדים לפניו,
 14 ולא יצאו משם משנגמר דינם, כיון שמוטל עליו לזכור את פסק
 15 דינו, אבל אם אין בעלי דינים עומדים לפניו ואינו צריך לזכור את
 16 הפסק, אינו נאמן. מקשה הגמרא על הסיפא, מדוע אם אין בעלי
 17 הדינים עומדים לפניו אינו נאמן, וניחוי וזותא מאן נקיט - נראה
 18 מי מבעלי הדין מחזיק פסק דין של זכות בידו, וידיה הדיין נאמן על
 19 פי זה לומר שלזה זיכה, אף שלא נזכר בשטר שמו של הזוכה.
 20 מתרצת הגמרא, שאם אחד מהם מחזיק פסק דין של זכות בידו
 21 ודאי נאמן הדיין לעולם, ולא צריכא - לא הוצרכה הברייתא אלא
 22 לאופן הדקדוקי וכו' - שנקבע שטר הזכות, שאז נאמן הדיין רק
 23 כשעומדים לפניו. מוסיפה הגמרא להקשות על הסיפא, מדוע יש
 24 צורך בנאמנותו של הדיין שטרחה הברייתא לומר שאינו נאמן,
 25 וניחוי וניחוי - יחזור הדיין עצמו או אחר לדון אותם. מתרצת
 26 הגמרא, מדובר בשודא דדייני - בדין שתלוי רק בנטיית לבו של
 27 הדיין, ואם יחזור וידון יתכן שיטנו לבו לפסוק כצד השני.
 28 הגמרא מבררת מי הם הנאמנים להעיד על כבוד ההיולוקים
 29 בדינם: אמר רב נחמן, שלשה נאמנים להעיד על אחד מהתאומים
 30 שהוא הקבור, ונוטל פי שנים בירושת אביו. ואלו הן: תיה -
 31 מילדתו, אביו, ואמו. אך יש חילוק בזמני נאמנותם, הנה נאמנת
 32 לאתרא - בסמיכות ללידתו, אמו נאמנת כל שבקעה ימים ראשונים,
 33 ואביו נאמן לעולם. מביאה הגמרא מקור לנאמנותו של האב,
 34 בתיבא בברייתא, נאמר (דברים כא יז) 'כי את הקבר בן השנואה
 35 יביר לתת לו פי שנים, ודרשו חכמים שביבנו לאתריה, כלומר
 36 שאם אין בית דין מכירים שהוא כבור, נאמן עליו אביו, מפאן אמר
 37 רבי יהודה, נאמן אדם לומר זה בני בבור ויירש פי שנים, וכשם
 38 שאיננו לומר זה בני בבור, כך נאמן האב לפסול את בנו ולומר זה
 39 בן גידישה, וחללי הוא, וזה בן הלוואה, והוא חללי מדרבנו. ונקמים
 40 אומרים אינו נאמן לפסול את בנו.
 41 שנינו במשנה אמר שאול היה קורא לשתוקי - שאין ידוע מי אביו,
 42 בדוקי - בדוק. הגמרא מבררת את שיטתו של אבא שאול, שואלת
 43 הגמרא: מאי - מה היא לשון 'דוקי', אלימא שבדקדוק את אמו למי
 44 נבעלה, ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת להכשירו, יש להקשות,
 45 מפאן - כדעת מי סובר אבא שאול, אם פרין גמליאל שמואב
 46 להלן, קשה, הא תנינא תנא זימנא - והרי הלכה זו שנשנתה כבר
 47 בכתובות (יג), דתני, פנויה שהיתה מעוברת, ולא ידוע ממי, ואמרו
 48 לה מה מינו של עובר זה, ואמרה להם, מאיש פלוני שהוא כשר
 49 וכו' הוא - ומיחוסי. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת שלא
 50 נבעלה לפסול וכשרה לכהונה, כיון שמעמידים אותה על חוקת
 51 כשרות, ורבי יהושע אומר לא מפייה אנו חיי - אינה נאמנת לומר
 52 שלכשר נבעלה, והרי היא בחזקת מעוברת לפסול, ואמר רב יהודה
 53 אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל, והיה לרבי לומר שם שגם לדעת
 54 אבא שאול היא נאמנת, ולא להביא זאת כאן. מתרצת הגמרא,
 55 שהוצרך רבי לכתוב זאת פעמיים כיון שאין דעותיהם שוות
 56 לגמרי, אלא תנא - בכתובות, נכתב דין זה לגבי להכשיר בה -
 57 באשה עצמה, שרבן גמליאל סובר שהיא נאמנת לומר שנבעלה
 58 לכשר ולא נפסלה לכהונה, אך אינה נאמנת להכשיר את עוברה,
 59 אם בת היא, להינשא לכהונה, וחדא - במשנתנו נכתב דין זה לגבי
 60 להכשיר בבתה, שהרי משנתנו עוסקת בולד, ואבא שאול אומר

1 וניחוי וזוי מִמָּאן נֶקְטָ – קא סלקא דעתך שלא קיבל מעות אלא מאחד מהם, הא דרואי
2 מדכרי דכיר וזוי דמאן קביל. ולא ידעי – אין ידוע לנו. בומן שבועלי דינין עומדין לפניו
3 – רמאי עליה למדבר, שעדיין לא יצאו משם משגמרו את דינם, ואומר: איש פלוני –
4 זכאי, איש פלוני – חייב. שאין בעלי דינים עומדין לפניו – תו לא רמאי עליה למדבר.

5 וניחוי וזוי מִמָּאן נֶקְטָ – ביד איהו דמין פסק
6 דין של זכות. ויחדר ודיינינו – למה לי כולי
7 האי, למימר אינו נאמן? מה לנו ולאמנות? ו
8 נהדר הוא עצמו, או אחר וידונם לפי טענותם
9 בשווא דדייני – בדין שאינו תלוי בטעם, אלא
10 הכל בפיו של דין. כי ההיא דכתובות (פ.הב),
11 דאמר "נכסי לטוביה", ואתו שני טוביה, שניהם
12 קרובים, שניהם שכנים. ואמרינן: שווא דדייני –
13 למי שיתגוד לב דהדין לומר: נראה לי שזה היה
14 רגיל אצלו יותר – לזה נתן. וכיון שפסק בן, אם
15 בא לחזור – אינו חוזר. ולפיכך, אין רוצין לחזור
16 מדין, שמא יטנו לבו לצד השני. כל שבועה –
17 שעדיין אין אביו מכיר בו, שלא יצא מתחת יד
18 אמו לכנס לביתה. מכאן ואילך – מוטל על
19 אביו ליכנס, כדכתיב "כירי". ויחמשים אומרים –
20 אינו נאמן – אבן גרשמה וחלוצה הוא דפליגי.
21 שבודקין את אמו ונאמנת כמאן כרבן גמליאל
22 – בתמינה: למה ליה לרבי למיתנייה לפלוגא
23 בתרי דוכתי? ליתני הא דאבא שאול התם. וכן
24 היה אבא שאול אומר כדבריו וכחן הוא –
25 כלומר, מיהם הוא. הדיא להכשיר בה – רבן
26 גמליאל דלא האמינה אלא לעצמה – שלא
27 תתחלה מן התרומה, אבל לא להכשיר אותו
28 עובר – שאם בת היא, לא תישא לכהן. אבא
29 שאול מכשיר אף בבתה, דהא מתניתין אף בודל
30 קאי, שהוא שתוקי. התיבא: למאן דאמר כו' –
31 בפרק קמא דכתובות (י.ג.ב). דאי מהתם הוה
32 אמינא הני מילי הדיא חזיא דרוב כשרים אצלה –
33 כגון פגיה, ורוב העיר משיאין לכהונה. אבל
34 היכא דרוב פסולין אצלה, כגון ארוסה והיא
35 אומרת מן הארוס הוא, או פגיה ואין רוב העיר
36 משיאין לכהונה. משנה כל האסורין לא
37 בקהל וותרין לבא זה בזה – כגון ממזרי
38 בשתוקי, ואף על גב שזה ודאי וזה ספק, ואיכא
39 למימר שמא כשר הוא – אפילו הכי שרי,
40 כדלפינן לעיל (קדושין ע.ג.א): בקהל דרואי לא
41 יבא, אבל בקהל ספק יבא. ובגמרא פריך: דא
42 תנא ליה ירשא. ורבי יהודה אוסר – בגמרא
43 מפרש לה. ודאן בודאן מותר – כגון ממזרים
44 בנתנים. ודאן כספיקן בודאן – כגון ממזרי ונתני
45 בשתוקי ואסופי. כספיקן בודאן – שתוקי ואסופי
46 בממזרי ונתני. כספיקן כספיקן – שתוקי
47 בשתוקית, אסופי באסופית, אסופי בשתוקית.
48 אסור – שמא זה כשר וזה פסול. וזכתי –
49 בגמרא מפרש מאי ספיקיהו. וכותים – אותם
50 שהושבו מלחך בערי שומרון, כדכתיב (מלכים
51 ב' ז') "ויבא אשור אנשים מספרים
52 ומכותה" וגו' ועל שם שהביאם מכותה נקראו
53 כותים. ונתגייירו מאימת האריות, כדכתיב (שם)
54 "ישלח (בם את) האריות" וגו' וכולה עניניה
55 במלכים. גמרא וכי תימא רבי יהודה אוסר
56 אגר כממזרות – דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל
57 (קדושין ע.ב.), רבי יהודה אומר: גר לא ישא
58 ממזרה. ובמידא אחרניא לא שמעינן דפליג לעבן
59 יוחסין. מידא גר כממזרת קתני – לעיל, דאתי רבי יהודה לאפלוגי עליה? כל האסורין
60 לבא בקהל – וגר לאו מן האסורין הוא!

1 שווא דדייני – פירש בקונטרס: בדין שאין תלוי בטעם, אלא הכל לפי ראות עיני הדיינין,
2 כי ההיא דכתובות (פ.הב), דההוא דאמר "נכסי לטוביה", ואתו תרי טוביה, שניהם
3 קרובים, שניהם שכנים, ואמר: שווא דדייני. פירושו: למי שמתגוד לב דהדין לומר שזה היה
4 אזהבו יותר מזה – לזה נתן. וקשה לרבינו מילתא, כדפירש בקונטרס
5 – אמאי לא אמרינן דנהדר ודיינייה? כדפירש בסתמא
6 לא היפך סברתו ראשונה ועוד פירק קמא דדיינין
7 (י.ד.ב), אמרינן: הילך מנה לפלוני כו', הני דדא:
8 הלך ומצאו שמת – יחזור לירשי המשלה, ותניא
9 אידך: לירשי מי שנשתלחו לו. ומסקין: כאן אמרו
10 שווא עדין. והתם אי אפשר לפרש פירוש
11 הקונטרס: לכך פירש רבינו תם: שווא דדייני –
12 דכל מה שירצה הדיין לעשות ועשה, והדייך בית
13 דין הפקר. ו"שווא" לשון השלכה, כמו "רמה בים"
14 דמתרגמינן: "שרי בימא" (שמות טו). וראיה
15 לפירוש רבינו תם מההיא דפריך "מי שזיהה נשוי"
16 (כתובות צ.ד.), גבי שני שטרות שהיו ביום אחד,
17 אתו תרוייהו קמיה דרב ששת, ואגבי רב ששת
18 לחד מנייהו. הדר אתו לקמיה דרב תנמן ואגבייה
19 לאידך. אתא קמיה דרב ששת. אמר ליה: מאי
20 טעמא עבר מד כתיב? אמר ליה: משום דקדיש,
21 פירושו: שאחד מן השטרות נכתב בבקר, והאחד
22 בערב. ואמר ליה: אטו כירושלים יתיבין דכתיב
23 שעיר ואמר ליה: ואת מאי דעתך? אמר ליה: שווא
24 דדייני. אמר ליה: אנא נמי שווא דדייני. אמר ליה:
25 אנא דיינא ומי לאו דיינא. והשתא לפירוש רבינו
26 תם נראה את דאקאמר "אנא דיינא ומי לאו דיינא"
27 – דצריך דין קבוע, לומר דהפקר בית דין הפקר,
28 ורב תנמן היה דין קבוע. אבל לפירוש הקונטרס
29 דפירש דבסברא תליא מילתא – מה לנו דין
30 קבוע? פשיטא דסברת רב תנמן לא הוה עדיפא
31 מסברת רב ששת.
32 כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור כך נאמן
33 לומר זה בני גר גרשה וחלוצה – ואם
34 תאמר: מנא ליה לרבי יהודה הא דנאמן לומר "זה
35 בני גר גרשה וחלוצה?" בשלמא "זה בני בכור" –
36 דין הוא שיהא נאמן עליו, משום דהוי טוב לודל,
37 שעל ידי כך יטול פני שנים. אבל לפסולו – אמאי
38 נאמן? ויש לומר: דהא דנאמן לומר "זה בני בכור"
39 – מיידי בתינוק בן הבנים, דאומר על קטן שבבניו
40 שזה בכור – ואפילו הכי נאמן, ואף על גב שעל
41 די שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את
42 הגדולים לממזרים. ורבינו אליהו מפרש: דייני
43 טעמא דנאמן – משום דכתיב "כי את הבכור בן
44 השנואה יכיר", ואמרינן לעיל (ס.ח.א), שנואה
45 בנישואיה, כלומר שהיא בלאו, וקאי "יכיר"
46 אתרוייהו – יכיר שהוא בכור, ויכיר שהוא בן
47 גרשה וחלוצה דשנואה בנישואיה. וכן מצאתי
48 בירושלמי, והא דקאמר כשם כו' – משום
49 דפשיטה דקרא משמע דקאי טפי אחברת בכור.
50 תוספות ישנים.
51 אי מהתם הוה אמינא וזני מילי היכא דרוב
52 כשרים אצלה – כגון פגיה, ורוב העיר
53 משיאין לכהונה. ואם תאמר: אמאי לא פריך
54 למאן דאמר (כתובות י.ג.ב) דמאן דמכשיר –
55 מכשיר אפילו רוב פסולין אצלה, מאי אתא אבא
56 שאול לאשמעינן? הוה ליה למיתני מילתא
57 דאבא שאול גבי האי מילתא דרבן גמליאל
58 דכתובות (ש.מ.א.), כדפריך בסמוך למאן דאמר
59 לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה? ויש לומר: דמתניתין דהתם לא אשמעינן רבן גמליאל
60 מדי אפילו רוב פסולין, כי אם מבריתא דימיתיה התם. וז עדות שהאשה כשירה לה כו',
61 ולכך איצטריך לאשמעינן הכא מילתא דאבא שאול. אלא לדברי המכשיר בה מכשיר
62 בתה – שמעינן שפיר ממשנה דהתם, מדקתני: ראה מדברת, וזיתה מעוברת – חד להכשיר בה וחד להכשיר בבתה. כדאיתא התם.

הכי
הכי
בתה – שמעינן שפיר ממשנה דהתם, מדקתני: ראה מדברת, וזיתה מעוברת – חד להכשיר בה וחד להכשיר בבתה. כדאיתא התם.

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גירות פחותה כו' - ואם תאמר: אמאי לא פריך: הא תנא ליה רישא, דגר מותר בממזרה, כדפריך לעיל? ויש לומר: דלאו עיקר קושיא היא דפריך "הא תנא ליה רישא", אלא עיקרה אידיך קושיא סמך. רבי יהודה אומר, אחיזא? והרי? גר דמותר בביתו ומותר בממזרת - ואם תאמר: מאי פריך?

הכי קאמר: פל האסורים לבא בקהל כהונה, ומאי נינהו - גירות פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא פריבי שמעון בן יוחי - מותרין לבוא זה בזה. - ונאקמה בבת שלש שנים ויום אחד, ואפילו לרבי שמעון בן יוחי! - אם בן מצידה תברח: אלא מעמא - דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה - אסורה לבוא זה בזה? הרי פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לרבי שמעון בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה - ומותרות לבא זה בזה! וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרין לבא זה בזה? והרי אלמנה וגרושה ותללה וזונה, דאסורים לבא בקהל כהונה, ואסורים לבא זה בזה! ותו: הא מותר - אסור? והרי גר, שמותר בכהנת ומותר בממזרת! אלא אמר רב נתן בר הושעיא: הכי קאמר, פל שבתן אסור לישא את בתו, ומאי ניהו - גר שנשא גיורת, ופריבי אליעזר בן יעקב - מותרין לבא זה בזה. - וכללא הוא דכל שבתן אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה? הרי חלל שנשא בת ישראל, דכהן אסור לישא בתו, ואסורין נמי לבא זה בזה! - לא קשיא, פריבי דוסתאי בן יהודה. - והרי חלל שנשא חללה, וכהן אסור לישא בתו, ואסור נמי לבא זה בזה! ותו: הא מותר אסור? והרי גר שנשא בת ישראל, וכהן מותר לישא בתו, ומותרין לבא זה בזה! אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הכא ממזר מאחותו וממזר מאשת איש איפא בינייהו. תנא קמא סבר: אפילו ממזר מאחותו נמי הוי ממזר, ורבי יהודה סבר: מאשת איש - הוי ממזר, מאחותו - לא הוי ממזר. מאי קא משמע לך? תנינא: איזהו ממזר - פל שהוא ב"לא יבא" דכרי רבי עקיבא. שמעון התימני אומר: פל שחיבין עליו פרת בידי שמים, ותלכה פדכריו. רבי הושע אומר: פל שחיבין עליו מיתת בית דין! אלא אמר רבא: גר עמוני ומואבי -

הכי קאמר - כלומר, לעולם רבי יהודה אגר בממזרת קאי, דשמע ליה לתנא קמא דאירי בה. והאי "בקהל" דקאמר - קהל כהונה הוא, דכהן אסור בגיורת, ואפילו פחותה מבת שלש שנים, דלאו בת ביאה היא, ואין שם משום חשש זנות - דכתיב (ויקרא מד) "כי אם בתולות מורע בית ישראל". ודלא כרבי שמעון - דאמר לקמן בפירקין (טמ.א) גירות פחותה מבת שלש - כשירה לכהונה. והכי קאמר: כל האסורין לבא בקהל כהונה, ומאי ניהו דמריב האי כללא יתיר על הראשונים שאסורין בקהל ישראל - גירות שפחותה מבת שלש שנים, וכל שכן יתירה על בת שלש שנים - מותרת הך אסורין, גירות וממזרים ותניי ושוקי, לבא זה בזה. ונאקמה בבת שלש - ולא בפחות, ונימא דפחותה מותרת לכהן, ובה לא איירי, אם בן - דכרבי שמעון מיתוקמא, דפחותה מותרת לכהונה, והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה - הוי משמע: האי דפחותה אית ליה דאסורה לממזר. מצידה תברח - תשובתו מוכנת לצידו. אסורין לבא זה בזה - בתמידי: היא בממזר וממזר בה? והרי גירות וכו', דכיון דקהל גרים לעו קהל הוא לא שנא פחותה לא שנא יתירה. ועל כרחק תנא דידן מדרשי יתירה על בת שלש לממזר - שמע מינה אית ליה קהל גרים לא איקרי קהל. וכללא הוא - בתמידי: דכל האסורין לכהן מותרין לממזר? ותו הא מותר אסור - מרלא התייר לבא בממזרת אלא האסורות לכהנים, הא המותר בקהל כהונה - אסור בממזרות. והרי נר כו' - כיון דאית ליה קהל גרים לא איקרי קהל. אלא אמר רב נתן - לא תימא כל האסורין, דתקשי לך אלמנה לכהן גדול, ותיקשי לך גר מדוקיא. אלא הכי קאמר תנא קמא: כל שבתו אסורה לכהונה, ומאי ניהו דמוסיף האי כללא על האסורין לישראל - גר שנשא גיורת, וכרבי אליעזר בן יעקב, דאמר במתניתין (קדושין ע.א): גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה - מותרים לבא זה בזה. והיינו גר מותר בממזרת, וממזר בו. דאילו בגר שנשא ישראלית - לא מצית לאוקמה. דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו - רבי יהודה, דאמר במתניתין (שם): בת גר וכו' בת חלל וכו', ומדיסיפא רבי יהודה, דקתני רבי יהודה אומר - רישא לאו רבי יהודה. להכי מוקמי לה כרבי אליעזר בן יעקב. ושמעיה רבי יהודה לתנא קמא דאית ליה קהל גרים לא איקרי קהל, ופליגי עליה. כרבי דוסתאי כרבי יהודה - סבירא ליה לתנא דידן, דאמר (שם): בנות ישראל מקוה טהרה לחללים. ותו הא המותר - לישא כהן בתו, אסור לבא באסורין? והרי גר שנשא בת ישראל כו' - ומותר לבא בממזרים, דהא אמר: קהל גרים לאו קהל הוא. ממזר מאחותו - כריתות. פמזר מאשת איש - מיתות. איכא בינייהו - לאו בגר אפילו, אלא דקסבר: יש ממזר מחייבי כריתות. והכי קאמר: כל הגולדים מאיסורי ערה - ממזרים הם, ומותרים לבא זה בזה, הני חייבי כריתות בניי חייבי מיתות, כגון אשת איש, דכולן ממזרים הם.

ושנייהם

ומואבי איפא בינייהו. והכי קאמר: פל האסורים לבא בקהל, ומאי ניהו - גר עמוני ומואבי - מותרין לבא זה בזה. - אי הכי מאי רבי יהודה אסור? - הכי קאמר: אף על פי שרבי יהודה אסר גר בממזרת, הני מיילי - גר דראוי לבא בקהל, אבל גר עמוני ומואבי דאין ראויין לבא בקהל - לא. תנו רבנן: בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי, מצרי, ואדומי, פותי, ונתני, חלל, וממזר שפאו על הפהנת ועל הלוינה ועל בת ישראל - [פסול]. רבי יוסי אומר: פל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רבן שמעון בן גמליאל אומר:

רבי יהודה אסור לבא חייבי כריתות בניי חייבי מיתות, דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות. וטעמא מפרש ביבמות (טמ.א). תנינא - פלוגתא אחריית במתניתין בתנאי אחריני, ולמה ליה לרבי למיתני לתרתי בבי? נהני התם לגבי רבי יהושע. וכן היה רבי יהודה אומר דכרביהו שהוא בלא יבא - אף על פי שאינו אלא כללא - הולד ממזר. כל שחיבין - על אותה ביאה כרת בידי שמים. כל שחיבין עליו מיתת בית דין - אבל חייבי כריתות - לא. וטעמא דכולהו מפרש ביבמות (שם). זה בזה - הם בממזרים, וממזרים בהם. אי הכי אמאי רבי יהודה אסר - הני ודאי לא איקרי קהל, דהא לא חזו לבא בקהל! הכי קאמר - כלומר, וכולהו חד תנא הוא. בן תשע שנים ויום אחד - שהוא גר עמוני וכו', דכבי האי זימנא חזי לביאה. פסלוה - לכהנת מן התרומה ומן הכהונה, ולויה וישראלית מליגשא עוד לכהן. כל שזרעו פסול - מן הכהונה - פוסל את אשתו מן הכהונה. ולקמן מפרש מאי בינייהו. כל

קידושין דף עד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קצה

דחיית פירושו של רב נתן בר הושעיא. מקשה הגמרא: וְהָיָה הִלָּל
שֶׁנֶּשְׂאָה הִלָּלָה וְכֵהֵן אֶסוּר לִישָׂא בְתוּ אֶף לְרַבִּי דוּסְתָא, וְאֶסוּר נָמִי
הַחֲלֵל לְבָא זֶה בְּזָה – בַּפְּסוּלֵי קְהָל, וּלְפִי הַכֹּלֵל שֶׁאִמְרַת דְּהוּ צְרִיכִים
לְהִיט מוֹתְרִים, כִּיּוֹן שֶׁהִבְחֵן אֶסוּר בְּבִתּוֹ מוֹתֵר בַּפְּסוּלֵי קְהָל.
וְתוֹ קֵשָׁה, שֶׁמְדַבְּרִי הַתְּנָא שְׂכַל מִי שְׁבַתּוֹ אֶסוּרָה לְכַהֵן מוֹתֵר
בַּפְּסוּלֵי קְהָל, מְדוּיָק, הָא מוֹתֵר כֵּהֵן לִישָׂא אֵת בְּתוֹ אֶסוּר בַּפְּסוּלֵי
קְהָל, וְהָיָה גַּר שֶׁנֶּשְׂאָה בֵּת יִשְׂרָאֵל וְכֵהֵן מוֹתֵר לִישָׂא בְּתוֹ לְדַעַת רַבִּי
אֲלֵיעִזָּר בֶּן יַעֲקֹב (בַּמְשֻׁנָּה שׁוּם), וְיִמְוָתְרֵין הֵם וּפְסוּלֵי קְהָל לְבָא זֶה
בְּזָה.
הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת בְּהַ מְפִירוּשׁ הַקּוּדֵם שֶׁהֵינְדוּן בַּמְשֻׁנָּה הוּא בְּגַר
וּבְקְהָל כְּהוֹנָה, וּמְפִרְשָׁתָּ בַּאֲוֹפֵן אַחֵר: אֵלָּא אִמְרֵי רַב נַחֲמָן אִמְרֵי רַבָּה
בְּרַ אֲבוּהֵי, הֵבָא בַּמְשֻׁנָּה נַחֲלֵקוּ תְּנָא קָמָא וּרְבִי יְהוּדָה בְּדִין מְמוּרָה
שֶׁנִּלְוֵד מֵאַחֲזוֹת, שְׂהִיא עֵרוּהָ שְׁעוֹנָשׁוּ כְּרַת, וּמְמוּרָה שֶׁנִּלְוֵד מֵאַשְׁתֵּי
אִישׁ, שְׂהִיא עֵרוּהָ שְׁעוֹנָשׁוּ מֵיַתֵּת בֵּית דִּין, אִיכָּא בִּינְיָיְהוּ – נַחֲלֵקוּ
בִּינְיָהֵם, הָאֵם מְמוּרָה מֵאַחֲזוֹת מוֹתֵר בַּמְמוּרָה מֵאַשְׁתֵּי אִישׁ. תְּנָא קָמָא
כְּבַר אֲפִילוּ מְמוּרָה מֵאַחֲזוֹת שְׁעוֹנָשׁוּ בְּכַרְת, נָמִי הָיָה מְמוּרָה, וּמוֹתֵר
בַּמְמוּרָה מֵאִיסוּר מֵיַתֵּת בֵּית דִּין, שֶׁשְׂנִיחָם מְמוּרִים, וְרַבִּי יְהוּדָה כְּבַר,
הַנִּלְוֵד מֵאַשְׁתֵּי אִישׁ שֶׁאִיסוּרָה בְּמֵיַתֵּת בֵּית דִּין הָיָה מְמוּרָה, אֲבָל
מֵאַחֲזוֹת שֶׁבְּכַרְת לֹא הָיָה מְמוּרָה, וְלִכֵּן אֶסְרִים שְׂנִיחָם זֶה בִּזְהַ.
שׂוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: מָאי קָא מְשַׁמְעֵי לָהּ, וְהָיָה תְּנִינָא מַחֲלוּקָתָּ זֶה כְּבַר
בַּמְשֻׁנָּה (יְבִמוֹת מַט). אֲזִיזוּהוּ מְמוּרָה, כֵּל שֶׁהוּא בְּלֹא יָבָא – כֵּל שֶׁנִּלְוֵד
מֵאַשְׁתֵּי אֶף שֶׁאִיסוּרָה עַל אֲבִיו רַק בְּלֹא, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. שְׁמַעוּן
הַתִּימְנִי אֲזִמְרֵי, כֵּל שֶׁנִּלְוֵד מֵאִיסוּר בִּיאָה שְׁחֵיבִין עֲלוּי קְרַת בִּידֵי
שְׁמַיִם, וְהִלָּכָה בְּדַבְּרֵיהוּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲזִמְרֵי, כֵּל שְׁחֵיבִין עֲלוּי מֵיַתֵּת בֵּית
דִּין, אֲבָל הַנִּלְוֵד מֵאִיסוּרֵי בִיאָה שְׁעוֹנָשׁם כְּרַת, אִינוּ מְמוּרָה. וְאֵם כֵּן
מְדוּעַ הוֹצֵרֵךְ רַבִּי לְחַזֵּר וּלְשַׁנּוֹת מַחֲלוּקָתָּ זֶה, דִּי כְּבַךְ שׂוֹיִסְפֵי שְׂרַבִּי
יְהוּדָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ.
מִסְקַת הַגְּמָרָא בְּבִיאור הַמַּחֲלוּקָתָּ בַּמְשֻׁנָּה: אֵלָּא אִמְרֵי רַבָּא, גַּר
עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי אִיכָּא בִּינְיָיְהוּ – הָאֵם מוֹתְרִים בַּמְמוּרָת, וְהָכִי קָאֲמַר
תְּנָא קָמָא, כֵּל הַאֲסוּרִים לְבָא בְּקְהָל וּמוֹאֲבִי נִיהוּ, גַּר עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי,
שֶׁאִינֵם מוֹזְכְּרִים בַּמְשֻׁנָּה הַרְּאִשׁוֹנָה, וּשְׁלִדְרֵי הַכֵּל אִינֵם בְּכֹלֵל
קְהָל, שְׁמוֹתְרֵין הֵם וְשֶׁאֵר הַפְּסוּלִים לְבָא זֶה בְּזָה.
מְקִשָּׁה הַגְּמָרָא עַל פִּירוּשׁוֹ שֶׁל רַבָּא: אִי הָכִי שֶׁהֵינְדוּן בַּמְשֻׁנָּה הוּא
הֵיטֵר גַּר עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי בַּמְמוּרָת, מָאי (מְדוּעַ) רַבִּי יְהוּדָה אִוְסֵר
אוֹתָם בַּמְמוּרָת, וְהָרִי גְרִים אֵלוֹ אִינֵם נִקְרָאִים קְהָל, שְׂהִירֵי אֶסְרִים
לְבֹא בְּקְהָל. מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: שֶׁהַתְּנָא שֶׁבַּמְשֻׁנָּה הוּא אַחַד, וְהָכִי
קָאֲמַר, גַּר עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי שֶׁאֶסְרִים בְּקְהָל, מוֹתְרִים בַּמְמוּרָת, וְאִף
עַל פִּי שְׂרַבִּי יְהוּדָה אִוְסֵר גַּר בַּמְמוּרָת, שֶׁשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָבָא מְמוּרָה
בְּקְהָל ה', וְקְהָל גְרִים נִקְרָא קְהָל, וְאֵם כֵּן הִיָּה לֵנוּ לְאֶסוּר גַּם גַּר
עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי לְהַנְשֵׂא לַמְמוּרָת, הֵינִי מֵיָלִי – דְּבַר זֶה שֶׁקְהָל גְרִים
נִקְרָא קְהָל אֲמוּרִים רַק לְגַבִּי גַר דִּיאוּי לְבָא בְּקְהָל, וְלִכֵּן אֶסוּר
בַּמְמוּרָת, אֲבָל גַּר עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי דִיאוּי לְבָא בְּקְהָל, לֹא – אִינֵם
נִקְרָאִים קְהָל ה' וְאִינֵם אֶסְרִים בַּמְמוּרָת אֲפִילוּ לְדַעַת רַבִּי
יְהוּדָה. הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא שֶׁמְבַאֲרַת מִי הֵם הַפְּסוּלִים
שׁוֹפְטִים אֵת הָאֵשָׁה בְּבִיאָתָּ: תְּנָא רַבָּנִן, כֵּן תִּשְׁעֵי שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד
שְׂהוּא רֵאוּי לְבִיאָה, שְׂהוּא גַּר עֲמוּנִי, וּמוֹאֲבִי, מְצַרִי, וְאֲדוּמִי, בִּוְתִי,
וְנִתְּוִי, הִלָּל, וּמְמוּרָה, שְׂבָאוּ – אַחַד מֵהֵם עַל הַתְּכַנְתָּ וְ- בַת כֵּהֵן וְעַל
הַלְוָיָה וְעַל בֵּת יִשְׂרָאֵל, (פְּסוּלוֹהָ) מִלְּהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְאֵם הִיא בַת כֵּהֵן
נִפְסַלְתָּ גַם מִלְּאֲכֹל מִתְּרומֹת בֵּית אֲבִיָּה. רַבִּי יוֹסִי אֲזִמְרֵי, כֵּל שְׁחֵיבֵי
פְּסוּל מִן הַכְּהוֹנָה, שׂוֹסֵל אֵת אִשְׁתּוֹ בְּבִיאָתוֹ מִן הַכְּהוֹנָה וּמִן
הַתְּרומָה, וְכֵל שְׂאִין וְרַעֲוֵי פְּסוּל לְכַהוֹנָה, אִינוּ שׂוֹסֵל אֵת אִשְׁתּוֹ
בְּבִיאָתוֹ, וְכִמוֹ שִׁיתְּבֹאֵר. רַבָּן שְׁמַעוּן כֵּן וְגַמְלִיאֵל אֲזִמְרֵי,

וְהָכִי קָאֲמַר תְּנָא קָמָא, כֵּל הַאֲסוּרִים לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה, וּמוֹאֲבִי נִיהוּ
– וּמִי הֵם אוֹתָם פְּסוּלֵי כְּהוֹנָה שֶׁאִינֵם בְּכֹלֵל פְּסוּלֵי קְהָל שֶׁנֶּשְׂנָו
בַּמְשֻׁנָּה לְעֵיל, גִּיזְרַת פְּחוּתָהּ מִבֵּת שְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד – שֶׁאֶסוּרָה
לְכַהֵן, וְיִוִם אֶחָד לְרַבִּי שְׁמַעוּן כֵּן יוֹהִי שׂוֹסֵבֵר שֶׁגִּיזְרַת פְּחוּתָהּ מִגַּר שְׁנִיחָם
מוֹתֵרֵת לְכַהוֹנָה. וְזֶה בַת תְּנָא קָמָא לְהוֹסִיף עַל הַמְשֻׁנָּה הַקּוּדְמָת,
שֶׁגִּיזְרַת זֶה שְׂהִיא מְפֹסְלֵי כְּהוֹנָה, מוֹתְרֵין לְבָא זֶה בְּזָה – מוֹתֵרֵת
לְהַנְשֵׂא לְפְסוּלֵי קְהָל, כְּגוֹן מְמוּזִים וְנִתְּוִינִים.
שׂוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: מְדוּעַ פִּירוּשׁ שְׂדֵרְבִי תְּנָא קָמָא כֹּל הַאֲסוּרִים לְבָא
בְּקְהָל כְּהוֹנָה, הַכְּהוֹנָה נִתְּגִירָה בְּהִיזְרַת פְּחוּתָּ מִשְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְשֶׁלֹּא
כְּדַעַת רַבִּי שְׁמַעוּן בֶּן יוֹחִי, וְנִקְרָא – וְנַעֲמִיד שְׁתָּנָא קָמָא מְדַבֵּר בְּבֵת
שְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד שְׁנִתְּגִירָה, וְדַבְּרִיו יִתְּפִירוּ אֲפִילוּ לְרַבִּי שְׁמַעוּן
כֵּן יוֹהִי, שֶׁאוֹתָהּ גִּיזְרַת שֶׁאֶסוּרָה לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה תְּהֵא מוֹתֵרֵת
לְהַנְשֵׂא לְפְסוּלֵי קְהָל. מֵיִשְׁבַת הַגְּמָרָא: אֵם כֵּן שְׁתָּנָא קָמָא מְדַבֵּר
רַק בְּגִיזְרַת שְׁנִתְּגִירָה לְאַחַר שְׁלוֹשׁ שְׁנִיחָם, הָרִי שְׁעוּלָה מְדַבְּרִיו
שֶׁגִּיזְרַת פְּחוּתָהּ מִבֵּת שְׁלוֹשׁ שְׁנִיחָם מוֹתֵרֵת לְכַהוֹנָה וְאֶסוּרָה לְמַמְזוּר,
וְאֵם כֵּן מְצִיָּדָה תְּבַרָּה – הַתְּשׁוּבָה לְדַבֵּר מוֹכְנָה מְצִידוֹ, שֶׁכֵּן יֵשׁ
לְדִיָּק, אֵלָּא מְעַמָּא שְׁמוֹתֵרֵת לְהַנְשֵׂא לְפְסוּלִים, הוּא מְשׁוּם
דְּנִתְּגִירָה בְּהִיזְרַת בֵּת שְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד שְׂהִיא בְּכֹלֵל פְּסוּלֵי
כְּהוֹנָה, הָא – אֲבָל אֵם הִיָּתָה פְּחוּתָהּ מִבֵּת שְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד
כְּשֶׁנִּתְּגִירָה, הַמוֹתְרֵת לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה לְדַעַת רַבִּי שְׁמַעוּן, תְּהֵא
אֶסוּרָה לְבָא זֶה בְּזָה – לְהַנְשֵׂא לְפְסוּלִים, חֲלוּקָה זֶה אִינָה מִסְתַּבְּרַת,
שְׂהִירֵי גִיזְרַת פְּחוּתָהּ מִבֵּת שְׁלֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד לְרַבִּי שְׁמַעוּן כֵּן יוֹהִי
דְּמוֹתְרֵת לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה וּמוֹתְרֵת לְבָא זֶה בְּזָה – בְּאֵלוֹ הַפְּסוּלִים,
וְהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם שֶׁקְהָל גְרִים לֹא אִיקְרֵי קְהָל, וּמוֹאֲוֹתוֹ טַעַם יֵשׁ
לֵנוּ לְהַתִּיר אֶף גִּיזְרַת שְׁנִתְּגִירָה בְּהִיזְרַת פְּחוּתָּ מִבֵּת שְׁלוֹשׁ שְׁנִיחָם
בַּפְּסוּלֵי קְהָל, שְׂהִירֵי אִינָה בְּכֹלֵל קְהָל. וּבַהֲכַרְחָ שְׁתָּנָא קָמָא אִינוּ
סוֹבֵר כְּרַבִּי שְׁמַעוּן אֵלָּא שְׂכַל גִּיזְרַת אֶסוּרָה בְּכַהוֹנָה, בֵּין שְׁנִתְּגִירָה
בְּהִיזְרַת בֵּת שְׁלוֹשׁ שְׁנִיחָם וְיִוִם אֶחָד וּבֵין אֵם הַתְּגִירָה קוּדֵם זְמַן זֶה,
וְלִכֵּן אִמְרֵי תְּנָא קָמָא כֹּלֵל, שְׂכַל הַאֲסוּרִים לְבֹא בְּקְהָל כְּהוֹנָה
מוֹתְרִים לְבֹא בַּפְּסוּלֵי קְהָל.
דְּחִיית פִּירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה. מְקִשָּׁה הַגְּמָרָא: וְכִי בְּלִלְאָ הוּא דְּכֵל
הַאֲסוּרִים לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה מוֹתְרֵין לְבָא זֶה בְּזָה – לְהַנְשֵׂא לְפְסוּלֵי
קְהָל, וְהָרִי אֲלֵמְנָה וְגִרְוִשָׁה וְהִלָּלָה וְזוֹנָה דְּאֶסְרִים לְבָא בְּקְהָל כְּהוֹנָה,
וְאֶסְרִים לְבָא זֶה בְּזָה – בַּפְּסוּלֵי קְהָל, וְאֵם כֵּן מוֹחֲלֵט כֹּלֵל זֶה. וְתוֹ
– וְעוֹד קֵשָׁה, מִמָּה שֶׁלֹּא הוֹתֵרֵי לְהַנְשֵׂא לְמַמְזוּר אֵלָּא פְּסוּלֵי כְּהוֹנָה,
מְשֻׁמַּע הָא מִי שְׁמוֹתֵר בְּקְהָל כְּהוֹנָה אֶסוּר בַּמְמוּרָת, וְהָרִי גַר שְׁמוֹתֵר
בְּתִיבָתָּ וּמוֹתֵר אֶף בְּמְמוּרָת כִּיּוֹן שֶׁקְהָל גְרִים אִינוּ נִקְרָא קְהָל, וּמוֹכַח
שְׂמִי שְׁמוֹתֵר בְּקְהָל כְּהוֹנָה מוֹתֵר בַּמְמוּרָת.
הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת בְּהַ מְפִירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וּמְפִרְשָׁתָּ בַּאֲוֹפֵן אַחֵר:
אֵלָּא אִמְרֵי רַב נַחֲמָן בְּרַ הוֹשְׁעִיא, הַתְּנָא כֵּאֵן בֹּא לְהוֹסִיף עַל הַפְּסוּלֵי
קְהָל שֶׁנֶּשְׂנָו בַּמְשֻׁנָּה לְעֵיל גַּם פְּסוּלֵי כְּהוֹנָה, וְהָכִי קָאֲמַר תְּנָא קָמָא,
כֵּל שְׂבִתָּן אֶסוּר לִישָׂא אֵת בְּתוֹ, שְׁבַתּוֹ אֶסוּרָה לְכַהוֹנָה, וּמוֹאֲבִי נִיהוּ –
מִי הֵם הַפְּסוּלִים, גַּר שֶׁנֶּשְׂאָה גִּיזְרַת, וְכְּרַבִּי אֲלֵיעִזָּר כֵּן יַעֲקֹב בַּמְשֻׁנָּה
(לְהֵלֵךְ עַז), בְּאֵלוֹ סוֹבֵר תְּנָא קָמָא שְׁמוֹתְרֵין לְבָא זֶה בְּזָה – לְהַנְשֵׂא
לְפְסוּלֵי קְהָל, כִּיּוֹן שֶׁקְהָל גְרִים לֹא נִקְרָא קְהָל. וְרַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק
וְאוֹסֵר, כִּיּוֹן שֶׁלְּדַעַתוֹ קְהָל גְרִים נִקְרָא קְהָל.
מְקִשָּׁה הַגְּמָרָא עַל פִּירוּשׁוֹ זֶה: וְכִי בְּלִלְאָ הוּא דְּכֵל שְׂבִתָּן אֶסוּר לִישָׂא
אֵת בְּתוֹ מוֹתְרִים הֵם וּפְסוּלֵי קְהָל לְבָא זֶה בְּזָה, וְהָרִי הִלָּל שֶׁנֶּשְׂאָה בֵּת
יִשְׂרָאֵל וְכֵהֵן אֶסוּר לִישָׂא בְּתוֹ כִּיּוֹן שְׂהִיא חֲלָלָה, וְאֶסְרֵין נָמִי לְבָא
זֶה בְּזָה – הַחֲלָלִים אֶסְרִים בַּפְּסוּלֵי קְהָל, וְאֵם כֵּן אִינוּ כֹּלֵל מוֹחֲלֵט.
מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׂיָא, כִּיּוֹן שְׁתָּנָא קָמָא סוֹבֵר כְּרַבִּי דִּוְסְתָאִי כֵּן
יְהוּדָה שְׂכַל שֶׁנֶּשְׂאָה בֵּת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹ כְּשִׂרָה לְכַהוֹנָה, וְנִכּוֹן הוּא
הַכֹּלֵל שְׂכַל שֶׁהִבְחֵן אֶסוּר לִישָׂא בְּתוֹ מוֹתְרִים זֶה בִּזְהַ.

60 רב, הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁמִּתְּרַב רַק אֶת הַפְּסוּלִים הוֹדֵאִין לְבוֹא זֶה
 61 בּוֹז, וְאוֹסֵר עַל הַפְּסוּלִים מִסַּפֵּק לְבוֹא זֶה בּוֹז. וּמוֹסִיף רַב יְהוּדָה, כִּי
 62 אֲמַרְיָהוּ פֶסֶק הִלְכָה זֶה קְמִיָּה דְשִׁמְוֵאל, אֲמַר לִי לְהַקְשׁוֹת עַל דְּרַבִּי,
 63 הֲלֵל שִׁנְיָה בְּבֵרִיתָא, עֲשֶׂרָה יוֹחֲסִים עָלוּ מִכָּבֶל וְכוּלָם מוֹתְרִים לְבֹא
 64 זֶה בְּיָה, וְהַפְּסוּלִים מִסַּפֵּק מוֹתְרִים בְּפְסוּלִים הוֹדֵאִין, וְאֵת אֲמַרְתָּ
 65 הִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאוֹסֵר הַפְּסוּלִים מִסַּפֵּק לְבוֹא זֶה בּוֹז.
 66 מְבוֹאֵר בְּגִמְרָא שֶׁנַּחֲלֵקוּ רַב וְשַׁלְדֵעַת רַב בְּאִסּוּר אֵלו
 67 הַפְּסוּלִים מִסַּפֵּק בְּפְסוּלִים הוֹדֵאִין וְכוּן הַפְּסוּלִים מִסַּפֵּק בְּשֶׁאֵר פְּסוּלֵי
 68 סַפֵּק, כְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְלִשְׁמוּאֵל כֹּל הַפְּסוּלִים מוֹתְרִים לְבֹא זֶה
 69 בּוֹז, וְכַדַּעַת הַבְּרִיתָא.
 70 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַב וְשִׁמְוֵאל שְׁוֹתְרִים דְּבֵרִיהֶם מִמְקוֹם אַחַר:
 71 וְרַבִּי רַבִּי אֲדָרְבִּי, וְרַבִּי דְשִׁמְוֵאל אֲדַשְׁמוּאֵל, דְּאִיתְמַר, אֲרוּסָה
 72 שְׁעִיבְתָהּ, וְאִין יָדוּעַ אִם מְהֵאֲרוּס, הוֹלֵד כֶּשֶׁר, אוּ מֵאִישׁ אַחַר
 73 וְהוֹלֵד מִמּוֹר, רַב אֲמַר הוֹלֵד נִידוּן כְּמִמּוֹר וְדֵאִי, שְׁאֵנָּה אוֹמְרִים
 74 שְׁנוֹלֵד מִן הָרֹב, וְהָרֹב אֲסוּרִים עֲלֵיהּ, וְשִׁמְוֵאל אֲמַר הוֹלֵד שְׁתּוּקֵי
 75 – סַפֵּק מִמּוֹר, כִּיּוֹן שֶׁסַּפֵּק אִם הוּא מְאֻרְסָה אוּ מֵאִישׁ אַחַר. רַב אֲמַר
 76 הוֹלֵד נִידוּן כְּמִמּוֹר וְדֵאִי וּמוֹתֵר בְּמִמּוֹרָתָהּ, וְסוֹתֵר לְדַבְּרֵיו כִּאֵן
 77 שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאוֹסֵר עַל סַפֵּק מִמּוֹר לְהִנְשֵׂא עִם וְדֵאִי
 78 מִמּוֹר. וְשִׁמְוֵאל אֲמַר הוֹלֵד שְׁתּוּקֵי וְלִכּוֹן אֲסוּר בְּמִמּוֹרָתָהּ, וְסוֹתֵר
 79 לְדַבְּרֵיו כִּאֵן שֶׁהִלְכָה כְּתַנָּא קַמָּא שֶׁמִּתְּרַב אֶת כֹּל הָאֲסוּרִים לְבֹא זֶה
 80 בּוֹז. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אִיפְּסֵךְ – הַפּוֹךְ אֶת גִּירְסַת הַבְּרִיתָא, וְתִשְׁנֵה
 81 רַב אֲמַר הוֹלֵד שְׁתּוּקֵי וְאֲסוּר בְּמִמּוֹרָתָהּ, וְכַרְבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְשִׁמְוֵאל אֲמַר
 82 הוֹלֵד מִמּוֹר וְדֵאִי וּמוֹתֵר בְּמִמּוֹרָתָהּ, וְכַתְּנָא קַמָּא.
 83 שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: אִם כּוֹן תְּרַבִּי לְמַה לִּי – מִדּוּעַ הוֹצֵרְכוּ רַב וְשִׁמְוֵאל
 84 לְשִׁנּוֹת אֶת מַחְלוּקְתָם הֵן בְּאֲרוּסָה שְׁעִיבְרָה וְהֵן בְּפְנוּיָה שִׁינְתָה.
 85 מֵיִשְׁבַּת הַגְּמָרָא: צְרִיכָא, דְּאִי אִיתְמַר אֶת מַחְלוּקְתָם בְּהָא – בְּמִשְׁנָה
 86 כִּאֵן גְּבִי פְנוּיָה, הֵיִינוּ אוֹמְרִים שְׁדוּקָא בְּהָא קְאָמְרֵי רַב שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי
 87 אֱלִיעֶזֶר שֶׁאוֹסֵר סְפִיקֵן בּוֹדָאן, מְשוּם דְּרוּב הַעוֹלָם בְּשִׂרִים אֲצִלָּה
 88 שְׁהֵיִי הֵיא פְנוּיָה, וּלְפִיכֵן יֵשׁ לְהַחֲמִיר וְלֹאֲסוּר בְּמִמּוֹרָתָהּ, אֲכַל הָתָם
 89 בְּבֵרִיתָא גְּבִי אֲרוּסָה, דְּרוּב הַעוֹלָם פְּסוּלִים אֲצִלָּה, אִימָא – הֵיִיתִי
 90 אוֹמֵר שְׁמוּדֵי רַב לְשִׁמְוֵאל שֶׁהוֹלֵד מִמּוֹר וּמוֹתֵר בְּמִמּוֹרָתָהּ.
 91 וְאִי אִיתְמַר אֶת מַחְלוּקְתָם בְּהָךְ – רַק בְּבֵרִיתָא גְּבִי אֲרוּסָה, הֵיִינוּ
 92 אוֹמְרִים שְׁדוּקָא בְּהָא קְאָמְרֵי רַב שֶׁהוֹלֵד שְׁתּוּקֵי וְאֲסוּר בְּמִמּוֹרָתָהּ,
 93 מְשוּם דְּאִיכָא לְמִתְלָה בְּאֲרוּסָה, וְהֵי הוּא כֶּשֶׁר, אֲכַל בְּהָא – בְּנִידוּן
 94 מִשְׁנַתִּינוּ, שְׁמִדְּוֹבֵר בְּפְנוּיָה וְאִין לָנוּ סִיבָה לְתַלּוּת אֶת הוֹלֵד בְּכֶשֶׁר
 95 יוֹתֵר מֵאִשֶׁר בְּפְסוּל, אִימָא מוּדֵי רַב לְשִׁמְוֵאל שֶׁהוֹלֵד מוֹתֵר
 96 בְּמִמּוֹרָתָהּ, צְרִיכָא.
 97 הַגְּמָרָא מִתְּרַצַּת בְּאוֹפֵן אַחַר אֶת הַסְּתִירָה שֶׁבְּדַבְּרֵי רַב וְשִׁמְוֵאל: וְאִי
 98 בְּעִית אִימָא, לְעוֹלָם לֹא תִפְסֵךְ, וְלִרְבֵי אֲרוּסָה שְׁעִיבְרָה הוֹלֵד מִמּוֹר
 99 וְלִשְׁמוּאֵל הוֹלֵד שְׁתּוּקֵי, וְאִין מִשְׁם סְתִירָה לְדַבְּרֵיו כִּאֵן שֶׁאֵסֵר סַפֵּק
 100 פְּסוּל בּוֹדֵאִי פְסוּל, וּמֵאִי הוֹלֵד מִמּוֹר דְּקְאָמְרֵי רַב בְּבֵרִיתָא, לֹא
 101 הַכּוּנָה שֶׁהוּא כְּמִמּוֹר וְדֵאִי וּמוֹתֵר בְּמִמּוֹרָתָהּ, אֲלֵא שֶׁהוּא מִמּוֹר רַק
 102 לְגַבִּי זֶה דְּאֲסוּר בְּתֵי יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאוֹסֵר
 103 סְפִיקֵן בּוֹדָאן. וְכֵן גַּם דְּבַרְבֵּי שְׁמוּאֵל אִין סְתִירָה, וְשִׁמְוֵאל דְּאָמְרֵי
 104 הוֹלֵד שְׁתּוּקֵי, כּוּנְתָהּ דְּאֲסוּר הוֹלֵד בְּתֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבַל בְּמִמּוֹרָתָהּ
 105 מוֹתֵר, שֶׁכֵּן שְׁמוּאֵל סוֹבֵר כְּתַנָּא קַמָּא שֶׁמִּתְּרַב סְפִיקֵן בּוֹדָאן. שׁוֹאֵל
 106 הַגְּמָרָא: אִי הָכִי שְׁגַם שְׁמוּאֵל אוֹסֵר אֶת וְלֵד הָאֲרוּסָה בְּתֵי יִשְׂרָאֵל,
 107 הֵיִינוּ דְרַב, וּבִמָּה נַחֲלֵק.
 108 מְבַאֵר הַגְּמָרָא בְּאוֹפֵן אַחַר אֶת דְּבַרֵּי שְׁמוּאֵל: אֲלֵא מֵאִי הוֹלֵד
 109 שְׁתּוּקֵי שֶׁאֵמֵר שְׁמוּאֵל, שְׁמִשְׁתַּקֵּין אוֹתוֹ מִדִּין בְּהוֹנָה, שֶׁאִם הֵיִיא
 110 הָאֲרוּסָה כְּהוֹן וְהָאֵשָׁה אוֹמְרַת שׁוֹלֵד זֶה מִמְנָה, אִין הוֹלֵד מִתִּיחִס
 111 אַחֲרָיו וְאִינוּ בְּחוּזְקַת כּוֹן. שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא, הִשְׁתָּא מִדִּין
 112 יִשְׂרָאֵל כֶּשֶׁר מִשְׁתַּקֵּין לֵיהּ, מִמְחוּזְקִים אוֹתוֹ שְׁתּוּקֵי שֶׁאֵסֵר בְּתֵי
 113 יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁאִין יָדוּעַ לָנוּ מִי אֲבִיו, מִדִּין בְּהוֹנָה מִיבְעִי, הֵלֵא וְדֵאִי
 114 שֶׁאִין הוּא בְּחוּזְקַת כּוֹן, שֶׁהֵרִי אִין יָדוּעַ מִי אֲבִיו.
 115 מְבַאֵר הַגְּמָרָא אֶת דְּבַרֵּי שְׁמוּאֵל בְּאוֹפֵן אַחַר: אֲלֵא, מֵאִי הוֹלֵד
 116 שְׁתּוּקֵי, שְׁמִשְׁתַּקֵּין אוֹתוֹ מִנְּכַסֵּי אֲבִיו, שֶׁאִם מֵת הָאֲרוּסָה אִינוּ יוֹרְשׁוּ.
 117 שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא, מִי דְעִינָן אֲבוּתֵי מִנּוּ – וְכִי אֵנוּ יוֹדְעִים מִי
 118 אֲבִיו, וְאִין נּוֹצִיא מִיּוֹרְשֵׁי וְדֵאִי שֶׁל הָאֲרוּסָה וְנִיתָן לְסַפֵּק.

1 כָּל שֶׁאֵתָּה הַכּוֹן נוֹשֵׂא אֶת בְּתוּ, אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶלְמַנְתוּ, שֶׁלֹּא נִפְסְלָה
 2 בְּבִיאַת הַפְּסוּל, וְכָל שֶׁאִי אֵתָּה נוֹשֵׂא בְּתוּ, אִי אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶלְמַנְתוּ.
 3 שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: מֵאִי אִיכָא בֵּין תַּנָּא קַמָּא וּבֵין רַבִּי יוֹסִי, שֶׁהֵרִי רַבִּי
 4 יוֹסִי וְדֵאִי מוּדָה לְכֹל הַפְּסוּלִים שֶׁהוֹכִיר תַּנָּא קַמָּא, מֵאַחַר שׁוֹרְעַם
 5 בְּכֹלל הַפְּסוּלִים מִלְּהַנְשֵׂא לְכַהוֹנָה. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּי יוֹנָה,
 6 מְצַרִּי שְׁנֵי אִיכָא בְּיַנְיָהוּ, שְׁלַדְעַת תַּנָּא קַמָּא כִּיּוֹן שֶׁאֲסוּר לְבֹא בְּקַהֵל
 7 הֵי הוּא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ, אֲבַל רַבִּי יוֹסִי סוֹבֵר שֶׁאִינוּ פּוֹסֵל, כִּיּוֹן
 8 שׁוֹרְעוּ מְצַרִּי שְׁלִישִׁי שְׁמוֹתָהּ לְבֹא בְּקַהֵל. הַגְּמָרָא מְבַאֵר מִזּו
 9 מְקוֹרֵם שֶׁל תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יוֹסִי: וְשִׁנְיָהם לֹא לְמִדּוּתָהּ אֶת דֵּינָה שֶׁל
 10 הַנְּפִסְלַת בְּבִיאַת פְּסוּל, אֲלֵא מִכְּהֵן גְּדוֹל שֶׁאֲסוּר בְּאֶלְמַנְתָּהּ וּמַחֲלָלָה
 11 בְּבִיאָתוֹ. וּמְבַאֵר הַגְּמָרָא, דְּתַנָּא קַמָּא סָבֵר כִּי – כְּמוּ כְּהֵן גְּדוֹל
 12 בְּאֶלְמַנְתָּהּ, מַה כְּהֵן גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ שְׁבִיבְתוֹ בְּעִבְרָה וְלִכּוֹן פּוֹסֵל אֶת
 13 הָאֶלְמַנָּה בָּהּ – בְּבִיאָתוֹ, אֵף כָּל שְׁבִיבְתוֹ בְּעִבְרָה פּוֹסֵל, וְלִכּוֹן מְצַרִּי
 14 שְׁנֵי פּוֹסֵל, שֶׁהֵרִי בִיאָתוֹ בְּעִבְרָה. וְרַבִּי יוֹסִי סָבֵר כִּי כְּהֵן גְּדוֹל
 15 בְּאֶלְמַנְתָּהּ, מַה כְּהֵן גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ שְׁוֹרְעוּ מִמְנָה פּוֹסֵל לְבֹא בְּקַהֵל
 16 וּפּוֹסֵל אֶת הָאֶלְמַנָּה בְּבִיאָתוֹ, אֵף כָּל בִּיאַת אִיסוּר שְׁוֹרְעוּ פּוֹסֵל
 17 לְכַהוֹנָה הֵרִי הוּא פּוֹסֵל אֶת הָאֵשָׁה, וְכֹלל זֶה בֹּא לְאִפְּסֵךְ – לְהוֹצִיא
 18 מְצַרִּי שְׁנֵי שִׁאִין יָרְעוּ פּוֹסֵל בְּכַהוֹנָה, דְּאָמְרֵי קַרָּא (דְּבֵרִים כ"ט) 'כִּיִּנִּים
 19 אִישׁ וְיִלְדוּ לָהֶם דוֹר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקַהֵל ה', וְכִיּוֹן שׁוֹרְעוּ כֶּשֶׁר
 20 אִין בִּיאָתוֹ פּוֹסֵל אֶת הָאֵשָׁה לְכַהוֹנָה.
 21 שְׁנֵינוּ בְּבֵרִיתָא, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִמְרַת, כָּל שֶׁאֵתָּה נוֹשֵׂא בְּתוּ,
 22 אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶלְמַנְתוּ וְכָל שֶׁאִי אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶת בְּתוּ אִי אֵתָּה נוֹשֵׂא
 23 אֶלְמַנְתוּ.
 24 הַגְּמָרָא מְבַאֵר מִמָּה נַחֲלֵקוּ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹסִי.
 25 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי אִיכָא בֵּין רַבִּי יוֹסִי לְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.
 26 אֲמַר עוּלָא, גַּר עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי הָאֵם פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ אִיכָא בְּיַנְיָהוּ,
 27 לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי כִּיּוֹן שֶׁהוֹכִירִם מוֹרְעוּ אֲסוּרִים, פּוֹסֵל אֶת הָאֵשָׁה, אֶךְ
 28 רַבִּי שְׁמַעוֹן אִינוּ פּוֹסֵל, כִּיּוֹן שְׁבִנוּתֵיהֶם כְּשֵׁרוֹת לְבֹא בְּקַהֵל.
 29 הַגְּמָרָא מְבַאֵר מִזּוּ מְקוֹרֵם שֶׁל רַבִּי יוֹסִי וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן: וְשִׁנְיָהם לֹא
 30 לְמִדּוּתָהּ אֶת דֵּינָה שֶׁל אֵשָׁה שְׁנִפְסְלַת בְּבִיאַת פְּסוּל אֲלֵא מִכְּהֵן גְּדוֹל
 31 בְּאֶלְמַנְתָּהּ. וּמְבַאֵר הַגְּמָרָא, דְּרַבִּי יוֹסִי סָבֵר כִּי כְּהֵן גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ,
 32 מַה כְּהֵן גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ שְׁוֹרְעוּ מִמְנָה פּוֹסֵל לְכַהוֹנָה וּפּוֹסֵל אוֹתָהּ
 33 לְכַהוֹנָה, אֵף כָּל פְּסוּל שְׁוֹרְעוּ פּוֹסֵל הֵרִי הוּא פּוֹסֵל אֶת הָאֵשָׁה, וְלִכּוֹן
 34 גַּר עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי שׁוֹרְעוּ פּוֹסֵל פּוֹסֵל. וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבֵר
 35 בְּקַהֵל גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ, מַה כְּהֵן גְּדוֹל בְּאֶלְמַנְתָּהּ שְׁכָל יָרְעוּ פּוֹסֵל וְאֵף
 36 הַקְּבוּרָת, אֵף כָּל פְּסוּל שְׁכָל יָרְעוּ פּוֹסֵל לְכַהוֹנָה וְאִפְּלִי נְקִבּוֹת פּוֹסֵל
 37 אֶת אִשׁוֹת בְּבִיאָתוֹ, לְאִפְּסֵךְ – לְהוֹצִיא יָד עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי שֶׁאִין כֹּל
 38 זְרַע פְּסוּל, וְנְקִיבּוֹת הֵינּוּ בְּשִׁירָת לְבֹא בְּקַהֵל, דְּאָמְרֵי מַר, נֹאמַר בְּפְסוּק
 39 (דְּבֵרִים כ"ד) 'לֹא יָבֵא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי בְּקַהֵל ה' גַּם דוֹר עֲשִׂירִי לֹא
 40 יָבֵא לָהֶם בְּקַהֵל ה' עַד עוֹלָם, וְדִרְשׁוּ לֹא יָבֵא עֲמוּנֵי' – הוֹכֵר וְלֹא
 41 עֲמוּנִית, וְכֵן דִּרְשׁוּ שְׁדוּקָא מוֹאָבִי' – הוֹכֵר, לֹא יָבֵא בְּקַהֵל ה', וְלֹא
 42 מוֹאָבִית, שֶׁנִּקְבּוֹת כְּשֵׁרוֹת לְבֹא בְּקַהֵל.
 43 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת דֵּינָה שֶׁל אֶלְמַנַּת סַפֵּק חֵלֵל: אֲמַר רַב הַסְּדָא,
 44 הֵבֵל – כֹּל הַתַּנָּאִים שֶׁנַּחֲלֵקוּ בְּבֵרִיתָא, מוֹדִים בְּאֶלְמַנַּת עֵיפָה –
 45 אֶלְמַנַּת כּוֹן שְׁבִיבָה סַפֵּק חֵלֵל, שְׁפִסְלָה לְכַהוֹנָה מְשוּם בִּיאָתוֹ. שֶׁהֵרִי
 46 מֵאֵן מִיָּקֵל – מִי הוּא הַמִּיקֵל כָּכֵל הֵי תַנָּא, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
 47 שְׁסוֹבֵר שֶׁאֵף גַּר עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי אִינוּ פּוֹסֵל אֶת הָאֵשָׁה, וְקְאָמְרֵי כָּל
 48 שֶׁאֵתָּה נוֹשֵׂא בְּתוּ, אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶלְמַנְתוּ, וְכָל שֶׁאִי אֵתָּה נוֹשֵׂא בְּתוּ אִי
 49 אֵתָּה נוֹשֵׂא אֶלְמַנְתוּ, לְמַעוּטֵי מֵאִי – מַה בֹּא כֹלל זֶה לְמַעוֹט, לְמַעוּטֵי
 50 אֶלְמַנַּת עֵיפָה שְׁפִסְלָה לְכַהוֹנָה, שֶׁאֲסוּר לְכַהֵן לְשֵׂאת אֶת בְּתוּ שֶׁל
 51 סַפֵּק חֵלֵל, שִׁיתְכֵן שֶׁפְּסוּלָה לְכַהוֹנָה. הַגְּמָרָא מְבַאֵר דַּעַת
 52 הַמְּתִירִים אֶלְמַנַּת עֵיפָה לְכַהוֹנָה: רַב חֲסָדָא שֶׁאֵמֵר אֶלְמַנַּת עֵיפָה
 53 פְּסוּלָה לְכַהוֹנָה, בֹּא לְאִפְּסֵךְ מְדַחֵי תַנָּאִי שִׁיּוּבֵא לְהֵלֵךְ. דְּתַנָּן, הַעִיד
 54 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתִירָא עַל אֶלְמַנַּת עֵיפָה שְׁבִשְׂרָה לְכַהוֹנָה.
 55 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא, מֵאִי שְׁעָמָא הַתִּירוּהוּ וְלֹא חֲשֵׁשוּ שְׁמָא נִבְעֵלָה
 56 לְחֵלֵל. מְבַאֵר הַגְּמָרָא, כִּיּוֹן דְּהֵי סַפֵּק סְפִיקָא, שְׁעַל הָאֶלְמַנָּה
 57 עֲצֻמָּה לֹא הִיָּה סַפֵּק, אֲלֵא בֹאָה לְהוֹפְסֵל רַק מִכּוֹהֵן, וְכַפֵּק סְפִיקָא
 58 לְקוּלָא. שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר וְרַבֵּן גְּרִיָּאן מוֹתֵר, וְדֵאִין
 59 בְּסַפִּיקֵן, וְסַפִּיקֵן בּוֹדָאן וְסַפִּיקֵן בְּסַפִּיקֵן אֲסוּר: אֲמַר רַב יְהוֹדָה אֲמַר

1 כל שאתה נושא בתו - לכהן קאמר, ולקמן מפרש. מצרי שני איבא בנייהו - לתנא
2 קמא: כל מצרי סתם האסור בקהל קאמר, ואפילו שני. ומידה, שלישי לאו מצרי קרי ליה,
3 דישראל מעליא הוא. מכהן גדול באלמנה - שמצינו שמחללה בביאתה, כדלפינן לה
4 לקמן (ע"א) מ"לא יחלל" - שני חילולין במשע, מדלא כתיב "לא יחל", אחד לה ואחד
5 לזרעו, ופסול את אשה בביאתו. אף כל בו -

6 ומצרי שני ביאתו בעבירה הוי. גר עמוני ומואבי
7 איבא בנייהו - לרבי יוסי פוסל, והא ש מרעו
8 שהוא פסול, שהזכרים אסורים איסור עולם.
9 ולרבי שמעון, הואיל ובתו כשרה, דעמוני ולא
10 עמונית - אלמנתו נמי כשרה. מה כהן גדול
11 באלמנה שורעו ממנו פסול - הלל. אלמנת
12 עיסה - בכחובות (יה"א) מפרש: אלמנת ספק
13 הלל, שהיתה מעורבת בספקות. בעלה היה ספק,
14 והיא באה מכהן, דהויא לה ספק ספיקא. למעושי
15 אלמנת עיסה - והואיל דאי אתה נושא בתו,
16 שמא חלל היה, ותנן (ע"א): בת חלל זכר פסולה
17 מן הכהונה לעולם - אי אתה נושא אלמנתו.
18 ספק ספיקא - בעלה היה ספק, והיא באה מכהן
19 להיפסל. חילל שונה - משנה אחת בברייתא:
20 עשרה יוחסין סוף בו, וכל האסורין שבהם מותרין
21 לבא זה בזה. אירוסה שעבירה - ואין ידוע אם
22 מארוס אם מאיש אחר. הולד שתוקי - שמא
23 מארוס וכשר, שמא מארוס ופסול. ורב אמר
24 הולד פסול - דכ"א דאמרין: מרובא דעלמא
25 הוא, והכל פסולין אצלה. אלמא: לרב - ספק
26 כדאי משוי ליה, כתנא קמא דאמר ספיקו בודאן
27 מותר. דאי איתמר בהא - גבי שתוקי דמתניתין,
28 הבא מן הפניה. כההוא קאמר רב - הלכה
29 כרבי אליעזר דאסור בממורת, משום דרובא הוי
30 כשרים אצלה. והא דאסור בבת ישראל -
31 משום דשתוקי הוא. מדין כהונה - אם היה
32 הארוס כהן. מי ידעין אבוא מנו - דניפוק נכסי
33 משאר ירושי של הארוס, וניתב להאוי דתפיס
34 - נכסי הארוס משמת, ואמר: אבי התיב.
35 ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מיניה. הכי
36 גרסינן: תניא וכן רבי אלעזר אומר בו. עשאוהו
37 כגד לאחר עשרה דורות - לפי שנתישנו
38 בישראל, ונראין כישראל, ואסור בפסולות
39 לקהל, שמא יאמרו: הוראה נשא פסולה. תמו
40 - גבי גר וממורת. גי ישר - והוראה אינו מהם
41 לפנים, דסבור שהוא ישראל הבא מישראלית.
42 והממורת חדשה - כלומר, ידועה וניכרת
43 לממורת. אמרי ישראל נכסי פמורת - הוראה
44 אומרי ישראל נושא ממורת. אידי ואידי כהרדי
45 הוא - ואי גרים ישינים הם - המחזיקין את זה
46 בכשרות מחזיקין גם את זה בכשרות.
רבי

1 ושיניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה - ואם תאמר: מאי קאמר דלמדוה מכהן
2 גדול? והא עיקר דרשה נפקא לן בפרק "אלמנה לכהן גדול", (בבבא ס"א) מיכי
3 תהיה לאיש זר, דכיון שנבעלה לפסול לה - פסלתו ויש לומר, דהכי קאמר: דלא תיקשי
4 להו מכהן גדול באלמנה, דמציינו למילף מיניה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כדמפרש
5 גמרא בסמוך. וכן צריך לומר בריש משכת נדה
6 (ג"ג) גבי שניהם לא למדוה אלא מוסטה.

7 וכולן מותרין לבא זה בזה - ואם תאמר: מאי
8 וכולן? ופירש בקונטרס: כל האסורין -
9 מותרין לבא זה בזה. קשה לרבינו יצחק: דמדי כל
10 האסורין קתני: ונראה לרבינו יצחק לפרש: דכל
11 אחד ואחד מותר במינו, והיינו דלא כרבי אלעזר
12 דמתניתין, דלדידיה ספיקו בספיקו אסור. עוד יש
13 לומר: ומותרין לבא זה בזה - כסדר דמתניתין.
14 ונראה דהלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסיק
15 כוותיה, והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל. ועוד:
16 דרבא נמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק
17 "החולץ" (בבבא נ"א) גבי ספק בן תשעה לראשון
18 וכן שבעה לאחרין. והלכה כרבא. כותי לא
19 ישא כותית - ואם תאמר: היאך מסתפק מאי
20 טעמא: והא רבי אליעזר נפיה קאמר במתניתין
21 (קדושין ע"א) דספיקו בספיקו אסור, וכותי הוא
22 מן הספיקות, כדתנן במתניתין: ונראה להרבי רבינו
23 משה דהכי פירושו: שהרי אם שניהם מותרים -
24 היתר גמור הוא. ואפילו אם אחד ממזר והאחד
25 אינו ממזר - מכל מקום גר הוא, ומותר בממורת.
26 ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי
27 ואסופי.

1 גדול באלמנה; מה כהן גדול באלמנה - שפך זרעו פסול, אף כל שפך זרעו פסול אפילו
2 נקבות - לאפוקי גר עמוני ומואבי, דנקבות הוו פשרות לבא בקהל. דאמר רב: עמוני ולא
3 עמונית, מואבי ולא מואבית. אמר רב חסדא: הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה.
4 מאן מיקל בהני תנאי - רבן שמעון בן גמליאל, וקאמר: כל שאתה נושא בתו - אתה נושא
5 אלמנתו, וכל שאי אתה נושא בתו - אי אתה נושא אלמנתו. למעושי מאי - למעושי אלמנת
6 עיסה, שפסולה לכהונה. לאפוקי מדהני תנאי, דתנן: העיד רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא
7 על אלמנת עיסה שפסולה לכהונה. מאי טעמא - הוי ספק ספיקא, וספק ספיקא לקולא. ודאן
8 בודאן מותר". אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אליעזר. פי אקרייתיה קפיה דשמואל,
9 אמר לי: הלל שונה עשרה יוחסין עלו מכלל וכולם מותרים לבא זה בזה, ואת אמרת
10 הלכה כרבי אליעזר?! ורמי דרב אדרב, ורמי דשמואל אדשמואל. דאיתמר, ארוסה שעבירה;
11 רב אמר: הולד ממזר, ושמואל אמר: הולד שתוקי. רב אמר: הולד ממזר, ומותר במקמורת.
12 ושמואל אמר: הולד שתוקי, ואסור במקמורת. - איפוק, רב אמר: הולד שתוקי, ושמואל אמר:
13 הולד ממזר. - תרתוי למה ליה? - צריכא, דאי איתמר בהא - בהא קאמר רב, משום דרוב
14 כשרים אצלה. אבל התם, דרוב פסולים אצלה - אימא מודי לשמואל. ואי איתמר בהך -
15 בהא קאמר רב, משום דאיפא למיתלה בארום, אבל בהא - אימא מודי לשמואל, צריכא. ואי

16 בעית אימא: לעולם לא תיפוך, ומאי ממזר דקאמר רב - לאו מותר במקמורת, אלא דאסור בבת ישראל. ושמואל אמר: הולד שתוקי,
17 דאסור בבת ישראל - אי הכי היינו דרב! - אלא מאי שתוקי - שמשותקין אותו מדין כהונה. פשיטא! השתא מדין ישראל משותקין
18 ליה - מדין כהונה מביעי?! - אלא: מאי שתוקי - שמשותקין אותו מנכסי אביו. פשיטא! מי ידעין אבוא מנו? - לא צריכא, דתפס.
19 ואי בעית אימא: מאי שתוקי - בדוקי, שבודקים את אמו, ואומרת: לכשר נבעלתי - נאמנת. - כמאן - פרבן גמליאל? האמר שמואל
20 הדיא וינא, דתנן: היתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? - מאיש פלוני וכהן הוא. רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים:
21 נאמנת, רבי יהושע אומר: אינה נאמנת. ואמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כפרבן גמליאל! - צריכא, דאי מהתם הוה אמינא:
22 התם רוב פשרים אצלה, אבל התא דרוב פסולים אצלה - אימא לא, צריכא. תניא, וכן רבי אלעזר אומר: פותי לא ישא פותית.
23 מאי טעמא? - אמר רב יוסף: עשאוהו כגד לאחר עשרה דורות. דתניא: גר עד עשרה דורות - מותר במקמורת, מפקא ואלך -
24 אסור במקמורת, ויש אומרים: עד שישתקע שם עבודה זרה ממנו. אמר ליה אביו: מי דמי? התם - גר ישן וממורת חדשה, אמרי: פר
25 ישראל הוא דקא נסיב ממורת. תא - אידי ואידי פי הדדי נינהו. אלא, פי אתא רב דימי אמר: רבי אלעזר סבר לה פרבי ישמעאל,
26 רבי

1 ושיניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה - ואם תאמר: מאי קאמר דלמדוה מכהן
2 גדול? והא עיקר דרשה נפקא לן בפרק "אלמנה לכהן גדול", (בבבא ס"א) מיכי
3 תהיה לאיש זר, דכיון שנבעלה לפסול לה - פסלתו ויש לומר, דהכי קאמר: דלא תיקשי
4 להו מכהן גדול באלמנה, דמציינו למילף מיניה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כדמפרש
5 גמרא בסמוך. וכן צריך לומר בריש משכת נדה
6 (ג"ג) גבי שניהם לא למדוה אלא מוסטה.
7 וכולן מותרין לבא זה בזה - ואם תאמר: מאי
8 וכולן? ופירש בקונטרס: כל האסורין -
9 מותרין לבא זה בזה. קשה לרבינו יצחק: דמדי כל
10 האסורין קתני: ונראה לרבינו יצחק לפרש: דכל
11 אחד ואחד מותר במינו, והיינו דלא כרבי אלעזר
12 דמתניתין, דלדידיה ספיקו בספיקו אסור. עוד יש
13 לומר: ומותרין לבא זה בזה - כסדר דמתניתין.
14 ונראה דהלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסיק
15 כוותיה, והלכה כרב באיסורי לגבי שמואל. ועוד:
16 דרבא נמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק
17 "החולץ" (בבבא נ"א) גבי ספק בן תשעה לראשון
18 וכן שבעה לאחרין. והלכה כרבא. כותי לא
19 ישא כותית - ואם תאמר: היאך מסתפק מאי
20 טעמא: והא רבי אליעזר נפיה קאמר במתניתין
21 (קדושין ע"א) דספיקו בספיקו אסור, וכותי הוא
22 מן הספיקות, כדתנן במתניתין: ונראה להרבי רבינו
23 משה דהכי פירושו: שהרי אם שניהם מותרים -
24 היתר גמור הוא. ואפילו אם אחד ממזר והאחד
25 אינו ממזר - מכל מקום גר הוא, ומותר בממורת.
26 ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי
27 ואסופי.

רבי

1 גדול באלמנה; מה כהן גדול באלמנה - שפך זרעו פסול, אף כל שפך זרעו פסול אפילו
2 נקבות - לאפוקי גר עמוני ומואבי, דנקבות הוו פשרות לבא בקהל. דאמר רב: עמוני ולא
3 עמונית, מואבי ולא מואבית. אמר רב חסדא: הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה.
4 מאן מיקל בהני תנאי - רבן שמעון בן גמליאל, וקאמר: כל שאתה נושא בתו - אתה נושא
5 אלמנתו, וכל שאי אתה נושא בתו - אי אתה נושא אלמנתו. למעושי מאי - למעושי אלמנת
6 עיסה, שפסולה לכהונה. לאפוקי מדהני תנאי, דתנן: העיד רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא
7 על אלמנת עיסה שפסולה לכהונה. מאי טעמא - הוי ספק ספיקא, וספק ספיקא לקולא. ודאן
8 בודאן מותר". אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אליעזר. פי אקרייתיה קפיה דשמואל,
9 אמר לי: הלל שונה עשרה יוחסין עלו מכלל וכולם מותרים לבא זה בזה, ואת אמרת
10 הלכה כרבי אליעזר?! ורמי דרב אדרב, ורמי דשמואל אדשמואל. דאיתמר, ארוסה שעבירה;
11 רב אמר: הולד ממזר, ושמואל אמר: הולד שתוקי. רב אמר: הולד ממזר, ומותר במקמורת.
12 ושמואל אמר: הולד שתוקי, ואסור במקמורת. - איפוק, רב אמר: הולד שתוקי, ושמואל אמר:
13 הולד ממזר. - תרתוי למה ליה? - צריכא, דאי איתמר בהא - בהא קאמר רב, משום דרוב
14 כשרים אצלה. אבל התם, דרוב פסולים אצלה - אימא מודי לשמואל. ואי איתמר בהך -
15 בהא קאמר רב, משום דאיפא למיתלה בארום, אבל בהא - אימא מודי לשמואל, צריכא. ואי

רבי

1 **ורבי** ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא דאמר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר -
2 האריך בקונטרס, וצריך פירוש לפירושו מהו האיסור. וצריך לפרש: הדינו מחששא
3 דילמא ממזר בן ישראל ישא כותית שהיא נכרית גמורה, שהיא מכותי וכותית. והיא נכרית
4 גמורה מאחר כותים גירי אריות הן, ונמצא שגמורה לוקח נכרית. ואם תאמר: אמאי

5 איצטרך למיזר דקסבר נכרי ועבד הבא על בת
6 ישראל הולד ממזר? לימא הולד כשר, וכל שכן
7 דאיבא למיחש טפי שלא תנשא לנכרי; ושמא יש
8 לומר: אם הולד כשר - אם כן הוא הולך אחר
9 הנכרי, כדאמר בסוף פרק דלעיל (קדושין טו.ב).
10 ולכא למיחש לכך אם תנשא לנכרי. אבל השתא,
11 דקסבר הולד ממזר - אם כן הולך אחר אמו,
12 ואיבא למיחש טפי שלא תנשא לנכרי. אי נמי:
13 דעל כרחיך סבר רבי אלעזר הולד ממזר, מחדשיב
14 כותי במתניתין בהדי ספיקות - והדינו ספק
15 ממזרת. מיהו, קשה לפירוש הקונטרס: דמשמע
16 דבשום ענין כותי לא ישא כותית. ולפירושו, אם
17 מקבלים עליהם גירות גמור - ליכא למיחש
18 למיזר - שהרי גר מותר בממזרות לכן נראה
19 לרבינו יצחק לפרש: דכי הכיזי דבנות ישראל
20 נטמעו בהן - הכי נמי נטמעו בהן בני ישראל.
21 וכיון דקסבר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד
22 ממזר - איבא למיחש שמא אחד מהן ישראל
23 גמור שגולד מישראל וישראלית, והאחד שמא
24 ממזר הוא מנכרי שבא על בת ישראל. ואם תאמר:
25 היכא אשכחן דקסבר רבי עקיבא נכרי ועבד
26 על בת ישראל הולד ממזר? לא אשכחן בשום
27 דוכתא, אלא משום דאמר (יבמות מט.א): יש
28 ממזר מחייבי לאוין. בשלמא עבד - אית ביה לאו
29 ד"לא יהיה קדש" (דברים כג). אלא נכרי היכן
30 מעיז לאו בביאתו? אדרבה, בית דין של שם גזרו
31 עליו, כדכתיב (בראשית לח) "הוציאוהו תורף".
32 והיכא לומר דעשה מיהא אית ביה מזהות
33 קרא ד"הוציאוהו תורף" וכדריבא ישבב, דאמר
34 (קדושין סח.א) מן הכל היה עושה רבי עקיבא
35 ממזרים ואפילו מחייבי עשה - אין סברא לומר
36 כן, "דכרבי ישבב" קאמר, מאחר שאינו מפורש.
37 אלא משום דכתיב (דברים יז) "בתך לא תתן לבנו
38 ובתו לא תתן לבני" - היינו אזהרה לתוספת
39 קידושין, אבל אזהרתו לביאתו - לא שמעינן
40 וצריך לומר: דכיון דאין קידושין תופסין בהן -
41 הוי ממזר, דהא בהא תליא, כדפירשתי בסוף פרק
42 "האומר" (קדושין טו.ב). מיהו קשה: הדהו ליה

43 למיזר: אליבא דרבי עקיבא דומיא דאנוסת אביו, לדלידיה לא תפסי קידושין - הא לאחריני קידושין - שהרי רבי עקיבא מאנוסת אביו ליקח דש ממזר מחייבי לאוין, בסוף פרק "החולץ" (יבמות
44 מט.א), דמוקי "לא יגלה בנף אביו" באנוסת אביו. ואם כן הוה ליה למיזר דאין ממזר אלא דומיא דאנוסת אביו. דכהאי גוונא אמרינן לשאר תנאים, דקסברי באשת אב הכתוב מדרב - בעינן
45 דומיא דאשת אב, ולדלידיה לא תפסי בה קידושין, הא לאחריני תפסין ויש לומר: דעל כרחיך רבי עקיבא לא בעי דומיא דאנוסת אביו, שהרי קסבר רבי עקיבא יש ממזר אפילו מחייבי לאוין
46 דלאו דשאר, כגון עמומי ומואבי, ואין בהן דומיא דאנוסת אביו שהוא לאו דשאר, פירוש: דקורבה. אבל רבנן בעו דומיא דאשת אביו לכל מילי. **השתא** ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיביעיא
47 - ואם תאמר: תקשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דהא שמעינן לרבי יוחנן דאמר בפרק "החולץ" (שם מד.ב): נכרי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר. ואם כן אלמנה וגרושה למה לי?
48 השתא ממזר הוי, מיפסיל בביאתו מיביעיא?! ואמר רבינו יצחק: הא דמערך רבי יוחנן משום רבי ישמעאל אלמנה וגרושה - היינו אליבא דרבי ישמעאל רביה, וליה לא סבירא ליה. ורבינו
49 משמין מוקצי פירש: ולא אוי בהא תליא. ואפשר דליהו ממזר, ואפילו הכי אינו פוסל בביאתו. דאם לאו כן בפרק "אלמנה לכהן גדול" (שם סט.א), דפריך לרבי עקיבא, דאמר: אין קידושין
50 תופסין בחייבי לאוין, ומאי "כי תהיה לאיש זר" - כי תבעל, אלמנה וגרושה למה לי פירוש: בשלמא לשאר תנאים דאמרי דקדושין תופסין בחייבי לאוין, ארשי "כי תהיה" - הוי אמר
51 רחמנא, דקר, דאית בהו הוייה. ומפקי מהאי קרא - דבעללא לפסול לה, מפסלה מן הכהונה. אבל נכרי ועבד דלית בהו הוה - לא אתו מהאי קרא, ולדידהו דאשכחן שפירי פסולים וגרושה
52 לנכרי רבנא, כדפירשית בהא משום רבי ישמעאל, אלא לרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ודריש "כי תהיה לאיש זר" - כי תבעל לאיש זר, כמו שאר אלמנה - ואם כן
53 אלמנה וגרושה למה לי? והשתא לא קשה מידי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דאף על גב דאית ליה כרבי עקיבא בנכרי ועבד דהוי הולד ממזר - מיהו לא סבר כותיה בשאר חייבי לאוין, ודריש
54 שפיר "כי תהיה" - דאית בהו הוייה, כמו רבנן דרבי עקיבא. ואם כן איצטרך אלמנה וגרושה לנכרי ועבד. מיהו, הלשון קצת קשה, דקאמר: השתא ממזר הוי כו'. הוה ליה למיזר: אלמנה
55 וגרושה למה לי? כדאמר בפרק "אלמנה" (שם טט.א)! ונראה ליישב הכי: השתא ממזר הוי בנכרי ועבד כמו שאר פסולין, שפסול בביאתו מיביעיא, כמו בשאר פסולין ד"כי תבעל". ואם כן
56 אלמנה וגרושה למה לי? מיכי תבעל" נפקא אורב רבינו שלמה מטירווא"ש מיישב הכי: השתא ממזר הוי בנכרי, ואם כן ביאתו ביאה, ולא הוי בביאתו בהמה הדולד אין ממזר - מיפסיל
57 בביאתו מיביעיא, כמו שאר פסולין!?

58 **שאין** ממזר אלא מאיסור ערוה ועגוש כרת - פירוש: אם כן לא סבר רבי אלעזר כרבי עקיבא. ואף על גב דיש תנא התם (יבמות מד.ב) דסבר נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר,
59 ולא סבר כרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין - מיהו הלשון דקאמר הבא "שאין ממזר אלא מאיסור ערוה" וכו' - משמע דוקא מהני, אבל נכרי ועבד הבא על בת
60 ישראל - אין הולד ממזר. ולעיל כי פריך: ומי סבר ליה כרבי עקיבא, והאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל כו' - הוי מיזי לשנויי דאף על גב דרבי ישמעאל לא סבירא ליה כרבי עקיבא,
61 דאמר יש ממזר מחייבי לאוין - אפילו הכי מיזי סבר דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. והא דלא תריך ליה הכי - משום דאשכחן דרבי אלעזר לית ליה נכרי ועבד הבא על בת
62 ישראל הולד ממזר - לא חש לתריך דרבי רבי ישמעאל, דהא לא מייחזי רבי ישמעאל אלא משום דרביו של רבי אלעזר.

1 רבי אלעזר - דאמר כותי לא ישא כותית - סבר לה כרבי ישמעאל כו'. לא איתפרש
2 היכא איתמר לא במשנה ולא בברייתא, אלא משמעתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי,
3 דאמרי לקמן: שלש מחלוקות בדבר. גירי אריות הן - דהיינו הן כשאר נכרים שנשאו בנות
4 ישראל. ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא כו' - דהא חייבי לאוין הן. הילכך כותי איש
5 ישא כותית - דתרייהו ספיקי ממזרים הם, דיש
6 לומר בכל אחד מהם הוא בא מישראלית

7 הנישאת לנכרי והוי ממזר, וזו באה מכותי
8 וכותית מעולם. אי נמי איפכא, אלמנה וגרושה
9 - "ושבה אל בית אביה" - מי שיש לו אלמנת
10 וגרושין בה, שיש לו קידושין - הוא דאינו
11 פוסלה בביאתו מלשבו. השתא פמזר הוי -
12 הולד. מיפסיל בביתא מיביעיא - ולמה לי האי
13 קרא? אלא אין הולד ממזר סבירא ליה, ואף על
14 גב דלא תפסי ליה בה קידושין, והא דתנן
15 (קדושין טו.ב): כל שאין לה עליו קידושין הולד
16 ממזר - דוקא ביש לה ולו קידושין על ידי
17 אחרים, דומיא דאשת אב, דכתיב "לא יבא
18 ממזר" גביה. אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית
19 הלל בצרות - שביט שמאי אומרים צרות ערה
20 מתיבמת, ובית הלל אומרים ליבם, אלא תינשא
21 לשוק בלא חליצה, בפרק קמא דיבמות (ג.א),
22 מודים זה לזה שאין ממזר כו' - ובני העושים
23 כבית שמאי - ממזרים לבית הלל הן, דהוה להו
24 בני אשת אח שלא במקום מצוה, שהיא ככרת.
25 אבל בני העושים כבית הלל - לבית שמאי אין
26 ממזרים, לפי שהן בני חייבי לאוין, שנשאת יבמה
27 לשוק בלא חליצה. שלש מחלוקות בדבר -
28 בכותים וכהנים האמורים בקרא, שנטמעו בהם.
29 כדכתיב ויעשו להם מקצותם כהני במות -
30 בספר מלכים (י, יז) גבי כותיים, בגלות סנחריב
31 שהגלה השבטים בימי הושע בן אלה. מן
32 הקוצים - לשהן קוצין, שהיא פסולה. לימנא
33 אחרינא: מוקצי הן מן העם, לפסול.
ופטורין

רבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא. **רבי אלעזר**
סבר לה כרבי ישמעאל - **דאמר: פותים גירי אריות**
הם, ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא, דאמר:
נכרי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.
ומי סבר לה רבי ישמעאל כרבי עקיבא? והאמר
רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: מנין לנכרי ועבד
שבאו על הכהנת, ועל חלוציה, ועל בת ישראל,
שפסוליה - שנאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה
וגרושה וזרע אין לה", מי שיש לו אלמנות וגרושין
- יצא נכרי ועבד שאין לו אלמנות וגרושין, ואי
סלקא דעתך סבר לה כרבי עקיבא - השתא ממזר
הוי, מיפסיל בביאתו מיביעיא? אלא, רבי אלעזר סבר
לה כרבי עקיבא דאמר: פותים גירי אריות, וסבר
לה כרבי עקיבא דאמר: נכרי ועבד הבא על בת
ישראל - הולד ממזר. - ומי סבר לה רבי אלעזר
כרבי עקיבא? והאמר רבי אלעזר: אף על פי שנחלקו
בית שמאי ובית הלל בצרות - מודים שאין ממזר
אלא ממי שאיסורו איסור ערוה ועגוש פרת! אלא,
כי אתא רבין אמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי
יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבא בר ובדא אמר רבי
חנינא, ואמרי לה אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי
יהושע בן לוי: שלש מחלוקות בדרבי, רבי ישמעאל
סבר: פותים גירי אריות הן, וכהנים שנטמעו בהם
- פהני פסולים הוי, שנאמר "ויעשו להם מקצותם
פהני כמות", ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מן הקוצים שבעם, ומשום כשרים
פסליניהו. ורבי עקיבא סבר: פותים גירי אמת הן, וכהנים שנטמעו בהן - פהנים כשרים
הוי, שנאמר "ויעשו להם מקצותם פהני כמות", ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי
יוחנן: מן הכחידים שבעם, ואלא מפני מה אסרום - מפני שהיו מיביעמים את הארוסות,
ופטורים

הא לאחריני קידושין - שהרי רבי עקיבא מאנוסת אביו ליקח דש ממזר מחייבי לאוין, בסוף פרק "החולץ" (יבמות
מט.א), דמוקי "לא יגלה בנף אביו" באנוסת אביו. ואם כן הוה ליה למיזר דאין ממזר אלא דומיא דאנוסת אביו. דכהאי גוונא אמרינן לשאר תנאים, דקסברי באשת אב הכתוב מדרב - בעינן
דומיא דאשת אב, ולדלידיה לא תפסי בה קידושין, הא לאחריני תפסין ויש לומר: דעל כרחיך רבי עקיבא לא בעי דומיא דאנוסת אביו, שהרי קסבר רבי עקיבא יש ממזר אפילו מחייבי לאוין
דלאו דשאר, כגון עמומי ומואבי, ואין בהן דומיא דאנוסת אביו שהוא לאו דשאר, פירוש: דקורבה. אבל רבנן בעו דומיא דאשת אביו לכל מילי. **השתא** ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיביעיא
- ואם תאמר: תקשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דהא שמעינן לרבי יוחנן דאמר בפרק "החולץ" (שם מד.ב): נכרי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר. ואם כן אלמנה וגרושה למה לי?
השתא ממזר הוי, מיפסיל בביאתו מיביעיא?! ואמר רבינו יצחק: הא דמערך רבי יוחנן משום רבי ישמעאל אלמנה וגרושה - היינו אליבא דרבי ישמעאל רביה, וליה לא סבירא ליה. ורבינו
משמין מוקצי פירש: ולא אוי בהא תליא. ואפשר דליהו ממזר, ואפילו הכי אינו פוסל בביאתו. דאם לאו כן בפרק "אלמנה לכהן גדול" (שם סט.א), דפריך לרבי עקיבא, דאמר: אין קידושין
תופסין בחייבי לאוין, ומאי "כי תהיה לאיש זר" - כי תבעל, אלמנה וגרושה למה לי פירוש: בשלמא לשאר תנאים דאמרי דקדושין תופסין בחייבי לאוין, ארשי "כי תהיה" - הוי אמר
רחמנא, דקר, דאית בהו הוייה. ומפקי מהאי קרא - דבעללא לפסול לה, מפסלה מן הכהונה. אבל נכרי ועבד דלית בהו הוה - לא אתו מהאי קרא, ולדידהו דאשכחן שפירי פסולים וגרושה
לנכרי רבנא, כדפירשית בהא משום רבי ישמעאל, אלא לרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ודריש "כי תהיה לאיש זר" - כי תבעל לאיש זר, כמו שאר אלמנה - ואם כן
אלמנה וגרושה למה לי? והשתא לא קשה מידי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דאף על גב דאית ליה כרבי עקיבא בנכרי ועבד דהוי הולד ממזר - מיהו לא סבר כותיה בשאר חייבי לאוין, ודריש
שפיר "כי תהיה" - דאית בהו הוייה, כמו רבנן דרבי עקיבא. ואם כן איצטרך אלמנה וגרושה לנכרי ועבד. מיהו, הלשון קצת קשה, דקאמר: השתא ממזר הוי כו'. הוה ליה למיזר: אלמנה
וגרושה למה לי? כדאמר בפרק "אלמנה" (שם טט.א)! ונראה ליישב הכי: השתא ממזר הוי בנכרי ועבד כמו שאר פסולין, שפסול בביאתו מיביעיא, כמו בשאר פסולין ד"כי תבעל". ואם כן
אלמנה וגרושה למה לי? מיכי תבעל" נפקא אורב רבינו שלמה מטירווא"ש מיישב הכי: השתא ממזר הוי בנכרי, ואם כן ביאתו ביאה, ולא הוי בביאתו בהמה הדולד אין ממזר - מיפסיל
בביאתו מיביעיא, כמו שאר פסולין!?

קידושין דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצט

37 הולד ממזר, והאמר רבי אלעזר, אף על פי שנתקלקלו בית שמאי ובית
 38 הלל בצרות – בדין יבום אשה שהיא צרת אשה האסורה עליו
 39 באיסור עריות, שביט שמאי סוברים שמתייבמת ובית הלל
 40 אוסרים לייבמה ומותרת להנשא בלא חליצה, מכל מקום מודים
 41 זה לזה שאין מקור אלא מפי שאיפסורו איפסור ערוה וענין פרת,
 42 למעט איסור ערוה שאיסורו בלאו, ולכן בני צרת ערוה שנתייבמה
 43 כדעת בית שמאי, הרי הם ממזרים לדעת בית הלל, כיון שנולדו
 44 מאיסור אשת אב שלא במקום מצוה שהיא בכרת, אבל בני צרת
 45 ערוה שנהגה כבית הלל ונישאה לאחר בלי חליצה, אינם ממזרים
 46 אף לדעת בית שמאי, כיון שנולדו מאיסור לאו. ומוכח שרבי
 47 אלעזר לא סובר כרבי עקיבא, אלא אין ממזר מחייבי לאוין.
 48 מבאר הגמרא באופן אחר את דעת רבי אלעזר שאסר כותי
 49 לכותית: אלא פי אתא רבין ללבל מארץ ישראל אמר, אמר רבי
 50 חי'א בר אבא אמר רבי יוחנן, ואמר רבי אבא בר אבא בר אבא
 51 אמר רבי חנינא, ואמר רבי יעקב בר אבא רבי אבא רבי יהושע
 52 בן לוי, שלש מהלכות בדבר – שלש שיטות נאמרו בענין הכותים
 53 והכהנים שנתערבו בהם, כמבואר בפסוק להלן, ומתוך כך יתבאר
 54 גם מדוע נאסרו הכותים לבא בקהל ישראל.
 55 דעת רבי ישמעאל: רבי ישמעאל סבר שהכותים גירי אריות הן –
 56 שלא נתגיררו אלא מפחד האריות שהרגו בהם, ונמצא שאין
 57 גירותם נחשבת לגירות, וכמו כן בהנינים שנתערבו בהם,
 58 בהנינים פסילים היו, שנאמר (מלכים ב' יז לב) 'ויהיו יראים את ה'
 59 ויעשו להם (הכותים) מקצותם (מקצות) בהני כמות ויהיו עשים
 60 להם בבית הבמות', ואמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, פירושה
 61 של תיבת 'מקצותם' היא, מן הקוצים שבעם – מן הפסולים שבעם,
 62 שמהם עשו להם כהני במות. ומשום הכי פסלינהו – וכיון שגירותם
 63 לא היתה גירות, פסלו אותם ואסרו עליהם לבוא בקהל ישראל.
 64 דעת רבי עקיבא: ורבי עקיבא סבר שהכותים גירי אמת הן, ודינם
 65 כישאל, ובהנינים שנתערבו בהן, שנתערבו בהן, בהנינים כשרים היו,
 66 שנאמר (שם) 'ועשו להם (הכותים) מקצותם בהני כמות ויהיו עשים
 67 להם בבית הבמות', ואמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כהנים
 68 אלו ששימשו בבמות היו מן הפחיתים שבעם. ואלא מפני מה אסרום
 69 חכמים לבוא בקהל ישראל, והרי הם גרי אמת, וגם הכהנים
 70 שנתערבו בהם כשרים היו, מפני שהיו מייבמים רק את הארסות –
 71 שנתקדשו ועדיין לא נישאו.

1 ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא, וכפי שיבואר להלן. רבי אלעזר
 2 סבר לה כרבי ישמעאל דאמר בותים גירי אריות הם, שלא נתגיררו
 3 גירות גמורה, אלא מפחד אריות שהיו משחיתים בהם, והרי הם
 4 כשאר עובדי כוכבים שנשאו בנות ישראל. ורבי ישמעאל סובר
 5 שהם גויים סבר לה כרבי עקיבא דאמר עובד בוכבים ועבד תבא על
 6 בת ישראל הולד ממזר, מיש ממזר מחייבי לאוין. וכיון שיש ספק
 7 בכל כותי שמא מוצאו מישראלית שנישאה לכותי, והרי הוא
 8 ישראל ממזר, או שמוצאו מכותי וכותית והרי הוא גוי, אסורים
 9 להנשא זה לזה, שהרי ישראל ואפילו ממזר אסור להנשא
 10 לגוי. הגמרא דוחה טעם זה. ושאלת הגמרא: ומי סבר לה רבי
 11 ישמעאל כרבי עקיבא שגוי הבא על בת ישראל הולד ממזר, והאמר
 12 רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, מנין לעובד בוכבים ועבד שקבא על
 13 הפהנת ועל תלוייה ועל בת ישראל שפסולה מלהנשא לכהן, ובת
 14 כהנת אף נפסלת מאכילת תרומה בבית אביה, שנאמר (ויקרא כב
 15 יג) 'ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית
 16 אביה כנענניה מלחם אביהם תאכל וכל זר לא יאכל בו', ומלשון
 17 הכתוב 'אלמנה וגרושה' למדנו, שרק מי שיש לו בה תורת קידושין
 18 ששייך בה אלמנות כשמת, וגרושין אם גירשה, הוא אין ביאתו
 19 פוסלת אותה מלחזור ולאכול בתרומת בית אביה, וצא מכלל זה
 20 עובד בוכבים ועבד שבאו עליה שאין לו בבת ישראל אלמנות
 21 וגרושין שביאתם פוסלת אותה מלשוב ולאכול בתרומת בית
 22 אביה. ואי סלקא דעתך סבר לה רבי ישמעאל כרבי עקיבא שגוי
 23 הבא על בת ישראל הולד ממזר, והשתא ממזר הוי מייבסל בביתו
 24 מייבסא – האם נדרש פסוק מיוחד ללמד שפוסלה בביתו
 25 מלאכול בתרומה. ומוכח שאינו סובר כרבי עקיבא שגוי הבא על
 26 בת ישראל הולד ממזר. ואם כן מה טעמו של רבי אלעזר שאוסר
 27 על כותי להנשא לכותית.
 28 הגמרא מבאר באופן אחר מה טעמו של רבי אלעזר: אלא רבי
 29 אלעזר שאוסר כותי בכותית, סבר לה כרבי ישמעאל דאמר בותים
 30 גירי אריות הם, ואין גירותם גירות, ואף סבר לה כרבי עקיבא דאמר
 31 עובד בוכבים ועבד תבא על בת ישראל הולד ממזר מהם ממזר,
 32 וכיון שיש לנו ספק בכל כותי שמא מוצאו מישראלית שנישאה
 33 לכותי, והרי הוא ישראל ממזר, או שמוצאו מכותי וכותית והרי
 34 הוא גוי, אסורים להנשא זה לזה, שהרי אסור לישראל ואפילו
 35 ממזר להנשא עם גוי. דוחה הגמרא ביאור זה. ושאלת הגמרא: ומי
 36 סבר לה רבי אלעזר כרבי עקיבא שגוי או עבד הבא על בת ישראל

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אייר, תשי"ז
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום החמישי עם המוסגר בו רשימת ההגרלה, ולפלא שאינו מאשר קבלת המכתב-תממי על מה שלא ביקר בירושלים עיה"ק ת"ו למסור פ"ש מכאן. ואף שאחרים עשו זה, ידוע מרז"ל לא מכל אחד אדם לומד. ובפרט במסירת פ"ש, שכל אחד מוסר וואס ער האט גענומען מער, והלא אין דיעותיהם שוות. והעיקר - שמה שאחרים ימסרו הנ"ל אפילו את"ל שלא יחסר מאומה בהנוגע להשומעים, אבל בודאי שחסר הענין אצל זה הצריך למסור הפ"ש. ומי לנו גדול מרבתינו נשיאינו וידוע נוסח פ"י של כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע שכתבו לפני אמירת דא"ח "שיפעלו בי ובהשומעים".

בודאי הנמצאים באה"ק ת"ו אין זקוקים להתעוררות מיוחדת לנצול יום הבהיר ל"ג בעומר הבע"ל, ובכל זה גם עדי"ז מזכיר הנני בזה, ולו יהא עי"ד הפתגם לא נצרכה אלא להעדפה.

ברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך בריאות הנכונה.

1 ופוקרים את הנשואות מיבום, להנשא לאחד מן השוק בלא
 2 חליצה.
 3 מבררת הגמרא מדוע נהגו כן: מאי דרשי כדי לומר שרק ארוסות
 4 זקוקות ליבום. מבארת הגמרא: משום שנאמר כי ישבו אחים יחדו
 5 ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש ור
 6 יבמה יבא עליה וגו' ודרשו, שדווקא הך דיתבבא חוצה – זו
 7 שיושבת בחוץ, שלא נכנסה לרשות בעלה בנישואין, היא לא תהיה
 8 ותינשא לאיש ור אלא תיבום, אבל הך דלא יתבבא – זו שאינה
 9 יושבת חוצה לרשות בעלה, אלא נישאת, אינה זקוקה ליבום
 10 ותהיה ותינשא לאיש ור שאינו יבמה. והנשואות שזקוקו ליבום
 11 היו נישאות לשוק, שיש בזה איסור לאו. ורבי עקיבא שאוסר את
 12 הכותים למעמיה – לשיטתו דאמר יש ממזר מנישואי חייבי לאוין,
 13 ולכן אסורים לבא בקהל.
 14 ויש אומרים שהכותים אסורים לבוא בקהל, לפי שאין בקיאות
 15 בקדוהי מצות, וכפי שיתבאר. שואלת הגמרא: מאן יש אומרים.
 16 משיבה הגמרא: אמר רב אידי בר אבין, רבי אליעזר היא דתניא,
 17 מצת – מצה שאפאה פותי מותרת בפסח, ללא חשש חמץ, ואדם
 18 יוצא בה – במצה זו ידי חובתו לאכול מצה בפסח, שבלילה ראשון
 19 היא מהתורה, וצריכים לשומרה מחימוץ לשם חובת מצה, וכיון
 20 שהם בקיאים במצוות שומרים את המצה לשם מצוה. ורבי אליעזר
 21 אוסר באכילה אף בשאר ימות הפסח, לפי שאין הכותים בקיאים
 22 בקדוהי מצות, שאינם בקיאים בסימני חימוץ. רבן שמעון בן
 23 גמליאל אוסר, כל מצוה ואפילו מדרבנן שהחזיקו – שנהגו בה
 24 פותים, הרבה מדקדקים בה לקיימה כהלכתה יותר מישראל, ויש
 25 לסמוך על נאמנותם. נמצא שרבי אליעזר הוא זה שהובא בשם
 26 יש אומרים.
 27 שואלת הגמרא: אמנם מה שאינם בקיאים בקדוהי מצוות זה
 28 טעם לאסור לאכול את המצה, מחמת שאינם יודעים לשומרה
 29 מחימוץ, ולא הכי – אבל כאן לענין איסורם לבא בקהל, מאי –
 30 באיזה הלכה אין בקיאות ומשום כך נאסרו. משיבה הגמרא: לפי
 31 שאין בקיאות בתורת קידושין וגיורושין, וחוששים שמא התיירו
 32 לאשת איש להנשא לאחר אף שהיה ספק בקידושה או גירושה,
 33 ובניה ממזרים.
 34 הגמרא מבארת טעם נוסף מדוע אסורים הם זה בזה: אמר רב נחמן
 35 אמר רבא בר אבהו, ממזר שנולד מאח שנשא אחותו וממזר שנולד
 36 מאח שנשא אשת אח נתעברו בהן – ובתים, ויש לחוש על כל
 37 אחד מהם שמא הוא ממזר, ולפיכך אסרו להינשא להם.
 38 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן במה שפירט איזה ממזר התערב
 39 בהם. עונה הגמרא: שבא רב נחמן להשמיענו שיש ממזר מתיבבי
 40 בריאות ולא רק מחייבי מיתות בית דין. מקשה הגמרא: הלא בכדי
 41 להשמיענו זאת די שיתגי תרא – אחד האופנים. מתרצת הגמרא:
 42 מעשה שהיה כך היה, שנתערבו בהם שני ממזרים.
 43 הגמרא מבארת טעם נוסף מדוע אסורים הם זה בזה: ורבי אבהו,
 44 עבד ושפחה נתעברו בהן, שעבד נשא כותית ושפחה נישאת
 45 לכותי, ואין ידוע באיזה משפחה, ולפיכך אסורם. שואלת הגמרא:
 46 איסורא – האיסור להינשא להם משום מאי, בהכרח משום השפחה
 47 שנישאה להם שוולדה עבד כמותה, ניתגי תרא – שישנה רק
 48 שפחה. מתרצת הגמרא, מעשה שהיה כך היה, שנתערבו בהם עבד
 49 ושפחה.

משנה.

50 משנתנו מבארת איך בודקים יחוסו של מי שלא ידוע לנו יחוסו,
 51 ומי אינו צריך בדיקה:
 52 כחן הנושא אשה כהנת – בת כהן, צריך לבדוק אחריה – אחר
 53 יחוסה, אם אין בדרות הקודמים פסול ממזרות או שאר פסולי
 54 יחוסה, עד ארבע אמהות של האשה שנשוא, שתיים מצד האב
 55

56 ושתיים מצד האב, שהן שמנה נשים, שבדוק גם את האם של כל
 57 אחת מהארבע. אמה, ואם אמה של זו שנשוא. ואם אבי אמה של
 58 זו שנשוא, ואמה של אם אבי אמה, הרי שתיים שהן ארבע מצד
 59 האב. ואם אמה של זו שנשוא, ואמה של אם אביה. ואם אבי אביה
 60 של זו שנשוא, ואמה של אם אבי אביה, הרי שתיים שהן ארבע מצד
 61 האב.
 62 וכשוא לשאת ליה וישראלית, שמצוי בהם יותר תערובת פסולי
 63 חיתון, מוסיפין עליהן – על המנויות כאן, לבדוק עוד אם אחת בדור
 64 קודם. על אף שצריך לבדוק עד דורות אלו, אין בודקין – אין צריך
 65 לבדוק לא מן המזבח ולמעלה, שאם אבי אביה עבד על גבי המזבח,
 66 ודאי שמיחוס הוא. ולא צריך לבדוק מן הדיוקן ולמעלה, שאם אבי
 67 אביה עמד עם הלויים לשיר בדוכן בבית המקדש, ודאי שמיחוס
 68 הוא. ולא צריך לבדוק מן הפנהדרין ולמעלה, שאם אבי אביה היה
 69 מהפנהדרין שדנה דיני נפשות, ודאי שמיחוס הוא. וכל שנמצא
 70 שהוחזקו אבותיו משומרי הרבים – דינים הדנים דיני ממונות, וכן
 71 אם היו מנבאי צדקה – שגובים בכפיה צדקה המוטלת על הציבור,
 72 משיאין את בנותיהם לכהונה, ואין צריך לבדוק אחריהן – אחר
 73 יחוסם.
 74 רבי יוסי אוסר, אף מי שהיה חתום עד – שנמצא כתוב שהעיד
 75 בערבי – בבית דין בעיר הנקראת ישנה של ציפורי – הסמוכה
 76 לציפורי, שהקפידו שהעדים יהיו מיוחסים, ודאי שמיחוס הוא. רבי
 77 תינא בן אנטיגנוס אוסר, אף מי שהיה מוכתב באסמטריא – חיילים
 78 המתחלפים מידי חודש בצבא המלחמה של המלך, שהיו מיוחסים,
 79 ודאי שמיחוס הוא:

גמרא.

80 שנינו במשנה שהנשוא אשה צריך לבדוק יחוסה בארבע אמהות,
 81 הגמרא מבררת מדוע אין צריך לבדוק גם את יחוס אבותיה, ומדוע
 82 רק הוא בודק בה ולא היא בו: שואלת הגמרא, מאי שנא בנשי
 83 בקדוהי – מדוע רק באמותיה בודקים, ומאי שנא בנכרי לא בקדו –
 84 ומדוע אין בודקים גם באבותיה. עונה הגמרא, נשי דכי מינצו פהדי
 85 הדי – דרך הנשים שכשמנגות זו את זו במריבתן, בעריות הוא
 86 דמינצו – אמרות אחת על השניה מעשי זנותה, ולא פסולי יחוס,
 87 ואם איתא דאיבא מילתא – ואם יש פסול ביחוסה, לא אית ליה קלא
 88 – אין לזה קול, ולכן צריך לבדוק זאת. אבל נכרי דכי מינצו פהדי
 89 הדי – דרך האנשים שכשמנגים זה את זה במריבתם, ביוחסין הוא
 90 דמינצו – תוך כדי מריבה אומרים אחד על השני את פסולי היחוס,
 91 ולכן אם איתא דאיבא מילתא – אם יש פסול ביחוסה, אית ליה קלא
 92 – יש לזה קול, וכיון שלא שמענו שיש בו פסול, אין צורך לבדוק
 93 זאת.
 94 שואלת הגמרא, מדוע רק הוא בודק ביחוסה, ואינה נמי – כהנת
 95 שבאה להינשא לכהן, תבדוק ביה בדידיה – תבדוק בו ארבע
 96 אמהות, שמא יש פסול ביחוסה. עונה הגמרא, דין זה מפייע ליה –
 97 ראייה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב, לא הוזהרו כהנות בפשות
 98 לינשא לפסולים לכהונה, וכיון שלא הקפידה על כך התורה, גם
 99 חכמים לא הצריכו לבדוק אפילו פסולי קהל כממזר ושותקי.
 100 שנינו במשנה שצריך לבדוק ארבע אמהות שהם שמונה, הגמרא
 101 מביאה ברייתו שלכאורה חולקות על משנתנו: רב אדא בר
 102 אהבה תני – שנה בברייתא, שיש לבדוק ארבע אמהות שהם שתיים
 103 עשרה, שבנוסף לאם ואמה, יבדוק גם את אם אמה, וכן בכלן,
 104 ונמצא שבדוק שלוש דורות בכל אם מהארבע אמהות. בכתניתא
 105 תנא – בברייתא שנינו, שיש לבדוק ארבע אמהות שהם עשרה,
 106 שבנוסף לאם אם אמה, יבדוק גם את אם אם אמה, ונמצא
 107 שבדוק ארבע דורות בכל אם מהארבע אמהות. שואלת הגמרא,
 108 בשלמא לרב אדא בר אהבה

קידושין. עשרה יוחסין – פרק רביעי דף עו עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 רש"י תוספות

1 ופוטרין את הנשואות – מן החליצה. ולרבי עקיבא בני חיבי לאוין ממורים הם. החוצה
 2 – החיצונה, שלא נכנסה עדיין לרשות הבעל לנשואין. ויש אומרים – היינו רבי אליעזר.
 3 לפי שאין בקיאות – אסורם. ולקמן מפרש לענין יוחסין מאי בקיאתן איבא. הלכך, לרבי
 4 אליעזר כותי לא ישא כותית – שמה אחד דהו בקיאתן שלא אירע פסול בנישואי אבותיה.
 5 והשני – משאינן בקיאתן, ואירע ספק אשת איש
 6 בקדושי אבותיה, שנתקדשה לאחר ואמרו אינן
 7 קדושיה, ונשאת לאחר. מצת כותי מותרת –
 8 לאכלה בפסח, ואין בה משום חששא דדימויך.
 9 ואדם יוצא בה – בלילי יום טוב הראשון
 10 בהמצתה חובה. ויוצא בה – דלא הוי בקמחין
 11 ובציקות של כברים שלא חמצו, דקימאי לן
 12 (פסחים מ.א.) אדם ממצא בריסו מהם, ובלבד
 13 שיאכל כזית מצה אחרת באחרונה. משום
 14 דבמצת מצה בעינן שימור לשם מצוה. אבל
 15 מצת כותי אין צריך לאכול מצה אחרת
 16 באחרונה, דבקיאי במצות שימור. ואלא הכא –
 17 גבי יוחסין, מאי "אין בקיאתן" שייך למימר? מאי
 18 קא משמע לן – האי ממזר מאחותו דקא פריש
 19 ממאי הוה, ולא נהא ממזר סתמא. ומשני: יש
 20 ממזר מחייבי ברייתו קא משמע לן – ולאפוקי
 21 ממאן דאמר (יבמות מט.א.) אין ממזר אלא
 22 מחייבי מיתות בית דין. וייתיב הוה – ממזר
 23 מאחותו נתערב בהן. עבד ושפחה תעריבו בהן
 24 – עבד נשא נשואותיה, ושפחה נשאת לאחד
 25 מהם. ואם אנתה משפחה ידועה. ופרכינן
 26 איסורא משום שפחה – דעל כרחך נכרי ועבד
 27 הבא על בת ישראל הולד כשר, אלא שפחה
 28 והולדה עבד. ניתני – שפחה לחודה.
 29 משנה אשה כהנת – דווקא נקט, כדקתני
 30 סיפא: לוייה וישראלית מוסיפין עליהן עוד אחת.
 31 ארבע אמהות שתן שפחה – בודקין בדרוריה
 32 ארבע אמהות, שתיים מצד האב ושתיים מצד
 33 האם, שהם שפחה – כל אחת מהם, אמה ואם
 34 אמה. בודקין – שלא הוי ממזרות, או אחת מן
 35 הפסולות לקהל. ואם אבי אמה – של אשה זו
 36 שהוה נשוא. ואמה – של אם אבי אמה. ואם
 37 אביה – של זו שהוה נשוא. ואמה – של אם
 38 אביה. ואם אבי אביה – של זו שהוה נשוא,
 39 ואמה. לוייה וישראלית – לכהן, בא לבוסנה –
 40 מוסיפין עליהן עוד אחת – אם אחת בכל זוג
 41 חוון, כגון אמה ואם אמה ואמה. וכן כולם. אין
 42 בודקין מן המזבח ולמעלה – התחיל לבדוק
 43 באמהות, ומצא שאבי אביה שימש על המזבח
 44 – בידוע שמיחוס הוא. ולא מן הדוכן ולמעלה –
 45 אם – הוא הועד עליו שעמד אצל הלויים בודכן
 46 לשורר שיר. ולא מן הסנהדרין ולמעלה – אם
 47 נמנה בסנהדרין אין צריך לבדוק אותו. וכן
 48 שוטרי הרבים וגבאי צדקה – משאינן בנותיהם
 49 לכהן ואין צריכין לבדוק. וטעמא דכולהו מפרש
 50 בגמרא. אף מי שהיה חתום בערכי הישנה של
 51 ציפורי – עיר סמוכה לציפורי ששמה "ישנה",
 52 כדאמרינן בעירובין (ט.ט.) כעיר חדשה
 53 שביהודה, דהיינו עיר ששמה "חדשה", כדכתיב (יהושע טו)
 54 "ענן וחדשה". בערכי – שהיה כתוב בסדרי הדינין,
 55 שהיו רגילין לייחס את הראויים לרוב שהיו מיוחסין,
 56 וכותבין על הסדר – פלוני ופלוני מיוחסין הן. שאין רגילין בני המקום
 57 למנות דין שאינו מיוחס. באסיפרימא של מלך – בגמרא
 58 מפרש לה. גמרא – מאי שנא בנשים דבקיאתן – כדקתני
 59 ארבע אמהות, ואלא קתני: ארבע אבות, שהיו בודקין
 60 אביה ואבי אביה שלא היו ממורים? בעריות הוא
 61 דמנצי – אין זו מגנה את זו בפסול ייחוס, אלא
 62 בנות. ואם איתא דיאבי בני מילתא – לפסול
 63 יוחסין – לית ליה קלא. איהי נמי – הכהנת, אמאי לא
 64 הצריכה לבדוק ביהוס בעלה ארבע אמהות? דילמא
 65 איבא מילתא בנשי משפחתו ביהוסין לא הוהורי
 66 כשרות – הכהנת, לינשא לפסולין, כגון חללי גייר
 67 והוריו. וכיון דלא הקפידה תורה עליהם ליוחסין –
 68 רבנן נמי לא עבדו בהו מעלה לאצרכוניהו דביקה,
 69 ואפילו מחמת ממזרות ושטוקות, אלא כי איתחוק
 70 לאיסורא ביה. אבל לחששא ולמבדק – לא אצרכוניהו.
 71 שהם שתיים עשרה – על כל זוג מוסיף לבדוק
 72 עוד אם למעלה. שש עשרה – על כל זוג של משנתיו
 73 מוסיף אמה של עליונה, ואם

1 מצת כותי מותרת – פירוש: מותרת לאכלה בפסח, ואין בה משום חששא דדימויך, ואדם
 2 יוצא בה ידי חובתו בפסח בלילי יום טוב ראשון שאכילתה חובה, ולא היא בקמחין
 3 ובצקות של נכרים, דקימאי לן (פסחים מ.א.) דאדם ממלא בריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית
 4 מצה באחרונה. ואם תאמר: והא אמרינן (בפרקי דרבי אליעזר פרק לח.) כל האוכל פת כותי
 5 כאילו אוכל חזירו ויש לומר: היינו דווקא פת
 6 שהכותי לש ועושה בביתו, אבל העיסה שהכותי
 7 עושה בביתו של ישראל – מותר. ונראה, הא
 8 דקאמר: ואדם יוצא בה ידי חובתו – היינו דוקא
 9 שגם הכותי יאכל ממנה. דאם לא כן לא יצא ידי
 10 חובתו, דהא לית להו "לפני עור לא תתן מכשול".
 11 הנושא אשה כהנת – פירוש: כהן שובא לישא
 12 אשה כהנת. וקאמר דצריך לבדוק,
 13 משום שאנו רוצים שבנה ישמש על גבי המזבח.
 14 אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא לישא אשה
 15 כהנת, ורוצה שיהא בנה כשר לכהונה – דאם כן
 16 אמאי נקט כהנת? אפילו היתה חללה נמי הוי בנה
 17 כשר לכהונה, דבני ישראל מקוה טהרה לחללות.
 18 צריך שיבדוק אחריה ארבע אמהות – פירש
 19 בגמרא: בודקין משום חשש דממזרות.
 20 ולא נהויא, מדרפריך גמרא: ואיהי נמי בודק
 21 בדידיה? ומשני: לא החדרו כשרות לינשא
 22 לפסולים. ומאי קאמר? הא הוהורי לינשא
 23 לממזרים, דהא אפילו נמאן דאמר לא החדרו –
 24 היינו דוקא לינשא לחלל קאמר, אבל לממזרות
 25 לא לכך צריך לומר: חדשה דמתניתין הוא
 26 משום חללות, אבל משום ממזרות – לא שייך
 27 חששא כלל, דמכריזן ישראל ממזרים שביניהם.
 28 ומיהו, תימה: הא קתני לוייה וישראלית – מוסיפין
 29 עוד אחת. ואי לא בודק אלא בפסול חללות –
 30 לוייה וישראלית אמאי צריכין בדיקה? כיון דאבה
 31 לוי או ישראל – אי אפשר בשום ענין להיות בה
 32 פסול חללה. שהיי לכולי עלמא בני ישראל מקוה
 33 טהרה לחללות, ואם כן ישראל שנשא חללה –
 34 בתו כשרה לכהונה? ויש לומר: דיערק הבדיקה
 35 ותקנה משום פסול חללות, ואגב בדיקה דחללות
 36 בדיק נמי היבא דלא שייך אלא פסול ממזרות,
 37 כגון לוייה וישראלית. אבל גבי אידי, דליבא פסול
 38 חללות, דלא הוהורי כשרות לינשא לפסולין –
 39 לא צריך לבדוק משום ממזרות. ורבינו תם כתב
 40 בספר הישר: דהא דצריך לבדוק – היינו דוקא
 41 להכשיר בניהם לעבודה, אי נמי להכשיר עצמם
 42 לעבודה. אבל להאכילו בתרומה – אין צריך
 43 בדיקה, כדאמר פרק "האשה שנתארמלה"
 44 (כתובות כד.א.): "אני כהן וחבירי כהן" – נאמן
 45 להאכילו בתרומה, ואין נאמן להשיא אשה.
 46 אין

ואיהי נמי תבדוק ביה בדידיה? – מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב: לא
 הוהורי כשרות לינשא לפסולים. רב אדא בר אהבה תני: ארבע אמהות שהם שתיים
 עשרה. במתניתא תנא: ארבע אמהות שהם שש עשרה. בשלמא לרב אדא בר אהבה
 מוקים

1 אין בודקין מן המזבח ולמעלה כו' - ואם תאמר: אמאי לא קתני: אין בודקין משטרות
2 ולמעלה: דהא אמרין בפרק ב דכתובות (כד,ב): מעלים משטרות ליוחסין ויש לומר:
3 דאין זה רבותא, דהא עדות מעליא הוא, ואם תאמר: ניתני נמי: אין בודקין בנשיאות כפים
4 ולמעלה, ומתורומה ולמעלה, כדאמר בפרק ב דכתובות (שם): מעלין מתורומה ליוחסין ויש
5 לומר: דגם זה אינו רבותא, כיון דלא שייך אלא
6 בכתבים. אבל הא (דהגון) אין בודקין מן המזבח
7 ולמעלה - רבותא הוא, דמיירי אפילו בעבודות
8 הכשרות בורים, כגון שחיטה או הפשת. אף על גב
9 דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים - היינו דיעבד,
10 אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין.
11 והקל מעלין ונשאו אתך - הכי גרס רש"י.
12 ולא גרסינן "במשא העם" - שחרי גבי שכניה
13 כתיב כן. והאי קרא דהכא כתיב ביתור, ולא כתיב
14 ביה "במשא העם".

1 מוקים לה בלוייה וישראלית - אלא מתינתא, נימא
2 פליגא? - לא, מאי "עוד אחת" - זוג אחת. אמר
3 רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים
4 אומרים: כל משפחות בחזקת פשרות הן ועומדות. -
5 איני? והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב: משנתנינו
6 בפשקורא עליו ערער! - מאן דמתני הא - לא מתני
7 הא. איפא דאמרי, אמר רב יהודה אמר רב: זו
8 דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: כל משפחות

9 בחזקת פשרות הן ועומדות. אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: אם קורא עליו ערער -
10 צריך לברוק אחריה. "אין בודקין מן המזבח ולמעלה". מאי טעמא? אי לאו דבדקה -
11 לא הוו מספיקי ליה. "ולא מן הדוכן ולמעלה" מאי טעמא? דאמר מר: ששם היו יושבים
12 מייחסי כהונה ומייחסי לוייה. "ולא מסנהדרין ולמעלה". מאי טעמא? דתני רב יוסף: פישם
13 שבות דין מנוקין בצדק - קד מנוקין מפל מום. אמר מרימר: מאי קראה - "קדף ופה
14 רעיתי ומום אין בך". - אימא מוקא ממש! - אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא "והתיצבו
15 שם עמך" - "עמך" - בדומים לה. - ודלמא משום שכינה? - אמר רב נחמן: אמר קרא
16 "הקל מעליך ונשאו אתך" - בדומים לה. "כל מי שהחזיקו אבותיו משומרי תריבים".
17 למימרא דלא מוקמינן מפסולים? ורמינהו: הכל פשרים לדון דיני ממונות, ואין הכל פשרים
18 לדון דיני נפשות. והיונין בה: הכל לאיתויי מאי? ואמר רב יהודה: לאיתויי מזור! - אמר
19 אביי: בירושלים. וכן תני רב שמעון בר זורא בקידושין דבי לוי: בירושלים. "ונבאי צדקה
20 משאים". מאי טעמא? כיון דמנצו בהרי אינשי, דאמר מר: ממשפנים על הצדקה ואפילו
21 בערב שבת, ואם איתא דאיפא - אית ליה קלא. אושפזיכניה דרב אדא בר אבהו גזירא
22 הוה, והוה קא מנצי איהו ורב ביבי. מר אמר: אנה עבידינא סרוותא דמתא, ומר אמר:
23 אנה עבידינא סרוותא דמתא. אתו לקמיה דרב יוסף, אמר להו: תנינא, "שום תשים עליך
24 מלך... מקרב אחיך" - כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך. אמר ליה
25 רב אדא בר אבהו: ואפילו אמו מישראל? אמר ליה: אמו מישראל - "מקרב אחיך"
26 קרינא ביה. הלכך, רב ביבי דנברא רבא הוא - ליעיין במילי דשמאי, ומר - ליעיין במילי
27 דמתא. אמר אביי: הלכך, מאן דמשרי צורבא מדרבנן פאושפזיכניה - לאשרי כרב אדא
28 בר אבהו, דיבע למהפיד ליה בזכותיה. רבי זורא מטפל בהו, רבה בר אבהו מטפל בהו,
29 במערבא אפילו ריש פורי לא מוקמי מיניהו, בנהרדעא אפילו ריש גרגותא לא מוקמי
30 מיניהו. "רבי יוסי אמר אף מי שהיה וכו'". מאי טעמא - דייקי ומחממי. "רבי תנינא
31 בן אנטוניגוס וכו'". אמר רב יהודה אמר שמואל: בחיילות של בית דוד. אמר רב יוסף:
32 מאי קרא - "והיתחשם בצבא במלחמה". וטעמא מאי? - אמר רב יהודה אמר רב: כד
33 שתהא זכותן וזכות אבותם כסיעתן. והאיפא צלק העמוני, מאי לאו דאתי מעמוני? - לא,
34 דיתבי פעמוני. והאיפא אוריה החת, מאי לאו דאתי מחת? - לא, דיתבי פחת. והאיפא אתי
35 הגתוי - וכי תימא הכי נמו דיתבי פנת - והא אמר רב נחמן: אתי הגתוי בא ובטלה!
36 ועוד, אמר רב יהודה אמר רב: ארבע מאות ילדים היו לו לדוד, וכולם בני יפת תואר
37 היו, וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית היו, וכולם יושבים בקרונות של זהב, והיו
38 מהלכים בראשי גייסות, והן הן בעלי אגרופים של בית דוד! - דאולי לבעותי עלמא.

מושה

1 מוקי לה בלוייה וישראלית - אלא מתינתא, נימא
2 - אמיתנית? מאי מוספין עוד אחת - דקתני מתינתין. זוג אחת - שתי אמדות. זו דברי
3 רבי מאיר - סתם מתינתין, דמצריך בדיקה. כשקרא עליו ערער - אין צריך בדיקה אלא
4 אם קראו עליה שני עדים שמץ של פסול. ולא שמעידים עדות גמורה, אלא יציאת קול.
5 וכיון דקרא עליה ערער - אמאי פליגי רבנן?
6 מאן דמתני הא - משמיה דרב. לא מתני הא -
7 ואמוראי נכונה, רב יהודה ורב חמא אליבא דרב.
8 צריך לברוק אחריה - אפילו לרבנן. ששם היו
9 יושבים - בלשכת הגזית היו יושבים סנהדרין
10 מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים,
11 ומייחסים את הכהנים והלויים, להבדיל פסולים
12 מן העבדים ומן הדוכן. מכל מום - פסול יוחסין.
13 ובסנהדרין קאמר, או גדולה או קטנה. אבל דיינין
14 בעלמא - לא, כדלקמן. עמך - מיוחסין בכותך.
15 ודלמא משום שכניה - סנהדרין שבאותה שעה
16 היוצרכו להיות מיוחסין משום שכניה, על שם
17 נבואה נאספו שם, כדכתיב (במדבר יא) "ואצלתי
18 מן הרחוק וגו'". אבל סנהדרין שחן לדון, כגון
19 סנהדרי דיתרו חותן משה - לא. ונשאו אתך -
20 גרסינן, ולא גרס "במשא העם", אלא אסנהדרין
21 דיתרו קאי, "הקל מעליך ונשאו אתך". שומרי
22 תריבים - דיינין בעלמא, שאינן ממנין עשרים
23 ושלוש של סנהדרי קטנה. בירושלים - היו
24 מקפידין על כל דייניהם ליוחסין. ממשפנים -
25 נטלים משכונות על צדקה שפסקו עליו, ואינו
26 נותן. ואפילו בערב שבת - שהאדם טורח,
27 ומתוך כך מריבין עמו ומבזין אותו. כל משימות
28 - מריבויא דמשמעות דקרא קא ליקף, משום
29 תשים" - מקרב אחך תשים כל משימות,
30 ואפילו סנהדרי קטנה. במילי דשמאי - כגבאי
31 צדקה, ובקיצותה וחלוקתה, וסדר מתורגמנין
32 ומפטריין. במילי דמתא - שאר צרכי צבור
33 לדברי הרשות - לטורניא, לכריא פתיא,
34 לאגלי גפא. לאשרי - כמנ: לתור להם מנוחה"
35 (במדבר י) "אתר בית משרי". מיטפל בהו -
36 מתעסק בהם לכבודם ולהושיבם בשררה. ריש
37 כור - ממונה על הגמדות, לשון לחך ובור.
38 גרגותא - להשקות בית השלחין. פעמים שהם
39 של רבים, וממנים שומר עליו שלא ישקה אשוי
40 ביומו של חבריו. בחיילות של בית דוד - שהיו
41 באים בחלוקה חדש בחודש וחרורין חלילה, והוא
42 לשון איסטרטיא. וכותבין בשמות: משפחת פלוני
43 ופלוני בחודש פלוני. והיו זורדין ליוחסין מכל
44 מום, כדמפרש: שתייעם זכות אבותם
45 במלחמה. ותו ליכא לא גרסינן. צלק העמוני -
46 בראשי גבורים אשר לדוד מנחה. דאתי מעמוני -
47 ונתגיר, אלמא לא הקפיד על הגרים. והא אמר
48 רב נחמן - במסכת עבודה זרה (מא,ב): בא אתי
49 הגיתי שהיה נכרי ובטלה לעבודה זרה של
50 עשרת מלכם, והוא שם שיקץ עמונים. ילדים -
51 בחורים, היו לדוד בחיילותיו, ולא היו בניו. בני
52 יפת תואר - נשים שלקחו אנשי ישראל
53 במלחמה, כדכתיב (דברים כא) "וזבאת אל תוך
54 ביתך". ומתוך כך היו נוהגים כמשפטי הנכרים.
55 מספרים קומי ומגדלי בלורית - מאחורי ערפם. לבעותי עלמא - אבל לא היו זורדין בתוך המלחמה עם ישראל.
משנה בת

60 מאי – מה מרבה הכל, ואמר רב יהודה, לאתווי ו- לרבותו מזור
 61 שכשר לדיני ממונות.
 62 מתרצת הגמרא, אמר אביי, משנתנו מדברת בירושלים, שדייני
 63 הממונות שם היו מיוחסים, וכן הני ו- שנהו רב שמעון בר יוחנן
 64 בקידושין דבי לוי – בתוספתא על מסכת קידושין שסידר לוי,
 65 שמשנתנו מדברת בירושלים, אך בשאר מקומות דין בידינו
 66 ממונות אינו ראייה לכשרותו.
 67 שנינו במשנה, ונבא צדקה משיאים לכהונה: שואלת הגמרא, מאי
 68 מעמא – מה הסיבה לכך. עונה הגמרא, בין המנצו בהדי אינשי –
 69 שרבים עם אנשים, דאמר מר, שממשיכנים על הצדקה – לוקחים
 70 משכון ממי שפסקו לו לתת צדקה ולא נתן, ואפילו בערב שבת
 71 שטרוד בהכנות לשבת. וכיון שסבורים שמשכונם שלא כדון,
 72 מביים אותם בכל פסול שיש בהם, ואם איתא דאיבא – ואם יש
 73 פסול ביהוסם, אית ליה קלא – יש לזה קול, וכיון שלא שמענו פסול
 74 ביהוסם, ודאי שכשרים הם.
 75 ומביאה הגמרא מעשה שאין ממנים גרים לכך. אושפזיבניה –
 76 המארח דרב אדא בר אהבה, גיורא הנה – היה גר, והנה קא מנצי
 77 ו- והיה רבן איהו – המארח ורב פכיל, מר – אחד אמר, אבא עבדינא
 78 קרויהא דמתא – אני אעסוק בשרות שבעיר, ומר – ואף השני
 79 אמר, אבא עבדינא קרויהא דמתא – אני אעסוק בשרות שבעיר.
 80 אתו למקיה דרב יוסף – באו לרב יוסף שיכריע ביניהם. אמר להו
 81 רב יוסף, תנינא – שנינו ברייתא שדורשת את הכתוב 'שום תשים
 82 עלך מלך, מלך מלך' – אמר רב יוסף, אדם רב חמא בר גוריא
 83 שכל משימות – מיניי השררות שאתה משים – ממנה, לא יהיה
 84 אלא מלך אחיד היהודים, ואין למנות את המארח.
 85 אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב יוסף, וכי אפילו אם אמו מישראל
 86 אינו נחשב מלך אחר, ואמו של המארח היתה ישראלית. אמר
 87 ליה – רב יוסף, אם אמו מישראל, מלך אחר קרינא ביה – הוא
 88 נקרא, ואפשר למנותו. הלכה – היות ששניהם כשרים, רב פכיל
 89 דנבא רבא ו- שאדם גדול הוא, כפל פסוק תיבת 'תשים', ויתמנה על
 90 העניינים הרחניים, ומר – בעל האכסניא, ליעניו במילי דמתא –
 91 יתמנה על ענייני הרשות.
 92 אמר אביי, הלכה, מאן דמשרי צורבא מדרבנן פאושפזיבניה – מי
 93 שמארח תלמיד חכם באכסנייתו, לאשרי – שיארח חכם כרב אדא
 94 בר אהבה, הדיע למתפיד ליה בכותיה – שידע להפך בזכותו
 95 ולטעון לטובתו.
 96 הגמרא מביאה שטות נוספת במינוי גרים: רבי יודא מטפל בהו –
 97 בגרי, לכבדם ולמנותם בשרות שונות. וגם רבא בר אבהו מטפל
 98 בהו כרבי זירא. ואילו במערכתא – בארץ ישראל, אפילו 'ירוש ביהו'
 99 מפקח שהמידות יהיו כתיקונם, לא מוקמי מיניהו – לא מעמידים
 100 מהגרים. בנדרדעא, אפילו 'ירוש גרונתא' ממונה על השקיית
 101 השדות מבור של רבים, שלא ישקה איש ביום של חברו, לא מוקמי
 102 מיניהו – לא מעמידים מהם:
 103 שנינו במשנה, רבי תנינא בן אנטיגנוס אומר וכו' אף מי שהיה
 104 הישנה של ציפורי, אין צריך לבודק: שואלת הגמרא, מאי מעמא
 105 – מה הסיבה לכך. עונה הגמרא, משום שדייקי ומתחמי – שהיו
 106 מדקדים שיעידו רק מיוחסים:
 107 שנינו במשנה, רבי תנינא בן אנטיגנוס אומר וכו' אף מי שהיה
 108 מוכתב באסטרטיא של מלך, אין צריך לבודק: אמר רב יהודה אמר
 109 שמואל, המשנה מדברת בחילול של בית דוד, שהיו מיוחסים. אמר
 110 רב יוסף, מאי קרא – מנין שהיו מיוחסים, שנאמר 'והתחשם בצבא
 111 במלחמה'. שואלת הגמרא, ואעמא מאי – מה הסיבה שהקפידו על
 112 יחוסם. עונה הגמרא, אמר רב יהודה אמר רב, כדי שתהא זכותן –
 113 של החיילים וכות אבותם משיעתן לבצח במלחמה.
 114 מקשה הגמרא, והאיבא – והלא היה בין גיבורי דוד 'צלק העמני',
 115 מאי לאו – האם נקרא עמוני משום דאית ו- שבא מעמון ונולד
 116 מגויים, הרי שאף בלי זכות אבות היו בחיילות בית דוד. מתרצת
 117 הגמרא, לא משום שבא מעמון, אלא משום דיתבי – שהיה גר
 118 בעמון, והיה מיוחס.

1 שצריך לבדוק שתיים עשרה אמהות, לא קשה מהמשנה שצריך
 2 לבדוק רק שמונה, משום שמוקים לה – מעמיד את הברייתא בלוייה
 3 וכת ישראל, שצריך להוסיף עליהן עוד אחת. אלא מתניתא –
 4 הברייתא שאומרת שבודק שש עשרה. נבא פליגא – האם נאמר
 5 שחולקת על המשנה. עונה הגמרא, הברייתא לא חולקת, אלא
 6 מדברת בלידה ישראלית, וסוברת שמאי – מה כוונת המשנה
 7 'מוסיפין עליהן עוד אחת', שמוסיף עוד וזג אחת – שתי אמהות,
 8 ונמצא שבודק שש עשרה.
 9 הגמרא מביאה דעה החולקת על משנתנו: אמר רב יהודה אמר
 10 רב, זו – משנתנו, היא דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים, כל
 11 המשפחות פחותות הן עומדות, ואינן צריכות בדיקה.
 12 מקשה הגמרא, איני – אינו כן, והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב,
 13 משנתנו שצריך לבדוק יחוס האשה, מדובר בשקוצרא עליו ערער –
 14 שעדים מעידים שיצא קול שיש במשפחתה פסול, ודאי שרבנן
 15 מודים בוה.
 16 מתרצת הגמרא, מאן דמתני קא לא מתני קא – מי ששנה זאת לא
 17 שנה זאת, לרב יהודה שמשנתנו כרבי מאיר, אין מדובר כשקרא
 18 עליו ערער, ולרב חמא בר גוריא שמדובר כשקרא עליו ערער,
 19 מודים חכמים למשנתנו. הגמרא מביאה לשון אחרת: איבא דאמרי
 20 – יש אומרים שמועה זו כך, אמר רב יהודה אמר רב, זו – משנתנו,
 21 היא דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים, כל המשפחות פחותות
 22 פשוטות הן עומדות, ואינן צריכות בדיקה. אמר רב חמא בר גוריא
 23 אמר רב, שאם קרא עליו ערער – שהעידו עדים שיצא קול פסול
 24 במשפחתה, צריך לבדוק אחריה אפילו לדעת חכמים. ואין מחלוקת
 25 בדעת רב:
 26 שנינו במשנה, אין בודקין מן המזבח ולמעלה: שואלת הגמרא, מאי
 27 מעמא – מה הסיבה לכך. עונה הגמרא, משום דאי לא דבדקיה –
 28 לולי שבדקוהו שאין בו פסול, לא הו מפקי ליה – לא היו מעלים
 29 אותו למזבח ולעבוד:
 30 שנינו במשנה, ולא בודקים מן הדיוכן ולמעלה: שואלת הגמרא, מאי
 31 מעמא – מה הסיבה לכך. עונה הגמרא, דאמר מר, ששם – בלשכת
 32 הגזית, היו יושבים הסנהדרין, מיחסי בהונה ומיחסי לוייה,
 33 שבודקים את יחוס הכהנים והלויים הבאים לשרת בבית המקדש,
 34 ולא מניחים לפסולים לעבוד ולשורר:
 35 שנינו במשנה ולא בודקים מפנהדרין ולמעלה: שואלת הגמרא, מאי
 36 מעמא – מה הסיבה לכך. עונה הגמרא, דתני רב יוסף, בשם שפית
 37 דין צריכים להיות מנוקין בצדק – מכל דבר שעלול למנוע דין
 38 צדק, כקבלת שוחד ואהבת בצע, כך צריכים להיות מנוקין מכל
 39 מום של פסול יחוס.
 40 הגמרא דורשת זאת מפסוק: אמר מרמר, מאי קראה – מהיכן
 41 לומדים זאת, שנאמר, 'כלה יפה רעייתי וזמון אין כה', שלסנהדרין
 42 אין פסול יחוס. מקשה הגמרא, מנין שהכוונה לפסול יחוס, איבא
 43 מוקא משם – אולי הכוונה למום שבגוף. מביאה הגמרא מקור אחר
 44 לזה: אמר רב אהא בר יעקב, אמר קרא כשאמר הקב"ה למשה
 45 לאסוף שבעים איש למנות לטנהדרין, נאמר 'והתניצבו שם עמך',
 46 'ועמך' משמע בדומים לה – מיוחסים כמון. שואלת הגמרא, מנין
 47 שהוצרכו להיות מיוחסין מחמת שהתמנו לטנהדרין, ודלמא –
 48 שמא משום שכינה העתידה לשרות עליהם.
 49 מביאה הגמרא מקור אחר לזה: אמר רב נחמן, אמר קרא כשיעץ
 50 יתרו למשה למנות דיינים, 'הקל מעלך ונשאו אתך', שמינוי
 51 הדיינים יקל מעלך, שישאו עמך את משא העם, ואתך היינו
 52 בדומים לה – מיוחסים כמון. ושם לא נאמר ששרתה עליהם
 53 שכינה, ומכאן שכל סנהדרין צריכים להיות מיוחסים, ומי שהוחק
 54 דיין אין צריך בדיקה אחר יחוסו:
 55 שנינו במשנה, כל מי שהוחקו אבותיו משומרי הרבים, אין צריך
 56 לבודק: שואלת הגמרא, למימרא – וכי נלמד מכך דלא מוקמינן –
 57 שאין מעמידים דיני ממונות מפסולים, ולכן מוכח שמוחס הוא,
 58 דמיניהו – ואקשה שתירה לכך, תכל בשירים לדון דיני ממונות, ואין
 59 תכל בשירים לדון דיני נפשות. ותנינו ו- והתקשינו בה, תכל לאתווי

משנה

1 בת חלה זכר, פסולה מן ההנאה - אסורה להינשא לכהן, ופסול זה
 2 של בת חלה נמשך לעולם, שאף בנו של החלל דינו כחלל ובתו
 3 פסולה לכהונה, וכן בן בנו והלאה עד סוף כל הדורות, כל שהוא
 4 זכר בן זכר הרי הוא חלל, ובתו פסולה לכהונה. וישאל ששאל
 5 חללה, בתו אינה חללה וכשירה לכהונה. חלל ששאל לאשה בת
 6 ישראל, בתו הנולדת ממנה פסולה לכהונה.
 7 המשנה דנה בכשרות בת זכר שנולדה לאור שהתגייר, אף שאמה
 8 יהודיה ואמר, בת זכר שנולדה לאור שהתגייר, אף שאמה
 9 ישראלית נחשבת הבת כבת חלל זכר ופסולה לכהונה.
 10 דעה שניה: רבי אליעזר בן יעקב אומר, בין ישראל ששאל גיורת, בתו
 11 הנולדת ממנה כשירה לכהונה. ובין גר ששאל בת ישראל, בתו
 12 כשירה לכהונה. אבל גר ששאל גיורת, בתו פסולה לכהונה.
 13 מוסיף רבי אליעזר בן יעקב שדין בת הגר ששנינו, הוא אף בנר
 14 ואחד בעקדים כנענים משוחררים, גם הם נחשבים כגרים. ואפילו
 15 עד עשרה דורות של גרים, או עבדים, בנותיהם פסולות לכהונה,
 16 עד שתהא אמו של הגר מישראל, שאז נחשב אף הוא כישאל,
 17 ובתו כשרה לכהונה.
 18 דעה נוספת: רבי יוסי אומר, אף גר ששאל גיורת, בתו כשירה
 19 לכהונה:

גמרא

20 שנינו במשנה 'בת חלה זכר פסולה מן הכהונה לעולם', שואלת
 21 הגמרא: מאי לעולם - לשם מה כתבה המשנה שבת החלל פסולה
 22 'לעולם' עד סוף כל הדורות, הלא ממה שכתבה המשנה שבת החלל
 23 פסולה, מובן שפסול זה הוא עד סוף הדורות, שהרי כל זכר הבא
 24 מן החלל, הוא חלל, ובתו פסולה. משיבה הגמרא: מהו דתימא -
 25 היה מקום לומר שפסול זה אינו נמשך לעולם, מדי דתיה אמרי
 26 ואדומי - כמו בדין גר מצרי וגר אדומי, שאסורים לבא בקהל
 27 ישראל, מה להלן בפסול 'מצרי' ו'אדומי' האיסור נותר לאמר
 28 שלשה דורות, שידר שלישי לגר מצרי או גר אדומי מותר לישא
 29 בת ישראל או להנשא לבן ישראל, אף כגון בחלל גמי - גם כן היא
 30 נותר האיסור שלשה דורות ובתו לא תיפסל, קא משמע לן
 31 שפסול חלל נמשך לעולם: שנינו במשנה 'ישאל ששאל חללה בתו
 32 כשירה לכהונה':

33 מבררת הגמרא מהו המקור לדין זה שחללה אינה פוסלת את
 34 בתה. שואלת הגמרא: מאי הני מילי. משיבה הגמרא: אמר רבי
 35 יוחנן משום רבי שמעון, אמר רבי יוחנן לענין 'חילול' (ויקרא כא טו)
 36 'לא יחלל ירעו בעמיו' שלא ינשא אשה אסורה לו ויחלל את זרעו
 37 הנולד ממנה, ונאמר להלן לענין איסור טומאת כוהנים למת (שם
 38 כא ד) 'לא יטמא בעל בעמיו' שזכחה לא יטמא לאשתו האסורה
 39 עליו ויתעסק בקבורתה. ולומדים בגזירה שוה 'בעמיו' 'בעמיו' מה
 40 להלן לענין איסור טומאה, רק זכרים מזהירים על כך ולא נקבות,
 41 שנאמר (שם כא א) 'אמר אל הפהנים בני אהרן' ודורשים 'בני
 42 אהרן' ולא בנות אהרן, אף כגון פסול 'חילול' נאמר רק לגבי זכרים
 43 חללים, ולא לגבי נקבות.

44 שואלת הגמרא: אמאי מעתה - מאחר שאנו ממעטים נקבות מפסול
 45 'חללה', אם כן בתו של חלל גדול שנולדה לו מהאלמנה תישתרי -
 46 תהיה מותרת להינשא לכהן. משיבה הגמרא: מי קתיב 'בנו' - האם
 47 התורה כתבה לגבי כהן גדול שנשא אלמנה ולא יחלל בנו,
 48 שנדייק מכך שבתו מותרת, והלא לשון 'ירעו' קתיב, שנאמר (שם
 49 כא טו) 'לא יחלל ירעו בעמיו', ואם כן כל זרעו של כהן גדול
 50 מאשה אסורה לו נפסל ממנה ואף נקבות, ומהגזירה שוה הבאה
 51 למעט נקבות, נלמד רק שבתו של המחלל אינה נפסלת.

52 שואלת הגמרא: כיון שהגזירה שוה באה למעט נקבות מפסול
 53 החללות, אם כן גם בת גמי של המחלל תישתרי - תהיה מותרת
 54 לכהן, שאף אותה יש ללמוד מהגזירה שוה כמו בת בתו. עונה
 55 הגמרא: קתיב 'לא יחלל ירעו', ומשמעות התיבה 'זרעו' היא 'זרעו'
 56 של האב, נמצא שבתיה זו כללה התורה גם את האב עצמו וגם

57 את זרעו, ומקיש הפסוק בתיבה זו את ירעו לו, ללמדנו מה הוא -
 58 המחלל, בתו פסולה לכהונה, אף בנו, שהוא חלל, בתו פסולה.
 59 שואלת הגמרא: אם כן, שמקשים את זרעו אליו, אף בת בתו של
 60 המחלל תיתפר - תהיה אסורה לכהונה, שהרי אף לגבי בתו של
 61 המחלל יש להקיש כן, מה הוא עצמו בתו פסולה, אף בתו (וזרעו)
 62 תהא כותה פסולה. מיישבת הגמרא: אם כן, שאף בת בתו אסורה,
 63 הגזירה שוה שקבלנו ללמוד מתיבת 'בעמיו' שנקבים אינן אסורות,
 64 מאי אהני ליה - מה הועילה לנו, ולכן כדי לקיים גם את ההיקש
 65 וגם את הגזירה שוה יש לומר שבת בנו אסורה משום ההיקש, ובת
 66 בתו מותרת משום הגזירה שוה. שנינו במשנה חלל ששאל בת
 67 ישראל בתו פסולה לכהונה:

68 שואלת הגמרא: קא תנא ליה רישא - הלא כבר שנה התנא ברישא
 69 שבת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם, ומשמע שהבת פסולה
 70 אף כשהחלל נשא בת ישראל. משיבה הגמרא: אידי דתנא רישא
 71 - אגב כך ששנה התנא ברישא של הדין השני במשנה שישאל
 72 ששאל חללה בתו כשירה, תנא גמי סיפא - שנה גם בסיפא של דין
 73 זה את האופן ההפוך, שהוא חלל ששאל בת ישראל, שבתו
 74 פסולה. התבאר במשנה שבת חלל זכר פסולה לכהונה, עתה
 75 מביאה הגמרא דעה המכשירה: מתניתין - משנתנו שפוסלת בת
 76 חלל אף שאמה כשירה, סוברת דלא קרבי דוקתאי גון יהודה,
 77 דתניא, רבי דוקתאי גון יהודה אומר, כשם שבני ישראל הנישאים
 78 לחללות הם מקנה טהרה לחללות - מטהרים את הבת שתיוולד
 79 להכשירה לכהונה, כך גנות ישראל הנישאות לחללים הן מקנה
 80 טהרה לחללים - מטהרות את הזרע שיוולד לאותו חלל להכשיר
 81 את הבת לכהונה.

82 מבררת הגמרא: מאי טעמיה דרבי דוקתאי קרבי יהודה. מבאר
 83 הגמרא, אמר קרא, 'לא יחלל ירעו בעמיו' (ויקרא כא טו), וכיון
 84 שלא כתוב 'בעמיו' שהוא לשון רבים, שנלמד מכך שגם שכשהם
 85 משתי 'עמים' שונים זרעו נתחלל, אלא כתוב 'בעמיו' שהוא לשון
 86 יחיד, יש לדרוש שב'עם אחי' הוא דמיתל - שכשהוא ואשתו מנם
 87 אחד, והיינו כששניהם חללים, או מתחלל זרעו, אבל בשני עמים
 88 כשאחד מהם חלל והשני כשר, אינו מיתל את זרעו, ובין כשהאב
 89 כשר ובין כשהאם כשרה, הבת מותרת לכהונה.

90 הגמרא מביאה ברייתא שלומדת מפסוקים שהנישאת לכהן
 91 באיסור מתחללת מן הכהונה: תנו רבנן, נאמר בפסוק לענין כהן
 92 גדול הנושא את אחת הפסולות לו לנישואין, 'לא יחלל ירעו',
 93 מבררת הברייתא, אין לי שנתחלל בביאה זו ולא ירעו הנולד
 94 מאותה ביאה, אולם היא - באשה עצמה - שנבעלת לו באיסור
 95 מנין לנו שנעשית חללה. משיבה הברייתא, אמרת - יש לדרוש
 96 וללמוד זאת מדין קל וחומר, מה ירעו של כהן גדול מאשה
 97 הפסולה לו, אף שהזרע לא עבר גביה באותה ביאה, מתחלל, אם
 98 כן היא ששכבה עברה בביאה זו, שאף האשה מזהרת שלא
 99 להינשא לכהן האסור בה אינו דין שתהא מתחללת מחמת ביאת
 100 האיסור.

101 שואלת הברייתא: הוא עצמו - הכהן שנשא פסולה יוכיח שאין
 102 הפסול תלוי במה שעוברים עבירה, שהרי הוא עבר עבירה, ובכל
 103 זאת אין הוא מתחלל וכשר לעבודה אם יגרשה. משיבה הברייתא:
 104 אין להוכיח ממה שאין הכהן נפסל, שכן מה להוא - לכהן, שכן אין
 105 מתחלל בכל מקום, אף אם בא על שאר נשים האסורות לו, כגון
 106 שפחה או זונה, האמר קתאי - באשה שמתחללת בכל מקום שאם
 107 נבעלה לאדם הפסול לה נפסלת לכהונה. ולכן תיפסל אף כאן
 108 בביאת הכהן גדול, שאף הוא אסור לה.
 109 מביאה הברייתא לימוד נוסף: ואם נפשה לומר להשיב על הקל
 110 וחומר, הרי שיש מקור נוסף לכך שהיא מתחללת, אמר קרא 'לא
 111 יחלל ירעו', ומלשון 'לא יחלל' משמע שהפסוק עוסק בזה שהיה
 112 קשר בתחילה ונתחלל, וזוהי אשתו, אבל זרעו מעיקרו הוא פסול
 113 ואין זו לשון חילול.

114 מבררת הגמרא: מאי אמר נפשה לומר - מה יש לנו להשיב על הקל
 115 וחומר שמשום כך הוצרכו להביא לימוד מפסוק. מבאר הגמרא:
 116 וכי תימא אימא למיפרה - אפשר לפרוך את הקל וחומר מעיקרו,
 117

1 **משנה** בת הלל זכר - ודוקא נקט, כדקתני ואילו דבת חללה שנשאת לישראל כשירה לכהונה. לעולם - בת בנו ובת בן בנו עד סוף כל הדורות של חללים זכר בן זכר - בת
2 האחרון פסולה כבת הראשון. אבל בת בתו מישראל כשרה, דלא חמירא בת חלל מחללה, דאמרינן. בתה של חללה מישראל כשירה לכהונה. ישראל שנשא חללה בתו כשירה לכהונה
3 - וטעמא ליהף בגמרא. ודוקא ישראל, אבל כהן שנשא חללה - בתו חללה, וכל ולד הנוול בביאת איסור כהונה - הוי חלל. חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה - בגמרא פריך:
4 הא תנא ליה רישא בת בן זכר - ואפילו מישראלית, כבת חלל זכר ופסולה לכהונה. אבל בת גיורת מישראל כשירה, וטעמא דכולהו דני תנאי דפליגי בגיורת מפרש בגמרא. רבי
5 איעיור בן יעקב אומר כו' - לית ליה האי דינא.

6 **משנה** בת חלל זכר - פסולה מן הכהונה לעולם. **ישראל שנשא חללה** - בתו כשירה לכהונה. **חלל**
7 **שנשא בת ישראל** - בתו פסולה לכהונה. **רבי יהודה**
8 **אומר:** בת גר זכר כבת חלל זכר. **רבי אליעזר בן**
9 **יעקב אומר:** ישראל שנשא גיורת - בתו כשירה
10 לכהונה, וגר שנשא בת ישראל - בתו כשירה
11 לכהונה, אבל גר שנשא גיורת - בתו פסולה לכהונה.
12 **אחד גר, ואחד עבדים מושחרים, אפילו עד עשרה דורות, עד שתהא אמו מישראל. רבי**
13 **יוכי אומר:** אף גר שנשא גיורת בתו כשירה לכהונה. **גמרא** מאי לעולם? מהו דיתמא:
14 מידי דהוה אמצרי וארומי, מה להלן - לאחר שלשה דורות, אף פאן נמי - לאחר שלשה
15 דורות, קא משמע לן. "ישראל שנשא חללה". מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי
16 שמעון: נאמר פאן "ולא יחלל זרעו בעמיו" ונאמר להלן "לא יטמא בעל בעמיו" מה להלן
17 זכרים ולא נקבות - אף פאן זכרים ולא נקבות. - אלא מעתה בתו של כהן גדול תישתרי!
18 - מי פתיב בנז? "זרעו" פתיב, "לא יחלל זרעו בעמיו". - בת בנז תישתרי! - פתיב "לא
19 יחלל זרעו", מקיש זרעו לו, מה הוא בתו פסולה - אף בנו - בתו פסולה. - בת בתו
20 תיתפסר! - אם בן גיורת שוה מאי אהני ליה? "חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה". הא
21 תנא ליה רישא: בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם! - אידי דתנא רישא ישראל
22 שנשא חללה - תנא נמי סיפא חלל שנשא בת ישראל. מתניתין דלא רבבי דוסתאי בן
23 יהודה. דתניא, רבי דוסתאי בן יהודה אומר: פשם שבגי ישראל מקוה טהרה לחללות -
24 כף בנות ישראל מקוה טהרה לחללים. מאי טעמיה דרבי דוסתאי רבבי יהודה? אמר קרא
25 "לא יחלל זרעו בעמיו" - בעם אחד הוא דמיחלל בשני עממים אינו מיחלל. תנו רבנן:
26 "לא יחלל זרעו" אין לי אלא זרעו, היא עצמה מנין? אמרת קל וחומר: מה זרעו שלא
27 עבר עבירה - מתחלל, היא שעברה עבירה - אינו דין שמתחללת? - הוא עצמו ויבית,
28 שעבר עבירה ואין מתחלל! - מה להוא - שכן אין מתחלל בכל מקום, האמר בהיא
29 - שמתחללת בכל מקום. ואם נפשך לומר - אמר קרא "לא יחלל זרעו", לא יחולל זה
30 שתיה פשר ונתחלל. מאי "אם נפשך לומר"? - וכי תימא, איכא למיפרד: מה לזרעו -
31 שכן יצירתו בעבירה - אמר קרא "לא יחלל" - לא יחולל, זה שתיה פשר ונתחלל. תנו
32 רבנן: איזו היא חללה - כל שגולדה מן הפסולים. מאי פסולים? אילימא פסולים לו -
33 הרי מחויר גרושתו, דפסולה לו ובניה כשרים, דכתיב "תועבה היא" - היא תועבה, ואין
34 בניה תועבים! - אמר רב יהודה: הכי קאמר, איזו היא חללה - כל שגולדה מן פסול
35 כהונה. - גולדה - אין, לא גולדה - לא? הרי אלמנה וגרושה זונה, דלא גולדה וקא
36 הויא חללה! - אמר רבה: הכי קאמר איזו חללה מוזפתת שלא היה לה שעת הכושר
37 כלל - כל שגולדה מן פסול כהונה. מאי מוזפתת? אמר רב אבין: הכי קאמר,
38 איזו היא חללה שעיקרה מדברי תורה, ואין צריכין לפרש מדברי סופרים - כל שגולדה
39 מן פסולי כהונה. תנו רבנן: אלמנה אלמנה וגרושה אחת, גרושה גרושה
40 גרושה - אינו חייב אלא אחת, אלמנה אלמנה וגרושה זונה, בזמן שהם פסוד - חייב
41 על כל אחת ואחת, וזונה ונתחללה ונתגושה ונתאמלה - אינו חייב אלא אחת. אמר
42 מר: אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת. הא אלמנה היכי דמי? אילימא שבא
43 על אלמנת ראובן, ועל אלמנת שמעון, ועל אלמנת לוי, אמאי אינו חייב אלא אחת?
44 הרי

45 של ממונת - הוי הולד חלל. והרי מחויר גרושתו - כשנישאת לאחר, דפסולה דכתיב (דברים כד) "לא יוכל בעלה וגו'". ובניה כשרים - בתו כשרה לכהונה, אם ישראל הוא. היא
46 תועבה - כלומר, בעונש עבירה. והרי אלמנה - לכהן גדול, ותרשה לכהן הדיוט, שמתחללת בביאתו. וכן זונה מביאת פסולין שבא עליה כהן הדיוט נקראת חללה. ללקות עליה
47 משום חללה. דכל איסור כהונה עושה אותה חללה בביאתו. מוזפתת - מפרש לקמן. הכי קאמר - דסו היא חללה המוזפתת בתורה - שעיקרה משמעות המקרא, שכתב "חללה
48 לא יקח", ואין צריכין לפרש מידי סופרים. דמקרא נפקא בחדיא. כל שגולדה מאיסור כהונה - דסתם חלל היינו ולד פסול לכהונה. מדכתיב "ולא יחלל זרעו". אבל חללה הנעשית
49 חללה על ידי ביאה - הוצרכו לדרוש בה מקראות, כגון זו שהיתה כשרה ונתחללה. אלמנה אלמנה אלמנה - בא על אלמנה שיש בה שלש שמות של אלמנות. אינו חייב אלא אחת
50 - לקמן מפרש לה. כסוד - כסוד הזה: שנתאלמנה תחילה ונשאת לשני וגרשה, ונשאת לכהן ונתחללה, ואחר כך נבעלה לאחד מן הפסולים או לקרובים בעילת זנות. ונעשית זונה.
51 דמפסולי כהונה - חללה איכא, זונה ליכא. ומשאר איסורים - זונה היא. חללה לא היא. כדלקמן. וינתה - מקרובים, או מממור. ונתחללה - שבא עליה כהן ועשאה חללה. שהיתה
52 אסורה עליו משום זונה. אינו חייב אלא אחת - לקמן מפרש טעמא.

53 **ויבוי** תימא איכא למיפרד מה לזרעו שכן
54 יצירתו בעבירה כו' - תימא: אמאי לא
55 אמרינן נבעלה לפסול לה זוכיה, שאין יצירתה
56 בעבירה, ופסולו ואי פרכת: מה לנבעלה לפסול
57 לה, שכן זר אצלה מעיקרא - זרעו ויבוי, חזור
58 הדין וכו'. ושמא אין כהן צד השוה, או יש שום
59 פירכא. תוספות ישנים.
60 הרי

60 שְׁמַעוֹן אָמַר, אִם הָאוֹכֵל נִבְלָה בְיוֹם הַכִּפּוּרִים פְּטוּר מִכֶּרֶת שֵׁשׁ
 61 עַל הָאוֹכֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאִין אִיסוּר יוֹם הַכִּפּוּרִים חַל עַל
 62 אִיסוּר נִבְלָה הַקּוֹדֵם, וְכֹמוּ כֵן אִין אִיסוּר אֲלֻמְנָה חַל עַל אִיסוּר
 63 אַחֲרוֹת הַקּוֹדֵם. דְּאִי נֹאמַר שְׁבֵרִייתָא זֵו בְּשִׁטַּת רִבְנָן, הָא אָמַרִי
 64 שְׁאִיפּוּר קָל עַל אִיפּוּר, וּמְדוּעַ לֹא יִחוּל אִיסוּר אֲלֻמְנָה עַל אִיסוּר
 65 אַחֲרוֹת. הַגְּמָרָא דּוּחָה: אֲפִילוּ תִּמְאָ שְׁבֵרִייתָא זֵו רִבְנָן, כִּיּוֹן שְׂבִי
 66 אָמַרִי רִבְנָן שְׁאִיפּוּר חַל עַל אִיפּוּר, הֲנִי מִילֵי – זֶה דּוּקָא בְּאִיפּוּר חֲמור
 67 וְיוֹם הַכִּפּוּרִים שְׁהוּא בְּכֵרֶת) עַל אִיפּוּר קָל (נִבְלָה שְׁהוּא רַק בְּלֹאן,
 68 אָבֵל אִיפּוּר קָל וְאֲלֻמְנָה שְׁהוּא רַק בְּלֹאן) עַל אִיפּוּר חֲמור וְאַחֲרוֹת
 69 שְׁהוּא בְּכֵרֶת) לֹא תִּיֵל גַּם לְרִבְנָן, וְאִינָה אֲסוּרָה עֲלֵיו אֲלֵא מִשּׁוּם
 70 אַחֲרוֹת.
 71 דְּעָה נּוֹסַפַּת לְהַעֲמִיד אֶת הַבְּרִייתָא: אִיכָּא דְאָמַרִי, הָא מְנִי – בְּרִייתָא
 72 זֵו שְׁלֵא חַל אִיסוּר אֲלֻמְנָה עַל אִיסוּר אַחֲרוֹת, וְדֵאִי מְדַבְּרִי רִבְנָן הָא,
 73 דְאָמַרִי שְׁאִיפּוּר חַל עַל אִיפּוּר, וְלִכְךָ הוֹצֵרָה הַבְּרִייתָא לְלַמּוּד זֵאת
 74 מִפְּסוּק, וְהִטְעַם שְׁהוּא חַל, כִּיּוֹן דְּכִי אָמַרִי רִבְנָן אִיפּוּר חַל עַל אִיפּוּר
 75 הֲנִי מִילֵי – זֶה דּוּקָא בְּאִיפּוּר חֲמור עַל אִיפּוּר קָל, אָבֵל אִיפּוּר קָל
 76 עַל אִיפּוּר חֲמור, לֹא תִּיֵל, וְלִכְךָ אִיסוּר אֲלֻמְנָה שְׁהוּא קָל לֹא חַל
 77 גַּם לְשִׁטַּת חֲכָמִים. וְכֵן מִסְתַּבֵּר, כִּיּוֹן דְּאִי בְּרִייתָא זֵו רַבִּי שְׁמַעוֹן
 78 הָא, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, הֲשֵׁתָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִיפּוּר חֲמור וְיוֹם הַכִּפּוּרִים
 79 עַל אִיפּוּר קָל (נִבְלָה) לֹא תִּיֵל, אִיפּוּר קָל (אֲלֻמְנָה) עַל אִיפּוּר חֲמור
 80 (אַחֲרוֹת) מִיפְּעֵא – הָאֵם צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ עַל יְדֵי לִימּוּד מִפְּסוּק
 81 שְׁלֵא יִחוּל. וְמוּזָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שְׁהַבְּרִייתָא בְּשִׁטַּת חֲכָמִים, וּבִאֵה
 82 לְהַשְׁמִיעַ שְׁבֵאפוֹן כֹּזֵה מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן.
 83 דּוּחָה הַגְּמָרָא: יִתְכֵן שְׁהַבְּרִייתָא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְהוֹצֵרָה הַבְּרִייתָא
 84 לְחֹדֶשׁ שְׁאֲלֻמְנָה לֹא יִחוּל עַל אַחֲרוֹת, כִּיּוֹן שְׁמַהוּ דְתִּמְאָ – הֵינּוּ
 85 סְבוּרִים לּוֹמַר אִיפּוּר כְּהוֹנָה שְׂאֵנִי – שׁוֹנָה מִשְׁאֵר אִיסוּרִים,
 86 שְׁהוֹסִיפָה הַתּוֹרָה מִצּוֹת שׁוֹנָהוּת רַק בְּכַהֲנִים, וְאִף רַבִּי שְׁמַעוֹן
 87 מוּדָה שְׁחַל עַל אִיסוּר אַחַר שְׂאֵנִי שֶׁל כְּהוֹנָה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שְׁאִף
 88 אִיסוּר כְּהוֹנָה אִינוּ חַל עַל אִיסוּר אַחַר.
 89 הַגְּמָרָא מְבַרֵּית מֵאִיזָה אִיסוּרִי בִיאָה נְעֻשֵׁת הָאִשָּׁה חֲלָלָה: אָמַר
 90 לִיה רַב פְּפָא לְאַבְיִי, דְּבַר זֶה פְּשׁוּט שִׁישְׂרָאֵל הָבָא עַל אַחֲרוֹת, זִוּנָה
 91 מְשׁוּיָא לָהּ – עוֹרֶשָׁה אוֹתָהּ לִזְוֹנָה בְּבִיאָתָה, אֲמַנְסֵ אֲנִי מִסְתַּפֵּק הָאֵם גַּם
 92 חֲלָלָה מְשׁוּיָא לָהּ בְּבִיאָתָה, אוֹ לֹא מְשׁוּיָא לָהּ. מִי אָמַרְנִין קָל וְחוֹמְרִי,
 93 שְׂאֵם מְתִיבִי לְאוּיִן לְחוּד, כַּאֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה, הֵוִיא חֲלָלָה, אֵם כֵּן
 94 מְתִיבִי בְּרִיתוֹת כִּגּוֹן הָבָא עַל אַחֲרוֹת שְׁהוּא בְּכֵרֶת לֹא קָל שְׂכָן
 95 שְׁתִיעֶשֶׂה חֲלָלָה. אוֹ דִילְמָא שְׂאִין נְעֻשֵׁת חֲלָלָה אֲלֵא מְהֵאֲסוּר בַּה
 96 מִשּׁוּם אִיפּוּר כְּהוֹנָה. אָמַר לִיה אַבְיִי, אִין (אִיפּוּר) חֲלָלָה אֲלֵא מְהֵאֲסוּר
 97 כְּהוֹנָה בְּכָל־מְבִיאָה הַגְּמָרָא מְקוּר לְדִינוּ שֶׁל אַבְיִי: אָמַר רַבָּא, מְאָ
 98 הָא מִילְתָּא דְאָמַר רִבְנָן אִין חֲלָלָה אֲלֵא מְהֵאֲסוּר כְּהוֹנָה. דְתִנְיָא,
 99 נֹאמַר בְּכַהֵן גְּדוֹל (וְיִקְרָא כֵּא יֵד) 'אֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָה זִוּנָה אֶת
 100 אֵלָה לֹא יִקְח'. מְבַרֵּרֶת הַבְּרִייתָא, לֹא יִאֲמַר הַפְּסוּק אִיסוּר גְּרוּשָׁה
 101 בְּכַהֵן גְּדוֹל, וְתִיתִי – וְנִלְמַד זֵאת כִּקְל וְחוֹמְרִי מִכַּהֵן הַרְיוּם, וְנֹא
 102 אָמַינָא לְלַמּוּד כֵּךְ, הֲשֵׁתָא לְכַהֵן הַרְיוּם גְּרוּשָׁה אֲסוּרָה, לְכַשְׁנַעֲשֶׂה
 103 'כַּהֵן גְּדוֹל' מִיפְּעֵא – הָאֵם צָרִיךְ פְּסוּק שְׁעִדִין הוּא אֲסוּר בַּה. וְכִיּוֹן
 104 שְׂכָן, לָמָּה נִאָמְרָה אִיסוּר גְּרוּשָׁה בְּפִסּוּק. אֲלֵא לְלַמְדֵנוּ שְׂכָשֵׁם
 105 שְׁחִלוּקָה גְּרוּשָׁה בְּלֹא נִפְרַד מוּזִינָה וְחֲלָלָה, שְׁכֻלּוֹת שְׁנִידוֹן בְּלֹא
 106 אַחַד בְּכַהֵן הַרְיוּם, כִּדְ חִלוּקָה גְּרוּשָׁה בְּכַהֵן גְּדוֹל לְעֵנִין שִׁילְקוֹ עֲלֵיהּ
 107 בְּפִנֵי עֲצָמָה, אִף שְׁבַכְהוֹן גְּדוֹל הִיא כְּלוּלָה בְּלֹא אַחַד עִם שְׂאֵר
 108 הַפְּסוּלוֹת.
 109 שׁוֹאֲלַת הַגְּמָרָא: הֲלֹא שְׂפִיטָא שְׂכַהֵן גְּדוֹל יִלְקָה עַל גְּרוּשָׁה בְּפִנֵי
 110 עֲצָמָה, וְכִי מִינְרַע דְרַבָּה בְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה כַּהֵן גְּדוֹל. מְשִׁבָּה הַגְּמָרָא:
 111 אֲלֵא כֵךְ כּוֹנֵת הַבְּרִייתָא, כְּשֵׁם שְׁחִלוּקָה גְּרוּשָׁה מוּזִינָה חֲלָלָה בְּכַהֵן
 112 הַרְיוּם, וְלוֹקִים עֲלֵיהּ בְּפִנֵי עֲצָמָה, כִּדְ גַּם אֲלֻמְנָה, חִלוּקָה מְגִירוּשָׁה
 113 וְחֲלָלָה זִוּנָה בְּכַהֵן גְּדוֹל, שְׂאֵם בֵּא בְּכַהֵן גְּדוֹל עַל אֲלֻמְנָה, גְּרוּשָׁה,
 114 חֲלָלָה זִוּנָה, חֵיב מִלְקוֹת עַל כֵּל אַחַת וְאַחַת. מוֹסִיפָה הַבְּרִייתָא
 115 לְבַרְרִי: חֲלָלָה לָמָּה נִאָמְרָה בְּפִסּוּק שֶׁל כַּהֵן גְּדוֹל, הֲלֹא אֲסוּרָה עֲלֵיו
 116 עוֹד בְּהִיוֹתוֹ כַּהֵן הַרְיוּם. אֲלֵא כְּדִי לְלַמְדֵנוּ שְׂאִין נְעֻשֵׁת חֲלָלָה אֲלֵא
 117 מְהֵאֲסוּר כְּהוֹנָה.
 118 מְבַרֵּרֶת הַבְּרִייתָא עוֹד: זִוּנָה לָמָּה נִאָמְרָה בְּפִסּוּק שֶׁל כַּהֵן גְּדוֹל.

1 הַרְי גּוֹפִין מוּחְלָקִים – נִפְרָדִים, וְכֹמוּ כֵן הָרִי שְׁמוֹת מוּחְלָקִים, שְׁשֵׁם
 2 אֲלֻמְנָה עֲלֵיהּ מִשּׁוּם רֵאוּבוּן, שְׁמַעוֹן לְוִי, וּמְדוּעַ לֹא יִתְחַיֵּב עַל כֵּל
 3 אַחַת.
 4 אֲלֵא אֵם נִפְרַשׁ שְׂבָא עַל אֲלֻמְנָה אַחַת שְׁלֹשׁ בִּיאוֹת זֵו אַחַר זֵו, וְכִיּוֹן
 5 שְׁהִיא גּוֹף אַחַד, אִינוּ חֵיב אֲלֵא עַל אַחַת. חֵיבִי דְמִי, אִי דְלֵא אַתְרוּ
 6 (וְהִתְרוּ) בִּיה לְפִנֵי כֵל בִּיאָה, פְּשִׁטָא דְאִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת, כִּיּוֹן
 7 שֵׁשׁ כֵּאֵן רַק גּוֹף אַחַד, וְהוֹתְרָא אַחַת, וְאֲלֵא אֵם מְדוּבַר דְאִתְרוּ בִּיה
 8 אָבֵל תְּרָא וְתְרָא – לְפִנֵי כֵל בִּיאָה וּבִיאָה, אָמַאי אִינוּ חֵיב אֲלֵא אַחַת,
 9 וְתִתְנֵן, נְזִיר שְׁהִינָה שׁוֹתָה יוֹן קָל תִּיּוֹם בּוּלֵו, אִךְ לֹא הִתְרוּ בּו אֲלֵא
 10 פַּעַם אַחַת לְפִנֵי שְׁתֵּתָה, אִינוּ חֵיב אֲלֵא מִלְקוֹת אַחַת, כִּיּוֹן שְׁהַכֵּל
 11 נִחְשָׁב לְשִׁתִּיָּה אַחַת אֲרוּכָה. אֲבֵל אֵם הִתְרוּ בּו לְפִנֵי כֵל שְׁתִּיָּה,
 12 שְׂאִמְרוּ לֹא 'אֵל תִּשְׁתַּחֲוּ, וְשׁוֹתָה, וְשׁוּב אֲמַרו לֹא 'אֵל תִּשְׁתַּחֲוּ' וְהוּא
 13 שׁוֹתָה, חֵיב מִלְקוֹת עַל כֵּל אַחַת וְאַחַת, כִּיּוֹן שְׁהִתְרֵאוֹת מִחֲלָקוֹת.
 14 וְכֹמוּ כֵן אֵם הִתְרוּ בּו לְפִנֵי כֵל בִּיאָה, אִף בְּאֲלֻמְנָה אַחַת יִהְיֶה חֵיב
 15 שְׁלֹשׁ.
 16 מְבִאֵרֶת הַגְּמָרָא: לֹא צְרִיבָא, הַבְּרִייתָא מְדַבְּרַת בְּאוּפֵן שְׁהַכְּהוֹן גְּדוֹל
 17 בָּא בִיאָה אַחַת עַל אֲלֻמְנָת רֵאוּבוּן, שְׁהִתְרָה גַּם אֲלֻמְנָת שְׁמַעוֹן,
 18 וְשְׁהִתְרָה גַּם אֲלֻמְנָת לְוִי, וּמְחַדֶּשֶׁת הַבְּרִייתָא, מְהוּ דְתִמְאָ שְׂמֵא
 19 תֹאמַר, שְׁהֵרִי שְׁמוֹת מוּחְלָקִים, אֲלֻמְנָת רֵאוּבוּן, שְׁמַעוֹן לְוִי, וְנִתְיָב
 20 אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ מִלְקוֹת, קָא מְשַׁמְעֵ לָן גּוֹפִים מוּחְלָקִים בְּעֵינֵן – יֵשׁ צוֹרֵךְ
 21 שִׁהְיִו הַגּוֹפִים נִפְרָדִים כְּדִי לְחֵיב עַל כֵּל אַחַד וְאַחַד, וְלִיבָא כֵּאֵן
 22 אֲלֵא רַק גּוֹף אַחַד. שְׁנִינוּ בְּבִיאָה לְעֵיל (עֵיא) אֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה
 23 וְחֲלָלָה זִוּנָה כִּדְ שְׁהֵם כְּסַדֵּר חֵיב עַל כֵּל אַחַת וְאַחַת. שׁוֹאֲלַת
 24 הַגְּמָרָא: הָאִי תִנְיָא זֵה שְׁבַבְרִייתָא מְאִי קְסָבְרָ, אִי קְסָבְרָ שְׁאִיפּוּר
 25 שְׁנוֹסַף עֲתָה קָל עַל אִיפּוּר שְׁכַבֵּר קִדְם לֵו, וְלִכְךָ אִיסוּרִי אֲלֻמְנָה,
 26 גְּרוּשָׁה, חֲלָלָה, זִוּנָה, חֵלִים זֵה עַל זֵה, אֵם כֵּן מְדוּעַ הַקְּפִידָה
 27 הַבְּרִייתָא שִׁיחֲלוּ דּוּקָא לְפִי הַסֵּדֵר, הֲלֹא אִיפְּכָא נְמִי, שְׁבַתְחִלָּה
 28 זִינְתָה וְשׁוּב נִתְחַלְלָה וְכֵן הָלֵאָה, יִלְקוּ עוֹל כֵּל אִיסוּר וְאִיסוּר, שְׁהִרִי
 29 אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר. וְאִי קְסָבְרָ שְׂאִין אִיסוּר חַל עַל אִיפּוּר, אֵם כֵּן
 30 אָפִילוּ אֵם חֵלוּ הָאִיסוּרִים בְּכַפְּרֵי הָהוּ שְׁבַבְרִייתָא נְמִי לֹא יִלְקָה אֲלֵא
 31 עַל הָרֵאוּבוּן, שְׁהֵאִיסוּרִים הַבְּאִיִם לֹא חֵלִים. מְשִׁבָּה הַגְּמָרָא: אָמַר
 32 רַבָּא הָא תִנְיָא, אִיפּוּר חַל עַל אִיפּוּר לִית לִיה, אֲבֵל כְּשֵׁהאִיפּוּר הַשְּׁנִי
 33 מוֹסִיף לְאִיסוּר דְּבַר שְׁהִיָּה מוֹתֵר מִחֲמַת הָרֵאוּבוּן אִית לִיה – סוּבַר
 34 הַנְּגַא שִׁיחֲלוּ עַל הָרֵאוּבוּן, וְלִכְךָ דּוּקָא כְּסַדֵּר שְׁבַבְרִייתָא כֵּל אִיסוּר
 35 מוֹסִיף עַל קוֹדְמוֹ. שְׁהִרִי אֲלֻמְנָה אֲסוּרָה לְכַהֵן גְּדוֹל, וְשְׂרָא –
 36 וּמוֹתֵרֶת לְכַהֵן הַרְיוּם. תְּוִיא לָהּ – אֵם נְעֻשֵׁת גְּרוּשָׁה, מִינֵו – מִתּוֹךְ
 37 דְאִיתּוּפָה לָהּ אִיפּוּרָא – אִיסוּר חֲדָשׁ לְגַבִּי בְּכַהֵן הַרְיוּם, שְׁמַעֲתָה
 38 אֲסוּרָה לֹא מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה, אִיתּוּפָה לָהּ אִיתּוּפָה שֶׁל 'גְּרוּשָׁה' אֵם לְגַבִּי
 39 בְּכַהֵן גְּדוֹל, אִף שְׁכַבֵּר הִיתָה אֲסוּרָה עֲלֵיו. וְעַדִּין שְׂרָא – מוֹתֵרֶת
 40 לְמִיכַל בְּתוּרְמָה, הֵוִיא לָהּ – אֵם נְעֻשֵׁת חֲלָלָה, מִינֵו דְאִיתּוּפָה
 41 אִיפּוּרָא מִשּׁוּם חֲלָלָה לְמִיכַל בְּתוּרְמָה, אִיתּוּפָה אִיפּוּרָא גַּם לְגַבִּי בְּכַהֵן
 42 גְּדוֹל שִׁילְקָה עֲלֵיהּ אִף מִשּׁוּם חֲלָלָה. שׁוֹאֲלַת הַגְּמָרָא: אֲלֵא זִוּנָה
 43 שְׁנַקְטָה הַבְּרִייתָא בְּסוּף, מְאִי אִיפּוּר מוֹסִיף אִית בָּה שְׁלֵא הִיתָה
 44 אֲסוּרָה קוֹדֵם לָכֵן. מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב נְהָא בַר רַב כְּהֵנָּה,
 45 הוֹאִיל וְשֵׁם זִוּנָה שְׂרָא לְמִיכַל בְּתוּרְמָה שְׂאֵם אֲשֵׁרוּ זִינְתָה נֹאסְרָת עַל
 46 בַּעֲלָה, אִף שְׂכַאֵן אִין הוֹנוֹת תַּחַת בַּעֲלָה, כִּיּוֹן שְׁמַצִּינוּ שֵׁשׁ 'זִוּנָה'
 47 מוֹסִיף לְאִיסוּר, חַל הוּא בְּנוֹסַף לְשֵׁאֵר אִיסוּרִים הַשְּׁיִיכִים בְּכַהֵן.
 48 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא עֵבֵנִין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר בְּאִיסוּרִי כְּהוֹנָה:
 49 תְּנִי תִנְיָא קַמְיָה דְרַב שֵׁשֶׁת, נֹאמַר בְּכַהֵן גְּדוֹל (וְיִקְרָא כֵּא יֵג, יֵד)
 50 'וְהוּא אִשָּׁה בְּתוּלָה יִקְח', 'אֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָה זִוּנָה אֶת אֵלָה
 51 גְּדוֹל, יִקְח'. לּוֹמַדֵת הַבְּרִייתָא, קָל שְׁהוּא בְּיָקָח' – כֵּל הָרֵאוּיָה לְכַהֵן
 52 גְּדוֹל, הָרִי הוּא בְּאִיסוּר 'לֹא יִקְח' כְּשֵׁהִיא אֲלֻמְנָה, אֲבֵל קָל שְׂאֵנִי
 53 בְּיָקָח', שְׂאֲסוּרָה לֹא מִשּׁוּם אִיסוּר אַחַר, אִינוּ בְּאִיסוּר 'לֹא יִקְח'
 54 כְּשִׁתְּהִיָּה אֲלֻמְנָה. שְׁלֵכֵן נִסְמְכוּ שְׁנֵי פְּסוּקִים אֵלוּ זֵה לְזֵה וּמְכַהֵן
 55 שְׁאִיסוּר אֲלֻמְנָה נֹאמַר רַק בְּרֵאוּיָה לְכַהֵן פְּרָשׁ לְכַהֵן גְּדוֹל שְׂבָא עַל
 56 אַחֲרוֹת אֲלֻמְנָה, שְׁכִיּוֹן שְׂאֲסוּרָה עֲלֵיו מִשּׁוּם אַחֲרוֹת, לֹא חַל עֲלֵיהּ
 57 אִיסוּר אֲלֻמְנָה.
 58 אָמַר לִיה רַב שֵׁשֶׁת, דְאָמַר לָךְ בְּרִייתָא זֵו, מְנִי – כְּמוּ מִי סוּבַר, בְּהַכְּרַח
 59 בְּשִׁטַּת רַבִּי שְׁמַעוֹן הָא, דְאָמַר אִין אִיפּוּר חַל עַל אִיפּוּר. דְתִנְיָא, רַבִּי

60 הבעילה, שלא פירטה התורה לאו על הביאה בפני עצמה, אלא
61 דווקא כשהיא ב'דָרְךָ לְיוֹנְחִין' אִמְרָה תוֹרָה, כמשמעות הפסוק
62 'לְקַחְתָּהּ/ והיינו דרך קידושין, ורק אז יש איסור ב'לְהִיּוֹת לוֹ
63 לְאִשָּׁה', דהיינו ביאה. שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּת גַּר זָכָר
64 כֶּבֶת חָלָל זָכָר:
65 הגמרא מביאה ברייתא שמבארת את טעמו של רבי יהודה: תַּנְיָא,
66 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כִּת גַּר זָכָר פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה כֶּבֶת חָלָל זָכָר. וְהִדִּין
67 נִיתֵן לְלִמּוּד זֹאת מִקַּל וְחוּמַר, מִה חָלָל שְׂבָא מִטְּפַח כְּשֶׁרָה - שְׂמָא בְּתוּ
68 יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר, כִּתוּ פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה, גַּר שְׂבָא מִטְּפַח פְּסוּלָה - שְׂנוּלָד
69 מֵאֵב גּוֹי, אֵינּוּ דִין - הָאֵם לֹא נִלְמַד מִקַּל וְחוּמַר שְׂבָאוֹ פְּסוּלָה
70 לְכוּהֲנָה.
71 הגמרא מביאה שלכאורה יש לפרוך את הקל וחומר. שואלת
72 הגמרא: מַה חָלָל שְׂבָא חִמּוּר, שְׂבָן יִצְרָתוֹ נִעֲשֶׂתָה פְּעֻבְיָה -
73 שֶׁנֶּתְעַבְרָה אִמּוֹ מִבִּיאַת אִיסוּר, וְלִכְּן תְּהִיב פְּסוּלָה אֵת בְּתוּ, אֲבָל
74 הֵגַר הַנּוֹלָד לְהוֹרִים גּוֹיִים שְׂאִין עִיבּוּרוֹ מִבִּיאַת אִיסוּר, שְׂמָא בְּתוּ
75 כְּשִׁירָה לְכוּהֲנָה. דוּחָה הַגְּמָרָא: לֹא יִתְכּוּן סְסִיבַת חִמּוּמָה בְּחַלָּל
76 הִיא מִחַמַּת שִׁיעִירָתוֹ בְּעִבְרָה, שְׂכָן כֶּתֵן גְּדוּל בְּאִלְמְנָה יוֹבִיָּת, שְׂאִין
77 יִצְרָתוֹ שֶׁל הַכּוֹהֵן גְּדוּל בְּפְעֻבְיָה, וְכִתוּ שְׂנוּלָדָה מִהֶאֱלֵמְנָה פְּסוּלָה
78 לְכוּהֲנָה וְשׁוּב נִיתֵן לְלִמּוּד בְּתוּ גַר שֶׁתִּפְסַל לְכוּהֲנָה בְּקַל וְחוּמַר
79 מִבַּת חָלָל.
80 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִין זוֹ דְּחִיָּה נְכוּנָה, שְׁהָרִי מַה לְכֶתֵן גְּדוּל בְּאִלְמְנָה
81 שְׂבָן בִּיאָתוֹ בְּאֵלְמְנָה הִיתָה פְּעֻבְיָה, וְלִכְּן פְּסוּלָה תְּהִיב אֵת בְּתוּ
82 מִבִּיאָה זוֹ, אֲבָל הֵגַר שְׂבָא עַל הַיִּשְׂרָאֵלִית בְּהִיתָה, שְׂמָא בְּתוּ
83 כְּשִׁירָה לְכוּהֲנָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אִין לְלִמּוּד מִכּוֹהֵן גְּדוּל בְּאֵלְמְנָה
84 שְׂבִיאַת עִבְרָה הִיא סִיבַת פְּסוּלָה הַבְּתָה, שְׂכָן חָלָל יוֹבִיָּת, שְׂאִין
85 הִבִּיאָה בְּעִבְרָה, שְׂכָן בֹּא עַל יִשְׂרָאֵלִית בְּהִיתָה, וְכַלל זֹאת בְּתוּ
86 פְּסוּלָה. וּמַעֲתָה נִיתֵן לְחִזּוּר לְלִמּוּד מ'חָלָל' עַל יְדֵי 'בְּמַה הַצֵּד',
87 וְנִאֲמַר שְׁהוּר תְּהִי, לֹא רָאִי זֶה כִּפְרָאִי זֶה - לֹא סִיבַת 'יִצְרָה בְּעִבְרָה'
88 כְּמוֹ חָלָל, גּוֹרְמַת הַפְּסוּל, וְלֹא סִיבַת 'בִּיאַת עִבְרָה' כְּכֹהֵן גְּדוּל
89 בְּאֵלְמְנָה. גּוֹרְמַת הַפְּסוּל, וְלִכְּן יֵשׁ לִנוֹר שְׂתַצֵּד תְּשׁוּבָה שְׂבָכוֹ -
90 הַמְדָּה שְׂשׁוּה בְּשִׁנְהוּלָה הִיא גּוֹרְמַת שְׂבָתָם פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה, וְהִיא
91 שְׂאִין בְּרִיב תְּקַהֵל - שְׂהָם חִלּוּקִים מְרֻבֵּב הַקְּהָל, שׁוּה יִצְרָתוֹ
92 בְּעִבְרָה וְזֶה בִּיאָתוֹ בְּעִבְרָה, אִין אֵין אִבִּיאַת אֵת הַגַּר שִׁישׁ בּוֹ מִדָּה זוֹ
93 שְׂאִין בְּרִיב תְּקַהֵל, מִצֵּד שְׂנוּלָד מִטְּפַח פְּסוּלָה, וְנִלְמַד שְׂאִין הוּא
94 כִּתוּ פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא עַל הַלִּימוּד 'בְּמַה הַצֵּד' מִחַלָּל
95 וְאֵלְמְנָה: מַה לְהַצֵּד תְּשׁוּבָה שְׂבָכוֹ - לְמַדָּה הַמְשׁוּתַפֶּת לְשִׁנְהוּלָה שְׂבָן יֵשׁ
96 כְּתוּב גַּם צֵד עֲבִירָה, וְהַחֵלל נִתְחַלֵּל עַל יְדֵי עִבְרָה, וְהַכּוֹהֵן גְּדוּל בֹּא
97 עַל אֵלְמְנָה בְּעִבְרָה, וְזִיתָן לִימֵר שְׂמַדָּה זוֹ הִיא הַגּוֹרְמַת שְׂבָתָם
98 פְּסוּלָה. אֲבָל בְּגַר הַבֹּא עַל יִשְׂרָאֵלִית לֹא נִעֲשֶׂתָה שׁוּם עִבְרָה, אִין
99 לְלִמּוּד שְׂגַם בְּתוּ פְּסוּלָה. לּוּמַדָּת הַגְּמָרָא בְּמַה הַצֵּד מִמְלַמֵּד אַחֵר:
100 בְּתוּחֵלָה כְּשִׁבְיָקָשָׁה הַגְּמָרָא לְלִמּוּד שְׂבָת גַּר הַפְּסַל עַל יְדֵי קַל
101 וְחוּמַר מִבַּת חָלָל, דְּחַתָּה הַגְּמָרָא שְׂאִין לְלִמּוּד מִחַלָּל, שְׂכִינִין
102 שִׁיעִירָתוֹ בְּעִבְרָה, שְׂמָא סִיבָה זוֹ הִיא הַגּוֹרְמַת לְפְסוּלָה הַבְּתָה, וְרוּצָה
103 הַגְּמָרָא לְהוֹכִיחַ שְׂאִין יִצְרָתוֹ בְּעִבְרָה גּוֹרְמַת לְפְסוּלָה, לֹא תִּימָא -
104 אֵל תֹּאמַר שְׂבָכוֹ גְּדוּל בְּאִלְמְנָה יוֹבִיָּת שְׂאִין יִצְרָתוֹ בְּעִבְרָה
105 בְּתוּ פְּסוּלָה, אֵלָּא אִימָא, מִצְרֵי רֵאשׁוֹן - מִצְרֵי שְׂהַתְגִּיר שְׂאִיסוּר לְבֹא
106 בְּקַהֵל, וְנִשָּׂא מִצְרֵית יוֹבִיָּת, שְׂאִין יִצְרָתוֹ בְּעִבְרָה וְלֹא בִּיאָתוֹ
107 בְּעִבְרָה וּבְתוּ פְּסוּלָה לְבֹא בְּקַהֵל.
108 דוּחָה הַגְּמָרָא: מַה לְמִצְרֵי רֵאשׁוֹן, שְׂבָן אֵינוּ רָאִי לְבֹא בְּעִצְמוֹ בְּקַהֵל
109 כָּלל, וְנִיתֵן לִימֵר שְׂלִכְן בְּתוּ פְּסוּלָה, אֲבָל גַּר שְׂמוּתָה לְבֹא בְּקַהֵל,
110 שְׂמָא בְּתוּ כְּשִׁירָה לְכוּהֲנָה.
111 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: חָלָל יוֹבִיָּת, שְׂמוּתָה לְבֹא בְּקַהֵל וּבְתוּ פְּסוּלָה,
112 וּמִזְכוּב שְׂאִין שִׁיבּוּת בֵּין הִיתָר הָאֵדָם עִצְמוֹ לְבֹא בְּקַהֵל לְפְסוּלָה בְּתוּ.
113 וְכִיּוֹן שְׂכָן תְּהִי דִין, לֹא רָאִי זֶה כִּפְרָאִי זֶה - לֹא סִיבַת 'יִצְרָה בְּעִבְרָה'
114 כְּמוֹ חָלָל, גּוֹרְמַת הַפְּסוּל, וְלֹא סִיבַת מַה שְׂאִינוּ רָאוּי לְבֹא בְּקַהֵל
115 גּוֹרְמַת אֵת הַפְּסוּל, וְלִכְּן יֵשׁ לִימֵר שְׂתַצֵּד תְּשׁוּבָה שְׂבָכוֹ - הַמְדָּה
116 שְׂשׁוּה בְּשִׁנְהוּלָה הִיא גּוֹרְמַת שְׂבָתָם פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה, וְהִיא שְׂאִין
117 בְּרִיב תְּקַהֵל - שְׂהָם חִלּוּקִים מְרֻבֵּב הַקְּהָל, שׁוּה יִצְרָתוֹ בְּעִבְרָה וְזֶה
118 אֵינוּ רָאוּי לְבֹא בְּקַהֵל, וְכִתוּ שֶׁל כָּל אַחַד פְּסוּלָה לְכוּהֲנָה, אִין אֵין

1 זוֹנָה מְשִׁנּוּ לָהּ - הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּבִיאָתוֹ, אֲבָל חָלָלָה לֹא מְשִׁנּוּ לָהּ,
2 שְׂאִין בִּיאָה זוֹ אִיסוּרָה בְּאִיסוּר כְּהוֹנָה. תְּהִי כֹהֵן וְכֹא עֲלִיָּהּ, עֲשֵׂאָהּ
3 חָלָלָה, שְׂלֵאֲחֵר שְׂנַעֲשִׂית זוֹנָה, אִיסוּר זֶה נוֹהַג רַק בְּכַהֲנָה.
4 הַגְּמָרָא דְנָה בְּמִסְפַּר הַחִיּוּבִים שְׂשִׁיכִים בְּכוּהֵן הַנוּשָׂא אִשָּׁה
5 הַאִסוּרָה לֹא אִמְרַר רַב יְהוּדָה, כֶּתֵן גְּדוּל בְּאִלְמְנָה, לִזְקָה שְׂתִים. אַחַת
6 כְּשִׁקְדוּשָׁה, מְשׁוּם 'אֵלְמְנָה וְכוּ' לֹא יָקַח, (וְיִקְרָא כֹּא יָד) וְאַחַת עַל
7 הַבְּעִילָה מְשׁוּם 'לֹא יְחַלֵּל' (שָׁם כֹּא טו), שְׂחִילָלָה בְּבִיאָתָה. שְׂוֹאֵלַת
8 הַגְּמָרָא: וְלִזְקָה נְמִי מְשׁוּם לֹא יְחַלֵּל 'דְּרַעוּ' (שָׁם) שְׂגַם זְרַעוֹ נִתְחַלַּל.
9 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַב יְהוּדָה דִּיבֵר בְּאֹפֶן שְׂלֵא אִמְרַר בִּיאָתוֹ שְׂאִין
10 חִילּוּל זְרַע, אֲבָל הָאִשָּׁה מִתְחַלַּלַת בְּתוּחֵילָת בִּיאָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
11 מְתִיב רַבָּא, שְׂנִינוּ בְּמִשְׁנָה (מְכוּת י.ג.) כֹּהֵן גְּדוּל שְׂבָא עַל אֵלְמְנָה
12 וְהִיא גַם נְרוּשָׁה, לִזְקָה שְׂתִים מְשׁוּם שְׂנִי שְׂמוּתָה, אִיסוּר אֵלְמְנָה,
13 וְגִרוּשָׁה. מָאֵי לֹא - הָאֵם לֹא מְשַׁמַּע שְׂלוֹקָה רַק מְשׁוּם שְׂנִי שְׂמוּתָה
14 וְתוּ לֹא, וְלִרְב יְהוּדָה הִיָּה לוֹ לְלִקּוֹת אִין מְשׁוּם אִיסוּר שֶׁל לֹא
15 יְחַלֵּל. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: לֹא הַכּוּהֵנָה בְּמִשְׁנָה שְׂנִי שְׂמוּתָה שֶׁל אֵלְמְנָה
16 וְגִרוּשָׁה לְלִקּוֹת שְׂתִים וְלֹא יוֹתֵר, אֲלֵא שְׂנִי שְׂמוּתָה שֶׁל אֵלְמְנָה
17 וְגִרוּשָׁה עַל אִיסוּר זֶה שֶׁל לֹא יָקַח, וְשְׂנִי שְׂמוּתָה שֶׁל אֵלְמְנָה וְגִרוּשָׁה
18 עַל אִיסוּר זֶה שֶׁל לֹא יְחַלֵּל. שְׂוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: אִין הֵבִי מְשׁוּם
19 גְּרוּשָׁה לְבַד לִזְקִים שְׂתִים, אִימָא סִיפָא, נְרוּשָׁה וְחִלּוּצָה אֵינוּ תִּיבִי
20 אֵלָּא עַל אַחַת, וְלְדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה הִרִי לִזְקָה שְׂתִים. מְשִׁיבָה
21 הַגְּמָרָא: הֵבִי קְאָמַר, אֵינוּ תִיבִי אֵלָּא עַל אַחַת - עַל אִיסוּר גְּרוּשָׁה,
22 וְלְעוֹלָם לִזְקָה מְשׁוּם שְׂנִי שְׂמוּתָה, עַל הַלְקִיחָה וְעַל חִילּוּלָה, אִין לֹא
23 עַל חִלּוּצָה שְׂאִיסוּרָה רַק מִדְּרַבְנָן. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי חִלּוּצָה אִסוּרָה
24 רַק מִדְּרַבְנָן, וְהִתְנַיָּא, נִאֲמַר בְּפִסּוֹק (וְיִקְרָא כֹּא ז) וְאִשָּׁה נְרוּשָׁה
25 מְאִיִּשָׁה לֹא יָקַח, וּמְבַרְרַת הַבְּרִייתָא, אִין לִי לְאִסוּר לְכַהֵן אֵלָּא
26 נְרוּשָׁה, חִלּוּצָה מִנֵּן. דוּרְשַׁת הַבְּרִייתָא, תְּלִמּוּד לִזְמַר 'וְאִשָּׁה', הוּיָוִי
27 הִיתִירָה בִּאֵה לְהוֹסִיף 'חִלּוּצָה', הִרִי שְׂאִיסוּר חִלּוּצָה הוּא מִהֶתוֹרָה.
28 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֲבָן אִסוּרָה רַק מִדְּרַבְנָן, וְיָקַח שְׂדַרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, הוּא
29 בְּדֶרֶךְ אִסְמִכְתָּא פְּעֻלָּא, שְׂחַכְמִים הַסְמִיכוּ אֵת דְּבִרְיָהֶם עַל לְשׁוֹן
30 הַפְּסוּק.
31 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִחֻלּוֹקַת אִמּוּרָאִים בְּדִין כֹּהֵן שְׂקִידָשׁ אִשָּׁה פְּסוּלָה
32 אִךְ לֹא בְּעַל: אִמְרַר אֲפִי, קִידָשׁ הַכּוֹהֵן אֵת אַחַת מִהֶאֱסוּרוֹת לוֹ לִזְקָה,
33 וְכַשְׂבָּעַל, לִזְקָה פַּעַם שְׁנִיָּה. כְּשִׁבְשִׁבְדָשׁ, לִזְקָה מְשׁוּם 'לֹא יָקַח/
34 שְׂלִשׁוֹן יָקַח' הִיא הַקִּנְיָן שְׂעוּשָׁה בָּהּ, זֹה מַעֲשֶׂה הַקִּידוּשִׁין.
35 וְכַשְׂבָּעַל, לִזְקָה מְשׁוּם 'לֹא יְחַלֵּל', שְׂבַבְעִילָה הִרִי הוּא מִחַלָּל אֵת
36 הָאִשָּׁה.
37 רַבָּא אִמְרַר, כְּעַל לְאַחַר שְׂקִידוּשָׁה לִזְקָה עַל הַבְּעִילָה, וְאִין עַל
38 הַלְקִיחָה, אֲבָל אֵם לֹא כְּעַל לְבִסּוּף אֵינוּ לִזְקָה כָּלל, אִין לֹא עַל
39 הַלְקִיחָה. מְשׁוּם דְּתַיִב (וְיִקְרָא כֹּא יָד, טו) 'לֹא יָקַח' יֵלָא יְחַלֵּל מַה
40 מְעַם אִמְרָה תוֹרָה לֹא יָקַח, מְשׁוּם שְׂלֵא יְחַלֵּל אוֹתָהּ בְּבִיאָתוֹ, וְאֵם
41 כֵּן, כְּשִׁקְדִישׁ וְלֹא בְּעַל שְׂלֵא חִילּוּלָה, לֹא עִבֵּר עַל אִיסוּר כָּלל.
42 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אוֹפְנִים שְׂבָתָם מִדִּים אֲבִי וְרַבָּא זֶה לִזֶּה: וְאִין
43 שְׂאִי מְחִיב בְּאִיסוּרֵי כְּהוֹנָה אִין עַל קִידוּשִׁין בְּלַבַּד, מוֹדָה אֲפִי
44 לְרַבָּא בְּמַחְזִיר נְרוּשָׁתוֹ מְשִׁנְשָׂתָה, שְׂעִבֵּר עַל מַה שְׂנִאֲמַר בְּתוֹרָה
45 (דְּבִים כד ד) 'לֹא יִכַּל בְּעִלָּה הִרָאשׁוֹן אִשָּׁר שְׂלָחָה לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ
46 לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אִשָּׁר הִטְמֵאָה', שְׂאֵם רַק קִידָשׁ אוֹתָהּ וְלֹא
47 כְּעַל, שְׂאִינוּ לִזְקָה עַל הַלְקִיחָה, וְאִין שְׂבַלְשׁוֹן הַכְּתוּב יֵשׁ אוֹהָרָה עַל
48 הַלְקִיחָה, וְהִינוּ הַקִּידוּשִׁין, אֵינוּ חִיב עַד שִׁיבְעוּל, כִּיּוֹן שְׂלִקְתָּהּ
49 לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה' אִמְרַר רַבְּנָא, חֲלַתָּה הַתוֹרָה בְּמַפּוּרָשׁ אֵת
50 הַקִּידוּשִׁין בְּבִיאָה, כְּלוּמַר אִיזוּ 'לְקַחְתָּהּ' ו' קִידוּשִׁין אִסְרָה תוֹרָה,
51 שִׁי קִיחָה כּוֹז שְׂבִסּוּפָה 'לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה' שְׂהִיא הִבִּיאָה, וְבִקְדִישׁ
52 לְחוּד הָא לִיבָא קִידוּשִׁין שֶׁל בִּיאָה, וְאִין שְׂטוּבֵר רַבָּא שְׂבַכְדִּי לְלִקּוֹת
53 בְּאִיסוּרֵי כְּהוֹנָה יִרְיָן שִׁיבְדֵי וִיבַעַל, מוֹדָה רַבָּא לְאֲבִי גְּדוּל
54 בְּאִלְמְנָה, שְׂאֵם כְּעַל וְלֹא קִידָשׁ, שְׂלִזְקָה, כִּיּוֹן שְׂאִין הַבְּעִילָה תְּלוּיָה
55 בְּקִידוּשִׁין, שְׂהִרִי יֵלָא יְחַלֵּל דְּרַעוּ עֲמִי' אִמְרַר רַבְּנָא, וְתִרִי בְּעִילָתוֹ
56 הוּא חִילֵּל אֵת הָאֵלְמְנָה וְאֵת זְרַעוֹ אִין שְׂלֵא קִדְמוֹ לְכַךְ
57 קִידוּשִׁין. וְשִׁינָהם - אֲבִי וְרַבָּא, אִין שְׂבִאִיסוּרֵי כְּהוֹנָה לְדַבְרֵי שְׂנִיָּהם
58 לִזְקָה עַל בִּיאָה לְחוּד אִין בְּלֹא שְׂקִדְמוֹ קִידוּשִׁין, מוֹדָים בְּמַחְזִיר
59 נְרוּשָׁתוֹ מְשִׁנְשָׂתָה, שְׂאֵם רַק כְּעַל וְלֹא קִידָשׁ, שְׂאִינוּ לִזְקָה עַל

קידושין דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) ריא

59 הוא, אינם נאמנים. שואלת הגמרא: מאי אפילו שניהם מודים, 60 מה החידוש בדין זה שנאמרה בו לשון אפילו, והרי כמו שהתבאר 61 ברישא שהאב אינו נאמן, מסתבר שהוא הדין באם. משיבה 62 הגמרא: לא מיבעיא קאמר – התנא שנה תחילה את הדין הפשוט 63 ואחריו את הדין המחודש, כלומר, לא מיבעיא – לא נצרך לומר 64 שאינו – האב אינו נאמן, משום דלא קים ליה – אינו יכול לדעת 65 בוודאות שהשאתו התעברה מאחר, אלא אפילו יהי – האם דקים 66 לה – שהיא יכולה לדעת זאת בוודאות, לא מהימנא – אינה נאמנת 67 לפסול את בנה. ועוד התחדש בדין השני של המשנה, ולא מיבעיא 68 היכא דאית ליה – במקום שיש לולד חזקה דבשרות, שכבר נולד 69 והחזק כבשר, דלא מהימני לפסול, וכמבואר ברישא, אלא אפילו 70 כשמעידים על עובר נמי, אף דלית ליה לעובר חזקה דבשרות, 71 שהרי עדיין לא נולד, מכל מקום לא מהימני לומר שהוא ממזר: 72 שנינו במשנה, דכי יהודה אומר נאמנים: הגמרא מביאה ברייתא 73 בענין זה: ברתניא, נאמר (דברים כא ז) בפרשת ירושת בכור פי 74 את הבכר בן השנואה יביר לתת לו פי שנים, וכיון שתיבת 'ביר' 75 מיותרת, יש לדרוש שהכוונה שהאב 'בירנו לאחרים' – יגלה ויביר 76 את בנו לבית דין שאינם מכירים אותו, מכאן אמר רבי יהודה, 77 שנאמן אדם לומר על אחד מבניו זה בני הבכור, ויטול פי שנים 78 בירושתו. ויבשר שנאמן אדם לומר זה בני בכור, כך נאמן אדם כהן 79 לומר על בנו זה בן גרושה, והרי הוא חלל ופסול לכהונה, וכן 80 נאמן לומר זה בן חלוצה, והוא חלל מדרבנן. ויבשרים, 81 אינו נאמן לומר על בנו שהוא בן גרושה או בן חלוצה. מקשה 82 הגמרא, אמר ליה רב נתנן בר יצחק לרבא, בשלמא לרבי יהודה, 83 היינו דפתיב 'ביר', ללמד שאדם נאמן לומר על בנו שהוא חלל, 84 אלא לרבנן הסוברים שאינו נאמן, קשה, 'ביר' למה לי. מתרצת 85 הגמרא, שחכמים דורשים מיביר' שנאמן האב לענין בכור קאופן 86 שצריך הכירא – שצריך הבכור שיכירוהו לאחרים, כגון שבא 87 ממדינת הים ולא היה מוחזק בכבור, ובוה מודים חכמים שנאמן 88 האב לומר שהוא בכור. 89 מבררת הגמרא: למאי הלכתא – לגבי איזו הלכה הוצרכה התורה 90 להאמין לאב מי הבכור. אם לענין לתת לו פי שנים בירושתו, 91 פשיטא, למה לי קרא, והרי מגו – מתוך דאי בעי מהתבא ליה מתנה 92 – שאם ירצה האב לתת לו אפילו את כל נכסיו במתנה, מי לא יהבי 93 ליה – וכי לא יוכל לתת לו, וממילא הוא נאמן אף לומר שהוא 94 בכור, ויטול פי שנים בירושתו. משיבה הגמרא: הלימוד מיביר' 95 הוא פנכים שפלו בירושא לאב אחר מגו – לאחר שהעיד שכן 96 זה בכור, וכיון שבשעת הכרת הבכור לא היו ברשותו, לא היה 97 יכול להקנותם לו, וממילא אין לו מיגו, והוצרכה התורה לחדש 98 שהוא נאמן. 99 שואלת הגמרא: ולרבי מאיר דאמר לעיל (סג) שאדם מקנה גם דבר 100 שעדיין לא בא לעולם, 'ביר' למה לי, והרי האב יכול להקנות לבן 101 זה גם נכסים שעדיין לא באו לרשותו, ויש לו מיגו? אף לגבי נכסים 102 אלו, ולמה נצרך הפסוק. משיבה הגמרא: שנאמנות האב מועילה 103 באופן שנפלו לו – לאב נכסים בשהוא גוסס, והחידוש הוא, שאף 104 שבשעה שהוא גוסס אינו יכול להקנות את נכסיו לאחרים, ממילא 105 לגבי נכסים אלו אין לו מיגו שהיה מקנה אותם בעצמו לבן זה, 106 וחידשה התורה שאף לגבי נכסים אלו נאמן האב בדבריו שכן זה 107 הוא בכור, ויטול גם בהם פי שנים:

משנה

108 משנה זו עוסקת באדם ששלח שליח לקדש את בתו, או אשה 109 ששלחה שליח לקבל עבורה קידושין, ולבסוף שניהם קידשו, איהו 110 קידושין חלים: 111 מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו, וקידשה השליח לפלוני, 112 והלך אף הוא – האב וקדשה לאדם אחר. אם הקידושין שלו – של 113 האב קדמו לקידושי השליח, קידושו של האב קידושין, וקידושי 114 השליח אינם חלים. ואם הקידושין של שלוחו קדמו לקידושי האב, 115 קידושו של השליח קידושין, וקידושי האב אינם חלים, שהרי היא 116 כבר מקודשת. ואם אינו ידוע מי 117

1 האי קרא – פסוק זה שביחוקאל, יש בו תמיחה. הרישא של הפסוק 2 לא יקחו להם לנשים פי אם בתולת' וגו', מדבר בכהן גדול המותר 3 רק בבתולה, וסיפא שאומר 'והאלמנה אשר תהיה אלמנה מפתן' 4 יקחו' מדבר בכהן הדיוט שמותר באלמנה, והאם הפסוק נחלק 5 באמצעו לדבר בכהן הדיוט שלא דיבר עליו עד עתה. אמר ליה 6 אין – אכן כן, סוף הפסוק מדבר בכהן הדיוט. 7 שואל רב נחמן את רבא: וכתב קרא הכי בלא לפרש שמעתה 8 מדברים בענין אחר. אמר ליה אין – אכן כן, שהרי מצאנו דכתיב 9 אצל שמואל הנביא (שמואל א' ג) 'יגד אלהים מרם יכפה ושמואל 10 שכב פהיכל ה', ויש לתמוה, וכי שמואל אכן היה שוכב שם, והלא 11 שנינו בסנהדרין (קא): שאין ישיבה מותרת בעזרה אלא למלכי בית 12 דוד בלבד. אלא יש לחלק את הפסוק לשנים 'גד אלהים מרם יכפה 13 פהיכל ה' ששם עומדת המנורה, ושמואל שוכב במקומו בבית 14 משמר הלויים, ואם כך, הרי שמצאנו שדרך המקראות להחלק את 15 שלא מפורש הדבר בפסוק. שואלת הגמרא עוד על הפסוק 16 ביחוקאל: נאמר בפסוק (יחזקאל מד כב) 'והאלמנה אשר תהיה 17 אלמנה מפתן יקחו', וכי רק אלמנה שהתאלמנה מפתן אין – אכן 18 הותרה לה, ואלמנה מישאל לא הותרה לה, הרי לא הוזכר כהן 19 הדיוט כלל על האלמנה. עונה הגמרא: הכי קאמר, 'מפתן' יקחו – 20 מי שהוא משאר פתנים דהיינו שאינו כהן גדול, יקחו אותו לנשים. 21 וכך פירוש הפסוק 'והאלמנה אשר תהיה אלמנה' אפילו היא 22 מישאל, מפתן יקחו – כל שהוא משאר כהנים שאינו כהן גדול 23 יקחה. 24 מביאה הגמרא ברייתא שכך מפרשת הפסוק: תניא נמי הכי 'מפתן 25 יקחו', מי שהם משאר פתנים יקחו את האלמנה. 26 מביאה הברייתא פירוש נוסף בפסוק: רבי יהודה אומר פירוש 27 הפסוק כך הוא. אלמנת אדם שהיה אותו בעל מן הראוי להיות 28 משיאים את בתו לכהונה אותה יקחו להם לאשה. והפסוק בא 29 למעט אלמנת גר שאין משיא את בתו לכהונה, שאלמנתו אף היא 30 אסורה לכהן. מבארת הגמרא: שרבי יהודה שביאר כך את הפסוק, 31 הולך למעמיה – לשיטתו דאמר במשנה (לעיל עז). שבת גר זכר 32 כבת חלל זכר, ולמד זאת ממה שאמר יחזקאל (שם) 'מזרע בית 33 ישאל' ודורש רב יהודה שיהיה כל זרע מישאל, ולכן הוא 34 מפרש שאותו הפסוק ביחוקאל ממשך להורות שכמו כן פוסל 35 הגר את האשה בביאתו, ולכן אלמנתו אסורה לכהנים משום שכל 36 שאותה, והכהן נושא את בתו, אהה נושא – ראוי לשאת את 37 אלמנתו, וכל שאי אהה נושא בתו, וזה הוא הגר שפירשתי לך 38 קודם, אי אהה נושא אלמנתו שנפסלה מכהונה. 39 שנינו במשנה, רבי יוסי אומר אף גר שגשא גיורת בתו כשירה 40 לכהונה: 41 אמר רב הגמוןא משמיה דעולא הלכה פרבי יוסי שבת הגר 42 והגיורת כשירה לכהונה. וכן אמר רבה בר בר חנה הלכה פרבי 43 יוסי. ומיום שחרב בית המקדש נהגו פתנים סילסול – שבח ומעלה 44 בעצמן לנהוג כשיטת פרבי אליעזר בן יצחק ולשאת רק גיורת 45 שאביה או אמה מישאל. אמר רב נחמן לי הונא, אם בא 46 הכהן לימלך איזו גיורת יקח, מורים לו פרבי אליעזר בן יצחק. אבל 47 אם נשא כבר בת גר וגיורת, אין מוציאין אותה ממנו, משום 48 שהעיקר פרבי יוסי: 49 משנתניו דנה בנאמנות האב והאם להעיד על בנם שהוא ממזר.

משנה

50 אדם האומר 'בני זה ממזר' כיון שולד מאשה האסורה עלי באיסור 51 כרת, אינו נאמן, כיון שהוא קרוב לבנו ופסול להעיד עליו. ואפילו 52 שניהם – האב והאם מודים על העובר שפמיעיה של האם שממנו 53 הוא, כיון שלא נתעברה בהמצלה אלא מאיש זר, אינם נאמנים. רבי 54 יהודה אומר, בשני האופנים הנזכרים במשנה נאמנים – האב נאמן 55 לומר שבנו ממזר: 56 57 גמרא 58 שנינו במשנה: אפילו שניהם מודים על העובר שבמעיה ממזר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

1 ב. וְצָרִיף לְיִזְהָר בְּכֹס שֶׁל הַבְּדֵלָה בְּכָל הַדְּבָרִים¹² שְׁצָרִיף לְיִזְהָר בְּכֹס שֶׁל קִדּוּשׁ וְשֶׁל בְּרֵפֶת הַמְּזוּן כְּמוֹ
2 שְׁנֵתְבָאָר בְּסִימָן קפ"ג¹³ וְסִימָן רע"א¹⁴:

חלק ב סימן רצו דיני הבדלה על היין טעיף ב מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

צינונים והוספות

המזון: שיהיה שלם, ושישטפנו מבחוץ, וידיחנו מבפנים, ויהיה מלא יין על כל גדותיו, ולא יהיה היין פגום, ויקבלנו בשתי ידי, ויאחזנו בימינו לבדו, ויגביהנו מעל השלחן טפח, ויתן עיניו בו שלא יסיח דעתו ממנו. ע"כ.
וכן צריך שיחזיק הכוס רביעית (86 ס"ל), ונוטל הכוס בימינו, מוסרו לשמאלו, מעמידו, דרך הורדה מלמעלה למטה, על כף ידו הימנית כשהיא כפופה קצת כעין בית קבול, ד' אצבעותיו מוגבהות והגודל מושכב מן הצד. ומקדש מעומד, והכוס מוגבה למעלה שלושה טפחים מעל גבי השולחן (ס' המנהגים עמ' 28 ראה סי' רעא שם ביאור הפרטים בזה).

12 מציגת כוס של הבדלה: בקצות השלחן (סי' צז ס"ק א): כתב בשער הכוונות מהאריז"ל ובמשנת חסידים שלא למזוג כוס הבדלה.
ומסתבר שהקפידא היא כשהיין בתוך הכוס כבר, ע"כ אם יש לו מעט יין ורוצה למזוג שיעמוד על רביעית יתן המים כשהיין עודנו בצלוחית (בקבוק).
אמנם בשוע"ר לא הביא זהירות זו, ולהלן סעיף יג הזכיר ענין מציגת היין במים.
13 סעיף א ואילך, ראה המובא להלן מסי' רעא סי"ח.
14 סעיף יח: כוס של קידוש בין של לילה בין של יום ובין של הבדלה טעון כל הדברים שטעון כוס של ברכת

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת – לפי לוח "רב יומי"

אינו מועיל לבטל מחיצות החריץ לגמרי שיהיו צריכים לערב יחד אלא אם רצו מערבים כל אחת לעצמה וכן הדין אפילו בדבר הניטל בשבת אלא שביטלו בפירוש לשבת זו שלא יטלנו מכאן עד למוצאי שבת שאפילו ביטל לשבת אחת בלבד מועיל לעשות פתח).

ואם נתמעט מעשרה בעפר וצרוורת שנפלו בו אפילו בסתם שלא ביטלם שם צריכים לערב יחד שסתם עפר וצרוורת שבחריץ מבוטלין הן ונתבטלו מחיצותיו אבל אם עתיד לפנות ממנו לאחר זמן אע"פ שביטלם לאיזה זמן אינם מבטלים מחיצות החריץ ויכולים לערב כל אחת בפני עצמה (ואף שיש אומרים שאפילו ביטול לשבת אחת מועיל לבטל מחיצה כמו שנתבאר בסי' שנ"ח מכל-מקום בדברי סופרים הלך אחר המיקל ויש לסמוך על דברי האומרים שאין מחיצה מתבטלת אלא בדבר שמבטלו שם לעולם כמו שנתבאר שם):

כ נתן עליו נסר כמין גשר משפת החריץ אל שפתו לרחבו אם הנסר הוא רחב ד' חשוב כפתח ויכולים לערב יחד אם ירצו והוא הדין אם מילאו כמין גשר רחב ד' בדבר המבטלו שם (אפילו לשבת אחת או בדבר שאינו ניטל בשבת).

ואם נתן הנסר לאורך החריץ אפילו אין בו אלא כל שהוא חשוב כפתח שהרי מיעט רוחב החריץ מד' והוא שיהא באורך נסר זה ד' כדי שיהא רוחב הפתח ד'.

1 אין הסולם רחב ד' וזקפו ככותל ביושר וחקק אצלו ככותל מכאן ומכאן להשלים רחבו לד' כגון שהכותל עב ובוטל מצד הסולם די לו (שיחזיק) [שיחוק] בגובה עשרה שזהו שיעור גובה פתח ואע"פ שהכותל גבוה הרבה ושם אין הסולם רחב ד' אין בכך כלום שהרי יכול לעלות לראש הכותל בסולם אע"פ שאין ברחבו ד'.

7 אבל אם לא העמיד סולם כלל אלא חקק ככותל כמין שליבות לעלות בהם צריך שיחוק ברוחב ד' בכל גובה הכותל ואז מועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד אם עשה כן גם בחצר השנית:

יח היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל מועיל לערב יחד אבל אם עשה מעצי אשירה סולם לכותל אינה מועלת מפני שאסור לעלות עליה מן התורה שהרי אסורה בהנאה משא"כ שאר אילן שאין אסור לעלות בו בשבת אלא מדברי סופרים ובבין השמשות שהוא שעת קניית העירוב לא גזרו על שבות של דבריהם לצורך מצוה כמו שנתבאר בסי' רס"א ועירובי חצירות הוא ג"כ דבר מצוה כמו שנתבאר בסי' שס"ו:

יט חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה ורחב ד' אין יכולים לערב יחד אפילו הוא מלא קש ותבן כל זמן שלא ביטלם שם (לפי שהוא דבר הניטל בשבת וכל דבר הניטל בשבת אינו ממעט מגובה עשרה אבל אם נתמעט מעשרה בדבר שאינו ניטל בשבת אף על פי שלא ביטלו שם ועומד לפנותו אחר השבת מועיל לעשות פתח לערב יחד אם ירצו כמו שנתבאר למעלה בסולמות וספל כפוי אבל

48 שמא יטול וילך עד שיתמעט מעשרה ותתבטל המחיצה
 49 ויטלטלו בחצר כמתחלה ואין החשש שמא יפחת מעשרה
 50 בשבת שהרי שבת כיון שהותרה הותרה אלא אסרו ליטול
 51 ממנו בקופה לעולם בין בשבת בין בחול משום שמא יפחת
 52 מעשרה בערב שבת סמוך לבין השמשות ולא ירגיש בדבר
 53 ויטלטלו בשבת באיסור אלא יסלקנו כולו בבת אחת ולכן
 54 אסרו ג"כ להעמיד הבהמה שם אע"פ שבאכילת הבהמה אין
 55 לחוש לזה שאין דרכה לאכול הרבה כ"כ בפעם אחת עד
 56 שיתמעט מעשרה מ"מ גזרו שמא יאכיל בקופה אבל בגדיש
 57 [שבין ב' בתים] לא גזרו כלל אפילו בשבת מטעם שנתבאר
 58 (והעיקר כסברא הראשונה):

חלק ב סימן שעב דין שיתופי הדירות לעירוב

59 א שתי גזוזטראות הבלטות מב' עליות זו כנגד זו ונתן
 60 ביניהן נסר כמין גשר מזו לזו וקבעו שם במסמר שלא
 61 יוכל להינטל בשבת (או שביטלו בפירוש לכל השבת) אם
 62 הוא רחב ד' הרי הוא כפתח ומעריבין יחד ואם רצו כל אחת
 63 מערבת לעצמה אבל אם היו זו שלא כנגד זו אפילו אם זו
 64 ברוח זו וזו ברוח שכנגדו כגון שזו בצפון וזו בדרום אלא
 65 שאחת משוכה למזרח ואחת למערב ואינן מכוונות זו כנגד
 66 זו אינן יכולים לערב יחד מפני שהנסר שיתנו מזו לזו יבא
 67 מקרן זוית של זו לשל זו ואינו חשוב כפתח שאין דרך
 68 לעשות פתח בקרן זוית במה דברים אמורים כשהן משוכות
 69 זו מכנגד זו ג' טפחים אבל פחות מג' טפחים אינו כלום
 70 וכמכוונות הן ואפילו אם הן מכוונות ממש אם האחת גבוהה
 71 מחברתה ג' טפחים אינו חשוב פתח.

72 וכל זה כשהן רחוקות זו מזו אבל אם אין המרחק שביניהן
 73 ד' אף שאין שם נסר כלל מעריבין יחד מפני שנוח לפסוע
 74 משפת זו לשפת זו וכאלו הן סמוכות זו לזו ממש ולכן אינן
 75 יכולים לערב כל אחת לעצמה ולטלטל זו בשלה וזו בשלה
 76 מפני שהן אוסרות זו על זו כיון שהן קרובות זו לזו בתוך
 77 ד' אלא אם כן קירוב זה שביניהן אינו במילואו אלא באמצע
 78 רחבן בלבד שיש שם בליטה אבל בקצותיהן הן רחוקות זו
 79 מזו ד' וגם אין בקירוב זה יותר מעשרה אמות.

80 במה דברים אמורים לטלטל בגזוזטראות עצמן אבל העליות
 81 שאצלן יכולה כל אחת לערב לעצמה עם הבתים שבחצרה
 82 אע"פ שגזוזטראותיהם סמוכות זו לזו רק שלא יטלטלו
 83 בגזוזטראות ואם ירצו יכולים אפילו כל הבתים שבחצר
 84 עליה זו לערב עם כל הבתים שבחצר עליה זו לפי
 85 שהגזוזטראות הן פתח ביניהן רק שיהיו סולמות כרינים
 86 מהבתים לעליות והוא הדין אם הגזוזטראות רחוקות אלא
 87 שנתן נסר מזו לזו:

חלק ב סימן שעג דיני שתי גזוזטראות בשתי עליות:

88 א ב' בתים או ב' חצרות שעירבו יחד ע"י שהיה ביניהם
 89 חלון או פתח ונסתם בשבת מותרים להשתמש מזה לזה
 90 דרך גובה כותל וחוריו ששבת כיון שהותרה הותרה.
 91 אבל אם נסתם מבעוד יום אפילו חזר ונפתח בשבת אסורים
 92 לפי שעדיין לא קנו עירוב מעולם שקניית העירוב הוא בין

1 ואם יש בארכו יותר מעשר אמות אינן יכולים לערב כל
 2 אחת בפני עצמה אלא צריכות לערב יחד שהרי הן פתוחות
 3 זו לזו ביותר מעשר כיון שאין ברוחב החריץ ד' בכשיעור
 4 ארכו של נסר זה (והוא שאין דעתו ליטול הנסר מכאן לאחר
 5 זמן שכל שאינו מבטלו כאן לעולם אינו מבטל מחיצה
 6 להחמיר):

7 כא אם החריץ עמוק לאחד עשרה ולשני אינו עמוק עשרה
 8 או שהוא שוה לשתיהן דינו ככותל:

9 כב גדיש של תבן שבין ב' חצירות שאין ביניהן מחיצה
 10 אם הוא גבוה עשרה בכל משך אורך החצרות שמפסיק
 11 ביניהן אינן יכולים לערב יחד אלא כל אחת מערבת לעצמה
 12 נתמעט מעשרה בחול צריכות לערב יחד ואם עירב[ה] כל
 13 אחת לעצמה אוסרות זו על זו כיון שאין ביניהן מחיצה
 14 גבוה עשרה ולא עירבו זו עם זו ואם נתמעט בשבת אינן
 15 אוסרות ששבת כיון שהותרה הותרה וכמו שיתבאר בס"י
 16 שע"ד.

17 ובעוד שלא נתמעט וכן אם נתמעט בשבת ולא מבעוד יום
 18 אסור לשום אחד מהם ליתן מן התבן לתוך קופתו להאכיל
 19 לבהמתו מפני שהתבן שלמטה מעשרה הוקצה מאתמול
 20 למחיצה שהרי עירבה כל אחת לעצמה על סמך שהגדיש
 21 הוא מחיצה ביניהם ומטלטלין בחצר על סמך זה (אם כן
 22 הסיחו דעתן ממנו לגמרי מלהסתפק בו בשבת) וכאילו
 23 הקצהו בידים ואף שנמלכו אחר כך אינו מועיל כלום
 24 (שמתוך שהוקצה בין השמשות הוקצה לכל השבת) (ועוד
 25 שכיון שסמכו עליו למחיצה להתיר טלטול יש איסור
 26 בסתירתו מדברי סופרים כמ"ש בס"י שט"ו ומתוך שהוקצה
 27 בין השמשות מחמת איסור סתירה הוקצה לכל השבת)
 28 ואסור ליטול בידים וגזרו גם על מה שלמעלה מעשרה שמא
 29 יהא ניטל והולך עד למטה מעשרה ואפילו להעמיד שם
 30 הבהמה שתאכל מעצמה אסור כמו שאסור להעמידה על כל
 31 מוקצה משום גזירה שמא יטול בידיו ויאכילנה אבל יכול
 32 לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא דרך שם
 33 ותאכל מעצמה כמו שנתבאר בס"י שכ"ד.

34 במה דברים אמורים בגדיש שבין ב' חצירות אבל בגדיש
 35 שבין ב' בתים כגון בית שבין ב' חצירות ושתיהן פתוחות
 36 לו ויש גדיש של תבן באמצעיתן וחולקות לשנים וכל חצר
 37 משתמשת בחצי בית הפתוח לה ואף על פי שהחצירות לא
 38 עירבו יחד אינן אוסרות זו על זו בבית שביניהן לפי
 39 שהגדיש הוא מחיצה ביניהן ואעפ"כ מותרים ליטול
 40 ולהאכיל לבהמתם בידים אלו מכאן ואלו מכאן מן התבן
 41 (הסמוך לתקרה) (שלמעלה מעשרה) ואין חוששין שמא
 42 יהיו נוטלין והולכין עד (למטה מ"י) (שיפחות מג' טפחים)
 43 לפי שכיון שהגדיש הוא בבית שיש לו תקרה ניכר הדבר
 44 הרבה כשהוא נפתח והולך.

45 ויש אומרים שבנטילת התבן אין בו משום מוקצה ולא
 46 משום סתירת מחיצה הואיל ולא נעשה מתחלה לשם מחיצה
 47 אלא מה שאסרו ליטול מגדיש שבין ב' חצירות הוא משום

30 הגדולה ומופלגין שם ג' טפחים מכתלי אורך הגדולה
31 שאל"כ אף הקטנה ניתרת ע"י גיפופי הגדולה משום נראה
32 מבחוץ ושוה מבפנים כמו שנתבאר בסי' ש"ס:

33 ד' וכן גג קטן המוקף מעקה סביבו גבוהה עליו עשרה
34 שנפרץ שם במילואו לגג גדול המוקף ג"כ כמוהו ולא
35 עירבו הבתים יחד קטן אסור להעלות עליו כלים ששבתו
36 בבית אם מחיצותיו נכנסות לתוך הגדול הואיל ואין לו
37 מחיצה להפסיק בינו לגדול שלא עירב עמו וגדול מותר
38 מפני שיש לו גיפופים עודפים על פרצת הקטן.

39 וכן אפילו אם אינן מוקפים מעקה כלל אלא שמחיצות הבית
40 סביב ניכרות ונראות למי שעומד על שפת הגג כשמסתכל
41 תחת רגליו שאז אומרים בהן גוד אסיק וכאילו הן עומדות
42 למעלה על שפת הגג כמו שנתבאר בסימן ש"מ"ה אבל
43 מחיצות הבית שבין קטן לגדול אין אומרים בה גוד אסיק
44 הואיל ואינה נראית למי שעומד שם מלמעלה שהרי הגגין
45 מחוברין זה לזה ומכסים על פרצת הקטנה ואין רואים אותה
46 ומקום מחיצה זו למעלה היא כפרצה במילואה מהקטן
47 להגדול ולהגדול אינה במילואו שהרי כותל בית הגדול
48 עודף מכאן ומכאן ונראה למי שעומד על שפת הגג ולפיכך
49 גדול מותר וקטן אסור אם נכנסים כתלי ביתו לתוך הגדול.

50 אבל אם גם מחיצות הבית סביב אינן ניכרות ונראות למי
51 שעומד על שפת הגג כגון שהגג בולט עליהן כרמלית הוא
52 כמו שנתבאר בסי' ש"מ"ה אלא אם כן חלון ד' על ד' פתוח
53 לו מהבית (ואז הוא רשות היחיד כמו שנתבאר שם) אבל
54 מכל-מקום אם לא עירבו יחד אף הגדול אסור בכלים
55 ששבתו בבית לפי שאין לו גיפופים עודפים מכאן ומכאן
56 שהרי כותל הבית אין אומרים בו גוד אסיק הואיל ואינו
57 ניכר למי שעומד למעלה:

חלק ב סימן שעד נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו:

1 השמשות וכאן לא היה עירוב בין השמשות כיון שהפתח
2 סתום ומשחשכה לא קנו עירוב שאין מערבין משתחשך.

3 ואפילו עירבו כבר לפני שבת שעברה ואותו עירוב נשאר
4 עדיין קיים אינן יכולים לסמוך עליו בשבת זו אחר שנפתח
5 הפתח הואיל וכבר נתבטל מבעוד יום ואינו חוזר וניעור
6 משתחשך אבל אם מתחלה עירבו לשבתות הרבה אפילו
7 עירבו לשנה או יותר וקנו עירוב בבין השמשות של שבת
8 ראשונה שהיה הפתח פתוח ואח"כ נסתם הפתח ונפתח
9 בשבת אחרת אפילו בסוף השנה חוזר העירוב וניעור ואפילו
10 סתמו במזיד ויש מי שחושש להחמיר אם סתמו במזיד
11 הואיל וגילה דעתו בסתימה זו שאינו חפץ בעירוב אינו חוזר
12 וניעור כשנפתח ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר
13 המיקל:

14 ב' היה כותל בין [שתי] חצרות ועירבה כל אחת לעצמה
15 ונפרץ הכותל בשבת מותרים לטלטל כל אחד בחצירו
16 עד מקום הכותל אפילו כלים ששבתו בבית ששבת כיון
17 שהותרה הותרה.

18 אבל חצר שנפרצה בשבת לרשות הרבים או לכרמלית פרצה
19 האוסרתה אין אומרים שבת כיון שהותרה הותרה כמו
20 שנתבאר בסי' ש"ב:

21 ג' חצר קטנה שנפרצה מבעוד יום במילואה לגדולה ואין
22 בפרצה יותר מעשר אמות גדולה מותרת להוציא כלים
23 ששבתו בבית לחצרה אם עירבה לעצמה ואע"פ שלא
24 עירבה עם הקטנה אין הקטנה אוסרת עליה מפני שפרצה זו
25 היא לגדולה כפתח שאין לה במילואה אלא נשתיירו בה
26 גיפופים עודפים על פרצת הקטנה מכאן ומכאן והקטנה
27 אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה הואיל ונפרצה
28 במילואה להגדולה אלא אם כן עירבה עם הגדולה.

29 במה דברים אמורים כשנכנסין כתלי אורך הקטנה לתוך

לקוטי תורה

13 *זה, היא היא המעוררת את האהבה לה', המסותרת*
14 *בלב כל אדם.*

15 *- וזהו פירוש המשך הכתובים בקריאת שמע:*
16 *"שמע ישראל גו' ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך גו' -"*
17 *שהתעוררות האהבה לה' ("ואהבת") תלויה בהכרה*
18 *והתבוננות ב"ה' אחד", וכלשון רבינו במקום אחר*
19 *ש"ראשית הדברים המעוררים האהבה והיראה,*
20 *ויסודן, היא האמונה הטהורה ונאמנה ביחודו*
21 *ואחדותו יתברך".*

22 *והנה, כדי להבין את הקשר בין שני הענינים -*
23 *שכדי לעורר את האהבה הטבעית לה' צריך האדם*
24 *להתבונן בענין אחדותו ית' דוקא (היינו כיצד הוא ית')*

1 ההתבוננות העיקרית בתפלה - שהקב"ה הוא "אל'
2 עולם"

3 *בפרק הקודם נתבאר, שהמטרה הפנימית*
4 *והעיקרית של תפלת שחרית היא לעורר משינתה את*
5 *האהבה המסותרת (בחינת אברהם), על ידי התבוננות*
6 *מרובה בתפלה.*

7 *ובפרק זה מבאר, שהנקודה הכללית והעיקרית*
8 *של כל עניני התבוננות בגדולת ה' שבתפלה היא בענין*
9 *אחדותו של הקב"ה לפי תוכנו הפנימי, היינו שאין*
10 *שום מציאות (אמיתית) בלעדו יתברך, כי אין*
11 *לנבראים שום מציאות בפני עצמם וכל מציאותם*
12 *אינה אלא אלקות. וההתבוננות והעמקת הדעת בענין*

42 האמת של האלקות היא ש"אין עוד מלבדו",
 43 היינו שאין שום מציאות אמיתית בלעדו ית', כי
 44 אע"פ שהקב"ה אכן ברא את העולם באופן שהוא
 45 נראה לעינינו כ"יש" ומציאות לעצמו, הרי זה רק
 46 מצד ההעלם וההסתר של שם "אלקים" (מדת
 47 הגבורה והצמצום) המעלים ומסתיר על ה"אמת"
 48 האלקית ש"אין עוד מלבדו"; ומאחר שכל ההעלם
 49 וההסתר הוא רק לגבי הנבראים - שהם אינם רואים
 50 את האמת - אבל לא לגבי הקב"ה עצמו ח"ו, שהרי
 51 אין שום צמצום והסתר והעלם מסתיר ומעלים לפניו
 52 ית', ואצלו "כחשכה כאורה" - נמצא, שקמי' ית'
 53 וב"דיעתו ית'", הנה "היש הנברא הוא . . . כלא חשיב
 54 קמי', דהיינו שבטל במציאות".
 55 ולפיכך, ככל שהאדם מתדבק יותר באלקות, הרי
 56 הוא דבוק יותר באמת האלקית כפי שהיא "בידיעתו
 57 ית'", היינו "שאין עוד מלבדו", ובהכרח ובדרך
 58 ממילא עצם מציאות העולם (כ"יש" ודבר נפרד
 59 מאלקות) מתמעטת בעיניו יותר ויותר; וכאשר האדם
 60 מגיע לידי דביקות אמיתית באלקות, אין מקום בלבו
 61 לשום דבר שהוא חוץ מאלקות, ועל זה אומרים
 62 בקריאת שמע "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל
 63 נפשך ובכל מאדך".
 64 והנה, מאחר שנשמת האדם היא "חלק אלקה
 65 ממעל ממש", לכן האהבה הטבעית של הנשמה
 66 להקב"ה היא אהבה של דביקות אמיתית, ובלשון
 67 רבינו שהנשמה "חשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן
 68 הגוף [מאחר שהגוף הוא "יש"] ולידבק בשרשה
 69 ומקורה בה' חיי החיים ב"ה, הגם שתהי' אין ואפס
 70 ותתבטל שם במציאות לגמרי" [ולכן, מכח אהבה זו
 71 בא ענין המסירת נפש לה' על קידוש השם - שהאדם
 72 מוכן לוותר על כל מציאותו ולמסור את חייו עבורו
 73 ית'];
 74 אך היות שהנשמה נתלבשה בגוף גשמי ובנפש
 75 בהמית המעלימים ומסתירים על קדושתה, לכן
 76 האהבה הטבעית שלה אל השי"ת מסותרת בלב האדם
 77 והיא בבחינת "שינה", וכדי לעוררה יש צורך בעבודה
 78 ויגיעה רבה.
 79 ומהי העבודה המעוררת את האהבה?
 80 - שמוחו יהי' דבוק באמת האלקית כפי שהיא
 81 "קמי' ית'", אשר הוא ית' הוא המציאות האמיתית
 82 ואין שום מציאות בלעדו. וזאת, על ידי שהאדם לומד
 83 ענין זה פעמים רבות עד שמבינו לאשורו על בריו,

1 המציאות האמיתית היחידה) - יש לבאר תחלה את
 2 גדרה של מדת האהבה:
 3 מהותה האמיתית והפנימית של מדת האהבה
 4 היא - הדביקות באהוב. כלומר: שהאדם נמשך
 5 ומתקרב אל אהובו עד ש"נדבק" בו בכל מהותו.
 6 ולכן, אוהב אמיתי מתקרב ומתדבק באהובו בכל
 7 פנימיותו, עד שבמשך הזמן נעשה דומה אליו
 8 במחשבתו ובהשקפתו, ברגשותיו ובהליכותיו
 9 וכדומה.
 10 וכך הוא באהבת ה': מהותה הפנימית של אהבת
 11 ה' היא - הדביקות באלקות, היינו שהאדם נמשך
 12 ומשתוקק בכל לבו להיכלל בקדושתו ית' ושכל
 13 "פינה" בנפשו תהי' "מלאה" באלקות.
 14 - ובזה יובן היטב הטעם לכך שאהבה אמיתית
 15 לה' ואהבה לתענוגי עולם הזה הם בסתירה זו לזו,
 16 כפי שמובא ב'חובת הלבבות' ד"כשם שאי אפשר
 17 שישכנו האש והמים בכלי אחד, כן לא תשכון ביחד
 18 בלב אהבת ה' ואהבת עולם הזה":
 19 אילו ענין האהבה לדבר מסוים הי' רק ההנאה
 20 והעונג מהדבר, הרי רואים במוחש שאדם יכול ליהנות
 21 משני דברים הפכיים בבת אחת ואין שום סתירה בין
 22 שתי ההנאות. למשל: אדם יכול להתענג מדברים
 23 עדינים ורוחניים (כמו עיני חכמה, נגינה וכו'), ואין זו
 24 סתירה כלל לכך שיש לו הנאה מרובה גם ממאכלים
 25 גסים והוא זולל וסובא.
 26 אבל מאחר שאהבה אמיתית לדבר ענינה הוא
 27 הדביקות בדבר האהוב, והאהבה לאלקות היא
 28 הדביקות בו ית' - הרי מובן ופשוט, שאדם אינו יכול
 29 להיות דבוק באלקות בכל לבו ונפשו, ובה בשעה יהי'
 30 לבלו נמשך גם לתאוות חומריות, שהרי הם שני
 31 דברים סותרים לחלוטין זה לזה.
 32 [אמנם, יש להדגיש, כי לאידך גיסא אין הכוונה
 33 שכל זמן שיש לאדם משיכה כלשהי לתענוגי עולם
 34 הזה אין ביכולתו כלל להגיע לידי אהבת ה'.
 35 אלא הכוונה היא שככל שהאדם נמשך בלבו יותר
 36 לאלקות, בדרך ממילא מתמעטת אצלו יותר ויותר
 37 התאוה והמשיכה לתאוות חומריות, וכן לאידך, ככל
 38 שאדם נמשך יותר לתענוגי עולם הזה, כך הוא
 39 מתרחק יותר מהיכולת להרגיש אהבה ומשיכה בלב
 40 לאלקות].
 41 יתר על כן:

- 1 ומוסיף ומתבונן בזה הרבה בהעמקת הדעת, ועל ידי
 2 זה הוא "מכניס" ו"מחדיר" אמת זו במוחו ומחשבתו,
 3 עד שהיא "מונחת" אצלו בוודאות ובהתאמתות.
 4 ולאחר שהדבר "מונח" היטב במוחו, הרי המוח
 5 פועל על הלב שגם רגשי הלב יהיו בהתאם להאמת
 6 האלקית שבמוחו, כך שכל רצונות ותאוות עולם הזה
 7 הם "כלא חשיבי", ואין בלבו מקום אלא לאהבת ה'
 8 "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך".
 9 ונמצא שההכרה וההתבוננות ב"ה' אחד" מביאה
- 10 להתעוררות האהבה לה' - "ואהבת".
 11 בפרק זה יבאר (בקיצור) היסוד העיקרי הזה של
 12 אחדותו ית', דאע"פ שהקב"ה ברא ריבוי עולמות
 13 ונבראים, מכל-מקום "בידיעתו ית'" אינם תופסים
 14 מקום כלל וכלא חשיבי ממש, והוא ית' המציאות
 15 האמיתית היחידה;
 16 ומפרק שלישי ואילך יבאר כיצד ההתבוננות
 17 בדבר זה מעוררת את האהבה לאלקות בלב האדם.
- ד"ה תחזת אשר לא עבדת פרק א

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

- 1 (ו) ועוד י"ל במ"ש בזהוהר בענין אין כל חדש תחת
 2 השמש דוקא אבל לעילא כו' דזהו כענין
 3 הנ"ל בבחי' הדיבור שמקבל מהמדות שנק' שמשא
 4 כידוע בענין שמש ומגן ה' אלקי' דחומר הדבור הן
 5 אותיו' דמאמרות כמו יהי אור דאתון אתגליפו ויצאו
 6 לחוץ ואין כל חדש תחת השמש דוקא כמו באור
 7 הנברא יש מאין תמיד מבחי' חסד דאצי' והצורה של
 8 הדבור הוא בחי' המקבל מהמדות ומשפיע בעולמות
 9 ולפ"ז מה שהמל' לית לה מגרמה כלום הוא כמו
 10 הלבנה שמקבלת אור השמש ולא שאין לה אור עצמי
 11 כלל אלא לאחר שקיבלה בעצמה היא משפיע משל
 12 עצמה כתלמיד שקיבל מרבו שמשפיע אח"כ מכח
 13 עצמו וכאשה כי תזריע וילד' וכמ"ש במ"א ובזה יתורץ
 14 לכאורה דודאי דבר ה' יקום לעולם וכאשר דברו יצא
 15 מפיו להוות הנברא יש כח זה בעצם באותו דבור תמיד
 16 רק שצריך לקבל תחלה לעצמו מהמדות כו'. אך מ"ש
 17 השופט כל הארץ דמשמע דבדידיה דוקא לחוד תליא
 18 מילתא והרי מ"ש ואתה מחיה א' עד תי"ו דאותיות
 19 דאתגליפו כו' מבואר דלית לה מגרמה כו' היינו לשנות
 20 השפע מחסד לדין ומדין לחסד כמו מלך שיגזור אומר
 21 כך וכך וזה תלוי לפי מעשה בנ"א וכמ"ש מלך במשפט
 22 יעמיד ארץ ודבר מלך שלטון ובוזה יש חידושי' ושינויים
 23 והחידוש בא מלעילא מן שמשא דוקא ולפי אופן
 24 העלאת מ"נ דוקא וכמ"ש בע"ח דמתחלה היה חפץ
 25 חסד מעצמו ואח"כ תלוי במעשה התחתוני'. וביאור
 26 הענין דרך כלל הנה ודאי יש הפרש בין חידוש מע"ב
 27 לחדש אור שפע מציאותו הקדום כמו מחדש בכל יום
 28 מעש"ב שהוא הצורה בחומר בלי תוס' ומגרעת ובין
- 29 חידוש ושינוי בתוס' או גרעון שזה משתנה ומתחדש
 30 ג"כ בכל יום כידוע ומ"ש אין כל חדש תחת השמש
 31 היינו כחידוש מעש"ב לחדש מחדש חיותם הקדום
 32 שאין שינוי גמור בשמים וארץ וכל צבאם מכמו שיצאו
 33 בתחלה מדבר ה' ורוח פיו ומה שלעילא מן שמשא
 34 מתחדש היינו חידוש ושינוי גמור בתוס' או גרעון כמו
 35 להשפיל ולהרים מי יחיה ומי ימות כו' מראש עד סוף
 36 כל דרגין שנק' הנהגות עולמות בכלל וזה תלוי לפי
 37 העלאת מ"נ דוקא. ויש להבין לפ"ז מ"ש ואילו צדיק
 38 ורשע לא קאמר דצדיק או רשע לא בא בהשתלשלו'
 39 מלמעלה אלא ניתן לאדם הבחירה כידוע ולמה נבדל
 40 זה מגזירת חכם או טפש עשיר או עני דודאי נכלל גם
 41 זה בכלל הנהגות העולם כמו אם יהי' עשיר או עני כו'
 42 וכן יגזור אם יהי' צדיק או רשע וכידוע הקושיא
 43 דידיעה ובחירה דודאי ידוע אם יהי' צדיק או רשע
 44 וראי' לזה ממה שמצינו במ"ש לאברהם ודור רביעי
 45 ישוּבו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה, הרי היה
 46 ידוע למעלה מה שעתיד האמורי לחטוא ואשר לא
 47 יושלם עונו עד דור רביעי וז"ש כי לא שלם עון
 48 האמורי עד הנה. אך הנה לפי הנ"ל בהפרש שבין
 49 תחלת הבריאה אין כל חדש כו' גם כאן כשיגזור אומר
 50 על הטיפה זה הויתת תחלת הצורה בחומר אם יהיה
 51 בצורת חכם או טפש וכן עשיר או עני אם גבור או
 52 חלש אבל שינוי וחידוש שאחר הבריאה מעשיר לעני
 53 ודאי תלוי לפי מעשיו דוקא וא"כ צדיק ורשע אם על
 54 תחלת יצירה יתכן לגזור שם צדיק למה לא אמר צדיק
 55 או רשע ואם צדיק או רשע אינו אלא אחר הבריאה
 56 בהיות הצורה לא יתכן לומר ואילו צדיק ורשע לא

1 קאמר אלא ודאי שאינו רוצה לגזור כדי שיהי' תלוי
2 בבחיר' ואם הי' גוזר היה צדיק בהכרח א"כ יפול ענין
3 הוויית הצורה לצדיק שיהיה צדיק מבטן אמו כמו

4 בטרם אצרך בבטן ידעתך וברשע אמר זורו רשעי'
5 מרח' וכה"ג ואעפ"כ צדיק ורשע לא קא' שלא יהי'
6 הכרחי אח"כ.

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

1 **כי** הנה יש ב' מרכבות מרכבתא תתאה ומרכבתא
2 עילאה, מרכבה הוא בחי' ביטול כידוע שהמרכב
3 בטל לגבי הרוכב ואין לו שום רצון זולתו כך
4 המלאכי' הם בחי' מרכבה וכמ"ש והחיות נושאות את
5 הכסא מחמת הביטול שלהם ועל הכסא דמות כמראה
6 אדם והם נושאי' את האדם שהוא נקר' בחי' ממלא
7 לקבל מבחי' כי לא אדם שהוא בחי' סובב אבל
8 האבות הן מרכבתא עילאה, כי אנו אומרי' בש"ע
9 אלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב ואח"כ הגדול
10 והגיבור והנורא וענין גדול הוא בחי' אברהם שהוא
11 בחי' חסד, וגיבור הוא בחי' יצחק שהוא בחי' גבורה,
12 והנורא הוא בחי' יעקב וא"כ מה זה שאנו או' אלקי
13 אברהם וכו' אלא הענין אברהם הוא אבר מה שהוא
14 מרכבה לבחי' חכ' שנקר' מ"ה ויצחק [חסר] ויעקב
15 הם מרכבה לבחי' חו"ב וזהו ענין אלקי אברהם שזהו
16 ממשיכי' בבחי' ביטול שלהם לבוא בגילוי מבחי'
17 חו"ב וזהו ע"י בחי' ביטול שלהם שהם בבחי' מרכבה
18 והכל הוא ע"י הנשמה מלובשת בגוף גשמי ואעפ"כ
19 היא בחי' מרכבה מגיע בשרשו יותר נעלה מבחי'

20 מלאכי' (כי המלאכים הם מבחי' דבר ה' שזהו
21 חיצונית המל' ואדם שעל הכסא הוא פנימי' המל'
22 והחיות הנושאות הכסא הם בכריאה ומנשאים את
23 הכסא שהוא חיצוני' המל' ואדם על הכסא הוא פנימי'
24 המל' ומקבלי' ממדות עליונות שזהו נק' סובב כ"ע
25 כי המל' הוא בחי' ממלא ומדות הוא בחי' סובב, אבל
26 האבות שרשם ממדות עליונות זהו בחי' ממלא שלהם
27 והכסא הוא חיצוני' בינה ואדם על הכסא הוא בחי'
28 פנימי' בינה ומקבלי' מבחי' חכ' שזהו נקר' כי לא
29 אדם, והקיצור שמלאכי' ממשיכי' מבחי' סובב לבחי'
30 ממלא אבל האבות ממשיכי' למעלה מבחי' סובב
31 וממלא והיינו מבחי' חכ' עילאה, וכך הוא כאו"א
32 מישראל ע"י שהוא מלובש [חסר] הוא ממשיך ע"י
33 תו"מ מבחי' ח"ע כי האבות הי' זה ע"י עבודה שלהם
34 וכל ישראל הם ע"י התו"מ הם בחי' מרכבה ע"י
35 הביטול שבתו"מ וממשיכי' מבחי' חו"ב כי אורייתא
36 מחכ' נפקת וע"י קיום תו"מ הם ממשיכי' מבחי' חו"ב
37 וזהו ענין נצבים שזהו למעלה מבחי' מלאכים שנקר'
38 עומדים.

אתם נצבים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

1 **ולהבין** מהו הבירור דבי"ע, הנה כתיב וזרעתי את
2 בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה, זרע אדם
3 הם הנשמות שנמשכים מאדה"ע שעל הכסא דכתיב
4 נעשה אדם בצלמינו והיינו בחי' נשמות דאצי' שהם
5 בנים למקום כמ"ש בנים אתם כו' או אחים כמ"ש
6 למען אחי כו', והיינו שכמו מעלת האדם שיש לו דעת
7 והשגה והרגשה כך אלו הנשמות יש להם דעת גדול
8 באלקות, ופי' דעת אין ר"ל הידיעה לבד כי ידיעה לבד
9 הוא חיצוני' אלא בבחי' הרגשה ממש, וזרע בהמה הם

10 הנשמות שאין להם דעת כ"כ באלקות והיינו הנשמות
11 דבי"ע שהם כמעט כל הנשמות שבדורותינו, שהנשמות
12 דאצי' הם מועטין, ואפי' בדורות הראשונים כמ"ש
13 ראיתי בני עלי' והם מועטין וכמארו"ל אם הראשונים
14 כמלאכים אנו כבני אדם ואם הם כבני אדם אנו
15 כחמורים ולא כחמורו דרפב"י, ואין ר"ל שאין להם
16 שכל והשגה באלקות אלא הגם שיש להם שכל והשגה
17 שמשגיגים ומשכילים גדולת הבורא ית' מפי ספרים
18 ומפי סופרים להיות בבחי' השגה והבנה גדולה איך

7 הדעת באלקות שהדעת הוא בחי' הרגשה כשהשכלה
8 נרגשת ונקבעה בנפשו כאלו מרגיש, כי דעת הוא
9 מלשון והאדם ידע שהוא בחי' התקשרות והתחברות
10 כאילו רואה, והגם דלית מחשבה תפיסא בי' כלל היינו
11 שמהותו אינו מושג אבל מציאותו נודע ונרגש, ומבשרי
12 אחזה אלקה כו' אחזה ממש כאילו רואה.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תול"ב

1 שהקב"ה מחי' ומהווה הכל מאין ליש ובטובו מחדש
2 בכל יום תמיד, ואיך שלגדולתו אין חקר כו', מ"מ
3 מאחר שאינו מורגש בנפשו בבחי' דעת שלם נקראים
4 בשם זרע בהמה שהרי הבהמה רואה ג"כ ושומעת מ"מ
5 אינה מבנת הדבר שהיא רואה ושומעת, והיינו מפני
6 שאין בה דעת, כמ"כ נשמות אלו שאין בהם בחי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

29 המשמעות של "בפנים" שלכן כאשר נמצאים שם לא
30 שייך ענין של מלחמה, ובשביל המלחמה צריכים לצאת
31 ממש.

32 וגם משמע שאמנם המלחמה בפועל היא בחוץ דוקא,
33 אך הכח להלחם הוא על-ידי ששרוי בפנים ועל-ידי
34 היציאה מבפנים דוקא יש בכח להלחם כו', שזהו הלשון
35 "תצא" - שעל-ידי שהיה במקום שלא שייך בו מלחמה
36 ומשם יוצא, הוא מקבל את הכוח להילחם.

37 את כל השאלות והדיוקים הללו יתרוץ הרבי נ"ע בסוף
38 המאמר.

39 ולהבין כל זה יש להקדים מה שנתבאר לעיל במאמר
40 הקודם דאור אינ"סוף הוא בחינת גילוי העצם כלומר,
41 אין לו ענין בפני עצמו אלא כל ענינו הוא לגלות את
42 העצם ועל שם זה נקרא בשם אינ"סוף ששולל כל
43 הגבלה שהוא פשוט בבחינת פשימות העצמית כו'.

44 ונתבאר במאמר הקודם באריכות ההפרש בין אור ושפע
45 - ומסכם לנו זאת הרבי נ"ע:

46 דשפע הוא שמהות דבר נשפע ונמשך כמו מים
47 שנשפעים ועוברים ממקום למקום, או שכל שהרב
48 מלמד את התלמיד וכללות ענין ההשפעה היא בכדי
49 לפעול כו', כלומר, מטרת ההשפעה היא לפעול איזו
50 פעולה ואינה נמשכת ממילא ומעצמה, ועל כן הרי זה
51 בבחינת תפיסא והתלבשות של המשפיע בהשפעה
52 שהמשפיע נתפס בזה מאחר שמהות דבר נמשך ואין זה
53 גילוי עצמי, וגם מפני שזהו לפעול על כן גם הפעולה
54 היא בבחינת תפיסא והתלבשות כו' שהמשפיע טרוד
55 ועסוק בזה, (וגם מצד המקבל אין זה נמשך בדרך
56 ממילא, אלא צריך להיות הכנה לתפוס ההשפעה כו').

1 תוכן המאמר:
2 פתיחת המאמר
3 כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך,
4 ושבית שביו¹³⁰.

5 וצריך להבין מהו הלשון כי תצא ולכאורה הוי ליה
6 למימר (היה לו לומר) כי תלך כו'. כיון שלכאורה
7 העיקר הוא זה שהולך למלחמה ולא זה שיוצא
8 למלחמה ממקום מסוים.

9 וגם מה שכתוב בסוף הפסוק ונתנו ה' אלקיך בידך הרי
10 זה סותר לכאורה למה שכתוב בתחילת הפסוק כי תצא
11 למלחמה כיון שמהלשון "כי תצא" משמע שהמלחמה
12 זה בכח עצמן וממה שכתוב ונתנו ה' אלקיך הרי משמע
13 שזהו מה שנתנים מלמעלה כו' וזה לא בכוח עצמם.

14 והנה במדרש רבה איתא על הפסוק¹³¹ צא להלחם
15 בעמלק שציוה הקב"ה את משה רבינו שיצא וילחם
16 בעמלק, מכאן שהיו נתונים תחת ענני הכבוד דאין
17 אומרים צא אלא למי ששרוי בפנים, כלומר, הלשון
18 "צא" מתאים להיאמר למי שנמצא בפנים שאז מצוים
19 לו לצאת, ומכך שהקב"ה ציוה את משה בלשון "צא"
20 מובן שמשה היה אז בתוך ענני הכבוד.

21 ועל פי דברי המדרש האלו מוכיח הרבי נ"ע לענינו:
22 ואם כן כמו כן כאן שנאמר כי תצא למלחמה הרי זה
23 גם כן במי ששרוי בפנים כו', שלכן אומרים שהליכתו
24 למלחמה היא באופן של יציאה.

25 ומשמעות הענין דבפנים אינו שייך מלחמה כ"אם
26 ביציאה לחוץ דוקא. שלכן בשביל מלחמה צריך להיות
27 הענין של "כי תצא". ולכאורה אינו מובן למה צריכה
28 להיות היציאה מבפנים בכדי להלחם כו'. כלומר, מהי

10 ונתבאר שהחילוק בין אור לשפע זהו בדרך כלל החילוק
11 בין האור שלהאיר העולמות שהוא בחינת 'שפע' והאור
12 שבבחינת גילוי העצם שהוא בבחינת אין-סוף ובבחינת
13 בל-גבול בו'. כלומר, בגילוי הבורא יש שתי דרגות, א.
14 שמראה את פשיטותו (בחינת 'ספירות אין קץ'), ב.
15 שמאציל ומגלה בשביל העולמות (בחינת 'ספירות
16 הגנוזות'). וב' דרגות אלו הם שרש עניין האור והשפע
17 לפני הצמצום.

1 מה-שאינ-כן באור שהוא הארה לכד ולא מהות דבר,
2 ועל כן אינו בבחינת תפיסא והתלבשות בו', אלא נמשך
3 בדרך ממילא, ותכונות אלו הם חסרון לכאורה באור,
4 שאין בו ממשות דבר. והמעלה שיש באור שהוא
5 בבחינת גילוי מן העצם שמעין העצם ולא כשפע שהוא
6 אמנם כאופן העצם אך לא מעין העצם ממש, שיש בו
7 שינוי מהעצם עצמו (כפי שהתבאר במאמר הקודם),
8 אלא האור הוא מעין העצם ממש ועל כן גם האור הוא
9 בבחינת פשיטות בו',

שבת פרשת תצא

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

1 כשחסד בלי גבורה – אין החסד שלם ונהפך לדין גמור, אלא צ"ל הגבלה באופן
2 ההשפעה, ובלעדיה יהיה שבירת הכלים מרוב טובה. משל ממלך המשפיע לשריו ועבדיו,
3 ומרב המשפיע שכל לתלמידיו.

29 אֲשֶׁר הַמְקַבֵּל הֵנָּה לֹא זֶה בְּלִבְד אֲשֶׁר יִקְבַּל אוֹתָהּ
30 הַהִשְׁפָּעָה יְבִינָה וְיִשְׁגָּה בְּכִי טוֹב, אֲלֵא עוֹד זֹאת אֲשֶׁר
31 עַל יְדֵי לְמוֹד זֶה יִתְלַמַּד לְהִבִּין וְגַם לְחַדֵּשׁ דְּבַר שְׂכָל,
32 דְּכֵל זֶה הוּא דוֹקָא בְּאֲשֶׁר הַהִשְׁפָּעָה הִיא בְּמִדָּה נְכוֹנָה
33 וּמְדִיקָה לְפִי מִדַּת חוּשֵׁי הַמְקַבֵּל וְעוֹד מַעֲט לְמַעְלָה יוֹתֵר
34 מִמַּעֲמַד וּמִצָּב בְּשִׂרְוֹנוֹתָיו שֶׁל הַתְּלַמִּיד בְּשִׁעָה הִיא,
35 וְהֵינּוּ דְבִכְדֵי שֶׁהַמְקַבֵּל יוֹכֵל לְקַבֵּל אֶת הַלְמוּד הֵהוּא
36 צָרִיף לְהִיּוֹת לְפִי מַעֲמַד וּמִצָּב חוּשֵׁיו וְכִלֵי שְׂכָלו, וּבְכִדֵי
37 שֶׁמִּתְלַמֵּד הֵהוּא יִתְרַבָּה אֲצִלו שְׂכָל הוּא דוֹקָא בְּאֲשֶׁר
38 הַמְשָׁכֵל הוּא גְבוּה מַעֲט מִמַּעֲמַד וּמִצָּב שְׂכָלו וְהִתְנַתּוּ,
39 דְּהִשְׁכָּלָה הִכְנָה וְהִשְׁגָּה בְּאֵה בִּיגִיעָה דוֹקָא, אָמְנָם
40 בִּיגִיעָה עַל הַשְׁכָּלָה צָרִיכָה לְהִיּוֹת יְדִיעָה נְכוֹנָה אִיף
41 צָרִיכָה לְהִיּוֹת הִיגִיעָה בְּשְׂכָל, וְיִדְעָה זֶה עַל הָרַב חֲסֵרָה
42 הִיא בְּתַלְמִידִים קְטָנִים, וּבְאֲשֶׁר חֲסָרִים יְדִיעָה זֹאת, אָז
43 הֵנָּה הִיגִיעָה בְּהַשְׁכָּלָה אֵינָה מְבִיאָה שׁוּם תּוֹעֵלַת
44 מִהִיגִיעָה אֲלֵא עוֹד גּוֹרָם עֲקִמִּימוֹת הַנִּקְרָאת אַקְרוּמִקִּיט
45 אִין שְׂכָל, וְצָרִיכִים הַשְׁגָּחָה גְדוּלָה שְׂלֵא יִטְעוּ
46 הַתְּלַמִּידִים בְּלִמוּדָם, וְלִכְּנֵן הֵנָּה הַשְׁפָּעַת הָרַב צָרִיכָה
47 לְהִיּוֹת בְּמִדָּה נְכוֹנָה וְכִפִּי אֲפִן חוּשֵׁי הַמְקַבֵּל, שֶׁיִּקְבַּל אֶת
48 הַלְמוּד בְּכִי טוֹב, דָּאִם לֹא יִקְבַּל בְּטוֹב, הֵנָּה אָז נִקְנָה
49 בְּתַלְמִיד רְגִילוֹת קְבֵלַת עֲנִיָּן בְּכִלְלִית וּבְשִׁטְחִית, נַעֲמָעֵן
50 אַ עֲנִיָּן שְׂכָלֵי אוֹיְבֵעֲזָן-אוֹיִף, וּמְזַמֵּן לְזַמֵּן הֵנָּה נִעְקָר אֲצֵל
51 הַתְּלַמִּיד הֵהוּא הַטוֹב טַעַם פְּנִימִי בְּהַשְׁכָּלָה שֶׁהוּא
52 הָעִיּוֹן, לְפִי שֶׁמִּתְרַגֵּל לְקַבֵּל עֲנִיָּן שְׂכָלֵי בְּכִלְלִית
53 וּבְשִׁטְחִית, לִכְּנֵן צָרִיף לְקַבֵּל הָעֲנִיָּן שְׁלוּמַד בְּטוֹב, דָּאִז

4 (ז) אָמְנָם בְּשִׂבִיל שְׁלֵמוֹת מִדַּת הַחֲסָד הֵנָּה בְּהִכְרַח אֲשֶׁר
5 בְּמִדַּת הַחֲסָד יִהְיֶה בָּהּ הַהִתְפַּלְלוֹת דְּמִדַּת
6 הַגְּבוּרָה, אֲשֶׁר בְּלֵא הַתְּפִלּוֹת זֶה הֵנָּה לֹא זֶה בְּלִבְד דְּאִין
7 הַחֲסָד הוּא חֲסָד שְׁלָם, אֲלֵא עוֹד זֹאת אֲשֶׁר הַחֲסָד נִהְפֵּךְ
8 לְדִין, וְלְפַעֲמִים הוּא דִין גְּמוּר, דְּהֵנָּה כְּשֶׁם שְׁצָרִיף
9 לְהִיּוֹת הַהִשְׁפָּעָה הֵנָּה כְּמוֹ כֵּן בְּהִכְרַח שִׁיְהִי הַגְּדֻלָּה
10 בְּאֲפִן הַהִשְׁפָּעָה, כְּמוֹ מִלְךְ גְּדוֹל שִׁישׁ לוֹ שָׂרִים וְעַבְדִּים
11 וּמִשְׁפִּיעַ לְשָׂרָיו וְעַבְדָּיו מְטוֹבוּ וְחֲסָדוֹ הַגְּדוֹל, וּבְכִרְט
12 בְּיוֹם שֶׁמַּחַת לְבוֹ בְּמִתְנּוֹת גְּדוּלוֹת כִּיד הַמִּלְךְ, הֵנָּה אִם
13 יִשְׁפִיעַ לְהַעֲבִידִים רַב טוֹבָה כְּפִי מִדַּת יִכְלֹתוֹ שֶׁל הַמִּלְךְ,
14 הֵנָּה יִתְבַּשְׁלוּ עַל יְדֵי זֶה, כִּי לֹא יוֹכֵלוּ לְקַבֵּל רַב טוֹב
15 כְּזֶה, אוֹ חֲכָם גְּדוֹל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ תְּלַמִּידִים גְּדוּלִים
16 וְקִטְנִים שֶׁמִּחְנֵכֵם וּמְדַרְיֵכֵם אִישׁ אִישׁ מִהֶם לְפִי עֲנִיָּנָם,
17 הֵנָּה בְּאֲשֶׁר יִשְׁפִיעַ מְרַב חֲכָמָתוֹ לְתַלְמִידָיו הַקְּטָנִים, הֵנָּה
18 לֹא זֶה בְּלִבְד שְׂלֵא יוֹכֵלוּ לְקַבֵּל זֹאת, אֲלֵא עוֹד יִתְבַּשְׁלוּ
19 שְׂלֵא יוֹכֵלוּ לְקַבֵּל כָּלֵל, וְהֵינּוּ שֶׁמִּשְׁתַּבְּרִים הַחוּשִׁים
20 שְׂלֵהֶם אֲשֶׁר לֹא יוֹכֵלוּ לְקַבֵּל גַּם מֵה שֶׁהִיָּה בְּעֶרְפֶם
21 לְקַבֵּל, וְכְמוֹ הַמְּבִיט בְּשִׁמְשׁ, הֵנָּה לְשַׁעָה נִחְשָׁכִים מְאוּר
22 עֲנִיּוֹ דְאִינוּ יְכוֹל לְקַבֵּל גַּם אוֹר הַרְגִיל, וְכֵן הוּא גַּם
23 בְּהִשְׁפָּעָה מֵה שֶׁאִינוּ בְּעֶרְףְּ הַמְקַבְּלִים, דְּלֹא זֶה בְּלִבְד מֵה
24 שֶׁאִינָם מְקַבְּלִים אֶת הַהִשְׁפָּעָה הַגְּדוּלָּה, אֲלֵא
25 שֶׁהַהִשְׁפָּעָה גּוֹרָמַת לָהֶם אֲבוּד וּשְׁבִירַת כְּלֵי מַחֵם שֶׁאִינָם
26 יְכוֹלִים לְקַבֵּל גַּם מֵה שֶׁהִיָּה אֲפֹשֶׁר לָהֶם לְקַבֵּל. וְזֶהוּ
27 הַפְּלֵאָה מַעֲלַת הַמְּלַמֵּד לְהוֹעִיל, שִׁישׁ לוֹ מְדִידָה בְּחוּשֵׁי
28 כְּלֵי הַמְקַבֵּל, וּמִשְׁפִּיעַ לְתַלְמִידָיו בְּמִדָּה נְכוֹנָה, בְּאֲפִן

11 הנה החסד נהפך לדין, ולפעמים הרי יכול להיות דין
 12 גמור, וכמו איש הטוב וחסד המניח את כל עסקיו
 13 ומטריח את עצמו בטרה רבה ורץ במרוצה גדולה
 14 לבשר למי שהוא בשורה טובה שנוגע לו בנפשו ממש,
 15 והמבשר הנה מצד פתאמית הבשורה לא יוכל לקבלה,
 16 עם היות דאיש הטוב וחסד הנה פונתו היתה רצויה
 17 ועשה זאת מצד עצם מדת טובו וחסדו שחפץ במאד
 18 מאד לבשר בשורה טובה, ומפל-מקום הרי הוא חביב
 19 בנפשו של זה, כי באמת הנה טוב וחסד זה הוא נהפך
 20 לדין גמור,

1 הנה נכנס בפנימית הענין, וגם על ידי זה שהרב משפיע
 2 לו מעט יותר מכפי שכלו, דאז הנה יש לו במה
 3 להתנגע, ואז דוקא הנה מתרחבים פלי מחו ומתחדדים
 4 פלי שכלו ומתגדל שכלו, וזהו מעלת המלמד להועיל
 5 שיש לו אותה המדידה בכלי המקבל, וכלי המדידה
 6 באפן פמות ואיכות ההשפעה. אבל פאשר משפיע יתר
 7 מכפי זלת קבלת פלי המקבל, הנה גורם אבוד פלי
 8 המקבל. ומצד החסד עצמו הנה ההשפעה הוא ברבוי
 9 יותר, דאז הנה החסד נהפך לדין, וכמו תינוק הרוצה
 10 דבר קלל ומבריק ובוכה לתת לו את הספין המלטש,

21 מעלת עולם התיקון- גבורה משלימה את החסד. יתרון הנשמה – בזה שכלולה מכל
 22 הכחות והחושים, גם הפכיים זה מזה

23 יתרון זה מה שהיא כלולה מכל הכחות והחושים, גם
 24 מה שהם הפכים זה מזה; דהתפללות זו, עם היותו גם
 25 כן ענין השלמות, אבל הוא באפן אחר לגמרי מכמו
 26 שלמות החסד שנעשה על ידי התפללות הגבורה
 27 והדומה, אשר מצד שלמות זו הוא מה שיש החוש
 28 בנשמות להתענג על הרי', ועם היות דהמשכת התענוג
 29 הוא מהבלים הנזכרים לעיל, שבנה דוקא הוא שנמשך
 30 מבחינת פנימית תענוג העליון, אבל חוש קבלת התענוג
 31 הוא בנשמות דוקא.

23 אם כן הרי הגבורה הפלולה בחסד משלמת את מדת
 24 החסד, וזהו מעלת התקון, ומכל-מקום הנה כל
 25 מדה היא אינה אלא מה שהיא, אלא שהיא משתלמת
 26 על ידי שאר המדות הפוללים בה, אשר כן הוא גם
 27 בהנאצלים שהם רק מה שהם, דנאצל זה הוא נאצל
 28 שנקרא חכמה, ונאצל זה נקרא בינה, וכן פלם, ועם
 29 היותם פלולים זה בזה, הנה ענין התפללותם הוא מה
 30 שהם משלימים זה את זה, אבל הוא עצמו נשאר
 31 במהותו מה שהוא חכמה או בינה. והנשמה הנה יש בה

ליל שני דחג השבעות, ה'ש"ת

ספר השיחות – ה'ש"ת-ת"א בלה"ק

אחרון של פסח בסעודת הלילה

18 בודאי חקוק בזכרון קשישי תלמידי התמימים
 19 האירועים של שנת תרס"ו. גם סדרי חג הפסח אצל
 20 תלמידי תומכי תמימים בכלל, וגם הסדר של סעודת
 21 יום אחרון של פסח בפרט.
 22 ג. אחרון של פסח בסעודת הלילה, שאל הוד כ"ק
 23 אאמו"ר הרה"ק את אחיו דודי הרז"א נ"ע, אם הוא
 24 זוכר מה שהסבא – הוד כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" –
 25 אמר להם – לו ולרז"א – באחרון של פסח תרכ"ה..
 26 הדוד רז"א ענה שבאותו רגע אין הוא זוכר, יכול
 27 להיות שאם יצייר לעצמו את המחזה שהיה אז, אולי
 28 ייזכר.
 29 אבי סיפר בפרוטרוט אין הם ישבו בשולחן
 30 אביהם – הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש – ואכלו סעודת
 31 יום טוב, ואביהם אמר להם שהיום הוא אחרון של
 32 פסח, היום האחרון של פסח. שאלתי את אבי, מדוע
 33 היום האחרון של פסח הוא חג? ואמר אבי: זלמן
 34 אהרן, אולי אתה יכול לענות על קושייתו, מדוע היום
 35 האחרון של פסח הוא חג. ואתה ענית שאינך יודע.

1 א. במנהגי ליובאוויטש, שכל ימי חג הפסח נהגו
 2 בזהירות גדולה בגדרים וסייגים, הנה באחרון של
 3 פסח בסעודת הלילה הפסיקו להישמר משרויה.
 4 ההבדל בין קמח מצה לקמח שמורה הוא,
 5 שבקמח שמורה היתה השמירה משעת קצירה,
 6 ובקמח מצה היתה השמירה רק משעת טחינה.
 7 בעבר כשגם את קמח המצה היו טוחנים בטחנת
 8 מים, באבנים פשוטים, היו אוכלים מצה באחרון של
 9 פסח. כעבור שנים, הנה גם באחרון של פסח היו
 10 אוכלים רק מצה שמורה, אך בשרויה לא נזהרו
 11 באחרון של פסח.
 12 ב. בשנת תרס"ו, היה פסח מאד שמח
 13 בליובאוויטש, היה זה חג הפסח הראשון ששיבת
 14 תומכי תמימים ערכה ב"אולם הגדול" של הישיבה,
 15 מבלי לחלק את התלמידים יחיו בקבוצות על
 16 האכסניות, כפי שהיה הסדר כל השנים, אלא בית
 17 האוכל של הישיבה עצמה סידר את הפסח.

21 כן לא ידע מדוע. ואילו דבורה לאה אמרה, שבני
 22 ישראל שומרים על שבעת ימי פסח כפי הדין
 23 ונזהרים מחמץ, עושים את היום האחרון של פסח
 24 לחג, בני ישראל שמחים על שלא נכשלו בעבירה
 25 הגדולה של חמץ בפסח.
 26 הסבא אמר, זה תירוץ שכלי טוב.
 27 הסבא קרא לשלשתנו להתקרב אליו, ואמר לנו:
 28 היום האחרון של פסח נקרא בשם אחרון של
 29 פסח, כלומר שאחרון של פסח, היום האחרון של
 30 פסח, הוא הסיום ממה שהתחילו בלילה הראשון של
 31 פסח. הלילה הראשון של פסח הוא החג שלנו מה
 32 שהקב"ה גאל אותנו ממצרים, הגאולה הראשונה על
 33 ידי משה רבינו שהיה הגואל הראשון - זה היה
 34 ההתחלה. אחרון של פסח הוא החג שלנו על הגאולה
 35 האחרונה, שהקב"ה יגאל אותנו מהגלות האחרונה
 36 על-ידי משיח צדקנו, שהוא - משיח צדקנו - הגואל
 37 האחרון. היום הראשון של פסח הוא יום שמחתו של
 38 משה רבינו, ואחרון של פסח הוא יום שמחתו של
 39 משיח.

1 דבורה לאה ישבה ליד אמא, קמה ואמרה שהיא
 2 יודעת מדוע היום האחרון של פסח הוא חג.
 3 אבינו אמר לדבורה לאה, אם את יודעת מדוע,
 4 אמרי!
 5 דבורה לאה אמרה: כשבני ישראל שומרים על
 6 שבעת ימי הפסח כפי הדין ונשמרים מחמץ - עושים
 7 את היום האחרון של פסח - לחג. כל בני ישראל
 8 שמחים שעברו את חג הפסח ולא נכשלו בעבירה
 9 הגדולה של חמץ בפסח.
 10 נזכרתי - אמר הדוד רז"א כשדבורה לאה אמרה
 11 זאת, היה אבינו מרוצה מאד, ואמר: דבורה לאה, יש
 12 לך ראש טוב.
 13 כשאמנו - מספר הדוד רז"א - ושלשתנו - דבורה
 14 לאה, אני ואתה - נלווינו לאבינו אל דירתו של הסבא
 15 - הוד כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" - להגיש לו סעודת
 16 החג, כפי הסדר שלנו לשמש את הסבא בשבת ויום
 17 טוב.
 18 כשנכנס אבינו לחדרו של הסבא, סיפר לסבא,
 19 ששלום בער שאל אותו - הוד כ"ק אדמו"ר מוהר"ש
 20 - מדוע היום האחרון של פסח - חג. זלמן אהרן גם

שביעי של פסח בסעודת היום

אגרות קודש

10 ובדבר ענינו הפרטי, שמחתי לשמוע דבר ההצעה
 11 שיעתיק ממקום מושבו להצלחה בגשם וברוח לגליל
 12 בענסענהויר[ס]ט ובודאי אשר ידידי הרב רשא"ק שי
 13 יחפוץ ויסייע בזה כי זה יהי טובתם הכללית, ובטח הנה
 14 ידידינו אני"ש שי ישתדלו ויסדרו הדבר בדירה נכונה
 15 ובקביעות שכירות כראוי להיות. והשי"ת יהי בעזרם
 16 בגשמיות וברוחניות.
 17 ידידו הדו"ש ומברכו
 18 יוסף יצחק.

1 ב"ה, כ"ח אדר, תרצ"ט
 2 ריגא
 3 ידידי הרה"ג וו"ח אי"א מוה"ר ישראל
 4 שי
 5 שלום וברכה!
 6 במענה על מכתבו מטי' לחדש זה, הנה א[נ]דות
 7 התלמידים שי הרוצים לבא ללמוד בישיבת תומכי-
 8 תמימים יצ"ו באטוואצק כבד לי עכשיו להשיב על זה,
 9 ואשיב אי"ה בעתו ובזמנו.

אג"ק מוהרי"צ כר"ך יד

פרק ד' משנה ב'

בן עזאי אומר, הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה, וּבִזְרָת מִן הָעֲבָרָה. שְׂמִצְוַת גּוֹרְרַת מִצְוָה, וְעֲבָרָה גּוֹרְרַת עֲבָרָה. שְׂשֹׁבֵר מִצְוָה, מִצְוָה. וְשֹׁבֵר עֲבָרָה, עֲבָרָה:

נקודות משיחות קודש

שההרגל לרוץ לקיום המצוה בחיות ובשמחה, זה עצמו יסייע לו ויקרבו אל הדרגה שבה ה"ריצה" היא במשמעותה האמיתית - חיות ושמחה בלתי מוגבלת בעבודת ה'!¹
(לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 371)

גירסת רבינו הזקן היא: "הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה" ללא הסיוס "כלחמורה", ויש להבין: הרי מצד תוכן הדברים מתאים סיוס זה, וכפי שמצאנו במשנה קודמת² "והוּי זהיר במצוה קלה כבחמורה"?

ומן ההכרח לומר, שאף כי לענין זהירות במצוה כל המצוות שוות, קלות כחמורות, הנה לענין ריצה למצוה - מצוה קלה אינה דומה למצוה חמורה: בן עזאי משמיענו שיש לרוץ אף למצוה קלה, ומכך נבין שלמצוה חמורה צריך לרוץ ביתר שאת.

הסבר הדברים הוא:

"ריצה" לדבר מצוה מבטאת את ההתעוררות לקיום המצוה מתוך חיות ושמחה. ומצאנו שני אופני "ריצה": א. "יהודה בן תימא אומר הוּי.. רֵץ כְּצִבִי.. לעשות רצון אביך שבשמים". ב. בן עזאי אומר הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה".

הוראתו של יהודה בן תימא ענינה היא הכנה כללית לעבודת ה': "ריצה" זו מהווה התמסרות לקיום המצוות שבמשך היום, ולענין זה כל המצוות שוות, כאשר המשותף לכולן הוא, שהן רצון ה'³ ("רצון אביך שבשמים").

על כך מוסיף בן עזאי הוראה פרטית ומיוחדת לכל מצוה: "הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה" - יש להדגיש בעת קיום המצוה את ענינה הפרטי, ה"נעימות" וה"מתיקות" המיוחדת שבמצוה, עד שזו תעורר אותו ל"ריצה". והחידוש הוא שבכל מצוה, אף במצוה "קלה", ישנה ה"נעימות" המביאה לידי חיות ושמחה ("ריצה").

לכן לא נקט בן עזאי בלשון "הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה כלחמורה", כי הוא רצה להדגיש את ענין ה"ריצה", שהיא תוצאה מההכרה ב"נעימות" המיוחדת של המצוה - ומוכן, שאינה דומה ה"נעימות" שבמצוה קלה לזו שבמצוה חמורה.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 371)

יש להבין: הלוא הלכה פסוקה היא בשולחן-ערוך⁴ - "מצוה לרוץ כשהולך לבית-הכנסת וכן לכל דבר מצוה" ומה שייכותו לפרקי אבות שענינו "מילי דחסידותא"?
בביאור הענין יש לומר:

ענין הזריזות בכלל לקיום מצוה, מבטא שמחה וחפץ לב "למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו"⁵. וכאשר לא מסתפקים בזריזות אלא קיום המצוה נעשה אף בריצה, הרי זו הוכחה שהשמחה והחיות אצל מקיים המצוה הן למעלה מכל מדידה והגבלה אין הוא מסתפק בהליכה רגילה, אפילו לא הליכה בזריזות, אלא הוא מתאמץ ורוץ מעל ומעבר לכוחותיו הרגילים.

שמחה וחיות זו, המתבטאת (כאמור) בריצה לדבר מצוה - מאפיינות יהודי שהביא את עצמו לדרגת ביטול גמור לקב"ה, עד שאינו מרגיש את מציאותו שלו. כי אם עדיין הוא מרגיש את ישותו ומציאותו - הרי אף אם יעשה את המצוה בשמחה, תהיה שמחתו מוגבלת - לפי הבנתו והשגתו האישית - ולא תהיה כאן "ריצה" ו"יציאה מן הכלים". רק כאשר הוא רץ לקיים את המצוה, יש בכך הוכחה ששמחתו פורצת גבולות עד לביטולו העצמי (כאשר הוא גם "משפיל עצמו ומקל גופו"⁶).

לפי זה נבין את ההבדל בין ההלכה שנפסקה בשולחן-ערוך ולפיה "מצוה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה", ובין הוראת בן עזאי במשנתו - "הוּי רֵץ לְמִצְוַת קְלָה":

בשולחן-ערוך מדובר על ריצה כפשוטה, כלומר אף מי שאינו בדרגה של יציאה מהגבלותיו ושל ביטול מציאותו, מכל-מקום עליו לרוץ בפועל לכל דבר-מצוה בהתאם לחביבות המצוה מצד האמת.

הוראת בן עזאי, לעומת זאת, היא ממידת חסידות והיא איננה שווה לכל נפש⁷. הוראה זו מכוונת לא רק לריצה כפשוטה, אלא בעיקר לתוכנה הפנימי של ה"ריצה", שהיא החיות והשמחה שבקיום המצוה; לא סתם חיות, אלא חיות ושמחה בלתי מוגבלות המתאפשרות רק מתוך ביטול נעלה ביותר לקב"ה.

והסיבה לכך שעל כל אחד מוטל החיוב לרוץ לדבר מצוה - אף שאין הוא בדרגה זו של "יציאה מן הכלים": כיון

(1) אורח-חיים סימן צ, סעיף יב. שולחן-ערוך רבינו הזקן שם סעיף יג. על-פי ברכות ו, ב. (2) איגרת-הקודש סימן כא. (3) לשון הרמב"ם (הלכות לולב, פרק ח הלכה טו) במעלת עבודת ה' בשמחה. (4) ולכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב שם) על עבודת ה' בשמחה, שזו היא "עבודה גדולה". (5) פרק ב משנה א. (6) ראה שו"ע אורח-חיים סי' צ. (7) ראה אורח-חיים תחילת פרשת אחרי.

פרשת בחקותי

אם־בחקתי תלכו ואת־מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ונתתי גשמים בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרוי: והשיג לכם דיש את־בציר ובציר ישוג את־זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם: (לוי)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 282)

אם בחקתי תלכו (כו, ג)

המצוות בכלל נחלקות לשלושה סוגים: עדות, משפטים וחקים. התורה כאן מקלילה את כל המצוות פחת הסוג חקים, ובכך מלמדת אותנו התורה, כמו שאת מצוות החקים עושים לא על פי טעם והבנה, אלא מצד צווי הקב"ה בלבד - בקבלת על. כך גם את שאר המצוות - עדות ומשפטים - צריך לקיים מצד צווי הקב"ה בקבלת על, למרות שהן מובנות על פי שכל.

שני ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן־הארץ וחרב לא־תעבר בארצכם: וירדפתם את־איביכם ונפלו לפניכם לחרב: וירדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב: ופגיתי אליכם והפירתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את־בריתי אתכם: (ישראל)

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ בהר"ב תשכ"ח. ע"פ ביאורי

החומש)

ונכרתי את בריתי את יעקב (כו, מב)

בחמשה מקומות נכתב מלא, ו'אלהיו' - חסר בחמשה מקומות. יעקב נטל אות משמו של אלהו, ערבון שיבוא ויבשר גאלת בניו (רש"י)

לכאורה תמוה, וכי הגאולה תלויה ברצונו של אלהיו? והרי הדבר בידי הקב"ה. ויש לומר: בספור יציאת מצרים נאמר "וישמע אלקים את נאקתם, ויזכר אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב", משמע שיש צורך בפעולה מיוחדת כדי לעורר, בפניכול, את זכרונו של הקב"ה. ולכן רש"י מפרש - שיעקב לקח "ערבון" מאלהיו, במטרה שאלהיו יזכירו, בפניכול, לקב"ה את בריתו עם האבות, ובכך יביא את הגאולה.

שלישי וְאָכַלְתֶּם יִשָּׁן נוֹשָׁן וַיִּשָּׁן מִפְּנֵי חַדְשׁ

תוציאוי: ונתתי משפני בתוככם ולא־תגעל נפשי אתכם: והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו־לי לעם: ואני יהיה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות: פ (ע"כ בחול) ד ואם־לא תשמעו לי ולא תעשו את כל־המצוות האלה: ואת־בחקתי תמאסו ואם את־משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את־כל־מצותי להפרכם את־בריתי: ואת־אני אעשה־זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את־השחפת ואת־הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם: ונתתי פני ככם ונגפתם לפני איביכם ורדו ככם שנאיכם ונסתם ואי־ירדף אתכם: ואם־עד־אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם שבע על־הטאתיכם: ושברתי את־גאון עוזכם ונתתי את־שמיכם פפרזל ואת־ארצכם פנחשה: ואתם לריק פחכם ולא־תתן ארצכם את־יבולה ועץ הארץ לא יתן פרוי: ואם־תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם: והשלחתי ככם את־חית השדה ושפלה אתכם והכריתיה את־בהמתכם והמעטיה אתכם ונשמו דרכיכם: ואם־באלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי: והלכתי אף־אני עמכם בקרי והביתי אתכם גם־אני שבע על־הטאתיכם: והבאתי עליכם חרב נקמת נקם־ברית ונאספתם אל־עריכם ושלחתי דבר בתוככם ונתתם ביד־אויב: ופשברי לכם מטה־לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: ואתם־בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי:

אִיבִיהֶם לֹא־מֵאִסְתִּים וְלֹא־נִעְלָתִים לְכַלְתֶּם
 לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם:
 וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁנִּים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־
 אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִזוּת לָהֶם
 לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה: ^{טו} אֱלֹהֵי הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים
 וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בְּיַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חיי"ו ע' 326. ע"פ 9 באורי
 החומש)

וְנִמְתִּי כִּי בָקָם (כו, יז)

פונה אני מכל עסקי להרע לך (רש"י)

ביחס לברכות, כותב רש"י "אפנה מכל עסקי לשלם
 שכרכם" (בלשון עתיד), ואלו פה משנה וכותב "פונה אני
 מכל עסקי להרע לך" (לשון הווה). ויש לפרש שנוי זה:
 לשון הווה - יכול להתפרש לרגע אחד בלבד, לרגע אחד
 פונה הקב"ה מעסקי כדי להרע לישראל, אבל מיד לאחר
 מכן חוזר לעסקי, כבכולל. לשון עתיד, לעמת זאת, מתפרש
 על טוח העתיד פלו - כל עוד בני ישראל מקימים את
 מצוותיו של הקב"ה, ממשיך הקב"ה לפנות מעסקי כדי
 להיטיב ולשלם את שכרם.

רביעי **כז** « וידבר יהוה אל-משה לאמר: בדבר
 אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא
 גדר בערפך נפשת ליהוה: והיה ערפך הזכר
 מבן עשרים שנה ועד בן-ששים שנה והיה
 ערפך חמשים שקל כסף בשקל הקדש:
 והואם-נקבה הוא והיה ערפך שלשים שקל:
 והואם מבן-חמש שנים ועד בן-עשרים שנה
 והיה ערפך הזכר עשרים שקלים ולנקבה
 עשרת שקלים: והואם מבן-חדש ועד בן-חמש
 שנים והיה ערפך הזכר חמשה שקלים כסף
 ולנקבה ערפך שלשת שקלים כסף: והואם
 מבן-ששים שנה ומעלה אם-זכר והיה ערפך
 חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים:
 והואם-מך הוא מערפך והעמידו לפני הכהן
 והעריך אתו הפהן על-פי אשר תשיג יד הנדר

וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמְת־קָרִי וְיִסְרַתִּי אֶתְכֶם
 אֶף־אֲנִי שָׁבַע עַל־חַטָּאתֵיכֶם: ^{טז} וְאֶכְלַתֶּם בְּשֵׂר
 בְּנִיכֶם וּבְשֵׂר בְּנֵיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ: ^{יז} וְהִשְׁמַדְתִּי
 אֶת־בְּמֵיתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת־חַמְנֵיכֶם וְנִתְּתִי אֶת־
 פְּגָרֵיכֶם עַל־פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם וְנִגְעַלְהָ נַפְשֵׁי אֶתְכֶם:
^{יח} וְנִתְּתִי אֶת־עֵרִיכֶם חֲרָבָה וְהִשְׁמוֹתִי אֶת־
 מַקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֲרִיחַ בְּרִיחַ נִיחַחְכֶם:
^{יט} וְהִשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ
 אִיבִיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ: ^כ וְאֶתְכֶם אֲזַרְהָ בַּגּוֹיִם
 וְהִרִיקְתִּי אַחֲרֵיכֶם חֶרֶב וְהִיְתָה אֶרְצְכֶם שְׁמָמָה
 וְעֵרִיכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה: ^{כא} אִזְּ תִרְצָה הָאָרֶץ אֶת־
 שַׁבְּתוֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָה וְאַתֶּם בְּאָרֶץ אִיבִיכֶם
 אִזְּ תִשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת־שַׁבְּתוֹתֶיהָ: ^{כב} כֹּל־
 יְמֵי הַשְּׁמָה תִשְׁבֹּת אֶת אֲשֶׁר לֹא־שַׁבְּתָהּ
 בְּשַׁבְּתוֹתֵיכֶם בְּשַׁבְּתוֹתֶיךָ עָלֶיהָ: ^{כג} וְהַנְּשָׂאִים
 בְּכֶם וְהַבָּאִתִּי מִרְדָּ בְלִבְכֶם בְּאַרְצַת אִיבִיהֶם
 וְרָדְף אֹתָם קוֹל עֲלֶה נְדָף וְנָסוּ מִנֶּסֶת־חֶרֶב
 וְנָפְלוּ וְאִין רָדְף: ^{כד} וְכִשְׁלוּ אִישׁ־בְּאָחִיו כַּמִּפְנֵי־
 חֶרֶב וְרָדְף אִין וְלֹא־תִהְיֶה לְכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי
 אִיבִיכֶם: ^{כה} וְאַבְרַתֶּם בַּגּוֹיִם וְאֶכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ
 אִיבִיכֶם: ^{כו} וְהַנְּשָׂאִים בְּכֶם יִמְקוּ בַּעֲוֹנֹם
 בְּאַרְצַת אִיבִיכֶם וְאֶף בַּעֲוֹנַת אֲבֹתָם אִתָּם יִמְקוּ:
^{כז} וְהַתּוֹדוּ אֶת־עֲוֹנֹם וְאֶת־עֲוֹן אֲבֹתָם בְּמַעֲלָם
 אֲשֶׁר מַעֲלוּ־בִי וְאֶף אֲשֶׁר־הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי:
^{כח} אֶף־אֲנִי אֶלְךָ עִמָּם בְּקָרִי וְהַבָּאִתִּי אֹתָם
 בְּאָרֶץ אִיבִיהֶם או־אִזְּ יִפְנַע לְבַבְּם הָעָרֶל וְאִזְּ
 יִרְצוּ אֶת־עֲוֹנֹם: ^{כט} וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב
 וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם
 אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר: ^ל וְהָאָרֶץ תַּעֲזֹב מֵהֶם
 וְתִרֶץ אֶת־שַׁבְּתוֹתֶיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ
 אֶת־עֲוֹנֹם יַעֲן וּבִלְעֵז בְּמִשְׁפָּטֵי מָאָסוּ וְאֶת־חַקְתִּי
 גַּעַלְהָ נַפְשָׁם: ^{לא} וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאָרֶץ

בצאתו ביכל קדש ליהוה בשדה החרם לכהן
תהיה אחזתו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות ח"ב ע' 117)

ונתתי גשמיכם בעתם (כו, ד)

"גשמיכם" הוא מלשון גשמייות, ויש לפגש בדרך
הדרוש: הקב"ה נותן שפע של גשמייות לבני ישראל -
"בעתם", רק בזמנים שלא יפריעו לעבודתם הרוחנית של
בני ישראל.

שישי כז ואם את-שדה מקנתו אשר לא משדה
אחזתו יקדיש ליהוה: כז וחשבו-לו הכהן את
מכסת הערפך עד שנת היכל ונתן את-הערפך
ביום ההוא קדש ליהוה: כז בשנת היובל ישוב
השדה לאשר קנהו מאתו לאשר-לו אחזת
הארץ: כז וכל-ערפך יהיה בשקל הקדש
עשרים גרה יהיה השקל: כז אד-בכור אשר
יבכר ליהוה בבהמה לא-יקדיש איש אתו
אם-שור אם-שה ליהוה הוא: כז ואם בבהמה
הטמאה ופרה בערפך ויסף חמשתו עליו
ואם-לא יגאל ונמכר בערפך: כז אך כל-חרם
אשר יחרם איש ליהוה מכל-אשר-לו מאדם
ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל
כל-חרם קדש-קדשים הוא ליהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 79)

אם בחקתי תלכו . . ונתתי גשמיכם בעתם גו' (כו, ג-ד)

"בחקתי" הוא מלשון "חקיקה", פשם שבחקיקה באבן
אי אפשר להפריד בין האומיות לאבן. כך בקיום התורה
והמצוות אי אפשר להפריד בינם ליהודי, עד כדי כך
שהתורה דואגת גם לענייני הגשמיים - פינן שהם מציאיות
אחת.

שביעי כח כל-חרם אשר יחרם מן-האדם לא יפרה
מות יומת: כח וכל-מעשר הארץ מזרע הארץ
מפרי העץ ליהוה הוא קדש ליהוה: כח ואם-גאל
יגאל איש ממעשרו חמשתו יספ עליו: כח וכל-

יעריכנו הכהן: ס ו ואם-בהמה אשר יקריבו
ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה
יהיה-קדש: לא יחליפנו ולא-ימיר אתו טוב
ברע או-רע בטוב ואם-המר ימיר בהמה
בבהמה והיה-הוא ותמורתו יהיה-קדש: יא ואם
כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה קרבן
ליהוה והעמיד את-הבהמה לפני הכהן:
י והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע בערפך
הכהן בן יהוה: י ואם-גאל יגאלנה ויסף
חמשתו על-ערפך: י ואיש כוי-יקדיש את-ביתו
קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע
כאשר יעריך אתו הכהן בן יקום: יא ואם-
המקדיש יגאל את-ביתו ויסף חמישית כסף-
ערפך עליו והיה לו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 318)

אם בחקתי תלכו (כו, א)

שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

"בחקתי" הוא גם מלשון "חקיקה". חקיקה שונה
מבתיבה וגילה בשני דברים: א. חקיקה דורשת מאמץ ועמל
מקד. ב. על-ידי החקיקה נעשים האומיות חלק בלתי נפרד
עם מה שהם חקוקים בו. כמו כן הוא בלמוד התורה, למוד
התורה צריך להעשות - א. על-ידי עמל וגייעה מקדים. ב.
חלק ודבר אחד עם האדם הלומד את התורה.

חמישי, כז ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה
והיה ערפך לפי זרעו זרע חמר שערים
בחמשים שקל כסף: ז ואם-משנת היכל יקדיש
שדהו בערפך יקום: ח ואם-אחר היכל יקדיש
שדהו וחשבו-לו הכהן את-הכסף על-פי
השנים הנותרת עד שנת היכל ונגרע מערפך:
ט ואם-גאל יגאל את-השדה המקדיש אתו
ויסף חמישית כסף-ערפך עליו וקם לו: י ואם-
לא יגאל את-השדה ואם-מכר את-השדה
לאיש אחר לא-יגאל עוד: יא והיה השדה

כָּל בְּרִכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין
בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אָמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 171)

פְּרַשְׁת עֲרֵכִין כְּשֶׁרְבִי הֲלֵל מִפְּאָרִיטְשׁ הִיָּה אֲבָרְךָ צְעִיר,
הֲכִין קְשִׁיא בְּמִסְכַּת עֲרֵכִין כְּדִי לְשַׁאֲלָה אֶת אֲדָמוֹר הַזְּקֵן.
כְּאֲשֶׁר נִגְנַס הַרְבֵּי לַחֲדָר שְׁבוּ הַתְּחַבָּא רְבִי הֲלֵל, אָמַר:
”כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לְאֲבָרְךָ קְשִׁיא בְּעֲרֵכִין, הוּא צְרִיךְ תְּחִלָּה לְהַעֲרִיף
אֶת עֲצָמוֹ”. וְהִנֵּה, מְעַלְתוּ הַעֲקָרִית שֶׁל רְבִי הֲלֵל הִיָּתָה הִיָּתוֹ
’עוֹבֵד’, לֹא הִיָּתוֹ ’מִשְׁכִּיל’. וְאָכֵן – מִי שְׁמַעְרִיךְ אֶת עֲצָמוֹ
מִבֵּין שְׁעָרָה הַעֲבוּדָה אֵינְנָה הַשְּׁפָלָה אֲלָא קְבֻלַּת עַל, לְהִיָּת
עוֹבֵד ה’.

מִפְטִיר לֵב וְכָל־מַעֲשֵׂר בְּקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר
תַּחַת הַשֶּׁבֶט הַעֲשִׂירִי יְהִי־קֹדֶשׁ לַיהוָה: לֵב לֹא
יִבְקַר בֵּין־טוֹב לָרַע וְלֹא יִמְרְנוּ וְאִם־הִמְרָ יִמְרְנוּ
וְהָיָה־הוּא וְתַמּוּרְתוֹ יְהִי־קֹדֶשׁ לֹא יִגְאָל:
+ אֲלֵה הַמְצוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי:

ע"ח פסוקים, עו"א סימן.

מַעֲשֵׂר בְּקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט
הַעֲשִׂירִי יְהִי־קֹדֶשׁ לַיהוָה: לֵב לֹא יִבְקַר בֵּין־טוֹב
לָרַע וְלֹא יִמְרְנוּ וְאִם־הִמְרָ יִמְרְנוּ וְהָיָה־הוּא
וְתַמּוּרְתוֹ יְהִי־קֹדֶשׁ לֹא יִגְאָל: + אֲלֵה הַמְצוֹת
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר
סִינַי:

חזק חזק ונתחזק

חצי קריש

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אָמֵן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ
וְנִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוּרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אָמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בַּעֲגָלָא
וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אָמֵן הוּא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעַלְמֵי
עַלְמֵי. יִתְבָּרַךְ: יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעַלְמֵי עַלְמֵי.
יְתְבָרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר,
וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְּקֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן לְעֵלְמָא מִן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲשִׂיחִים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְּרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְחִיָּה שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ,
בְּשִׂמְאֻלָּה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיֵאָדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנְּאֻמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

רכז
 חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

יט **עֵי וּמַעֲזֵי, עֵינֵי חֹק. וּמְנוּסֵי, לְשׁוֹן מְנוּס וּמְפֹלֵט. אֵלֶיךָ גִּוִּים יִבְאוּ, הָרִי סוֹף הַדְּבָר יִהְיֶה שְׁהוּגִים מִקְצוֹת הָאָרֶץ וַיִּבְאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמְרוּ וַגּוֹ' (ב) הַנְּעֵשֶׂה וַגּוֹ', וְכִי רָאוּ שְׂאֵדִים בַּמַּעֲשֵׂה וַדְּיוּ יַעֲשֶׂה לַעֲצֻמוֹ אֱלֹהִים. וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים, הֲלֹא בְּנֵי אָדָם**

עֲצָמָם אֵינִים אֱלֹהִים, וְאִיךָ יִהְיוּ מַעֲשֵׂה יְדִיהֶם טוֹכִים מֵהֶם. **כא) פֶּעַעַם הַזֹּאת וַגּוֹ', בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָהּ, אֹדִיעֶם אֶת**

כב) וְדִי וְאֶת גְּבוּרָתִי. א) חַטָּאת יְהוּדָה וַגּוֹ', מוֹסֵב לְמַעֲלָה, לֹאמַר, הִנֵּה בַסּוֹף גַּם הָאֲמוֹת יַעֲבֹדוּ עִבּוֹדַת הָאֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ בַח', וְהִנֵּה יְהוּדָה עֲדִין עִתָּה חַטָּאתֶם שְׂמוּרָה בְּלָבָם כְּאִילוֹ כְּתוּבָה שְׂמָה בְּקוֹלָמוֹס מִבְּרוֹל וּבְצַפְרֵן שֶׁל שְׂמִיר (= מִין מִתְכַּת קִשָּׁה מְאֹד הַמְּשֻׁמֶשֶׁת לַחֲרִיטָה).

כג) חַרְוֶשָׁה, חֲרוּתָה בְּעֵמֶק כְּמוֹ בְּמַחְרָשָׁה. עַל לִוַח לָבָם, עַל דַּפֵּן הַלֵּב. כְּלוֹמַר, שְׂאֵינִם שׁוֹכְחִים עֲבוֹדַת־זָרָה שֶׁלָּהֶם. וְלִקְרָנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם, וְגַם בַּפְּעֻלֹת מַעֲשִׂיֹת, שֶׁהֵם זוֹרְקִים שֵׁם דָּם וְכַחֲיָהֶם. (ב) כְּזִכָּר בְּנִיחָם מִזְבְּחוֹתֶם, הֵם זוֹכְרִים אֶת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם זוֹכְרִים אֶת בְּנֵיהֶם. וְאַשְׁרֵיהֶם עַל עֵץ רַעֲנָן, וְאֶת אֲשֵׁרֵיהֶם אֲשֶׁר אֶצֶל עֵץ רַעֲנָן. (ג) חֲרָרִי בַשָּׂדֶה, יוֹשֵׁב הַהָר בַּשָּׂדֶה. וְהַפְּנֹה לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהוּא בְּהַר הַמִּישׁוֹר. וְלִשׁוֹן "חֲרָרִי", יוֹשֵׁב הַהָר, כְּמוֹ "עֲרָבִי" עַל שֵׁם שְׂיוֹשֵׁב בְּעָרְבָה. חִילָּךְ כָּל אוֹצְרוֹתֶיךָ, מְמוֹנֶךְ וְכָל אוֹצְרוֹתֶיךָ. בְּמַתִּיךְ

בַּחַטָּאת וַגּוֹ', בְּגִלְל בְּמוֹתֶיךָ הַעֲשׂוֹת בַּחֲטָא לַעֲבוֹדַת־זָרָה, וְאַשֶׁר הֵם בְּכָל גְּבוּלֶיךָ. (ד) וְשִׁמְטָתָהּ, תַּעֲבֹב אֶת הָאֲרָמָה מִלְּעִבְדָּהּ בַּחֲרִישָׁה וְזוּיעָה. וְכֵךְ מִנְּחֻלָּתֶךָ, כְּלוֹמַר, לֹא מְרַצֶּנְךָ הַטּוֹב תִּשְׁמִיט אֶת הָאָרֶץ, אֲלֵא כֵךְ תַּחֲרֹה הַעֲזִיבָה, כִּי תַחֲרֹה נַעֲבֹב מִנְּחֻלָּתֶךָ.

עטרת מרים

יט **יְהוָה עֵזִי וּמַעֲזֵי מְקוֹם מַחֲסֵה לִי וּמְנוּסֵי מְקוֹם מְנוּס לִי בְּיוֹם צָרָה אֵלֶיךָ גִּוִּים יִבְאוּ בְּיָמֵי הַמַּשִּׁיחַ מֵאַפְסֵי־אָרֶץ לְשׁוֹב אֵלֶיךָ וְלַעֲבָדְךָ, וַיֹּאמְרוּ אֵדִי־שֶׁקֶר הֵם הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נַחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֵם הַכֹּל וְאִין־בָּם מוֹעִיל וְתוֹעֵלָה: כ הַיַּעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהִמָּה בְּנֵי אָדָם עֲצָמָם לֹא**

אֱלֹהִים וְאִיךָ הִמָּה עוֹלָה עַל דַּעְתָּם זֹאת הָאֲמוּנָה: כא) אָמַר לוֹ הָאֵל לְכֹן הִנְנִי מוֹדִיעֶם: לֵאמֹר שְׂאֵינִים חַיִּים לְשׁוֹב, בַּפְּעַעַם הַזֹּאת אֹדִיעֶם אֶת־יְדִי וְאֶת־גְּבוּרָתִי וַיִּדְעוּ יִשְׂרָאֵל

מז) יט יְהוָה עֵזִי וּמַעֲזֵי וּמְנוּסֵי בְּיוֹם צָרָה אֵלֶיךָ גִּוִּים יִבְאוּ מֵאַפְסֵי־אָרֶץ וַיֹּאמְרוּ אֵדִי־שֶׁקֶר נַחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ הַכֹּל וְאִין־בָּם מוֹעִיל: כ הַיַּעֲשֶׂה־לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים: כא לְכֹן הִנְנִי מוֹדִיעֶם בַּפְּעַעַם הַזֹּאת אֹדִיעֶם אֶת־יְדִי וְאֶת־גְּבוּרָתִי וַיִּדְעוּ כִּי־שְׂמִי יְהוָה: יז א) חַטָּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרוּל בְּצַפְרֵן שְׂמִיר בְּרוֹל הַחֹק, חֲרוּשָׁה חֲרוּתָה בְּעֵמֶק עַל־לִוַח לָבָם דַּפְּנוֹת הַלֵּב וְלִקְרָנוֹת הַבְּלִטוֹת בְּזוּיָה מִזְבְּחוֹתֵיכֶם גַּם שֵׁם חַקְיָה חַטָּאת: כ כְּזִכָּר בְּנִיחָם בְּכָל לַב, כּוּ זִכְרוּ מִזְבְּחוֹתֶם וְאַשְׁרֵיהֶם עַל סְמוּד לִעֵץ רַעֲנָן וּמִזְבְּחוֹתֶם וְאַשְׁרֵיהֶם עַל גְּבַעוֹת הַגְּבוּחוֹת: ג חֲרָרִי הַהָר שֶׁלִּי הַעוֹמֵד בַּשָּׂדֶה יְרוּשָׁלַיִם הַיּוֹשֵׁב בְּהַר הַמִּישׁוֹר, חִילָּךְ עֲשׂוֹד כְּל־אֲצוּרֹתֶיךָ לָבוֹ לְשֶׁל אֶתְּן בְּמַתִּיךְ הַעֲשׂוֹת בַּחַטָּאת לִשֵׁם עֲבוֹדַת־זָרָה בְּכָל־גְּבוּלֶיךָ אֲמֵן לְבוֹ: ד וְשִׁמְטָתָהּ תַּעֲבֹב אֶת הָאֲרָמָה מִלְּעִבְדָּהּ בַּחֲרִישָׁה וְזוּיעָה וְכֵךְ תַּחֲרֹה הַעֲזִיבָה, כִּי תַחֲרֹה נַעֲבֹב מִנְּחֻלָּתֶךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ בְּגִמּוּל שֶׁלֹא שָׁמַטוּ בַּשְּׂבִיעִית וְהַעֲבַדְתִּיךָ וְאִתָּה תַּעֲבֹד אֶת אֲדֹמַת אֹיְבֶיךָ בְּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יִדְעָתָה בְּרִיאַשׁ קִדְחָתֶם הַבְּעִרְתֶּם בְּאִפִּי עַד־עוֹלָם וְזָמוּ

בַּחַטָּאת וַגּוֹ', בְּגִלְל בְּמוֹתֶיךָ הַעֲשׂוֹת בַּחֲטָא לַעֲבוֹדַת־זָרָה, וְאַשֶׁר הֵם בְּכָל גְּבוּלֶיךָ. (ד) וְשִׁמְטָתָהּ, תַּעֲבֹב אֶת הָאֲרָמָה מִלְּעִבְדָּהּ בַּחֲרִישָׁה וְזוּיעָה. וְכֵךְ מִנְּחֻלָּתֶךָ, כְּלוֹמַר, לֹא מְרַצֶּנְךָ הַטּוֹב תִּשְׁמִיט אֶת הָאָרֶץ, אֲלֵא כֵךְ תַּחֲרֹה הַעֲזִיבָה, כִּי תַחֲרֹה נַעֲבֹב מִנְּחֻלָּתֶךָ.

שי למורא

עטרת מרים

מריבה תוקד: ה כה | אמר יהוה ארוך הגבול אשר יבטח באדם אשר לא ימצא עור ממנו ושם בשר ודם ורעו חזק ובטחונו ומן יהוה יסור לבו מלמכות בה: ו ותיה הבוטח באדם יהיה פערער עז מדברי הגדל פערער בערבה ולא יראה פריבוא טוב הנשמים, כי לא

קדחתם, הכערתם. עד עולם תוקד, פלומר, זמן מרבה. (ה) אשר יבטח באדם, לפי שהיו ישראל בוטחים במצרים ובאשור, לפיכך אמר להם דבר זה. ומן ה' יסור לבו, כי אם לא יסיר לבו מה' אינו רע אם יבטח שבוערת האל יוכל

האדם לעורו, לא זולתו. (ו) והיה פערער בערבה, הבוטח באדם יהיה פערער בערבה (= מין צמח קוצי הגדל במדבר). ולא יראה פי יבוא טוב, אינו רואה כשפא מוכה בעולם, והם הנשמים, פלומר לא עליו יהיו הנשמים. ושכן חררים, ישפן במקום שהוא חררים, במקום שלא יפל שם מטר מרב תהם. "חררים" ענינו שרפה ודלקה מרב חמימות. כמו "ועצמי חרה מני חרב" (איוב 22). ארץ מלחה ולא תשב, ארץ שעפרה מלוח ואינה מיושבת: א פרוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו לו למבטח ולעוה: ח ותיה פערע | שתול נטוע על-מים ועל-יובל מקום יבול ופרי אצל פלגי מים ישלח שרשיו ולא יראה לא יחד פריבוא הם ושרב והיה עלהו רענו וקריא ובשנת בצרת של מציעת נשמים לא ידאג לא חזק לו ולא ימיש לא יסיר מעשות פרי וכן יהיה הבוטח בה' שלא יחסר לו שום דבר ולא ידאג מהצרות המתרגשות בעולם: ט עקב הלב לב האדם הוא מעקם ומעוות יותר מכל אבריו ואנש הוא סובל במחלת לב, והוא סבור מי ידענו מי ידע זה: י אני יהוה חקר לב בתן פליות וכן גודי גם בן ולתת לאיש פדרכיו כפרי מעלליו מעשיו: יא קרא שם עוף (קור"י רש"י) דגל מצפצף בקולו למשוד אפרוחן אחריו אבל ולא ילד לא ילד, וכשגדלו יבנו שהוא לא ילד ונעונו אותה, בן עשה עשר ולא במשפט ישר, כי אם בערמה, עושר זה לא יתקיים ברו אלא בחצי ימיו יעובנו ובאחריתו יהיה

אש קדחתם באפי עד-עולם תוקד:

ה כה | אמר יהוה ארוך הגבול אשר

יבטח באדם ושם בשר ורעו ומן יהוה

יסור לבו: ו ותיה פערער בערבה ולא

יראה פריבוא טוב ושכן חררים

במדבר ארץ מלחה ולא תשב: ז פרוך

הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה

מבטחו: ח ותיה פערע | שתול על-מים

ועל-יובל ישלח שרשיו ולא יראה

פריבוא הם והיה עלהו רענו ובשנת

בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות

פרי: ט עקב הלב מכל ואנש הוא מי

ידענו: י אני יהוה חקר לב בתן פליות

ולתת לאיש פדרכיו כפרי מעלליו:

יא קרא דגל ולא ילד עשה עשר ולא

במשפט בחצי ימיו יעובנו ובאחריתו

יהיה נבל: יב כפא כבוד מרום מראשון

יהיה רענו, שלא יפל כשאר עצים שנובלים עליהם בימי הנשמים. ובשנת בצרת לא ידאג, כי אפלו בשנת יהיה בלחותו ויתן פרוי בעתה. וכן האדם אשר יבטח בה', וילמדו בני אדם ממנו

הכמתו ומעשיו הטובים. והעלה הוא משל על ממונו ועשורו, שהינו בני אדם ממנו. ויש לו מקאוב חזק, פלומר, דעה רעה לחשב מי הוא היודע מעלומות לבו אם הוא בוטח בה באמת או לא. (י) אני ה' חקר לב וגו', אבל אני ה' חקר לב האדם ובוטחן מחשבות ועצות הפליות. ולתת לאיש פדרכיו, לתת לכל איש פדרכיו לבו. כפרי מעלליו, כפי המחשבות שהם מעשי הלב. (יא) קרא דגל ולא ילד, כמו העוף שנקרא "קורא", כשהוא דוגר (= רובץ על ביצים לחממם שיצאו מתן אפרוחים) על ביצי עוף אחר, חרי לכשיבקעו הביצים ויצאו האפרוחים לא יהיו כמו בניו שילכו אחריו, אלא יעובוהו ולא יכירוהו. ככה גם הרשע שעשה עשר ולא במשפט, בחצי ימיו יעובנו וגו'. ולא במשפט, ולא במשפט הישר, כי אם בערמת הלב. בחצי ימיו יעובנו, או שימות הוא ויעוב את עשורו לאחרים, או יאבד העשר מידו בחצי ימיו. יהיה נבל, פחות ונכות, וקרא רשע. (יב) כפא כבוד מרום מראשון, כמו שהשמים שהם כפא ה' והם כפא

הכמתו ומעשיו הטובים. והעלה הוא משל על ממונו ועשורו, שהינו בני אדם ממנו. ויש לו מקאוב חזק, פלומר, דעה רעה לחשב מי הוא היודע מעלומות לבו אם הוא בוטח בה באמת או לא. (י) אני ה' חקר לב וגו', אבל אני ה' חקר לב האדם ובוטחן מחשבות ועצות הפליות. ולתת לאיש פדרכיו, לתת לכל איש פדרכיו לבו. כפרי מעלליו, כפי המחשבות שהם מעשי הלב. (יא) קרא דגל ולא ילד, כמו העוף שנקרא "קורא", כשהוא דוגר (= רובץ על ביצים לחממם שיצאו מתן אפרוחים) על ביצי עוף אחר, חרי לכשיבקעו הביצים ויצאו האפרוחים לא יהיו כמו בניו שילכו אחריו, אלא יעובוהו ולא יכירוהו. ככה גם הרשע שעשה עשר ולא במשפט, בחצי ימיו יעובנו וגו'. ולא במשפט, ולא במשפט הישר, כי אם בערמת הלב. בחצי ימיו יעובנו, או שימות הוא ויעוב את עשורו לאחרים, או יאבד העשר מידו בחצי ימיו. יהיה נבל, פחות ונכות, וקרא רשע. (יב) כפא כבוד מרום מראשון, כמו שהשמים שהם כפא ה' והם כפא

אל יהוה וכפא כבודו שוכן במקדש, לכן כל־עֲזֹבֵיךָ ובוטחים באדם יבֹּשׁוּ כבודו שהם מעידים על מציאותו ועל כבודו, בן מקום מקדשנו וסורי הפרים מפני מה? בארץ יפתבו לדרת בתחמיות הארץ בשאול, על פי עזבו מקור מעו מי־חיים את־יהוה: יד רפאני יהוה מן המכה והפאב וארפא אתה גרפא הושיעני מן הקמים עלי ואושעה ואו אתה נשע - אין ביד מי להושיע לי ואתה כי תהלתי אתה אני מתהלל בך שתצילני מידם:

מקום מקדשנו: יג מקוה ישראל יהוה כל־עֲזֹבֵיךָ יבֹּשׁוּ וסורי בארץ יפתבו פי עזבו מקור מי־חיים את־יהוה: יד רפאני יהוה וארפא הושיעני ואושעה פי תהלתי אתה:

בארץ יפתבו, יפתבו לדרת בתחמיות הארץ, בעמקי השאול. את ה', שמשפיע הטובה בכל עת כמו מקור מי־חיים. יד) רפאני ה' וארפא, הנביא ורמיה מכש מהקב"ה, שירפאהו מן המכה והפאב. ובגותו על הבווי והקללה שהציקו לו אנשים, כפי שאמר בהמשך "הושיעני ואושעה". כי תהלתי אתה, בך אני מתהלל ומתפאר, לומר שאתה מושיעי ותהלתי.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה, ודבר אחד מדבריה אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

לוח זמנים לשבת פרשת בחוקותי באה"ק (בהר בחו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
20:19	19:18	20:07	20:03	19:38	19:34	10:18	10:19	09:06	09:07	08:26	08:28	05:38	05:41	באר שבע (ק)
20:23	19:14	20:11	20:07	19:44	19:40	10:16	10:17	09:04	09:05	08:23	08:24	05:34	05:37	חיפה (ק)
20:19	19:02	20:07	20:03	19:43	19:39	10:16	10:17	09:04	09:05	08:24	08:25	05:35	05:38	ירושלים (ק)
20:22	19:20	20:10	20:06	19:41	19:37	10:18	10:18	09:05	09:06	08:25	08:27	05:37	05:39	תל אביב (ק)
21:44	20:24	21:26	21:18	20:43	20:37	10:15	10:17	08:55	08:57	07:47	07:53	05:01	05:07	אוסטריה, וינה (ק)
17:53	16:54	17:42	17:44	17:12	17:15	10:39	10:38	09:49	09:46	09:09	09:07	07:24	07:19	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:36	20:20	21:19	21:12	20:39	20:33	10:20	10:21	09:01	09:03	07:59	08:04	05:11	05:16	אוקראינה, אודסה (ק)
21:17	19:58	20:59	20:51	20:17	20:10	09:50	09:51	08:29	08:32	07:23	07:28	04:36	04:42	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:31	20:10	21:12	21:04	20:30	20:23	10:00	10:02	08:39	08:42	07:31	07:37	04:45	04:51	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
22:09	20:44	21:49	21:40	21:03	20:56	10:23	10:25	09:01	09:04	07:43	07:52	05:03	05:09	אוקראינה, זיטומיר (ק)
22:03	20:37	21:42	21:34	20:56	20:49	10:15	10:17	08:53	08:56	07:34	07:43	04:55	05:01	אוקראינה, קייב (ק)
21:57	20:45	21:40	21:33	21:04	20:58	10:47	10:49	09:29	09:31	08:30	08:34	05:40	05:45	איטליה, מילאנו (ק)
18:48	17:57	18:38	18:38	18:15	18:14	10:10	10:10	09:08	09:07	08:37	08:37	06:08	06:07	אקוודור, קיטו (ח)
18:33	17:36	18:21	18:24	17:53	17:56	11:11	11:09	10:18	10:16	09:41	09:39	07:50	07:46	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:11	18:09	18:59	19:02	18:27	18:30	12:08	12:06	11:18	11:16	10:37	10:35	08:58	08:53	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:12	20:06	20:58	20:53	20:25	20:20	10:37	10:38	09:22	09:23	08:34	08:36	05:43	05:47	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:07	19:59	20:53	20:47	20:18	20:13	10:25	10:26	09:09	09:11	08:19	08:22	05:29	05:33	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:08	20:00	20:53	20:48	20:19	20:14	10:26	10:26	09:09	09:11	08:20	08:22	05:29	05:33	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
21:51	20:41	21:36	21:30	21:00	20:54	11:00	11:01	09:43	09:45	08:50	08:54	06:00	06:04	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:56	19:58	20:44	20:41	20:17	20:13	11:00	11:00	09:48	09:49	09:09	09:11	06:22	06:24	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:39	19:37	20:26	20:22	19:56	19:52	10:27	10:28	09:14	09:15	08:32	08:34	05:43	05:46	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:45	19:48	20:34	20:31	20:07	20:04	11:02	11:02	09:52	09:53	09:16	09:17	06:30	06:32	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:06	19:57	20:51	20:45	20:16	20:11	10:20	10:21	09:04	09:06	08:13	08:16	05:23	05:27	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:30	20:23	21:16	21:10	20:42	20:36	10:50	10:50	09:34	09:35	08:44	08:47	05:54	05:57	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
21:07	19:58	20:52	20:46	20:17	20:11	10:19	10:20	09:02	09:04	08:10	08:13	05:20	05:24	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:41	17:49	18:31	18:32	18:07	18:07	10:38	10:36	09:39	09:38	09:08	09:07	06:53	06:51	בוליביה, לה-פס (ח)
22:53	21:25	22:32	22:23	21:45	21:37	10:58	11:00	09:36	09:39	08:11	08:21	05:35	05:42	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:51	21:24	22:30	22:21	21:43	21:36	10:59	11:01	09:37	09:40	08:15	08:24	05:37	05:44	בלגיה, בריסל (ק)
18:04	17:15	17:54	17:55	17:33	17:34	10:16	10:14	09:20	09:18	08:47	08:45	06:40	06:37	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:53	17:00	17:43	17:44	17:18	17:19	10:03	10:02	09:07	09:06	08:34	08:33	06:26	06:24	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
22:14	20:50	21:52	21:43	21:06	20:58	10:16	10:18	08:53	08:56	07:25	07:36	04:52	04:59	בריטניה, לונדון (ק)
22:40	21:07	22:16	22:05	21:23	21:15	10:21	10:23	08:56	09:00	07:06	07:06	04:50	04:58	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:28	20:58	22:05	21:56	21:17	21:09	10:21	10:22	08:57	09:00	07:04	07:32	04:53	05:00	גרמניה, ברלין (ק)
22:28	21:03	22:08	21:59	21:22	21:15	10:43	10:45	09:21	09:24	08:05	08:12	05:24	05:30	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:00	17:13	17:50	17:52	17:31	17:32	10:18	10:17	09:23	09:21	08:49	08:47	06:45	06:42	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:47	18:53	19:37	19:34	19:11	19:09	10:24	10:24	09:16	09:17	08:42	08:43	06:01	06:02	הודו, מומבאי (ח)
19:42	18:48	19:32	19:29	19:06	19:04	10:21	10:20	09:13	09:13	08:39	08:40	05:58	05:59	הודו, פונה (ח)
21:29	20:10	21:11	21:03	20:29	20:23	10:05	10:07	08:45	08:48	07:40	07:46	04:53	04:58	הונגריה, בודפשט (ק)
21:13	20:05	20:58	20:53	20:23	20:18	10:29	10:30	09:13	09:15	08:23	08:26	05:32	05:36	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:25	20:21	21:12	21:07	20:39	20:35	10:57	10:58	09:42	09:44	08:56	08:59	06:06	06:09	יוון, אתונה (ק)
21:47	20:29	21:29	21:22	20:48	20:42	10:27	10:28	09:07	09:09	08:04	08:09	05:16	05:21	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבת פרשת בחוקותי באה"ק (בהר בחו"ל) בערים שונות בעולם רלא

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	05:57	05:58	08:39	08:40	09:13	09:13	10:21	10:21	19:09	19:07	19:35	18:51	19:45	
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	07:56	07:50	09:24	09:21	10:06	10:09	10:56	10:54	16:57	17:02	17:33	16:40	17:46	
נפאל, קטמנדו (ח)	05:09	05:11	07:55	07:57	08:34	08:33	09:44	09:44	18:53	18:50	19:21	18:35	19:32	
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:56	09:26	09:26	09:57	09:57	11:00	10:59	19:08	19:07	19:31	18:49	19:41	
פולין, ורשא (ק)	04:24	04:31	06:47	07:05	08:30	08:27	09:50	09:52	20:43	20:35	21:33	20:24	21:55	
פרו, לימה (ח)	06:21	06:20	08:40	08:39	09:10	09:11	10:10	10:11	17:50	17:50	18:14	17:32	18:23	
צרפת, ליון (ק)	05:57	06:02	08:46	08:50	09:48	09:45	11:06	11:04	21:20	21:14	21:52	21:01	22:16	
צרפת, פריז (ק)	05:54	06:00	08:39	08:45	09:52	09:49	11:12	11:10	21:44	21:37	22:18	21:25	22:44	
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:43	05:42	08:15	08:15	08:46	08:46	09:50	09:50	18:05	18:04	18:28	17:47	18:38	
קנדה, טורונטו (ק)	05:41	05:45	08:31	08:35	09:28	09:26	10:45	10:44	20:52	20:47	21:20	20:33	21:42	
קנדה, מונטריאול (ק)	05:11	05:16	08:00	08:05	09:02	08:59	10:19	10:18	20:34	20:28	21:05	20:15	21:28	
קפריסין, לרנקה (ק)	05:34	05:37	08:24	08:26	09:08	09:07	10:20	10:21	19:52	19:47	20:18	19:33	20:35	
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	04:30	04:38	06:54	06:53	08:44	08:40	10:08	10:06	21:18	21:09	22:03	20:59	22:42	
רוסיה, מוסקבה (ח)	03:57	04:06	06:27	06:26	08:14	08:10	09:40	09:37	21:01	20:52	21:45	20:42	22:26	
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:32	04:37	07:19	07:24	08:26	08:23	09:44	09:43	19:59	20:06	20:39	19:47	21:04	
שוויץ, ציריך (ק)	05:36	05:41	08:23	08:28	09:30	09:28	10:49	10:48	21:16	21:10	21:45	20:57	22:10	
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:50	05:50	08:28	08:28	09:01	09:01	10:07	10:07	18:40	18:40	19:04	18:23	19:16	

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוודעויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הברכה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיזיב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומפלפורעניזת המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כלפה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרה** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus

Issue # 00527

22/05/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

